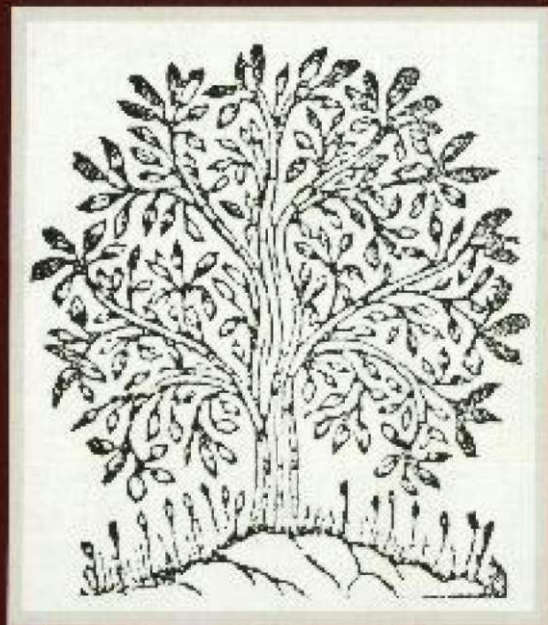

CSOKONAI

KÖNYVTÁR

Első folyóirataink:

URÁNIA

A XVIII. század végének magyar nyelvű sajtójában különleges helye van az 1794–95-ben megjelent *Uránia*-nak. Sajtótörténeti jelentőségéről már eddig is többször megemlékeztek, ám fontosságához képest mégis hézagossnak tűnik a szakirodalom. Most, hogy lehetővé vált a folyóirat teljes anyagának jegyzetelt, apparátussal ellátott kiadása, bizonyosan megnyílik a lehetősége az intenzívebb és átfogóbb kutatásoknak.

...Ez a kötet forráskiadvány: hozzáférhetővé kívánja tenni a XVIII. század végének egyik fontos, magyar nyelvű folyóiratát. A három számot megért *Uránia* újrakiadása nemcsak sajtótörténeti vagy irodalomtörténeti szempontból indokolt: a XVIII. századi magyarországi művelődéstörténettel foglalkozó kutatások is sokat nyerhetnek azzal, ha a nehezen fellelhető, nagyrészt teljesen ismeretlennek tekinthető cikkek új lenyomatban napvilágot látnak. A kiadás elveinek kialakításakor éppen ezért a gyakorlati felhasználhatóságot tartottuk a leginkább a szemünk előtt, külön figyelembe véve azt, hogy az *Uránia* egyaránt forrásanyaga lehet egymástól egészen eltérő módszertannal dolgozó tudományágaknak is.

...Mindazonáltal fontosnak gondoljuk hangsúlyozni: ezzel a kötettel csupán a kutatás jelenlegi állását kívántuk dokumentálni. A jegyzetek nagyrésze tehát sokkal inkább a hiányokról, az irodalomtörténeti, sajtótörténeti vizsgálódás majdani lehetséges irányairól árulkodik – annak reményében, hogy éppen az *Uránia* újrakiadása teremtheti azt a feltételt, amely a további, az eddiginél termékenyebb és alaposabb kutatáshoz szükséges.

Szilágyi Márton

Első folyóirataink:
URÁNIA

CSOKÓNAI KÖNYVTÁR. FORRÁSOK
(Régi kortársaink)

6.

Sorozatszerkesztők:

Debreczeni Attila, Imre Mihály,
S. Varga Pál

A borítón:

A TUDÁS FÁJA

(Címlapnyomtatvány és könyvdísz XVII–XVIII. századi
debreceni nyomtatványokban)

Első folyóirataink:

Uránia

Szerkesztette:
SZILÁGYI MÁRTON

Debrecen, 1999

A kötet az Oktatási Minisztérium
Felsőoktatási tankönyv- és szakkönyvtámogatási pályázatának
anyagi segítségével jelent meg.

© Szilágyi Márton, 1999

Lektorálta:

Bíró Ferenc

ISSN 1418-3242
ISBN 963 472 404 3

Kiadta: a Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen
Felelős kiadó: Cs. Nagy Ibolya főszerkesztő
Műszaki szerkesztő: Takács László
A szedés és tördelés Juhászné Marosi Edit munkája
A nyomdai műveleteket a TIFF Bt. végezte
Terjedelem: 33,25 A/5 ív

Tartalom

Uránia	7
I. Kötet	7
A' Kötet' Foglalatya	24
II. Kötet	113
A' Kötet' Foglalatya	118
III. Kötet	217
A' Kötet' Foglalatya	317
Első irodalmi folyóirataink egyike: az Uránia	319
Jegyzetek	329
I. Kötet	329
II. Kötet	339
III. Kötet	350
Egyesített címmutató	361
Bibliográfia	365

Uránia

Első Esztendő
I Köttet.

MÉLTÓSÁGOS
GENERÁLIS' BELEZNAYNÉ,

született
BÁRÓ PODMANYITZKY MÁRIA
ASZSZONY'
Ő Nagyságának.

Kinek,
 helyes. Ízlését.
 fel-emeltt. Munkáiban.
 bertsűli. az. Esmérő.
 Nagy. Szívét.
 sok. fel-segéltt. Érdem.
 háláadóan. riszteli.
 Hazát.
 a'. tiszta. Vidámság'. Hajlékát.
 a'. tsínos. Társalkodás'. Piartzát.
 a'. Hazza-fi.
 nemes. Kérkedéssel. mutatja.
 és. Örömmel. keresi.
 Az. Idegen.
 ha. Szíve. egyenes.
 méltó. Háláadással.
 Ha. Mellye. el-foglaltt.
 pirúlva.
 hágy.el.
 Mert. találtt. az. Nemzetnél.
 mellyet. büszke. Meg-vetéssel.
 Vadnak. véltr.
 Udvari. Tsínosságot.
 és.
 Szabad. Társalkodást.
 kezet-fogva.
 Pallérozott. Erköltstsel.
 mellyből.
 még. Koronás. Vendégei-is.
 kegyelmes. Meg-elégedéssel.
 rérték-meg. –
 Ki.
 a'. Vallást. valóban.
 de. helyyessen.
 az. Embert.
 közönségessen.
 a.
 Hazát. Szívből.
 szereti.
 és. a'. kit.
 szeret. a'. Vallás.
 Tisztel. a'. Hazza. –
 Ezen.
 Fő.-Nemesség. egy. Díszszének.
 egy. valóban.

Fő-Asszonyságnak.
tisztelettel.
be-nyújtják.
Munkájokat.
a'.
Ki-adók.

Bé-vezetés.

Ki-lépünk két Hazának Néző-piaztzára, elejébe a' Közönség' Ítéző-székinék, és benyújtjuk *Urániónknak* első Szüleményét kedves Olvasóinknak... Által-látjuk tökéletesen, mind *Méltóságát* azon Közönségnek, melly által kívánunk olvastatni, mind azon Tiszteletet, mellyel annak tartozunk; érezzük egész Erejében azon *Kötelességeket*, mellyeket magunkra vállaltunk, és mind ezeket *össze-erővel* indítatunk arra, hogy *itt*, bővebben, mint sem Köz-jelentésinkben lehetett, le-beszélljük *mind azt*, a' mi ezen Munkát illeri, és a' mellyek szerént kívánunk *meg-ítéltetni*.

A' ki Hazánk' Litteraturájának valóságos Állapotját tudja, nem kételkedik az, hogy illy folytatott Írás, mind *hasznos*, mind pedig, hogy most van, éppen *alkalmas* Ideje azt közre-bocsátani.

Hogy ezen Állításunkat meg-bizonyítsuk, illő, hogy röviden elől-adjuk: *Mik?* és mi *Vége valók* a' folytatott Írások?

Minden Írás, a' melly *több-féle* Tárgyakat foglal, és *bizonyos* Időkben jelen-meg, neveztetik *folytatott* (periodica) *Írásnak*.

Külömbségét tehát *Foglaltatya*, és *Ideje* határozza... Tudományos, Országos Dolgok, a' Kereskedés, a' Szép, és még a' Kézi-mesterségek-is lehetnek Tzéllyai 's Tárgyai... Idejekre nézve lehetnek Mindennapos, vagy *Héti-levelek*, Hólnapos, vagy Fertály-esztendei *Írások*.

Méltó, hogy Számot adjunk a' felől, ha *hasznos-e*, a' minn törekedünk, és mire valók az illy Írások?

Külömböznek ezeknek Következései a' szerént, a' mint a' Nemzet, és az Olvasó-közönség az *Esméreteken elől-mentt*, vagy *hátra-maradt*.

Ott, a' hol hosszú Szunnyadozásból a' Nemzet fel-ébred, magát érzeni kezdi, érzeni a' Gondolkozásnak Betsét, és a' szelíd Tudományok' Méltóságát, ott ezek az Írások *Kiáltó-szó* a' Pusztában, melly az Útakat *egyengeti*. – Azon Nemzetek, a' mellyek az Erő, virágzó Állapot, és Halhatatlanság' Ösvényén messze-haladtak, az első Póltzon Helyet fogtak, nem kevés Részt tulajdoníthatnak az illy Írásoknak. A' *Spectateur*, mellyre *Popé*-k és *Addison*-ok nem állották Kezeiket tenni, az *Encyclopaedia*' Írói, mellyeket csak a' Korts-tudós gyaláz – és az illy több, minden Nemzeteknél elterjedt Írások' számatlan Serege elég Bizonyosság ezen Jegyzés' Erősítésére.

Minden *halkal*, és *léptőnként* tenyész a' Természetben: ez a' nagy Alkotó elkerül szorgosan minden Híjánosságot, minden *Rész*, minden Ugrást, a' maga nagy Művében. Nem lehet a' Vak egyszerre élesen Látó, a' Tudatlan – bölts, Lassan, de annál bizonyossabban élesül az Értelme, fényesedik az Elme, lágyúl az Érzés, és tisztítatik az Ízlés... A' Setétségből sebesen tett Lépés, a' fényes és szűrő Nap-fényre, Vaksággal büntette a' Vakmerőt, vagy Gondolatlant.

Bizonyos Idejig Fátyol alatt munkál mindenben ez a' nagy Mester; el-fedi terhes Méhében Gyümölsét, és midőn *el-tűrheti* a' Levegő Terhét, akkor teszi-ki azt annak. Tejjel táplálja az Tsetsemőt, és gyenge emésztetű Éttekkel az kisdud Állatot. – Ártalmas a' Tudomány olyannak, a' ki véle élni nem tud, – az Értelem annak, a' ki azt vezetni nem tudja.

Tsendes, szelíd, okos, 's vigyázó *Készítésében* a' hasznos Gondolkozásnak, követik az illy Írások ezt a' jól-tévő Anyát. –

Nehéz a' Tudományok' Útja. Kezdetre darabos, és únalmas, el-rettenti a' Félénket, és le-veri az Erőset-is. ... Ezen Írások röviden, kedveltető Színbe' esmértetnek Magunkat, Magunkkal, és a' körülünk-való Tárgyokkal; édes Formában el-fogadtatják velünk azt, a' mit az Embernek tudni szükség, hogy – *Ember* legyen, *szoktatnak* a' mi belső Tehetségünk' Gyakorlására, melyet, vagy Helyességéből, vagy Butaságból félre-vetünk...

Az Értelem minden okos Lélek' örökös *Jussa*. – Hol az a' Hatalom, melly ennek Tűzét el-fojthassa?... de ki-is lenne az az *Írty*, a' ki Léteünk' első Díszszét, ezt az igaz Isten' Képét, melyet Persétől reánk nyomott, rólunk le-ragadni akarna? – Hasznosok az illy Írások abban-is, hogy nem *zárják* az Értelmet a' Tűdősök' kevély Kő-falai közé, nem szorítják a' négy Tudománybéli Karok' Róstelljai-közibe: ... *Minden*, a' ki érez, és ért, el-fogadhatja *Íntéscit*. –

Serét, és komor a' mély Tudományok' Tartománya, és a' – Böltsesség' együgyű 's kedves; fenyeen hágó a' Tűdösség – az életbéli Okosság Kézzel-fogható. Sükeretlen amaz, szépen gyümölsöz ez. ... A' sivatag *Tűdösséget*, haszna-vehető *Tudományá* tenni, a' képzelt és Szőr-szál-hasogató Eszeskedéseket, az *Élet*, *Jó-erköls*, és a' *Köz-társaság*' Tzéllyaihoz *alkalmaztatni*, a' Böltsességet, mint *Szokrátes* az Égből le-hozni – ez-is egy Haszna az illy Írásoknak.

Ílatár és Végek között szorítatott az emberi Elme. A' tudni-méltó Dolgok egész széles Vidékjeit nem hatja által egy Tekintettel semmi Szem... Az Igasságok' össze-fontr Lántzár tagonként lehet csak el-fogni: el-tévelyedél, ha azoknak csak egy Szemét el-ejted! – Az illy Írások azok a' Tár-házak, a' mellyekbe az Igasságok *egygyenként* le-rakotnak, a' *jó Mag* hintetik, a' *Mátérialek* le-tétnek, mellyekből lassan emelkedik-fel a' Böltsességnek szép Palotája... Eggyes *Részek*, a' mellyekből egy nagy *Egész* formáltatik. –

Midőn már a' Nemzet ki-kél az *Járó-szűj* alól, és *férfiúi* Erőbe lép, midőn többet el-fogad, és erősebbet meg-emészt, akkor az illy Írások más Formát öltöznek magokra.

Minden Igasság jó – de azt a' *Hely*, és *Idő* teszi *munkássá*. ... Akkor az illy Írások azon rakodó Helyek, mellyekbe' sok jámbor Haza-fi Jó-kívánásainak *Tűkait* le-tesszi, Szívének egész Tellyességéből Felelhez *szóll* – szóll, és reá-figyelmez a' *Paza*.

Minden Igasság jó – de azt a' *Szín*, és az *Ábrázat* teszi *kellemetessé*... Minden Igasság örökké-való, maradandó – de *Köntöse* változik... Az illy Írások az Időnek és *Századnak* *Kedvét* kísírik, az Igasságokat, a' mint minden Idő-pont szereti, úgy ad-ják-elé, és így teszik a' Jót – *Köz-jóvá*, mert azt meg-szerettetik.

Azon, némelly Fel-hevílésében sok józan Elmének szerzett *apró* Munkák, mellyek kisebbek, mint sem hogy *Könyvé*, de fontosabbak mint sem hogy *Semmi-vé* legyenek, illy Írásokban záratnak, és a' Semmivé-lételtől meg-mentetnek.

Ne hogy hosszas legyek, el-kerülöm minden Hasznait *egyenként* elé-számlálni: de nem lehet sokaknak bal Vélekedéseket nem igazgatnom, kik az illy Írásokat ártalmasaknak hiszik.

Nem lehet azt ragadni, hogy olly Országokban, hol ezek *szerfelett* meg-szaporodtak, Tzéllyait, és *Méltóságokat* el-vesztették. Motskolódások, személyes Tsaták' Piattzává, tudós Ütközetek, és alacsony Indúlatoskodások' Hellyévé változtak, Bér-be fogadott Szolgákká lettek, és magokat Árrúba botsárották. ...

Sohajt ezekre az igaz Litterator, és kéri az Eget, hogy ójjon ezen Tudományok' Mételeyétől. De *általában* nem kárhoztatja a' *Jót*, mert rosz Végre fordíthatatik. A' Vissza-élés nem tesz valamelly *magában* jó 's hasznos Dolgor útlatossá, és nem rontja-el annak *helyes* Élését.

Sokszor (azt mondják némellyek) az illy Írások – a' Bujaság', és Fajtalanság' Postái. –

Meg-történik az-is!... De itt, Hazánk' Színe és Óltára előtt, hajtsa-meg Térdjét Músának, esküdjön *így*, szentül és meg-törheterlenül: „Minden jámbor Haza-finak örök Gyűlölsége szálljon reá, minden józan Szív, és jó Léleknek Meg-útálása essen reá, a' jövő Nyom' Átka, és Pirongatása kövesse, ha el-felejtí valaha a' *tiszt* Gondolkozásnak, szép *Erköltsöknek*, *Hazájának* és *Fejedelmének* tartozó Kötelességeit. ... Önnön Szerzői lesznek az Elsők, kik Porrá égetik Leveleir, ha azok dögleleteresekké lesznek: Gyalázattal bélyegzik Nevét, ha valaha ez a' gyenge, és ártatlan Mú'sa *Méreg-keverővé* változik.”

Hátra van az Egy, hogy meg-mutassuk, ha van-é az illy Írásoknak Helye és Ideje nálunk?

Jó Királyunk' Akaratya, Mindnyájunknak Kívánsága Nemzeti-*Nyelvünk'* Virágos-zása... Ez az a' *Palladium*, melly fenn-tartja Alkotványunkat: az a' *Végvár*, a' melly az Idegent, míg Idegen, el-tíltt Hátárinkról, vagy Haza-fivá által-változtat, az a' *Mód*, a' melly Nemzetünket Lételeiben meg-tartja, az a' *Jegy*, a' melly meg-ójj, hogy a' többek között el ne olvadjunk... Eggy illy Írás nem *Mód-é* vallyon a' *Nyelv'* Tisztítására, és Terjesztésére? –

Hízelkedni mindég, de a' Közönség előtt éppen nagy Alacsony-ság... Nem veszi balúl senki, ha azt állítjuk, hogy *általában* *célén* a' *Tudományok*, nálunk csak Böltsőjekben feküsznek... A' ki igen közel véli lenni magát a' *Tudományok'* meredek Hegyein azok' Tetejéhez, leg-meszszebb vagyon az attól. ... Illy Írás nem teheti még-is *valamit* a' szép és jó *Tudományok'* Tökélleresítésében? – Kitsinyt ugyan, de annyit tenni, a' mennyit lehet, szoros Kötelesség. ...

Az *erköltsi* Romlottság ugyan, Hálá legyen Hazánk' Őrző-angyalának, nem vertt még náluk mély Gyökeret: de a' *Virtusnak*-is van tulajdon *Kellemetessége*; ezt *közzé-tenni* – erősíteni a' Gyengét, vezetni az Indúlót, alkalmas lehet talán Írásunk?

Nem haszontalan Kívánsága az a' jó Haza-szeretőnek, ha a' régi *Szer-tartásokat*, a'mennyire azok eggyezhetők az Időnek Szükségeivel, örökké Tartóknak lenni akarja. ... Ez ád a' Nemzetnek *tulajdon* Formát, ez ád álló Erőt, ez ójja-meg a' Zavarodástól.

„Míg nemzeti sarkallatos Törvényeink lesznek Talp-kővei Alkotványunknak, Szeptartásaink szentek, Anya-nyelvünk élő, és az eredeti magyar Vér, Fő-része Karakterünknek – *addig*, és csak addig állunk.”

Ígértük, és meg-is álljuk, hogy eggy lesz Fő-Tzélünk között ezt a' *Nemzeti Karaktert fenn-tartani, erősíteni, és vezetni...* Magunk Szíve meg-győz a' felől, hogy ebbe' a' *leg-kisebb* Törekedés-is, hasznos Törekedés. – –

*Eredeti** Munkák vezetik a' Népet a' jó Formálásra. Hidegen hadjuk-el a' Néző-piaztot *Jázon'* és *Meduza'*, *Fédra'* és *Hipolitus'* Történetei Látása után – és Könnyel telik Szemünk ha azon, a' körülünk történt Dolgokat látjuk, és ha a' *magunk* Környül-állásit, a' Játék-színben újra fel-találjuk... Úgy van akkorva az emberi Szív, hogy semmi néki nem tetszik, a'melly valamennyire *réá* nem tartozik. A' Köz-életből-való *Scénák*, mindennap elől-forduló, Hazánkat 's magunkat illető Dolgok' ellenállhatatlanul vonsznak magokhoz. ... A' mennyire tehát kis Erőnk ér, Fel-telünk az-is, hogy *magunkból* 's *körülünk* merítsünk, – el-hitetvén magunkkal azt, hogy szebb a' Fülemlé természeti Erdei-tsatsogása, az Kanáriai-madár' költsön vett módos Sívültrésénél. ...

Az *Ízlés* a' jó Erkölcök' Szülő-annya. A' komor Virtus el-veszti e' nélkül leg-szebb Tulajdonságát a' *Szépségét* – az Élet *Édességét* – a' Tudomány kedveltető *Használhatóságát*. ... Ezt terjeszteti szép Hazánkban, a' helyes Ízlés által még *szebbé* tenni, boldogabbá az Életet, kellemetesebbé a' Lételt – ez-is, úgy véljük, nem ártalmas Igyekezet. ...

Az, hogy ezen Munkát *különösen* az Asszonyi-nemnek szántuk, nem zárja-ki a' Férfiakat-is. Kívánunk a' bölts Ítéltől, hogy *jobbítsunk* – a' Gyengébbektől, hogy *jobbítsunk*. Talán lesz itt amott Munkánkban, a' mely Kívánságunk' mind két Résznének meg-felel.

Nem bántjuk-meg a' Férfiúi Nemet, ha azt állítjuk, hogy a' Szép Nem, az *Ízlés' Uralkodónéja*. Lágy Érzések hatalmasabban el fogadja mint azt, a' mi *Szép*. Nem kételkedünk, hogy eggy Nemnek Tökéllerésítése *által* a' másnak-is szolgálunk, akár azért, mivel a' *házi tiszta* Örömet *fel-emelni* igyekezünk, ha hogy Házasársakból – érzékeny Barátnékat, és kellemetes Társalkodónékat készíthetünk, akár azért, hogy ezen édes *Vehiculum* által a' Férfiúi Nem' Tökéllerességeire-is munkálunk, vagy annak *Vonszó* Természeti Ereje által, vagy azon nemes *Vetekedés* által, melyet annak Pallérozása szülhet: akár legalább az *Olvasásnak Meg-szerettetése* által, a' mely sok Részceiben Hazánkban, csak a' jó Könyvek' Nem-lére által folytatik-el... Leg-szebb Álmaink között-való az, ha eggy kellemetes Hazánk' Leányának unalmas Óráját *hasznossan* rövidíthetjük.

Ezen Tzéllyaink' El-érésére minden Erőnket fel-áldozzuk. *Kevés* Száma Elő-fizetőinknek, a' kiket itt háládóan 's dítselkedve nevezünk, nem rettentett-el Íntézetünk' Folytatásától, és ámbár mely *nagy*, és terhes légyen-is Költségünk, de el-hitetvén velünk Szándékunk' Tisztasága, hogy a' Hasznost, hasznosnak meg-nem esmérni lehetetlen, bizonyossá tésszük, a' Közönséget az eránt, hogy ha minden Reménységeink *ellen*, több Elő-fizetőink nem jönnének-is, és minden Segítség nélkül hagynánk-is, *magunk* Erejével az Esztendőt ki-visszük, és Jó-szándékunkat félbe nem szakasztjuk.

* *Libera per vacuum posui vestigia princeps Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit Dux, regit Examen* – Horat.

Eggy *édes* Kötelesség fekszik rajtunk, melyet itt közönségessen tellyesítünk. Eggy Hazafi, a' ki *titkossan* és Rejtekebe summás Adakozásával Lételet tsetsemő *Uráni-ánknak* fel-tartotta, el-vonta magát Háládatosságunk elől, és rajtunk azt az édes *Terhet* hagyta, hogy *egyenessen* neki véle nem adózhatunk: Nem hallgatharyuk-el azt mind-azáltal egészen, és itt a' Közönség előtt azt háládóan említtyük. Az a' *Gondolat*: hogy eggy jó Intézet' Fenn-állása az ő Kezei' Munkája, – és a' maga nagy Szívének Meg-elégedése, éppen Szívéhez *illő* Jutalom. ... Azon *Kezet*, melly által hozzánk jutott Jó-tétele öleljük, nem *ezért* tsupán, de leg-inkább hogy bölts Vezetésével, Támogatásával ugyan az vólt Fő-meg-tartója Igyekezetünknek. Kívánnánk mind Kertőt az egész Világnak nevezni – Szívünk' háládatos Tisztelettel nevezi mindég!

Gyenge Leánya! indulj-el immár-ki mértt Útadon, emlékezzél-meg *Mennyei* Származásodról – *Taníts!* és *igyekezz tetszeni!* Légy *tiszta*, és *kellemes!* Légy hasznos Társalkodónéja Hazánk' szerelmes Leányinak, a' kik közzé most ki-borsátunk.

Az Elő-fizetők' Nevei.

A.

Titt. Almássy Jó'sef Úr.
Gróf Andrássy Jó'sef Úr, Ő Nagys.
Gróf Andrássy Károly Úr, Ő Nagys.
Mélt. Gen. Gróf Andrássy Károlyné Asszony.
 Ő Nagys. szül. Gróf Nádasdy Rebeka.
Gróf Andrássy Leopold Úr, Ő Nagys. K. Tanácsos.
Mélt. Aranka György Úr, Királyi Tábla'Fia.

B.

Titt. Balog Jó'sef Úr, Abaúji Vice-bíró.
Mélt. Cons. Balogh Péter Úr, Ő Nagys.
Tisztel. Balog Sándor Úr, Győri Prof.
Tettes. Baloghi Mihály Úr.
Tettes. Bárdotz Ádám Úr, Alsó-Fejérvári Fő-Nót.
Mélt. Bartsay Ábrahámné Assz. szül. Gróf Bethlen 'Su'sána.
Titt. Ba'só Pál Úr, Abaúji Adó-szedő.
Titt. Belegrádi Sándor Úr, Pómázi Uraság' Tisztartója.
Titt. Bellnai György Úr, Po'sonyi Fő-Oskola' Kir. Tanítója.
Titt. Benkó Jó'sef Úr.
Titt. Bernárd László Úr.
Gróf Özvegy Bethlen Sándorné Assz. Ő Nagys.
 szül. Gróf Bethlen Károlina.

C.

Tettes. Chászár András Úr.
Gróf Csáky Antal Úr, Ő Nagys.
Tettes. Csejtey Istvánné Assz. szül. Szalay Er'sébeth.
Mélt. Csernátoni Ferentz Úr, Ítéző-Mester.

D.

Títt. Dobay Dániel Úr.
Títt. Domonkos Sámuel Úr, Abaúji Ordin. Fiscal.
Títt. Dráskótzky Gábor Úr.

F.

Mélt. Cons. Fáy Ágostonné Assz. szül. B. Sághy Anna.
Tettes. Fáy Benedek Úr.
Tettes. Ifj. Fáy Mihály Úr.
Mélt. Fekete Ferentz Úr, Királyi Tábla' Fia.
Títt. Fritsko Jó'sef Úr, K. Kamara' Fise.

G.

Títt. Gallik Sámuel Úr.
Títt. Gömöry János Úr, Gömör Várm. V. Nótár.
Tiszt. Greskovits Imre Úr, N. Vásonyi Évang. Préd.
Títt. Gubernáth Antal Úr.
Títt. Gutman Pál Úr, N. Váradí Könyv-kötő, 4. Nyomtatványra.
Mélt. Cons. Gyürky Istvánné Asszony, szül. Ótsai Balogh. N.

H.

Gróf Haller Jó'sefné Asszony, Ó Exja. szül. Gróf Csáky N.

I.

Bárá Izdentzyné Assz. Ó Nagys. szül. Gróf Vas Katalin.

K.

Tettes. Kandó Jó'sef Úr, Ordin. Fisc. Pest Várm.
Tettes. Kazintzy Ferentz Úr.
Gróf Keglevits Károly Úr, Ó Nagys.
Gróf Özv. Kendeffy Elekné Assz. Ó Nagys.
szül. Gróf Bethlen Kristina.
Títt. Kerepessy Dániel Úr, Hites Prókátor.
Títt. Kirinyi János Úr.

Titt. Kirinyi István Úr.
Tettes. Komáromi Lajos Úr.
Titt. Kophandel Mátyásné Assz. szül. Szvoboda 'Su'sánna.
Titt. Kozma Ferentz Úr.
Tettes. Kubinyi Károlyné Assz. szül. Palugyai Plathy Mária.

L.

Tettes. Lántzy Jó'sef Úr, Torna Várm. Fő-Nótár.

M.

Tettes. Sztregovai Madách Sándor Úr.
 röbb Mságos Familiák' Törvényes Direktora.
Titt. Maritinszky Ferentz Úr.
Tettes. Márjásy Sándorné Assz. szül. Okolitsányi Borbála.
Tettes. Márjásy 'Sigmond Úr.
Tettes. Mihályi Istvánné Assz. szül. Száraz Terézsia.
Tisztel. Mindszenti Sámuel Úr, Komáromi Réf. Préd.
Tettes. Roglaritzai Miskóltzi Farkas Úr.
 Várad Püspökség' Prefektusa.
Titt. Mólnár András Úr Ilites Prókátor.

N.

Fő-Tiszt. Mságos. Nagy Jó'sef Úr, Szombathelyi Kanonok.
Tettes Nemes 'Sigmondné Assz. szül. Puky 'Su'sánna.
Titt. Németh László Úr, Gróf Battyány Úr-fiak' Nevelője.
Titt. Nolly N. Úr.

O.

Titt. Oroszy Pál Úr, Veszprém Vármegy. Fő-bíró.
Báró Ötvös Gábor Úr, Ő Nagys.

P.

Titt. Pajor Sándor Úr.
Titt. Po'sa István Úr.

Titt. Putnoky Károly Úr.
Bárá Pronay Priska, és Honorata Kisasszonyok.

R.

Tettes Cons. Ragályi Jó'sefné Assz. szül. Szemere Katalin.

S.

Titt. Sántha Lászlóné Assz. szül. Bagossy Frantziska.
Tettes. Prof. Schedius Lajosné Assz. szül. Vindisch Er'sébeth.
Titt. Sebők János Úr.
Titt. Szarka János Úr. Komáromi Kereskedő.
Gróf Széchényi Ferentz Úr, Ő Exja.
Tettes. Szent Imrey Pál Úr.
Mélt. Szent-Pály Elek Úr, Kir. Tábla' Fija.
Tettes. Szepessy Lászlóné Assz. szül. Ragályi Katalin.
Tettes. Özv. Szeremley Károlyné Assz. szül. Szent Péteri Júdith.
Mélt. Szilassy Jó'sefné Assz. szül. Bárá Izdentzy Katalin.
Tiszt. Szilvássy N. Úr, Verőtzei Réf. Préd.
Tettes. Szirmay N. Kisasszony Csécsbe'.
Titt. Szontagh Mihály Úr, Gömör Várm. Első Vice-Nótár.
Tiszt. Szuhányi Xav. Ferentz Úr.

T.

Gróf Teleky Jó'sef Úr, Ő Exja.
Gróf Teleky Mihályné Assz. szül. Gróf Földvári Drusiána.
Titt. Nosztitzi Thurzó Györgyné Assz.
szül. Járdánházi Kováts Anna.
Tettes. Tisza Ferentz Úr, Abaúji Fő-Nót.
Tettes. Tokody Jó'sef Úr, Királyi Tudom. Direct.
Tettes. Tornallyay Károlyné Assz. szül. Lossontzy Júdith.
Fő-Tiszt. Tormássy János Úr, Gener. Nótár. Halasi Réf. Préd.
Titt. Tóth Lajos Úr.
Tiszt. Török István Úr, K. Váti Réf. Préd.
Tettes. Tetránszky László Úr.
Mélt. Túry László Úr, Ítéző-Mester.

U.

Nagy Mélt. Ürményy Jó'sef Úr, Ő Exja.
Nagy Mélt. Ürményy Jó'sefné Assz. Ő Exja.

Z.

Fő-Tiszt. Mélt. Zábrátzky Jó'sef Úr.
Királyi Udv. Tanácsos, és Püspök.
Titt. Závodszky Ferentz Úr.
Gróf Zichy János Úr, Ő Nagys.
Titt. Zombory Ferentz Úr, V. Nótár.
Titt. Zombory Gábor Úr, Abaúji Fő-Bíró.

J.

Tettes. Jóh Mihály Úr.

V.

Titt. Victoris János Náthán Úr, Sopronyi Próf. 2. Nyomtatványra.

* * *

Ha a' Titulust illendően meg-nem adhattuk, arról alázatosan Engedelmet kérünk, mivelhogy Titt. Collector Uraink, többnyire csak a' Neveket küldötték-bé, Titulus nélkül; és kérjük Titt. Collector Urainkat, hogy ezután az Elő-fizető Uraknak, 's Asszonyságoknak Neveikkel együtt, azoknak Titulussaikat-is bé-küldeni méltóztassanak.

A' Köttet' Foglalattya.

	Óldal
A' Vallás' Szeretetre-méltó-vólta.	25
A' Ilaza-szeretet.	29
Az el-változott Törpe.	31
Eggy Újj-házás' Levelei Barátjához.	54
Mesék	59
A' Sas, a' Fülemlé és a' Madarak.	59
A' Fülemlé, és a' Szent-János-bogár.	59
A' Tengelitz, és a' Madarász.	60
A' Pók, és a' Méh.	60
A' Vándorló.	61
A' Légy Madárka.	62
A' Kolibri.	65
Fanni.	69
A' Fejvesztesség.	72
Kertek' Eredete.	84
A' Babilóniai Függő-kertek.	84
Az Alcinousi Kertek.	85
Laurentinum, és Tuscum.	85
Petrarka' Remetesége.	86
Kachimir vagy az ártatlan Hegyek.	89
Fata Morgana. Eggy természeti Tünetmény.	91
A' Nemzetek' külömb-féle Szokása a' Házasodáskor.	93
Anekdóták.	108
Epigrammák.	110
Lalage Kleist szerént.	111

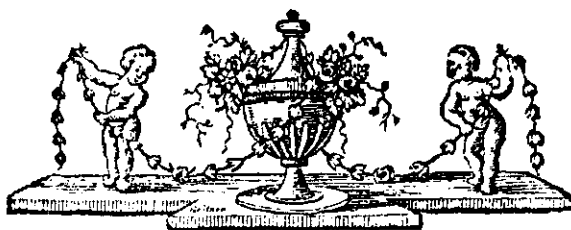
A' Vallás' Szeretetre-méltó-vólta.

Tartózkodva merünk első Bé-lépésünkkel kellemes Olvasónéink' Társaságokban egy oly Tárgyról beszélni, a' mely sokaknak Szemeikben, leg-alább első Tekintettel, fontosnak ugyan, de szomorúnak, komornak, vagy helytelennek fog tetszeni: vagy talán a' mellynek Választásán némelyek nevetni, és gúnyolódni fognak. Érezzük mi, melly Veszedelemnek vagyunk ez által ki-téve, tudván azt, hogy az Emberek' Ítélete, valakinek Érdeme és Tehetsége felől leg-inkább annak első Lépése által határozatik-meg.

Meg-győzi még is Félelmünket érdemes Hazánk' Leányi Tudomány-kívánságon, és az Igazhoz, Jóhoz, és Széphez-való Buzgóságokon épült helyes Bízodalunk; és reméljük, nem vádolnak avval, hogy kedvetlen, és komor Matériát adtunk Olvasásokra, ha Figyelmetességeket meg-nem vonják tőle.

Az a' setét, és komor Mód, a' mellyel a' Vallást szokták elé-adni. Oka kétség-kívül annak, hogy mi a' Vallás' Képzeletével mindenkor szomorú és kellemetlen Képeket, és Gondolatokat körtünk-öszve, és hogy víg Orzával nem gondolkozhatunk felőle. Akkor folyamodunk rendszerint a' Valláshoz, midőn Szerentsétlenségben vagyunk, midőn a' Nyavalyák az Ágyhoz szegeznek, midőn a' Tűz, Ár-víz, Fergeteg Vagyonunkat, és Életünket Veszedelemmel fenyegeti, midőn kedves Szűlécink', Házastársaink', Gyermekaink' vagy Barátink' Sírjok felett vígasztalatlanul siránkozunk; midőn a' Lelki-esméret szorongat, és szomorú Gondolatok nyúghatarlanná tészik Lelkünket. Azonban soha sem gondolkozhatunk helytelenebbül a' Vallás felől, mint ezen szomorú, és setét Óráiban az Életnek! Lehetetlen, hogy illendően foglalatostkodhassunk az Istenről, és a' magunk' Helyhezretéséről-való Gondolattal, ha nem vagyunk alkalmasok arra, hogy tsendesen vissza-tekintsünk magunkba, és Lelkünk' és Indulatink' Állapotját meg-visgáljuk. Haragosnak, kegyetlennek, boszszú-állónak, rettenetesnek véljük az Istenséget, midőn Nyúghatarlanságok, és Félelmek közt vagyunk, midőn Szenvedések, és Nyomorúság által Lelkünknek természeti 'Tsendessége fel-forgattatott. ... Hogy *Szeretetre-méltónak* találjuk a' Vallást, foglalatostkodjunk avval Lelkünknek víg, és tsendes Állapotjában, midőn az Igazat meg-foghatjuk, egyenes és nemes Szívvel: már előre meg-kell győződni felőle, és Sajátinká tenni azon Érzékenységeket, a' mellyeket tőlünk kíván, és belénk önt, hogy 'Tsendességet, és Vígasztalást méríthessünk belőle a' Szenvedés' Óráján, és hogy egyáltalában annak jóltéví Bé-folyását érezhessük egész Életünkben.

Engedjék-meg tehát kellemes Barátnéink, hogy eggynehány Leveleket áldozzunk annak a' Tárgynak, a' melly oly igen tartozik Szívünkre. Vegyék Kezeikbe azt, Lelkeknek víg és tsendes Állapotjában, és függeszszék szép Szemeiket, és Figyelmetességeket Olvasására.

* * *

A' ki az Istennek, mint jóltévő Teremtőnek, és bölts Igazgatójának mind annak, a' mi teremtetett, Lételetéről elevenen meg-győztetett; szükségessé képpen által-látja azt-is, hogy mi-is Emberek egészen tőle-függünk, hogy minden, a' mi történik, az ő bölts Vigyázása, és jóltévő Intézése alatt történik; hogy az Ember' Bóldogsága az ő Akaratja, mivelhogy olly fényes Tehetségekkel ruházta-fel őtet, és hogy ha ebben az Életben nem olly bóldog, a' millyen Természetéhez, és Erejéhez képest lehetne, a' Síron túl, más Életben éri-el aztat.

Ezeken együtt-véve épül az, a' mit *Vallásnak* nevezünk, de a' mellyről sokan beszélnek, a' nélkül, hogy helyes Képzeletet kötnének-össze véle.

Midőn okosan azt mondjuk valakiről, hogy Vallása vagyon, azt értjük allatta

Elsőben, hogy által-látja, melly Helyheztetésben vagyon, mint okos Teremtés, a' leg-főbb Valósággal; hogy tudni-illik az Istentől vette Életét, Erőt, és Tehetségeit, hogy az Isten bölts Óltalmazója, és Kormányozója mind annak, a' mi *can*, hogy az Isten a' Virtusnak, mint a' Bóldogság' leg bizonyosabb Eszközének Követését parantsolta, és meg-jutalmaztatja azokat, a' kik ezen Eszkővel élnek, örökké állandó Bóldogsággal; valaminthogy ellenben azok, a' kik a' Virtusban, és Jóságban nem gyakorolják magokat, Bóldogtalanságoknak önnön magok Okai.

Másodszor, hogy örül ezen fontos, és jó Helyheztetésén, hogy Háládatossággal, és belsőképpen érzi, melly nagy az okos Lelkű Embernek Betsi, hogy Alatsonyság, és gyalázatos Dolog, azon Tehetségekkel, és Tökéllerességekkel, a' mellyeket nekünk a' Teremtő a' Jónak, és Virtusnak Követésére adott, vissza-élni, mások' Kárára, és Nyomorgatására fordítani, vagy úgy élni vélek, hogy útóllýára Meg-bánás kövesse azokat.

Harmadszor, hogy minden Tselekedeteit, és Fel-tételeit-is úgy intézi, hogy a' Virtust meg-ne sértse, a' melly eggyedül Eszköz Bóldogsága', és Tsendessége' El-érésére.

Tehát az Istenre nézve-való Helyheztetésünknek *Esmérete*, annak *Nagyrabetsűlése*, és ezen Nagyrabetsűlésnek *Magunk-viselete* által-való *Ki-mutatása* fő Részei a' Vallásnak. A' ki eggygyel bír, a' mással nem, vagy bura, vagy Kép-mutató.

Már most kellemetes Barátném! arra a' helyes és éles Érzésre kényszerítem, a' mellyel olly bőven fel-ruházta Nemeteket, a' mellyel olly bőven fel-ruházta Nemeteket, a' jó Anya Természet; vizsgálják-meg az által, ha nem végheretlen gyönyörűség, és jól-tévő Következései vagynak-é ezen mi Helyheztetésünk' Nagyrabetsűlésének? Engedjék-meg, hogy némelly Virágokat szedjek azok közül, a' mellyek a'

Vallás' Útján olly gazdagon, és olly szépen virágoznak, hogy Figyelmetességeket annak Gyönyörűségeire fel-indíthassam, és arra serkentessem, hogy ezen Kelle-metességekkel meg-terézett Útat kövessék.

Ha Vallásom vagyon, a' fellyől-írt Értelembe, tudom azt, hogy minden, még leg-titkosabb Tselekedetimmél-is, minden Igyekezetimmél és gondolatimmál *Bizony-ságom* vagyon, a' kinek Kedvét, és Jóvá-hagyását meg-nyerni méltán leg-fontosabb Kívánságom... tudni-illik az Isten, a' legigazságosabb Bíró. ... Melly Szívet-emelő, és gyönyörűséges Gondolat!... A' régi Pogány Skótusok, és Írlándusok, a' leg-na-gyobb Dolgok' Végbe-vitelére, és a' leg-nagyobb Vitézségre indítottak-fel a' Ve-szedelem' közepette, az által a' Képzelet által, hogy meg-hólt Attyaiknak Lelkei Vitézségeknek Szemlélői a' Felhőkben. Ezen Képzeltetésnek Nyomdokait még az Ő Énekekben-is fel-tartották. A' Hadi-Sereg kedves, és tisztelt Királyja', vagy Vezérje' Jelen-léte által a' leg-dítsóségesebb Tselekedetek' Követésére buzdítat-tik-fel. Melly hatalmasan serkenti-fel a' jó-igyekezetű Ifjat szeretett Szülőlinek Szem-lélése, és Jóváhagyása a' Szorgalmatosságra, és jó Maga-viseletre!

Hát én, a' kinek a' véghetetlen, örök, Eger, és Földet bíró Isten, a' Szeretettel tellyes, és jóltévő Attya az Embereknek Tselekedeteimet, és Gondolataimat szem-léli: ne indíttassam-é fel az által a' leg-jobb Dolgok' Gyakorlására? ha a' leg-ke-segtetőbb Gyönyörűség, hízelkedő Ruhájában tsalogat-is Útjára: ha a' leg-hatal-masabb Uralkodó ajánlja-is Királyi-Székét, vagy a' Kínzó-helyet, hogy valamelly Alatynyságra bírjon: *Az Isten Szemlélőm!* Ezen Gondolat előtt el-tűnnek mint az Árnyék, a' Királyi-Szék, Kínzások, Gazdagság, és Gyönyörűségek! Magános Szó-bámban, midőn egy nyomorgattatott Özvegynek Ügyét, az Erő, és Hatalom ellen óltalmazom, a' leg-véresebb Hartzban, midőn Hazám Óltalmát kívánja tőlem, tá-mogat ezen mindenható Gondolat, hogy Rettegés nélkül tartom az Igazság' Mérő-edényét, és meg-vetem a' Veszedelmet, mellyet az Ellenség sűrű Rendjei készíte-nek Életemnek.

Ha leg-helyesebben viszem-is végbe Körelességemet, meg-eshetik még-is, hogy az Emberek által rágalmaztatom, és nyomorgattatom. Minden felől Barátok, Seg-e-delem, Vigasztalás nélkül az egész Világtól el-hagyattatva, a' leg-rettenetesebb Magánosságban szemlélem magamat. Igaz ugyan, hogy harhatós akkor a' jó Lelki-esméret' Vigasztalása; de melly igen erősödik az, az Istenre-való Gondolat által a' ki belső Részeimet-is látja! Melly nagy Vigasztalás vagyon elrejtve egy tsendes Imád-ságban, a' mellyet a' Kietlenből, vagy a' Tömlöztből emelek ahoz az egyetlen egy Valósághoz, a' ki engem jól esmér, és ért! Nem vagyok akkor magánosan. Az Isten ki-pótolja az Emberek' Nemlétét: és ő hozzá fel-síni, meg-tsendesít a' leg-nagyobb Nyomorúságok közt-is.

Melly Szeretetre-méltó a' Vallás akkor-is, midőn annak a' Végnek dítsóséges Betsét érezteti velünk, a' mellyre ide alá rendeltettünk! A' mutatja nekünk, hogy az Isten hív bennünket, az Emberi Nemzet' és minden Teremtés' Bóldogságán-való Munkálódásra; hogy mi az ő Tiszt-viselői vagyunk ide alá, és az ő Végeit elő-mozdítani Hivatalunk. Melly nagy Tisztesség az, a' mellyet a' Vallás ad nekünk!... Mi jobbíthatjuk a' Földet, és az Emberi Természetet, nevelhetjük a' Teremtések' Bóldogságát: közelíthetünk az Isten' Végéhez, midőn Igazgatónak, Előjárónak, Tanítónak, Nevelőnek, Atyának, Anyának Hivatalját viseljük. Gyakran kevélyke-

dünk benne, ha csak leg-alább-való Eszköze vagyunk-is valamelly Nagy-Úrnak, igyekezünk annak még Gondolatját-is bé-tölteni:... vallyon nem véghetetlenül nagyobb Gyönyörűség-é az Istentől rendeltetett Hívtalomat helyesen viselni? ugyan hogy járhatnék én az ellen, hogy akadályoztatnám én-meg a 'Teremtő' bölts Rendét, hogy lennék Gyalázatjára Magam-viselte által: hogy tapodnám, pusztítanám azt a 'Kertet, a' mellyet az Isten ültetett, hogy sérténém-meg az Isten' Háznépét? én, a' ki véghetetlen Gonoszságnak tartom valamelly Fejedelemnek a' Polgárok' Mulatságára rendelt Kertjét össze-rontani? ... Ily felséges Érzéseket támaszt bennünk a' Vallás, és annak Világánál úgy látszik minden Bűn, mint tulajdon Természetünknek Meg-alázása...

Nem kellemetes Színben jelen-é meg előttünk a' Vallás akkor, a' midőn látjuk, hogy minden *Testi Gyönyörűségét*, a' mellyel úgy mint Emberek élhetünk, nem csak meg-nem enged, hanem némelly meg-határozásokkal Kötelességünké teszi, tudni-illik, hogy *okosan, az-az: rendesen, annak idejében, és mértékletesen* éljünk véle? Éppen nem tsinál Bűnt az Ételben és Italban-való Gyönyörűségből, hanem neveli azt, midőn bennünket annak Adójára emlékeztet, a' ki olly sok-féle Eledeleket teremtett az Embernek, és Nyelvét olly külömb-féle Izlésre készítette. Meg-tartja az Egésséget, és neveli a' Jóízlést, midőn a' Mértékletességet, és a' Munkát parantsolja: midőn ellenben azok, a' kik a' Vallás' Javaslásait meg-vervén, a' rendszeren Étel, és Ital által Egésségeket, Betsületeket, Jó-neveket, Tsendességeket össze-rontják, és Idő Nap előtt siettetik Sírjokat.

Nem tiltja a' Vallás az Elésben-való Könnyebbséget, a' tsínos Ruházatot, szép Házat, Szolgálatot, a' Mulatságokat, Társaságokat, Tréfákat 's a' t. de tanít bennünket azokkal úgy élni, a' mint Testünknek Állapotja, és Környül-állásaink meg-kívánják, úgy, hogy Hívtalunkat el-ne mulassuk; Egésségünknek Meg-tartására, és Országunk' Meg-vidámítására a' hasznos Munka után.

Tanít bennünket, miképpen fűszerszámozzuk Beszélgetéseinket Okossággal és Leereszkedéssel; miképpen edesítsük Tréfáinkat az Igazság, Illendőség, és Szeretet által; hanem ójj bennünket a' Puhaságtól, és a' Mértéktelenségtől, a' melly a' Testnek és Léleknek Erőit ki-meríti: óriz a' Pompától, a' melly Rangunkon, és Jövedelmünkön fellyül-van, a' melly a' 'Tisztesség' és Barátság' helyében Gyűlölséget és Neveltséget szerez...

De... egész Könyvet kellene írnom, ha azokat a' Kellemetességeket össze-akarnám szedni, a' mellyek a' Vallás' gyönyörködtető Képén vagynak el-terjedve; meg-elégsem, ha azt a' Gyönyörűséget el-érhetem, hogy ez által Alkalmatosságot adtam Kedves *Barátnémnak* arra, hogy azon Szépségeket magok keressék a' Vallás' kies Vidékein.

Próf Schedius Lajos.

A' Haza-szeretet.

Harmadik Eduárd Angliai Király, eggy egészz Esztendeig ostromlotta Calais (Kalé Városát.) 1347-dik Esztendőben 3-dik Augustusban, már annyira szorította a' Városbélieket az Éhség által, hogy Eggyezésre fel-akarták adni a' Várost. De Eduárd boszorkodván, hogy Hadi-seregének Virágát ezen eggy Város' Ostromlásában el-vesztette, és eggy Esztendeig kénszeríttetett mulatni mellette, eleinte nem akart semmi kedvező Eggyezésre lépni. Eggy Részét az Őrizetnek meg-akarta öletni, más Részét pedig Fogságba venni. Mindazonáltal, Fő-riszteinek Szavokra, a' kik azt terjesztették eleibe, hogy ez által a' Frantziáknak-is Jussok származna hasonlóképpen bánni az Ánglusokkal, arra vette magát, hogy meg-elégszik avval, ha a' Városbéliek, magok közül hatot küldenek hozzája, fedetlen Fővel, a' Nyakokba Kötelek, és Kezekbe a' Város' Kúlsát vivén, hogy egyedül ezek légyenek Bosszú-állásának Áldozati. Mauni (Moni) küldetett-bé a' Városba, hogy a' Győzedelmes' Akaratját ki-jelentsé. A' Város' Igazgatója kérte, hogy maradjon benn addig, míg a' Dolgot a' Népnek meg-beszéli. A' Lakosok össze-gyűlvén a' Piatzon, várták az Eduárd' Feleletét, avval a' Nyúghatatlansággal, mellyet szűl a' Halál' Féléleme, és az Élet' Reménysége. El-olvastatván a' Rendelés, a' komor Halgatás jelentette-ki a' Szívek' El-aléklását. Borzadozva néztek egymásra, keresvén Irtózással a' Köz-jó' Áldozatait, a' mellyeknek Fel-találását nem reméltették. A' hosszú Halgatást Kiáltások szakasztották-félbe, mellyek Jajgatásokkal, Sirással, és Zokogással egygyesültek; Jean de Vienne (Zsán de Vien) a' Város' Igazgatója, eggy igaz Vitéz, most szánakodó Polgár, egyesítette Sohajtásait az Övékkel. Mauni, ezen érzékeny Történet' Bizonyossága nem tartóztarthatta-meg Könnycit. Azonban el-folyt a' Választásra engedtetett kevés Idő: meg-kellett határozni magokat. Ekkor Eustache de Saint Pierre (Üsztás de Szeint Pier) elé-állá bátran a' reszkető Polgárok közül: „Uraim, Nagyok, és Kicsinyek! fel-kiáltá ő, nagy Gonoszság volna el-nézni, hogy ez a' Nép Éhség által, vagy más-képpen vesszen-el, holott lehet Módot találni Meg-tartásában, és nagy Kegyelmet érdemel az Úr Isten előtt az, a' ki ettől a' Veszélytől meg-menti. Nekem annál nagyobb Jussom vagyon Irgalmára, mivelhogy leg-első vagyok, a' ki Életem' fel-áldozom Meg-tartásáért.” alig végezte-el Beszédét, hogy a' Haládatosságnak leg-tisztább Bérét vette Polgár-társaitól, tsak nem imádták: Lábaihoz borúltak, és Könnycikkel áztatták azokat. Melly nagy a' Virtus' Hatalma! Jean d' Aire (Zsán d'Ér) bátor Követője Attya-fiának Eustakhiusnak, melléje-állott, hogy meg-ossza vele a' Dítsósseget, Hazájáért meg-halni. Jaques és Pierre Wissant (Zsák és Pier Visszán) két Test-vérek, és Attya-fiai ezen nagy-lelkű Mártiroknak hasonlóképpen el-szánták magokat. A' kettőnek Neve nints meg-írva. Kár, hogy a' História, a' melly sok haszontalan, és az Emberi Nemzetnek veszedelmes Emberek' Neveit meg-

tartotta, azt halhatatlanná nem tette. A' Város' Igazgatója, a' ki Vénsége, Betegsége, és a' Bánat miatt gyalog nem mehetett. Lóháton kísérte őket a' Kapuig; ott által-adta őket Mauninak, kérvén őtet, hogy vetné-közbe magát érettek a' Királynál. Meg-jelentek a' Király előtt, és által-adták néki a' Város' Kúlsait. A' Királynál lévő Tisztek nem titkolhatták-el Szánakozásokat, és Bámúlásokat ezen a' nagy-lelkű Tselekedeten; a' Fejedelem körül mindenfelől zúgolódva jelentette-ki magát a' közönséges Szánakodás. Egyedül Eduárd nem illeődött-meg, komor Szemekkel nézte őket, és parantsolta Meg-ölettetéseket. Haszontalanul borúlt Lábai eleibe a' Vallai Fejedelem; a' Harag bé-kötötte Szemeit ebben a' Szempillantásban, hogy ne láthassa Indulatjának Údokságát: újjonnan parantsolta Halálokat. Végek lett-vólna ezen nagy lelkű Szerentsétleneknek, és az Eduárd' Dítsőségének, ha a' Királyné nem lett-vólna a' Táborban. De ez a' tiszteletre-méltó Fejedelem Asszony Térdére borúlván Férfjének, és a' Betsűler', Emberiség', és Vallás' leghatalmasabb Indít'-okaít terjesztvén eleibe, kérte, hogy ne fertéztessen-meg Dítsőségét illy rút Tselekedete által. A' Király, le-függesztvén Szemeit, *Óh Asszonyom!* fel-kiáltá rövid Halgatas után, *melly igen szeretném, ha itt nem vólna: olly érzékenyen kér, hogy ellent nem állhatok. Bánnyon Tetszése szerint vélek.* Azonnal a' maga Szobájába vezette őket a' Királyné, Ebédet, és Köntöst adott nékiek, és kinek-kinek hat Arany-pénzt adván Szükségére, bátorságos Őrizet alatt vissza-küldötte őket.

Eggy Tsuda-Történet.

AZ ÁLTAL-VÁLTOZOTT TÖRPE (ZWERG)
GRÓF II.LI-NÉ ÍRÁSIBÓL.

Azt kívánja tőlem kedves Barátném! hogy Ifjúságomnak Történeteit, a' mellyekből csak némelly eggyes elő-fordúlt Dolgokat tud, egésszen, és folytában beszéljem-el?

Egyedül csak az én Barátném kívánhatja azt tőlem, és egyedül csak az ő Kívánságát tartozom bé-tölteni. Óh! melly sok már bé-bőrdőzött Sebeket vérzek-fel, midőn az én drága Barátném barátságos Gondoskodásának eleget-tészek. De nem panaszkodom. Hiszem ez által Alkalmatosságom adódik Életemnek leg-bóldogart Óráit az Emlékeztetés által ismét érezni.

Tsetsemő Gyermekségemtől-fogva Falún neveltetem. F*né, a' kit én Anyámnak neveztem, gyakran beszéllerte, hogy az Atyám Fél-esztendővel Születésem előtt meg-hólt. Úgy látszott, mintha a' lett volna leg-főbb Gondja, hogy az Atyám Nem-lételét Szeretettel telyes Maga-viselete által ki-pótolja. Jóllehet Életének Összéhez közelgetett, mindazáltal olly keveset veszített-el jó Kedvéből, a' melly Természete volt, hogy gyakran Részt vett Gyermeki-játékjaiban, és az által tudta meg-szerzeni magának az én leg-érzékenyebb Szeretetemet. Midőn Esztendeim nevedtek, minden Tehetségét arra fordította, hogy a' Mezei-élet Eggyformaságát külömb-külféle Multságok, és Foglalatosságok által tégye gyönyörűségessé. Maga adott Letzkéket nem csak a' Klavirban, hanem mind azon Munkákban-is, a' mellyeket nagyobb Rangú Aszszonyoknak tudni szükséges. Az én Kedvemért szaporította Könyv-tárát, és hogy (a' mint maga mondotta) az Élet a' Társaság által még kedvezőbb légyen, eggy húsz esztendős Leányt, Julis volt a' Neve, szerzett a' Házhöz.

Julis szép, okos, barátságos, beszédes volt, és ez által csak hamar egész Hajlandóságot meg-nyerte. Az ő Társasága, a' Klavir, és az Olvasás elég volt az én Multságomra. Minden-némű Könyvek közül leg-örömesebb olvastam a' Tündérmeséket, és tsudálatos Történeteket. De a' mi eleinte Idő-töltés volt, csak nem veszedelmes Következést húzott maga után. A' Természet nékem az igen érzékeny Test mellé, nyúghatatlan és tűzes Képzelődést adott. Lehet gondolni, hogy ezen Helyhezterésben mély Bé-nyomásokat tehettek bennem a' Tündérmesék, annyival inkább, hogy gyermeki Eszem nem dolgozhatott ellene forró Képzelődésemnek. Igaz, hogy midőn magamhoz jöttem, gyakran emlékeztetett arra Okosságom, hogy azok csak Mesék; de eggyyszerbe ez a' Gondolat jött a' Fejembe: talán Igazság vagyon el-rejtve a' Mesék alatt, vagy talán valóságos Történetek adtak Alkalmatosságot az ő Lételekre. F*né mosolygott midőn Kétségeimet eleibe-raktam, és olly homályos Feleletet adott, a' mellyből semmit ki-nem tudtam tanúlni... Ezt látván, Julishoz folyamodtam; a' ki azt felelte: hogy ez különös Kérdés, a' mellyre eggy-átaljába nem lehetne felelni, mert jóllehet, hogy senki sem tagadhatná, hogy

a' 'Tündér-mesékben sok Képtelenség vagyom: mindazáltal éppen olly kevésbé lehetne tagadni, hogy sok Dolgok vólnának az Ég, és Föld között, a' mellyekről a' mi Okosságunk még tsak nem-is álmodna, és hogy a' Költeményesek nehezen gondolharnának-ki olly hihetetlen Dolgot, a' melly már ne történt vólna-meg e' Világon.

A' Julis' Szavai meg-erőssítettek előreképzelt Vélekedésemben, annyival inkább, hogy a' 'Természet' Esmérete, és 'Tapasztalás nélkül szűkülködtem. Ez Oka gyakran annak, hogy a' leg-természetesebb Dolgok 'Tsudáknak, a' leg-képtelenebbek ellenben természetes Dolgoknak tartatnak. Ide járúlván tüzes Képzelődésem tsak hamar a' leghihetlenebb Dolgok' Lehetőségek felől sem kételkedtem. A' Képtelenségek' Világában éltem, a' mellyen annál inkább meg-szoktam, minél több tsudálatos Történetek hevítették Fejemet. Óriásokról, Törpékről, Gyémánt-várakról, meg-igézett Király-fiakról álmodoztam, és ébren semmit sem óhajtottam inkább, mint sem valamelly jóltevő 'Tündérnek Óltalma alatt, 'Tsuda-történetek közé térteni.

De Hólnapok, és Észteendőek töltek-el, a' nélkül, hogy valamelly 'Tündér megjelent, vagy 'Tsuda történet vólna. Már fogyni kezdett Kedvem azon Mesékhez, a' mellyeknek Olvasásával töltöttem eddig Időmet; Képzelődésem alább szállott erőszakos Állapotjából: és lassán-lassán meg-nyílt Szívem a' 'Természet' Szépségeinek: Okosságom szabadabb Levegőt nyert, sebesebben fejrődött-ki, és Kedvem érkezett a' hasznosabb Könyvek' olvasásához... Eggy Szóval, már az igaz Úton voltam, a' midőn egy tsudálatos Történet, ismét vissza-rántott a' 'Tsudák' Országába.

'Tíz-esztendő-koromban, és éppen Születésem' Napján sétálni mentem Julissal. Nem messze a' Kerttől volt egy Dombotska, a' mellynek Oldalába egy Vas-ajtóval bé-zártt Barlang látszott. A' Domb' Teteje sűrű Fákkal volt bé-nőve, a' mellyek annak Ódálán le-felé mentek, és a' 'Térségen messze ki-terjedtek. Ezen Fák külső Falát formálták egy Erdőnek, a' melly, a' mint nekem mondták, a' Vad-állatok miatt, rettenetes volt. Midőn ide érkezünk, és már vissza-térni akartunk, Kis-Asszony! azt mondja Julis, nem tudom mitsoda különös Kedvem érkezett ebbe az Erdőbe bé-menni. Igen! ha Vad-állatok nem vólnának benne, már régen lett-vólna nekem arra Kedvem... Vad-állatok! ha igazán meg-kell vallanom, úgy tartom, hogy tsak el-ámítottak bennünket. Én gyakran sétáltam ezen Vidékben és soha sem Ordítását nem hallottam, sem Nyomát nem láttam valamelly Vad-állatnak... Igazat mondasz, felelék én, és fényes Nappal annál kevesebbet lehet tartani valamitől. Próbáljuk-meg... ha úgy tetszik a' Kis-Asszonynak. De messze ne menjünk-bé, hogy könnyen vissza-szaladhassunk, ha valami Veszedelem érne bennünket. Jere! jere! mondám én, és Kezénél-fogva meg-ragadám.

Jóllehet nagy volt az Újság-kívánság bennem, még-is különös Borzadás fogott-el, midőn az Erdőbe bé-értem. A' Fák sűrűn össze-vóltak növe, úgy hogy nagy Bajjal verekedhattunk-elé: de minekutánna mintegy tízen-két Lépésnyire mentünk, világosabb, és ritkább volt az Erdő. Mély, még tsak Madár-éneklés által sem háborított Tsendesség terjedt-el minden-felé. Egyedül gyenge Zsizsegés, és a' Fa-levelek' Lengedezése hallatszott néha-néha. A' Világosságnak a' Szürkülettel-való Eggyesülése nevelte ezen Hely' Félelmeit. Mi lassú Lépésekkel előbb-előbb mentünk, szüntelen vigyázván, ha nem látunk-e valamelly Vad-állatot. Mintegy negyven Lépésnyire mentünk, a' midőn a' Hátunk megett valaki meg-szóllt: Hó! hó!

Meg-ijedve vissza-rekínték, és láték, egygy negyed-fél Lábnyi Nagyságú Emberkét, a' ki barátságosan hajtogatta magát nekünk. A' Hátá púpos vólt, zöld Dolmányka, és Lába-fejéig érő Nadrág vólt rajta, a' Kezében egygy nagy görtsös Botot tartott. Én Szaladásra vettem a' dolgot. De minckutánna barátságos Maga-hajtogatását lártam, és Julis-is meg-állott, én-is, jóllehet reszketve, bé-vártam. Gyönyörű Kis-Asszonykám! én igen nagyon örvendek, hogy a' Kis-Asszonyt itt láthatom. Mi hozta a' Kis-Asszonyt az én magános Vidékembe?... Én a' Háborodás miá nem tudtam mit feleljek... Julis, a' ki nem ijedtt-meg annyira, ezt felelé: Nagyságos Törpe Uram! ha rosza nem magyarázza, és meg-kell vallanom, egyedül tsak az Újság-kívánás... Jól értem Juliskám felelé a' Törpe, Magok ennek az Erdőnek Medvéit akarták meg-esmérni, de Szerentséjek kedves Szépeim! hogy én éppen itt vagyok, külömben drágán fizették volna-meg ezt az Újságon-kapkodást... Az Istenért! fel-kiálték én, hát igaz, hogy Vad-állatok laknak ebben az Erdőben? Jere! Juliskám szaladjunk. Ne féljen Nagyságos Kis-Asszonyom! mondá a' Törpe, az én Óltalmam alatt Bátorságban vagyon. Azomban fogadja-el elől a' Kis-Asszony jó Kívánságomat Születése' Napjára.

Az ő Minden-tudósága, és módos Maga-viselete rész-szerínt Tiszteletet, rész-szerínt Bizodalmat gerjesztett bennem. És jóllehet Ortzája' fekete Színe, kis Sze-mei, hosszú Órra, nagy Szája, meg-nyírott, egygy zöld Sapkával félig bé-takart Feje nem igen kedveltetők vóltak-is, nem vólt mindazonáltal semmi rettentő Képében; sőt inkább szenvedhetővé tette azt előttem azon el-terjedett Nyájassága. Én illendően meg-köszöntem Jó-kívánását, és Óltalmának Ajánlását, a' melyet ki-kértem magamnak Viszsa-menetelem' Bátorságossá-való-tételére.

Annak elég Ideje lészen, úgy tartom, minckutánna ezt az Erdőt meg-szemlélte a' Kis-Asszony. Meg-érdemli a' Meg-nézést. De úgy látom nem bízik Óltalmamba: ugyan gondolja-meg, hogy az én Életem sem volna Bátorságba, ha ennek az Erdőnek Medvéi nem vólnának Hatalmam alatt.

Végtré reá beszélt, hogy meg-maradtam. Karját nyújtotta nekem, Juliska pedig mellettem mentt. Így mentünk egygy Darabig, míg Julis hátra nem maradtt, hogy Harisnyáját meg-kösse. Alig mentem hat Lépésnyire a' Törpével, midőn egygy rettenetes Kiáltás hangzott Fülcímbe. A' Julis' Szava vólt. Midőn vissza-tekínterem, látám, hogy egygy Medvével küszködik, a' melly Lábaival össze-szorította. Ha! fel-kiáltá a' Törpe, te goromba Állat! ereszd-el mindjárt. Azonnal engedelmeskedett a' Medvé, és morogva le-eresztett Fővel el-mentt.

Bámúlva, és belső Borzadással szemléltém a' Törpét. Mitsoda Ember lehet ez? (azt mondám magamban) a' kinek még a' Vad-állatok-is engedelmeskednek. Azomban Juliska Sérelem nélkül, de nagyon meg-ijedve elé-tántorgott. Leánykák! Leánykák! azt mondá a' Törpe, másszor jobban vigyázzanak Életekre, mint sem Harisnyájokra. Miért kellett most hátra-maradni? Az az Óltalom, a' melyet én ajánlottam, meg-szűnik, mihelyt vagy magok én tőlem, vagy én magoktól el-maradok. Tsak én mellettem bátorságosok. De nagyon meg-ijedett Galambotskám! Itt van egygy Gyp-dombotska. Üllyön-le egygy kevésbé.

Fel-vezette Julist a' Dombotskára. Éjl! bé Kár, azt mondá, hogy valamelly Forrás nintszen itt közel, egygy Ital friss Víz mindjárt helyre-hozná. De hiszem arról tehe-

tünk. A' hol Forrás nints, Fakaszrani kell. Azonnal eggy Kő-sziklátskához ment, és fel-emelvén Botját, ezt kiáltá:

Hurli burli szép Kővetske

Follyon belőled Vízetske.

Erre meg-űtötte a' Kővet, és eggyyszeriben gyönyörű tiszta Víz szökött-ki belőle Szívárvány formában. Meg-töltvén eggy Poharat (nem tudom hol vette) azt Julisnak nyújtotta. Ez eddig magában merülve űlt, nem vévén-észre a' mi történt, és hirtelen ki-itta a' Pohár-vízet. A' Törpe ismét meg-merítvén azt, engem' kínál. Én mentegtettem magam', hogy nem vagyok szomjú. Éj éj! azt mondá a' Törpe, bizonyosan a' Meg-rontástól fél a' Kis-Asszony. A' Víz, a' mely ebben a' Pohárban vagyon, olly természetes mint más akármellyik, és én két Szóval ki-magyarázom Mesterségemet... Minden Dolog, következőképpen ez a' Kő-szikla-is Angyalkám! a' négy eredeti Álló-részeken kívül, a' Levegőnek, Tűznek, Földnek, és Víznek bizonyos Eggyelítéséből vagyon össze-akva. A' ki tehát a' Vízet a' több Álló-részekből el tudja választani, minden Kőből Vízet hozhat-ki. Hasonlóképpen vagyon a' Dolog az én a' Vad-állatokon-való Hatalmammal-is. Nintsen olly Vad-állat e' Világon, a' melyben a' Természet valamelly szimpathétikus Érzékenységet ne öntött-vólna, és a' ki az ezen Érzékenységre-való Bé-folyást tudja, az Úra annak; az a' Tigris, és Medvét olly szelíddé teheti, mint a' Bárány. De hogy ezt, és még többet tudhassunk, a' Természet' titkos Erőjét kell tanulnunk, de ez sokkal nehezebb Tudomány, mint sem hogy a' szép Leánykák arra adnák magokat: azomban az a' Hatalom, a' mellyel ez a' Tudomány meg-jutalmaztat, többet ér, mint sem a' Szépség' Hatalma, a' melly által a' szegény Férjfi' Szíve le-kötelezterik. Még-is... A' Kis-Asszony' Egészségéért!

Ezen Szavak után ki-írta a' Poharat. Azután a' Vízhez futott, a' melly még mindig szökdecsélt, ki-öblítette, szépen a' Poharat, és meg-töltvén azt, nekem adta. Én ittam... és Életemben soha sem ittam jobb Vízet.

Még-is (mondá tovább a' Törpe) de mit-is akárram elébb mondani? Tudom,... még-is, kész vólnék Hatalmamat meg-osztani, eggy Leánykával, a' ki a' Kis-Asszonyhoz hasonló!... Azt akarom mondani, a' Kis-Asszony most tíz-esztendő, és négy Esztendő múlva tízen-négy lesz: Úgy-é?

Úgy látszik, mondám mosolyogva, de mit akar avval?

Azt akarom mondani kedves Kis-Asszonykám! hogy tízen-négy esztendő korokban, már sok Leánykák férjhez-mentek, és hogy... a' Kis-Asszonyka-is jól-tenné, ha férjhez-menne.

Kinek jut az Eszébe, tíz-esztendő korában? mondám én rettegve.

Úgy úgy! felelé a' Törpe, de az Előre-nézés nem árthat. Jó, ha az Ember előre ki-tsinálja magának Életének Rendjét. Rövideden, szép Kis-Asszonykám! ha arra ajánlaná magát, hogy négy Esztendő múlva hozzám jöjjön, úgy az által a' Hatalom által, a' mellyet mennyegzői Ajándékul adnék, ki-pótoltna rút Formám.

Tréfáldik... azt mondám rettegve és meg-háborodva... ki tenne tíz-esztendő Leánykának házassági Ajánlásokat?

Éppen nem űtközne-meg azon Kedvesem! ha az Ajánlás' Íze szerínt vólna. De úgy-é bizony, hogy rút vagyok én magának?

Bizony nem! mondám valamennyire hirtelen.

A' Törpe Térdre esett, és meg-ragadá Kezemet: Tehát remélhetek Angyali Teremtés! Melly bóldog vagyok! Tehát nem veti-meg Ajánlásomat?

Az előtt szenvedhettem, de most ki-mondhatatlan rút vólt, midőn a' Szerelmest jádzotta. Meg-ijedve vissza-húztam Kezemet: Nem értett-meg, azt mondám, én semmire sem ajánlom magamot az Anyám' Meg-eggyezése nélkül...

De ha a' meg-eggyezne benne..., mondá a' Törpe.

Akkor sem! fel-kiálték. Nem mondhatom én-meg előre, mit fogok négy Eszten-dő múlva tsinálni.

Tehát Isten hozzá! mondá ő, és el-akart menni.

Hová mégyen? fel-kiálték. Hát egyedül botsát-é vissza bennünket, avagy nem ígérté-é Óltalmát?

Igaz! felelé ő szárazon. De az én Szavam nem kötelez egyébre, hanem hogy arra a' Helyre kísérem, a' hol egybe-találkoztunk, mivelhogy addig, egyedül, az én Óltalmam nélkül, és a' mint meg-vallották Újság-kívánsból jöttek.

Karját ajánlotta, és az Úton ezen Magános-beszélgetésre fakadott-ki:

„Bóldogtalan Baldinó! mit használ Tudományod, és Hatalmad, ha csak egy Leány' Szívét sem tudod az által meg-venni! Balgatag Baldinó! de hogy-is remélhetnéd azt, hogy Tudományod által a' Leányok előtt Kedvességet szerezz?... 'Tsak a' Szépségre, és Pénzre néznek mindnyájan!... Óh Kis-Asszonykám! el-felejtettem mondani, hogy én igen gazdag vagyok.”

Uram!... azt mondám meg-sértődve... *gyengének* tarthat, de *alacsony* nem. Az én Kezem nem árús Pénzen.

Engedjen-meg drága Kis-Asszonykám! Óh Baldino! ismét egy balgatag Dolgot tettél, a' melly ezen Angyalnak Szívét még jobban el-idegeníti tőled. Baldinó! Baldinó! a' 'Tigrisek' és 'Medvék' sympatheticus Érzékenységeiket fel-tudod gerjeszteni, egy Leánykáét nem; a' Kősziklákból Vízet tudsz Mesterséged által kihozni, és nints Hatalmadban egy Leánykának Szívét Szeretetedre indítani. Kegyetlen Sors! a' melly érdemetlen ennyire gyötör. Óh meg-engesztelhetetlen Lélek! mikor leszen már Vége Bosszú-állásodnak?... Isten hozzá Kis-Asszonykám! szánjon leg-alább, ha nem szerethet.

Már arra a' Helyre érkeztünk, a' hol leg-elsőben láttuk a' Törpét. Itt gyengén meg-hajtotta magát, és el-akart menni. Juliska eleibe-állott: Drága kedves Törpe Uram! fel-kiáltá össze-kótsolt Kézze: Az Istenért! vezessen-el leg-alább az Erdő' Széléig, ne sajnálja azt az egynéhány Lépést... Ha olly bátrak voltak, felelé ő, hogy egyedül Újság-kívánsból eddig jöttek, legyenek olly bátrak-is, hogy egyedül vissza-térjenek... Soha sem mertünk-vólna ebbe az Erdőbe jönni, mondá Juliska, ha tudtuk-vólna, hogy itt Vad-állatok laknak: óh ne vesse-meg érzéketlenül Kérésünket! Ha énhozzám érzéketlenül viseli valaki magát, én-is érzéketlen vagyok. Ezt mondván el-mentt.

De melly rettenetes Dolog! Hat Medve jelene-meg, egy kicsinyt távolag, és lehetetlenné tette az Erdőből-való Visszá-térést. Iszonyú Kiáltással futék Julissal egygyütt a' Törpe után, és kérém Óltalmát. Ahá! mondá ő gúnyolva nevetvén, kedves Leánykám! Medve-űzésre szeretne úgy-é? köszönöm ezt a' Tisztességet. Ha Szeretőjének nem akar, válasszon mást Óltalmazójául. Óh Uram! mondá Juliska reszkerve, ha nem segít bennünket, nem hagynak a' Medvék annyi Időt, hogy más Óltalmazót keressünk, mivelhogy... a' mint látom... mindég jobban közelítenek. Maga azt nem érti Juliska, mondá ő, mindég nagyobb Betsületére szolgál az a' Kis-Asszony, ha a' Medvék eszik-meg, mint sem ha egy illy Személlyel-való Házaság által, mint én vagyok, meg-alázza magát... Istenem! fel-kiáltá Juliska, az én Vétkem-é az, hogy az én Kis-Asszonyom nem akar hozzá-menni, szenvedjek-é én-is érte?... Maga az Oka felelé ő, hogy a' Kis-Asszonyka az Erdőbe jött, már most ossza-meg véle Szerentsétlenségét.

Azomban a' Medvék mindég közelgetének. Az Istenért! mondám a' Törpének, szabadítson-meg, örömet hozza-még nek négy Esztendő múlva. Óh nem! felelé ő, mérges Hídegséggel. A' Kis-Asszony igen szép, én pedig igen rút vagyok, nem il-lünk egyyüvé, már most okosabban meg-gondoltam a' Dolgot. Oh! én Szerentsét-

len! fel-kiálték én, hogy kell Életemnek Virágában illy rettenetes Módon meghalni! Szerelmes kedves Uram! kérem az Istenért! végyen Feleségül... E' tsupa Haszon-keresés felelé ő, esmérem én azt; 'Tsak azért ajánlja Kezét, hogy Életét meg-tarthassa... Óh 'Törpe Uram! mondá Juliska, a' Jó-tétel Háládatosságot gerjeszt. a' Háládatosság Szeretetet szűl: mentse-meg a' Kis-Asszonyt, és azután bizonyosan Szeretettből vészi Férjének. Igaz-é az Lelketském! kérdé tőlem mosolyogva. Óh igaz igaz! mondám én, de nézze tsak a' Medvék... Félre innen, mondá ő. Gorombák! Mitsoda Illertlenség az, hogy ti ide lomposkodtok, midőn én egy Nagy-születésű Kis-Asszonnyal beszélek. ... Erre morogva el-mentek a' Medvék.

Jól vagyok! mondá a' 'Törpe hozzám-fordulván, tehát én meg-engedem magamat lágyítani, és ki-jelentem itt világosan, hogy Feleségül vészem. Négy Esztendő múlva meg-jelenek, és el-hozom Mátkámot. Nagyobb Bizonyosságul végye-el ezen Gyűrűt, és adja ide azt a' sárga Karikáskár közép Újjáról.

Mihelyt Gyűrűt váltottunk, nyájasan ide nyújtotta Karját, és az Erdő' Széléig kísért bennünket. Itt hozzám-fordulván ezt mondá: Szép Kis-Asszonykám! ne bánja, hogy engem' Férjének választott, *nem a' vagyok én, a' minek látszom lenni.* Ezzel meg-hajtván magát, el-tűnt a' fák között.

Én Julissal sietve mentem Kertünk-felé. És most, midőn Bátorságban voltam, lártam egész Ki-terjedésében Szerentsétlenségemet. Sírva, és Kezeimet-törve futottam F*néhez, és el-beszéltem Történetemet. Merően, és egyget sem szóllván hallgatott, meg-szemlélte a' Gyűrűt, tapogatta Ér-verésemet, le-törölte Könnyeimet, ki-mentt, ismét bé-jött, és parantsolta Julisnak, hogy az egész Dolgot terjedőleg beszélje-el. Ez az egész Történetet leg-kissebb Környűl-állásaival el-beszélte. Vége lévén a' Beszédnek, Julis Lábaihoz borúlt, és Engedelmet kért Gondolatlanságáért, hogy engem' az Erdőbe vezetett. Már meg-történt, mondá F*né, fel-emelvén Julist, adjunk Hálát a' Gond-viselésnek, hogy a' Dolog illy jól ütött-ki. Az Istenért! fel-kiálték én, hát üthetett-vólna-é rosszabban-ki, hiszem négy Esztendő múlva hozzá kell mennem a' 'Törpéhez. Jól van! felelé ő, én inkább valamennyi 'Törpe van e' Világban, mind Férjemnek venném, mint sem hogy a' Medvéktől kellene meg-érettetnem. Továbbá igazán meg-vallom, hogy nem tudom, mit gondoljak a' Dolog felől? 'Tréfálódott-é a' 'Törpe, vagy Valóságra vitte a' Dolgot. Meg-lehet kedves Leányom! hogy jó Kedve lévén, tégedet Újság-kívánsodért, a' Házasság' Ajánlásával akart meg-büntetni: különben-is a' ti Le-írástok szerint tréfás Ember lehet. Azomban tegyük-fel, hogy ez a' Házasság' Ajánlás nem 'Tréfa, nem látom azt a' Szerentsétlenséget benne, a' mellynek te tartod azt. A' ti Beszédetek szerint a' 'Törpe emberinél nagyobb Hatalommal bír; nem hízelkedő Dolog-é az, azt véle meg-osztani. Igen gazdag-is a' mint mondotta; tehát minden-féle Gyönyörűségekkel élni Módot lészen. Vagy talán Képe Rosszat, és Gonoszt mutat?

Éppen nem, de rút, rút!

Annyival inkább igyekezik Kedveder keresni, mondá nevetve F*né. Szép Szeretőt tartani nem rossz, de a' szép Férjek Rend szerint nem sokat érnek: közönségesen rá-tartják magokat, parantsolók, változó Kedvűk, és gyakran hitetlenek. A' te Aryád inkább rút volt mint szép, és a' mi Házasságunk bődög volt...

Óh kedves Anyám! fel-kiálték én, hogy nézheti illy hideg Szemmel, hogy én egy 'Törpének, egy Ördögösnek, vagy talán magának az Ördögnek áldoztatom-

fel, hogy akar engem' arról meg-győzni, hogy ez a' Házasság az én Szerentsém léssen?

A' meg-történt Dolognak a' jobb Részét kell fordítani, felelé ő. De mit beszélste az Ördöngösről, Ördögről... talán gonosz és istentelen Ki-fejezésekkel élt a' Törpe?

Azt nem mondhatom, mondtam én. De azok a' Mesterségek... azokat csak nem fogja természeteknek tartani...

Miért nem? Édes Leányom! Azon Dolgot, a' mellyeket meg-nem foghatunk, nem kell azért mindjárt Természet felett-valóknak, vagy éppen ördögieknek tartani. Vannak természetes Tsudák-is. És a' mint Juliska beszélte, maga a' Törpe-is azt mondotta, hogy az ő Tudománya a' Természet' titkos Erőjének Esméretén épül.

Jól van! Jól van! de Törpe: és én szerentsétlen Leány vagyok. Ezt mondván, zokogva fel 's alá mentem a' Szobában.

Nem gondolod-meg kedves Leányom! hogy Életedet meg-tartotta, hogy mind ketten Háládással tartozunk néki. De hald-meg édes Gyermekem! a' Törpének Tsuda-rételei egy Gondolatra vezetnek, a' melly annál hihetőbb lesz előttem, mennél jobban meg-fontolom. Hát ha a' Törpe éppen rút nem volna, hát ha azt a' Formát csak azért vette-vólna-fel, hogy meg-próbálja, ha meg-nyerheti-é Szeretetedet a' külső Formára-való Nézés nélkül; ha Tudománya, Hatalma, Jóságúsége nem térszen-é mélyebb Bé-nyomást Szívedbe, mint sem rút Képe?

Hiszi-é azt kedves Asszony' Anyám?

Igen! és nem Ok nélkül. Nem beszélle-é Juliska, hogy a' Törpe el-válván róletek azt mondotta, hogy ne bánd-meg Választásodat, mert nem az Ő, a' minnek látszik lenni? Ezen Szavak az én Ítéletem szerint olly világosak, hogy semmi Magyarázat nélkül sem szűkölködnek.

De hogy vehetne-fel más Formát a' magáén-kívül?

A' felől ne tudakozódj. Az, a' ki Medvéknek parantsolhat, a' Kősziklából Vízet hozhat-ki, könnyen meg-rsalhat egy Leánykát Szemfény-vesztés által.

Az utolsó Végzetelés többet tett, mint a' többi mind öszve. Kezdettem magamat meg-tsendesíteni. Bóldog Ki-nézések nyíltak előttem a' Jövendőbe. Munkás Képzeldésem hozzá-toldotta a' többit, és magát a' Törpét-is széppé tette előttem. Azt a' Hatalmat, a' mellyet a' véle-való Öszve-kötetéstől vártam, most nagyobb Kívánsággal óhajtottam.

A' Törpének egy szép Ifjúvá-való Átal-változása már nem vőlt hihetetlen előttem, hasonló Példákat elégszer olvastam a' Tündér-mesékben. A' régi képtelen Gondolatok ismét fel-támadtak bennem nagyobb Erővel mint az-előtt, mivel-hogy azoknak Valósággá-való Lételeket láttam az Erdőben. Ezen Képzleteket meg-akartam egygyeztetni az Okossággal, és az által még veszedelmesebb lett.

Észembe jutott, hogy az F*ne Könyvtárában külömb-féle Könyveket láttam a' Természet' titkos Erőiről, a' nálunk felsőbb Valóságokkal-való Társalkodásról. Ezen Könyveket, a' mellyeket az-előtt fel sem vettem, most elé-kerestem, és különös Szorgalommal olvastam. Keveset, vagy semmit sem értettem belőlök, és a' miá még jobban vágyodtam ezen 'Titkok' belső Értelmére. Sok Olvasásom után, tettem némelly Előmenetelt, vagy leg-alább úgy látszott. Az Embereknek az elementáris Lelkekkel-való Eggybe-kötések, a' Szilfeknek, és Salamandereknek a' Föld-leá-

nyival-való Öszve-házasodások, és több képrelen Dolgok meg-foghatóknak, és végtére világosoknak látszottak nekem lenni. A' Tündér-mesékből merített Képzeteim egyeledvén hasonló Álmaimmal újj Tündér-világba helyeztettek, a' melyben éltem, és éreztem egyedül.

Azonközben el-tölt harmad-fél Esztendő, a' nélkül, hogy a' Törpe meg-jelentvőlna. Már kezdettem Szerelmének Tűzessége felől kételkedni, és gyanakodni, hogy ő nem Salamander, jóllehet Reménységemet nem vesztettem-el, hogy leg-alább a' Szilfek' Nemzetéhez tartozik. Nem nézvé mindazáltal Késedelmét, és Hűdségét, fel-tettem magamban, hogy első Fel-tételem mellett állhatatosan meg-maradok, és változatlan Hűségem által meg-mutatom, hogy a' leg-jobb, leg-szebb, és leg-tűzesebb Szeretőt érdemleném-meg.

Az én Fel-tételem nagy Próbának vettetett-alája. Gyönyörű tavaszi Este volt, midőn a' Kertben egy szép Rózsa-fa Levelezete alatt, kedves Álmódásokban merülve ültem... Történetből Zsebembe nyúlván, egy öszve-tekergetett Papiros akadott Kezembe. Hirtelen ki-rántván azt, láttam, hogy arany Betűkkel volt írva. A' Hóld telyes Fénnyében lévén, minden Nehézség-nélkül olvashattam azt: „Gyönyörű Leánya a' Földnek, leg-szebb Nemed közül! sokkal nemesebb, és kellemesebb, mint sem hogy Földi-szerető vágyódhatna Szerelmedre, végyed itten Hűségdre-való Esküvészt egy néked eddig láthatatlan Valóságnak, de a' mely szüntelen körülötted lebeg, és Örömet, és Szerelmet szív Tekintetiedből. Ah! még meg-nem jelenhetek előtted testi Borítékomban, de nem sokára édes Kellemeid' Szemlélésében el-merülve fogsz meg-látni.”

Fennyn verett Szívem ezeknek Olvasására. Közelgetni látszott leg-bóldogabb Kívánságaimnak Bé-töltése, tartózkodva, és vizsgálódva tekintgettem magam körül, a' láttatlan Szeretőnek Ohajtozásait látrattam érzeni, hallottam tsendes Sohajrásait: futó, soha sem érzett Tűz posgott Ereimben és Érző-inaimban, tsendes Borzadosások követték azt, fel-állottam, és ismét le-rogytam a' Gyep-székre. ... Erőszakos, de bóldog Állapot volt.

Az Érzéseknek Soksága Gondolatokat szült. A' Gondolatokkal azonnal Kétségek, és Nyúghatlanságok szállottak-bé Szívembe... Még egyszer meg-olvastam a' Levelet, és Tsaládságot vélvén benne, azonnal F*nhéhez siettem.

Ő meg-erősített elébbeni Vélekedésemben. Ez a' Levél Baldinótól jön, mondá ő, meg-akarja Hűségedet próbálni. Julis ellent-mondott, azt állítván, hogy más Szerető akarná ez által a' Törpét ki-rolni... Akármellyiknek lett legyen-is igaza, én szoros Állapotban voltam. El-végeztem, hogy szorgalmasan vigyázok magamra. De a' Nyugodalom el-távozott tőlem. Éjjel, Nappal kínozott az ígért Képnek Ohajtása.

Harmadik Reggel, ezen Történet után, fel-ébredvén, egy Arany-lántzot láttam Nyakamon, és azon egy Mignature (Mínyatür) Festést Gyönggyel ki-rakva... olyan volt, mint egy Angyalnak Képe. Ennél gyönyörűsegesebb Meg-lepetést nem lehet gondolni. A' Festés egy ifjú Juhászt ábrázolt, Fejérben öltözve, kék Bodrokkal: tsakDerékig volt le-festve, de az én Képzeldésemnek elegendő Matériája volt, hogy ezen mennyei Képet egészsze tsinálja. Egy Ifjú, a' ki allig lépett-ki a' gyermek Esztendőkből, a' kinek Ortzáján az asszonyi Gyengeségnek minden Kelleme-tességei, a' férjfiúi Szépségnek Virágával eggyesültek; nemes Tekintete, kék Sze-

mei, Szerelemért látszatrak esedezni: Szájjából Sohajtás ki-lebegni; szőke Haja Vállain bodrozott,... a' Képen el-oszlott mesterséges Világosság, a' Bé-nyomásnak Erejét nagyobbította.

Minckuránna én... keveset dolgozván azon 'Tudáról, a' melly által ez a' Kép Nyakamra jött, hanem el-ragadtatván, és meg-lepettetvén annak Szépsége által. Szemeimet sokáig legeltettem volna annak Nézésén, fel-költöttem Julist, a' ki az én Szobámban hált, és meg-mutattam néki azt. Ő nem kevésbé látszott el-ragadtatni, és tsudálkozni rajta. Hol vette a' Kis-Asszony ezt a' Képet, kérdé végtére?... Én meg-vallottam, hogy nem tudom... Erre egy Szót sem szölvén ki-szaladt, és kevés Idő múlva F*nével vissza-rért... Mit hallok (fel-kiáltá F*né bé-lépvén) igaz-é? Én eleibe-tartom a' Képet. Ő is úgy látszott, hogy egészszen el-bámúlt annak Látásán... Kedves Leányom! 'Te bóldog 'Tsillagzat alatt születtél; én úgy vélem, hogy ez a' Baldinó' valóságos Képe. Én pedig... fel-kiáltá Julis, azt tartom, hogy azé az új Szeretőé, a' ki Baldinót ki-akarja vetni.

A' Bizonytalanság szorongatott, jóllehet mind a' két Vélekedés, de kiváltképpen az első bóldoggá tett, ha különösen arról dolgoztram. A' második Vélekedés csak akkor talált Helyet, midőn a' szép Esméretlennnek annyi Hatalmat tulajdonítottam, hogy Baldinót hajlani kénszeríthesse. De midőn az a' Gondolat ötlött Fejembe, hogy a' 'Törpe örökké 'Törpe marad, a' szép Esméretlennen győzedelmeskedik, és ezt örökre el-veszem: akkor Fájdalmaim a' Kétségbe'-eséssel határoztak, és csak az a' Gondolat vígasztalhatott, hogy maga Baldinó az a' szép Esméretlen. Ezen ide's tova-való Hajlásnak Állapotja még kínossabbá tétetett az által, hogy nem tudtam mit csináljak a' Képpel, éppen azért, hogy nem tudtam ki' Képe, és Ajándéka. Attól tartottam, hogy talán ki-akarták az által tizirkálni el-rejtett Hajlandóságimat, féltem a' láthatatlan Szemléltől... Még-is Akaratom ellen-is a' Képhez vonszottak Szemeim, és belső Jól-érzéssel nyugodtak azon... szüntelen szemlélttem, és tsókoltam volna azt.

Hosszas Gondolkozás után fel-találtam, miképen öntsem-ki szabadon Érzékenységeimet, a' Kép eránt, a' nélkül, hogy akármedly Esetre Baldinó eránt Híttelenséggel ne vádoltathassam. „Szeretőmnek drága Képe... fel-kiálték én, Számhoz nyomván azt... te, vagy az te! és ez a' Baldinó' igaz Képe. Miért késik ő ebben megjeleni Mátkájának? De, te tőle jössz szerelmes Ajándék, véled közlöm hát Szerelmemet, a' mellyet véle magával nem közölhetek.” Efféle magános Beszédeket gyakran tartottam, indúlatosan tsókolgatván a' Képet, úgy, hogy Baldinó maga is örvendett volna rajta, ha láthatatlanul meg-lepett-vólna. Azon szerelmes Indúlatok, a' mellyeket a' Képre vesztegettem, valóban az Originálist tárgyaltak... akár Baldinó, akár más valaki lett légyen az: jóllehet az első, Napról-Napra hitelesebb lett előtttem.

Így tölt-el egy Esztendő le-írhatatlan Örömek közt, mellyeket a' Kép, és az által okozott El-ragadtatásaim szűltek. F*né 'Tudomra adta, hogy vélem, és Julissal együtt, valamely meszsze-lévő Attyafiát akarná meg látogatni. Én akkor tizen-negyed-fél esztendő's voltam. Negyed Nap múlva el-indúltunk. Ezen Utazás az Esztendő' leg-szebb Részében esett, és igen víg volt. Harmadik Nap Estve el-értünk, és igen barátságosan fogadtak-el bennünket. A' Ház' Asszonya Kedvére szokott élni, és hízelkedve dítsérte Képemet, és Szépségemet. Az efféle Hízelkedések, és min-

den-féle Mulatságok közt, csak hamar el-tölt nyóltz Nap. Ha néha F*né Attyafiával magánosan beszélgetett, sétálni mentünk Julissal a' körül-fekvő szép Vidékekbe. El-menetelünk előtt-való Este, egy Berekbe vetődtünk, a' melly Kellemetessége által már régen tsalogatott bennünket. Még nem sokáig mulattunk benne, a' midőn távolról egy Sip-szót hallottunk. Eggy-másra néztünk, és Szemeinkből ki-tetszett, hogy mind ketten óhajtuk a' Sip-szóhoz közelíteni. A' felé intéztük Lépéseinket, és el-értünk egy Sövény-kerítéshez, mellynek Bé-menetele nyítván volt. Bé-men-tünk... Ígész Ki-nézés!... azt véltem, hogy egy Tündér-kertben vagyok, oly nagy-on hasonlított az azokhoz a' Rajzolatokhoz, a' mellyeket a' Tündér-mesékben olvastam. A' Kerítésnek Közepén állott egy Vár, a' melly ha Gyémántból nem volt-is, még-is Pompája, és Szépsége által, Bámúlást indított. én bennem pedig, gyermeki Időmnek minden Álmodzásait fel-támasztotta.

Azonban vertük-észre, hogy közelébb jöttünk a' Sip-szóhoz, a' melly egy Ró-za-bokorból látszott ki-hangzani. Tsudálkoztunk rajta, hogy sehol senkit sem lát-tunk; mindenütt mély Halkatás volt; egyedül csak a' Sipnak Hanglejtései hatták-meg a' Levegőt. Csak eggy-néhány Lépésekre voltunk már a' Róza-bokorhoz, és a' láttatlan Sipoló még kellemetesebben fújta Sipját. Úgy látszott, mintha a' szerentsés Szere-lemnek Reménységeit akarta-vólna ki-nyomni, de mesterséges, és gyönyörű Vál-toztatások által, csak hamar panaszkodó Hangokra fordult Nótája. A' Fülemlék tsendesen halgatták, és az Est-szél figyelmeztetve meg-állította Lengedezését. A' Hanglejtései Beszéddé látszattak változni, oly mesterségesen tudta az Érzékenységeket ki-fejezni. Soha sem hittem volna, hogy oly mennyi Muzsika származhat egy Sípól. Némán, és édes Bámúlásban merülve állottam, Mellyemet szokatlan Ér-zések emelgették... Óh! Szerelem volt, a' mit az ígész Sip hangoztatott, és Szerelem volt, a' melly Szívemnek minden Húrjain viszsza-hangzott.

Tírtelen meg-némult a' Muzsika. A' Róza-bokor mozgott. Eggy Juhász, fejér, kékkel bodrozott Ruhában, Kezében Sipját tartván, jött-ki belőle... keményebben Szemébe nézván, láttam, hogy az én Képemnek Originális; el-ájúlva a' Földre le-rogytam.

Fel-ébredvén, egy nagy pompásan meg-világosított Palotában, egy fejér Pár-na-széken találtam magamat: Julis Helyrehozásommal foglalatzkodott, körülöttem egy Sereg Szilfek, és Szilfnék állottak, a' kik, mihelyt fel-ébredtem, mindjárt tántázni kezdettek. A' Juhászt haszontalan keresték Szemeim.

Hol vagyunk? mondám Julisnak. Tudom-é én? de (Fülembé súgván) azt vélem, hogy jó Helyen vagyunk. ... Eggy-szerre meg-szűnik a' Tántz és Muzsika: a' tántázó Sereg el-bomlik, annak Közepében meg-jelenik a' Juhász, és egy Jelt adván, el-oszolnak a' Szilfek és Szilfnék, eggyedül a' Juhász, Julis, és én maradunk-benn.

Különös Méltóság, és Kellemetesség volt Országán, midőn hozzám közelített. Nyughatatlanul tudakozódott Hogy-lételem felől... Életemben soha sem hallottam gyönyörűbb Férfi-hangot. Felelcsem által csak el-nem ragadtatott. Eggy Térdére le-térdepelvén, és Kezemet meg-tsókolván, érzékenyen állította, hogy e' máj Nap, a' melly engem' az ő Lakásába vezetett, kegyetlen Sorsával meg-békeltette.

Még mindég Lábaim előtt térdeltem. A' mi Szívemben elő-fordult, azt inkább lehet gondolni, mint sem le-írni. Azonban láttam, hogy valamely Beszéd feküdt Nyel-vén, a' mellyet allig tudott tartóztatni. Szemeinek Tüze Szerelmet látszott vallani.

a' mellyen való Öröömöm szint' olly nagy vólt, mint azon-való Félelmem, hogy nem tudtam, ha Baldinó vagyon-é előttem, vagy valamelly más Teremtés. Rövid Megfontolás után, győzedelmeskedett a' Félelem, és arra határozott, hogy a' Juhász' Szerelmem-ajánlását el-kerüljem. Tehát fel-állottam, és midőn le-hajlottam, hogy a' Térdelőt fel-emeljem, kértem egyszer's mind, hogy bocsásson-el, mivelhogy az Anyám törődne hosszas Mulatásom miatt.

A' Juhász hátra lépven, ah! rólem szalad. (mondá) nem az Anyja miatt, hanem én miattam. Az a' Rettenés-is, a' mellyet első Látásom okozott, azt mutatja, hogy Kedve ellen vagyok. Melly igen meg-tsalattattam! Az a' Nyájasság, a' mellyet Képem eránt mutatott, kedvezőbb Hajlandóságokat reméltetett vélem. Melly igen meg-tsalattattam!!

A' Szemérem, a' melly ebbe' Szempillantásba' el-borította Orzámat, meg-győzhette arról, hogy meg-nem tsalattartott. Meg-háborodásom még jobban nevelődött, látván a' Fájdalom' Nyomdokait a' Juhász' Képén, a' melly még több Kellemetességet nyert az által, és kevésben múlt, hogy a' Szánakodással egyesült Szerelmem el-nem árulta magát. Hogy helyre-hozhassam magamat, kérdém a' Juhászt, ki legyen, és kinek hívják? Ezen Hibám meg-háborította. Kis Asszonyom!... azt mondja egy kevés Halgatás után... mit használhat az én Nevem ott, a' hol egyedül a' Szívnek kell beszélni? Kérem, kérem, mondám én gondolatlanúl, a' Névtől igen is sok függ. Sajnálom tehát felelé ő, félre-fordulván, hogy az én egyetlen Sorsom meg-töltje, magam bővebb Ki-nyilatkoztatását. Erre meg-fújta Furollóját, és egy Sereg Szilfek, és Szilfnék égő Szövétnelkekkel ródultak-bé az Ajtón. A' Juhász el-tűnt.

Ezek a' Palotából ki, egy Rend, pompásan el-készült Szobákon keresztül, Márvány-léptsőkön, egészen a' Földig, onnan pedig a' Kertbe vezettek, a' melly a' Szövétnelkek' Tüze által meg-világosítván, ígész Kellemetességet mutatott. A' Kapúnál hátra-maradtak a' Szilfek, és csak kettő kísért bennünket halgatva, a' Berek' Széléig, a' hol Fáklyájokat el-oltottak, és viszá-tértek.

Közép Útunkon össze-találkoztunk F*nével, a'ki Barátnéjával együtt előnkbe-jött. Meg-látván bennünket, Örömben fel-kiáltottak, mondván, hogy már minden-felé kerestének bennünket. Mi el-beszéltük 'Tsuda-történetünket. Hála Istennek!... fel-kiáltá utólara az F*né Barátnéja... Hála Istennek! hogy olly szerentsésen meg-szabadultak: el-felejtettem meg-ítení, hogy abba a' Berekbe ne menyjenek; sok rút Dolgokat beszélnek a' felől, és a' körül-belől Lakók közfíl senki sem mér még csak belé-is lépni. Innen Alkalmatosságot vett, hogy az Asztalnál efféle Hístóriátskákat beszéljen, a' mellyeket én keveset vettem-fel, mivelhogy tulajdon Történetem egészen el-foglalta Fejemet. Az Éj' nagyobb Részt Álom nélkül töltöttem-el. Következendő Napon pedig el-útaztunk.

Gyakran viszá-néztem a' Berekre, és tsendes Sohajtásaim repültek a' szerelmes Vidék felé. Örömet viszá-tértem volna még egyszer oda, de szégyenlettem azt meg-vallani. Óh! viszá-nyerhetetlenül el-vesztettem Szívemet ezen Vidék' Lakójánál. F*né, a' ki azt észre-vette, ismét igyekezett arról meg-győzni, hogy a' Juhász és Baldinó egy, és dítsérte eránta-való Magam-viselését. Julis pedig azt állította, hogy a' Törpe, és a' Juhász két különböző Valóságok, és hogy keményen bántam a' Juhásszal. Igazat szóllván, magam leg-inkább nem elégedtem-meg Ma-

gam-viselésével; úgy képzeltem azt, mint gyermekest, kegyetlent, és Véggemmel-ellenkezőt: tartottam attól, hogy a' Juhászt meg-keserítettem, meg-sértettem, és örökre el-idegenítettem magamtól. Mit nem adtam volna érte, ha még egyszer beszélhettem volna véle?

Azonban harmadnapí Utazás után, szerentsésen haza-érkeztünk, de a' szép Juhász miatt való Nyughatatlanság, bé-kísért Lakó-helyembe, és keserűkké tette Napjaimat. Utóljára Képén akartam jóvá tenni a' rajta tett Meg-bántást; tsóköltam, szorongattam azt, ezer meg ezer Nyájasságokat mondtam annak, abba Reménységbe, hogy ötet meg-vígasztaljam, és meg-békéljek véle, ha talán láttatlanul jelen-vólna. Hízelkedtem magamnak, hogy talán meg-is fog-látogatni. De áh! haszontalanul! Már közelgetett tízen-negyedik Esztendőm, és avval az Idő, a' melyet Öszve-kelésünkre rendelt a' Törpe.

Itt meg-kell jegyzennem, hogy én idején értem... Testi és Lelki Tehetségeim egyforma Hirtelességgel fejtődtek-ki... de mindegygyiket meg-előzte Szívem' Formáltatása. Idején tanúltam a' Szerelmet esmérni, és ez a' veszedelmes Indulat, még Gyermekségemben kereste azt a' Tárgyat, a' melyet azután késő talál-fel a' szép Juhászból; de annál hevesebben és erősebben fogta-el azt. Már az előtt, mi-nekelőtte Képét, vagy ötet magát láttam volna, régen lebegett hasonló Tárgy Kép-zeltemben; és ha a' Törpét rútabbnak néztem, mint sem valóban volt, azt nem egyedül jó Ízlésemnek, és Érzékenységeimnek tulajdonítom, hanem inkább annak, hogy olly igen ellenkezett a' képzelte Tárgygyal. Minthogy az Ember könnyen el-hiszi azt, a' mit kíván, mindég avval vígasztaltam magamat, hogy a' Törpe a' szép Juhásznak All-ortzája, a' melyet ő annak idejében le-tészen. De ez a' Vígasztalás Keserűséggé kezdett változni, midőn a' Törpétől az Öszve-kelésre rendeltetett Idő közelgetett. Az a' Félelem, hogy talán meg-tsalt Hiedelmem, nagyobb volt most sokkal, mint Reménységem. Annyira meg-változtatta Szívemnek Állapotját, a' meg-választó Szempillantás!...

Eggy Reggel, midőn öltöztem, Elő-kötőmnek Zsebében eggy Kútsot taláram, Papirosban takargatva. Ki-bontván azt, e' következő aranyos Betűkkel írt Szó-kat találtam rajta. „Kedves Leányka! ha Szerelmesedet látni, és véle beszélni akarsz, hálj ez Éjjel Julissal a' Domb alatt lévő Barlangban. A' Kő-falnak bal Óldalában, három Lábnyi Magasságra a' Földtől, nem messze az Ajtóhoz, találsz egygy könnyen-álló Kővet, a' mely a' Zárt fedi. Nyisd-fel azt, evvel a' Kútsal. De tsak akkor nyisd-fel, midőn a' Fekvés' Ideje el-jön. Ne félj semmit édes Leánykám!”

Tsak nem meg-bódúltam Örömömben. A' Szerelmesnek Neve alatt, egyedül a' Juhászt képzelhettem magamnak. Majd a' Papirost, majd a' Kútsot tsókolgattam. Bé-rohantam az F*nc Szobájába, Nyakába borúltam. Képemet Képére nyomtam: egyet se szólhattam, hanem a' Kútsot, és a' Papirost Kezébe adtam.

El-olvassván azt, meg-ölelt. Úgy látszott, hogy Szívére vette Szívemnek nagy Érzékenységet. Jó Szerentsét! Kedves Leányom! látom, hogy közel vagy tsudálatos Történeted' Ki-fejtődéséhez, talán még ez Éjjel meg-világosíttatol a' Juhász által felőle.

Úgy fájt az a' Talán, hogy Sírásra fakadtam. Miért szaggatja-öszve Bóldogságomat, mondám én, miért rettent Talánja által? Ha ez Éjjel a' Törpe... de hiszem nem lehet!... Lássá tsak, ezen arany Betűkben nem ugyan azon Vonások vannak-é, mint

azokban, melyek a' Juhász' Képét ígérték... ki Írása ez egyébé, hanem ha az övé? Óh Gyermekem! közbe-szólla F*né, hiszem én-is úgy tartom, és annyiival inkább, mert én a' Juhászt Baldinónak gondoltam. ... Addig beszélt, hogy végre megnyugosztalt. Julis, a' ki éppen érkezett, mindent el-követert, hogy meg-vídámíttson. Mind hárman a' Barlanghoz mentünk, a' Követ, mely alatt a' Zárnak kell-vala lenni, keresni.

Ez a' Barlang Gyermekségemtől-fogva figyelmetessé tett, de F*né róla semmit sem mondhatott. Sok róla a' Hír, mondá ő, de ki hiszi azt? Más Móddal ki-nem tanulhattuk, mert a' Barlangnak Vas-ajtáján nem vala Zár, és így ki-nyitni sem lehetett. Mely nagyon örültem, hogy az a' Levél ki-jelenté azt a' Tírkot, hol kell a' Zárt keresni. Meg-is találánk azt, mihelyt a' Követ fel-emeltük. De mivel meg-volt tiltva, hogy Le-fekvésig fel-ne nyissuk, meg-elégedtünk annak Fel-találásával.

Mindég jobban-jobban kíváncsi voltam a' belső Részét a' Barlangnak meg-látni. Ennek kell tulajdonítanom, és inkább annak a' Reménységnek, hogy majd meglátom szeretett Juhászat, hogy minden Félelem nélkül tíz Órakor Julissal együtt a' Barlanghoz siettem. Volt véle Gyertya Lámpásba', de szükségtelen volt Gondoskodásunk, mert már az egy Méts által, a' mely egy Értz-tűkör alatt égett, meg-volt világosítva. A' Falak Ég-szín Szőnyeggel voltak bé-vonva. Olyan Színű kárpitos Ágy, és egy Párna-szék fejtér Atlaszból, 's négy Székek: ebből állott a' Házieszköz. Egyébaránt paraditsomi Illattal tellyes volt az egész Barlang, a' mely öblösebb volt, mint kívülről gondoltam volna.

Itt vólnánk tehát (el-kezdé Julis mosolyogva minckutánna egy kis Idő múlva állottunk, 's széjjel-tekintettünk vólna) 's tehát ez az a' Tírkokkal tellyes Hely, a' hol 'Tsuda-történeteinket ki-álljuk. Nosza Kis-Asszonykám! mint a' jó Katonák, recognostizozzuk tsak meg a' Vidéket, és gondolkozzunk a' Sántzolásról-is. Vévén Julis a' Lámpást, meg-szemléltünk minden Szegleteket, meg-tapogattuk a' Falakat, meg-néztük az Ágy' Környékét, meg-vi'gáltunk mindent, és azután bé-zártuk az Ajtót belőlről.

Már most, mondá Julis, Emberektől nem tarthatunk, és ha az a' Valóság, a' mely Látogatását ígérte, nem bír azzal a' Hatalommal, hogy a' Kúts-lyukon vagy a' Kő-falon keresztül-bújhasson, bizonyosan tsendeszen alhatunk ez Éjjel. Azomban mondá tovább tréfálódva... akárki hívta-is ide a' Kis-Asszonyt, meg-kell vallani, hogy Világot látott. Nézze tsak azt a' Pih-ágyat, annál szebben, puhábban, gyönyörűbben soha egy Kis-Asszony sem hálrt. ... Engem' nem fog Álomra tsalogarni, mondám én... És miért-nem? kérdé Julis. Talán szomorkodik az ígért Látogatás miatt? Meg-kell vallanom Kis-Asszonyom, hogy nékem-is reszketett a' Szívem arra a' Gondolatra, hogy egy Éjjel ebbe' a' rossz hírtű Barlangba' kell tölteni, a' míg azt tsak Szó-beszédből, és külső Formájáról esmértem. De már most nem bánám, ha örökös Háló-helyem lenne-is. Tsak nézzen-körül kérem a' Kis-Asszonyt! fontolja-meg ezen Hely' Nyájasságát, annak egyes, de jól választott Belső-eszközeit, szívja-be ezen mennyei Illatot, s azután vallya-meg, ha lehet-é ennek Birtokosa valamelly Gonosz? Mindenek felett pedig fordítsa Figyelmetességét ezen Ég-színű Falakra, és a' fejtér Kanapéra. Nem tudná-é ki-találni kinek kedves Színe a' fejtér és kék? nem emlékezik-é egy Juhásztól fejtér Ruhába', kék Bodrokkal? Miért pirúl? Még-is szo-

morkodik az ígért Látogatás miatt? Kis-Asszony! hanem-ha egészen meg-tsalattattam, ma igen szép Történeteket érünk.

Efféle Lotsogások közt el-tölt az Éjnek egy Része. Végre reá-engedtem magamat beszélni, és az Ágyra feküdtem, de Ruhástól egygyütt. Julis a' Kanapéra dűllőrt, és tsak hamar el-aludott. De az én Szemeimre leg-kissebb Álom sem jött. Szűntelen az Ajtóra szegeztem azokat. Jóllehet Ágyam megett vólt fel-tsinálva a' Méts, még-is annak Világánál végig láthattam a' Barlangot. Allig várhattam Szerelmesem' Érkezését, nem tudtam még-is meg-fogni annak Mődját, mivelhogy nem láthatam-által semmiképpen, hogy hol, és miképpen jöhetne-bé.

De az én Gondoskodásom fűstbe-mentt, mert hírtelen el-aludott a' Világ, engem' Nevemen szállítottak, a' Barlang ismét meg-világosodott, és... a' szép Juhász Ágyam előtt állott.

A' hírtelen Meg-lepés, és Öröm miatt semmit sem érthettem azon édes Szavakból, a' mellyek ékesen-szólló Szájából folytak. Egyedűl azt vettem-észre, hogy érzékenyen köszönte azt, hogy Hívatalát meg-nem vetettem. De tsak hamar leborúlt előttem, és rűzes, de illendő Módon ki-jelentette Szerelmét. Képén Félelem és Reménység eggyesült eggyemással, midőn Feleletemet várta, esedező Állása. Szemeinek kellemetes Tűze... mind meg-eggyeztek, hogy Viszont-szeretetemről-való Vallás-rételemet ki-tsalogassák tőlem. Szerentsére még-is előre meg-fontolván minden lehető Történeteket, a' mellyek ezen Barlangban rajtam eshetnek, előre el-készítettem magamat az illy Esetre, és el-végeztem, hogy Baldinó eránt vigyázva viselem magamat, a' Juhászszal pedig nem bánok olly keményen, mint elsőben. Meg-vallottam tehát néki, hogy ha szabad vólnék, ő vólna egyedűl, a' kit választana Szívem, de hogy már Baldinónak adtam vólna Kezemet, és így már a' Kötelesség meg-tíltaná más Szeretetének Helyt adni... Hát ha Baldinó nem vólna, fel-kiáltá a' Juhász, Kezemet meg-ragadván, vagy ha... én magam vólnék Baldinó, ide adná-é Szívét és Kezét? Az az *Igen*, mellyet erre Kérdésre feleltem, hangosan és Élelenséggel vólt mondvá, ... Meg-van a' mít ohajtottam, fel-kiáltá a' Juhász, és fel-ugorván, heves Tsókot nyomot Ajakimra.

Nem tudom, mint valék ebbe' a' Szem-pillantásba'... eggyeszerre kemény Mozgásokkal vert Szívem, a' mellyet egy édes El-olvadás követett, mellyben egyebet nem éreztem, hanem tűzes Képét Képemen. ... De eggyeszerre el-szakasztotta magát tőlem a' Juhász, gyötrődve ide 's tova nézett, le-rogyott, és szörnyű Indúlattal Kezemet dobogó Mellyére nyomra, azután fel-ngorván, és ismét gyötrődve körűl-nézvén: Aha kegyetlen Lélek!... azt monda rebegve... érzem Közéltésed' Munkáját... ne rettenjen-meg Kis-Asszonyom!... *nem sokára nem fogok annak látszani, a' mi csagyok...* El-változásom' Ideje...

Meg-némúlt, a' Görtsők öszve-kezdették húzni, minden Tagjai reszkettek. Tsontjai ropogtak... a' Világ el-aludott, a' Villám dörgött, a' Barlang ismét meg-világosodott, és a' szép Ifjú' helyébe a' Törpe állott Ágyam előtt.

Féjér Ruhában kék Bodrokkal állott előttem, keservesen nézett reám, és Időt hagyván, hogy Ijedésemből magamhoz jöjjek, bizonytalan Lépésekkel közelített hozzám. Böldogtalanságomnak Tanúja! Jegyesem! kedves Barátném! szererheti-é Baldinót ebbe' Formába'-is? Keveset gondolkozván, erős *Igen*-nel feleltem. Erre Örömmel fel-emelé Kezeit az Ég felé: Baldinó! mondám néki, világosítsa-meg azo-

ellene-fordította volna. A' Szilfnével akarta meg-érezetni, mind azt, a' mit Hatalma tehet ellene.

Meg-is érezte azt, Mind az, a' mit Babona, Tsalárdság, és Erő tehet, egyszerre rontott-reá, meg-rázta, de... el-nem állott: a' szabad Akaratot semmi Hatalom sem veti maga alá... erősen viselte magát, és győzedelmeskedett.

A' Lélek' Dühössége ezen rosszszul ki-ütött Dolog miatt, fel-háborította a' Természetet. Meg-esmérte azon két Erőt, a' melly Hatalmának által-léphetetlen Határokat húzott. A' Szeretet és Szabad-akarat által, minden Tanácsait füstbe-hajtotta a' Szilfné. Ezek körül egy Határ volt húzva, mellyet minden Mesterségei által sem tudott meg-hatni. Láta ő azt, és a' Teremtényedelemnek utolsó Szélére futott, hogy Dühösségét ki-önthesse.

Ezt az Időt Hasznára fordította a' Szilfné, és össze-házasodott szerelmes Sipozával. Előre lehetett látni, hogy a' Lélek visszá-térvén, semmit sem mulat-el, hogy vetélkedő Társán kegyetlenül bosszút-állhasson. Egyedül a' Házasság tehetné Bátorságba eztet, és azért siettette azt a' Szilfné. De vallyon ment volt-e az által a' Lélek' Bosszú-állásától, Szerelmeknek Gyermeke-is? Meg-kell vallanom, hogy az én Anyám minden Hatalmát, és Vigyázását arra-fordította, hogy engemet a' Lélek rettenetes Intselkedésétől meg-őrizzen, valóba nem-is tehetett semmit, míg azon Helynek Határait által nem hágtam, a' mellyben Szüléim laktak. De... én meg-vetettem ezen Tilalmat, és nyomban követett Veszedelmem.

Szüléimnek Örömeire el-értem már a' tizen-negyedik Esztendő, a' nélkül, hogy a' Léleknek Törében kerültem volna, és ez némi-némfikképpen bátorrá, mindazonáltal vakmerővé nem tett. Gyakran Szüléim' Uradalmának éppen Határáig mentem, de soha sem jött még csak Eszembe-is, hogy azon túl menjek. Éjszak felé egy Patak választotta a' Határt, és minthogy a' miatt, ha el-felejtkeztem volna-is magamról, a' Határon túl nem mehettem-vólna, többnyire e' Tájra intéztem Sétálásomat. Eggykor, midőn erre járkáltam volna, láttam egy Öreget a' Víz' túlsó Részén, a' ki allig mászhatott elébb-elébb Mankóján... Esztendeinek Terhe lenyomta, és fáradt Szemeivel Segedelmet láttatott keresni. Meg-látván a' Vízet, levette Kalapját, és Szemeit az Égre emelvén: Hála Istennek! Hála Istennek! hogy ezen Forrásra találtam csesztő Szomjúságom' Meg-öltésére. Öszve-szedte Erejét, hogy hamarább érhesse-el a' Patakot, és midőn a' Patakhoz ért, le-hajlott, hogy Kalapjába Vízet merítsen, de abba' Szempillantásba' ki-esett a' Mankó Kezéből, bé-dőlt, és félig a' Vízbe feküdt. Semmi Módon fel-nem emelherte magát.

Ezen Tekintet, a' melly az Emberiségnek minden Érzéseit fel-támasztotta bennem, el-felejtette velem a' hideg Vigyázás' Törvényeit, bé-ugrottam a' Patakba, a' melly nem volt mély, és minden Erőmből ki-húztam az Öreget, a' rúlsó Oldalra. De hirtelen fel-ugrott, Szemeiből Villám szikrázott, fel-tátott Szája fekete Füstöt okádott, a' melly őtet bé-vonta... már láttam Szerentsétlenségemet, és a' Félelem, és Rettenés miatt, a' Patakba akartam ugrani, de egy láthatatlan Erő vissza-tartóztatott.

A' villámló Felhő, a' melly az Öreg helyett előttem állott, szörnyű Magasságra, és Szélességre terjedt-ki, apródonként Formát vett magára, míg egy rettenetes Óriássá nem változott: Féreg! fel-kiáltá ezen Levegő-kép, mennydörgő Szavával, most össze-morzsolhatnálak, vagy hogy régen óhajtott Boszszú-állásomnak Gyönyö-

rűségét érezhessem, hosszas, rettenetes Kínok által ölhetnélek meg, de úgy lát-szik, hogy érzékenyebb Szíved vagyon, mint az Anyádnak volt én hozzám, azért nagy-lelkűen bánok véled. ... Légy 'Törpe!... A' lettem... Ezen Forma, minden Esztendő' El-folytával váltsa-fel elébbeni Formádat, hogy Alkalmatosságod legyen azt egybevetni egymással. Még kegyelmesebb léssz hozzád. Szabadúlj-meg örök-re a' 'Törpéségtől, ha olly Leánykára akadhatsz, a' ki 'Törpe-termetedbe belé-sze-ret. Még sem úgy! mondá a' Lélek rövid Meg-szűnés után.... azt könnyen el-érhet-néd, esmérem én az Asszony-nemet, változó az mint az Idő. A' míg egy szép és ártatlan Leánykát nem találsz, a' ki nem tudván, hogy te más vagy, vagy lehetsz a' 'Törpén kívűl, kér és esedezik, hogy Feleségül végyed... addig ne remélhess Szabadulást. Akkor-is pedig, tsak minikutánna Atya lésszel.

Baldinó meg-szűnt Beszéde' Folytatásától. Látja Kedvesem! mondá végtére, mi kényszerített engemet arra, hogy leg-első Őszve-jövetelünkkor az Erdőben, olly il-letlen keményen viseltem magamat; kéntelen voltam a' Medvéktől-való Félelem által kényszeríteni a' Kérésre... arra a' meg-alázó Kérésre, hogy Feleségül végyem. Óh annál könnyebben meg-borsátaná ezen Magam-viselését, a' melly eggyedül volt Eszköz Szabadulásomra, ha tudná, mennyit szenvedett Szívem a' mellett...

Beszéllje tovább 'Történeteit, mondám én.

Mihelyt rettenetes Árkát ki-mondotta reám a' Lélek, hangosan, gúnyolódva nevetett, fel-ragadott a' Földről, és keresztül repített a' Patakon. Az Űtés miatt el-ájúlva, Érzékenység nélkül feküdtem. Midőn magamhoz jöttem, már el-tűnt a' Látás, de annál elevenebben lebegett Szemem előtt Szerentsétlenségem. Ne kívánja, hogy Kétségbe-esésem, és Szűléim' Meg-rettenéseket le-beszélljem. A' Szűlnének nem volt Hatalmába', hogy a' Lélek' Hatalom' Szavát meg-változtassa, kéntelen volt engem' nyomorúlt Sorsomnak által-engedni.

Az a' Fel-tétel, a' melly alatt ígérte elébbeni Formám' Viszszá-nyerését, és örök-ké-való Birását, a' kegyetlen és Kárnak örülő Lélek, nem egyéb volt én előttem, hanem arról-való bizonyossá-tétel, hogy arról örökre le-kell mondanom. Hogy ez a' Feltétel soha sem tellyesedik-bé, arra nem kellett más Erősség' Tükörömön kívűl. Hogy gondolhattam volna én azt, hogy egy ártatlan, és szép Leányka találkozik, a' ki a' rít 'Törpének, Szeretetét, és Kezét esedezve ajánlja? Úgy az Eszemet-is el-vette volna Képemmel eggyütt a' Lélek, ha illy hihetetlen Reménység támadhatott volna bennem. Innen leg-kissebbet sem vidámítottak mind azon Vígasztalások, mellyek által Szűléim Fájdalim' Szörnyűségét igyekeztek enyhíteni. Ezt lárván, el-végezték, hogy el-várják az Időt, mellyben el-múlik a' Fergeteg, és én az Okos-ságnak Helyt adok.

Végre el-jött ez az Idő, és az Anyám így szóllott: Kedves Fiam! ha egyéb Eszkö-zök nem volnának a' Leányok' Szívek' Meg-nyerésére, a' Szépségen kívűl, úgy méltán Kétségbe eshetnél. Én azt hiszem, hogy a' te Atyád több Szívet vett-meg Sipja, mint sem Formája által. A' Mesterségek, és Tudományok Kedvesem! na-gyobb Hatalmat adnak az Emberek' Szíveiken, mintsem te hiszed. Fordítsd Hasz-nodra ezt a' Tanátsot. Tudod, hogy a' te Atyád nagy Mestere a' Sipolásnak, tanúld-meg azt tőle... én pedig meg-tanítalak a' 'Természet' el-rejtett Erőinek Esméretére. Légy jó Kedvű Fiam! ha egészen meg-nem tsalattattam, bizonyosan jó Ki-mene-tele léssz Tanátsomnak. Így beszélt a' leg-jobb Anya e' Világon, és én kész voltam

néki engedelmeskedni, inkább azért, hogy meg-ne szomorítsam, mintsem a' jó Kimenetelbe-való Bizodalombúl.

Szüléim bámúltak könnyű Fejemen, és a' Tanulásba'-való Szorgalmatosságomon. Igaz-is, hogy én kis Idő alatt nagyon elő-mentem. Eggy Reggel idejében fel-költém, mintsem Szokásom volt, oly Intézettel, hogy Szüléimet valamely Elő-menetelem' Próbájával meg-lepjem, de melly igen meg-rémültem, midőn Szüléim helyett e' következő Értelmű Levelkét találtam: „Midőn ezt olvasod kedves Fiam! már mi messze lészünk, és nem fogunk téged' látni, hanem minekutánna természeti Formádnak örökös Birtokába jutsz. Néked hagyjuk egész Uradalmunkat, Várunkat, és minden ott találkozó Személyeket. Ne mulasd-el minél előbb Szabadítónédát fel-keresni. Meg-találod azt. Isten veled!”

Jobbán meg-rettentem Szüléim' véletlen El-tűnéseken, mintsem hogy az az Ígéret, a' mellyer Levelék' Végébe tettek, valamely Változást tett-vólna bennem. Ismét meg ismét el-olvastam a' Levelt, és Könnyeimmel áztattam azt. Árván maradtam. Az a' Szerentsétlenség, a' melly Szívemet epesztette, érzéketlenné tett minden külső Szerentse eránt, jóllehet fényes Gazdagságokat hagytak reám Szüléim. Tsak egy Részt látta Jószágimnak akkor, Kedvesem! midőn az Anyával valamely Attyafiát látogatták-meg, és még is annyira el-ragadtatott az által, hogy Tselédimet Szilfeknek, és Szilfnéknek tartotta, jóllehet azok tsak rendszerént-való Emberek, hanem az Anyám által választattak, és az ő Feje szerint öltöztettek oly Formába. De a' mint mondtam, szép és gazdag Birtokaim éppen nem gyönyörködtertek. Sok Idő telt-belé, míg Szüléim' El-menetelek után, tsak annyira-is meg-vígasztalhattam magamat, hogy Intések szerint Szabadítónémról gondolkoztam volna. De végtére látván, hogy egyedül az által juthatok természeti Formám' Birtokába, és azután remélhetem Szüléim' Viszszá-téréseket-is, el-indúltam egy oly Leányka' Fel-kérésére, jóllehet, semmi Hihetőség nem volt előttem, hogy azt fel-találhassam.

Valóba-is fél Esztendeig haszontalan keringtettem a' szomszéd Vidékekben. Nem jött egy szép Leánykának-is Kedve a' Törpének esedezni, hogy Feleségül vegye. Végre Magára találtam Kedvesem! Azon Leányoknál, a' kiknél elsőben próbáltam Szerentsémet, egyedül a' Babonázásból-való Meg-szabadítónémat kerestem, de midőn Magát meg-láttam Kedvesem! azt véltem, hogy egyszer's mind Szeretõmet-is fel-találtam. Ha szerentsétlenül ütött-vólna ki itt-is Próbám, úgy kétszeres, és szenvedhetetlen lett-vólna Szerentsétlenségem.

Én már eggy-néhányszor láttam Magát Szerelmesem! első Öszve-jövetelünk előtt, de nem volt annyi Bátorságom, hogy magamat láthatóvá tenni, és meg-mutatni merészettem-vólna. Éppen a' felől koholtam akkor egy Plánumot, midőn Történet által, az Erdőbe jött, a' mellyben akkor bolyongottam. A' mi itt történt, tudja a' nélkül-is. De ha illetlenül viseltem magamat, kérem, tulajdonítsa azt Háborodásomnak, a' mellyet Tréfával, és Mérészséggel akartam el-rakarni.

Itt meg-állott a' Törpe. Én halgattam, Le-húzza a' Gyűrűt Újjáról, a' mellyet én adtam néki, és kérdé: ha esmérem-é azt? Tudja mit ígért... mondá, és hogy az Öszve-kelésünkre rendeltetett Idő már jelen vagyon. Engedje-meg, hogy ne hátrálttasson többé Szerentsém. Húsz Nap múlva ismét el-jövök, hogy Mátkámat el-vigyem.

Hatalmába' vagyok! felelék én.

A' mint én a' Magáéba', mondá ő, hevesen meg-tsókolván Kezemet. akkor hátra-lépett egyet, és mondá: Most ismét láthatatlan vagyok. Abba' Szempillantásba' el-aludott a' világ, a' Villám dörgött, és egy Szempillantásba' ismét meg-világosodott a' Barlang. mint az előtt, Baldinó el-tűnt.

Julis még most sem mozdult-meg. Kétszer kellett reá-kiáltanom, a' míg felelt. El-beszélltem néki, a' mit láttam, és hallottam. A' Bámúlástól el-fogartarván, felugrott, és sopánkodott. hogy ezen Tsuda-történeteket el-aludta. Nem lévén Kedvem tovább az Ágyban maradni, én-is fel-költtem. Julis. Szokása-szerint. gondoskodván. meg-gyújtotta a' Gyertyát Lámpásába', és minden Szeg-lyukat ki-kurdászott, hogy valahol Baldinót fel-hajhászsa. De haszontalan keresvén ötlet. el-mentünk a' Barlangból. Haza-jövetelünkör már ébren volt F*né; allig várhattam. hogy az Éj' Tsuda-történeteit el-beséllhessem néki. Tsudálkozott. és őrfült rajtok...

Hirtelen el-múltak a' tízen-kilentz Napok, és a' Menyegző' Ideje jelen-volt. ... Gyakran szomorú Előre-érzések járták-keresztül Szívemet, de egy Gondolat a' szép Juhászra, elegendő volt azoknak El-űzésére. Már most ugyan tudtam. hogy nem Elementaris Lélek ő. de ha ez Híjjába-valóságomnak nem hízeltedett-is, Szívem még jobban meg-nyugodott rajta; mert hajlandóbbak vagyunk a' hozzánk Hasonlókhöz, mintsem a' nálunk felsőbb Valóságokhoz... Azonba' különös volt az F*né Maga-viselete a' rendelt Nap előtt-való Estve. Majd rend-kívül víg volt, majd Könnye. a' mellyek nem Öröm-könnye. voltak, fűgöttek Szemeibe'. E' természetesen Nyughatatlanságot okozott volna bennem, ha egészen meg-nem voltam volna vakítva. A' Julis' Pajkossága sem engedte, hogy magamhoz jőjje. a' ki ezer-meg-ezer Tréfákat űzött, mind addig. míg el-nem aludtam.

Fel-ébredvén más Nap Reggel, kiáltom Julist. Nem felel. Körül-nézem magamat... hát idegen Ágyba' fekszem. Mellettem egy Asztalka. azon egy Lámpás. és Tsengetyű. Azt véltem. hogy álmodok. ki-törültem Szemeimet. össze-szedtem minden Néző-erőmet. és... egy egészen esméretlen Szobába' szemlélttem magamat. Bámúlásom Határ nélkül volt. Végre tsengeté. Bé-jön egy esméretlen Leányka. mélyen, és halgatva meg-hajtván magát. Kérdém Szorongattatásim közt. hogy hol vagyok?... Némán Szájára tette Újját. Haszontalanul esedeztem... tellyes volt Tisztelettel, de nem engedett Kérésemnek. Végre meg-láttam azt a' Köntöst. a' melly az előtt-való Estve rajtam volt. egy Széken az Ágy mellett... hirtelen fel-öltöttem azt. siertem az Ajtó felé. de bé-volt kilíntselve kívülről: az Ablakokat akartam ki-nyítni, de a' Táblák be voltak kívülről zárva. Ekkor Eszemen kívül. egy Székre dűlöttem. A' Leány nyájasan közelített hozzám. bíztatott Jegyek által, fel-öltöztetett egészen. Hajamat Rendbe hozta, azután háromszor kopogtatott az Ajtón. és a' meg-nyílt. E' meg-lévén. Kezemnél fogva, egy Sor Tűkörökkel ki-rakott Szobákon keresztül. egy Palotába vezetett. a' melly esméretesnek látszott előtttem, onnan egy Márvány-léptőn le a' Földre. a' hol hirtelen el-mentt rólem. Fényes Nap volt már. és imé! abba' a' Kertbe' valék, a' hol leg-elsőben láttam a' szép Juhászt: úgy tetszett, mintha Sipjának Hangjait-is hallottam volna. El-akartak hagyni Érzékenységeim, a' mellyek Szemfény-vesztés által láttattak meg-tsalattatnak lenni.

Végre magamhoz hozott a' Sip, a' melly mindég hangosabban hatta-meg Füleimet. Igyekeztem a' felé a' Vidék felé. a' honnan a' Hang jött. Hirtelen Szemembe tűnt a' Rózsa-bokor, a' mellyből a' Sip-szó hangzott, közelítettem a'hoz tétovázó Lépésekkel... hát imé. ki-lép belőle a' Juhász... reszkető Karjaink meg-ölelik egymást.

Óh rend-kívül-való Öröm! Bóldogságnak Szempillantásai! de a' mellyek hirtelen el-tűntek. 'A' Várba' Múzsika kezdődött, és a' Juhász arra vezetett engem'. Baldinó, mondám én. Szemfény-vesztés-é, vagy Valóság! meg-nem tudom fogni. miképpen jöhettem erre a' Helyre. a' mellytől még Tegnap Este három Napi járó Földnyire voltam? Kérem, felelé ő, egy oly 'Tekintettel, a' mellytől semmit sem lehet meg-vonni, ne tudakozza azt Esztendő előtt. 'Tsudálkozzon inkább a' Lélek' Nagy-lel-kűségén, a' ki mára vissza-adta természeti Formámat, hogy Mátkámat illendően fogadhassam-el. Óh áldott Lélek! fel-kiálték én Örömembe', de Baldinó! mit jelent ez a' Múzsika?... Azt véltem, hogy Kedvét találok az által. ha az Annját, és Julist itt szemlélheti. azért Hatalmam által mind a' kettőt ide varázslottam, a' Múzsika El-érkezéseket tiszteli. Erre előnkbe-jött F*né, és Julis a' Várból.

Ennyi sok Öröm alatt el-alélt Erőm, és Fél-ájúlásba' az F*né' Karjai közé rogytam. De csak hamar magamhoz hoztak a' Juhász' Tsókjai. A' Baldinó két Rendbe' állott Szolgái, és Szolgáló-leányi közt, fel-értünk a' Várba. Itt a' Szobák' Pompáját, és szép Eszközöit mutogatta. Végre egy Szobába érkeztünk, a' melly 'Tsínossága által, a' többinak Gazdagságát fellyül-múlta; itt adta-által a' Drágaságokat, és a' Menny-asszony Ruhát... egy oly Ajándékot, a' melly az Adónak Gazdagságát, és jó Ízlését bizonyította. Vedd-fel ezt Szerelmesem! Szégyenítsd-meg e' 'Tsekélységet. Szépséged' Kellemei által. Ezt mondván, el-távozott.

Most már vehettem Lélekzetet, most már magamhoz jöhettem Háborodásomból. Mellyemhez nyomtam F*nét, és Julist, mondván hogy melly bóldog vagyok! Meg-könnyítettük Szíveinket költsönös Örömünk által... Óh! még ekkor nem éreztem előre Végét ezen 'Tündér-játéknak.

Azonba' fel-ékesített, és fel-öltöztetett Julis. F*né beszéltre, miképpen ijedtem meg ma Reggel, midőn Ágyamat üressen találta, és Julissal mindenütt sikertelen keresett, hogy végre Szédülésbe estek, és midőn magokhoz jöttek, ebbe' a' Várba' találták magokat. Ezt annál könnyebben el-hittem, mivelhogy az én ide-való Által-tételem-is hasonló Módra történt.

Allig voltam készen az Öltözéssel, midőn a' Juhász szomorúan bé-lépett Szobámba. Engem' meg-látván, hirtelen Öröm futott-el Ortzáján. Gyönyörű Leányka! mondá ő, miért kell az Örömnök Napján, illy kedvetlen Hírt hoznom. A' kegyetlen Lélek csak azért adta-visszá mára természeti Formámat, hogy azt ismét Semmivé tegye. Érzem El-változásomnak Közelítését, de nem akarom, hogy Szemlélője légy ezen rettenetes Dolognak. Ezt mondván, ki-mentt. és rövid Idő múlva bé-lépett Baldinó 'Törpe Formába'.

Nem Útálat, Szánakozás volt, a' mit eránta éreztem. Úgy tartom, hogy észre-vette azt Baldinó Szemeimbe', mert egyszeribe' meg-vídult Tekintete, holott csak félve mertt reám nézni az előtt. Kért, hogy Szívét, és Szeretetét tekintsem, nem Formáját. Számtalan, és válogatott Hízelkedéseket mondott Szépségemről. Engedje-meg, azt mondá tovább, hogy most el-menjek, hogy én-is mennyegzői Köntösbe öltözzek.

Mi azonba' sétálni mentünk, fel-adták a' Fölöstökömöt, mellynél Julis tréfás Beszéde által mulattatott bennünket. Mintegy Fél-óra múlva, meg-jelent Baldinó. Egyedül Kitsinységérül esmértem-meg, mert különben egészszen el-változott. Fejét olly mesterségesen fedte egy Paróka, hogy tulajdon Hajának tartotta volna az Ember. Eggy Udvari-ruha, a' melly szint olly pompás volt, mint ékes, módossá tette őtet. Nagyobbnak-is tetszett, 'Tzipőjének magas veres Sarka miatt. Képe-is sokat nyert Ruházatja' Változtatása által. ... Jőszte Kedvesem! meg-szöllítá engem, a' ki még bámúlva ott állottam, jőszte a' Papi-áldás' El-fogadására. De tudd-meg előre, hogy Gazdagságom arra indított, hogy magamat Grófságra emeltettem, tehát mátol-fogva Gróf H*I-né vagy.

Én már olly sok tsudálatos Dolgokat tapasztaltam, hogy ez éppen nem tetszett különösnek. A' Vár' Kápolnájába mentünk, a'hol már egy Barát várakozott reánk. Az Esküvés meg-történt. Vendégség, és Múzsika végezte a' Mennyegzőt.

Egynéhány Nap múlva, jelentette a' Gróf, hogy el-felejtett légyen meg-íteni' hogy őrizkedjem attól az Erdőtől, a' melly a' Várnak hátúlsó Része felé vagyon. Az, úgymond, a' Lélek' Hatalmába' vagyon, onnan el-ragadhat, de egyebűtt semmi Ártásomra nem lehet.

Meg-kell vallanom, hogy nem tsak egész 'Tisztelettel viseltetett erántam a' Gróf, de mindent-is meg-tett, hogy Életemet gyönyörűségessé tegye. Nyájas Szorgalom-mal igyekezett leg-kisebb Kívánságaimat-is ki-tanúlni, és minék-előtte ki-jelenttem-vólna azokat, már bé-tellegesítettek. Szabadságomra hagyta, egész Jőszágával Tetszésem szerint parantsolni, és egyedül azt veterte-szememre, ha ezen Szabadsággal kevésbé élttem. Vigyázott, hogy szerfelett-való Szerelmeskedéssel Únalmomra ne légyen, és minthogy úgy látszott, hogy illendő Maga-viselete által egyedül Há-ladatosságom', és Hajlandóságom' igyekezik meg-nyerni, meg-vette Szívemet-is.

Valóba' Érzékenység nélkül kellett volna lennem, ha Szívem hideg maradhatott volna. Ha az el-változott Juhásznak nem tartottam volna-is őtet, még-is meg-kellett volna szeretnem, annyival inkább, hogy a' mindennapi 'Társalkodás tűrhertőbbé tette előttem. De minthogy tökéletesen azt hittem, hogy az ő Formája alatt a' szép Juhász vagyon elrejtve, olly Jeleit mutattam Szeretetemnek eránta, hogy egészszen meg-elégedhetett.

Azonba' néhány Hónapok' El-telésével, két Dolog Szeget ütött Fejembe. Em-lékeztettem a' Grófot, hogy Ígérete szerint tanítson-meg a' 'Természet' titkos Erő-inék Esméretére, de kért, hogy még egynéhány Hónapokig várakozzam: nem látszottak mindazonáltal elegendőknek lenni azon Okok, a' mellyek miá, a' mint mondotta, azt halasztotta. Még jobban nyughatatlanított a' más Környűl-állás: A' Gróf tsak akkor nyerhette-viszsa természeti Formáját, midőn Arya lett, és már nyöltz Hónap tölt-el, a' nélkül, hogy leg-kisebb Reménység-is lett volna ezen Fel-tétel' Bé-tellegesedése felől. Házaságunk előtt, még tsak nem-is tudtam gondolkozni ezen Szerentsétlenség' Lehetősége felől; ha Ártatlanságom, Szelességem, vagy Tudatlanságom volt-é Oka, nem akarom meg-határozni, de elég az, hogy midőn most minden Reménységem' Be-tellegesedése, vagy Fűstbe-menetele ezen Környűl-állástól függött, egész Figyelmetességemet, szűntelen nevekedő Szorongattatások közt arra intéztem.

A' Gróf észre-vette azt. Igyekezett vigasztalni ezen színes Ok által, hogy Bóldogságunk' Háttrálatása a' Kárt örülő Lélektől származik, de hogy az-is megengesztelődik végre álhatatos Hívségünk, és Szeretetünk által. De ez olly kevésbé nyugtatott-meg engem', mint azok a' vigasztaló Okok, a' melyeket F*né, és Julis hordottak-elé. Eggy áttallyába gyanús kezdett lenni egész Hístóriám.

A' Gróf észre-vette Gyanúmat, és naponként nevededő Szomorúságomat, én-is tapasztaltam Háborodását, a' melybe a' miatt esett. Már közelített Házasságunknak tízen-eggyedik Hólnapja, a' nélkül, hogy Reménységünk nevededett volna, hogy a' Lélek Férjem' Sorsát meg-akarná változtatni. Most Útra indult a' Gróf, hogy, a' mint mondotta, valamelly rúdós Emberrel tanakodjon Sorsa felől. Két Nap múlva El-indúlása után el-tűnt F*né is Julissal. F*né eggy bé-petsélt Írást hagyott Szobájába', a' melyet reszketve fel-törvén, e' Következendőt találtam benne: „Nagyságos Grófné! Tudja-meg az által, a'kit eddig Anyai-névvel, tisztelt, és a' ki azt olly kevésbé érdemlette-meg, tudja-meg én-általam, azt, a' mit már talán gyanít, hogy a' Gróf által, én általam, és Julis által, meg-tsalattatott. De tudja-meg azt-is: mi-képpen...

(Folytatása következik.)

Egy Újj-házás' Levelei Barátjához.

O! quantum est uni posse placere Viro.

Ovid.

I.

Kedvesem! Julia enyim! enyim Örökre a' Házasságnak fel-bomolthatatlan Köteli által. Te, a' ki mind az én Szívemet, mind az Övét, esméred, hozzá-való Szeretetemet eredni, nevedetni, és Tökéletességre menni láttad, a' ki annyiszor Tanúja voltál Hívségünknek és Bóldogságunknak; tsak Te tudhatod, mit érzék akkor, mikor ezt írom: *Julia enyim!*

Óh Édesem engedd-meg, hogy vissza-hívjam azokat az édes Órákat, melyekben *készültünk* erre az Állaporra, a' melly engem' Férjjé, és őtet Asszonnyá átalváltatott! hadd éljek még egyszer Képzeldésemben ezzel a' Bóldogsággal...

Egy tsendes Éstván mentünk egymás Karjánál fogva azon kedves Erdőtskében, a' melly volt Szeretünk' első *Vallás-tételének* Temploma!

Mérséklett Világossággal volt be-terítve a' Föld. A' Hóld Ezüst-világával, tsak mint Fátyolon által nézett-le két 'Teremtések' Bóldogságára. Julia' Szemei nem azt a' *vég* és tréfás Mosolygást mutatták, a' melly néked-is egyszer majd nem veszedelmes lett. Földre le-cszett Tekéntete. Halgatása, valamelly *nagy Tárgy* felölvaló Gondolkozását és belső Foglalatosságát jelentették...

Telve volt az én Szívem-is felséges Érzésekkel!... El-kezdém végre én: Julia Kedvesem, hólnap lesz az a' Nap, az a' régen óhajtott kedves Nap, mellyen Te ennyim leszel a' *Világ előtt*, mint régen ennyim vagy közöttünk! Nem reménylem, hogy Házasságunk' *első* Hetei, legyenek Szeretünkben *utólsók!* Nem lakik Te benned illy közönséges Lélek, nem félek, hogy a' *Férj*-nevezet, lenne *Szeretünknek* Temető-sírja. De próbáljuk-meg még egyszer Szívünket: ne rejtünk-el egyet-is Erőtlenségeink közül, a' melly talán eddig valamelyikünk' Szívébe' el-ritkolva maradt. ... *Itt*, a' hol az az egyetlen-egy Szó, mellyet olly Angyal Szemérmességgel ki-mondtál: *Szeretlek!* és a' melly ezer Esküvésnél erősebb volt, itt Szerelmem tegyük most egy Esküvést, nem arról, hogy ezután-is fogsz engem' szeretni, de hogy mindég inkább igyekezzünk ezen Erőtlenségektől meg-szabadulni, és azok' Helyében szép Tulajdonságokat plántálni. Nézd ott, a' messze-lévő Jövendőt, Öregségünk' késő Napjait! tedd Kezedet Szívedre! Kérdezd-meg azt a' Szívet: ha vallyon abba' a' Jövendőbe', azokban a' késő Esztendőbe' *olly* hív és Szeretettel tellyes lessz-e? ha minden Próbáit az Ég' Rendelésinek, minden magát elől-adó Nehézségeket, Bánatot, Nyomorúságot, Tűréssel és Örömmel fog-e szenvedni? és... némán esett Karjaim között, Mellyéhez szorított, Szívem' Szívével költsönözze forró Dobogását, ki-mondhatatlan Bóldogságomban elegyíttem Könyveimet, azokkal a' drága 'Tseppekkel, a' mellyek Orzáján le-folytak. 'Tsukló Szóval magához szorítván azt mondá: *Tied, hív, mind Halálig!*... egy forró Tsók petsételte-meg ezt a' nagy Esküvést.

Le-nyomattatván ezen mennyei Érzések' Terhétől, Térdre esvén, dítsértem a' Természet' Urát, a' ki ezt a' Szeretetet 's Ilvséget öntötte Szíveinkbe!

Julia az Örömtől könyvező nedves Szemekkel, hálá-adóan tekintett az Ég-felé, mellém Térdére le-ereszkedett, Kezemet Kezében szorította, mind kettőt az Égre fel-emelvén, azt mondá reszkető Szóval: Atyám, ez a' *Kettő egy!*

Fel-költ... és el-felejtetetlen 's le-festhetetlen Ábrázattal azt mondja felém-fordúlva: Eggyetlenem! mivel jutalmaztassuk-meg Szűlőinknek Jóságokat, a' melly által Szeretetünk' Kezdetét és Végét böldegül el-érhette? azt a' Jóságot, a' melly Indúlatainkon nem kegyetlenkedett, 's nem *uralkodott*, nem nézett *fűszén*en az Arany-'satskókra, Jóságra, Gazdagságra, *kevélyen* a' Méltóságra, Nemre, 's Rangra, hogy Gyermekük' Szerentséjeket össze-táposák?... A' te nemes és Hasznos nem néző Hajlandóságodat Édesem mivel?... Ugy-é! örök Szeretettel... Jer, mennyünk-be, essünk Szűlőink' elejébe, kérjük tőlök az ő Böldegságot hozó Áldásokat, mind ket-tőnk' Fejére!...

Esméred Te azt a' két Szeretetre 's Tiszteletre méltó Öreget, azt a' két áldott Lelket, Be-mentünk... Látván ők, hogy Név nélkül-való Öröm sugárik mind ket-tőnk' Szeméből, Élet-hozó Pirosság fogta-el Ortájokat, a' mellyen az Esztendő'k' Barázdái ki-eggyenesedni tetszettek, Bennünk látszattak meg-ifjodni, és Gyermekük Szerentséjekben újra-érzeni régi Öszve-keléseknek Böldegságar!... Az ő Áldások zárta-be ezt az ártatlan Szeretnek szentelt Innepet.

II.

A' leg-nagyobb Böldegság-is únalmas *Tereh*, ha azt Mással nem közölhetjük. A' leg-drágább 's szebb Jóság-is mindennapi és alá-való Gazzá változik, ha azt nem mondhatjuk Másnak: Ez az *én* Jóságom *szép!*... A' Te barátságos Öleidben öntöm-ki Szívemnek minden Érzéseit: előtted dítszekdem eggyedül azon Gyönyörűségekkel, mellyeknél *jobbakat Éden* sem terem. Óh mivel ugyan, mivel érdemlettem én azt, hogy Mások *felett* annyira böldeg legyek?...

Nints Név, a' melly eléggé ki-tegye, Hang, a' melly hathatósan nevezze, azt a' Meg-elégedést, a' melly annak Érzését követi, hogy én *szerettelem*. Az Ég, és a' Föld el-tűnik azok mellől, a' kik szeretnek! eggy áldott engemet szerető Lélekkel élni, véle eggyé lenni, Örömet és Búr egymással osztani. Szívét Szívvel össze-olvasztani, magát abba érezni, azt magába... óh Édesem, hidd-el, ez az Embert maga felett fel-emeli, és Angyallá teszi...

Az én Házam a' *Békesség*' Hajléka. Eggy Ész, eggy Akarat lakik mind kettőnkben. A' *Férjfiúság* nekem adta a Igazgatás' *Jussát*. Juliával pedig a' hozzámvaló *Szeretet* el-hitette, hogy azt nálamnál jobban, senki ki-nem szolgáltatja. Meg van győződve arról, hogy az a' leg-jobb, a' mit én mondok, mert én mondom. És így megy ez az Igazgatás, és úgy nevezett Engedelmesség minden Erőszak nélkül a' Természet' egyenes Útján, úgy hogy a' ki látja, eggy jól el-rendeltt Óra-mívet látszatik szemlélni, a' mellynek Első-indítóját hol kereste, nem tudja.

Múltságaink tsendeseek, távol a' nagy Világ' Tolongásától. Miért-is keresnénk azt *kívülről*ünk, a' minél jobbat nem lelhetünk, mint a' mit *magunkban* találunk?...

Házunk-népe a' mi Világunk, leg-alább a' mi leg-jobb Világunk. 'Tsak azok egyedül a' mi jól *által-élt* Óráink, melyeket Házi-gazdálkodásunk felől-való aprólékos Gondoskodásban, valamelly jó Könyv' néhánkori Olvasásában, hasznos, és édes Beszélésekben, melyek az Értelmet hasznos *Esméretekre* tanítják, és a' Szívet bódog *Érzésekre* fel-indítják, töltünk-el. Leg-nagyobb Múltságunk pedig a' velünk együtt-lakozó Nyugodalom, Békesség és a' mi *egymást meg-előző* Szeretünk, 's Barátságunk.

Jer Édesem! részesülj a' mi Örömeinkben!... *Eggyűlők* azok mint a' Természet, a' melly körülöttünk vagyon, üresek minden Mesterségeskedéstől és Kényszerítéstől mint hozzád-való Hajlandóságunk.

Egy kies Kertetske, melyet Julia a' maga *Ideálja* szerint teremtett, a' mi tsendes Örömeinknek Helye... Nem fekszik ugyan itt minden 'Tsemete szoros Pólyába', nem-áll Borrátkozásúl minden Élő-fa környül-metélve, nem ülterünk a' Virágok' Helyébe Kővetset: de itt a' Természet' uralkodik, kedves minden *Tzifra* nélkül, múlattató minden Erőszak nélkül.

Ezen *Eli'seumba* voltam a' Napokban sétálni Kedvesemmel... Képzeltük magunkban azt a' Jövendőnek nevezhetetlen Örömet, mikor Gyermkeink, mint ugyan annyi Képei az Ártatlanságnak körülöttünk játszanak, édes Rebegéssel zajognak, és mi lártjuk magunkat ő benne *meg-szaporodni*. Melly drága lesz nekünk akkor minden Óra-pertz, hogy azt ezen kedves kisdud Teremtéseknek Javokra fordíthassuk! Egésszen az ő Kedvéért élünk! E' lesz minden Munkálódásunknak Fő-tzélja, hogy nekik *használjunk*. Az lesz egyedül-való Örömünk, a' melyet Gyermkeink' virágzó Virtusaiban találhatunk!

Melly *Remekjei* lesznek azok az Embereknek, a' kik ezen jó Anya' Kezei alól jönnek-ki! a' kiket Julia *tanít 's nevel!* Mert okosabban tud ő gondolkozni, mint sem, hogy azon Természet ellen-való Anyáknak Regulájit be-szítta volna, a' kik az ily Nevelés által magokat Gyermek-dajkákká lenni gondolják. Meg-tanúlt ő igaz Anyai Módon érzni, tudja, melly drágák lennének neki ezen Zálogok, és hogy *leg-közelébb* őtet éri azon fróztató *Szemre-hányás*, ha az ő Restségéből a' Gyermkek rossz Nevelést vesznek, és az által szerentsétlenek lesznek egész Életekben.

'Tsak *Példája* volna Gyermkeinek *Tanító-mestere!* Nem hatalmas és únalmas Prédikátiók, mint Szokása némelly Nevelőknek, nem parantsoló erköltsi *Szent-tzidk...*

Óh Édesem, képzeld magadnak Juliát Gyermkei között, a' kiknek ő *Lelket fel-emelő*, és *meg-indító* Ábrázolásokat, vagy a' nagy, és jó Tselekedeteknek *Rajzolásait* beszél, azok a' kis Lelkek' körülötte mint halgatják, mint nyomják-bé Szívekbe édes Beszédjeit, mint gördül-le Szemekből eggy *nagy* 'Tselekedetet *szomjúhozó* vagy eggy *szánakozó* Könyv-tsepp, és... valld-meg, hogy ő nem tserélhetne akkor a' Meg-bóldogúltak' mennyei Gyönyörűségével!

Nem tanulhatnak ő tőle Gyermkei azt az *fáradtságos Hívalkodást*, maga Tzifrázását, melyek Tékozlásra, és Szemtelenségre vezetnek; nem azon Bolondságoknak egész Summáját, a' melyeket a' nagy Világ 'Tökéletességekké, és dítséretes Tulajdonságokká *privilegiált*... Tanúlnának *tiszta* és *munkás* Vallást, Ember-szeretetet, Nyájasságot, mindenekhez-való Jó-akaratot, Dolgosságot, Engedelmességet; szoktatná Szíveiket szép Hajlandóságokra, és néha Szeretettel, néha pedig *okossan*

mutatott Keménységgel arra vinné, hogy lennének egyszer Vénységünknek Örömei...

Imé egy Beszélgetésünk Mústrául, melyet örvendem, hogy veled közölhetek, mivel a' *Nevelés* felől-való Gondolkozásom' Mődját egészen magába' foglalja. Különböző az, igaz a' közönséges Nevelés' Mődjától, de reményem különböző lenne Következéseire nézve-is...

Még egy Szót! Édesem, ne hívogartasd magadat, jer! ki-terjesztett és óhajtó Karokkal vár Barátod.

III.

Míg Te mulatsz, és Késedelmezésseddel annál nagyobbban ingerled utánnad-való Kívánczósomat, addig, míg Karjaim közzé szoríthatnák Édesem! imé egy Le-vél, a' melyet több nem követ, mind addig, míg személyesen nem láthatlak.

Én telhetetlen vagyok a' Dítskedésbe', tudod, hogy a' Bölcsőség sok beszédű-vé teszi az Embert. Folytatom tehát én még Bölcsőségom', az az Állapotom' Le-írását, abba' a' Reménységbe', hogy az, a' mi engem' illet, előttem nem únalmas!...

Magánosság a' mi Társaságunk, Foglalatosság Idő-töltésünk, egymással-való Élő-sünk, Örömünk! Így folynak-el Gyönyörűségben Napjaink, és mindeniknek Végén csak egy Kívánczágunk marad-fel, hogy tovább tartott volna! Az *Únalom* előttünk csak Nevéről esmértes. Örökké bé-van zárva Ajtónk ezen házi Békesség' Ellensé-ge elől. Fut az, az olly Menedék-helytől, a' hol a' bölcs Foglalatosság uralkodik.

Magunkkal meg-elégedvén, az úgy nevezett Házi-barátok, a' nagy Világból való kedves Fersegők, és pallérozott Idő-vesztegetők, előttünk útálatosok, 's nálunk szükségtelenek.

Útálja Julia az olly Társaságokat, hol a' mérges asszonyi Nyelvek, sok embersé-ges Nevet, ellenségesképpen rágalmaznak; a' hol ez, vagy amaz Ház-nép ellen Ingerléseket szőnek; ez vagy az Ház-nép' belső Állapotját, Jövedelmét, Költségét, Adósságát, Pompáját, munkás Nyelvvél taxálják; a' hol Mődokat találnak-fel, mint kínozzák jó Férjeket, azokon mint kegyetlenkedjenek, mint nyerhessék-el a' Ház-nál az első Hatalmat; a' hol egymást Bolondságokra ösztönözik; a' hol a' Roszra szoktatott Nyelv trágár Beszédre tévelyedik... az illy Társaságoktól, a' melyeket az Únalom, és az Időtől meg-szabadulni akaró Henyeség talált-fel, okossan el-húzza magát, és őrizi még el-nem romlott Szívét, ezen Nyugodalom' Pestisétől... Szobája' Magánossága többet ér ő előtt az illy Múlattságoknál: én, és egynéhány igaz Barátnéji, többet a' Világ' minden Conversáziójánál.

Szabad a' ragadozó Módi-Játékoktól, mert tudja, hogy ez a' Henyelők' és Tékoz-lók' Foglalatossága. Kerüli, mert tudja, mely hamar Szokássá válik ez a' veszedel-mes Hajlandóság!

Nem tartja Méltóságát a' gyermekes Híjjába-valóságnak drága és affectált Tzifraságaiban. Természet szerént-való tiszta Öltözet, minden Pompája, a' melybe' annál Szeretetre méltóbb, mennél inkább a' Természetnek adja benne az Elsősé-get...

Az emberi Erőtelenség' Monumentomi... a' 'Titulusok előre nevettségeseck. Által-látja, hogy azok, vagy tsupa Hangozok, az emberi Kevélység' Tsiklándoztatására ki-találtt üres Szók, vagy pedig a' keserű Rabarbara-pilulákra híngett 'Tsalárd-tzukrok. Néha pedig egész Ház-népeknek Veszedelemét siettető Sirenek. ...

Hogy ő Másoknak Meg-útálásával, magát fel emelni, Másoknak Kissebbítése által, magának Betsületet szerzeni, és így a' Mások' jó Nevének Romladózásain, a' magáét építeni nem akarja, nem szükség mondanom. Tudod szelíd, minden Irigységtől üres, mindent szerető, jó-akaró Természetét. ...

Éppen ezért inkább Anya-is ő mint Asszonya 'Tselédinek. Tudja, hogy kötelességünk, ezen szegény Embereknek ellenséges Rendelését, a' mi Szelídségünkkel tűrhetővé tenni. Szánja az olly Asszonyokat, a' kik, mivel Másoktól nem respectáltatnak, otthon annál nagyobb 'Tiszteletet kívánnak... De szint-úgy el-kerül minden *Le-ereszkedést*, mert nem akar a' 'Tseléd' Fetségése által, a' Világ' Meséjévé lenni.

Magával hozott Gazdagsága sem kevélyé, sem tékozlóvá nem teszi. Miért-is osztanánk vallyon a' Szerentsének Javait, midőn a' mi Szívünk olly régen egygyé lettek?...

Nem *festem* tovább ezt az Angyali Tökéletességet! Jer, és lásd-meg... többet eggy Szót sem felőle! De kívánnám az egész Világnak meg-mutatni, ki az, a' kívül én bírok. ... Szeretném Például ki-függeszteni minden Asszonykáinknak, tudom, úgy kevesebben mondanák azt a' Házasság' első Hetei után: Óh bár soha meg-ne házasodtam volna!... Isten Veled!

Mesék.

A' SAS, A' FÜLEMILE, ÉS A' MADARAK.

Egy Fülemlile Énekeiben festegerte a' Madaraknak Szokásaikat, és el-találta. Mindenünnen azt kiáltották: Paskilus! és minden Bosszú-állást kívánt. Végre megy a' Dolog Jupiter' eleibe, a' ki a' Sast delegálta Bírónak:

A' Fel-pörösek Sorban el-mondták panaszaikat:

A' Varjú nem szenvedhette, hogy az Incattus azt állította: hogy a' Varjak örömet reá-járnak a' Búzára.

A' Szarka, hogy *tsatsogó Nemének* a' Halgatást recomendálta.

Az Ölyv rettenetes Ábrázattal Szemére hányta, hogy *Hatalmas Nemzetét* avval motskolta: hogy örömet ragadoznak, tsak Magok' Hasznát nézik, mindég a' szegény Paraszt' Haza felett szállonganak, és Jószágát pusztítják...

A' Bagoly nagy gögös Orzával, a' Bíró' eleibe'-terjesztette azt a' Motskolódást, hogy, úgymond a' Fülemlile azt állította, hogy vagynak *olyan Böltséget* affectáló Madarak, a' kiknek minden Tudományok a' nagy Maga-fel-tartás, és komor Ábrázatban áll... 's effélék!

A' Sas ki-üzte őket, és azt mondá: A' Fülemlile meg-mutatta millyenek vagytok, nékrek Kötelességetek magatokat meg-jobbítani.

* * *

Iha valamelly Író Hibáitokat el-találja, ne kiáltsatok vérengező tele 'Torokkal: *Feszítsd-meg!!...* Ő a' *Tűkört* tartja előtökbe; Mit tehet ő arról, ha magatok Képét abba' meg-esmérítek. ...

A' FÜLEMILE, ÉS A' SZ. JÁNOS-BOGÁR.

Ide 's tova szállongott egy tsendes Nyári-éjjelen, a' János-bogár. Nevettséges magával-való Meg-elégedéssel nézzegette fénylő Részeit, és kevélyen azt mondja: Bizony én vagyok a' leg-szebb Teremtés az Ég alatt! A' Nap és a' Hold az én Verétkedő-rátsáim, és a' Földnek Királyi tsak azért betsfilik a' drága Kőveket, mert az én Tűzemhez hasonlítanak!!

A' közel-való Ágon tsevegett egy Fülemlile, látta a' fénylő Prédát, és annak Világától vezertervén felé szállott, és az kevély Bogarat el-nyelte.

* * *

Az a' Leányka, a' kinek Ortzáján, Liliomok és Rózsák nyílnak, ha okos, *el-rejti* Szépségét a' Világ' Zűrzavarjától... A' leg-szebb Gyümölcs körül, leg-több Légy rajzik! Az a' Szépség, a' melly nagyon *Szembeűn*, közel van a' Veszedelemhez!

A' TENGELITZ, ÉS A' MADARÁSZ.

Ősszel a' leveletlen Ágakon, szomorú Kellemetességgel panaszkodott egy éhes TengELITZ: Óh ha én, úgy mond tsendessen, meleg Szobába', kész Ételnél az édes Tzukur mellett tölthetném Életemet!...

A' szép Éneklést meg-szereti egy Madarász, meg-veri Hálóját, és a' Madárka örömet bé-repül... Bóldogul élt... de mihelyt el-érte Tzélját, abba' hagyta az Éneklést, hízlalt Húsán fel-borzasztott Tollaít kuppaszkodva le-eresztette, és halgatott.

A' Madarász meg-haragudott, a' Tél' Közepén Házából ki-vetette, és ki-adta a' Nyomorúságnak!

* * *

Gondossan, és tisztán járt ez előtt a' kis Cloë! Kellemetes vólt minden Mozdúlása! Férjhez-megy, el-érte Tzélját, és imé, resten és motskossan jár. Maga-el-hagyása tetszik-ki mindenViseléséből. *Tsömör, Únalom, keserű házassági Élet* az illy Restség-nek Következései!... Óh hidjétek-el Leánykák, nehezebb a' Győzedelmet *fel-tartatni*, mint *győzni*. ...

A' PÓK, ÉS A' MÉH.

Munkáson fonta egy Pók tsalárd Hálóját: Sok gondolatlan Légy belé-is keverte magát, ezekben a' Békokban! Eggy lézengő Méh meg-látja azt, és tsúfolva azt mondja néki: Szegény Teremtés, a' kinek tsak vigyázatlan Legyek minden Győzedelmeid, az okos Méh el-kerüli, és ki-neveti az ollyan Hálókat, a' mellyeket néki olly láthatóképpen vetsz. ... Ládd-é! a' tarka Tulipán, a' melly szélesen ki-terjeszti Leveleit, dítskedve magára akar vonni minden által-menő Tekéntetet, és minden szemtelen Szellővel játszik, soha engem' magához nem tsal. ... Ellenben a' Tövisektől őrizett szemérmes és fel-pirúlva álló Rózsa ellene-állhatatlanúl vonsz magához. Örömet mulatok szagos Kebelében, és Édességét annál jobb Ízűen tolvajlom, mert azt Szeméremmel adja.

* * *

Szabadon kóborló szemtelen Szemek, félig meg-mezítelenített Melly, hangos Nevetés, fajtalan Maga-viselés, tsak a' Bolondokat *gyűjt-fel*. Az Okos útálja az olyan Halókat, a' mellyeket néki *láthatóképpen* vetsz!

Egy szemérmes Leánykának, a' ki tudni sem látszik melly szép, a' melly nem keresi a' Győzedelmet, és még-is mindenütt győz. Vonogatásával Betset ad Szeretetének, és Ellent-állásával annál kedvesebbé teszi, mennél nehezebben lehet hozzá jutni. ... Ilyen Leánykának Kebelébe' nyugodni, és édes Ölelései között kívánnám végezni Életemet!... Ellenben esküszöm! hogy meg-vetem azt a' Szívet, mellyet *Fele-útamban* előmbre-hoznak; útálom azt a' Szeretetet, melly magát *Árúba* ki-teszi!

A' VÁNDORLÓ.

Lichtwer szerént.

Egy Ember, a' ki sokáig járt-fel 's alá a' Világba', meg-rérrt végre Hazájába. Baráti csoportosan jöttek hozzá, és Öröm-kiáltások közt fogadták. Örülünk, mondák, hogy szerentsésen Haza érkezte! nosza beszélly valamit Történeteiből. Bezzeg! ugyan kerültek egyszerre 'Tsudák-elé. Úraim! mondá a' meg-rérrt Útazó, tudjátok, melly rettenetes messze van ide a' Húronok' Országá?... Onnan tízen-két száz Mért-földnyire, láttam egy különös Nemét az Embernek. Gyakran késű Éjjelig maradnak ülve egy Asztal mellett, a' mellyen sem Abrosz nintsen, sem valami Enni-való. Ha a' Menny-kő dörög-is Fejek felett, ha két Hadi-sereg hartzol-is körülöttök, ha az Ég Le-rogyással fenyegeti-is őket, meg nem indulnak rajta, és meg nem mozdúlnak Helyekből, mert némák, és siketek. Néha-néha némelly értetlen Hangozók jönnek-ki Szájokból, a' mellyeknek semmi Eggybe-köttetések nintsen, és semmi nagy Dolgot sem jelenthetnek... még-is tsudálatos Módra forgatják Szemeiket ezen Embereknek. Gyakran Bámúlással szemlélttem őket; soha sintsenek Szemlélők nélkül, a' kiket az Újságkiváns gyűjt-össze. Barátim! soha sem felejttem-el azon írtóztató Ábrázatokat, mellyeket itt szemlélni vólt Alkalmatosságom. A' Késégb'-esés, a' Dühösség, néha Nyughatatlansággal egyelített gonosz Öröm, festettek egymás után azokra. Most a' Fúriák' Mérge, most a' pokolbéli Birák' komor 'Tekintete, most egy Halálra-ítéltnak Szorongattatási foglalták-el azokat. Hát, kérdék az Útazó' Baráti, mi 'Tzéljok van ezeknek a' Bóldogtalanoknak, talán a' közjónn dolgoznak?... Óh nem!... Talán a' Filozofusok' Kővét keresik?... Igen bizony!... Vagy a' Circulus' Quadráturáját?... Azt, hát... No, tehát meg-tett Bűnökért tartanak Pénitentziát?... Azt gondolni sem kell... 'Tehát valóságos Dühösökről beszélly: mert mi ördögöt tudnának tsinálni, ha nem hallonak, nem beszélnek, és nem éreznek?... Játszanak.

A' Légy-madárka.

Minden élő Állatok között e' leg-szebb Formájára, és leg-ründöklőbb Színeire nézve. A' drága Gyöngyök', és az Értzek' mesterséges Fényessége nem hasonlíttathatik ezen Természet' kisdud Kintséhez. Remek-munkája a' Természetnek, a' melly ötter fel-ékesítette mind azon Ajándékokkal, a' mellyeket egyenként osztott-el a' több Madarak között. Ebbe' egyesültek a' Könnyűség, Sebesség, Szépség, és Kellemetesség. Tollain fénylenek a' Smaragd, Rubin, Topáz: soha sem porozza-bé azokat, és egész Életébe' allig lehet egy Szempillantásig űlve látni valamelly Ágatskán. Szüntelen a' Levegőbe' múlatoz, egy Virágról a' másra repdes, a' mellynek Nektárjával él: és csak az alatt az Ég alatt lakik, a' hol szüntelen virágoznak.

Lakó-helye, az Új-világnak melegebb Részeibe' vagyon.

Az Indiabéliek azon Fényességre, és Tűzre tekintvén, a' melly ezen gyönyörű Madárkáknak Színcibe' játszik: *Nap-sugároknak*, vagy *Nap-szátlaknak* nevezték. A' Spanyolok *Tomidnósz*-nak hívják, a' melly Nevezet a' Légy-madárkák' Kicsinységektől vette Eredetét: mert *Tomine* egy tízen-két Gránumot tévő Mérték. Az a' Légy-madárka, mellyet *Nieremberg* előtt mérték, a' mint ő maga írja, Fészkestől egyűtt, két *Tomint* nyomott. Kissebb Nemei a' Légy-madárkáknak Körületekre nézve, nintsenek olly nagyok, mint egy Darás, és nintsenek olly temérdekek mint a' Here. Orruk vékony, és Nyelvek ollyan mint egy Tűzna-szál: fekete kisdud Szemei két fényes Pontotskának látszonak lenni. Szárnyainak Tollai a' Vékonyság miatt által-láthatók: Lábaikat allig lehet látni, olly rövidek és gyengék: nem is sok Hasznát vehetik azoknak, mert csak Éjjel szállnak-le. Nappal pedig szüntelen a' Levegőbe repdesnek: Repülések sebes, és sziszegő. Markgráf Szárnyoknak Hangzását, a' Kerék-zörgéshez hasonlítja, és ezen Szillabakkal fejezi-ki *hur hur hur*. Olly erős és sebes azoknak Verése, hogy ha a' Levegőbe függeszti-fel magát a' Madárka, úgy látszik, hogy nem mozog, és nem tsinál semmit; ekképpen függ némelly Szempillantásokig valamelly Virág előtt, és azután máshoz repül olly Sebességgel mint a' Nyíl. Sorba látogatja a' Virágokat, mélyen bé-dugja Nyelvét azokba, repdes mellertek a' nélkül, hogy valaha le-ülne rájuk. Ezen Állhatatlansága neveli ártatlan Gyönyörűségeit, mert ez az állhatatlan Szeretője a' Virágoknak, azoknak Költségén él, de soha sem hervasztja-meg őket, egyedül csak Mézeket szívja-ki, és e' Végre látszik Nyelve-is alkotottnak lenni. Két üres Fibrákból áll, a' mellyek egy kisdud Tsótskét formálnak: a' Végén két vékony Fonálra oszlik. Formájára nézve, ollyan mint a' Bogarak' Szívó-tsótskéjek (Proboscis) a' mellynek Szolgálatját-is teszi: ki-botsátja azt hosszan a' Szájából, bé-dugja mélyen a' Virágba, hogy annak Nedvességét ki-szívhasssa.

Minden Írók szerint ez Életének Mődje. Egyedül *Badier* mond-ellent, és azt állítja, hogy Bogárkákkal él, nem pedig a 'Virágok' Méz-nedvességével, mivelhogy egy Légy-madárkának a 'Torkába', némelly Részait találta valamelly Bogárkának. De ez hírtelen Ítéls, mert ha néha valamelly Bogárkát fog-is a Légy-madárka onnan nem következik, hogy szüntelen Bogárkákkal él, és csak nem el-kerülhetetlen az, hogy midőn a 'virágok' Nedvét szívja, a 'Virágokba' múlatozó Bogárkák-is fel-ne menyenek Torkába. Továbbá igen tápláló Eledellel kell neki élni, hogy vékony részeibe' el-oszlott Erője fenn-tartassék, és az éltető Erők, és Spiritusok helyre állíttassanak, a' mellyek a' szüntelen, és sebes Mozdás által szélyel-oszlanak: a' Bogárkákból pedig nem készíülhet ily Eledel: és Sloane, a' kinek c' Részbe' fontosak Tapasztalási, világosan azt mondja, hogy ő a' Légy-madárka' Gyomrát a' Virágok' Porával, és Méz' nedvével meg-töltve látta.

Gyorsaságokra, és Elevevényekre nézve, semmi sem haladja-meg ezen Állatorskákat. Igen bátrak, vagy inkább vakmerők. Gyakran magoknál hússzor nagyobb Madarakat Űzőbe vésznek, beléjek tsimipelkednek, és vagdalják, míg mérgeket ki-nem öntik. Gyakran magok közt-is mérgesen veszedeknek: úgy látszik, hogy egészen el-foglalta Lelkeket a' Nyughatatlanság. Ha valamelly Virághoz közelítvén, hervattnak találják azt, le-szaggatják Leveleit különös Sebességgel, és az által jelentik-kí Haragjokat. Szózatjok egyéb nintsen, hanem ez; *skrep, skrep*, ezt gyakran hangoztatják, és a' reggeli Hajnal' Fel-költtekor, már el-kezdik, és folytatják, a' míg a' Nap' Sugárai Meg-jelenésekkel, mindnyájan el-nem repülnek, és a' Mezőkön el-nem oszlanak.

Magánosan élnek, és igen nehéz-is volna nekik egymást meg-esmélni, és össze-gyűlni, szüntelen a' Levegőbe lévén: mindazonáltal a' Szeretet annak Idejébe' össze tudja őket hozni. Akkor párosan múlatoznak.

A' Fészek, mellyet raknak, gyenge Testetskéjéhez vagyon alkalmaztatva. Vékony Gyapotból, vagy Selyem-forma Pihékből készült, mellyeket a' Virágokról szedgetnek. Keményen össze vagyon szöve, és olly erős, mint egy vékony, puha, és sűrű Bőr. A' Nőstény építi azt, a' Hím pedig össze-hordja a' szükséges Matériálékat: igen foglalatos ezen gyönyörű Munkában, keresi, meg-választja, és Szálról-Szálla meg-vizsgálja mind azt, a' mi alkalmas arra, hogy gyenge Maradékinak Bőlsőt formáljon. A' Széleit Nyakával, és belső Részét Farkával simítja-meg. Kívülről bevonja gummi-fák' Héjával, mellyet körös-körül reá-raggat, hogy jobban meg-erősítse, és a' Levegő' Viszontagságai ellen Bátorságba tégye. Az egész Fészek két Levélen, vagy valamelly Pomarants' vagy Tzitronfának Szálkátskáján függ, néha pedig egy Szálkátskán, a' melly valamelly Kunyhónak Tetejéről le-nyúlik.

Olly nagy, mint egy Baratzknak Fele, és csaknem olly Formájú-is. Két tiszta feje' Tojáská vagyon benne, olly Nagyságú, mint egy kis Borsó. Tizen-két Napig ülnek a' Tojást, hol a' Hím, hol a' Nőstény, tizen-harmadik Nap' ki-bújnak az Aprótskák, mellyek akkor nem nagyobbak egy Légynél. Nem láthattam, azt mondja Duterre (Düterr) mitsodás Eledelt hoz nekik az Anyok, hanem azt szemlélttem, hogy Nyelvét szívatja vélek, melly tele van a' Virágokból ki-szopott Méz-nedvvel.

Ebből látni, hogy csak nem lehetetlen ezt a' kis Madárkát fel-nevelni. Azok, a' kiket Sziruppal tartottak, egynéhány Hét múlva meg-hóltak: mert jóllehet, hogy igen könnyű Eledel az, de még-is sokat különbözik azon Nektártól, mellyet szaba-

don repdesve, szív a' Virágokból: úgy tartom, hogy több Szerentsével lehetne ríszra Mézel tartani.

Meg-fogásának Mődjá abba' áll, hogy Fővényel, vagy Vízi-puskával lövik-le. Olly kevésse félénk, hogy őt, hat Lépésnyire bé-várja az Embert. Úgy-is fogják, hogy eggy Vesszőtskét meg-kennek ragadó Gummival, mellyel valamely virágzó Bokorba rejti-el magát az Ember, és meg-illeti véle a' kis Madárkát, midőn valamely Virág előtt zsizseg: meg-hal, mihelyt meg-fogják. Hólta után az Indiai Asszonyok' Ékessége, a' kik Fűlön-függő helyett hordozzák. A' Pérubéliek Tollaiból olly Festéseket tudnak készíteni, mellynek Fényességét, és Mesterségét nem tudják eléggé dítsérni a' régi Írások, és Hagyományok.

Ritka Szépségén, és Fényességén kívül, némelylek különös Szagot-is tulajdonítanak neki, és azt állítják, hogy Pésma-szagúak. De e' világos Hiba, és azok közé a' Tsudák közzé tartozik, mellyekkel ezen Madárka' Históriaját akarták szépíteni, hogy tudniillik, fél Madár, és fél Légy, hogy Légyből származott, hogy meg-hal a' Virágokkal, és ismét fel-éled, és nő azokkal; hogy az Esztendő' kedvetlen Részét Álomba', és merevedve rölti-el. Orrákal valamely Fa' Héjjába tsimpelkedvén. Ezen Kőlteményeket meg-vették az okosabb Természet' Visgálók, és Gatesby azt állítja, hogy ő az egész Esztendőn által, látta a' Légy-madárkát Szent Domingó', és Mexicó' Környékein, a' hol szüntelen vagynak Virágok. Sloáne éppen azt mondja Jamaika felől, azt jegyezvén még meg azon felül, hogy az Esső után nagyobb Számmal jelen-meg; Markgráf-is azt írja, hogy az Esztendő' minden Részébe' számosan lehet látni a' Brazíliai Erdőkbe'.

Már húszon-négy Nemei esméretesek a' Légy-madárkáknak, és igen hihető, hogy még sokan esméretlenek. Ezek közül a' leg-kissebb Nembe tartozó Légy-madárkát Rézbe' metszettük, hízelkedvén avval magunknak, hogy gyönyörködtetni fogja kellemetes Olvasónéink' Szemeket, ezen Természet' leg-szebb Műnkátskájának Szemlélése.

Ezen igen kitsiny Légy-madárkának Hoszsza, Orrától fogva Farka' Végéig, allig térszen tízen-öt Lineákat: Orra negyed-fél lineányi, Farka négy; és így a' Feje, Nyaka, és Dereka mind öszve kilentz: a' melly Mérték kisebb mint a' mi nagyobb Legyeinké.

A' Feje' Teteje, és Dereka arany-zöld, barnán fénylő veresses Viszszá-színléssel. Repülő Tollai a' Szárnyába' barnák, Viola-színnel eggyesülve. Orra, és Lába fekete: Lábaínak Tsontyai tsak nem egészen bé-vagynak növe, rövid és vékony Pih-tollakkal, Újjain kisdud, hegyes, és görbe Körmök vagynak. Evező Tollai Farkába' tízen vagynak, mellyeknek Színek kéklő-fekete, és olly fényességűek mint a' Zómántz.

A' Nősténynek eggy általyába nem olly elevenek Színei mint a' Hímnek, és arról-is meg-lehet esmérni, hogy valamennyivel kisebb.

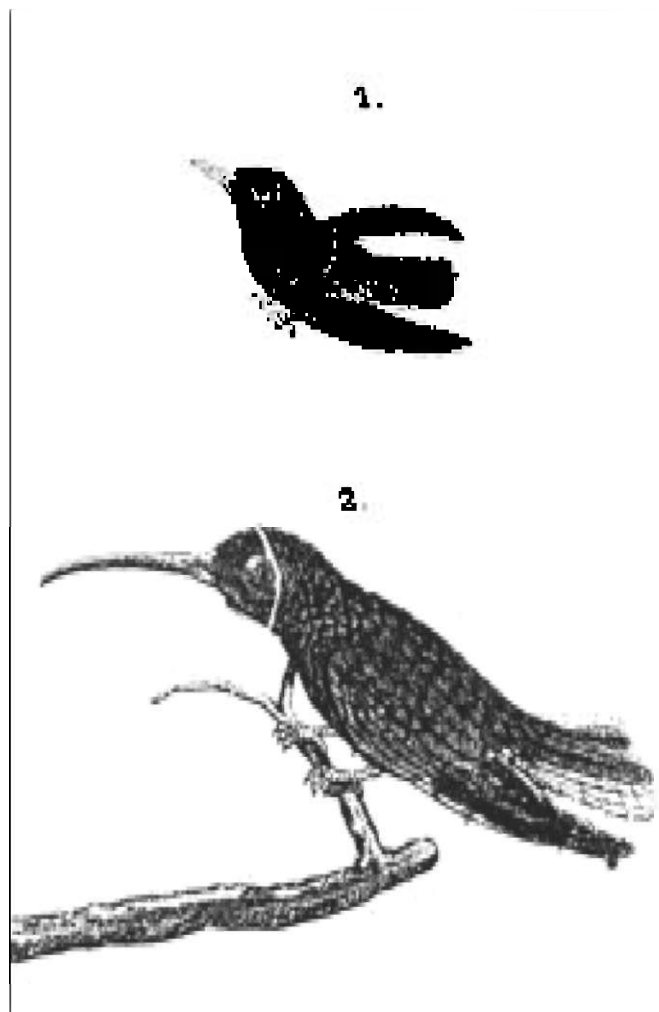
Lakása a' leg-kissebb Légy-madárkának Braziliába', és az Antillai Szigetekbe' vagyon.

A' Kolibri.

A' Természet, a' melly a' Légy-madárkát olly különös Szépséggel ékesítette-fel, nem felejtette-el a' Kolibrít-is, annak Szomszédját, és Attya-fiát: ugyan azon Ég alatt, és azon Formára szülte azt. A' Kolibri éppen olly fényes, és könnyű, mint a' Légy-madárka, hasonló Sebességgel, Erővel, és Kellemetességgel bír; és a' mit a' Légy-madárka' Szépségéről, Elevenségéről, könnyű és sebes Repüléséről, Fáradhatatlanságáról a' Virágok' Ki-keresésében, Fészkelése' és Élete' Mójáról mondotunk, a' Kolibriról-is el-lehet mondani. Hasonló Indulati-is vagynak a' Kolibríknak, és minthogy tsak nem mindenbe' egygyezők, némellyektől összevegyítették, és egy Név alatt íratattak-le. De Valósággal vagyon egy állandó, és szembe-tűnő Külömbőség közöttök; a' melly Orrokba' rálátatik. A' Kolibri' Orra egész Menetelébe' hajlott, és hosszabb, a' Légy-madárkácé pedig egyenes, és Teste' Szabásához képest rövidebb. Továbbá a' Kolibri' Termete hosszabb, és egy átalába' a' Kolibrík nagyobbak: azomba' vagynak olly Kolibrík a' kisebbek között, mellyek kisebbek, mint a' Légy-madárkáknak nagyob' Nemei.

Éppen olly nehéz fel-nevelni az ifjú Kolibrít mint a' Légy-madárkát, gyengék, és meg-halnak a' Fogságba'. Az öreg Kolibrík annyira szeretik Fiatskáikat, hogy azoknak Kezekbe'-is táplálják azokat, a' kik el-szedték őket. Az, a' mit Labat ír e' felől, meg-érdemli, hogy ide bé-iktattasson. „Én, (úgymond) meg-műtattam P. Montdidiernek egy Kolibri' Fészket: a' melly valamelly Ház' Fedelén függött; el-szedte azt a' benne-lévő ifjú Kolibríkkal együtt, a' mellyek tízen-öt, vagy húsznaposok lehettek, haza vitte, és egy Kalitkába' az Ablakba' tette: itt el-nem múltatták az Öregek a' Kicsinykéknak Eledelt hordani, és végre annyira meg-szelídültek, hogy allig mentek-ki valaha a' Szobából, a' hol Kalitka nélkül szabadon repdestek, ettek, és aludtak Fiatskáikkal. Néha mind a' négyet láttam ülni, és énekelni a' Montdidier' Újján, mint valamelly Fa-ágon. Igen vékony és gyenge Tésztátskával táplálta őket, a' melly Tzvibakból, spanyol Borból, és Nád-mézből állott: bé-dugták Nyelveket abba, és midőn jól laktak, repdestek körös-körül, és énekeltek. ... Kellemetesebbet nem láttam soha semmit ezen négy Madárkáknál, a' kik benn, és a' Szobán-kívül repdestek, és vissza-tértek, mihelyt Táplálójok' Szavát hallották. Illy Módon tartotta őket, öt vagy hat Hélig, és midőn reméllettük Szaporodásokat, egy Este elfelejtette Montdidier Úr a' Kalitkát, a' mellybe' háltni szoktak, Szokása szerint a' Földről fel-húzni... azon Éjjel megették a' Patkányok.”

Markgráf nem különbözteti-meg a' Kolibríkat a' Légy-madárkától, és semmi Éneklést sem tulajdonít nekik. Elbbe' meg-eggyeznek közönségesen az Útazók-is. Eggyedül Thevet, és Lery állítják azt, hogy a' Fülemlével vetélkednek az Éneklésbe'. De az Kétség nélkül Hiba, mert a' Lery kis Madárkája nem a' Kolibri, mert

ennek a' Szava tsak eggy kellemetes Zsizsegés, hanem a' *Nád-méz*-madárka, vagy pedig más valamelyik.

Nem kell a' 'Természet' Remek-múnkái közt, azt a' Madárkát el-felejteni, melyet a' Vadak *Gonambukhnak* hívnak. Tollai fejérek, és fényesek; nem sokkal nagyobb a' Szarvas-bogárnál, még-is igen kellemetes Szava vagyon, szüntelen énekel, úgy, hogy azon a' nagy Kölesen, melyet az Amerikaiak *Avatinak* neveznek, vagy más nagy Fűveken, melyeket allig hágy-el valaha, tsak nem mindég nyítva tartja Száját az Éneklésre. Ha nem látták, és nem hallották volna sokan, nem lehetne hinni, hogy eggy olly kitsiny Testből olly kellemetes, fentt, érthető, és tiszta Hang származhasson, a' melly a' Fülemléével vetélkedik.

A' kis Kolibri.

Ez a' leg-kisobb minden Kolibrik között. Egész Hoszsza két Újj, és két Linea: az Orra tízen-eggy, a' Farka tízen-két tízen-három Lineányi; egészszen Arany-zöld. Szályaait ki-vévén, mellyek Viola-színűk, vagy barnák. Hasának alsó Részén vagyon valamelly fejr Foltotska, és hasonló Farka-tollainak Szélein-is; hanem a' fejr Szélek a' két szélső Fark-tollakon, a' mellyek félig takarják-bé egész Farkát, szélesebbek. Markgráf 'Tsudálkozását jelentvén-ki azon Fényességen, mellyel a' Természet fel-ékesítette ezen szép Madárkát, gyakran azt mondja: „Úgy látszik, hogy minden Tűz' és Világ' Fény ennek Tollain eggyesült, eggy Szóval, úgy fénylik, mint valamelly kis Napotska.”

P-r.

Eggy Szó az Olvasóhoz.

Egy Esméretlen küldötte hozzánk az ide be-íratott Élete-folyrát, és Árnyékát azon Személynek, kit ő Fanni-nak nevezett. Méltónak ítéltük, hogy azt közöljük Olvasóinkkal, mert minket leg-alább meg-indított. Használjuk ezen Alkalmatosságot a' Végre, hogy Gondolatunkat ki-fejezzük itt, az efféle kis Biográfiákról.

Ílábja az a' Históriainak, hogy tsak fényes Tselekedeteket, híres Téteményeket tartott-fel a' Maradéknak; és a' titkos, együgyű, szemérmetes Tökélleteséget az Idő Fátyolával be-fedezte.

Nagy, és felséges Jelenés a' Természetben a' Nap' világos, és szűrő Tűze... a' zuhogó és Sziklákat szaggató erdei rohanó Víz – mind kettő a' lármás és magas Virtus' Példája.

Óh! de szép, és magához vonzó az Hóld' éjféli Ezüst-világa-is... 's a' Mezőket termékenyítő Virágok alatt tsendessen folydogáló Tsergeteg-is – mind kettő a' házi, titkos, magával meg-elégedő Virtus' Példája.

Mind kettő meg-érdemli a' Mausoleumot. Azt Réz, és Márvány-oszlopok nevezik – ennek egy Könnnyel áldoz itt-amott Rejteken a' Szív.

Minden Rendbe' és Állapotba' talál az okos Visgáló Virtust. Nem tsak a' Világot ijesztő Isten' Veszszei *Attilák, Sándorok*, vagy a' Világ' Gyönyörűségei *Titusok* és *Trajánok* érdemlik-meg, hogy legyen Tselekedeteknek és Dítséreteknek Hírdetője.

Az Ember-szeretet, Jólrévőség nem tsak akkor érdemel Mausoleumot, ha azt Fejedelmekbe' találjuk, a' kinnél az *leg-inkább* Kötelesség, és *leg-könnyebb* Kötelesség, Minden Embernek Neve, a' ki azokkal a' Tulajdonságokkal bír, mellyek a' *jó Ember', jó Polgár', jó Atya', jó Barát'*, Kötelességei, meg-érdemli, hogy a' késő Nyom nevezze.

Az Asszonyi Nembe'-is, miért kellene tsak *Kleopátrák'*, és *Áspásiák'* Emlékezetét fel-rartani? – Azok a' Szeretetre méltók, a' kik el-felejtetnek, mert nem *ültek* Királyi-székre, vagy – nem *szeretettek* olyanoktól, a' kik Thronusban ültek... mert jó Szíveket nem bizonyíthatták-meg királyi Ajándékokkal; ... és nagy Elméjeket nem trombitáltak-ki a' Világ előtt... de híven tírték, híven szerettek, Férjeket és Ház-népeket boldoggá tették, Szüléik' Örömei voltak. *jó Anyák, jó Feleségek, jó Leányok*, miért nem érdemlenének ezek Emlékezet-oszlopot.

Illyeneknek-is szántunk mi Helyet Munkánkban. Bár használjunk szép *Példák'* *Mutatásáival*: és bár találjunk eleget Hazánkban, kiket *Például mutathatunk!!*

Fanni.

Az Uránia' Szerzőinek Bóldogságot!

Áldott légyen az a' Gondolat, a' mellyel *nemesebb* Hazánk' Leányainak Életeket 's Tselekedeteket fel-maradandó Emlékezetül 's *Például* akarjátok fel-jegyezni.

Élek ezen Alkalmatossággal arra a' Végre, hogy közöljem a' Világgal egy ifjú Személynek Élerét, a' kinek Emlékezetét én örömet fel-tartanám, mivel én el-mondhatom ő felőle, a' mit *Petrárka* mondott *Laurájáról*: „A' Világ őtet nem esmér-te, valámíg véle bírt, és tsak azoknál esméretes, a' kik itt maradtak, hogy őtet *síras-sák*.”

Nem arra szűletett ugyan ő, hogy *Tsudálkozást* indítson, de arra termett, hogy *Szeretetre* buzdítsa-fel azt, a' ki látta. 'Tsendes és jó, tellyes Szeretettel, mellyet mindég magában el-zártt, félénk, és kellemetes vólt az az Asszonyi Angyal, a' kiről itt beszéllek.

Egy kis alacsony Palutska vólt Születésének, 's Nevelésének Helye, még-is Gondolkozása-módja szép vólt, *józan* Ítélettétele, és Szíve Világokat értt: mert a' legnagyobb Oskolába' tanúlt – a' Szenvedések' Oskolájában.

Édes Annyát még ifjú gyenge Korában, Dajkája' Karjain késérte az El-múlás' Helyére. Édes Attya nem édes Atya vólt. El-felejtett minden emberi, 's atyai Ér-zékenységet, mert azt hitte, hogy a' Gyermekek tsak Keménységgel neveltethetik *jól*, és nem tudta, hogy ez az áldott Lélek úgy jött-ki, mint *leg-jobb* a' 'Természet' Ke-zéből...

Szaporította az ő Szenvedéseit még Mostoh-Annya-is, a' ki azon fellyül, hogy Attya nem úgy tartotta mint Leányát, még 'Test-véreinek Szolgálójává tette. Soha jó Szót nem hallott, ő, a' ki mindennek jó Szót adott, Parantsoló, és rettentő dörgő Hang vólt Attyának Hangja, a' mellynek tsak Hallására-is reszketett. És ezért maradt Maga-viselésében valamelly Félénkség, és maga Vissza-húzása. Ezen fellyül vala-melly kedves Meláinkolia, és szomorú Halgatás, mellyet tsak némelly jobb Barátnéji előtt tett-le.

Ennyi Szenvedések meg-tanították mindazáltal, mint kell magát az Ég-rendelé-sinek alá-adni. A' Nyomorúságok soha le nem nyomták, még erőstítettek. Soha sem panaszolkodott, tsak néha a' Magánosságba' folytak keservessen Könyvei, tsak néha kíváncskozott meg-bóldogúlt Annyához.

Ezt a' Kedves Lelket hozta előmbe egy szerentsés 'Történet, tízen-hatodik Esztendejében. Ő, és én, egyszerre érzettük a' Szeretetnek bóldog Fel-indulását. Hogy-is ne örültt volna ez a' Szánakozásra méltó kedves Lélek azon, hogy van még 'Teremtés a' Nap alatt, a' ki őtet szereti?

De kevés Ideig-való Nyájasságunkat-is meg-keserítette kegyetlen Attya. Ez a' 'Tyrannus, a' kinél esméretlen vólt minden Ér-zékenység, hogy láthatta volna azt,

hogy Leánya bóldog egyy ötet szerető Ifjúnak Karjai között, és el-ne rontotta vólna Bóldogságát, ő, a'ki a' Szeretetet tsak úgy esmérte mint minden Állat.

Ezt az elegyített Bóldogságot-is nem soká érezhettük. A' Fatum minket egymástól el-szakasztott. Ezt egyedül el nem viselhette; ő, a' kit a' Szeretetlenség' Hidege meg-nem emésztett, el-hervadt a' Szeretet' édes Melege alatt.

Az El-válás után minden Bú kettős Erővel nyomta, mert nem vólt, a' ki azt véle osztotta vólna. – Végre egyy sebes Forró-hideg Ágyba ejtette.

Közel a' Kétségbe-eséshez mentem, hogy leg-alább utólsó Óráiban véle lehessenek, és Tanúja vagyok én Halálának, a' melly ötet én előttem örökké el-felejthetlenné teszi.

Halálos Ágyában mutatta-meg *Heroismusa* magát egész Méltóságába'. 'Tsendes Szenyvedéssel töltötte-ki egész Betegségét. Sőt, minthogy Attya, a' kinek fájt, hogy Leánya soha sem érzette azt, hogy ő Atya, és a' ki szorgalmatos Ápolgatással akarta az Életre vissza-hívni, és ez által helyre-hozni Vétjét, hogy Attyát vigasztalja, ez a' szelíd Lélek mosolygott, ha Attya be-jött, mosolygott, ha el-mentt, holott szörnyű Kínt szenvedett. – Egész Betegségébe' soha sem panaszkodott. – Néha én reám nézett nedves Szemekkel, és – csak én értem kívántt volna még élni. Így égett Teste, és Tekéntete Vígságot mutatott. Mosolygott: mikor a' Halál közelgetett, mosolygott: mikor meg-hólt, az én Karjaim között!

A' fej-veszteség.

EGGY HAZAI DRAMATIZÁLT TÖRTÉNET.

*Nec minimum meruere deus, vestigia Graeca
Ausi deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui praetestas, vel qui docuere togatas.*

Horat.

Sereglik a' Papság halotti Köntösében; a' Vár-piaztán Gyász-palástban kovályognak fátyolos Emberek; halgarva, és le-szegezert Fővel takarodik a' Népség a' Vár felé... Zeng a' Szív-hasító Síralom-ének, melyet a' Vár-kapuk' öblös Bóltjai kettőzve visszahangzanak. A' Trombita' kesergő Harsogása nyög, és a' Síralmasok' Jaj-kiáltása közbe elegyedik ezen szomorú Zűrzavarnak... Meg-kondúl a' Harang; és rekedtten kong a' mohos Toronybúl alá. A' Vár' Kápolnájához ballag a' Gyász-sereg. Fekete sűrű Füsttel gőzölnek a' lobogó Fáklyák, kik közt lassan vonúl-elé a' Koporsó, mely *Zongor Balás'* Hírvését tartja.

Két Kezét Öve mellé eresztve, Süvegét Karjai alá szorítva, Üstökének fűrtje Homlokára függve, komoran öszve-rántzolt Szemöldökkel, a' Koporsótól szorgalmatosan távozó Tekintettel, duzzadt, de nem kesergő Ortzával kíséri a' Szent-Mihály' Lovát Zongor. A' szomszéd Nemesek, és Urak 'zibongva követik.

Meg-hagyta a' Hólt, hogy az Óltár eleibe takarítsák. Midőn ide érkeztek, és a' Koporsónak Fedelét szegeztek – a' Kalapás' első Koppanása meg-rázta a' kemény Zongor' Szívét, és eggy nagy Könny vált ki hosszú Szem-szőrei alól, le-görgött rántos Ortzáján, és sűrű hosszú Bajusza között el-tűnt. Rezegő Szóval azt mondá a' mellett álló *Betűtsinek*: „Szegény! még-is jó Aszszony vala!”

Emez kesergő Formára vont Szem-hunyórással, erőltetett pityergő Száj-vonítással, Keze-fejével lassan száraz Szemét törölve, feleli: „Szegény!”

Az alatt zörög le-felé a' Sírba eresztett Koporsó, mely Zuhanással meg-állapodik, és a' Körül-állók meg-borzadnak... Oszol tolongva a' Nép.

Zongor szóltalan, de nem illetődött; komor, de nem szomorú; inkább a' Szokás, és a' Példa-által el-ragadtarván, meg-háborodott, de meg-nem indúlt. Képtelen Foházkodás szalad ki Mellyéből, és némán, szegett Nyakkal, Süvegét mélyen benyomva el-távozik.

Ő elöl – utánna a' síralmas Felekezet. A' Kő-grádtsokon, tartog a' Kard, pereg a' Sarkantyúk' Kereke, zajog a' késérő Sokaság, az aszszonyi Sereg sopánkodik.

Terhessen rakott Asztal áll a' Palotában... Középen Vendégeivel be-kerítve Zongor – Szék-sárgájáról beszél.

Zördülnek a' Székek, le-telepednek. Eggy Szó sem hallatik, csak a' Tányérok tsörgenek. Ki-ki áttall első lenni, ki fel-bontsa ezen mély Halkatást.

„Itt ül vala utólszor a' Meg-hólt” mondja eggy az Aszszonyok között. „Ki gondolta volna, hogy illy hamar itt hágy Szegény! mond a' másik... Egész Élte-folyta, végső Nyavalyája, végső Szavai, mind elő-számláltattak. –

A' Tsendesség fel-homlott. A' szorgalmatossan körül-járó Kantsók fel-melegítették a' Vendégeket. A' Zaj nagyobbodott. –

Könnyű az emberi Szívnek egy Indulatból, más ellenkezőbe az Által-menetel. A' szomorú Képek által Mozdulásban hozatott Szív hamar el-ragadtatik az Öröme... A' Bor sebes, és fenn-szálló Ereje, a' Társaság' édes Példája, azon Erőlködés egy kedvetlen Érzéstől meg-szabadulni, mind annyi Indít-okok a' Vígasságra.

Kevés Idő múlva köz lett az Öröm, és a' Hóltt' Emlékezete, a' Márvánnyal, a' melly Sírjának Száját el-zárta, el-takartatott.

Első vala Zongor, a' ki öblös Kehelyét két Kezével fel-emelte, és hangos Szóval reá-köszönte Vendégeire: „A' Meg-hóltt' Nyugalmaért” és egy Vonással ki-űrítette – a' Vendégek között egy „a' Meg-keseredettek' Vígasztalásáért” kiáltá, és az egész Asztal utánna hangzott.

Meg-kéméllem Olvasóimat a' következő Történetekkel: és azokat el-takarom. Elég az, hogy kevesebbedett a' Vendégek' Száma, és utóljára el-oszlottak.

Magánossan maradt Zongor, Titkossával Betétsivel. Itt van a' Helye, hogy véle meg-esmérkedjünk.

* * *

Azokban az Időkben, a' hol Fegyver tsattogott minden Vidékein Hazánknak; az a' Fegyver, a' melly színt' annyiszor tsapkodott Felcúhoz, mint szomszéd Ellenségeihez – a' hol az Hatalom nyomta az Erőtlenséget – a' mikor a' Had' Zörgéseitől a' szelíd Tudományok a' setét Tzellákba vonták-meg magokat – a' mikor a' temérdek Serétség mindent bé-lepett; mikor az Igazság, *Erő*; a' Törvény-tétel, *Kar*, és *Kard*; a' Törvény – *Szokás* vala; ezekben a' szomorú be-borúlt Időkben, mellyeknek bővebb Ábrázolását ártallom, eggynehány Szerzeteseknél, és néhány Írástudóknál volt minden Tudományok' Kintse le-téve... A' *nyers*, és *erős* Hatalmasok ezektől költsönözték Bőltességeket. –

Valkói Gróf, és Haram-Vár' örökösse, Zongor illy Házi-eszközök nélkül el nem lehetett. Az egy volt *Hypolitus* Prépost; a' másik *Betétsi Gábor Deák*.

Volt ez egy alacsony termetű, zömök, őszben elegyedett, jókorbeli Ember – Szemei Egér Kitsínységűek, eggy a' másnál nagyobb', és a' Katsongatás, Félre-tekíngérés által kantsalok; Szája, mintegy gúnyolva félre-vonúlt, és titkos Jelentéssel mosolygó; Földön mászott, és görnyedező Derék-hajtással szóllott; imádni látszott inkább mint tisztelni; helybe-hagyott mindent, ellent nem szóllott soha; jártas abban a' nagy Tudományban; miként kell magát szükségesnek tenni: csak ő nála nélkül Ura el ne maradhasson, nem volt ő kényes a' Módot' Válogatásában; Illetlenséget, Alatsonyságot, Gonoszságot el-követett, csak hogy tesszen; tsalárd, ártalmas, gonosz, de mindennek igazságos Színt adni tudó, a' ki az Igazságot csak azért tanulta, hogy azt bátrabban tapodhassa, a' Törvényt, hogy annak Résein által-bújthasson; Bajnok-társa Zongornak a' Poharak között az Asztalnál, Bajnok-társa az Fegyver-villongások között az Ütközetben; Tanátsok' Kút-feje; Titkainak Osztályossa; Indulatinak, és Tréfáinak eggyaránt Tárgya; Vezérlője, meg-hitt Barátja; mindég ő látszott tenni Áldozatot, és mindég magának áldoztatott; mindég ő lát-

szott Eszköz lenni, holott ő tette Zongort Tzéllyainak Eszközévé; úgy látszott, hogy mindent hagyott magából tenni, és ő tett mindent, a' mit akart, és ő tette mindenné, a' mivé akarta Zongort. Illy Forma vala Betétsi.

(Ágyas-ház a' Harami Várban.)

Zongor (az Asztal mellett, könyökölve, és mintegy Gondolatok között.)

Betétsi (Talpon állva, Széke megett.)

Betétsi. Mire keseregsz ilyen Uram! Hadján, nyugodjon Sírjában a' Halott. Úr Isten adjon nékie Üdvösséget.

Zongor. Jól mondád! Hadján, nyugodjon a' Halott. ... Jer! redd-le ide magad' Gábor Deák. Beszéllj a' mi tetszéd – tsak beszéllj.

Betétsi. Szívemből keserülöm Dolgodat szerető Uram! De engedd meg-kérlelteni magadat. Jobb lesz Fogyarkozásod' el-felejtened, hogy mint Kesergéssel Életedet vesztened. Akarj Uram venni Feleségül magadnak mást, kívül vígan lakjál, dítséretest, kedvest, nagy Nemzetet, eszest. Ezt adom Tanácsul én tenéked.

Zongor. Bizony abba' semmi nem kell jó Betétsi. Agg vagyok én immár, mit volna használatos nekem az Házasság. Nem! semmiképpen ilyen Bolondságba magamat nem bocsátom.

Betétsi. Hát ilyen lakozzál itt Uram, magánosan, mint Remete? Midőn találhatsz magadnak Vigasztalást, eggyedül éljél? Vaj! ki tágas léssen tenéked e' Kastély jóvendőre, miért hogy nem léssen Szerető-társod! Mi nagy hosszú és unalmas sok téli Est; miért hogy nem léssen Vigasságod, hív Betétsidőtől, és tellyes Kehelyedtől meg-válván. ... Mi örökké tartó, és késedelmes nagy sok Éjj, mely által Ágyadban fetrengesz, és még Tik-szó-koron-is Szemeidet be-nem zároltad... és mond-meg nekem én Uram! kinek vallod, hogy ha Halálod történik gazdag Birtokodat, ha nem lesz Nevednek és Jóságodnak Örököse... Minekokáért fogadd-el hívséges Tanácsomat, és házassolj-meg!

Zongor. Nyilván látom Szorgalmaztatásodban jó Akaratodat. Igazlom Tanácsodat, meg-is szerzem, midőn alkalmas Ideje 's Helye léjend... De nyavallyás! semmit nem használ Törekedésed, mert ha volna-is Akaratom, kit vegyek én Házastársul?

Betétsi. Illy fő-fő Embernek, nemes Nemzetnek, kit Urunk Király jó Kedvébe fogadott, kit nagy sok Vagyonnal és Tisztességgel meg-ajándékozott – segélj Úr Isten! nem volna, kit venni Házastársul? Tekints körösként én Uram, és nagy készen szökellenek Karjaid közzé Leányi Országunknak... De immár a' Tornyos Éj-félre jegyezett. Isten maradjon hozzád! *(el.)*

* * *

Jól tudta ez a' Ravasz, mely hamar Tűzet fog tsak eggy el-cjtett Szikra-is a' száraz Tsepűbe'. Nem vitatta, nem javallotta sokáig – tsak *említeni* látszott: jól tudta, hogy ilyen Állapotba' leg-hatalmasb Mester az Idő.

Az Idő ki-törlötte hamar kevésbé érző Szívéből Zongornak Halottja' Emlékeztét... Néha ha a' Szokás, vagy valamely Műv-forma Mozdás, Felesége Kamarája' felé vonszotta, akkor igen-igen keveset meg-háborodott ugyan, de ezen kis Fel-

rezzenését-is, el-nyomták Vadászatok (Zongornak Fő-gyönyörűsége) Vitézi Játékok, 's más Múlattságok.

Haram-Vár' szomszéd Hegyei tellyesek valának Vaddal. Itt vadászott egykor Zongor sok másokkal egygyütt. ... Vájjunk-el itt most kis Időre tőlök, és hadjuk ötöt a' Vadaknak Űzése mellett.

* * *

Ugyan azon Hegyeknek, mellyekben ők vadásznak, le-hajló Ódálában épült egy tsnos nemes Ház, *Bobor Gáspár'* Lak-helye. Számos Gőbölve legelt az Völgyekben, mellyek a' Hegynek Allya mellett elé-vonúltak. A' bődög Középszerűség' minden Örömeivel, itt éltt egygyetlen Leányával *Fruzinával*.

Szép volt Fruzina, mint a' szemérmes Hajnal, kedves mint a' fel-kelő Nap, Éltének 15-dik Esztendejében, mint a' Bimbójából ki-fejtődő Rózsa. Ártatlanság, és egygyűű Szemérem terjedtek-el Ábrázatján. Vidám, mint az ifjú Őz a' szabad Ligecek között, meg-elégedett mint a' Bárány a' Májusi Mezőkön. Szelíd, és magához vonzó, kellemetes a' nélkül, hogy azt tudná, érzékeny a' nélkül, hogy azt titkolná. Így éltt Artya' Házánál bődög Magánosságba', mint a' Pusztaban a' Mezeililiom, a' melly ártatlan Virágjával, senkitől sem tsudáltatva fejeződik, míg az mellette el-menő Vándorló Történetből fel-találja. ... Tellyes volt azzal az ártatlan Tűzzel, mellyet ő nevezni nem tudott, és mi Szerelemnek nevezzük. Ez a' Tűz égett *Szent-Andrási Menyhártért*.

Ez a' deli Ifjú, Éltének, és Erejének egész Tellyességében, a' Szerentsétől ősi Jóságokkal bőven meg-áldva, Szeretetével bődoggá tette mindennél fellyebb szeretett Fruzináját.

Ez Időben a' Szerelem nem volt még tanúltt Mesterség, nem erőszakos Indulat, sem nem alacsony Bujázkodás – a' Leányka nem volt imádott Bálvány, vagy Istenszöny, szabad, és egyenes volt a' Hajlandóság; természetes volt, de tisztább, de hívebb, de tartósabb a' Szerelem. –

Ekkor vítta Nandor-fejérvárát nagy Haddal Mahomet Török Tsászár. Köz volt a' Házának Veszedeleme. Az Ifjú Király, László, Hunyadi Jánosra bírta a' Haza' Védelmét. Fel-ültt minden, a' ki Fegyvert hordozhatott. ... Hunyadi győzedelmes Zászlója alatt vívőzkedett Szent-Andrási-is, hová Fruzinája' Engedelmével, 's Akaratjával mentt: ... Szent volt még akkor a' Haza-nevezése, *maga* Vagyonját, *maga* Ház-népét őltalmazta ki-ki, és – a' Vitézség, az Erő nagyobb Érdem volt a' külső Udvariságnál.

Szolgáit rendelte tágos Udvarán az öreg Bobor, és ki-szabta Nap-számokat... Az Ajtó' Elejébe seregett számos házi Nyuj, nagy Kiáltással esmértt Asszonya' Kezéből hínertt Eledelét kapdotta. 's hol egy-mást, hol a' Ház-héjéről le-szálló oroz Vendégeket, és tányér-nyaló Verebeket üldözték: Midőn Vadász-fegyverében öltözve, Vállán kedves Súlyom-madarát hordva, hágott felfelé a' Hegyen Szent-Andrási, a' ki Hajnál-hasadtta előtt, Szomszéd' Birtokából meg-indúla kedves Fruzinájához. ... Midőn ötöt meg-szemlélte, Öröm-könny reszketett Szemében, és tsendes Pirosság futotta-el kerekded Ortáját.

Jó-szívű Mosolygással elejihe-nyújtott Kézzel fogadta az ősz öreg:
 „Hozott Isten nagy sok Veszélyek között! Hallom, jól vitézkedtél szerető Ötsém!
Szent-Andrási. Óh számtalanak, kik engem' fellyül-múlnak. –
Bobor. Korán fel-eszméltél... de mond-meg nekem, vagyon-é immár Vadad?
Szent-Andrási. Sólýmom im' ez Gerlitzét elevenül fogá; és im' ezt néked be-
 mutatom édes Húgom!
Fruzina. Ugyan igen-is akarom. ... *(el-veszi, és szabadon bocsátja)* Repülj Társodhoz!
(kérlelő Tekintettel Szent-Andrásihoz) Ne akard nehezen tartani jó Szent-Andrási! nem
 utálok én Adományod', sőt igen kedvellem... De vedd Szívedre! vallyon nem keserű
 Dolog-é Mátkájátul el-ragadtatni!
Szent-Andrási. Repítsd bátor! Igen szeretem, hogy ilyen könnyörűlő vagy... Óh
 bizony keserű Dolog Mátkájátul el-ragadtatni!... Óh Fruzina! mi tűrhetetlen Dolog
 tsak kis Ideiglen-is Mátkájától el-ragadtatni.
 Éppen ott vonták-félre foglalatlos Szorgalmatoskodási az öreg Bobort. El-távo-
 zott!

* * *

Egy terepély Tser-fa állott az Udvarban felségessen: a' Felhőket fenyegette
 Koronája, és Ember-nyomokat, és Századokat látott már maga mellett el-múlni. Itt
 vált-el Fruzina Kedvesétől, midőn a' Hadba ment. Szent volt ez tiszteletes Fának
 Árnyéka ő néki. Mikor az Éjj be-borúlt, midőn az el-szenderedő Természet'
 Ohajtozását. Szeretettje után jobban fel-gerjesztette. itt öntött-ki sok Könnyeket
 Emlékezetének. Ide járultak most mind ketten.

Szent-Andrási. *(Kézét fogva)* Emlékezhetsz róla Édesem, hogy ez Helyen butsu-
 zánk-el egyik a' mástól – itt vól Jó-éjt tőlem, itt vala az, midőn im ez Kötőt Fegy-
 veremre akasztád. ... Azt mondád: „Körösként a' nemes Ifjak Hadra készülnek.
 Tudom, nem maradánd hátra Szent-Andrási. Majd midőn a' szomszéd Vitézek Je-
 gyeseiknek gazdag Zsákmányokat hoznak – ne legyen-é nekem Szégyen-vallásom-
 ra semmit mutatnom, mit ő nekem zsákmányolt?... Fogd ezen Fegyver-kötőt –
 ezzel szentellek-fel Hazának Szolgálatira. Menj Békességgel!... Győzz, vagy halj-
 meg! Isten viseljen nagy Jóval...” Im Fruzina szófogadó valék, meg-szerzettem
 Akaratodat Szerelmedért; hartzoltam, 's gyakran győztem-is. ...

Fruzina. Mutasdhsza mit hozál nekem Ellenségéről!

Szent-Andrási. *(Süvegét le-vévén)* Im ez Seb-hely Homlokomon, egy dühös
 Jantsár' nehéz Dákosának Jegye, mellyel Bajtársom' Dési Miklós' Fejét le-tsapni
 akarta, és mellynek Vágását én Testemmel ellenzettem. ...

Fruzina. Vitézül miveltél!

Szent-Andrási. Im ez Fegyver-kötőn, mellyel két Kezeiddel hímeztél, ezen ho-
 zom-meg a' leg-nemesbb Zsákmányt. Szemléld: Ellenségnek Vére! ... Mond-meg
 nekem, nem szebb-é ezen Zsákmányaival Szent-Andrási, hogy nem egyéb vitéz
 Ifjak, kik gazdag Turbánt, köves portékás Handsárt, és aranyas Tzafrangokat hoz-
 tak...

Fruzina. Szép ez mind; de leg-szebb Ajándék, melyet Személyedben nékem hozál. Sok Est itt értt vala, hol most állunk Könnyekbe borúlva; nagy sok Kínt vallottam erántad-való Szorgalmamban; sok Pohászkodást botsátottam Istenhez Kezem' ki-terjesztve, és escedezém reád Áldomásáért... Hálá! hálá Istennek, hogy itt ismét meg-láthatlak.

Szent-Andrási. Mi illy Vigassághoz, bátor melly nagy Veszély-is! Ha győztem Fruzinám! Isten által, 's általad győztem... Midőn a' Trombita jegyezett a' Viadalra, a' Lovak nyerítettek a' hartzoló nemes Kívánságnak miatta, mikoron zajlott a' tusakodni készülő Vitézek' vérengző Üvöltése – akkor Édesem! egygy Tekintetet emeltem-fel Ég-felé, eggyet vettem ezen Fegyver-kötőre – és Győzedelmet nyertem, valamerre fordúltam. – Most méltó immár Szerelmedre Szent-Andrásid... De hát szeretsz-é engem?

Fruzina. Mi Ríjadás az? kérlek.

* * *

Zengett az Erdő' Mélye a' Kűrt' Harsogásától, a' Vadász-kutyák' Ugatásától, és az Vadászok' 's Hajtók' rajta! hajha! Kiáltásától – 's végét-szakasztották ezen két Szeretők' gyenge Szerelmeskedésének.

Mint a' Nyíl, a' melly Ívéből ki-lövellik, olly Sebességgel, de reszkette a' Félelemtől, futamodott eggy Őz az Udvarba, Nyomon utánna mindenűrt követtek a' hevűltt mérges Ebek, már Fogaik Inát érdekelték. Harapozásai ki-sebesítették, és szélessen festette le-folyó Vére ingadozó Nyomait. ... Nyírtva álló Aklába Bobornak, vette-bé magát Menedék-helyűl a' szegény reszkerő Vad. ...

Vágtatva, tajtékozó Szék-sárgáján űzte a' Valkói Gróf Vadját – Ide 's tova vizsgálta, míg az Akol körül ordító Ebek, Hollétet jelentették. Kéri azt Bobortúl:

Bobor. Az Szent-egyház, vallyon ki-veti-é a' Bűnöst, ki Menedék-helyet keres Kő-falai között? Mire ne fognám-fel Védelmét ez ártatlan Vadnak, ki Űzői előtt magát Óltalmam alá botsátja... Botsánatot kérek – de nyilván a' Vadat ki-nem ereszttem.

Zongor. (tűzessen) Mit-e'? melly Jussal tartóztatod-le Űzőben vett Vadamat?

Bobor. Ez a' Ház-hely nemes Birtok. Ezen Birtoknak Ura, én vagyok – azért én a' Vadat ki-nem eresztrem.

Zongor. Hitemre nem leszen az!

Fruzina. (szemérmessen, de a' Könyörűletességtől el-ragadtatva) Irgalmazzon-meg Nagyságod ezen nyavalyás Vadnak. Ám ártatlan az – és miért, hogy itt keresett vala Szabadulást, hadján, éljen az.

Zongor. (engedelmesben) A' Vad, a' melyet én Űzőbe veszek, enyim, szerető Hűgom, azért én azt nyilván nem engedem.

Bobor. Hamis az Nagyságos Uram! A' Vad ám az Űzőé szabad Téren. De ez az Udvar önnön Sajátom.

Zongor. Tennen Sajátod-é jó Uram, vallyon ez a' szép Hajadon-is?

Bobor. Az én Leányom.

Zongor. Miért, hogy illy szép Szűznek Kérésértül meg nem vonhatom magamat: és hogy sem eggynek, sem másnak-is Akaratja ne történjen, azért legyen a' Vad Övé – és ő tégye vele, mit szeret.

Fruzina. Hálát adok Nagyságodnak az el-vett Ajándékért!

Zongor. De viszontag Jutalom-fejébe' én-is eggy kisded Kérést kérek. Engedjétek-meg Atyám-fiai, hogy lehessen ma Ebédnél Vendégetek. Én örvendem Esméreteteken.

Bobor. Ez nékem Tisztesség lésczen. (*Zongor el-nyargalt.*)

* * *

Vakon festik a' Szerelmet, holott vak a' Hiúz, a' Szerelemhez képest. Nints olly lassú Mozdulás, olly titkos Motszanása a' Szívnek, melyet a' Szerelmes fel nem fedez, és Észre nem vesz. Meg-hökkent Szent-Andrási a' Grófnak olly hírtelen Megszelídülésén; olly Fel-lobbanásból, hogy Fruzinának eggy Szava, eggy Kérése, mint eggy Ígésző-szó le-tsendesítette – gyanús volt előtte, hogy magát Vendégnek ajánlotta, és Esmérettségét kereste. Nyughatatlan Szívvel az Erdő-szélben fel 's alá tévelygert.

Szent-Andrási. (*magában.*)

Nyilván van... meg-szerette őtet! Én Gyáva! kit meg-zavar olly kisded Dolog... de, hiszem ő meg nem szerette Zongort! Mire bánkodom? mire sanyargatom Búval magamat? Bizom én az ő Szerelmében, ki engem' nem hágy-el mind holtiglan. ... Úgy, de ha Attya kételen – erőszakossan – reá-tolja Zongort. ... Vallyon mívelheti-é azt Bobor? Az a' kevély, amaz nemes Nemzetében büszke Bobor, ki szembe-szállott vala csak éppen most Zongorral, nem az Okból, hogy a' Vadat meg-kívánja vala tartani, de azért, mert Zongorral szembe-szállni, Dítsőségnek tartja vala; az a' Bobor, ki magánál Fellyeb-valót nem esmér, és éppen azért, ha valakit magánál Nagyobbnak állít, meg-veri azt... Óh Nyavalyás én! – ez a' Büszkeség, ez a' Nagyratartás fogja reá-bírní, hogy olly Vót mint Zongor Örömmel el-fogadjon... Nem! nem engedem előmbe-hágni – míg meg-jutnak Vadászatból, meg-kérem őket Jegyesül... Ím' most éppen alkalmas Időben jó Bobor.

Bobor. Mi Gondod jó Ötsém! miért, hogy itten egyedül bujdosol. Hogyha megbántom Magánosságod', leg-ottan hátra-térek.

Szent-Andrási. Ne legyen az, szerető Uram!

Bobor. Jer vitézlő Bajnok! mondhadsza mi történt a' Hadban... vágy igen Szívem azoknak Hallására... Vajha nem lettem volna én agg, és hatalmatlan, bizony mondom néked, fel-ültem volna, és eggyetemben vitézkedtem volna ti-veletek...

Szent-Andrási. A' Nap-szám után nyugodjon a' Munkás. Meg-tevéd immár', mivel tartozál, te most nyugodjál... hadd vitézkedjenek az Ifjak.

Bobor. Beszéldhadsza, miképpen vitézkedtetek.

Szent-Andrási. Hogyha azt beszéllem, hogy nagy Vezér Hunyadi, lám az nem lésczen hallatlan előrted... Ki az vallyon tellyes egész Ország szertte, ki az ő Tetteit nem hallotta?

Bobor. Hadjad most Hunyadit, magadról beszéllj. Én vajmi örömet beszéllek ifjúkorbeli Tetteimről, 's Törekedéseimről, és óh édes Menyhárt! gyermekkori Szilajságaim mellett, gyakran meg-telnek Vízzelel Szemeim. ... Ha hogy ifjúi Időkre emlékezem, midőn olly nyughatatlan voltam, midőn a' Veszedelmeknek, ha voltak, mérészen néki ütöttem, és ha nem voltak, azokat fel-kerestem, mikoron, óh Menyhárt! a' Hadban, kenyeres Baj-társaimmal, a' 'Tűz', és Halál' Közepette, ez a' Mely nem a' Félelemtől, hanem az Örömtől dobogott – én ezekről vajmi Örömet beszéllek, és te semmiről sem szóllasz, holott annyit műveltél. ...

Szent-Andrási. Noszsa figyelmezz tehát, elé-mondom, mit művelt Dési Miklós Baj-társom! Melly serény Vitéz az!

Bobor. (magában) Magáról miért nem beszéll... No mond-meg tehát, figyelmezek.

Szent-Andrási. Az el-múltt Őszkor egy Ertvén, a' Szén mellett körül-állottunk, sokad magunkkal. Egy Sással be-nőtt Motsár vala nem felette távol. Vitézek, kik már sokszor a' Had' Szerentséjét kísértették, Történeteket beszéltek, meg-némulánk mindnyáján Tellyességgel, csak a' Beszéllőnek Szava harsogott. ... Egyszerre fel-zúdulnak a' Szártsák 's Rétzék a' Tóhól, nagy Szárnyok' Tsapkodásával ide 's tova repdesnek vala... Vigyázz, mondja vala Dési Miklós nékem, valamit jelent az – Sátorunkhoz siere, Fegyverét készen hogy tartsa... Hallatott nem sokára a' Habnak Verése-is, mint Ló-gázolás, és Emberek-jövése, de szorgosan el-titkálva. Mindég jobban, és ismét jobban hallatott... Fel-ugrándoztak a' Vitézek, kik le-heveredtek vala, és szélllel-tekintének. Dési Lovár zabolázta... A' vakmerő Pogányság eggynehány Spáhiji törekedtek meg-lepni Táborunk' ezen Részt, és meg-tsalták az Őröket. Egyedül kész Dési – mint Madár fel-száll Lovára, Markában tsillámlik széles Fringája, és a' leg-első, ki a' Nádashól elé-lépett vala, meg-érzé súlyos Tsapását, meg-hátrál, és hátra-rettenté több Társait-is... Zavar történt a' Táborban, Jegyek adattanak, és a' Vitézek Lovakra ugordoznak vala. Dési egyedül, mint Oroszlány utánna vágata a' veszélyes Motsárba, és űzé. ...

Bobor. Serény, derék egy Vitéz amaz Dési Miklós!

Szent-Andrási. Példája sokakat fel-indíta, bátor az Éjj' temérdek Setéttsége miatt, minden Tartózkodással ütközött. Én eggyedül Veszélyben látám jó Baj-társomat, sebessen utánna vágattam, és már sokaktól körül-véve viaskodni látám, össze-egyedtem csak hamar én-is... Dühös vala az Ellenség, minket erősekké tön az Kétségbe-esés, mert a' Többiek még meg nem jutának. Fejem felett villogott már a' Kard, már Tsapását Koponyámon érzeni véltem, és a' Kardot, mind a' Karral össze le-tsapá Dési...

Bobor. Örülök Dési Gergely' Unokájának, kivel eggyetembe' táboroztam, és ki maga-is derék Vitéz vala. – Te pedig Szent-Andrási ez Szolgálatot mivel fizetéd viszontag meg őnéki!

Szent-Andrási. Jó-akarattal, és hű Szeretettel... Nem maradék én adós... Hamar azután, midőn ez történt, látám, Kengyele mint van egy Török' Kengyelével össze-kaptsolva, olly szorossan össze-nyomúlának, Martalékul akarta fogni őtet, és inkább Kézzelel mint Fegyverrel dolgoza immár, látám lankadni Désit... azonnal közel rúgtaték, hogy szélllel-választanám őket eggyet a' mástól, Hát felől egy Szúrást adék a' Pogány' Lovának, és félre-ugrattam, de Ugrás közben úgy aranyza vala a'

Vágást Dési felé, hogy, mivel Észbe nem vette, és azt nem ellenzé, bizonyosan Halállal kell vala meg-halni néki... *Inkább én, sem ő!* gondoltam vala. és közbe-ve-tem magamat, engem' értt vala a' 'Tsapás, de meg-marada Dési, és ennek Jegye ez itt Homlokomon...

Bobor. (Indulattal) Kedves Menyhárt! Isten téged' meg-áld Szeretetedért! Melly igazán tudsz te szeretni!

Szent-Andrási. Szívvel, Lélekkel kir szeretek. Inkább válok Éltemtől, mint azoktól, kiket szeretek... Illyképpen szeretem én...

Bobor. Mond-el, mond, kérlek, kit szeretsz még ő kivüle...

Szent-Andrási. Fruzinát... Vérem', Éltém'. Mindenem' inkább vesztém, mint őtet. Ne tagadd-meg tőlem.

Bobor. (Kecéssé meg-hökkenve) Jó Menyhárt! De tudja, akarja-é vallyon Fruzina? – Én nem akadályozom...

Szent-Andrási. Bóldog vagyok a' te Engedelmed által. Fruzina szeret engem'!

Bobor. Ha úgy? Isten' szent Áldomása reátok. ...

Mind ketten Kezet fogának, és bóldog lön egyszerre Szent-Andrási. Ezer Öröm, nyughatatlan Örvendezés telte-el Szívét, és az öreg Bobor-is bóldognak mondá Vénségének Napjait... Haza felé indulának, és ugyan akkor meg-érkezett a' Vadászok' Serege-is...

(Bobornál)

Zongor. (bé-lép) Köszönök tinéktek jó Uraim! Imé meg-jöttünk; szerentséssen járánk. Gábor Deákról meg-válván; *(Katzagással)* de ő véle szertelen Ijedtség történék, majd nem szörnyű Halállal hala-meg.

Betétsi. Im' ismég gúnyolsz Nagyságos Uram!

Zongor. (a' többiek felé) A' kietlen Erdőben hátra-marada Késedelmével a' jó Gábor Deák; leg-ottan nagy Rohanással néki futama egy kegyetlen Vad-kan – gondoljátok-el, Istenre kérlek! el-felejtí, hogy Kezében Dzsídája, és Ódalán függ fegyvere, és nagy Gyorsasággal meg-futama. Immár Sarkában vala a' Kan; tsak hijába kiálték: Hogy veszszék! üsd-ki Törödet! üsd-álta! – mind hijába, fel-hágott a' serény Bajnok egy termett Körtvély-fára, és onnan fellyül nézi vala a' Veszélyt... *(Nevetéssel)* Óh de melly Halálig nevettséges vala őtet látni, mimódon szökéllett, mint ugordozott a' jó Gábor Deák, és mimódon Ortzájában el-halaványodott, valamiképpen ha már 'Torkában vólna a' Kannak, és mennyi Vér vala benne, úgy tetszik vala, mintha mind meg-alutt vólna benne... Nyavalyás Bajnok! vagy te jó Atyám-fia...

Betétsi. Ne akarj gonosz Nevet reám adni. –

Zongor. Jobb Kezedben tenéked az Író toll, mint a' 'Tör! meg-ríjaszta a' Kan – nem de úgy...

Nagy Katzagással tsúfolá a' békességessen tűrő Betétsit a' Gróf, és az egész Társaság nevetett, ő pedig – együtt nevetett. ... El-készültt ezen-közbe' az Asztal, és Fruzina Ebédhez hívá a' Vendégeket. Óh ezen ártatlan Napjaiban a' bóldog Egy-ügyűségnek, nem szoktak még a' kényes Ínyek idegen Eledelekhez, nem adózott még akkor két India, és a' Világ' négy Része a' Nyalánságnak, eggyedül gazdag Hazánk' Termései eggyügyűen készítve, foglalták-el az Asztalt: az egyenes Lélek, és szíves Adakozás, a' Gazda' nyájas Fogadása ízesítették azokat; az eggyeséges Test.

és a' természetes Élet' Mődja, vóltak a' Fű-szerszámok. – Illy Táblánál állt a' Valkói Gróf itt, Otthon sem állt mesterségesebbhez, és meg-elégedett.

(Az Asztal felett)

Zongor. Jó Szakáts az Éhség!... Valld-ki Szájad-vallásával jó Betétsi chetsz-é vallyon Félelemnek miatta?

Betétsi. Használatosnak állítják Félelem' koran inni – annakokáért *(reá köszönve)* Nagyságod' Egységéért!

Zongor. Jól tegyen Isten veled! – De nosza Gábor Deák! ne hibázd-el a' Szer-tartást.

Betétsi. Jól értem! Jó Gazdánk' bődög Éléréért.

Bobor. (vissza-köszönve) Kedves Vendégeim' Böldogságáért!

Zongor. Ide Kezed az én Kezembe jó Bobor. Jövendő Esméretünkre!

Betétsi. (Fruzsina felé) Szerentsés Párosodásra!

Fruzsina. (el-pirúlva.)

Szent-Andrási. (kecsetté háborodva) *Zongor (mosolyogva.)*

Betétsi. Imé mint szégyenli Kívánásomat! ne akard titkolni Szerelmedet, én reád lám nem nagy Vétket vetek.

Zongor. Szerelmes Szomszédom! szálljál igazán velem, és Egyenességgel, szán-tál-é immár valamelly Ifjat egy Leányodnak?... Bizonyomra mondom, én ő néki jó férjet kívánok tellyes Szívvel, mert szép mindenestől fogva, Erköltse, és Teste szerént-is!

Bobor. Ki tudja mit ád Isten! ő még hiszem fiatal. ...

Zongor. De tennen magad nem vagy az immár.

Bobor. Helyessen mondod! és még én kívánnám Koporsóm' Be-zártta előtt meg-látni Unokámat...

Szent-Andrási. Meg-tart még Isten téged' sok Napokiglan, ne aggódjál Fruzinának Férjéről, nem marad ő hidjed hajadonúl.

Betétsi. (titkos Vágással) Engemet, és – Szent-Andrási Menyhártot meg-talál mindenkoron. ... Nem de úgy? Mi mind ketten készek vagyunk minden Órában a' Menyegzőre.

Zongor. Távozz Agg Bűnös! mi bajod néked Menyegzővel: mi egyyéb Hasznodat venné Feleséged, mint Váznak Gyermekek-ijesztésre... Uraim! Vadászok, Vitézek röviden lakoznak. Mi Alkonyodás előtt Hon akarunk lenni, és máglen meg-jutnánk, még egyy két Vadat kívánnánk le-cjreni... Azért jó Szomszédom! köszönöm Jóvóltodat. Adósod Zongor! és meg-látod, tudja viszontag, mivel tartozik illy Tisztességért. Isten tartson sok Jóval.

Bobor. Meg-ne útálj Nagyságos Uram, ha valami Kedved ellen történtt.

Betétsi. (Fruzsinahoz) Ne bánd szép Húgom ha búsítottalak! *(Sz. Andr. felé)* El-ne felejtkezzél rólam, ha Menyegző-korán lakozol!

Szent-Andrási. (valamennyire bosszúsan) Kétség nélkül szűkség leszzen akkor *Alakosokra...* Jó Útat!

Betétsi. (gúnyolva) Jó leszzen Dolga annak, ki akkor nevetethet. Az Idő ezer Mes-ter... Nosza fogadd-fel Szent-Andrási, ki nevet akkor kettőnk között jobb ízűen... sok Szerentsét Vő-legény!

Szent-Andrási. (Méreggel) Jó Meg-maradást Zongor' Udvarában hív Szolga!

* * *

Mormolt magában a' rajta mívelt 'Tsúfért a' meg-sértett Gábor Deák. Bosszút koholt fűrfangos alacsony Agya... Szent-Andrási bátorságos Birtokából Fruzina' Szívénél, meg-vetette ezen Fenyegést, és csak hamar el-felejtette.

Fáradtan tért-meg a' Vadászból a' Harami Várba a' Gróf, de gazdag Prédával. Rakva Szekereken követték a' le-cjett Vadak. Ott találá Hypolitus Prépostot, ki látogatónak, mint gyakran szokta vala, hozzá mene. Nem beszéllem, melly Kedve, 's Kívánsága szerént vőlt ez a' Grófnak, ki Fruzinát szerfelett meg-szerette, hogy egygyel több vagyon, kinek Tanátszával meg-nyugtassa Hánykodását Elméjének, és leg-inkább hogy Hypolitussal, a' kinek Tanátsait betsűlte, mert mindenkor bizonyos, és szerentsés Ki-menetel követte azokat... Bevezette titkos Kamarájába, és így kezdte:

Zongor. Ám bűnhődjem bátor tisztelendő Atyám, én szeretem Bobor' Leányát, azért énnekem élnem kell Szerelmével... A' ki ellent-szöll gyűlölt Ellenségem.

Hypolitus. Nagyságos Uram! te hatalmas vagy, és sokat tehető, úgy mívelj, mint szereted... Hogyha nem akarod észbe-venni, mit ítél majd a' Világ, hogy Társad' Halála után illy hamar meg-házosúlsz – tegyed bátor.

Zongor. Nem de ilyenképpen szóllál egykoron Gábor Deák, és Okossággal szóllál: hadján, nyugodjon Sírjában a' Halott! én most hozzá azt adom: és az Élők vigadjanak; a' Világ pedig ítéljen, a' mit szeret, én Bobor' Leányát hozzám veszem, és ha tsatsognak Esze-veszettek, azt feleljétek: 'Tsuda igen meg-szerette Uram Fruzinát, és hozzá vőn...

Hypolitus. El-felejtet nagyságos Állapotodat, nemes Nemzetedet.

Zongor. Bobor' Nemzete nemes Nemzet...

Betűtsi. Meg-engeded-e Uram, hogy szólljak én-is?

Zongor. Mire is állnál itt némán?

Betűtsi. Meg-botlánk a' Szám-verésben... Uram, hozzá veszi ám Fruzinát... de ő vallyon megyen-e hozzá?

Zongor. Magaddal ellenkezel 'Tsálárd! azt hazudtat egykoron nékem, hogy Örömmel jönnek hozzám Országunk' Leányi... hát mire, hogy nem Fruzina?

Betűtsi. Szent-Andrási! Szent-Andrási!

Zongor. Mit, Szent-Andrási! ki nem akar, ha én akarok? Karjai közzül ki-tépem, Szíve mellől el-vonom, és az Oltár mellől-is tőle ki-ragadom. – Mit Szent-Andrási!

Betűtsi. Én csak vélekedem... ne indulj-meg Nagyságos Uram Szolgád ellen... úgy látom, hogy olly egygyenessen nem fog –

Zongor. (Boszúban) Ne dadogj Gyáva! Mit akart szóllni, nem fog... mit nem fog?

Hypolitus. Nem! Kétség nélkül nem jól léssen úgy a' Dolog... Én tudok egyebet.

Betűtsi. Úgy-e? Pártunkra kell vonni az Öreget. ...

Zongor. Ilát a' Leány?

Betűtsi. (Mérész Mosolygással) Szót fogad Nagyságos Uram...

Zongor. Immár most kedvellek. ... Mind ketten egygyemben tanátskozzatok, és én azt mívelem, mit ti javallani fogtok... Meg-térek nem sokára, tanátskozzatok...

* * *

Így bánt Betétsi Zongorral. Ellenkezett, hogy hevesíttse, és midőn engedett, akkor uralkodott. Éppen ily Hévben kívánta látni Zongort; Hypolitus-is látván, hogy itt ellenkezni haszontalan, ki-koholták leg-bizonyossabb Mődjét, mint kell el-tsábítani Zongor' Részére az öreg Bobort, és meg-keríteni Leányát. Meg-tér Zongor, közlik véle, és ő helybe-hágy mindent.

Zongor. (Betétsinek) Szerkeztess-el mindent; kiáltasd-meg mind egész Ország-szertte; Valkói Gróf, Haram Várnak örökös Ura, minden Ország' Fő-jobbágyit, Urakat, Zászlos-Urakat, Nemeseiket, Vitézeket hívogat, hogy a' ki magát bízná, Hartzolást, Öklelést, Tusakodást, és Baj-viadalt kedvellné, vitézi nemes Játékra Vára alá jöne, Tusakodást késérteni, és egy Szál-Kardot vagy Lántsát próbálni. Első Jutalom lesz egy Arany-lántz, és hozzá egy szép Szerrel fel-készültt Poroszka, – Másod Jutalom lesz pedig, egy Arannyal vontt Sisak, és Pais. –

Betétsi. Ezennel mívelem.

Zongor. Serezsz nagy sok számú Követeiket, kik mindenek tudtára vigyék Kívánságom'; örvendezni fogok, ha nagy sokan Udvaromra gyűlnek.

Betétsi. Meg-szerzem Akaratodat.

Zongor. Hagyd-meg egy Szolga-legényemnek, hogy szálljon-fel egy leg-serényebb Lovamra, és vigye-meg ezennel Kívánságom' Bobornak: önnön magát hívom Bizóul a' többiek között...

Betétsi. Leányát pedig Ki-osztóul a' Jutalmaknak.

Zongor. Okossággal szóllál... Jó Betétsi, most adjad Tanúságát bölts Elmédnek, szedjed egybe Elmésségednek minden Teherőségét, légy eszes, szorgalmatos, és hű... Nyítvá vagyon minden Takarmányom, omoljon minden nagy Bőséggel... nagy nevezetes légyen az Nap mindennek Emlékezetében, mellybe' Zongor vígan lakozott. Im már menj, 's járj híven! – Jer Atyám azon-közbe', mi-is rendeljünk-el egyebeket.

* * *

Mint jártt-el az reá-bízott Követségekből a' Gábor Deák, miképpen mentt-végben ez a' nagy Készílettekkel rendeltr Vitézi-Játék, a' melly Fruzinának, és az együgyű Öregnek vetett Tsal volt tsupán, mint hálózta-bé Fruzinát maga Álnokságával Zongor, a' jövő Jelenések mutatni fogják.

Kertek' Eredete.

A' Nyelv, és Beszéd első vad Szüléinknél az Indúlatnak egy két Hangból-való Fel-kiáltásából állott... Az Írás' Mestersége, a' Könyvek, Pálma-leveleken szállongottak, vagy Fa-héjon, és *Papyrus'* Sássán heverték... A' Kép-írás ama' Korinthusi Ifjú Árnyékából eredett... Illyen mindennek az Eredete; darabos, alacsony vastag, –

A' *Kertek-is* hasonlóképpen eleinte veteményes Ágyatskák voltak, a' hol a' Gyermekségből fel-ébredtt Ember, Szükségeitől ösztönöztetvén, Kúnyhója körül plántálta az Élelmére leg-szükségesebb Fákat, és Fűveket... később, fáradtt, és felhevült Tetemei híves Árnyék után ohajtoztak: és még később gyűjtögette a' festékes virágokat, mellyek Szemeit, és Szaglását tsiklándozták...

Az első Világban, csak a' Jehova teremtt *Paraditsomot*, és az Ember véres Veréjtékkel dolgozta a' Földet. –

A' *Kerti Mesterség* a' Bövségnek, és a' Nemessebb Ízlésnek Leánya. A' Régiek' Kertjei, mind csak első Tsetsemőségekben látszának. Rómának vitézlő Idejében, a' Hadak' Tsörgése alatt, minden más szép Tudományokkal szunnyadt ez a' Mesterség-is; és ámbár Hadi-vezérek az Ásótúl nyúltak a' Vezér-kardhoz, és mikor ezt a' Vértől meg-törlötték, a' Szántó-vasat igazították: még-is Camillus Kaposztát kapált, és sohol mulató Kertek nem látszattak: Ellenben Athénnek leg-dítsőbb Idejében tanított Plátó az Akadémiában, a' magas Platanusok alatt, és a' Tsergetegek mellett.

Midőn az Ember a' nyers Élet' Módjától el-szokik; a' midőn Bátorságban, és Nyugodalomban élni kezd, és a' Békesség' Árnyéka alatt maga Sajátjának örül, akkor nyugszik öröme a' maga Szőlő-tőkéje, és Füge-fája alatt: és még akkor-is nagy Élesítése kell az Érzéseknek, hogy mulató Kerteket plántálni kezdjen. ...

A' Magánosság' Szerelme, az Nyughatatlankodás' Meg-únása, a' nagy, és lármás Társaságtól-való Meg-tsömörlés, az édes Henyélés', és a' tsendes Gondolkodásnak Szeretete, vezérlenek a' Természetnek tiszta Örömeihez, és a' mezei Élet' Gyönyörűségeihez... Ez a' Kertek' Eredetének igaz Épokája.

A' BABILÓNIAI FÜGGŐ-KERTEK.

A' Képzelőds, és a' Régiség' Szeretete, a' Világ' Tsudái közzé helyhezsették ezeket. ... Curtius, maga is kételkedett azoknak Lételekről, midőn azokat, *vulgatum Graecorum fabulis Miraculum*-nak nevezi.

A' régi Írók szerint, mint Diodor, és Strábó szerint, azok fel-emelkedett Helyek voltak, a' mellyeket alól Oszlopok támasztottak, fellyül pedig fenn-hordott Föld, be-ültetett Fákkal be-terítve, és neminémű Vízi-mesterség által öntözgetve voltak.

Valósággal pedig egyéb nem lehetett, hanem valamelly Halom, melly Föld-vágásokban (*Terrasse*) osztva, és Fákkal be-ültetve volt, a' mellyekből az ehez nem szokott Község 'Tsudát koholt.

AZ ALCINOUSI KERTEK.

Ezeket-is olly szerfelett dítsóftették mint amazokat. Minden Ékességek tsak Pomagránát, Füge, Olaj, és más Fákból állott, mellyek bizonyos Osztatokban voltak, t. i. a' Gyümölcs-fáknak, Szőlőknek, és Vereményeknek külön voltak magok Piatzai ki-rendelve – azon kívül a' Víz-folyásokba, mellyek ide 's tova voltak Árkaikba eresztve. Úgy látszik, hogy ezek mind bizonyos Renddel 's Eggyezéssel voltak ültetve. Ennyit tanulunk rólok Homérból. ...

Ebben az egész Le-írásban az első Kertek' Ki-fejtődését lehet látni, a' mellybe a' 'Természet a' Vadságból ki-lép, de eggy Királyi Kertnek nem éppen nagy Must-rája.

LAURENTINUM ÉS TUSCUM.

Mind kettő Plinius' Major-háza (*Villa*). Az elsőbbet, az ő változtatott Ki-nézései a' 'Tengerre, a' körül-fekvő Erdőkre, és a' messze Hegyekre, más felől a' Parton épült kies Majorokra, Sik-mezőkre, és a' legelő Nyájakra, boldog Eliziummá formálták.

A' Szobák szinte úgy, gondossan az Elme', és a' Szem' Gyönyörködtetésére valának alkotva. Némellyekből a' 'Tenger' Tsapdosásainn lehetett ábrándozni: ... azokban, a' mellyek mélyebben a' Kert felé feküdtek, távol esett a' 'Tenger' Zúgása, és tsak lassú Mormolása hallott; másokba' pedig mély 'Tsendességbe' volt az Ember be-borítva.

A' Kert, eggy Leveles-úttal (*Allee*) volt be-foglalva, a' melly néhol Puszpánggal, néhol Rozmárinnaal volt kerítve. Belső Kerektségén az Úrnak, fekvődt egy fiatal 's árnyékos Szőlős-kert, a' mellynek Földje puha, és a' Járásra kedves vala. Telve volt a' Kert Füge és Szederj-fákkal, mert a' Földet itt ezek különösen kedvelték. Belől épült eggy Ebédlő-palota, mellyből a' Kilátás a' 'Tenger felé szép volt. Volt benne eggy Emelet-is, a' melly szagos Violákkal vala be-vonva...

Bővebben le-festi Plinius 'Tuscumát: talán azért-is, mivel ezt maga plántálta, és ez neki kedvesebb volt... 'Több Részeihez ezen Kertnek tartozott eggy nyitott és szabad Piatz, a' melly több Emeletekben volt fel-osztva, és Puszpánggal körül-foglalva. Távolabb eggy tsendesen le-nyúló Pá'sit-hant, mellyen sok-féle Állatok, és egyéb Formák, voltak Puszpángból ki-nyírve. Közte Medve-talp zöldellett. Körülte mentt eggy Folyosó, vastag, és körül-metéltt Élő-fákból. Annak utánna következett

még egy Fákkel kerített Út. Mind ezeket be-sántzolta egy Kő-fal, a' melly Pusz-páanggal vólt be-terítve, és a' Szem elől el-takarva. Épületei vóltak: Lovagló-hely, Fördők – Ebédlő-palota, Háló-szoba, a' hova sem Nap-fény, sem Zörgés nem férkezhete. Kívül. Szőlő-vesszők, Lugasok folytak-fel Ablakára, belől, Márvánnyal ki-rakva: Madarak ültek benne Ágakon, és azok alatt egy Kút-fő tsergedezett.

A' Kertnek más Részeiben Márvány-padak kínálták magokat a' Ki-nyugovásra, mellyek mellett Parajok folydogáltak, a' zöld Pá'síron keresztül; néhol pedig Szőkő-kútak ömlöttek Márvány-tsészéjekben. Kívül a' Kerten vólt a' Ki-látás Szőlő-hegyekre, Mezőkre, Legelőkre, és Erdőkre.

PETRÁRKA REMETESÉGE.

Egy magános Völgybe' Vaucluse (Voklüz) Forrása mellet nyugszik Petrárka' Remete-háza. Közel ezen Forráshoz, a' mellyből a' Sorgue (Zorg) ered, és világos Folyamatban, Avignon (Avinyon) mellett, ezen a' Föld' egy szép Tájékán, a' Rhonába esik. szorúlnak két felől magas Hegyek olly keskenyen össze, hogy végre az Ember egészen tőlök el-záródik, és az egész Világtól el-szakasztatik... Nem lát egyebet, csak Eger Feje felett, és a' Hegyeket maga-körül; nem hall egyebet, csak egy Forrás' lassú Mormogását, a' melly egy Sziklának Barlangjában tsergedez.

A' Hegynek le-hajló Ódálában, lakott Petrárka. Itt élte Végig Napjainak Maradványit, kedves Laurájának Szomszédságában, a' Nyugalom', és Tudományok' Őlében. De illyek a' mi Reménységeink! Itt kellett neki tőle meg-válni, és itt síratta annak Halálát, és a' maga Fájdalmait. – Ez a' vadony Bértz hangozta Jajgatásait. Próbául itt van egy kettő szabad Fordításban:

* * *

'Tiszta Forrás, híves és kedves 'Tsergeteg, melly mellett az én Szerelmesem le-heveredett, a' ki eggyedül uralkodott Szívembe'!

Kellemetes Fa, a' mellyre támaszkodott!

Szent és tiszta Levegő, mellybe' szemei Szívemet sebesítették – halljátok óh! halljátok utólsó Szavaimat.

Kedves Képe az Emlékezetnek! Eggykor az Ágokról húlt egy Virág-esső Ke-belébe, és be-rakta Dítsóséggel. –

Eggy-néhány szállongott Köntösére, más szőke Hajára, a' melly Gyöngygyel ékes-kedett, és az Arannyal vetélkedett – és még más szerelmes Tévelygésben kerenggett, 's mondani látszott: Itt uralkodik a' Szerelem!

Gyakran bámulva mondtam: Paraditsom' Lakosa ez! olly Feledékenységgel me-rítettek az ő Isteni Lépése, Ábrázatja, Szavai, és édes Mosolygása, annyira el-távoztattak a' Valóságtól, hogy azt sohajtoztam: Mint, és mikor jöttem én ide! Mert nem ott, a' hol vóltam, az Egekbe' véltem lenni magamat...

Azóltatetszikollyigennékem ez a Környék, és másutt nem találok Nyugodalmat.

* * *

Óh te, a ki annyiszor hangszajajjaimmal eggyedűl-való Völgy! és te Folyó, a melly Könyeimtől dagadsz!

Vadak, sebes Madarak, úszó Lakosai a Haboknak, mellyeket ez a zöld Part határoz!

Te, Foházkodásimtól fel-melegített Levegő!

Kies Ösvény, a melly most nékem olly nehéz!

Óh Halom, melly ez előtt gyönyörködtettél, és most szomorítasz, a mellyre csak Szokásból vezet a Szerelem!

Fel-találom én a ti régi Formátokat, de nem magamba Nyomorúltban, a ki sok Örömek után Fájdalmak Lak-helyévé lettem.

Itt láttam az előtt Szerelmesemet! és ugyan azon Nyomdokokon térek most vissza, azt a Helyet nézni, a mellyen Lelke az Ég-felé repült, és szép Fedelét a Földnek hagyta.

Ita a Madarak Panaszt, vagy a zöld Ágak tsendes Tsörgését, a híves Nyári-Szellőkben, vagy a villogó Forrás Zuhogását a virágos Partok mellett, hallom, ott a hol a Szerelemtől mély Gondolatokba merítve, le-ülök, és írok:

Ott látom, ott hallom azt, a kit az Ég meg-mutatott, és most a Föld fedez.

Mert még most-is felel Sohajtásimra: Miért emészted magadat Idő előtt, azt mondja szánakodva; miért omlanak a Búnak Pataki szomorú Szemeidből?

Ne sírj én-felettem – az én Napjaim örökké-valók lettek, midőn meg-hóltam; – és midőn Szemeimet bé-zártam, meg-nyíltak azok a hozzá-járúlhatatlan Világosságnak.

A Képzelőds Szárnyain fel-emelkedett az én Lelkem a Magasságba, a hol az lakozik, a kit a Földön keresek, és nem lelek. –

Itt láttam én őtet a harmadik Menyben. Szébb volt mint az előtt, és nem-is olly kevély. ...

Kezemnél meg-foga, és azt mondá: Ezekben a Helyekben fogsz még velem lakni, ha meg nem tsalnak Kívánságaim...

Én vagyok az, a ki néked olly sok Kűszködést okoztam, a ki Nap-számomat az Éjj előtt el-végeztem.

Az én Bölcsőségomat nem fogja-meg emberi Elme; tsak téged várlak még ide; és a ki a Földön maradott az én Földi-borítékomat. –

Óh miért halgatott? miért húzta Kezét vissza? mert ezen szerelmes, és szűz Szavak Hallására kevéssé hibázott, hogy mindjárt a Menyben nem maradtam.

Mit teszel? mit gondolsz? miért tekintesz-vissza azokra az Időkre, a mellyek vissza nem térnek soha, Vigasztalás nélkül-való Lélek! Miért táplálsz azt a Lángot, a melly téged éget?

Azok a' szerelmes Szavak, azok a' kedves 'Tekíntetek, a' mellyeket magadnak ábrázolsz, a' Földről el-tűntek.

Késő már azokat keresni!

Ne újjítsd halálos Fájdalmadat, ne kövesd ezeket az édesen kísértő Képzéseket, kövess erősebb, és bátorosabbat, a' melly bődög Végre vezet.

Keresd az Eget, ha itt alatt nem tetszik! –

KH.

Kachimir,

VAGY
AZ ÁRTATLAN HEGYEK.

Indostánnak leg-végsőbb Szélében, a' *Kaukasus'* Hegye, és a' *Kis-Tibeti,* és *Rája-Gamoni* Hegységekkel be-szorítva, fekszik *Kachimir* Ország, a' melly talán egyetlen a' Maga Nemében, mint-hogy nints talán több olly 'Tartomány, melly olly kis Kerületben annyi Szépséget foglaljon.

Egy kellemetes Tartományotska ez – tellyes lassú emelésű Halmokkal. Hossza 30. és Széle 10. vagy 12. Mért-föld.

A' leg-első Hegyek, mellyek Határi gyanánt szolgálnak, közép Magasságúak, Fákkal, és Legelőkkal be-terítve, a' hol Tehenek, Juhok, Ketskék és Lovak legelnek.

Vadan ugrálnak a' Foglyok, Nyúlak, Őzek, és Dam-vadak, és vadan teremnek a' Méhek-is, és a' mi Indiában igen ritka, nintsenek itt Kígyók, Tigrisek, Medvék és Oroszlányok, úgy hogy lehet nevezni ártatlan Hegyeknek, a' hol Tej és Méz foly.

Ezek-felett emelkednek-fel magassabbak, mellyeknek Tetők Hóval öszülnek, és a' mellyek fellyebb lévén emelkedve a' Felhőknel, örökké tiszta Levegőt tartanak. – Ezekről folynak-le számlálhatatlan Kút-fejek, és Patakok, mellyeket a' Lakosok az ő Riskása-földjeikre, nagy Töltések által, még a' Halmokra-is fel-visznek. Midőn már ezek a' Vizek sok Szakadásokat, szép Víz-rohanásokat formálnak, végre öszve-eggyesülnek, és egy Folyóvá lesznek, a' melly a' Fő-városon keresztül-bal-lag, onnan meredek Sziklák között sok-felé oszlik, a' Hegyekből le-folyó Vizekkel párosodva, az Indusba esik.

Annyi Patakok termékennyé teszik a' Földet. Egy Kertnek lehetne az egész 'Tartományt gondolni, a' mellybe' a' Helységek, és Faluk vagynak, és itt amott a' Fák között tsillámlanak. Váltóztatva tűnnek-elé a' Mezők, Ris-kása-földek, Búza-földek, Sáfrány, és más Vetemények, mellyek között a' Víz-tsatornák villognak. Töltve van az Ország Európai Plántákkal, Virágokkal és Fákkal, Alma, Körtvély, Baratzk, Dió-fák, Szőlő-tők terhelve állanak Gyümöltseikkel.

A' Fő-Városban, minden Háznak vagyon maga Kertje, a' mellyek egy nagy Tóval végeződnek, és örökké zöldellő Kerteket mutatnak, mert tellyesek Gyümöltsfákkal, és Nyár-fákkal, a' mellyek igen széles Levelűk, és rend-kívül-való Magasságúak.

Túl a' nagy Tón, a' Halmokon széllyel, rakva van minden mulató Helyekkel és Kertekkel, mintha a' Természet ezt a' boldog Országot, tsak ezen kies Végre teremtetten volna. ... Mindenütt tsereg a' Víz. A' Levegő tiszta. Minden-felől Szigetek, a' Tó és Város látszanak. ...

Leg-szebb ezek között a' királyi Kert... Egy Pá'sittal ki-rakott széles Víz-folyásán esik a' Be-menetel. Két-felől magas olasz Nyár-fákkal (*Populus Alba*) van be-

kerítve. Ennél fogva érkezik az Ember eggy Múlató-házhoz, a' melly a' Kertnek Közepén áll, és a' hol újra eggy más Víz-folyás kezdődik, és foly a' Kertnek Végéig... Ezen második Folyónak Alja, széles Kővekkel van ki-rakva, úgy félre hajló Partja-is, és Közepében tízen-öt Lépésnyire egymástól, játszanak a' Vízi-mesterségek, azokat ide sem számlálván, a' mellyek ide 's tova ugrálnak: A' Végén újra eggy a' máshoz hasonló Múlató-ház áll.

Mind-kettő Tornyos-fedelű, és a' Víz' Közepén, Nyár-fák között épült. Körülte megy egy Folyosó, és négy egymással ellenbe álló Ajtai vagynak. Kettő az Allee-ban, és az oda vezető Hidra szolgál, kettő a' Folyóra ad Ki-nézést. Mindenik áll eggy Palotából, és két kis Óldal-kabinétekből, a' mellyek a' négy Szegeletit formálják. Belől minden festve, és aranyozva van, és nagy Betűkkel írott persiai Mondásokkal ékesített.

Kn.

Fata Morgana.

Egy természeti Tűnemény.

Bár melly tsúdálatos legyen-is ezen természetes Történet, bár melly bizonytalan annak Szerző-oka: de Valósága igaz. Már a' régi Írók meg-jegyezték. és írják a' mostaniak-is, hogy a' heves Nyarak' Idején, midőn a' Tenger', és a' Levegőnek sebes és erős Mozgása, a' nagy Szél-vészek után meg-szűn, az Égen a' Tengernek Szorúlása felett. Nap' Fel-költe felé le-beszéllhetetlen Látások jelennek meg.

Reggio mellett, melly egy Városa *Kalabriának* Olaszországban, be-van terítve az Ég mint felséges Játék-piazt, ezer Tűneményekkel, és változó Formákkal. mellyek közzül, némelleyk szörnyű Sebességgel, mozognak. némelleyk nyugosznak állandóan. Mint Semmiből, úgy lépnek-elő Tündér Várak felséges Néző-játékúl. Dítsősséges Templomok emelkednek-fel: magas, és az Építő-mesterség' tökéletes Rendjei szerént. fel-nyújtott Oszlopok állanak királyi Rendben.

Mély, és Bámúlásra méltó Bóltozatok, mint Tsuda-jelenések bájолják magokat a' Levegőben; A' Szem', és Látást meg-haladó Obeliskusok' nyúlnak a' nagy Magasságba'. Paloták, és egész Városok tűnnek-elő dítsősséges Tornyokkal. és felséges Kő-falakkal. ...

Néha egész Vidékek, Erdők, Paradítsomi-kertek festik-le magokat, eleven és természetes Színekkel, mellyek a' Kép-író' Etsetjét meg-szégényfítik. Vadak és Emberek futnak, és mozognak ezen Levegő-kertben.

Majd egy Hadi-sereg tökéletes Rendben fűzve áll-elő: számtalan Sokaság, és Nép tölti-be a' Levegő' Űregét, Tsata és Űtközet követi. –

A' Színeknek le-beszéllhetetlen Elevensége, mint a' Szívárvány' festékes Árnyékozattja, vagy mint a' fel-ébredő Nap, és a' Hajnal' Tűzi-játéka. magán-kívül teszi a' Szemlélőt; mind addig, míg ezen Ábrázolatok lassan-lassan enyészőbbek, világosabbak, 's vékonyabbak lesznek; azután mint Fátyol-darabok, vagy Árnyékok úgy lebegnek, és végre a' Nap első, erős Súgárának Ki-lövellésével, mint az éjjeli fjesztő Képek el-tűnnek, és el-futnak.

Pater *Minasi* így beszéli-le: „Ila, úgy mond, a' Nap' Fel-költekor az tsendes, és Szél-vész nélkül-való Tengerre, olly-formán sűt a' Nap, hogy annak Súgárjai avval egy 45. Grad. álló Szegletet formálnak, a' Néző pedig, a' Város' magassabb Részén. Artzal a' Nap 's Tenger felé áll, úgy ezen Természet' Játékát látja, a' Tengeren, mint egy Játék-piazt, és ezt nevezi: *Morgana marina*... Hogy ha pedig vastag, és Gőzőkkel terhes a' Levegő, tehát mint egy Kárpit, közel 30. Lábnyra a' Tenger felett kiterjesztve függ ez a' Látomány: és ezt hívja *Morgana marina aërea*... Ha pedig nem vastag az Levegő, de harmatos, és Essős-tseppekkel rakott, tehát újra a' Tenger' Tábláján jelen meg ez a' Játék, és eleven, veres, zöld, kék és Bár-

sony-színekkel, mint eggy Szívárvány lángol; és ezt nevezi: *Morgana d' iride fregiata*. Szívárványos Morganának.

A' Köz-nép ezen rend-kívül-való Jelenést, Szokás szerint, a' rossz Lelkeknek tulajdonítja. Nints-is lágyabb Párnája a' henye emberi Elmének, mint a' nehezen fel-fejthető Dolgoknak Eredeteit, láthatatlan Valóságoknak tulajdonítani... De a' józan Visgáló – gondolkodik.

Nem lehet tagadni, hogy a' Képzelődés ezen Levegő-világ' Teremtése körül munkás, és az Visgálót félre vezeti. De mivel mind régi, mind új Írók, a' leg-nyomossabb Környűl-állásokba' meg-eggyeznek, mivel csak azt beszéllik-le, a' mit Szemeikkel láttak, mivel sok józan Elmék, a' mostani Időkben, ezen Jelenésről egész Munkákat írtak, sok igaznak kell lenni a' Történetben.

A' kik a' rossz Lelkeket ezen Betsülettűl, hogy ezen *Pandaemoniumnak* Szerző-okai meg-fosztrák, nem tudják egészen meg-fejteni azt. Némelyek azt hiszik, hogy mivel ezen Látomány, a' Tenger' Szorúltján látszik, azt okozná a' Folyóknak, és Háboknak Folyásai által okozott Világosság' Vissza-verései, és mivel azoknak Hábzásai, és Örvénnyei sok-félék, úgy igen sok-félének kell lenni azon Formáknak-is.

Brydone, ez a' kellemetes Író, és szemes Útazó, azt hiszi, hogy ezen *Vulkánok*, vagy tűz-okadó Hegyek' Hazájába, a' hol az gyántás, vagy electrika Matériának Bősége vagyon, lehető, hogy ha ez a' két felől-való Tenger-szorúlatján meg-gyúl, és alólról a' Hábok' sebes Mozgása által verettetik, illy-forma Világosság mutassa magát, a' mellyet azután a' Képzelődés munkás Kezekkel fel-tzífráz, és rendes Látásokká formál.

Fenn-említett Pater Minazi, Okául adja az Nap-sugárinak Vissza-verésit, a' melly az Városnak Képét, és Ábrázatját az 'Tengerbe' mutatja, vagy a' Levegőbe' úgy, a' mint fellyűl le-írtuk, vissza-tsapja.

Van illy Jelenés a' *Quito* mellett lévő Tenger-szorúlatban.

Kn.

A' Nemzetek' külömb-féle Szokásai a' Házasodáskor.

A' MUSZKÁKNÁL.

Minekuránna a' Házasúlandók, a' Pap által, a' Templomban, annak Rende szerint össze-esküdtettek, gazdag Vatsora adatik a' Meny-asszony' Házánál. a' mellynél, a' több Vendégek között, egy Garabontzásnak-is kell lenni, a' ki meg-tsinálja, hogy a' Házasság' Véghez-menése más Garabontzás által meg ne gátaltasson. Még a' Vatsora előtt, sok Tzeremóniákkal, a' Meny-asszony Kamarába vezettetik az új Pár: a' Násznagy, Nász-asszony, a' Vő-fély, és még három vagy négy Asszonyok, a' kik a' ritkos Tanátshoz tartoznak, kísérik bé azt. Alig érnek bé, mindjárt egy, Üvegekkel, és Pályinkával meg-rakott Tányér adatik a' Meny-asszonynak, mellyel az egész Társaságot meg-kinálja. E' meg-lévén, a' Garabontzás meg-tsinálja Babonáit, és a' Vőlegény, és a' Meny-asszony le-verkeztetetik a' Tisztes-asszonyok által. Ezután Sorba' tsókolja a' Meny-asszony, az egész Társaságot, és ismét meg-kinálja Pályinkával. A' Társaság ki-megyen, és csak egy öreg Asszony marad bé; az Újj-pár le-fekszik. – Bizonyos Idő-múlva, az Asszonyi-tanáts ismét bé-hívtatit a' Kamarába. A' Társaság újjonnan Pályinkával vendégeltetik, és az Újj-pár a' Társasághoz vezettetik. Mu'sika hangoz eleibe. Végre Asztalhoz ülnek a' mellytől, kiváltképpen a' Férjfiak nem kelnek-fel elébb, hanem, midőn már többet nem ihatnak.

* * *

A' *Kozákok*, a' kik hasonlóképpen Görög-vallásúak, ugyan azon Tzeremóniákkal élnek; ezen Külömbséggel, hogy a' Vőlegény Ló-háton hozza-el a' Meny-asszonyt, és a' Ló, a' mellyen ül, igen sok Tsengetyűvel van meg-rakva, hogy azoknak Tsengéséről, előre meg-rudja a' Meny-asszony, Vő-legényne' Érkezését. A' Tsengetyűket, a' Meny-asszony' Szűlei le-szedik, és örök Emlékezetre, meg-tartják. A' Meny-asszony semmi Jegy-ajándékot sem viszen Férjének, sőt inkább ez köteles őtet, Tetéről fogva Talpig fel-ruházni, és egész Fej-ékességet venni neki.

* * *

A' *Mordvánok* Menyegzői-tzeremóniájok leg-inkább ebben áll: a' Meny-asszony, a' Vő-legénynek két Attya-fiai által, a' követő Asszonyok' színtelen Kiáltások közt, a' Vő-legény' Ajtajáig vitetik, a' hol a' Vő-félyek, és Nyoszolyó-leányok között, a' Ház-népétől meg-köszöntetik. Erre meg-jelen a' Vő-legény' Anyja, egy Komlóval

meg-töltött Serpenyűvel. a' mellyet, Kezében lévő égő Forgátsal meg-gyújt, és a' Serpenyűt, a' Meny-asszony' jobb Lábára le-teszi. de a' mellyet ez azonnal fel-rúg. Ezt még kétszer tselekszik, és mindenkor fel-kapartják az el-szórott Komlót a' Serpenyűbe. Arra nagyon vigyáznak; hogy esik a' Serpenyű. Ha a' Lábával fel-felé fordul, nagy Szerentsétlenséget jegyez az Újj-házásoknak; de ha a' Szájával fordul-fel, úgy minden Jót jövendőnek belőle. Ezen Esetbe' Sert hoznak elé, a' melly, a' Lakodalmásoknak, eggy Pohárból adatik, a' mellybe a' Meny-asszonynak, Újján lévő sok Gyűrűből, eggyet kell vetni. Végre eggy Fazék-Kását hoznak, a' mellyből mindegyiknek, eggy Lapotzkával adnak, Kutsmájába, vagy a' hová akarja.

* * *

A' *Tsvédoknál* e' Meg-jegyzésre méltó, hogy az a' Pénz, a' mellyet a' Meny-asszonyért kell le-tenni, néha száz Rúbelre-is fel-megyen. A' Mennyező'-napján nem szabad gyalog járni a' Meny-asszonynak; vagy Szekéren jár, vagy Pokróczon hordoztatik. – Meg-történik az-is, hogy az El-válásnak Helye vagyon, és ebben az Esetben, a' Férj két-felé vágja Felesége' Fátyolát. Felét od'adja néki, Felét pedig meg-tartja magának.

* * *

A' *Jajkerkoszások* Lakodalmaik, sok-felé Vigasságokkal mennek véghez. Szokás-ba' van, hogy az El-kendőzés' Napjától fogva, egész a' Lakodalom' Napjáig, mellybe gyakran húsz, 's több Hét-is bele-telik, minden Estve meg-jelennek az el-jegyzett Leánynál, Barátnéi, és vele együtt Danlással, Tántzolás-sal, és külömb-féle Játékokkal mulatják magokat. Ebbe' az Időbe', a' Vőlegény-is több Szabadságot engedhet magának. – A' Mennyező' Napján, tartozik a' Vő-legény eggy egész Asszony-köntöst vinni Ajándékul Mátikájának, a' melly Helyébe', néki a' Meny-asszonyról, Kutsma, 'Tsizma, Nadrág, és Ing ajándékoztatik. Az Esküvés után, eggy fedetlen Szekéren mégyen a' Meny-asszony a' Templomból haza. Hátá-megett ül az Anyja, és a' Nyoszolyó-asszony, a' kinek minden Újjainak tele kell lenni Gyűrűvel. Mind a' kerten két felől Lepedőket tartanak, hogy a' Meny-asszonyt a' Nézők előtt el-takarják. A' Szekér előtt mégyen a' Vő-legény. Attyával, és közel Attyafiaival gyalog; a' Szekér után pedig több Ifjak lovagolnak, a' kik közül eggy valamely farka Matériát lobogtat, Zászló-formára, eggy hosszú Rúdon. Egyéb-aránt Énekléssel, Tántzolás-sal, de fő-képen Ivással, rendszerint az Útszán tartatik a' Lakodalom.

* * *

A' *Kalmukok* nem tsak Tsetsemő-korokban, hanem még Annyok' Méhében-is, el-szokták jegyezni Gyermekeiket, tudni-illik, ezen Fel-tétel alatt, ha az eggy Rész-

nek Fija, a' másnak Leánya születik; és ezen El-jegyzések mindenkoron szentfíl meg-tartatnak. Az Esküdtetés többnyire a' tizen-negyedik Esztendőben esik. Azom-ba' a' Lakodalom előtt két Esztendővel, már meg-engedtetnek a' Vő-legénynek, némelly kisebb Szabadságok a' Meny-asszonynál; a' mellyek, ha a' Határon túl mennek, Ajándékok' által hozattatnak helyre a' Meny-asszony' Szüléinél. – A' Mennyegző előtt, meg-kell egyyezni a' Meny-asszony' Szüléivel, az adandó Lo-vak', és Szarvas-marhák' Számáról, a' kik azután Rendelést tésznek, a' Meny-asszony' Ruháiról, Házi-eszközeiről, és egy fejér Szőr-sátorról. A' Lakodalom előtt, a' Pap-hoz mennek, hogy rendeljen egy szerentsés Napot a' Mennyegzőre. E' meg-lé-vén, a' Meny-asszony Szüléivel egyfítt, a' Vő-legényhez úraz. A' fejér Sátor fel-vonatik, és abba' némelly Imádságokat olvas a' Pap, az Újj-házásokra, Annak Parant-solatjára azután. Haj-fonadékjai a' Meny-asszonynak fel-bontatnak, és az Asszonyok' Szokása szerint, kettőbe-fonatnak. Erre a' Pap Kezébe adatja magának, az újj Pár-nak Kutsmáit, félre megyen egy kitsinyt, meg-temjénezi azokat, valamelly Imád-ság-formulák' Mondása között; és azután ismét fel-tétettnek az Újj-házások' Fejek-re. Azután meg-vendégeltetnek a' Vendégek, és minek-utánna el-oszlottak, a' Meny-asszony a' Vő-legénynél marad a' Sátorban, és bizonyos Időig nem távozh-at el belőle, nem-is mehet senki-is hozzá, hanem csak az Anyja, és közel-való Asszony-attya-fiai. – A' Nagyk' Lakodalmakban gazdag Vendégség tartatik, a' mellyben azok, a' kik az Étel-hordásra rendeltettek, egy Hérold által vezetettnek, a' ki mindég egy Sárgán lovagol, és fényesen fel-van öltözve, Hátán egy hosszú Pantallér függ, fejér vékony Vászonyból, és Kutsmáján fekete Róka – vagy Borz-bőr. A' Mennyegző' Napján, minden-fele Imádságok a' Papok által, és Néző-játékok Ló-futtatásba', Kűszködésbe', és Nyílazásba' tartatnak.

* * *

A' *Tatárok*, a' kik Sibiériában az Irns-Víze mellett laknak, és a' Mahomet' Vállásán vagynak, mindenkor Ló-futtatással kezdik a' Lakodalmat, a' mellybe' a' nyerendő Ajándékok a' Vő-legény' és Meny-asszony' Költségére szereztetnek-meg. Ezek külömb-féle Matériákból, és Bőrökből állanak, a' mellyek a' Lakodalmas-ház előtt hosszú Poznákra függesztetnek-fel. Azonközben a' Vőlegény' Szobájában Muzsi-kusok vagynak, a' kik egy Bőrrel bé-vontr régi Fazékon, és Nádon, *ugyan csak* Tatár-muzsikát tsinálnak, és darabos Énekléseiket, Szerszámok' sovány Hangjával egyesítik. Ezután a' Vő-legény, Násszai, és Attya-fiai által, a' Meny-asszony Szobájába vezettetik, a' mellyben egynéhány Papok, és még más két Férjfiák vagy-nak. A' Nászok meg-kérdezik, ha a' Vő-legény, Mátkáját el-veheti-e vagy nem Feleségűl? Minekutánna ezek azt felelték, hogy *Igen*, és az Átyák meg-eggyeztek benne, egy a' Papok között, némelly Törvényeket rak a' Vő-legény elcibe, mellyek között ez a' leg-főbb, *hogy Felesége' Meg-eggyezése nélkül mást ne végyen*; mellyet a' Nászok helyette meg-ígérnek. Azután a' leg-főbb a' Papok között reá adja az Ál-dást, és külömb-féle Mennyegzői-Ajándékok osztogattnak ki a' Jelen-lévők között, úgymint Nád-méz, 's több a' féle. Végre el-kezdik az Evést, és Ivást, és e' több Napokig tart egymás után.

A' mi az Áldás előtt-való Nap, történik a' Meny-asszonnyal, nem mindennek szabad nézni. Professor Müller Úrnak mindazonáltal volt Alkalmatossága annak Szemlélőjének lenni. – Éstve össze-gyűlöltek a' Meny-asszony' Házába sok Leányok, és Asszonyok, a' kik, a' mint látszott, a' Szűzességen sírángoztak. Leg-elsőbe' erttek, azután pedig, eggy Hegedű, és eggy Tatár-síp hallatszott, a' mellyre némelly Gyermekek tántoltak, és külömb-féle Nótákat danoltak. Mind ezek alatt, a' Meny-asszony eggy Elő-függő megett, eggy Szőnyegen állt, és ő megette, eggy Leányka Barátnéi közzül, a' ki, színt' úgy mint a' Meny-asszony fejér Lepedővel volt bévonva. A' jelen-lévő Asszonyok, és Leányok, meg-tsókolták a' Meny-asszonyt, és el-bútsúztak. Végre meg-jelentek két Férjfiak a' Vő-legény' Részéről, a' kik a' Meny-asszony-Éneket el-kezdtek, a' melly igen rettenetesen hangzott, és a' mellynek Értelme a' volt a' Magyarázat szerint: hogy a' Meny-asszony ez előtt Szűléi' Hatalmában volt, de már most a' Vő-legénytől meg-vérettetett; hogy ezentúl úgy fogja nézni, mint Feleségét, és magával Háza viszi. – Az Éneklés alatt, csak nem mindnyájan sírtak az Asszonyok, a' Meny-asszonnyal egygyütt. Vége lévén annak, az Éneklők, és még némelly más Férjfiak az Elő-függő megé ugrottak, a' Szőnyeget négy Végénél fogva, fel-vették, és azon a' Meny-asszonyt Barátnéjával egygyütt, Muzsikával, eggy más Háza, de nem a' Vő-legény' Házába vitték. Itt le-tették ismét eggy Elő-függő megé, ugyan azon Szőnyegre, és itt ismét más Asszonyok voltak nagy Számmal, a' Vő-legény' Részéről, a' kik a' Meny-asszonyt Tsókokkal, és vigasztaló Szókkal fogadták-el. A' Muzsika, és Tántz újjonnan el-kezdődött, és a' Meny-asszony, nem csak azon Éjjel, hanem az egész Menyegző' Ideje alatt, abba' a' Háza' maradt, a' mellyből osztán a' Vő-legény hozta el, és a' maga Házába vitte.

* * *

A' *Tzeremiszeknél* már öt, hat Esztendő's Korokba' meg-házassítják Fijaikat, a' Szülék, hogy azoknak Feleségeiket használhassák a' Háza körül: mert az Asszonyok ő nállók, valamint a' Tatároknál, főképpen csak Dolgozásra, és Szolgálatra rendeltettek. Az El-jegyzés', és Menyegzőkor nem sok Tzeremóniák tartattnak. A' Vőlegény bizonyos Pénzen meg-vészi a' Meny-asszonyt, a' mellynek Mennyiségét a' Meny-asszony' Attya határozza meg, a' Meny-asszonyi Ajándék Nagyságához képest. Az egész Falu bé-hívattnak a' Lakodalomra, és a' Háza' Tehetsége szerint vendégeltetik. A' Háza-súlók nem esküdtettnak össze, hanem a' Házi-Atya, vagy eggy az elő-kező Lakosok közzül, imádkozik, hogy az Isten áldja-meg Házasságokat.

* * *

Midőn eggy *Kamtsadál* meg-akar házasodni, ki-néz magának eggy Leányt, és bizonyos Időig szolgál érette Szüléinél. Ha a' ki-szabott Idő alatt, Kedvetlenségekbe esett a' Leány' Szüleinek, el-botsáttatik tsekély Fizetéssel, ha pedig meg-tetszett, azonnal oda ajánlják Leányokat. És már most azon igyekezik, hogy Meny-

asszonyát el-vihesse. De ez nem olly könnyen esherik-meg, mert akkor az egész Falu' Asszonyai őrizik azt; azért el-várja az Alkalmatosságot, hogy vagy magánossan, vagy kevesed magával találja Szeretőjét. Akkor neki esik, és le-szaggatja minden Ruháját; de ez is nagy Bajjal esik, ha Történetből némelly Asszonyok oda találnak jönni, mert azok rajta-mennek, ütök, verik, tépik, szaggatják, kegyetlenül. Ha mindazonáltal, ezen Akadályokat meg-győzvé, olly szerentsés, hogy Meny-asszonyát le-verkeztetheti, meztelen hagyja azt, és el-mégyen. Ekkor meg-vallja a' Meny-asszony, hogy meg-győztetett, kellemetes Szókkal, vissza-hívja Vő-legényét, és Karjai közé veti magát. – Az efféle Ütközetek, gyakran Esztendőnél tovább tartanak; mert a' rossz Szerentsé után, ismét újabb Próbákat térsen a' Vő-legény, mihelyt Sebeiből meg-gyógyúlt. – Van Példa, hogy egy Vő-legény, hét egész Esztendeig, viaskodott haszontalan Mátkájáért, míg végre olly irgalmatlanul öszve nem tette; mert az Asszonyoktól, hogy Feleség' Helyébe, Mankót kapott. – Mihelyt a' *Kamtsadál* ekképen el-nyerte Feleségét, azonnal a' Férjnek minden szabadságaival élhet. Két Nap múlva, meg-látogatják az új Házások Szüléiket, és azután tartatik a' Lakodalmom. Jóllehet illy nehezen jutnak itt a' Férjfiak Feleségekhez, még-is többnyire, mindegyiknek kétfő, három van.

* * *

A' *Törököknél* két-féle a' Házasság. Az egyik holtig tart, a' másik bizonyos Időig, a' mint az Eggyezés vagyoni. Az Ágyasok' Tartását nem lehet harmadik Nemének tenni, mivelhogy semmi Szerződésen nem épül. Ha a' Házasságra mind a' két Résznek Meg-eggyezése szükséges-képpen meg-kívántatik, úgy az első Mődje a' Törökök' Eggyebe-kelesének alig érdemli-meg a' Házasság' Nevét. Mert az el-jegyzettek soha sem tanátskozhannak a' Választásban; hanem el-jegyzettnek, minél-előtte még nintsenek abba' az Időbe', hogy választhatnának. A' Szülék meg-eggyeznek egymás között, és az El-jegyzetteknek semmi Társálkodás sem engedtetik meg egymással. – A' Törvény szerínt, egy Török négy Feleséget vehet, de evvel a' Szabadsággal kevesen élnek. – A' második Neme a' Házasságnak addig tart, a' míg az Eggyezés' Ideje el-telik, és a' Házasság-személyek azt tartani akarják. A' Fel-tételek a' Bíró előtt tétetnek, és a' Protokollumba be írattnak. Minden Tzeremónia nélkül viterik-el a' Meny-asszony, és hasonlóképpen bortsáttatik-el. – A' Rab-szolgálók, a' kikkel a' Törökök Gyermekeket nemzenek, rendszerínt Keresztény Leányok, a' kik vagy Háborúba' fogattattnak-el, vagy pedig Pénzen vétetettnek. Egész Tisztelettel viseltetnek a' törvényes Feleségekhez, és közönségesen ki-szolgálják azokat. Némelly Feleségek mindazonáltal olly nyakasok, hogy nem szenvedik-meg a' Háznál, azokat a' Rab-szolgákat, a' kik vélek osztottnak Férjeik' Ölelgetésébe; és mindnyájan rosszul vennék, ha a' Férj Rab-szolgálói közül, valamelyiket Szeretetre-méltónak tartaná.

Jóllehet, hogy a' Házasság a' törökök közt, szent Eggyességnek tartatik; még-is nem vésznak semmi Részt, annak Tzeremóniáiban a' Papok. Az egyedül világi Bíró előtt történik, a' hol a' Férjfiak Esküvéssel kötelezik magokat, és bizonyos Summa

Pénzt le-kötnek, arra az Esetre, ha meg-halnak, vagy el-válnak. Ez Írásba' foglaltatik, és a' Bíró által alá-íratik. – A' Tzeremóniánál sinsen jelen az el-jegyzett Személy, hanem Bízatos viseli Képét. A' Vő-legény' Attya-fiai, és Ésmérőssei által-vitetik a' Meny-asszony' Házába, a' kik közül kerten, ki-vont Kardot tartanak Feje felett, hogy a' Meg-rontást el-távoztassák. Estve a' Meny-asszony a' Vő-legény által le-vetkeztetettik, a' mi gyakran nem könnyen esik-meg; mert egy Török Meny-asszonnynak Szemérmetessége meg-kívánja, hogy Övét, sok Tsombókokkal erősítse-meg. Ezeket fel-kell oldozni a' Vő-legénynek: az alatt imádkozik a' Meny-asszony. Ez a' Munka gyakran egy Óráig tartt, a' melly Idő alatt, nem kis Próbát áll-ki a' Vő-legény' Békességes-tűrése, és a' Meny-asszony' Áhítatossága. – Némelly Tartományokban a' Török Birodalomnak, következő Nap, ismét meg-látogatják a' Lakodalmi-Vendégek az Újj-házásokat, hogy a' Férj' Meg-elégedéséről, és az Asszony' Leánykori Maga-viseletéről meg-győztessenek. Ha a' Visgálódások az újj Asszony' Részére jól ütnek-ki, meg-kettőztetik az Öröm-innepléseket, az ellenkező Esetben pedig, azonnal félbe-szakasztják azokat, az ifjú Asszonyt el-tsapják, és Szüléinek vissza-adják. Ez a' Gyalázat olly érzékeny, hogy vóltak Szülék, a' kik azonnal meg-ölték Leányaikat. – Különös Tzeremónia! mellynek El-hagyása más Országokban, sok Szerentsétlenséget, és éppen annyi Gyalázatot el-távoztat.

A' Gyermek, a' kik a' Rab-szolgáloktól születettnek, hasonló Jussal bírnak a' törvényes Ágyból születettekkel, ha az Atya őket fel-szabadítja, különben Szolgák maradnak. –

Az El-válás szokott Dolog; és egy kis Unalom a' Férj' Részéről, elegendő Ok arra, de ha semmi Híbat sem mutathat-meg Felesége ellen, tartozik az egész Sommat meg-fizetni, a' mellyet kötött, és arra akkor-is köteles, midőn az Asszony, helyes Okokból keresi az El-válást.

Ila az Asszony Házasság-törésbe' taláztatik, Halál a' Büntetése: és a' meg-sértett Férjnek Jussa van, a' Feleségénél talált Idegent, azon Helyben meg-ölni.

* * *

Allepóban közönségesen az Asszonyok által esnek-meg a' Házasságok. Az Anya ki-néz a' Fijának, egy Feleséget, és meg-kéri azt annak Szüléitől. Ila ezeknek Tetszésekre vagyon az Ajánlás, annak Rendje szerínt, meg-kérlik a' Leányt, meghatározzák az érette fizetendő Pénzt, és Szabadságot kérnek a' Káditól. Mind a' két Részről, Bízatosok rendeltetnek, a' kik a' Dolog felől beszéllyenek a' Pappal. Minnekutánna ez, hiteles Tanúk által, meg-győztetett arról, hogy a' Bízatosok illendően választattak, kérdi az eggyiket, ha Szándéka-e a' Meny-asszonyt, e' vagy amaz Summán meg-venni? azután a' másikat, ha meg-elégszik-e annyi Pénzzel? Ila mind a' ketten Igennel feleltek, le-fizetik a' Pénzt, és az Alku egy Imádsággal a' Koránból, végeztetik.

Már most Szabadságában vagyon a' Vő-legénynek, a' Meny-asszonyt, a' mikor tetszik haza-vinni. A' tőle fizettetett Pénz, külömb-féle Házi-eszközökre, Ruhákra, és Fő-ékességére a' Meny-asszonnynak fordítatik. És mind ez, harmad Nappal a' Lakodalom előtt, nagy Pompával a' Vő-legény' Házába vitetik, a' melly az alatt az

Idő alatt, mindég nyítván áll. A' hívalatos Vendégek közül mind-eggyik küld valamely Ajándékot, akár jelen-meg akár nem.

A' ki-rendelt Napon, el-mennek az Asszonyok, a' Meny-asszonyért, és el-hozzák a' Vő-legény' Házába. Anyja, és Asszony-attyafiak el-kísérik, és mind a' két Nem, egész Estig, különös Szobában, vígan lakik. Azután fel-öltöztetik a' Férj-fiak, a' Vő-legényt, és azt tudokra adják az Asszonyoknak, a' kik az Udvarba, az Asszonyok' Szobája eleibe vezetik őket. Ott el fogadtatik Asszony-attyafiak által, és Tántolás, és Éneklés között, azon Szobának küszöbéig vezettetik, a' melyben Mátkája várja, és Fél-úton eleibe-jön, hogy el-fogadja. A' Vő-legény azután bé-vezeti; és magok hagyattarnak.

* * *

Az *Algiriaiaknál*, elől meg-tsinálják a' Szülék mind két Részről, a' Házasság-szerződést; a' melyben nem csak a' Meny-asszonyi Ajándék, hanem még a' Ruhák, Drágaságok, és a' Rab-szolgák-is meg-határozatnak. Az El-jegyzettek nem látják előbb egymást, hanem, midőn a' Házasságnak véghez kell menni. Akkor félremennek az Arya-fiak, a' Vő-legény le-veszi a' Meny-asszonynak Fátyolát, és le-vezetgeti.

Ha a' meg-ígért Ajándék el nem érkezik, el-válhat a' Férj Feleségétől; de akkor nem kapja-visszá előbb, hanem minekutánna már másnál vólt Férjnél, és vele hált.

* * *

A' közönséges *Arabsoknak* csak egy Feleségek vagyoni; de az *Emírek* Ágyasokat is tartanak. Ágyasokat tarthatnak azok-is, a' kik Feleséget nem vehetnek magoknak. Jóllehet a' Törvény meg-engedi nekik ezt, gyűlöltetnek mindazonáltal mint erkölstelenek; mert a' Szűzesség nagyra betsűltetik ennél a' Nemzetnél. –

Ha a' Feleség Házasság-törésben találta, nem tartja Gyalázatjának a' Férj; de ha Test-vérje hűségtelen Férjéhez meg-gyaláztatottnak véli magát. Ennek ezt az Okát adják: a' Feleség azt mondják, magának árt, és meg-gyalázza Familiáját, de nem az én Véreimből van; csak el-kell tőle válnom, eléggé meg-bűntetődik: Húgom ellenbe' az én Véreimből van, és semmi Rosszat nem tehet, melynek Gyalázatja az én Familámra-is ne terjedjen.

* * *

Mind a' *Maroniták*, mind többnyire minden *Keresztények*, a' kik a' Mahometánusok között élnek; csak nem egy forma Szokást tartanak a' Lakodalmakban; tehát csak egy *Maronitai* Házasodást írunk-le Például. – Minekutánna meg-kéretett a' Meny-asszony, a' Vő-legény' Attya-fiai egy Ebédre hívattnak, a' Meny-asszony' Szüléi által, a' mellynél a' Mennyegző' Napján eggyeznek-meg, a' mely rendszerint tí-

zen-négy Napra rendelterik ezen Vendégség után. A' rendelt Napon, ismét ugyan azon a' Helyen egybe-gyűlnek, vatsorálnak, és újjonnan vissza-térnek a' Vő-legény' Házába. Ez még eddig nem mutatta magát, jóllehet, de csak imígy-amígy tudakozódni szoktak felőle. Mert a' Szokás hozza magával, hogy el-bújjon, és csak szorgosabb Keresés után, találta meg. Végre elé-hozzák, és nagy Lármá, és Tapsolás közt, reá-adják leg-rosszabb Ruháját. Azután Vő-féllyeivel együtt eggy-néhányszor körül-hordoztatik az Udvarban, és onnan eggy Szobába vitetetik, a' hol reá-adják Mennyezői-köntösét. Éjjél tájban össze-gyűlnek az Atya-fiak, és a' Lakodalmások, és mindegygyik Világot tartván Kezében, Muzsika-szóval a' Meny-asszony' Házába mennek. Az Ajtónál kéri az, de meg-tiltatik a' Bé-menetel. Ezen Tréfából Veszekedés támad, a' mellybe' mindenkor a' Vő-legény' Pártya győz. Azután az Asszonyok a' Meny-asszony' Szobájába mennek, egészen bé-takarva ki-hozzák, és némelly Asszony-attyá-fiaival együtt a' Vő-legény' Házába kísérik. Ott a' leg-hátrúlsó Szegeletbe' az Asszonyok közzé ültetik, és eggy átallyába' semmit sem szabad szólni néki. Azomba' valahányszor valaki jön, fel-áll, és némán köszönti. Eggy Asszony, a' ki mellerte ül. Hírül adja mindenkor, ha valaki jön, mert nem szabad ide 's tova nézni neki. Az Éjjnek hátra-való Része Vendégeskedéssel, és lármás Vigasság között, töltesik-el; más Nap' Reggel, el-jön a' Pap esküdtetni. De mincelőtte az Asszonyok' Szobájába menne, szorgalmasan bé-takarják mindnyájan Ábrázatokat. A' Meny-asszony Tetőtől fogva Talpig bé-fedezve, két Asszonyra támaszkodik, és két Nyoszolyó-leány van Szolgálatjára, a' kik eggyszer'smind Pátyolát-is Rendbe tartják. Az-után meg-jelen a' Vő-legény, gazdag Ruhába', és a' Meny-asszonynak Balja felől a' Vőfély mellé áll. Eggy rövid Imádság után, Koszorút tészén a' Pap a' Vő-legény' Fejére, azután a' Meny-asszonyéra, végre a' Vőfélyére, és Nyoszolyó-leányára-is. Azután egymásba tész a' Vő-legény' és Meny-asszony' Kezét, eggy hosszabb Imádságot mond, és eggy Gyűrűt hűz a' Vő-legény' Újjára, eggyet pedig a' Nyoszolyó-leánynak ad, hogy a' Meny-asszony' Újjára húzza. Az Imádság' Vége felé, eggy Selyem-kötöt kör a' Vő-legény Nyakába, mellyet Dél után ő, vagy pedig más Pap le-vészen. – Ezen Tzeremónia után, a' Vő-legény, a' jelen-lévő Férjfiakkal, eggy Szobába mégyen, a' mellybe' Kávával tartattnak, és a' míg a' Pap jelen vagyon, nagy Tsendességgel viselik magokat. De alig lépett-ki a' Házból, el-kezdik a' Vendégeskedést, a' melly Éjjfélig tartt. E' Tájba', nagy *Processióval* a' Meny-asszony' Szobájába vezetetik a' Vő-legény. Azonnal eggy Pohár Bort nyújt néki, mellyer a' Meny-asszony reá-köszön. ő pedig fogadja. Azután hasonlóképpen vissza-vezetetik. Ez alatt az Idő alatt, az egész Ház tele vagyon Vendégekkel, a' kik Tántolással; Játzással, Evéssel, Ívással mulatják magokat. A' következő Dél után, el-bútsúzik a' Társaság, eggy-néhány közelebb-való Atya-fiakat ki-vévén, a' kik még együtt vatsorálnak a' Vő-legénnyel, és Éjj-fél tájba' meg-engedik néki, hogy a' Meny-asszony' Szobájába menjen.

Minden hivatalos Vendégek, Ajándékokat adnak; és eggy-néhány Nap' múlva, a' Mennyező után, nagy Számú Virágokat küldenek a' Meny-asszonynak Barátnéi, és Esmérői. Ezekbe' a' Tartományokba', illetlennek tartják, ha az Asszony eggy Hólnapig, a' Lakodalomtól fogva, valakivel szől: csak eggy-néhány Szókat Férjéhez, engednek-meg; és még e' sem volna szabad, a' mint az Asszonyok kívánják. Illy kemények a' Törvények, a' mellyeket e' Részben tésznek, az ifjú Menyetskének!

– Az Asszonyok közül, csak némelyek ebédnek Férjeikkel; szolgálni kell nekik, mint a' Szolgálóknak. a' kinnél jobbaknak nem tartatnak. Nintsen ugyan Strázsa Szobájok előtt; mindazonáltal a' főbb Asszonyságoknak, nem szabad fedetlen Ábrázattal, meg-jelenni a' Férjfiak előtt. ki-vévén az Inasokat. Atya-fiakat, Papokat, és Orvosokat. Ennek a' Szokásnak, nem az az Oka, hogy kételkednének Feleségeik' jó Maga-viseletekben, hanem a' rossz Következésektől-való Félelem; hogy ne talán valamelly Török meg-lárván eggy Asszonyt, meg-ne kívánja azt.

* * *

A' Per'sák, a' Házasságot, az igaz Hitűek' Köteleességének tartják, és a' nőtelen Életet úgy nézik, mint a' melly egészen ellenkezik a' Természet' Folyásával; és ebben a' Tekintetben a' Mahomed' Törvénye-is erőssen parantsolja a' Házasságot. Innen a' Per'sák, igen ifjú korokba', gyakran kilentzedik, tízedik Észtenedje'be', házasodnak-meg, és ezen Házasság' Erősségére, éppen nem kívántatik-meg a' Szűlők' Meg-eggyezése. Minden Gyerme'k szabadon követheti Hujlandóságát, és a' Törvények, a' mellyek mindenképpen elő-mozdítják az efféle Éggybe-keleéseket, semmi Tilalmat nem tesznek senkinek-is. Ez a' Gondolkozás'-módja, a' leg-szemtelenebb Bújaságra vészi a' Mahomedánusokat, azomba' a' Per'sák még-is leg-jobb Erkölcstűek köztők. Mivelhogy Vallások eránt, igen nagy Tisztelettel vagynak, és semmit sem tesznek az ellen, még a' köztők lakó Keresztényeknek sem néznek-el semmit-is, és meg nem engedik, hogy több Feleséget végyenek eggynél, mert azt hiszik, hogy minthogy azoknak a' Bor ital meg-van engedve, a' Több-feleség-tartásnak meg-kell tiltva lenni, mivelhogy, a' mint mondják a' Per'sák, nékik a' Több-feleség-tartás azért engedtetett-meg, hogy a' Bornak Meg-töltása ki-pótolasson.

A' Per'sáknál-is három-féle a' Házasság, mint a' Törököknél; vagy annak Rendje szerint, *meg-házasodnak*, vagy pedig Feleséget *fogadnak* bizonyos Időre, és bizonyos Pénzen; vagy pedig Szolgálóikkal kötik-öszve magokat. Az első Nemű Feleségeknek Száma, itt-is négyre határozottatott, jóllehet a' Per'sa nem szokott eggynél többet venni, rész-szerínt Gazdaságból; mert a' Feleség-tartás igen sokba telik nálok; rész-szerínt pedig, hogy a' sok Feleség között el-kerülhetetlen Veszekedések el-távoztassanak. Innen jobbnak tartják Feleséget fogadni. Ez a' Neme a' Házasságnak, a' körtört Időnek El-folyása után, vagy meg-újjíttatik, vagy el-bomol, és az utolsó Esetben, meg-kell adni a' Feleségnek az ígért Fízetést. – Ágyas-szolgálókat annyit lehet tartani, a' mennyi tetszik.

Az első Nemű Házasság, Rend szerint csak a' Fő, és gazdag Emberek között vagyon Szokásban. A' Meny-asszony' Ajándék tsekély szokott lenni, és ha El-válásra megyen a' Dolog, nagyobbára vissza-téríttetik. A' Házasság Bízatosok által szerződik: mivelhogy a' Meny-asszony nem mutatja magát, a' Vő-legény előtt. A' Szűlők, és Atya-fiak, mind a' két Részről, a' Meny-asszony' Házában gyűlnek öszve, de félre mennek, midőn a' Kontráktust tsinálják, hogy még a' Színét-is el-távoztassák a' Kénszerítésnek. A' Meny-asszony eggy-néhány Asszonnyal, eggy Szobába mégyen, a' mellynek Szomszédságában Szeretője vagyon, és a' mellynek Ajtaja valamennyire nyíltva vagyon. A' Bízatosok fel-állanak, és a' Meny-asszony' Bízosa az Óldal-

szoba felé fordulván, fenttr Szóval ezt mondja: Én N. az N. Bíztoza, Feleségül adom ötöt N-nek. Örökös Felesége légyen, a' meg-határozott Somma' Fel-tétele alatt. a' melly... áll. Erre felel a' Vő-legény' Bíztoza: És én az N. Bíztoza örökös Feleségnek vészem N-nét az N. Nevében. Azután közelítvén a' Pap a' Meny-asszony' Szobájához kérdi: ha meg-eggyez-é Bíztoza' Fogadásával? *Igen*-nel felel mind a' Meny-asszony, mind a' Vő-legény. A' Kontráktust alá-írják, és a' Meny-asszony' Gondviselése alá adják. A' Lakodalom a' Vő-legény' Házában tartatik, nyóltz, tíz Napig. Oda gyűlnek a' Vendégek, és mind a' két Nem különös Szobában mulatja magát. Utolsó Éjjel a' Vő-legényhez vezetetik. Vagy Tevénn, vagy pedig gyalog megyen, de mindenkor Muzsikával kísérik. Eggy egészen által-láthatatlan gazdag Fátyol fedi. Tetétől fogva Talpig. Eggy-néhány Tisztes-asszonyok bé-vezetik a' Iláló-szobába, le-vezetetik, és már most szabad a' Vő-legénynek-is bé-menni. De mihelyt bé-menttr a' Szobába, mindjárt tartozik el-óltani a' Világot, és Nap' Fel-költé előtt, nem tudhatja, ha szép vagy rút Feleséget vett-é?

Tízed Nap múlva, a' Lakodalom után, által-adatik az újj Férjnek a' Meny-asszony' Ajándék, a' melly Ruhákból, Házi-eszközökből, Drágaságokból, és ha Fő-rangú a' Meny-asszony, Szolgálókból, és Herélttekből áll. Ezen Jóságok, nagy Pompával, Muzsika-szóval, Teher-hordó Állatokon vitettnek a' Vő-legényhez.

A' második Nemű Házasság, a' közép Rangú Emberek közt, van leg-inkább Szokásban. A' Mődja ennek, tsak a' Szókban különbözik az elsőttől. Ha a' Személy szép, és ifjú, minteggy száz Tallérta mégyen az Árra esztendőnként. a' Ruhán, és Asztalon' kívül. Kiki annyi Feleséget vehet ilyen Formán, a' mennyit Tehetségéhez képest ki-tarthat. És, minthogy a' *Mahometánusoknak* meg-van tiltva, hogy erkölstelen Asszonyokkal ne társalkodjanak közönségesen: olly elmések, hogy az afféle Személyekkel Körésre lépnek. Ha a' fogadott Feleség el-borsátrarik: köteleztetik minden Férjfi-val-uló Társalkodástól ójni magát, mind addig, míg az elsőnek Következései nem bizonyosak. Ezen Idő-közt *Tisztulás-Idejének* nevezik. Az Özvegyek pedig 130. Nap előtt, nem mehetnek Férjhez.

A' harmadik Nemű Feleségekkel, Tetszése szerínt, bánhat a' Férj, mint Ura Szolgálóinak. Ha ezek mellett, törvényes Felesége vagyon-is, nem háborgattatik mégis a' Házi-rsendesség; mert az mindég Asszonya a' Háznak. Ha a' Szolgáló-feleség Anya lesz; meg-szabadúl a' Rab-szolgáló Névtől, és az ő Fija leg-első lehet a' Házbán. A' tőlök született Gyermek, törvényeseknek tartattnak, és ha valamelyiknek leg-elől születik Fija, az minden Jussaival él az Első-szülőtrnek. Egyébaránt egyenlően osztoznak a' Gyermek, hanem a' Fijúk két Részt vésznek.

A' Persák, a' kik ki-mondhatatlanul Szerelem-féltők, szömyen nagy Vigyázás alatt tartják Feleségeiket. Háznak leg-hátúlsó Szobáikba zárják őket, és eggy meg-hághatatlan Kő-fal, tézsi Lakásokat meg-hághatatlan Várrá. Mindazonáltal ezen nagy Feleség-féltés mellett-is, Tisztelességnek tartják, ha a' Király Hajlandóságával megtiszteli Feleségeiket; és eggyedül néki van meg-engedve szabadon bánni vélek.

Az El-válás a' törvényes Házasságban, meg-vagyon engedve, hanem a' Bíró előtt, kell annak meg-csni. Az El-váltak ismét újj Házasságra léphetnek. Mindazonáltal bizonyos Idő vagyon rendelve az Asszonyra nézve, a' mellyet meg-fogható Okokból, el-kell várni néki.

* * *

Az *Indostánusok* mindenkor abból a' Rendből vésznek Feleséget, a' mellybe tartoznak: és azért a' *Brámán, Brámán'* Leányát, a' Kereskedő, Kereskedőt, a' Paraszt, Paraszt-leányt vészen. A' Gyermek-is mindenkoron az Atya' Mesterségében neveltetnek.

Egy Férjfinak csak egy Felesége vagyon; már a' hetedik, nyóltzadik Esztendőben meg-házasodnak, hanem a' Házasság nem megyen Véghez a' tízen-harmadik Esztendő előtt. Lakadalmaik lármásan tartatnak, mint a' Mahomedánusoknál: ezen Külömbbséggel, hogy az Újj-házások lovagolnak, és Rúhájok Virágokkal van fel-ékesítve. Mivelhogy az Indostánusok, a' Házasodást, az Élet' leg-bőldogabb Munkáinak, és leg-nagyobb Szerentsétlenségnek tartják, nőtelen meg-halni: azért házast-ják-meg Gyermeküket oly idején, hogy az első el-érhessék, az utólsót el-távoztathassák. Ha a' Házasság meg-szerződött a' Szülők között. Követek küldetnek Szüleikhez a' Meny-asszonynak, a' kik Dob, és Trombita-szó, és külömb-féle Énekek köztr a' Meny-asszony' Dítséretére, Ajándékokat visznek neki: ő-is azután némelly Ajándékokat küld a' Vő-legénynek, Meg-eggyezésének Jeléül. Azon a' Napon, a' mellyet a' Bramin rendelt a' Mennyegzőre, a' Vő-legény Végig járja Főbb-Útszáit a' Városnak, azon nőtelen Legényektől kísértetvén, a' kik ugyan azt a' Mesterséget űzik. A' Körül-járás Ló-háton, vagy Szekeren esik; elől Muzsikusok mennek. A' Vő-legény, egy Korona által, külömböztetik-meg a' többtől, a' mellyet Fején visel, és a' melly Környül-állásaihoz képest, ki-vagyon rakva Gyöngyökkel, és Drágaságokkal. Következendő Nap, hasonlóképpen járja-meg a' Várost, a' Meny-asszony-is követtetvén ugyan azon Familiába tartozó Szűzeiktől. Este-felé meg-esküdtetik Vő-legénnyével. Ezen Tzeremónia, egy Tűznek Meg-gyújtásával, az Újj-pár közt, kezdődik; ez által jelentetik Szerelmeknek Hevességére. Azután egy Selyem sinórral vétetnek körül, a' melly a' Házasság el-szakadhatatlan Kötelét jegyzi. Továbbá egy Lepedőt vonnak közéjük, azt jelentvén az által, hogy a' Házasság előtt, semmi mélyebb Esmeretségnek nem kellett lenni közöttök. E' meg-lévén, egy bizonyos Beszéd' Formáját mondanak a' Braminek, a' mellyben a' Férjnek parantsolják, hogy *mindent ki-szolgáltasson Felesége' Szükségére*, az Asszonyt pedig írtik, hogy Férje eránt, *hív, és engedelmes légyen*. Végre Áldás mondatik reájok, hogy szaporodjanak: a' Lepedőt el-vészik, a' Sinórt fel-öldják; és ekképpen az egész Tzeremóniának Vége vagyon. –

Azon Drágaságokon kívül, a' mellyeket a' Mennyegző Napján viselt a' Meny-asszony, semmit sem adnak egyebet véle; és a' Lakodalomba nem hívatatik egyéb' hanem csak a' ki ugyan abba az Familiába tartozik.

* * *

A' *Pársisok* (egy Nép, a' melly Per'siából ered, és a' Nagy-Mogol' Országában telepedett-meg) nagy Tisztelettel viseltetnek a' Házasság eránt; mivelhogy az, az ő Vélekedések szerént, igen nagyon segít az örök Bóldogságra. Innen, ha valamelly

gazdag Embernek Fia nőtelenül, vagy Leánya hajadon korában meg-hal: Pénzen fogad valamelly Személyt, a' ki a' Meg-hóltához hozzá mennyen, vagy el-vegye.

Az Esküdtetés' Tzeremóniája soha sem történik a' Templomban, hanem mindenkor oda-haza. Éjj-fél Tájba', meg-jelennek az El-jegyzettek, és eggy Ágyra ültetnek: mind-eggyik mellett áll eggy-eggy Pap, és Ri's-kását tart Kezében. Az, a' ki a' Vő-legény mellett áll, a' Meny-asszony' Homlokára teszi Mutató-újját, és kérdi: *ha akarja-e Férjének venni ezen Férjfit?* A' Meny-asszony mellett álló Pap, hasonló Kérdést teszi a' Vő-legénynek, és ha mind a' ketten *Igen*-nel feleltek, egymásba teszik Kezeiket a' Papok, és Ri's-kását szórják reájok.

Azután kéri az Istent, hogy ez a' Házasság olly termékeny legyen, mint az Aratás; hogy békességesen, és áldottan éljenek, és sok Esztendeig lakhassanak együttl. – Vége lévén ezen Tzeremóniának, az Atya a' Meny-asszonynak, által-adja a' Meny-asszony-ajándékot, és a' Vő-legény Meny-asszonyával haza-megy.

Azon Szokás, a' mellyet a' Mahometánusok tartanak ebbe' az Országba', Házassodások' Alkalmatosságával, nem igen különbözik attól, a' mellyet közönségesen szoktak tartani. Mert, minékutánna a' Pap el-végezte Hívatalját, a' mi mindenkoron Estve történik-meg, az egész Lakodalmas Nép meg-járja a' Város' Fő-útszáit. A' Vő-legény előtt, a' ki Ló-háton ül, Muzsikások, és Bolondoskodók mennek, és Szolgák, lobogó Fáklyákkal. A' Meny-asszony fedeles Szekéren jön utánna, Barátnéival, és Vége lévén a' Körül-járásnak, az egész Társaság a' Vő-legény Házába tér, a' hol meg-vendégtetetik.

Jóllehet, hogy a' Mahometánusoknak szabad négy Feleséget tartani, nem tartanak még-is, itt egynél többet, ki-vévén a' Leg-gazdagabbakat. De olly Szerelm-féltők, hogy sem az Atya, sem a' Férjfi-testvér nem beszélhet a' Férj' Jelenléte nélkül, annak Feleségével.

A' Házasság-törés, és Paráznság, olly fertelmes Bűnnek tartatik, hogy azt meg-ölni, a' kit rajta kapnak, Tsekélységnek tartják, és nem-is vonattatnak Szám-adásra azért. Azomba' vagynak itt közönséges Személyek, a' kik közül némellyek, bizonyos Időkben, el-hívattatnak, hogy a' nagy Mogolt, Muzsikával, és erköltstelen Énekekkel mulattassák.

Ezen Tartományokban, közönségesen könnyen szűlnek az Asszonyok, és gyakran az az Asszony, a' kit ma terhesen látsz, hólnap szekerez.

* * *

Malabáriában a' Fejedelmek' Leányai, a' Papokhoz mennek Férjhez, és a' Gyermek Fejedelmek lesznek, és Koronát-is viselhetnek. De, minthogy a' Fejedelmek' Leányi, nem olly számos, hogy mindegyik Papnak jutna, szabad nekik az ő Familiájokból-is házasodni, és a' Gyermek az Anya' Rangjába tartoznak: mert ebben az Országban, az Asszonyi-linea szerint számláltatik a' Tör'sök, és az Örökség-juss. E' Végből, soha sem vésznek a' Fejedelmek, Fejedelem, hanem Nemes-leányt, és a' Gyermek ennek Rendjér követik. A' több Tör'sökök, és Familiák, szabadon választhatnak; hanem az Asszonyoknak, halálos Büntetés alatt, nem szabad Rangjokon alól, Férjhez menni. A' Malabáriai Fejedelmeknek, Papoknak, és

Nemeseknek, rend-szerént csak egy Feleségek vagyok, a' kit mindenféle Kedv-keresés által, igyekeznek arra venni, hogy több Férjet ne végyen magának. Mert erőltetni nem lehet; mivelhogy az Ország' Törvényei szerint tízen-kettőt lehet venni egy Asszonynak. Midőn az Asszony első Férjet vészen, egy Házat építenek neki, és a' Férj addig lakik véle, míg másodikot nem vészen, vagy a' törvényes Számot bé-nem tölti. Ebben az Esetben, meg-eggyeznek a' Férjfiak egymás közt, hogy bizonyos Időben fel-váltják egymást, a' midőn ki-kí tartozik Gondját viselni az Asszonynak. A' leg-különösebb, és a' mellyből a' Szokás' Hatalmát lehet látni, az, hogy ezen Több-férjeség által, leg-kissebb Rendetlenség, és Szerelem-féltés sem támad. Mert, ha az egy Férj, a' másnak Fegyverét látja függni a' Köz-feleség Ajtaja előtt: azonnal Útjára megyen, és várokozik, míg szabad, és bátorságos Bé-menetele lehet. A' még-is Vigasztalásokra lehet a' Férjfiaknak, ezen Asszonyi Uzurpációban, hogy a' Házasság' Kötele, csak addig tart, a' meddig akarják, és hogy a' Házások, ha egymást meg-únták, olly könnyen el-mehetnek egymástól, a' melly könnyen össze-kerültek. Nem-is sok Költségbe telik az illy Házasság; mert az Ajándék, a' mellyet a' Férj ad Feleségének, egy Darab Vászonyból áll, Bé-fedésére. A' míg illyképpen egymással élnek; Gazd-asszonya az Asszony a' Férjnek, és tisztán tartja Fegyverét, és Ruháját. Midőn le-betegszik, meg-mondja, mellyik Férjtől vagyon a' Gyermekek, és midőn ez már jární, és beszélni tud, a' Férj visel Gondot a' Nevelésre. Abból a' Szokásból, hogy az Asszonyok több Férjet vehetnek magoknak, és ismét el-válhatnak, ered az, hogy a' Gyermekek Tör'sököket, Annyoktól számlálják, mert lehetetlen itt tudni az igaz Atyát. Ugyan abból az Okból-is, a' Fijak, nem leg-közelebb Örökösök az Atyáknak, hanem az Unokák; még pedig csak a' Nénének, vagy Húgnak, Fijai; és ha ennek nintsen Fija, a' nagy Anyának Atya-fiai jutnak az Örökségbe.

* * *

Pegűban, mint csak nem minden Nap-keleti Tartományokban, közönségesen, venni szokták a' Feleséget. De ha a' Férj meg-bánja Vérelét később, vagy hamarabb, el-botsáthatja Feleségét. Hasonló Szabadsága van az Asszonynak-is, és ha nem tetszik Férje, el-hagyhatja; de ebbe' az Esetbe' köteles az érette fizetett Pénzt vissza-fizetni. Itt az a' különös Szokás van, hogy a' Szűlők, Leányaikat árúlják, és ki-adják. Közönségesen igen kedveltetők az Asszonyok, az Idegenek eránt, és nagyon vágyakodnak az Európaiakkal-való Házasságra. A' kik Kereskedés végett, ebbe a' Tartományba mennek, többnyire mindég fogadnak egy Feleséget. Múlások' Idejére, és rend-szerént nyernek benne. Mert az Asszonyok igen Kedv-keresők, és engedelmesek, és igen szorgalmasan, és hűségesen viselik a' Gazd-asszonyságot.

Ha a' Házások el-válnak, a' Fijának az Atya, a' Leánynak az Anya viseli Gondját. Midőn a' Férj el-útaz, vissza-tér az Asszony Szűleihez, minden Akadály nélkül. Ha meg-jön a' Férj, és Feleségét más Férjnél találja; vissza-kérheti azt; vissza-is adatik Ellen-mondás nélkül, de El-útazása után, ismét magához vészi a' második Férj. Nem szolgál Gyalázatjára az Asszonynak, ha több Európai Férje volt; sőt inkább

nintsen eggy Fő-ember-is Pégúban, a' Nemes-embertől fogva, a' Királyig, a' ki olly Leányt végyen-el, a' ki Európai Férjfi-val nem élt.

Szűlőmban, a' Szokás leg-kissebb Társalkodást sem enged-meg a' Leányoknak, a' Férjfiakkal, és az Anyák szorgalmasan vigyáznak, és leg-kissebb Ki-hágásokat-is keményen meg-büntetik Leányaiknak. Tizenkét Esztendő korokban, már szűlnek, és azért igen idején-is adattnak Férjhez. A' Legénynek Szűléi, öreg, és Tisztes-asszonyok által, meg-kéretik a' Leányt. Ha meg-eggyeznek ennek Szűléi, meg-kell a' Legény' Születése-napját mondani, és a' Leányét-is. Mind a' két Részről, el-mennek a' Jövendő-lőhöz, és meg-tudják tőle, ha holtig fog-é tartani a' Házasság, vagy nem? Azután meg-látogatja a' Legény Szeretőjét, háromszor, és holmi aprólékos Ajándékot viszen neki. A' harmadik Látogatásnál, meg-jelennek mind a' két Részről az Atya-fiak, meg-határozzák a' Házasság-adományt, és azonnal ki-fizetik. Azután meg-ajándékoztatnak az Újj-házások Attya-fiaik által, és a' Vő-legény egyszeribe a' Házasság' Jussaiba lép, minden Pap-tzeremónia nélkül. Egynehány Nap múlva el-jön eggy Pár Pap, meg-öntözi szenteltt Víz-zel az Újj-házásokat, és valami Imádságot mond reájok. A' Mennyegzőben vendégeskednek, és külömb-féle Mútságot, Tántzok, Néző-játékok tartatnak. – A' Szűlőbéliék ugyan több Feleséget vehetnek, de a' Köz-ember ritkán él evvel a' Szabadsággal, és a' Gazdagok, és Fő-emberek-is, inkább Pompából mintsem Bujaságból vésznek több Feleséget. Egyébaránt a' leg-főbb Asszony, a' ki *Nagy Asszonynak* nevezterik, mindenkor többet szőlhat, mint a' többiek. Mert ezek a' Számára csak Szolgálók, és *Kis-Asszonynak* neveztetnek. Ezeknek Gyermek-ei-is, mindenkor *Úrnak* hívják Attyákat, a' Nagy-asszonyé pedig *Atyának* hívja. A' közel-való Attya-fijak nem ház-asodhatnak össze, ide nem tartoznak mind azonáltal a' két Attya-fi-gyermek.

* * *

A' *Khinabéliek* a' Házasságot fő Kötelességnek tartják; azért Gyalázatnak tartja az Atya, ha minden Gyermekét meg nem ház-asította; és a' Fiú vígasztalhatatlan, ha Örökösöket nem hágy maga után. – Mivelhogy a' Khinai Asszonyok, nem mutatják magokat a' Férjfiak előtt, a' Házasság' az arra rendelt Vén-Asszonyok, vagy Kerítők által, mégyen Végbe. Azért mindenképpen azon igyekeznek a' Szűlők, hogy kedvezően festessenek le Leányaik, és ez Okból, gyakran meg-vesztegetik az említett Vén-Asszonyokat: a' kik mindazonáltal el nem kerülik a' Büntetést, ha a' Tsaládságot messze-űzték. Ha minden jó Karba hozatott a' Kerítők által, alá-írat-tatik a' Házasság-kötés, és a' Pénz, a' mellybe' meg-eggyeztek, le-fizetterik. Az-után a' Lakodalomra tétetnek Rendelések. Azonközben külömb-féle Szokások tartattnak, a' mellyek között ez a' leg-főbb, hogy mind a' két Rész, külömb-féle Ajándékokat ad Attya-fiainak. Némelylek a' szerentsés Napról-is szorgoskodnak a' Lakodalomra; de ez csak a' Köz-nép között vagy Szokásban; mert a' Fő-szemé-lyek' Házasodása, pompásabban, és nemesebb Módon mégyen Véghez.

A' Házasság' Pontjainak Meg-állítása után, a' *Kontraktus* arany Betűkkel írat-tik-meg; azután össze-gyűlnek a' Szűlők, mind két Részről, eggy Kapólnába', a'

mellyben azon szent Táblák tartattnak, mellyre Elejeknek Neveik a' negyedik Grádusig vagynak fel-jegyezve. Azt hiszik Khinába', hogy a' meg-hólt öreg Szülék' Lelkeiket, a' mellyek az ő Vélekedések szerint, az említett szent Táblák körül lebegnek, tudósítani kell Maradékjaik' Házasságok felől. A' Leg-öregebb a' Familiában, le-veszi a' Takarót a' Táblákról, meg-hajtya magát, és valamelly Füstöt gyújtván, el-olvassa a' Házasság' főbb Pontjait, fentt Szóval, és az Írást a' Tűzbe veti.

Ita már a' Lakodalom el-kezdődött, gazdagon fel-ékesíttetik a' Meny-asszony, egy Hordó-székre tétetetik, és azoktól kísértetik, a' kik a' Jegy-adományt viszik. Ez a' közönséges Embereknél, külömb-féle Ruhákban. Házi-eszközökben, 's több a' félékben áll. Mellette egy Tsata megyen égő Gyertyákkal, és Szövétnekekkel, ha világos Délbe' vitetetik-is. A' Hordó-szék előtt, Trombitások, Dobosok, Siposok mennek, utánna pedig az Arya-fiak, és a' Házi-barátok. Eggy hírséges Szolga, viszi az Hordó-szék' Kúlsát, és azt nem adhatja egyébként, hanem csak a' Vő-legénynek, a' ki gazdagon fel-öltözve, a' Ház' Ajtajában várakozik, hogy Meny-asszonyát elfogadja. Mihelyt meg-érkezett Mátkája, el-vészi a' Kúlsót a' Szolgától, ki-nyírtja hamar a' Hordó-széket, és fél Szerentséje, vagy Szerentsétlensége-felől, mivelhogy akkor látja leg-elsőben a' Meny-asszonyt. Némelylek nem elégszenek-meg Sorsokkal, bé-zárják tsendesen a' Hordó-széket, vissza küldik a' Leányt Szüleiének, és inkább el-vesztik Pénzeket, mintsem hogy, a' Kedvek ellen-való Árrút meg-tartsák. – Minekutánna a' Meny-asszony ki-lépett, Vő-legénye mellett, a' Palotába megyen, a' hol kész Asztal várja. Azután meg-mossák Kezeit, Hátról fordúlva egymáshoz; és e' meg-lévén, a' Meny-asszony négyszer hajtya-meg magát a' Vő-legénynek, e' pedig csak kétszer. Le-ülnek az Asztalhoz, de minek-előtte valamit ettek volna, egy kevés Bort töltrének a' Földre, és egy Darab-húst résznek félre. Istencik' Számára. Midőn már egy keveset ettek, fel-áll a' Vő-legény, és Itallal meg-kínálja a' Meny-asszonyt, ugyan azt tselekszi ez-is. Ezen *Komplimentomok* után, két Borral teli Tsészét nyújtanak nekik, a' mellyből valamit isznak, a' többet egy Tsészébe öszve-töltik, és azután együtt isznak belőle. És ezzel Vége van minden Tzeremóniáknak. A' Meny-asszony a' hivatalos Asszonyok közzé vezetetik, és azokkal töltri-el a' Napot, Vendégeskedés, és külömb-féle Vigasságok között. A' Vő-legény pedig más Szobában vendégeli Vendégeit.

A' másod' Rendű Feleségekkel, vagy Ágyasokkal, nem kell annyi Környűl-állást tsinálni. A' mit a' mellett kell tenni, abban áll, hogy az Asszony' Szüleiével egy Kötésre mennek, a' mellyben azt ígérlik, hogy Leányokat jól fogják tartani. Ezen Asszonyok, a' törvényes Feleségtől függnek, és Gyermekeik az övéinek tartatnak, és hasonló Jussok-is vagyon az Örökséghez. És csak eggyedül ez viseli az Anya' Nevet, és eggyedül ő gyászoltatik Halála után. Némelylek, hogy a' jó Férj-nevet meg-tarthassák, nem vésznak Ágyasokat Feleségek' Meg-eggyezése nélkül, mások pedig csak abból a' Tzélből vésznek, hogy Fíjat nemzhessenek.

A' Folytatása következik.

Anekdoták.

Eggy Gróf, eggy szép Asszonynak Képét kérte mind-úntalan annak Férjétől. De az okos Férj soha sem eggyezett-meg benne, mondván: Ha a' Cópíáját od'adnám Feleségemnek, idővel az Originálist kívánná.

* * *

Eggy Familiájával kérkedő Nemes Ember, azt beszéllette valamelly Társaságban, hogy az ő Familiája olly régi, hogy még most-is fizeti eggy Részét azon Adóságnak, melyet Eleji vettek-fel a' Bethlehem-i Útra, midőn a' Jászolban fekvő Kis Jépus' Imádására mentek.

* * *

Eggy nyalka 'Tisztetske, valamelly Asszonyoknak 'Társaságába' lévén hivatalos Ebédre, tzifrán fel-öltözött, és ki-mértt Lépésekkel sétált az Útszán. De Szerenstétlenségére, eggy Fiaker sebesen menvén-el mellette. Tetétől fogva Talpig bé-sározta. Ezen Állapotban lárván magát az ifjú Ember, szörnyen meg-indúlt, neki esett a' Kotsisnak, és derekasan nád-páltázta. El-únván várakozni az Úr, a' ki a' Kotsiban ült, ki-kiált: *Vége lesz-e* már valaha?... A' Tiszt, a' ki még Indulatjának első Tűzében vólt, kevélyen azt feleli: Ha Pártját akarja fogni az Úr, tsak szálljon-le, majd... *Éj arról nincs a' Kérdés* mondá amaz, de ez a' Gaz-ember Órára van, és minden Páltza, a' mellyet ád néki az Úr, tíz Pénzemben vagyon. Ez az Ok, meg-juházta a' Tisztet, és Véget vetett a' Panasznak.

* * *

Valamelly Faluban eggy Missionárius' Bútsúzó-prédikáziójára, mindnyájan sír-tak a' Halgatók, ki-vévén eggy Parasztot. Hát kend mért nem sír, kérdé eggy a' többek közül... „Én nem tartozom ehez a' Parókiához.

* * *

Midőn egy Püspök az Áldást adta, egy Paraszt-ember le-nem vette a' Sapkáját. Meg-intetvén arról, ha jó, azt felelé, átt-megyen a' Sapkán-is.

* * *

Egy Paraszt Legénynek haldoklott az Apja', azért Éjjel a' Plébánuséért mentt, és három egész Óráig igen tsendesen kopogtatott Ajtaján. Végre fel-ébredvén a' Plébánus, kérdé, hogy miért nem kopogtatott nagyobbban... Féltem, felelé a' Legény, hogy fel-költöm Atyaságodat – No hát mi dolog? Kérdé a' Pap... Az Apám Halálán volt, felelé a' Legény, midőn hazúlról el-jöttem. – Tehát meg-is hólt már eddig? – Óh nem! mondá a' Paraszt, Péter Bátyám azt ígérte, hogy mulattatja addig, míg Atyaságod el-jön.

* * *

Egy Nagy-Úr indulatosan bele-szeretvén egy szép, és jó Erkölsű Polgár-Leányba, több Hízelkedései közt azt mondja neki... Egyedűl szép Virtusaiért szeretem... Tehát mondá a' Leány, *ne kívánja, hogy el-veszítsem mind azt, a' miért szeret.*

Epigrammák.

JÓSEFRE. A' KI A' TSEII-ORSZÁGI ÉHISÉGNÉL KÖNNYVEZETT.

Jósef eggy Király sír –
Hódolj neki Világ! méltó ha veled bír.
Mert sírni tud.

RECIPE EGGY BARÁTNÉMHOZ.

Imhol eggy Kendőző! mellytől az Ortza ég.
A' fel-pírúlt, Szent, és – Szűz Szemérmetség.

AZ IFJÚ ÖZVEGY.

Sok Özvegy, mint nyers Fa, olly Természettel bír,
Melly az eggy Végén ég, és a' másíkán sír.

EGGY MAGTALAN SZÁM-TARTÓRA.

Itt fekszik B... kit minden tartott.
Igen jó Számolónak
Tsak Felesége nem jónak
Mert *multiplicálni* nem tudott.

PROCESSUS

Ezen Szóval élnek minden jó Juristák
Forgatják Szájokban minden Alchymisták.
Annyit tesz úgy tartom a' Szó Erejére,
Hasznot ígér, Köldús-botot ad Végtére.

EGGY FESTETT VÉN-ASSZONYRA KLEIST UTÁN.

Ifjúnak látszol, de nem tagadhatod
Hogy vénebb vagy *magad*, mint az *ábrázatod*.

Kn.

Lalage.

Kleist szerint Németből.

Oda van ő! mi lessz már én belőlem
Lalage el-hagyni engem' nem szán,
Arra futott! Jer szellő! fúj felőlem
Te tőle jössz talán,

Oda van ő! Víz! mond-meg Lalagének
Hogy ha itt nints Mező' Dísze el-vész.
Utánna folysz! Mondjad Imádójának
Koporsója már kész.

Ah! hol tölt most Mezőket Énekével.
Melly Völgy virágzik Nézésétől?
Melly Tsörgő-víz múlattya Zengésével?
'S szépül-meg Képétől?

Tsak eggy Tsókor ah millyet régen adott
Eggy Kéz-nyomást míg tőle el-válok
Engedj óh Sors! Sír! Tátsd bár osztan Szádot
Szívessen meg-halok.

Így panaszlja, [Amynt] jaj kiáltozva
Az Erdőknek, hogy: oda Lalage!
Még ezek-is utánna kíváncozva
Sohajtják: Lalage!

I...i.

Váczon,
Nyomtattatott Marmarossi Gottlieb Antalnál,
szab. 'Ts. Kir. 's Püsp. Könyvnyomtatónál.

Uránia

Első Esztendő
II Köttet.

Az első Köttetbe kinevezett
104. Előfizető Urainkhoz hozzá-járúlnak:

Titt. Dráskórtzi Sámuel Úr.
T. Halassy Mihály Úr.
T. Jakabfi Miklós Úr.
Főriszt. Kármán József Úr Reform. Superintendens.
T. Nagy Gábor Úr.
Mgos Gróf Erdődy Pálffy Ferdinánd Úr ő Nagysága.
T. Plathy András Úr.
T. T. Raitssch Péter Profess. Ur.
Tt. Róth Ferentz 'Tek. Hont Vármegye' Vítze-Ispánnya.
Mgos Baró Özvegy Rudnyánszkiné Asszony
szül. B. Kemény Therezia Assz. ő Nsga.
Mgos Gróf Ifjú Széchény Ur ő Nagysága.
Mgs Gróf Teleki Domonkos Úr ő Nsga.
Mgs. Gróf Teleki Mária Kisassz. ő Nsga.
Titt. Tomka Lászlóné Assz. szül. Szemere 'Su'sánna.
T. Vida László Úr.

EZEN KIVÜL.

Győrben: 3. Nevezetlenek;
Nagy-Károlyban: 4. Nevezetlenek.
Szigetenn: 6. Nevezetlenek.
Pesthenn: Weingand Könyváros 10. Exempl.

Kedves Olvasóinkhoz.

Nemes Dítselkedéssel mutatjuk olly sok 'Tiszteletet érdemlett Hazánk' Fiainak 's Leányinak Neveiket Munkánk' Homlokán, a' kiket mint Olvasóinkat nevezhetünk... Ver a' Szíve az Örömtől minden Hazáját szerető Jámbornak, ha Nemzeti Litteráturánk' Előmenttét kevés Esztendőktől fogva méregeti. Azok a' szégyenleni való Idők, a' hol Betsületet kerestünk abban, ha Nemzetünket lehányván Idege-nekké áttalváltottunk – ezek az Idők többé nintsenek. Igazságtalan lesz ma hólnap az a' Panasz, hogy magyarul a' Magyarok nem olvasnak. Igazságtalan az a' Panasz is, hogy Hazánk Fő-nemessége az anyai Litteráturát megveti. Mi magunk háládó Örömmel hirdetjük, hogy nagy Születésű és Érdemű Hazánk' Fiai 's Leányi nem szűnnek meg ma is magokat Olvasóink' Száma közé bératni, annyira, hogy nem sokára igazságosabb lesz az a' Szemrevetés, hogy a' Középrend éppen 's *tellyességgel nem* olvas, mint az, hogy a' Főbb Rend *idegent* olvas.

Idvezlünk nem csak magunknak, a' kiknek jó és tiszta Szándékunkat az engedelmes Haza olly anyai Szerellemmel fogta-fel, idvezlünk Hazai Litteráturánk' Előmenetelének-is mellyet magunkon tapasztalunk.

Magunkat méltóknak tenni hogy illy Olvasóktól olvastassunk – ez legfőbb, és legédessebb Törekedésünk; és ámbár eddig volt Előfizetőink csak egy Részét térítik-meg súlyos Költségünknek, erre nem ügyelvén, kész Szívvel a' Hazának áldozunk.

Sok Akadályaink, mellyeket a' kik Lépéseinket közelébb való Figyelemre méltóztattak, látják, 's tudják, – elég Mentségünk ez eránt, hogy Köttetjeinket ezen Esztendő' Folyrán nem olly pontossan, mint kívánnánk, adhatjuk Olvasóink' Kezekbe. Ha minden Nap nevedő Száma Előfizetőinknek több Erőt ad Feltételünknek, ezen Hátramaradáson reményljünk, hogy hathatóssan segíthetünk, a' mint ezen Végre minden Készíflereket, mellyek csak Hatalmunkba' voltak, már Valósággal meg is tettünk.

Midőn legelőször szóltunk Hazánkhoz, akkor több Szándékaink között azt is közzé tettük, hogy az olly Munkátskákat, mellyek kissébbek mint sem, hogy Könyvvé, és betsessebbek, mint sem hogy semmivé legyenek, kész Örömmel befogadjuk Urániánkba, tsak hogy az ollyak azon Határokon kívül ne legyenek, mellyeket Rajzatunkban magunknak kiszabtunk. Mindent, a' ki rehat érez, és Hazája Virágzásának örül, hívogatunk, sőt ezen Közszeretetre kénszerítünk, hogy öszvekötvén velünk Munkáját, tsinosítsa, nevelje, 's mívelje Hazai Tudományinkat, és ha tesszik, válaszszon minket Eszközül azoknak Közrehotsátásába'. Az Illy Levelek jöhetnek illy Fellyűlírással: Az Uránia' *Kiadóinak* – vagy *Pesti Könyvadás Kilián Urhoz, Pestre.*

Történetből a' Rézmetszések az első Kötetben rosszatska Papirosra nyomattak le, ezeket az Esztendő Végén Olvasóinktól kiváltjuk, tisztább és szebb Nyomásokért.

Ezen Kötetnek Kézhezvételével, kérjük Előfizetőinket, hogy a' második Fél-esztendőnek Árrát Collector Urainknál letegyék; azokat pedig, a' kik az első Fél-esztendőn még hátravannak, talán nem is lesz szükség kérni, hogy azt eggy Úttal lefizessék.

Az Kiadók.

A' Köttet' Foglalattya.

	Óldal
Az álraváltozott 'Törpe' Folytatása	119
Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házasodáskor	126
Szeretet és Házaság.....	136
A' Módi.....	139
Mesék. A' Tsikó.....	148
A' Veréb, és a' Gerlitze.....	148
A' Farkas, a' Juh, és a' Bárány.....	149
A' Szűzesség. Eggy Allegória	150
A' vén Tserfa.....	151
Amor, és a' Pálma-fa.....	152
A' Tengelitz.....	152
Eliza.....	154
Remekek a' Düsseldorfí Képpalotában.....	157
Az Embernek külömb-féle Nemeiről.....	161
Fanni' Hagyományai.....	179
Lerajzolása eggy új Kandalló-kementzének.....	193
Anekdoták.....	194
Nagy Sándor, és a Halhatatlanság' Forrása.....	197
A' Mózaiak Munkáról.....	203
A' nagy 'Sidó Gyűlésről, melly 1650-dik Esztendőben, Magyarországban tartatott.....	205
Száraz Etz'tet tsinálni.....	207
Száraz Húslevet tsinálni; a' mellyből, midőn hírtelen kell oda haza, vagy Útonn Hús nélkül, jó Húslevet lehet készíteni.....	207
A' Bánás ezen Pogátsákkal.....	208
A' legfáinabb Portzellánt úgy megtsinálni, hogy el ne pattanjon, akár mit töltsenek belé.....	208
Eggy olly Ragasztót tsinálni, melly által rőrtt Üveg, Portzellán, és Ágát, olly helyesen öszvetapasztatik, hogy alig lehet eszre venni.....	208
Más Mód.....	209
A' Naptól elsütött Bőrt megszépíteni.....	209
A' Kávét jó mosni.....	209
A' Tűzpróbáról Magyar Országba'.....	209
Eggy Szer a' Tűznek hamar Mególtására.....	211
A' füstöltt Húsok' Megtartásáról.....	211
A' sikertlen Munka.....	213

Az átalváltozott Törpe' Folytatása.

A' Gróf hat Esztendeig élt Házasságba' egy rít Asszonnyal, a' ki minden lehető Módon keserűvé tette Életét, és egyedül Leánykája, a' kit véle nemzett, édesített meg keserves Életének némelly Szempillantásait. Én nemes Vértől származtam, de Familiám szerentsétlen Történetek által, annyira el-szegényedett, hogy Dajkaságot viseltem a' Gróf' Gyermek mellett. A' Gyermek meg-holt, és az Anya csak hamar követte. Nem sok Idő múlva, némi-néműképpen ki-póltatott a' Gróf' Kára. Eggy Este, midőn Haza érkezett, Ajtaja előtt, eggy Kosárkába' eggy igen szép Leánykát talált, és ez a' Leányka – Nagyságod volt! Fel-vette azt, és az én Gond-viselésém alá adta. A' Levélke, a' melly a' Kosárba' volt, jelentette, hogy még meg-nints keresztelve a' Gyermek, de annak Szülőről eggy Szó sem volt benne. Nem-is tanulhatott-ki a' felől leg-kissebbet-is a' Gróf, jóllehet nagyon igyekezett rajta: mindazonáltal azon Rongyokból, a' mellyekbe' volt bétakarva, lehetett ítélni Szülői' Szegénységéről.

Már Fél-esztendeig volt Nevelésem alatt Nagyságod! midőn eggykor Szobámba jött a' Gróf, és meg-elégedve szemlélte a' Gyermeket. Már éreztem, mondá, a' Házasság' keserű Részét, szeretném annak Gyönyörűségeit-is meg-kóstolni. Fel-tettem, hogy ezen Leánykából Feleséget nevelek magamnak. De minthogy lehet tartani attól, hogy ha fel-nő, nem kíván Férjének venni, eggy Plánomot főztem-ki, a' melly által reménylem, hogy Végemet el-érem. Ezt a' Plánomot közlöttem vélem a' Gróf. Én ajánlottam Szolgálotomat: és azonnal a' következő Rendelések tettettek.

Mindjárt eggy mezci Házba hordozkodtam, melly eggy Rész a' Gróf' Jóságának. Ez arra volt rendelve, hogy Nagyságod! a' Világgal esméretlenül, egyedül Szívének Ártatlanságába' neveltessen, és azon 'Tzélra, a' mellyet a' Gróf forralt Fejében, érzékenyen el-készíttessen. Arra mindenek felett szűkséges volt, a' Nagyságod' határatlan Bízodalma bennem, és azért, úgy adtam-ki magamot, mint édes Anya. A' Gróf meg-parantsolta, hogy Anyaiképpen viseljem magamot, és semmit sem mulassak-el, a' mi Nagyságodnak Gyönyörűséget szerezhet. Nem-is mondhatja Nagyságod, hogy ezen Parantsolat ellen tselekedtem volna, és mondhatom, hogy az nem kevésbé történt a' Nagyságod éránt-való Hajlandóságból, mint a' Grófhoz-való Engedelmességből. Julis, a' ki rökélletesen meg-volt tanítva azon Személy' Játzására, a' mellyet Idővel játszott, el-kerülhetetlen Eszköz volt a' Gróf' Tzéljainak El-érésére, és inkább e' Végből jött a' Házba, mintsem hogy Nagyságodnak Társalkodónéja legyen.

Mihelyt a' Gyermek-esztendőkön fellyül volt Nagyságod, minden oda mentt, hogy Nagyságoddal a' Tündér-történeteket, és Tsudákat el-hitessük olly Formán,

hogy midőn Okossága nevelkedik, Gyanúba ne essünk. E' 'Tzél' Elérésére igen sokat használtak azon Mesék, és képtelen Történetek, melyeket olvasni adtunk Nagyságodnak. Azon Szín alatt, hogy ezen Olvasás csak Múltságára rendeltetett, el-rejtettük titkos Intézetünket, melyeknek El-érésében a' Nagyságod' Hajlandósága sokat segített. Azomba', jóllehet hírtelen bé-plántáltuk a' 'Tsudák' Hívését a' Nagyságod' Szívébe, még-is természeti Okossága, némelly Akadályokat tett előnkbe, és kényszerített, hogy vigyázva viseljük magunkat. Onnan volt az, hogy én az egész Dologban, a' mint emlékezhet reá Nagyságod, egyedül csak Szemlélőnek látszóttam lenni, a' midőn Julis, a' ki az által kevesebbet tett Kotzkára, szorgalmasan támogatta, és építette a' Nagyságod' képtelen Vélekedéseinek Fondamentumát.

Tízedik Esztendejében már el-készültnek lenni véltük, hogy a' Gróf első, és egyszersmind meg-határozó Lépését meg-tehesse. Nem vesztetett benne, olly helyesen volt minden el-rendelve, és olly derekasan ki-számlálva. Tudja Nagyságod, miképpen tsalta-bé Julis az Erdőbe; de bezzeg ha tudta volna, hogy azok a' Medvék, a' melyek olly nagyon meg-ijesztették Nagyságodat, a' Gróf' Medve-bőrbe öltözött Inasai voltak, hogy a' Kő-szikla, a' melyből a' midőn a' Törpe meg-ütötte. Víz szökött-ki, egy mesterséges Makhina volt, a' mely alatt egy Szökő-kút volt el-rejtve, mely egy Űtés által ki-nyíllott; – bizonyosan nem engedte volna magát arra beszélni, hogy a' kis 'Tsuda-tévnőnek Kezét esedezve kérje. De az az Elő-ítélet, a' melyben Gyermekségétől fogva neveltetett, hogy az Erdőt Vad-állatok lakják, első 'Tekintetre, a' mint azt a' Gróf előre el-látta, annyira meg-rettentette Nagyságodat, hogy a' Medvéket jobban Szembe venni nem mérészlerte. A' mi pedig a' Kő-sziklát illeti, meg-kell vallani, hogy a' Mesterség mindent Véghez vitt, hogy Színe és Formája természetes legyen. Julis-is olly derekasan játszotta Személyét, hogy a' leg-híresebb Játszónának-is Bersíflétére szolgált volna.

A' Gróf el-érte Végét, nem akarta mindazonáltal, hogy azon Szerentsétlenségen el-epeesse magát Nagyságod, hogy egy 'Törpével váltott Jegyet. Nékem kellett a' miatt vígasztalnom, és az a' Szín, hogy Jegyesse nem valóságos, hanem csak el-változott Törpe, a' mint azt előre el-lehetett látni, könnyen Helyet kapott. De hogy tovább-is meg-tartasson Vélekedésében, új 'Táplálást kellett adni Képződésének. Azomba' a' 'Tündér-mesék száraz Eledelt adtak abban az Időben, a' melyben Nagyságod volt. Okossága már nagyon gyarapodott. Szükséges volt, hogy annak Munkássága, a' melyet már többé nem lehetett el-fordítani, Képződésének Munkásságával Eggyességbe hozattasson. Leg-többet szolgálak ebbe' azon Kabalai Álmodozások, melyekre az én Könyv-táramba' elegendő Matéria volt.

De az Érzékenységeknek-is meg-kellett elégítenni; Nagyságod kívánta Jegyessét, a' kit egyedül csak nem természetes 'Törpe-formába' látott, eredeti Szépségében-is esmélni. E' Részbe'-is már előre gondoskodott a' Gróf. Egy meg-hitt Barátjai közül, által-adta néki Fiát, a' ki még alig volt tízen-hét Esztendő, és az mind Szépségére, mind Maga-viseletére nézve, tökéletesen meg-felelt a' Gróf' Szándékának. A' volt az a' szép Juhász, a' kinek Képét, Julis Álmába', Nyakába függesztette, és a' mely Fel-ébredésekor annyira el-ragadta Nagyságodat, hogy azt egy leg-szebb Elemen-táris Lélek Képének vélte. De ez csak Kópia volt, és természetesen fel-kellett támadni Nagyságodban a' Kívánságának az Originális' Látására. Az én Barátnémhoz-

való Útazás, egyedül ezen Kívánság', Bé-teljesítésére tzelezott, de én leg-kissebber sem mutattam Szándékom felől. A' mi Útazásunk, a' melly három Nap tartott, egygy Fertály-óra alatt, meg-eshetett volna, ha azon az Erdőtskén mentünk volna keresztül, a' hol a' Törpét, és a' Medvéket látta Nagyságod; mert már fellyűl jelenttettem, hogy az a' Hely, a' hol laktunk, egygy Részre volt a' Gróf Jóságainak, mellynek Közepében, most lakik Nagyságod, és a' szép Juhászt látta leg-elsőben. Hogy arról meg-győzertessen, mennyen Nagyságod azon az Erdőtskén által, a' melly a' Kastély' hátúlsó Részét fedi, és a' mellybe-való Bé-menést a' Gróf meg-tiltotta, azon-nal meg-látja a' Barlangot a' Hegy' Ódálába' és nem messze a'hoz a' Kertet, és a' Házat, mellybe' Gyermekségéről fogva nevelterett. De szűkséges volt, hogy ez mind e' máj Napig Titokban tartasson; azért mentem Félre-úton tettetett Barátnémhoz, és mivelhogy azt kellett el-hitetni Nagyságoddal, hogy a' szép Juhász' Lakása messze vagyon a' miénkről, három Napig húztam a' Útazást. A' Mező-város, a' hová bé-szállottunk, a' Gróf Jóságának Elején fekszik, mellynek Bé-menetele itt-is egygy Erdőtskével takartatik-bé. Fog emlékezni reá Nagyságod, miképpen tsalogatta-bé abba', és tovább a' Gróf Kertyébe Julis. Minden ki-vólt tsínálva előre, és a' szép Ifjú olly derekasan játszott Személyét, mint a' Gróf a' magát, midőn leg-elsőben össze-jött Nagyságoddal, az Erdőtskében – az Erdőtskében mondom, mert az, a' mit nagy Erdőnek vél Nagyságod, tsak egy keskeny Fialat.

Különösnek fog tetszeni, hogy én, és Julis mindenkor ellenkezőképen vélekedtünk a' Törpe, és a' Juhász felől, és hogy midőn én azt állítottam, hogy a' Juhász, és a' Törpe, ugyan azon egygy Személy, Julis azt akarta meg-mutatni, hogy a' Juhász a' Törpének Ellenkező-társa. Ezen ellenkező Állításoknak a' volt a' Vége, hogy Nagyságod szűntelen Bizonytalanságban maradjon, és hogy, a' midőn az egygy Végasztalására szolgál, a' más esméretessé, és barátságossá tégye avval a' Gondolat-tal, hogy Végre tsak ugyan egygy Törpe' Feleségének kellene lenni. Igaz, hogy a' Hegy-barlangban-való Látomány el-hitette Nagyságoddal, hogy a' Juhász, és Törpe egygy Személy légyen, de mivelhogy, a' mint a' Törpe mondotta, tsak akkor nyer-hette vissza természeti Formáját, midőn Atya lett, előre el-kellett szánni magát, a' Mennyegző után, bizonyos Időig élni a' Törpével. És valóba' azt vélte a' Gróf, hogy eggynehány Hólnapi, naponként való Társalkodás által, annyira hozzá szokik a' Gróf Formájához Nagyságod, hogy azután könnyebben el-szenvedi az Igazság' Fel-fede-zését. Azt a' Ruhát-is, a' mellyben leg-elsőben' jelentt-meg az Erdőben, és azután a' Juhász-könröst, a' melly igen rúttól állott rajra, azért vette-fel, hogy még rútabb légyen, mintsem valóba' volt, és hogy szebbnek tessen, midőn rendes, és jól válasz-tott Ruhában, úgy, mint Férje, jelenik-meg Nagyságod előtt. Mind ezekből láthatja, Nagyságod, hogy a' Gróf, minden lehetséges el-követert, hogy Nagyságodnak kedvezen, és hogy Szívét, sem a' Házasság előtt Bánattal, sem azután véletlen Tsapás által, igen nagyon meg ne szorongassa... De folytassuk tovább a' Törté-netet:

A' Barlang' Ajtajának Költsát, a' Hívó-tzedulával egygyütt, valamint az első Tzedulát-is, mellyben Szeretőjének Képe ígértetett, Julis tette Elő-kötőjébe, mi-nekelőtre fel-kötötte volna Nagyságod. Igen könnyű vólt neki meg-tsálni Nagysá-godat, mivelhogy leg-kissebb Gyanút sem vetett benne.

A' Barlangba'-való Látmány, a' mely bé-fejezte a' Nagyságod' Meg-vakíttatását, könnyű volt mind a' Grófra, mind a' szép Ifjúra nézve. Mind a' ketten, Kedvekre járhattak-ki 's bé, eggy Ajtón, a' mely a' Szőnyeg megett volt, a' nélkül, hogy a' Setétség, és a' dörgő Tsartogás miatt, észre-vehette volna Nagyságod. A' Sebesség, a' Rendesség, mellyel a' Törpe, és a' Juhász fel-váltották egymást, a' jó illatú Olajjal meg-töltött Lámpás El-tűnése, és annak ismét Meg-jelenése, és több e' félék, ne tessenek tsudálatosoknak, midőn elég Idő, és Alkalmatosság volt, a' Játékra el-készülni, és a' Makhinákat jó Rendbe hozni. Annak a' Mesének, mellyet a' Törpe a' Barlangba' beszélt, rész szerínt az a' 'Tzélja volt, hogy Magaviseletét az Erdőtskében ki-mentse, és színlert El-változtatásának 'Tirkát meg-foghatóvá tegye, rész szerínt hogy Nagyságodnak magas Várakozását alább hangoztassa. Nagyságod Elementaris-Léleknek vélte Vő-legénnyét, és az ő Beszédéből meg-tudta, hogy nem egyéb hanem eggy szerentsétlen Ember. Már most könnyen el-hiszi Nagyságod, hogy a' Gróf' Attya nem Sipos, és Anyja nem Szilfné volt, hanem mind a' ketten Grófi Házból eredtek. Mindazonáltal abba' a' mesés Elő-adásba', a' mellybe' a' Gróf rít Formájának Okát öltöztette, van valamelly Igazság. Eggy Esés első Ifjúságában okozta azt. Eggy magas Helyről esett le, midőn Játzó-társának, a' ki a' Vízbe akart fúlni, Segítségére sietett.

A' Nagyságod' Által-rétele a' mi Házunkból a' Gróf' Kastélyába, már most nem fog tsudálatosnak látszani, midőn tudja, hogy az nem három Napi Járó-föld, hanem alig van négy-száz Lépésnyire a' mi Lakásunkhoz. Hat Szolgálói a' Grófnak vitték Nagyságodat, a' mi Házunkból, eggy Hordozó-ágyon, a' Barlangon, és az Erdőn keresztül a' Várba; de hogy a' Mozgás által, fel-ne ébredjen Nagyságod, az előt-való Este Álom-italt tettem a' Levesbe.

Ezen Ki-fejrésekből, mellyeket a' Gróf' Parantsolatjára közlök Nagyságoddal, a' ki tovább nem akarja Tévelygésbe' tartani, meg-magyarázhat Nagyságod sok apróbb Könyűl-állásokat, Történeteiben, és által-láthatja minden Részeiben azon mesterségesen ki-dolgozott Plánumot. Már régen Nyomába jött volna ezen 'Tiroknak Nagyságod, ha az Erdőtske a' Gróf' Kastélyának Szomszédságát a' mi Lakásunkhoz, el-nem fedte volna. Hogy tehát az Idő előtt-való Fel-fedezés el-kerültessen, az egész Dolog ott forgott, hogy Nagyságodat az Erdőbe-való Bé-meneteltől ójjuk, azért Gyermekségétől fogva, szüntelen azt vertük Fejébe, hogy azt Vad-állatok lakják, azért mondotta a' Gróf-is a' Mennyegző után, azt, hogy ott Hatalmába' van a' Léleknek Nagyságodat el-ragadni.

Fel-fedezvén a' Dolgot, sem é, sem Julis nem jelenünk meg soha a' Nagyságod' Szemei előtt. De a' Nagyságod nemes, és nagy Lelke, a' melly nem gyűlölhét örökké, meg-enged végre a' Bűnösöknek, a' mit kérünk Érdemünk nélkül. Nagyon nyom Vétkem, hogy Nagyságodat meg-tsaltam, de vigasztal eggy Részről az a' Gondolat, hogy eggy olly Férjfiúnak kerítettem Kezébe, a' ki ezen 'Tsalárdságán, és Formáján kívül, Hiba nélkül van, a' ki indulatosan szereti Nagyságodat, és örökké leg-főbb Gondjának fogja tartani, Nagyságodat olly bódoggá tenni, a' mint Hatalmába' vagon."

Ne kívánja Drága Barátném! hogy azt a' Rémműlést, azt a' Fájdalmat, és azon ezer meg ezer Szívszaggató Érzéseket le-rajzoljam, mellyeket ez a' Levél okozott

bennem. Engedje-meg, hogy ezen szomorú Pontján Életem' Leírásának, oly sebessen keresztül menjek, a' mint tsak lehet. Egyedül tsak azon Indít'okokat hordom elé, a' mellyek arra a' kedves Barátném előtt meg-foghatatlan Végezésre bírtak, hogy ezen Fel-fedezés után – a' Grófnál maradjak.

Én, igazán meg-fontolván a' Dolgot tsak egy szegény Árva – egy talált Gyer-mek voltam, a' kit a' Gróf Könyörületességből felvett, és nevelt, minekelőtte még 'Tzélja lett volna reám. A' Gondviselés, a' Nevelés, mellyet az ő mezei Házában vettem, illendő volt egy Gróf Leányához. Tsalárságának Oka, mellyet velem ját-szott, főképpen hozzám-való Szeretetében feküdt, a' melly ötet egészen meg-vakította. Az az érzékeny Kedvezés, a' mellyel erántam viseltetett, midőn meg-tsalt, kissebbítette Tsalárságának Úndokságát. Az egész Világ. Senkim sem volt rajta kívül. Ő volt Atyám, Férjem, Barátom, és mindenem. Majd egy egész Ész-tendeig élttem véle valóságos Házasságban, a' nélkül, hogy Maga-viselete ellen panaszolkodhattam volna. Igaz, hogy Szabadságomban volt, ötet, Kezemnek tsalárd Meg-kerítéséért, törvényesen bé-vádozni, és az El-választásra Törvénybe idézni, de Tapasztalatlanságom a' Világba', és az ő Aránya előre el-hírették vélem, hogy a' Per az ő Rézsére fog jól ki-űtni. Más Rézről, az a' Tisztelet, és Szeretet, mellyel hozzám viseltetett Öszve-kelésünktől fogva, tovább-is hasonlót reméltetett velem. Ezen Okok arra vetek végre, hogy meg-győzvén ellenkező Érzéscimet, engedtem a' Gróf Kéréseinek, és Könnyeinek, és meg-maradtam nála.

De ugyan azon Időbe', mellyben ezen Végezésem tudára adtam, azt kívántam tőle, hogy eddig-való 'Tselédjeit másokkal váltsa-fel, mivelhogy azok nem tsak nem tudták a' Tsalárságt, hanem hathatósan Részt-is vettek benne. El-is bósátotta őket, gazdagon meg-ajándékozván, hogy a' Dolgot Titokban tartsák.

Hát mi lett a' szép Juhászból? Gondolhatja kedves Barátném! hogy nékem nem egy lehetett, valamit, vagy semmit sem tudni felőle. És a' Grófnak-is elébb tettem ezen Kérdést, mint sem ki-jelentettem azt a' Végezésem, hogy nála maradok. Azt felelte, hogy három Hólnappal az előtt, egy gazdag Kis-asszonyt vett-el, és két-száz Mért-földnyire lakik tőlünk. Óh kedves Barátném! melly tsudálatos az Ember' szíve! Minden Okom meg-volt, hogy ezen Ifjút, a' ki oly kegyetlenül, oly tsalárdul, oly árulóképpen bántt vélem, úráljam, és gyűlöljem. Igyekeztem-is azon, minden Erőmből, hogy úgy terjesszem ötet magam eleibe', mint a' leg-tsalárdább, leg-alább-való, leg-rosszabb Embert – haszontalan! mihelyt Képe, és avval Ifjúságomnak *ro-mános* Emlékezeti fel-támadtak Szívemben, oda volt a' Gyűlölség, és Útálat. Nem! nem! mondám gyakran magamba', lehetetlen, hogy oly rossz legyen, a' mint lát-szik, ki tudja, ha nem inkább meg-tsalattatott-é mintsem 'Tsaló. Mindent öszve-szedtem Mentségére, és – minék-is szégyenleném azt meg-vallani – ezen Szeretet-re-méltó Gonosz-tévőnek, úgy nevezte Szívem – Elvesztése, számlálhatatlan Könnye-imbe' került.

E' volt belső Fájdalmam, a' melly Házasságomat keserűvé tette, jóllehet a' Gróf mindenképpen igyekezett, azt gyönyörűséggé tenni. Hozzám-való Szeretete, nem gondolván komor Vóltommal, mellyet gyakran, és keményen éreztettem véle, mindenkor egyforma volt. Az Igazságnak tartozom ezen Vallás-tétellel, hogy a' leg-jobb, leg-hűségesebb, leg-érzékenyebb, és leg-kedvkeresőbb Férj volt. De soha sem

érhetre-el azt az örömet, hogy Atya lett volna. Minekutánna négy Esztendőig élünk egymással, hírtelen meg-ütötte a' Guta, és meg hólt –

Én a' Grófnak gyakor Erössítésére, tökéletesen hittem, hogy sem Szüléi, sem Atyafiai nintsenek. Annál inkább el bámúltam, midőn a' Testamentom' Felnyitásakor, hallottam, hogy Jószágának nagy Részt, eggy nekem Nevére nézve esméretlen Embernek, a' kít messzéről-való Atyafiának mondott, hagyta. A' Törvény-szék azonnal ki-hírdeterte az Újságokba' a' Gróf' Halálát, és hívattarta az Örököszt, hogy magát jelentse. De az én, és mindennek Bámúlására, nem jelent meg olly hamar, a' mint hitték.

Alig töltek-el a' Gyász-hetek, hogy Jószágomnak, és Országomnak Híre több Kérőket tsalogatott Házamba. Mind el-útaztam őket, avval a' Felelettel, hogy többé Férjhez nem megyek. Valóba' fel-is tettem azt magamba', de ki láthat-el mindent előre?

Minteggy fél Esztendővel a' Gróf' Halála után, eggy Kotsi érkezett-bé estve az Udvarba. Azt vélvén, hogy ismét újj Kérő jött, azt parantsoltam, ogy tagadjanak-el. De azt a' Hírt hozták, hogy a' Gróf' Atyafia kérne Engedelmet, vélem beszélni. A' nagy Bámulás miatt, még alig adtam-ki azt, midőn eggy Ifjú Ember Gyász-ruhába', eggy Kísérővel bé-lép, és lassú Lépésekkel, félénken felém közelít. Helyesebben Szeme közzé nézvén, reszketni kezdettek Lábaim, és fél Ájúlásba' eggy Székre rogytam. A' Gróf' Atyafia volt, a' ki azelőtt a' szép Juhásznak Személlétét játszotta.

Rebegés, és Akadozás az ő Résztéről – Haldítás az enyimről, viszontag El-pirulása, és Halaványodása Országomnak, a' Szóllásra-való Szorongarás, attól való Rertegés – Haborodás, a' melly a' Harmadiknak Jelen-létte által neveltetett – e' volt Foglalatja ismét-látásunk' első Szempillantásainak. Végre össze-szedte magát, és –

De nem! kedves Barátném! nem akarom több Leírásokkal Békességes-tűrését fárasztani, úgy-is eléggé meg-próbáltam azt, eddig-való Beszédem' Hosszasága által. Hadd mondjam-el rövideden, a' leg-fontosabbat, a' mit az ő, és Őti-társa Szájából értettem.

Nem házasodott-meg, a' mint bóld. Férjem – az én, és hihetőképpen a' maga Tsendességére-is el-hitette vélem. Kevéssel Esküvésünk előtt, a' Gróf' Parantsolatjára, Angliába utazott, és az alatt mindég ott lakott. Késű tudta-meg, Történet által, Férjemnek Halálát, mivelhogy az Újságok, mellyek azt hírdették, nem kerültek Szeme eleibe. A' mi azon Szemfény-vesztő Játékokat illeti, a' mellyek által az előtt négy Esztendővel meg-tsalt, azokra a' Gróf' Fenyegetései által kényszerítetett, a' ki nem tsak minden Segedelmét meg-vonni, hanem még az Örökségből-is ki-akarta tagadni.

De, hozzá rette azt-is, hogy Képem bosszúállólag köverte Angliába, Meg-bánás, és Mardosások kínozták szüntelen, és hogy ha Botsánatomat meg-nem nyerheti, a' Kétségbe-esés Gyötrelmei emésztik-meg.

Borzasztó volt Képe, midőn ezt mondotta, jóllehet egyébaránt inkább nyert, mint sem vesztett Személlye, Távollétében. Szívemre vettem Maga-kijelentését, és Értésére adtam, hogy végre meg-engedem engeszteltetni magamat. Úgy látszott, hogy ez által meg-tsendesítettem, de eggy-néhány Nap múlva, ismét fel-támadott Félelme, és, hogy a' Szerentsétlenséget el-hárítsam, kinteleníttettem magyarán bizonyossá

tenni Botsáatomról. Néhány Hétiig meg-vólt nyugodva. De az a' Gondolat, hogy talán még titkos Gyűlölséget táplállok magamba', ellene, újjonnan kezdette szorongatni. Mit tudtam tenni evvel a' Bagival, hogy Kétségeit, és Szorongatásait egészen el-oszlassam? A' még-is jól esett, hogy csak távól-való, Aryafi vólt! Meg-békéllés' Zálagaúl – Kezemet adtam néki.

G. i.

Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házasodáskor.

Mind a' Férjfi, mind az Asszony új Házasságra léphet, Házas-társa' Halála után.

Az Özvegyek, ha Gyermekek vólt, tökéletesen szabadok, és ki-vagynak vétettetve a' Szüléi Hatalom alól; mindazonáltal nem igen szolgál Betsületekre, ha nagy Szűkségtől nem kénszerítternén, férjhez-mennek. – A' *Többléleségtartás* meg-vagyon tiltva; de a' *Tászárnak* rend-szerint három Felesége szokott lenni. – A' valóságos El-válás ritka Dolog *Khinában*, jóllehet tsekély Okokból-is meg-történhetik, p. o. Ha a' Feleség engedetlen, fetségő, Szerelem-féltő. A' melly Asszony el-hagyja Férjét meg-vesszőzterik, és a' Férjnek Jussa vagyon el-adni azt; ha pedig még ezen fellyül másutt Férjhez-is mégyen, Kötéllel fojtatik-meg. – Az *Atyai* Hatalom *Khinában*, igen sokat hasonlít a' régi *Római*hoz, ezen Külömbsséggel, hogy itt az *Anyácal* közös. Sem az *Élet-idő*, sem a' *Héval*, nem szabadítja-fel a' Gyermekeket, a' Szüléi Hatalom, és Fenyíték által. Az Anya meg-vesszőzterheti Fiját, ha Mandarin-is.

* * *

A' *Sán-si* Tartományban olly neverséges Szokás vagyon, hogy a' Hóltakat házassítják össze, ha meg-történik, hogy az egyiknek, a' Fija, és a' másiknak a' Leánya, ugyan azon egy Időben hal-meg. Akkor meg-eggyeznek a' Szülék, a' Házasság felől, egymás mellé temetik a' Koporsókat, és el-lakják a' Lakodalmat. Attól az Időtől fogva, fel-tartatik a' Sógorság a' Szülék között, szinr' úgy, mintha a' Gyermekek Életekben házassították volna össze.

* * *

Koreában minden különös Tzeremónia nélkül, esik meg a' Házasság. Már 7. 8. Esztendő Gyermekek közt, kötetik, és szabadon társalkodhatnak egymással. A' Szűzességet nem nagy Betsben tartják, és mindenfelé tele van erköltstelen Asszonyokkal ezen Ország.

A' Mennyező Napján, végig lovagollya a' Vő-legény a' Város' főbb Útszáit, Barátjai, és Attyafiai által kísértetvén; Végre meg-áll a' Meny-asszony' Háza előtt, a' Meny-asszony ki-jön, Attyafiaival egyfűtt, és a' Vő-legény' Házába' mégyen, a' hol a' Mennyező tartatik minden Környül-állások nélkül, és a' Vendégek meg-vendégeltetnek. – Az első, második, és harmadik *Grádusban* meg van tiltva a' Ház-

zasság. – A' Többfeleség-tartás ugyan nem szokatlan Dolog, jóllehet világosan meg vagyon tiltva a' Törvényben. A' szerint csak egy Feleséget tarthat a' Férj a' Háznál, a' Házon kívül pedig, annyit a' mennyi tetszik. –

Egyéb'aránt nem nagy Tiszteletben, és nem sokkal jobban tartatnak az Asszonyok, mint a' Szolgák, és gyakran Gyermkeikkel együtt, el-tsapattatnak.

* * *

A' *Tunkiniaiak* meg-nem házasodharak a' Szülék' Meg-eggyezése nélkül. A' Férjhez-menetel' szokott Ideje a' tízen-hatodik Esztendő. Az egész Tzeremónia abban áll, hogy a' Vő-legénynek valamellyik Attyafia, meg-kéri a' Leányt, a' melly Alkalmatossággal, némelly Ajándékok adattatnak a' Leány' Attyának, és ha a' Dolog meg-történt, mind két Részről, a' Gazdagság meg-visgáltatik. Azután a' Vőlegény mindent küld a' Meny-asszonynak, a' mi szükséges, és elérkezvén a' Lakodalm' Napja a' Meny-asszony, Szüléi, és Attyafiai által, avval egygyütt, a' mit a' Vőlegénytől vett, a' Vőlegény' Házába kísértetik. – A' Többfeleség-tartás ugyan, meg-engedtetik *Tunkinban*, de csak a' leg-főbb Feleség parantsolhat egyedül a' Háznál. A' Törvények meg-engedik a' Férjfiaknak, az El-válást, de az Asszonyok oda nem hagyhatják Férjeket, azoknak Meg-eggyezése nélkül. Az el-váltt Asszonynak Jussa vagyon, hozott, és Férjétől vett Jóságát, magával el-vinni: Gyermkeit pedig Férjénél hagyja. Az El-válás' Tzeremóniája abban áll, hogy azon Villa, a' mellyel az Asztalnál evett a' Feleség, ketté-töretik, a' Darabok két különös Zsatskóba varratattnak, mellynek egyikét a' Férj tartja meg, a' másikat pedig Feleségének adja. Ezen felül valamelly Elválás-levelet-is ad neki, mellyben elő-számláltatik mind az, a' mit magával vihet. – A' Hűségtelenség keményen meg-büntettetik az Asszonyokban, mert a' melly Asszony abban tapasztaltatott, egy arra meg-tanított Elefánt elejébe vettetik, a' melly Halálra tapodja.

* * *

A' *Japánbéli*ek rend-szerént több Feleségeket vésznak, de azok közül, csak egy, Asszony a' Háznál; és parantsol a' többinek. Jóllehet több Feleséget tarthatnak a' Férjfiak, még is azokon kívül, Ágyasokat-is tarthatnak. A' Kérés, a' Házasság-kötés, és egyéb előre-ménő Tzeremóniák, rend-szerént a' két Részről-való Atya-fiak által mennek véghez. Az Asszonyok semmi Házasság-adományt nem visznek magokkal, sőt inkább meg-vétettetnek Szüléiktől, vagy Attyokfiától. a' Vőlegény által; mindazonáltal némelly Ajándékokat ad a' Meny-asszony a' Vőlegénynek, mellyeket ez viszontagolni tartozik. Az *Esküdtetés-tzeremóniája* a' Templomban esik-meg, valamelly Kép-istennek Zsámolyán, a' *Bonzok* által. A' köz-rendű Férjfiak gyalog mennek oda, a' Főbbek pedig Szekereken, és ott várják a' Meny-asszonyt, a' ki Tetétől fogva Talpig bé-fátyolozva jelen-meg. Előtte Muzsikuskok mennek, hátul Asszonyok kísérik. Az Esküvés alatt, égő Szóvétneket, vagy Lámpást tart a' Meny-asszony, és Vő-legény Kezében. Azután Szerentsét kíván a' Társaság az össze-esküdt Sze-

mélyeknek, és a' Meny-asszony minden Játszó-eszközeit a' Tűzbe veri. E' meglévén, a' Lakodalmas Nép a' Vőlegény' Házába megyen. a' hol a' Vőlegény meglátja leg-elsőben Mátkáját, a' ki eddig mindég bé-volt Fátyollal fedve. A' Lakodalmom-inneplés, a' melly a' Környűállásokhoz képest, Vendégeskedésben. Tántolásban. Néző-játékokban, 's a' t. áll, közönségesen nyóltz Napig szokott tartani. Azután egy Számára rendelt Szobába vezettetik a' Meny-asszony, a' mellyből nem jön-ki egyébkor, hanem csak midőn Familiájának Halotti-Szokásai innepeltettnek esztendőnként. –

Minthogy a' Férjfiak, rend kívül Szerelem-féltők; mindenképpen azon kell igyekezni az Asszonyoknak, hogy Alkalmatosságot ne adjanak Férjeknek, a' Hűségekben-való Gyanakodásra. Mert a' Férj határatlan Úr a' maga Házában, és Familiájára nézve az Életen, és Halálon uralkodik.

* * *

Golkondában egyedül a' Szülőknek vagyon Jussok Gyermeküket ki-házasítani; és mindenkor a' magok' Osztályából, és gyakran a' magok' Familiájából, keresnek nekik Házas-társakat, mivelhogy az Atyafiság' Grádusai, itten semmi Tekintetben sem jönnek. A' Leányoknak semmi Meny-asszony-jószág nem adatik, sőt inkább a' Vőlegénynek kell még-ajándékozni az Ipát. A' Fijúkat öt, a' Leányokat pedig három Esztendő-s-korokban, már öszve-házasítják, mindazonáltal addig váraкоznak az Öszve-keléssel, a' míg azt a' Természet meg nem engedi. Az hamar meg-esik, mert már tizenkét Esztendő-s Asszonyok, Gyermeket szűlnek. –

A' Lakodalmi Szokás abban áll, hogy az új Házasokat egy Hordó-székbe ülterik, és az Útszákon végig, hosszúig hordozzák. Visszátérésekkor egy Posztót terít el a' *Bramin*, a' melly alá a' Vőlegénynek mezítelen 'Tzombját kell bé-dugni, és a' Meny, asszony' Lábát meg-értetni véle.

Ila a' Férj meg-hal, Férjhez nem mehet az Özvegy, hanem kéntelen egész Életét szomorú Állapotban el-tölteni; midőn tudniillik Attya' Házába bé-záratik, és onnan soha sem léphet ki.

* * *

Mivelhogy a' *Mongáloknak* venni kell a' Feleséget; gyakran otthon vénülnek a' Leányok. Az Atyafiságnak első, és második Grádusában, nem házasodnak, de a' Sógorság nem Akadály; és azért két Testvért venni Feleségül, nem tiltott Dolog.

Ila az Eggyezés meg-esett az Atyával, Leánya végett, Vendégséget ad, a' Leány pedig valamelly Atyafijához fut, és el-búvik nála. Midőn a' Vő-legény el-érkezik, és Mátkáját kívánnya, az Ipa azt mondja neki: „Leányom a' tiéd; keresd, és vidd el, ha meg-találsz!” Egyszeriben mindenfelé szalad a' Vő-legény, Atyafijaival egygyütt, keresi a' Meny-asszonyt, és ha meg-találta, Hatalmába vészi mint Tulajdonát, és minteggy erőszakosan a' maga Házába viszi.

* * *

A' *Bukhárok* vészik a' Feleséget, és annak Szépsége szerint, fizetnek érte; innen itt leg-könnyebb Mőd meg-gazdagodni, ha az Embernek sok szép Leánya van, – A' Lakadalom előtt-való Este, öszve-gyűlnek a' Leányok a' Meny-asszony-nál, és külömb-féle Játékokkal, Tántzolás-sal, és Dallással mulatják magokat egész Éjfélig. Következendő Reggel meg-jelennek a' Vendégek a' Meny-asszony-nál, és meg-mondják neki, hogy a' Tzérémonia-hoz készüljön. Nem sokára meg-jelen a' Vőlegény-is, némelly Attyafijaival, Éneklők, Tzimbálmások, és Furolyások között. Azután Ló-futtatás tartatik, és némelly Jutalmak tértetnek ki a' Vőlegény által, a' mellyek többnyire Bőrökből, és Matériákból állnak. Az Öszve-adás Tzérémonia-jakor, nem látják egymást a' Vőlegény, és Meny-asszony, hanem távolagról felelnek a' Pap' Kérdéseire. Vége lévén annak, a' Vőlegény Haza megyen, és meg-vendégli Vendégeit. A' Vendégség után, Vendégeivel együtt, a' Meny-asszonyhoz megyen, és meg-nyeri a' Szabadságot, hogy vele beszélhessen. Este ismét oda megyen, a' midőn már az Ágyban találja, és minden jelenlévő Asszonyok előtt, melléje-fekszik, de csak Ruhástól, és csak egy Szempillantásra. Ezt a' Gyermekeskedést három Napig űzik egymás után, és csak a' harmadik Éjjel leszen a' Tréfából Valami: a' negyedik Nap pedig haza viszi.

* * *

A' *Szanagai Szeretsenye*, ha meg-szerettek valamely Leányt, leg-elsőb-ben-is annak Szüléinél jelentik magokat, vagy ha Árva, leg-közelébb Attyafijainál. Mivelhogy már rend-szerint előre öszve-szűrték a' Levet a' Szerelmesek, egyszeriben meg-esik a' Dolog, ha a' Vőlegény reá áll, a' Szüléktől kívánt Ajándékra, a' melly rendszerint Marhából, Pamut-posztóból, Korallákból Gyöngyökből, és Pályinkából áll. Azt meg-fizetvén, azonnal minden Tzeremónia nélkül Férjéhez vezetetik a' Meny-asszony, a' ki Kézen fogja, és egyszeribe'. Vízért, Fáért küldi, vagy más valami Dolgot a' Ház-körül, parantsol neki. Szorossan engedelmeskedik Parantsolatjának, és midőn a' Férje votsorált, ő-is votsorál, és várakozik a' míg az Ágyba nem hívattatik. – Ha Szűznek adja-ki magát a' Meny-asszony – a' ritka Dolog itt – és ha annak talál-tatik, meg-tartja a' Férj, külömben tartozik az Atya vissza-venni Leányát, és a' vett Aján-dékokat meg-téríteni. De ez ritkán történik meg, mert a' Meny-asszony mindenkor szorossan meg-visgáltatik a' Lakodalom előtt, és a' Férj-is nem kívánja azt, hanem minekutánna világossan meg-muratta a' Dolgot.

A' Szeretseny annyi Feleséget vehet, a' mennyi tetszik, és el-tarthat, de csak egy él a' Feleség' Jussaival, és némelly Szolgálatok alól fel-van szabadítva, mellyeket a' többiek tartoznak meg-tenni.

Tsudálkozásra méltó, hogy ezek, az Asszonyok soha sem vesznek öszve eggy-mással. Este mindegyik a' maga Lakásába megyen, és várakozik a' Férj' Hívására; reggel mindegyik Térgyen állva, köszönti Férjét, és kezét Tzombjára teszi. – A' legkeményebb Dolgokat az Asszonyok viszik véghez; és midőn a' Férj Társaságba megyen, utánna mennek, hogy legyezzék, és Dohánnyal, és Pipával kiszolgálják.

Egy Feleségnek sem szabad Férjével enni, mert valójában nem egyéb hanem Szolgálló, és Férje' Kiszolgáltatására rendeltetett. Meg-is tudják ezen Jobbágyságban tartani Feleségeiket a' Férjfiak, egygy olly Módon, hogy soha sem felejtkeznek-el Körelességekről. Ezen nagy Jobbágyság, az Asszonyok' *Ijesztőjétől* származik, a' kinek *Mumbó Jumbó* a' Neve. Ez egygy titkos Kép-isten, a' kit a' Férjfiak gondoltak ki, hogy Feleségeiket illendő Félelemben tarthassák. És valóban, olly könnyen hívők, és tudatlanok ezek, hogy a' *Mumbó Jumbót* vad Embernek tartják. De nem-is hinné senki-is, hanem a' ki tudja a' Dolgot, hogy Ember, olly rettenetes Lármát szokott csinálni. – Hosszú Fa-héjből készültt Ruhája van, a' Fején még egygy Kéve-szalmát hord, és kilentz Lábnyi Nagyságú. Hogy nagyobb Félelmet okozzon, soha sem hallattatja magát, egyébkor, hanem csak Éjjel, és ha a' Férj össze vesz Feleségével, azonnal eléhozza a' *Mumbó Jumbót*, hogy a' Pert el-igazítsa, a' ki rend-szerűt a' Férj' Részére ítél. – Az Ember, a' ki a' Fa-héj-ruhában van, mindent parantsolhat, a' mit akar, és vak Engedelmisséget kívánhat. Senki sem jelenhet meg előtte fedett Fővel, és minden mély Tisztelettel viseltetik éránta. Mihelyt halják az Asszonyok, hogy jön, el-szaladnak, és a' mint lehet, el-bújnak. De mindenkor uránnok küld, és ha elé nem állonak, Erővel él, és jól meg-kantsukáztatja őket. Minden Környékben, csak eggy-néhányan vannak, a' kik ezen Szalma-legénynek Képét viselhetik, és midőn bé-iktattarnak, keményen meg-esküdtetnek, hogy soha egygy Asszonynak sem jelentenek-ki leg-kissebbet-is a' Titokból. A' Nép ezen Kép-istenekre esküszik, és azt szent, és erős Esküvésnek tartja. 1727-dik Észteendőben, abba Gyengeségbe esett, a' *Jagrai* Király, a' kinek igen kérdeződő Felesége volt, hogy a' *Mumbó Jumbó* Titkát ki-beszéllte neki, és a' Királyné nem mulatta-el, azt Neme' Hibájából, Esmérősnéi előtt, ki-lotsogni, a' míg a' dolog némellyeknek Fülébe nem ment, a' kik éppen nem voltak Barátjai a' Királynak. Ezek tanátskoztak, hogy mi tévők legyenek, és féltek attól, hogy ha még jobban el-híresedik a' Dolog, többé nem tarthatják Zabolában Feleségeiket. Tehát fel-öltöztettek egygy Embert, a' *Mumbó Jumbó* Ruhájába, és a' Király' Lakó-helyébe mentek. A' Király eleibe érkezvén, elejibe terjesztették Vétkét, a' mellyet nem tagadhatott, el-hozták Feleségét, és mind kettőjüket azon a' Helyen, meg-fojtották.

* * *

A' *Bors-partnak* Lakosi, nem sok Környűl-állással élnek a' Házasodásban. Azok, a' kik Feleséget vehetnek, össze-beszéllnek elsőben véle, azután Szüléivel, vagy Atyafijaival meg-eggyeznek az Árra felől. Az Árrát le-tévén, mindjárt Kézbe adják a' Meny-asszonyt. A' Vőlegény ki-iszik egygy-néhány Üveg Pályinkát újj Sógoraival, és a' Számára rendelt Kalyibába vezeti Feleségét, a' hol meg-látogatják több Feleségei, és segítenek neki a' Lakodalmi Votsorát el-készíteni. Az újj Férj osztán nála marad egész Éjjel; de a' következő Nap, a' több Feleségekkel egygyütt, a' szokott Munkára megyen az újj Feleség-is.

A' melly Feleség a' leg-első Férjfi-gyermekeket szüli, elsőnek tartatik; de nagy Áron fizeti meg ezt az Elsőséget, mert ha Férje meg-hal, elevenen temettetik el-véle.

* * *

Az *Arany-parton*, minden Férjfi annyi Feleséget vészen, a' mennyit el-tarthat; és a' Feleségek' Számáról, ítélretik-meg a' Gazdaság, és Tisztesség.

A' Feleségek a' Földet művelik, mindazonáltal a' Gazdagoknál kettő ki-van véve ezen Teher alól. Az első Nagy Asszonynak hívják, és e' visel Gondot a' Házra, és igazgatja azt. A' másodiknak *Bossun* a' Neve, mivelhogy az Isteneknek van szentelve.

A' Férj többnyire mindég Szerelem-féltő ezen két Asszonyra, kiváltképpen pedig az utólsóra nézve, mivelhogy ez rend-szerint Pénzen vett Rab-szolgálló, és igen szép szokott lenni. Evvel vallási Indít'okokból szokott hálni, főképpen pedig Kedden, a' mikor az ő Szabbatjok van. A' különös, hogy Eggyességben vagynak egymás között.

A' terhes Asszony nagy Betsületben tartatik, és ha első Terhét viseli gazdag Áldozatok tételnek a' Bálványnak, szerentsés Le-betegedéseért.

Mihelyt meg-terhesedik az Asszony, a' Parthoz viszik, a' hová a' Gyermeknek kísérik, és szüntelen Sárral, és Rútsággal hajigálják. El-érkezvén oda, be-bukik egynéhányszor a' Vízbe, és igen tisztán meg-mosdik. Azt hiszik, hogy vagy az Anyának, vagy a' Gyermeknek el-kerülhetetlenül meg-kell hálni, ha ezt a' Szokást el-műlatják.

Midőn az Asszony érzi Szülésének Idejét, Hírül adják azt a' Szomszédoknak, és azonnal össze-gyűlnek sokan mind a' két Nemből, és azok között szűl minden Szemérem nélkül. A' Szűlés ritkán tart tovább egy Fertálynál, sem nem jajgat, sem más Jeleit nem adja a' Fájdalomnak az Asszony.

A' Szűlés után borsos Bort, vagy Palyinkát adnak az Anyának, és három óráig feküdni hagyják, de akkor fel-kél, meg-mossa Gyermekét, és elő-veszi szokott Munkáit.

Ha az Asszony Házasság-törésben találatik, el-hajthatja Férje, és mást vehet.

Némelly Feketék tsak azért vésznek sok Feleséget, hogy Pénzt szerezhessenek. Ezek tellyes Szabadságot adnak Feleségeiknek, hogy más Férjfiakat Látogatásokra tsalogassanak, a' kik azonnal el-beszélik Férjeiknek, a' mi történt, és ezek ugyan tsak tudják akkor koppasztani a' Madarat. Ezen az Úton követhetik Hajlandóságokat az Asszonyok, minden Tartalék nélkül, mivelhogy eggyzersmind Férjeknek-is használnak az által.

De ez a' Szokás tsak a' Part körül lakó Feketéknél vagyon, mert a' bellyebb lakók keményebben bánnak a' Dologgal. A' melly Asszony Hűségtelenségben találatik, Életével fizet, hanem, ha nagy Somma Pénz által, tsendesítik meg, a' fel-indúlt Férjet, a' Feleség' Attyafiai.

Jóllehet olly szoros Hűséget kívánnak a' Férjfiak Feleségeiktől, ők még-is szabadon műlarhatják magokat más Asszonyokkal, a' nélkül, hogy Számot tartoznának adni a' felől.

* * *

Uhidáiban, a' Szolga-parton, rend-szerint ötven Feleséget vésznek a' Férj-fiak. Fő-Hadnagyok három százat, a' Királynak pedig négy, öt ezer szokott lenni. A' Házasodás itt minden Tzeremónia nélkül esik-meg, és kevésbe kerül.

Sem Házaság-szerzés nintsen, sem Ajándékok nem adattatnak egy Részről-is.

Mivelhogy az Asszonyok terméketlenek, az, a' ki Termékenységenek Próbáit adta, elejébe-tétetik a' többinek.

Egyébaránt illy képpen történik a' Házasodás: Ha valamely Férjfinak meg-tet-szik egy Leány meg-kéri az Atyától, a' ki soha sem tagadja-meg azt tőle. Sőt inkább maga vezeti jövőendő Férjének Házába; a' ki egy Bárányt szúr-le, és azt a' Meny-asszony' Atyafijaival meg-eszi. A' Meny-asszonynak-is küld egy Darabot belőle, mert a' Szokás meg-nem engedi, hogy vele egygyütt egyen. Azután meg-ajándékozta a' Férj valamely szép Matériával, Kar- és Nyak-kötővel.

A' Férjfiak igen Szerellem-féltők, és a' Király' Feleségeit, kemény Büntetés alatt, nem szabad látni, vagy meg-illetni.

Egyébaránt nem jobb a' Feleségek' Állapotja, a' Szolgállókénál: ők tartoznak egyedül a' Földet művelni, és Férjeket ki-szolgálni; és a' mi még rosszabb, a' Hítetlenség' leg-kissebb Gyanítására, el-adattatnak az Európa-bélieknek, a' Király' Feleségei sem vétettetvén ki. A' Férjnek Szabadságában áll, Feleségétől el-válni, a' Feleség-is el-hagyhatja Férjét, ha elegendő Oka vagyon arra.

Az Asszonyokkal-való kemény Bánáshoz tartozik az-is, hogy a' Hólnapnak némely Napjain, nem szabad nékik, valamely Férjfinak Házába bér-lépni. E' végre, minden Familiában, vagyon egy, vagy több Ház, az Asszonyok' Számához képest, a' hol tartoznak műlatni az arra rendeltt vén Asszonyok' Vigyázások alatt, a' kik Gondot viselnek reájok, mossák, és tisztítják őket.

Még-is gyakran el-felejtkeznek ezen kemény Büntetésekről az Asszonyok, és ki-tészik magokat a' leg-nagyobb Veszedelemnek.

Azomban a' Leányok ki vannak véve ezen Törvények alól. Ha Szeretőjével kapják a' Leányt, senkinek sem szabad azért motskolódní rajta, mivelhogy tökéletes Szabadsága vagyon a' maga Személyén. Nem is szolgál leg-kissebb Gyalázatjára-is, ha Férjhez-menetele előtt, Gyermeke vólt, sőt inkább hatalmas Rekommandátzió, mivelhogy az Reménységet ad a' Férjnek sok Gyermekekre, a' mi itt nagy Gazdagságnak tartatik.

Uhidáiban kevés Bünt büntettnek Halállal; de a' Gyilkosságnak, és a' Királynak, vagy valamely Ország' Nagyjának Feleségével-való Vétkezésnek mindenkor Halál a' Büntetése. A' Törvények' Keménysége ebben az Esetben igen vigyázókká teszi az Asszonyokat. Ha még-is meg-történik, hogy valamely Szeretsenyt a' Király' Feleségénél kapnak, azonnal ki-mondja reája, a' Király a' Halálos-ítéletet, mellynek Végbe-vitele következendőképpen esik-meg. Két Gödröt ásnak közel egymáshoz, mellynek Hosszasága hat, hét Láb, Szélessége négy, Mélysége öt. Az eggynek Közepébe egy Karót vernek, a' mellyhez Karjánál, Térdénél, és Lába-fejénél fogva, le-kötik az Asszonyt. A' más Gödörnek Végére, gyenge Fa-kötteteket tesznek a' Királynak Feleségei, mind a' két Végére pedig Fa-villát vernek-bé. Azután egészen le-vetkezterik a' Férjfit. Lánczokkal egy vas Nyárshoz kötik, és a' két Villa közzé teszik, mint a' Petsenyét szokták tenni. E' meg-lévén, meg-gyűjtják

a' Fát alatta, hogy a' Láng a' Testéig érjen, és így gyenge Tűznél sűttik. Ez a' kegyetlen Büntetés igen sokáig tartana, ha olly alant nem tennék az Embert, hogy elégg meg-kell néki fűlni a' Fűstől, mintsem meg-sűttetik. Midőn semmi Jelei nintsenek az Életnek, le-öldják a' Testet a' Nyársról. bé-vetik a' Gödörbe, és bé-hánnják Földdel.

Mihelyt a' Férfi meg-hal, elő-jönnek a' Királynak Feleségei, inneplő Köntöseikben, a' Királyi Muzsikától kísértetvén, rendszerint 50–60-ig. Mindegyiknek egy forró Vízrel teli Fazék van a' Fején, a' melyet egymás után, a' Bűnösnek Fejére töltik, és a' Fazékat el-vetik. Azután el-öldják a' Testet, bé-vetik a' Gödörbe, és bé-takarják Földdel.

* * *

Ardrákban, színt'úgy mint *Uhidáiban*, és *Guineának* más Részeiben, annyi Feleséget vésznek a' Férfiak, a' mennyi tetszik. A' Királynak leg-főbb Felesége Királyné Titulust visel, és azzal a' Jussal bír, hogy ha a' Király meg-tagad tőle valamit, el-adhat annyit Felesége közül, a' mennyinek az Árra elegendő Szüksége' Ki-pótolására.

A' Nemesek, ifjú nagy Rangú Leánykákat nem vesznek el tíz Esztendőn fellyül; de a' Házaság nem mégyen elébb véghez, hanem minekutánna eggynehány Ész-tendeig, szolgáltak Férfjéknél.

A' Házaság minden Tzeremónia nélkül esik meg, és arra nem kívántatik egyéb a' Szűlék' Meg-eggyezésén kívül. A' Vőlegény meg-ajándékozza a' Meny-asszonyt eggynehány Ruhával. Ipáját pedig Serrel, vagy más Itallal.

Mivelhogy itt, sem a' Születésre, sem a' Gazdagságra nem néznek: a' leg-alacsonyabb Rendű Férfi a' leg-nagyobb Rangú Asszonyt-is el-veheti.

Közönségesen nem termékenyek az Asszonyok, és ritkán lehet látni olly Asszonyt, a' kinek három Gyermeke volna.

A' Nagyoknak Feleségeik igen szemérmesek Férfjéknél: és ha Férfjéknél parantsolja, hogy az Idegenek előtt, mutassák meg magokat, rend-szerűen együtt szoktak ülni egy Paplanon. Parantsolatjára énekelnek, és a' Táktust, két Páltzátskával verik egy Tsengetyűn, a' melly a' leg-közönségesebb Muzsika ő nálók.

Ha meg-történik, hogy az Asszony kettőt szűl, Hűségtelenséggel vádoltatik, mivelhogy nem tudják meg-fogni, hogy lehet egy Férfjútól, eggyyszerre két Gyermeke az Asszonyoknak.

Az Asszonyok itt-is, valamint egyéb Részeiben, ezen meleg Partnak, nem tiszta Erköltsűek, és az El-adás' Büntetése által sem tartóztathatnak-meg, hogy az Idegekhez-való Hajlandóságokat ne kövessék.

* * *

Lóángó' Országában Jussa vagyon a' Királyi Vérből származott Asszonyoknak, hogy Tetszések szerint, Férjet válasszanak magoknak, akár nemes, akár nemtelen legyen az; és ha Férjek meg-sérti, határatlan Szabadságok vagyon Életén és halálán.

* * *

Kongóban a' Keresztyének' Szokása szerint, jegyzik, és veszik el Feleségeiket a' Lakosok, mindazáltal annyi Ágyasokat, tartanak, a' mennyi tetszik.

Ha itt a' Leányoknak Kedvek jön a' Férjhez-menetelre, valamely homályos Házba mennek, és egészen bé-kenik magokat veres Olajfestékekkel. Minekutánna mintegy három Hólnapig laktak benne, elő-állanak ismét, és a' leg-öregebb Kérőt vészik Férjül.

* * *

A' Szeretsenek *Sognóban* egymással szoktak hálni, a' Házasság előtt, hogy lássák, ha szenvedherik-é egymást.

* * *

A' *Hottentótáknál*, a' Legénynek Attya, vagy Attyafiai, kéri meg a' leányt Szüléinél. A' házasúlandó Legény, el-készíti a' Dohányt, és a' Pipákat, és el-osztogatja a' Társaságnak. Mindnyájan hozzá kezdenek a' Dohányozáshoz, de a' Dolog felől, nem szólnak előbb semmit-is, hanem minekutánna a' Füst egészen el-bődította Fejeket. Akkor elbeszéli Szándékát a' Legény' Attya, és el-is éri azt rend-szerint. Ha mindazonáltal a' Leánynak nem tetszik a' Legény, tsak egy Útja vagyon meg-menekedni tőle. Tudniillik köteles az egész Éjtszakát véle tölteni. Ha reá nem hagyja magát beszélni, meg-szabadúl; de ha reá beszélheti a' Legény, mint közönségesen szokott meg-esni, hozzá kell menni. Az-után az egész Atyafiság, a' Vőlegény' Házához késéri: egy vagy két Ökröt vágnak, és annak Kővérevel, egészen békenik Testeket, és azután béporozzák magokat valamely Porral.

Az Öszveadás ekképpen esik meg: A' Férjfiak lekukorodnak körös-körül, a' Körület' Közepében pedig, a' Vőlegény kukorodik le; nem messze ugyan azt tsinálják az Asszonyok a' Menyasszonynál. Azután a' Férjfiak' *Circulusába* mégyen a' Pap, és a' Vőlegényt megöntözi, a' ki hosszú Körmeivel Barázdákat tsinál a' béporozott Bőrbe', hogy a' Nedvességet annál inkább béigya. A' Menyasszonnyal-is ugyan azt a' Kedvességet közli, és addig jár egytől a' máshoz, míg ki nem írtette egészen Edénnyét. A' mellett ezt az Áldást mondja: legyetek boldogok, és nemzjetez egy Fijút, minekelőtte az Esztendő bételik!

Azonközben feldarabolják, meg-sűtik, meg-főzik, és azután meg-eszik az Ökröt. Utóljára az egész Éjjel dohányoznak. Reggel pedig a' Vőlegény Mátkájához mégyen, a' Vendégek pedig eloszolnak.

Az Atya ritkán ad többet Fijának eggy pár T'chénél, és eggy pár Juhnál, a'
Leány pedig tsak Felényit kap.

A' Házasodásban, nem néznek a' Gazdagságra, hanem az Elmésségre, Szépség-
re, és Kellemetességre.

Megengedtetik a' Többfeleségtartás-is, de ritkán van a' leg-gazdagabbnak-is
háromnál több.

A' Hűségtelenségnek mindenkor Halál a' Bűnterése. Ha az Özvegy Asszony,
első Férje' Hóltá után, Férjhez mégyen, mindenkor eggy Tzikkelyt vágnak el va-
lamelly Újjából.

P. r.

Szeretet és Házasság.

Éppen most jut Eszemben egygy igen jó Barátnémnak előmbe-tett Kérdése, melyet még mind eddig feleletlen hagytam. Meg-érdemli az a' Kérdés, hogy véle foglalatostokodjam egygy magános Órában. Én azt tselekedtem ma. Arról gondolkoztam:

„Mi annak az Oka, hogy az első Esmérettségnek azon ró'sa-színű Napjaiban-való Szeretethek szent Forrósága, az házassági Öszve-kelésnek Napjával ha nem egészen el-vész-is, mindazáltal majdnem mindég mindennapi Hidegséggé által-változik?”

Azt olvastam én egygy Írónál: hogy meg nem lehet, úgy mond ő, fogni, mi-módon kelhetnek öszve két egymást-Szeretők? – Tudom én, hogy ezen Írót ezért az ő Gondolatjáért ki-nevették, és ki is kellett őtet nevetni szükségesképpen, mert igen kevés Lelkekbe' lakik *annyi* tiszta Érzékenység, hogy a' tsupa Test és Vér felett fel-emelkedherne. Én Részemről rajta nem nevettem, és Számat-is adok róla, miért nem nevettem...

Óh ugyan *melly* Napjait számlálhatjuk ezen szegény és nyomorúlt Életnek a' Leg-szerentsésebbek között? Tegyük Kezüinket Szívünkre, és valljuk-meg: hogy *azokat*, mikor egygy gyenge Szeretettel tellyes Lélek előnkbe-jött, Szívünk olly Indulatoknak nyílt-meg, melyeket az előtt nem esmért; mikor a' Természet körülöttünk meg-ifjodott, és egygyik Nap a' mással Kezet fogott, hogy nekünk Örömet szerezzen. Ha ebbe' nékem valaki ellenem akar szállani, halasztom Meg-tzáfolását Házasságának hatodik Esztendejére, és örülni fogok rajta, ha akkor szerentsés Eggyességével meg-szégyceníri gondolatlan Állításomat.

Én ugyan soha sem kételkedtem a' házassági Életnek Bóldogsága felől. Nem-is gondolkozom úgy, hogy a' Házasság mindég Hidegséget öntsön a' szerető Szívbe. De hogy sok Házasságok ezt a' Tzélt érik-el, arra Szemcím tanítottak-meg, és hogy ez a' Szívnek Változása, a' Világon leg-meg-lehetőbb Dolog, azt meg-mutatták az emberi *Természetből* ki-húzott leg-meg-foghatóbb *Okok*. Szabad legyen nekem e' felől itt egygy keveset philosophálni. ...

Minden emberi *Bóldogság* nem egyéb, hanem az *Indulatok' Játéka*. Látsz te valami *Jót*, a' melyet *bírni kívánnál*. Mind addig szorongat téged' ez a' Kívánság míg belőle forró és tartós *Indulat* származik. Minden Érzéseid tántorognak részegítő Elevenségben, minden Gondolatid ennél a. szeretett Jónál folynak öszve. Arról gondolkozol, 's álmodozol: fel-ébredsz reggel, mindjárt előtted-áll. *Igyekez* 's munkálódól, hogy azt magadévá tchessed. Végre el-érted, és osztán

„A' *vele-való Élés Vége* az Indulatoknak.” A' Természetnek azért kellett a' Tsáláshoz folyamodni, hogy az emberi Szívet, ezt az állhatatlan Dolgot, némely Tár-

gyakhoz inkább hozzá-kösse. – E' volt 'Tzélja, ha azt el-érte, az Indulatoknak Szél-vésze után, Nyugodalom tér vissza a' Szívbe, a' mely többé nem olly Érzékenységet tsiklandoztató, mint előbbeni Szélvésze a' Kézelődésnek.

Reá-szabom ezt a' Szeretetre. A' Szeretet leg-forróbb Indulat az emberi Szívben; a' leg-közönségessebb, mért e' nélkül szűkölködik a' Természet leg-főbb Tzéljának t. i. a' 'Teremtések' Szaporításának El-érésére. Nem tsuda tehát, hogy olly *édes* Szédelgést nemzi, hogy a' Szív szeretett 'Tárgya után-való buzgóbb Kívánságába' olly könnyen el-tévelyedik; és nem Tsuda végtére, hogy a' Szív szeretett Javának *Bírása* után a' 'Természeti Nyugodalomra vissza-tér, hogy az Érzékenységek' Szédelgése, mint valamelly kedves Kőd *el-múlik* Szeme előtt; hogy az Ember tsak emberi Módon lát, és hall, és hogy végre meg-tudja, tudja pedig a' véle-való Élés által, hogy az a' kívánt Jó egészen az *ő Jószág*...

Az egész Természet ezen az Úton jár. Szélvésszel fenyeget, és viszont tsendes Napfényt mosolgattat a' Földre. Fel-háborítja a' 'Tenger' Habbait rettentő Néző-Játékul, és újra meg-vigasztalja a' meg-ijett Hajókázót békességes Szeleivel. – Így az Emberi-Szív!

Ezek az Okok adják-elő magokat az emberi Természet' Mélységéből azon Barátném' Kérdésének Meg-fejtésére. Lehetett volna még ezen kevés Fel-tételeket ki-szélesíteni. De tudom én, hogy tud *ő gondolkozni*, azért Ő, és vele minden *gondolkozni tudók* a' Szébb-Nemből a' magok Érzések szerint, meg-próbálhatják, és ki-pótolhatják. –

De ne szomorkodjanak azért, hogy ez így van; ne nézzenek azért kételkedve Kedveseik' Szeme közzé, ha talán az első Szeretet' ró'sás Köteleit hordozzák. A' Természet nem Mostoha-Anya, és tsak az *ő* Gyermekeinn áll, ha – leg-inkább a' Szereteten boldogok, vagy boldogtalanok akarnak lenni.

Ezt az Igazságot bizonyítják a' mi időnkbeli leg-több Házasságok. Tsak egy kevésbé kell meg-gondolni a' mai Világban kötött Házasságoknak Környül-állásait. Indító-okait, és Tzéljait, és minden Bűbájlás nélkül ki-lehet találni, miért Paraditsom az első Szeretet' Ideje az házassági Napok' Poklához képest.

Nem lehet Gyönyörűség, Békesség, és Áldás, abban az Házasságban, a' mely *más* Kötél, és *nem* a' Léleknek tiszta, és szoros Meg-eggyezése által kötöttség-össze. Minden *mellesleg-való* Tzéllok segítenek az egymáshoz való Szeretet' szent Indulatjának meg-fojtására, és mennél *több* ilyen mellesleg-való 'Tzéllok jönnek-bé a' Házasságba, annál *hamarább* ki-hal a' Szeretetnek utolsó Lángotskája, melyet az ilyen nemtelen Szívek az előtt-is talán tsak Tettetésből mutattak.

A' *Testi-gyönyörűség*' Mérge a' Szeretetnek. A' ki Menyasszonyával tsak azért lép az Óltár' Elejébe, hogy a' testi Érzékenységeknek Részegséget vásároljon, az előre meg-öli a' Házasságnak Boldogságát. Boldogtalan bizony az olly ember, a' ki a' 'Természet' leg-dítsősségessebb Munkáját – Két Lelkek' simpatizáló Eggyességét baromi 'Testiségre le-alázza... És vallyon ki-számlálhatja-meg az Illyeneket?

Az *Arany*' Nehézsége alatt meg-fojtatik a' Szeretet, mint a' Virág a' Nap' Súgárinak Nyomása alatt. És vallyon van-e több tíznél száz Házasságok között a' hol nem Gazdagság volt a' Szerkeztető. Bár vigyázz reá! ha két egymást Szeretőket látsz, mit mondanak a' Környül-állók? Mennyivel bír az eggyik, mennyivel a' másik?... Mennyi marad erre, mennyi amarra?... Annaira közönségesek az illy-forma Kérdé-

sek, hogy mi nálunk az Házasság, úgy szólván, *tsak* Nevével, és Tzeremóniájival különbözik a' Barbarusok' Rab-vásárlásától. –

Eggy Szóval: hogy ki-mondjam, mi űzi-ki a' Házasságból a' Szeretetet, keresem annak Okát Ifjaink' – különösen *Leányaink' Nevelésében*.

A' hol *Fő*, és *Szív* nints, vagy a' melly annyit tesz, nem jó *Formálást* kaptanak: ott nem lakhatik tiszta, 's állandó Szeretet, Fel-forr ugyan néha a' Vér meleg Indulatokban, de lassanként magokat ezek meg-emésztik, és őket halálos Fagy követi.

Az igaz és tartós Szeretnek *Ész*, *Tiszta-szívűség*, és meg-próbáltt *Érzékenység*, Fundamentomi. Az okos Fő zabolázza a' tűzes ifjú Szívét! sokszor térjen Nyugodalomra az nőni akaró Indulat! Legyen némelly éjjeli Órában a' *Szerető Gondolkozó-is!* Próbálja-meg minden meg-tett Lépéseit, Tselekedeteit; és húzza az Józan-okosság' és Virtus' Ítéltő-széke elejében leg-titkosabb Kívánságait.

Kell a' Szeretőnek *Embert* és *Szíveket esmérni*. Semmi Tselekedete szeretett Kedvesének el-ne mennyen előle, hogy azt Észre ne vegye. A' leg-barátságosabb Társalkodásba' vigyázzon annak *Erköltésére, Gondolkozása-Módjára*, ezer Észre nem vett *Alkalmatosságot adjon* Karakterének, Természetének, minden Részből-való Meg-próbálására.

Nyűghatarlanúl munkálódjon azon, hogy mind a' két Szívet hasonlóbbá tegye; talán erre vagy amarra az Erőtelenségre szoktatott Szívét, meg-tisztítsa; Némely bódogabb Órákban fesse-le előtte az Házasságnak Örömet, a' melly tsak a' Gondolkozás-módjának Meg-eggyezése által szerzettetik.

De kinek beszéllem én ezt mind? A' mi Ifjainknak? – Óh hol veszi az Ifjútság a' mostani Nevelés mellett, ezt a' gondolkozásra-való Erőt, és ezt a' Szív' Tisztaságát? –

Ezért nem bódogok az Házasságok édes jó Barátném! Nints Ifjainknál – mind két Nemen – tiszta Gondolkozás, nints a' Szívnek jó Formálása, és azért olly ritka az az Név-nélkül-való Bódogság, a' melly két jó Házasokat követi, és a' melly az Életet mennyei Paraditsommá változtatja. –

Kn.

A' módi.

Quaedam parva quidem, sed non toleranda Marius.
Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi quae de Thysca, graecula facta est?
Juvenal.

Minap semmi Dolgom nem vólt. Idő-tóltés' Kedvéért egy Házhoz mentem, hol az Úr testi-lelki Barátom, az Asszony jó Barátném annyira mennyire.

Az Úr nem alávaló Hívatalt visel; – és éppen ez az Oka Szerentsétlenségének. Mivel nagy Rangot *visel*, az Asszony nagy Rangot akar tartani. Ugy akar élni, járni, magát viselni, mint a' *Módi*nak szent Törvénnyei kívánják. Játszik, veszt, költ – egy Szóval, úgy él, mint Szokása az úgy nevezett nagy Világnak?

Férje ott könyvez, a' hol senki sem látja, előttem-is hányszor panaszkodott! de *tűri*, mert tűrni *kell*, nyög a' nehéz Járom alatt, de Nyakáról le-vetni nem meri, mert – *nevetségessé* tenné magát a' nagy Világ előtt.

Hűségessen elől fogok beszélni egy-nehány *Scenákat*.

Bé-lépvén az első Szobában, találok az Urat... gondolják-meg! a' Szakátsnéval. – Ne kérem! ne eresszék Roszra Gondolkozásokat Felebarátjok felől – csak Consiliumot tartották a' Konyha-tzédula felől. Szerentsétlenségemre nékem a' Föld alatt-való ötödik Monárkiának Ura bóld. Emlék. *Klimius* Miklós' Férj-fiai jutottak Eszembe, a' kik addig a' Konyhában – mosogatnak, míg a' Dáma az Író-asztalkánál dolgozik, vagy a' Bibliorhékában.

Nem tudtam azért nevessek-é – vagy szánjam Barátomat. Kérdém tőle: hol az Asszony!

Olly-forma 'Tekintettel, a' melyben Panaszzkodás, és belső Fájdalom vólt le-festve, reám nézett, egyik Kezében Kezemet szorította, másikat Vállamra tette, és *keserű* Nevetéssel azt mondá: Minek ide az Asszony? Azt mondja az én kedves Feleségem, hogy ő magát a' Gazdaságba nem melírozza. Az a' Férjfi' Kötelessége, hogy számoljon, 's fizessen, ha színte az Asszony-is az, a'ki *eszik!* – Ugyan nevesse ki bennünket! Rabok vagyunk mi. A' Módi, *Galanteria*, Rang-kívánás a' Pantófli alá vetettek! A' szegény Férjfinak a' Konyha-tzédulán színt'ugy kell törni a' Fejét, mint az Akták mellett – 's addig Madame az Ágyban nyújtózik.

Egy szánakozó Könyv-tsepp tsordúlt ki Szememből, mellyett ő egy szíves Kéznyomással visszonzott... Többre Ideje nem vólt; mert

Az Asszony egy Poudre, vagy Hajpor Köpönyegbe', széllyel-rázott Hajjal ki-rohán a' Szobából, és affektált ljedéssel el-kiáltja magát: Jézusz! – A' mint látja az Úr én még egészen *Negligebe'* vagyok. Biz' Isten éppen most ébredtem-fel.

En! (Órára nézvén) *Már úz!*

Assz. *Még tsak?* – Kíntsem parantsold-fel a' 'Tsokoládét. (felém fordúlva) Az Úr velünk marad. – A' más Szobába, ha úgy tetszik.

* * *

Itt le-ültünk, 's fölöstökömöztünk. Az Úr jó Kedvet mutatott, ámbár midőn az Ifjú-Asszony gyakran a' mint szokott, holmi gondolatlan Szót ejtett, láttam mint járta által Szívét. ... Dolga lévén az Úrnak, hozzám jön, meg-ölel, 's azt mondja: Barátom! „Engem' a' Hívatal szőlít, Mulasd itt magad' – a' hogy lehet, Ebéden együtt leszünk; ha ellenedre nints Kedves!”

Assz. Éppen nem. *A' te jó Barátid az enyimek.* – Ez a' szép Komplimentom megérdemlett egy Kéz-tsókot. *Úgy-é? jó Olvasó* – Tehát mon Coeur! Adieu. –

Egy pár *hideg* 'Tsók vólt mint két Rézről az Elmenetelre-való Jel-adás. Ó clement. Mi magunk maradtunk!

* * *

Igen jól esett, kezdé az Asszony, hogy Szerentsém vagyok az Úrhoz. Ma éppen semmi Gesellschaftom sem lett volna a' Toiletnél. Igen szeretem, ha magát ajánlja.

Ezt olly Hanggal mondta-ki, a' mellynek annyit-is kellett jelenteni, hogy: tartsd Szerentsédnek!! –

Én. Ezer Gyönyörűséggel! felelém.

Mutatta tehát az Öltöző Kabinet' Ajtaját: Én előre bé mentem, ő egy Ideig kívül maradt.

Nem lesz szükségtelen itt egy kis Magyarázatot ide ragasztani.

„Mi az Öltöző-kabinet?”

Felelet. Olyan szent Hely, a' melly a' Bolondoskodásnak, Hijában-valóságának, Idő-vesztegetésnek, és Erőtelenységnek Temploma, a' hol még 'a Tsudatévő-erő egyedül maradt-meg, a' hol a' Rútak Szépekké, a' Vének Ifjakká metamorfizáltak, a' síma Fő a' Friseurnek teremő Keze alatt hosszú Hajjal fel-ruháztatik, a' hol a' Tsonkák meg-építettek,* a' Bennák, és Sánták járnak, – néha a' Vakok-is látnak. Olyan titkos Hely, a' melly sok Történeteknek első Kút-feje, a' hol Szövet-ségeket szőnek, 's – bontanak, és a' hová a' nagy Világból-való Férjfiak soha be nem jutnak, mint *Férjek*, hanem mint *Szeretők*... és egyedül ezen *utólsóknak* van Szabadságok az ilyen Templomnak Isten-Asszonyát Magánosságában meg-háborítani.

Mitsoda Tisztelettel léptem ezen Helybe lehet gondolni... Minthogy az Asszony múltatott. Időt nyertem egy két Gondolatot ki-gondolni... Meg-vallom, hogy nevettem magamban – Azt kívántam ezen Kabinet négy Falának, a' mi a' Bálám Szamarán történt, vagy a' szent Antal' Halain. Én ugyan tudom, hogy ha addig, míg az Asszony kívül múltatott a' Mobiliákkal divertálhattam volna magamat, szebb Dolgokat tudnék beszélni az Olvasónak. –

Az Asszony bé-lép, és le-telepedik az Öltözködő Asztalkához. Két Szoba-leányok foglalatostkodtak Haja' Fodorgatásával. *Szánhatók* valójában ezek a' Teremté-

* Az-az: *éppé* tétetnek.

sek, a' kik Asszonyaiknak, változó Gondolatjoktól, Hatalmaskodásoktól, és Kegyetlenségektől függeni tartoznak; *Szűz-sebhető* Gondolat az: hogy az *ember* szolgáljon az *Embernek!* – Ezek örökké futostak, ha meg-tsináltak egy Órában valamit, más Szempillantásban újra el-kellett rontani, most a' Haj-tő vőlt rosszúl szűrva, most ez a' Haj-szál fellyebb állott mint a' másik. – A' Vége a' Komédiának a' vőlt, hogy mind egyik egy pár jól arányzott Pofon-vágást, egynehány Canaille Titulust, egy pár veres ki-sírt Szemet vittek-ki azon Erőtlenségek' Templomából, a' Tekéntetes Asszony' Kabinétjából.

Ebbe' a' Templomba' én most ministráns, vagy Eggyház-fi vőltam. Hogy pedig meg-érttessen. Szűkség egy Kérdést-is fel-tennem. Micsoda t. i. az illy Hivatal* viselőknék Kötelességek?

Mindent *dítsérni*, az Iffjú-Asszonyka Lábbelijétől fogva az Keze-körme' Motskáig. Mindég *hazudni!* és néha ha úgy hozza az Idő Bolondot-is *agálni*; az Dámát nevetetni, *múlatatni* így, vagy amúgy, és ha ez tőle ki nem telhetik – *olvasni*.

Én meg-vallom ebbe' a' Hivatalba' nem igen praktikáltam, az Olvasáshoz kellett volna folyamodnom, ha Szerentsémre a' Tekéntetes Asszonynak nem tetszett volna magát Szoba-leányival, és magával vagy a' Tűkörével mulatni.

Meg-engesztelődvén, a' mint nem sokáig tartó a' Tűkör előtt való Haragoskodás, a' fel-indúlt Isten-Asszony, én szólni tartoztam.

Egy ott fekvő Könyvet fel-veszek. *Mi vőlt?* Engedelmet kérek az Olvasótól, azt meg-nem mondhatom. Veszedelmes azt fel-fedezni valami akarminémű – Kabinet-be esik. Annyiből mindazáltal el-árulom Barátnémat, hogy az ott tartott Beszélgetést ide fel-teszem.

Én. Tsak – Frantzia Könyveket szokott olvasni a' Tett. Asszony.

Assz. Néha Únalomból *Németet*-is.

Én. És Magyar? – –

Assz. (A' Tűkörből Szemét ki-vévé, rám néz tsudálkozva) Mit? – Ha! ha! ha! Igen! Hiszem Magyarúl imádkozom. Van úgy tetszik az Úrnak Ró'sás-Kerte vagy Arany-Tsészéje.

Én. De valósággal mulatni nem szokta magát a' T. Assz. magyar Könyvekkel!

Assz. Hogy ne az Istenért! Már fel-tettem magamba, hogy egész Biblióthekát veszek ma hólnap magamnak. Az egész Költségem sem lesz több harmintz egész Krajtzárnál. Mert Árgyirus, Kádár, világi új Énekek, mind össze sem kerülnek többbe. Nem tudom-é jól a' magyar Litteraturát. – Biz Isten meg-szerzem! Ha! ha! ha! –

Többet a' mit *itt* nem mondok, mert sok *igaz* vőlt benne. És az Igazságot tsak kevesen szennyvedik!

A' Magyar Kis-Asszonykákra fordúlt a' Beszélgetés.

Én. Meg-vallom, hogy nékem az egy leg-szebb Képzeldéseim között-*való*, ha valamelly szép Leánykát valami szép Könyvvel a' Kezébe gondolok magamnak.

Assz. Mit használ kérem! Ritkán esik az el-híntett Mag jó Földbe. A' Tanítás lassanként használ, 's nehezen gyökerezik. Köztünk legyen a' Szó. A* Kis-asszony egy a' leg-jobb Qualificatió-jú Leánykák között. De az Isten tudja, tsak benne

* *Asszonyok*' Petzérjének-is lehetne nevezni.

marad az az együgyű, meg-merevedett parasztos Természet. Biz Isten neverni fog az Úr, ha egynéhány Tselekedeteit elől beszéllem. Minap – – nénél ebédeltünk. A' Tábla magnifik vólt. Eggy Tál-étel hat aranyba került, és éppen akkor hozták-fel leg-először, egészen új Találmány, 's ha! ha! ha! azt gondolta kérem az Urat, hogy a' Tálról beszélnek nem az Ételről. Még azt sem tudni, hogy eggy Tál-étel hat aranyba-is kerülhet!

Én ugyan nem szóltam itt, mert tudom azt, melly szörnyű Vétek eggy Dámának ellent szólni. De meg-vallom, hogy azt gondoltam, magamba: Ha a' – – né Táblájánál ültene volna, én-is azt hittem volna, hogy a' Tál, és nem az Étel került hat Aranyba! Hogy A--- Kis-asszony azt hitte, abból tsak a' követezik, hogy még eddig nem *ékezlott*. Eggyet sohajtottam: Bár soha olyan igen ne kaptunk volna az új *Talalmányon*!

Azután folytatta tovább a' Dáma, öltöztetje sem olyan mint kellene lenni. A' Juvélek jók az igaz, és drágák, de nem a' *Modi* szerint vannak foglalva. *Tiszta* az igaz mindene, de a' Coeffuret* már el-hagytak. Minap gondolja-meg az Úr, az Assembléebe olyan Fejkötővel vólt, mellyet ez előtt – *három* Holnappal viseltek.

Én. Szörnyűség! Hiszem már a' nagy Idő!

Assz. Osztán mindenbe olyan *Különöséget* affectál. Mint a' Konyha-Szolgaló, se nem *Festi* sem nem *Parfümírozza*** magát. Hiszem olyan *Értékű* Leányka mint ő a' nélkül el-nem lehet... A' mi leg-szebb, ha valaki vagy IIzelkedést, vagy Dítséretet mond neki *el-pírúl*.

Én. Nem tudja még Szegényke, hogy itt a' mi Kis-Asszonykáink tsak a' Festék alatt szoktak *veresűlni*. – Az igaz, nem a' nagy Világba-való. –

Assz. Ezer félét beszélhetnék az Urnak. – Ésmeri, nem kételkedem B. Kis-Asszonyt. No már az ugyan nagy Paraszt-Leány! Gondolja-meg az Úr ezekben a' Napokban eggy Bika elejébe szalad, és mint valami Fejő-Szolgaló meg-nem *ijett*.

Ezen Szóra az én Asszonykám fel-veti magát a' Székről el-sikóltja magát: Jézusz! Jézusz! mindjárt el-ájúlok!

Én el-bámúlva kérde: az Istenért, mi az?

„Eggy Pók” felelé ah Jézusz az Asztalkámon mászott. *Ah je!* –

Úgy-é? Gondolám magamban, hogy ne kellene eggy Bika előtt meg-íjedeni, mikor eggy Pók előtt-is sikóltani kell a' *Modi* szerint, ha színte soha Pókot nem látnak-is.

Az olyanok' Oktatásáért, a' kik a' nagy Világba nem forgodtak szífségesképpen kell ide eggy kis Kommentárius.

Meg-kell tanulni, hogy minden Dámának választani kell *Szín*t, a' melly az úgy nevezett *Leibfarb*, eggy bizonyos Nótát, vagy Éneket, a' mellyet minden Alkalmatossággal danolgasson, ha maga van, ha – felelni nem tud, vagy nem akar, eggy bizonyos Állatot, a' mellyet szeressen, eggyet, a' mellyet utáljon, és a' mitől féljen. Ezekkel az ijesztő Állatokkal, mint p. o. a' Légy, Egér, Pók éppen úgy kell nekik

* Az-az: a' Fejkötőt. Mert meg-kell jegyezni, hogy a' Tettes. Asszony szégyenl más-képpen beszélteni, hanem a' mint *Modi*.

** Ez semmi nem egyéb, hanem *szagositó*. Uram őrizz!!!

bánni, mint a' régi Időkben a' szegény Őrdöggel – ott-is látni kell, a' hol nints. Eggyet még el-felejtettem! választani kell még, valamint 'Sebbéli-kutyátskát, – Szeretőt-is, a' ki Magánosságát a' Dámának türethetővé, Idejét rövidde tegye, a' ki a' Sétálásba Karjával szolgáljon 's a' t.

Hogy az ifjú Asszony ebbe nem akart alább-való lenni másnál, azt lehet gondolni. – És ez volt az Oka, miért ijedt-meg; mert Eszébe jutott, hogy meg-is *kellene* ijedni. Annakutánna beszélte még el, melly számossan vannak az *Ijesztői*. Természe ellen van a' Víz, mint a' Pók'. Reszket ha mennydörög; és azt mondják róla a' gonosz Nyelvek, hogy máskor nevet azon a' ki imádkozik, és ha villámlik a' Kereszter-is hánnya. ...

A' Tükröbe nézett ezután az által-menő Módiparoxizmus után, és úgy találta, hogy az Ijedtség minden Színét el-vette. Ámbár én nem úgy találtam. Szükségesképpen itt tehát *Festék* kellett. ...

Nem beszéllem-el darabonként, mint készült-el az ifjú Asszony. Elég az ahoz hogy végtére csak ugyan el-készült. Haja fel-tornyozva, Ortzája, a' melly a' jó Természettől-is eléggé eleven Pirossággal volt meg-áldva, a' *Kendőzőnek* költsönözött Ró'sáival fel-lárvázva. Szemöldöke lopott Bársonnyal feketítve, egy szóval: az egész Fő a' Mesterségtől annyira meg-terhelve, hogy nehéz volt meg-külömböztetni, a' jó Istentől reánk ruházott Isren' Képe-c? vagy valamelly tudatlan Kép-író Inas' Pfüsser Munkája. –

Az Öltözés következett. Óh de akármelly nagy Ország' dolgán sem tartatik olly szörnyű Tanátskozás, mint azon, melly Ruhának legyen ma szerentséje az Tekéntetes Asszony' Testét bé-fedezni. Az egész Garde-robe (Ruha-tartó Almárium) keresztül vizgáltatott – ezt! nem! amazt! ... és illy Gyermekeskedésekkel el-múltt több fél Napnál. 's az Úr az Hívatalban izzadott addig, míg az Asszony a' maga Bőrén dolgozott.

A' Dél a' nagy Világba nem a' *Napnak fele*, valamint éjjeli eggy vagy két Óra; nem *Éj fél*. Kettő volt az Óra, az Úr meg-érkezett. ...

Kénszerített Örömmel, és erőltetett Végssággal, azomban minteggy Isten-Asszony felséges, és ki-mértt Lépésekkel elejében sétáltt kedves – Házi-keresztje. Az, a' ki reggel íjesztő Medúza Fővel, 's mint eggy erdei Nímfa könnyű Öltözettel rohantki a' Szobából, most, mint Pantzélba szorítva, meg-merevedett Derékkel, szorgossan össze-szedett, és össze-egyengetett Haj-szálakkal, lassan lépett. – Előtte-mentt a' szagosító Párák' Fellege, mint *Ambrozia'* Gőzölgések Vénus előtt, látszatott magának, hogy minden Haj-fodor között, minden Ruhája' Rántzába, eggy-eggy Kupidó rejtezett jól-tzélózó Nyílaival. Győzedelmeskedő Szemekkel tekintett Férjére, és minteggy mondani látszatott: Melly Szerentse, hogy én tiéd vagyok!

Én, és az Férje mit gondoltunk, ki lehet találni.

* * *

„Terítve van az Aszral” mondja az Inas egyszer, a' kinek Livrécejéből ugyan ki nem lehetett találni *Bábú-é*, vagy *Hanswurst*. – Eggy két Vendégek, a' kik az Aszralhoz voltak hivatalosok, meg-érkeztek. Mentünk azért az ebédlő Szobába.

Óh de előbb hány 'Tűkörnek vette az Asszony Hasznát! Most ez a' Pántlika állott rosszúl, most amaz. ... Eggy Szóval, azt mondja az Asszony „Biz Isten úgy vagyok fel-öltözve mint eggy *Bolondné*. Olyan vagyok, hogy mind el-szaladnak előlem.”

Ez mennyi Részből volt igaz, én nem vizsgálom. – Mindazáltal tudom azt, hogy vagyon eggy olyan el-rejtett, és észre-vehetetlen Mód, melly által tudják a' Dámák kényszeríteni másokat, hogy ő felőlök beszéljenek, az-az: őket *dítsérjék*.

„Hídegg lessz az Étel” mondja végre eggy a' Vendégek között. Eggy jó, igaz, régi Magyar Úr, a' kinek a' 'Tehén-húsrá több Gondja volt, mint az egész Nagy-világ' Politziájára, a' 'Tekintetes Asszony' Pántlikájára. Öltöztetjére, és az egész Módi' minden Bolondságira.

Ez az atyafiságos Emlékeztetés *fel-szúrta* az magával foglalatoskodó Dámát, a' kinek mivel tovább-is lett volna Kedve magában gyönyörködni; nem könnyen szenvedte, hogy szertett *Árnyékától* el-szakasztották.

Még-is tehát be-jutottunk végre a' 'Táblához. Az öreg el-felejtí magát, hogy *hol* van, 's *imádkozni* akar.

Nagy Katzagással kiáltja az Asszony: Kérem, kérem, hiszem meg-híll az Étel. – Minden *Tzeremónia* nélkül tessék! Sajnálánám édes Uram Bátyám, ha az én 'Táblám oly álnak találma lenni, mint a' maga Falusi Papjának Asztala... még az-is el-engedné a' *Gratiást*.

Az én Orthodoxus Öregemnek Zélusa jobban fel-indúlt, nem engedte magát félbe-szakasztani, és mind eggy Szörig el-mondta, mind azt, valamit – az A-b-cében tanúlt. Az Asszony le-ült, mi utánna. Az Úr imádkozott Barátságért.

* * *

Le-ülünk... Az Ételeknek *Nemei*, a' Világ' négy Részből voltak össze-szedve. – Minden Bogár, Béka – Stokfiss kedves, ha külső Országi. Az Ételeknek Formáji' Készítése, Fel-adása, mind külső Országi. Frantzia, Olasz, Ánglus 's a' t. volt, egyet el-felejtettek, t. i. a' Szájokar külső Országi Módra szabotni, mert igazán meg-val-lom mi mindnyáján – *magyarúl* ettünk.

Az öreg Úr pedig *magyarossan*. Hamar el-felejtette inter *pocula* az ifjú Asszony-nak Isten-nélkül-valóságát. A' Világon *leg-toleransabb* Ember lett. Jól evett, ámbár egynéhány Étel felett tanátskozott magában. meg-egye-é, vagy nem. –

Mustrának eggy pár Szó az Asztal felett.

Öreg. Mitsoda Szakáttsa van *édes* Húgom Asszony? – Mert mi-is juthatott volna természetesebben Eszébe, mint az Ételről a' – Szakáts.

Asz. Frantzia kedves drága Uram Bátyám!

Öreg. Nem sokat tudván a' Politziához, Szívének Együgyűségéből azt mondja: Kösztette Jantsi-ja be hamar ő-is el-felejtí a' Nemzetét! még Esztendővel ez előtt tudom, hogy az Ötsém' Ferentz' Szakátsánál volt Kukta.

Az Asszony el-pirúlt – úgy gondolom, mert a' Festék alól nem látszott. Látható Meg-zavarodással mindazáltal azt mondja: Nem *született* Frantzia, de Frantziásan főz, 's úgy tanúlt!

Illyenek voltak a' Discursusok! Az Asszony beszélt a' Módiról, Bállról, Pántlikájáról és – magáról. Az öreg – de *bobus* narrat arator! az Ételről, Vetésről, az Ötsém' Paripájáról, a' hat Kantzájának' Genealogiájáról, – Keveset a' Processusairól, 's az Időről.

Énnékem szerentsétlenül jutott Eszembe egy szomorú Gondolat. A' Gyermekeket, – egy pár gyönyörű Lelkek, az Asztalnál nem látom. Fájt, hogy én jobban szeretném őket magam körül mint Szífléi. Fájt, hogy azok az Emberektől el-rávoztattatnak! Kérdem: Hol vannak az én Kicsinyeim? Ők nem szoktak *itt* enni?...

Az Asszony egy pár Szemet... millyet? azt, ha a' Pennámat Gabriel Angyal – Szárnyából szakasztottam volna, sem tudnám le-írni, olyan Szemet vetett reám. – Hol? Hol vannak? – A' hól nékik *szükségesképpen* kell lenni, a' Dajka' Szobájában. Miért lennének *itt* – emberséges Emberek között?

Én halgattam... de, a' mit akkor el-halgattam most ki-mondom.

Gyermekeinket – a' kikben úgy szölván magunk meg-szaporodunk; a' kik Nevünket, *Valóságunkat* jövődőben fel-tartják; a' kikbe az *Emberiségnek* egy jó Emberral, a' *Hazának* igaz Hazáival tartozunk; a' kiknek egyszer majd Vénségeink' Örömeivé, és Támasszaivá kellene lenni; a' kik egy Idővel Szerentsétlenségeinket nekünk mint Szerző-Oknak fogják Szemünkre hányni; Gyermekeinket, ezeket a' kedves Zálogokat, Béres-szolgákra, *Tudatlanokra*, vagy el-romlottakra bízni, *hogy* lehet? én meg nem fogom. Tudom azt, hogy Restségből esik, de hogy lehet a' Természet ellene-állhatatlan Indulásait annyira el-nyomni ezen el-bámúlok... Következéseir ki nem látja? – Irgalmaz Uram Nemzetünknek, ha mind *így* neveltetnek azok, a' kiket a' jövő Generáció Magyaroknak fog-nevezni!!! Job' Helyen többet...

Addig azt tselekszem, a' mit az Asztal mellett tselekedtem, t. i. e'felől a' Dolog felől – halgatok.

Halgattam tehát én, és sohajtottam, és kezdettem beszélni az ifjú Asszony' – Ólbe-való-Kuryátskájáról.

Mit?... Ha tetszik, el-mondom! szükségesképpen én azt mondtam felőle, hogy szép, gyönyörű, kedves 's a' t. Ki nem tudja, hogy a' Dámák' Ebetskéjeknek jobban kell Kedveket keresni, mint – Férjeknek.

„Óh de mitsoda nagy Ijedséget-is szenvedtem-ki, kérem az Urat, minap miatta.” Mélyen gondolkoztam, ugymond, ő az Ölembé' feküdt. – le-esik, és keservessen sikóltott, biz Isten, a' Kőnek-is meg-esett volna a' Szíve rajta, én azt gondoltam, hogy a' Tsontotskája törött-el, nézem, és – Szerentsémre a' Kanapé'-párnájára esett!”

A' *Sibariták* felől azt beszéllek, (mondám-én az Úr felé fordulva) hogy ha a' Ró'sa-levél, a' mellyen szoktak feküdni, össze-rántzosodott alattok, eltört az Ódabordájok. Nem ilyen Sibaríta Lelke készül-é ebből a' *Favoritából*, – ha igaz a' Pythagorás' *Lelkek-vándorlása*. –

Az Úr el-mosolyodott. – Ezen Szóra a' más Szobába nagy Zördülés esik. ... A' kis Leányka volt, és az Asszony egész Hidegséggel azt felelte: *Majd fel-kél!*

* * *

Vége lévén az Ebédnek, én Baráttal Dolgozó-szobájába mentünk; Leg-első Szava, a' mint szokott, Panasz volt. –

Ládd-é mennyit változhat kis Idő alatt, úgy mond, az Asszony. Hol az az ártatlan Leányka, a' kit én Feleségemben imádtam? El-enyészett; van-é egy Mozdulás, egy Szó, egy Tekéntet régi Formájából most benne? El-törölte azt a' Nagy-Világ. – Szentelen Maga-viselése, melyet ő szabad Maga-tartásnak gondol, Beszédje el-rűrhetetlen, esztelen, és azt ő Elmésségnek nevezi. Erőltetett minden Öltözete, 's Viselete – Óh esmér-d-meg ebbe a' *szeles* Dámába azt a' természet-szerűen való Leánykát. – Óh én bolond! a' ki azt gondoltam, hogy ha a' Szegényt a' Porbúl fel-emelem, bódog leszek! Melly meg-tsalattattam! A' Szegény, a' ki ezelőtt a' Pénznek *Betsét* nem tudta, oktanuln' költ, ha hozzá-jut. *Az tudatlan* ha egyszerre sokat tanul, *bolondá* lesz; mint az, a' ki a' Setéségből, ha hírtelen Világosságra hoznak, meg-vakú! – A' ki a' nagy Világ' Gyönyörűségeit nem kóstolta, dobzódik, ha Módja van benne – a' szokatlan Gyönyörűségeknek *az Újság* kettős Szépséget ad. – Egy alacsony Házból akartam hozni magamnak egygyűgyű, ártatlan, hív Angyalt, és az én Öleléseim között Furiává változott. Én meg-vallom tiszta Szívemből útalom: és el-van végezve, én bizony Isten – *el-válok*.

Messze, Messze mégy Barátom! Igaz Feleséged *neveltséges*, de nem útalatos.

Ne mentsd, kérlek. Én az ő Szégyenét előttem sem fedezem-fel. – Nézzd-meg, és akkor ítéld. Szíve még nem *rossz* – de óh Barátom! a' hol *Jó* nints, elég az a' Véteknek virtussá-való Bélyegezésére – hogy az a' Vétek *Módi*... 'Tudod-é mitsoda Férjfiaknak *Emblemája* a' Szarv? – Óh Szarvval úgy meg-áldott az én édes Feleségem engem', hogy ha az én Időmet az *Ágak* szerént ítélnék mint a' Szarvasét, már úgy el-értem volna *Matusálem*' Idejét. – Itt Jobbítást várni. Bolondság, és tovább szenvedni – mondd-meg miért?

Ílát *annyira* mentt-é már? Szegény, számható Barátom, mit használ e' szerént néked, ha *ott űlsz*, a' hol nem minden űlhet; mit használ Rang, Betsület, Aranykölts, Ágyékkodon, és ezer Ordó Melyjeden, ha ezek mind ugyan annyi 'Tolvajlói a' Nap alatt-való leg-édesebb Bóldogságnak – a' *házi* Nyúgodalomnak.

Igaz, és keserű Mondás! Melly drágán veszem azt a' fénylő Gyermekséget, a' melly Házi-eszközeimen, és 'Tslédeimen villog, Fogsággal, a' mellynek csak Lántz a' 'Hija; Barom-munkával, és Nyúghatatlansággal, e' mellett – Adóssággal, a' mellynél nagyobb Büntetése a' 'Tékozlásnak nints! Ki az Oka? Az iffjú Asszony, az Equipage; Livree, Coeffure, Bouquet, Ruha, Tábla, mind úgy legyen a' mint Módi, és a' Módi' Telhetetlenségének mitsoda Kints tehet eleget? – Ma hólnap Bankrótta' leszek miatta, a' Fájdalom meg-öl, és a' Kétségbe-esés arra visz, hogy egy Golyobist kergetek keresztül a' Koponyámon, 's Vége a' Komédiának! Jobb tehát ha el-válunk: – a' Gyermekek az enyimék, úgy-is mi lenne az ő Kezében belőlök? és Isten úgy segéllyen inkább ma a' Purgátoriumba mint még egyszer a' magam' Lakodalmába!

Az iffjú Asszonynak Szégyenét Szánakozásból nem szaporítom! Többet nem mondok! A' mit két jó Barát egymás Fülébe súg, a' Világ előtt ki-fetsegni Szent-ség-rörés! –

El-mentem tehát fájdalmas Szomorúság között ezen szerentsétlen Házból: a' hol az Asszonyt az idegen Országok' Bolondságainak Követése, az egymással-való

Verétkedés, a' Gyermekeskedés, Módi, Betsűllet-kívánás, el-ámították, és így előtte az Ártatlanságot nevettségessé, az Férjéhez-való Hívséget szükségtelemmé tették; a' kiből a' nagy Világ az anyai, és feleségi Érzéseket ki-írtott. – Könyvezve hagyta-m-el azt a' Férjfiút, a' kinek Gondolkozása' Módja Tiszteletet, Szíve örök Szeretetet érdemel, és maga Bóldogságot; azt a' Férjfiút, a' kit még-is bóldogtalanná tett, a' – *Módizás.*

Mesék.

A' TSIKÓ.

Egyg ríizes szilaj és zabolárlan 'Tszikó, meg-verett minden 'Tanítást, el-futott, a' Hegyeknek 's Pusztáknak vette magát: 's ott élt. Által-mentt Bóvségben, és Szabadságban a' Nyár. Be-állott a' Téli El-olvadt a' Mezők' szép Zöldje; el-hervadtak a' Fáknek óltalmazó Árnyékai, Fagy zárta-bé a' Földet és Vizeket! –

El-fogyva, nyomorúlttan, régi Úrához megy. Az Istálló, melly az előtt néki Útálatosság vólt, most kedves Menedék-helye. Bé-fogadja barátságossan jó Gazdája, meg-tisztíttatta, jól-tartotta, és puha Szalma vólt első Éjjel Nyugovó-Ágya! – Más Nap nehéz Tereh nyomta kiálló Tsontjait, tsipős Vágások, és Estve vékony Vatsora fizették-meg keserves Fáradtságát. –

* * *

Kevélyen igazít-el minden Kérőket Ajtajától Dafne. Nem tudja ő, hogy a' Szépség tsak akkor ád Bóldogságot, ha abból másnak adhatunk! – De el-múlik a' Nyár, jön az Élet' szomorú Tele! Akkor a' Leg-első, a' kinek még Kedve vagyon Szépségednek Tarlóján szedegetni kedves Vendég lesz... Óh bár tsak ne Pénz, Név, Tiszttség, hanem igaz Hajlandóság vólna Leánykainknak Vezére, midőn Férfjet választanak.

A' VERÉB, ÉS A' GERLITZE.

Egyg víg, és ifjú Veréb változó, és örökké-való Gyönyörűségben töltötte Életét. A' Szeretben éppen olly telhetetlen vólt, mint állhatatlan. El-hagyta egyg Kedvesét, hogy más Nőstényhez repülhessen... Illy szép Foglalatosságban szélllyel-rázott Tollaít rendelgette, és tisztogatta eggyyszer egyg rezező Ágon. Valamelly különös Hang figyelmeressé tette. Vólt az egyg Pár Gerlitze' gyengelkedő, és szerelmes Nyögése... Ez a' szerető Pár Szájját Szájjához kaptsolta, Szárnyaikkal eggy-mást által-ölelték. Szívek Szíveknek elejében tűzessen dobogott, Tollaik fel-borzadtak az égő Gyönyörűség miatt... Előttök repestek most pelyhező kis Fiaik, kised Szárnyaikkal reá-függesztették magokat Szűléikre, a' kik Eledelt öntöttek várakozó fel-nyílt Szájjaikba... Öröm és Bóldogság árnyékozta-be őket. ...

A' Veréb most látta azt, a' mit eddig Bolondságnak 's Nevetségnek tartott – házi Bóldogságot. Bánta el-vesztegetett Óráit, kívánt magának olly szerető Gerlitzét, sohajtott, és el-szállott.

* * *

„A' Házasság tsak házi Kereszt! Minden Gonoszok között őltalmaz-meg engem' óh Ég, a' Házasságról. Szabadság! édes Szabadság tiéd vagyok örökké!” ...Azt Szokta Szájában viselni sokszor egygy tűzes Ifjú, telhetetlen a' Gyönyörűségben, és állhatatlan a' Szeretben. – Egy jó Barátja ennek ezt a' Tanácsot adta egy Alkalmatossággal: Szegény Gondolatlan, a' ki nem tudod érzni, mi az Házassági Egygyesség! – Mitsoda az Élet Szeretet nélkül? Ha majd egy Napon az el-múló Örömek' Gyásszá változnak, a' szomorú Esztendők közelgetnek, és te egyedül mindenektől el-hagyatva ülsz magános Szobádban, minden Vigasztalás, és Segítség nélkül – óh mondd-meg, akkor ki támogatja esdeklő Szívedet, ki-osztja véled Keserűségedet? Óh Bóldogtalan nem fognak téged' Attyoknak nevezni kisded Gyermekeid! nem mulattatnak kedves Fecsegésekkel ezek a' rebegő Angyalok. Öregségbe öszve-fonnyadva, és el-felejtve élsz – és a' te Neved el-enyészik mint sem-mivé lévő Tested. – Mondd-meg a' Házasság Házi-kereszt-é? –

Az Ifjú sohajrott, – és el-mentt, hogy újabb Gyönyörűségeket keressen.

A' FARKAS A' JUH, ÉS A' BÁRÁNY.

Egy vakmerő, és ragadozó Farkas Únalomból meg-akart házasodni. Reggel Idején eggyyszer járta a' Mezőket. Meg-látott egy tréfás ártatlan Báránykát mint ugrál Annya körül, és ezt választja Feleségül. Nyájassan meg-kéri a' Juhtól: Gazdag vagyok, úgy mond, messze ki-terjed Uraságom! ... A' Nagyra-vágyás, Fösvénység ki-tekerék az Annyának Meg-eggyezését. – A' Bárányka útálta Vőlegényét, kért, esedezett – hijába, Asszonyám jobban tudja, mi a' jó, és a' Nyájbeli Szamár öszve-adta ezt a' Párt. Kegyetlen Annyának Ódala mellől el-ragadtatván a' fel-áldozott Meny-asszony, reszkerve mentt vad Karjai közé Vőlegényének, és keservesen bégetett az ordító Farkasok között. – Férjének Vért-szomjúhozó Melyéből kevés Idő múlva el-múlt az Indulat, és a' Bárányt nem szaggatta ugyan el, hanem tsak lassú Kínok által emésztette-meg.

* * *

Bóldogtalan az, a' ki a' Szülék' Hatalma által akar szerettetni, és a' ki Árron veszi-meg az őret útáló Leánykának Ölelését.

Szerentsétlenek azok a' Szülék, a' kik mint Áldozatot viszik Gyermkeiket a' Vőlegény' Karjai közzé!

A' Szűzesség.

Eggy Allegoria.

A' Póéták' képzelte leg-jobb Világában feküdt eggy Ország, Eggy Folyó-víz. *Élet* volt a' Neve, két egyenlő Részekre osztotta. Az eggy Ódálán ki-terjedt a' *Vétek*' Megyéje, a' másikán ditsősségesen emelkedtek-fel a' *Virtusnak* bódog Hegyei.

Eggy Halomnak vidám Tetején választotta eggy öreg Pár Lakását. A' Nevek volt *Mértékletesség*, és *Vallás*.

Számos Maradék ditsőítette-meg Lineájokat. Leg-ifjabb Gyermekek volt a' leg-kedvesebb. Szép volt mint a' fel-kelő *Reggel*, Ruhája feje, a' Neve *Szűzesség*.

Ezen Leánykának critica Ideje el-érkezett – a' tizen-ötödik Esztendő. Az öregek fel-vitték a' Hegy' Tetejére, onnan mutatták-meg a' Helyet, és így szóllottak:

Veszedelemes Úrra kell néked el-indúlni édes Leányom! Vidd magaddal óltalmazó, és vezérlő Tanításinkat, és kövesd! – Erre *jobbra* nehéz, keserves az Úr, járatlan és meredek. Éretlen, savanyú Gyümölcsöket terem a' Föld, de ezekből Egészség, Vidámság, és Erő foly! Végre meg-változik az Úr, a' *Szokás* kedvessé teszi, és könnyű-vé a' Nehezet-is, és akkor Név nélkül-való Bóldogság jutalmaztatja-meg Fáradtságodat.

Amott *Balra* könnyű az Úr, virágos és kellemetes. Annak Földjén a' tsalárd Gyümölcsök Mérget hordanak, és Halál terem itt minden Plántán. Lassan meg-emésztik azok az Erőt, észrevehetetlenül el-rágják az Egészséget. A' kik ezen az Úton járnak tántorogva a' Gyönyörűség' Részegségétől, a' Mezők' Határra jutnak, ott feneketlen Mélység nyeli-el őket, és soha többé nem láttatnak.

El-kerüld ezeket a' szép Utakat. A' nehézen kell néked járnod édes Gyerme-kem, és noha csak Asszony vagy-is, erőtelen, gyenge, még-is egyszeri El-tévelyedés bódogtalan semmivé teszi. Útalás, Gyalázat, Szemre-vetések, és Gyűlölség várnak akkor téged'. Eredj-el, és ne felejtse-d el Szűléid' Intéseit.

El-indúlt a' Leányka... A' *Betsület* mentt utánna, és a' jó *Hír* előtte repesett... Talált eggy Helyre, a' hol a' Természet látszatott Törvénnyeit el-felejtetni, és *egyedül* csak Gyönyörűséget teremteni. A' Bóldogság látszatott ott lakozni, és az Örö-mek ott sátorozni. El-bámúlva meg-áll, hogy pihenjen, vissza-nézett a' meg-jártt Darabra, és örült, hízalta tsudálkozó Szemét azon Földnek Szépségével.

Míg így áll, elől-jöttek a' Késértők'. Az Újság' kívánása spionirozó Szemekkel, és örökre foglaltat Kezekkel; Lábai sebese, és szárnyasak voltak mint *Hermesnek*. A' *szokatlan*, és nem próbált Dolgok voltak Kívánságai. Érzéketlen a' *jelen-való Jóra*, a' *Várakozásban* volt bódog.

A' *Testi-gyönyörűség* ez az Öröm-szerető Leányka. Szemei vígan jádzottak, hosszan *le-folyó* Ruhája szélllyel-öldva utánna lebegett. Tekéntete édes *Bájlással* le-verte az

Erősset, még az-is, a' ki szaladtt nem vólt ellene barátságos ha tsak egyszer-is *visszanézett*.

Mosolygó Hízelkedéssel közelítettek ezek a' tsudálkozó Leánykához. Tapintások mérges Édességet öntött minden Ízeibe. Így ezek a' rettenetes *Sírenek*, többire a' kik mindég *bizonyosok* szomorú Győzedelmeikben. az majd víaskodó, majd magát meg-adó, félig meg-eggyező, és félig ellent-álló Leánykát, reszkető Kívánságok- és mosolygó Könyhúllatások között mindég mélyebben, és mélyebben vitték, míg mint az el-nyelő Örvény sebesen magokkal el-ragadtak. Itt el-váltt tőle a' Betsület, az előtt Barátnéja, és Úti-társa, többé nem az!...

Fel-ébred kevés Nyúgodalmából, és el-bámúlt Állapotján. A' Szemfény-vesztő Örömek el-tűntek mint a' gazdag Álmok, és az el-pattant Szappan-buborékok. Serétség, Pusztaság, és Ijedség vetek-körül. ... Rettentő el-fonnyadt, Vér-nélkül-való halavány Ortzák, el-bádjadt és be-esett Szemek, hideg és reszkető Tagok, ijjesztő *Tsont-Emberék* voltak Társai. Kétségbe esvén kiáltotta kínos Erőlködéssel: Hegyek, Hegyek esetek reám, temesetek-el engem!

A' Motskolódás fel-emelte Szavát, és Újságúl beszélte Esetét! A' Meg-útálás követte minden Lépését. A' Szégyen mindég Tűkört tartott Szeme elejében, és emlegette Hibáját – illy Kínok között az Ég meg-könyörült rajta, és *Árnyékká* változtatta. És ezért a' Szűzesség most tsak Árnyék.

A' mi *van*, él és érez arra rendeltetett, hogy *el-essen*, és ismét *fel-keljen*. A' Hóld fogy, és telik. A' Nap, ha Éjjé változik, fel-kél újjá szült Világával. A' Természet meg-hal Téltre, és fel-támad a' 'Tavaszi' teremő Lehellésére.

Tsak a' szerentsetlen erőtelen Asszonyi Nem fel nem kelhet többé, ha egyszer el-esik. A' Szánakozás *gyászolhat* itt, de *helyre* nem *hozhatja*, a' mi el-veszett... Nints *Engeszleő-Áldozat* Hibáért?

A' *Betsület* ezen Nemnek Élete! És a' jó Hírnek *Sebeit* soha senki be-nem gyógyíthatja.

A' VÉN TSERFA.

Eggy Seculumakat álrál-éltr risztes Tserfának el-lankadt Erciben. eggy 'Tavaszi a' Nedvességeket olly tékozlóan találta önteni, hogy meg élemedett *Ábrahám*i Ágyékábó eggy kis 'Tsemete származott. De a' következő ellenséges Nyár vólt hosszú Életének utólsó Nyara. A' Hévi, és a' magát meg-emésztő Vénség, ki-szárazották az Öreget. A' Tsemete meg-fosztatván Attyának óltalmazó Árnyékától, ki-tétette-tett a' Nap-sugári Terhének, és a' Szél rontó Erejének, és – el-hervadt.

* * *

A' Fiúk csak akkor szennyvedik Atryok' Bűnének Bűntetését, ha azok Vénségeket azzal az Erőtelenséggel motskolják-bé, hogy – meg-házasodnak... A' Gyermekek idején Szüléitől meg-fosztatván, egyedül az vak Szerentsére van bízva, és Vezér 's Óltalom nélkül szükségesképpen szerentsétlenné lesz.

AMOR ÉS A' PÁLMA-FA.

Amor egykor magánossan ki-mentt szellőzni. Eggy Pálma-fa, a' melly, minthogy vén vólt, szélessen ki-terjesztett Levelével leg-sűrűbb Árnyékot verett, fogadta-el ezt a' kis Vendéget. Maga Alkalmatosságával akarván élni, mindenét le-rakta. Szemfedelét le-öldötte, és a' virágos Pá'sitra terítette, és mérges, éles Nyíllal a' Fához támasztotta. Szerentsétlenségéből azokkal meg-találta szúrni a' szegény vén Pálmát, a' melly a' nélkül-is nagyon szerelmes Természetű.* Mindjárt érzette a' Sebnék Hatalmát, forrott a' Tűz minden Ereiben. Kívánság rágta, és emésztette, és keservesen nyögött. A' gonosz Gyermekek alattomba 's félre-való hamiskodó Nevetéssel örült az Öreg' Kínnyain, és tsattogó Szárnyakkal repdesett Annyáéhoz, néki ezt a' Tréfát el-beszélni. – A' többi Pálmák-is hangos és tsúfolódó Nevetéssel visszálták hervadozó Szeretetét.

* * *

Az Ég alatt minden nevetséges Dolgok között, leg-nevetségesebb a' *nősző* vén Ember...

A' TENGELITZ.

Kedvesen sipolt egy Reggelen a' 'Tengelitz. Észre-vévén, hogy vagyon halgatója, annál inkább kedveltette magát, azonközbe' meg-szemlélt egy Gabona-szemet, és egy Bogárkát maga-előtt. Kapott a' Dítséreten, azért folytatta módos Fűtyerézését, kapdosott a' Bogárhoz, kapdosott a' Szemhez-is! telhetetlen kis Szíve mindent megakara magának tartani, és míg így kapdos – a' Bogárka el-száll, a' Szemet egy tsalárd Veréb előle el-kapta, és a' Halgatója – ki-katzagta.

* * *

* Minthogy a' mint a' 'Természeti História tanítja, a' Nőstény-fa Hím nélkül nem virágzik 's nem terem.

A' kis Fillis körül van véve számtalan Ifjaktól. Félre sűg eggynek, amazt vállan tsapja-meg Legyezőjével, mosolyog arra, erre Keszkenőjét veti. Mindenfelől be akarja hálózni a' Szíveket. Eggy kevés, *mindentől* akar szerettetni!

Elég eggy Szívnek tetszeni!... Kis Telheterlen! ez a' Tsoport maga Kívánságainak, nem a' te Kellemetességednek temjéne. Nem sokára el-széllyed Ódaldad mellől, és akkor bődögtalan Leányka! – magad maradsz.

Kn.

Eliza

Raynal, a' kit ki nem esmér? ez a' kedves Író, kinek minden Sora Szívűnket számtalan Érzésekkel tölti, minden Szava Képzésünket gazdagítja... ez a' felséges Író, az Emberiség' Bajnokja, a' le-tapodott nyavalyás Szeretsenynek az Európai Hatalmas ellen Védelme – így keseregre Elizáját:

* * *

Kisdud Vidékje A'singának* semmi sem vagy te, de te adtad Elizam' Lételet. Eggykor el-rűnnek ezek az Európaiak' Rakodó-tárjai** az Asiai Tenger-partokról. Fű takarja őket, és a' meg-boszútt Indus Omladéka in épít, minekelőtte eggynehány Századok el-folynának. De ha az én Írásim élnek, A'singának Neve, fenn-marad az Emberek' Emlékezetében. A' kik engem' olvasnak, a' kiket a' Szélvész ezekre a' Partokra ki-ver, azt fogják mondani: Itt született Draper Eliza! és ha eggy Britanus lesz közöttök, sebesen, és kevélyen hozzá fogja adni: és Ánglus Szüléktől született.

Hadd öntsem-ki Könnycimet, és Fájdalmimat. Eliza Barátném volt. Olvasó! bocsásd-meg ezen Háborodásom; hadd foglalatoskodjam Elizámmal. Ha én érzékenyítettelek néha az Emberi-nem' Nyomorúságira, végy Részt az én Bóldogtalanságomból-is. Én Barátod valék esméretlenül, légy enyim eggy Pillantásig. Tsendes Sajnázkodásod legyen Jutalmam.

Eliza Futását be-zárta Szüléi' Honnyokban 33. esztendő's Korában. Mennyei Lélek vált-el mennyei Testtől. Ti! kik a' Helyt, hol szent Hamva nyúgszik, látogatjátok, írjátok a' Márványra, melly őt' nyomja: ez Esztendőben, ez Nap, ez Órában Isten Leheletét vissza-húzta – és meg-hólt Eliza!

Fő Író, ő Tsudálója, 's Barátja! Eliza öntötte beléd Írásidar, és azokba a' leg-érzékenyebb Helyeket. Bóldog Sterne! Te el-múltál, és én, én itt maradtam. Sírattunk Elizával: sírattad volna velem őtet; és ha úgy akarta volna az Ég, hogy engem' fellyül éltetek volna, te sírtrál volna vele engem.

A' Férjfiak azt mondták: nints több olly Asszony mint Eliza, azt mondták az Asszonyok-is. Minden dítsérte Nagy-szívűségét, minden dítsérte szép Érzését, minden kereste Esmérettségét. Az Irígység nem karmolta azt az Érdemet, a' melly magát esmérni nem látszott.

* A'singa eggy Anglusok Telepedése (Kolonie) Ásiában Travankor Országban.

** Magazin – Niederlage.

A'singa! a' te b6ldog Eged olvasztotta-6szve benne azt az ellenkező Eggyezését a' Gy6ny6r6s6gnek, 6s a' Szem6remnek, a' melly eg6sz Szem6lly6t el-borított, 6s minden Mozdul6siban elegyedett. A' K6p-metsz6, ki a' Szerelmetess6get 6br6zolni akarn6, 6t' választotta v6lna Mustr6l. A' ki a' Szem6rmetess6get akarn6 faragni, 6t' választotta v6lna. 6ngli6nak komor 6s k6d6s Ege nem fojtotta-el ezt a' n6lunk es-m6retlen Lelket.

Ak6r mit tett Eliza, Kellemeress6g v6lt az. Ohajt6s, f6l6nk Ohajt6s k6vette 6t' tsendes Halgat6ssal. Szerethette 6t' a' j6 Ember – de azt n6ki meg-nem mondhatta.

Minden6tt keresem Eliz6t. Fel-lelem n6melly Von6s6t, n6melly Kedvess6geit sz6llyel hintve az Asszonyok' Jobbjai k6z6tt. De hov6 lett az, a' kibe azok mind meg-v6ltak? Egek! a' kik ki-merített6tek Aj6nd6kitokat, hogy eggy Eliz6t form6l-j6tok, eggy Pillant6s6rt adt6tok 6tet? hogy legyen eggy im6dott, 6s 6r6kre el-ve-szett B6lv6ny? –

Minden sz6nja, a' ki l6tta Eliz6t. 6n, m6g 6lek kesergem 6tet. De el6g-6 ez, az 6 Sirat6s6ra? A' kik er6ntam Gyeng6lked6s6t, b6ztos T6rsalkod6s6t tudt6k, azt mond-j6k majd 6nn6kem: 6 n6nts t6bb6! 6s Te – m6g 6lsz?

El-hagyta Eliza Hal6j6t, Sz6l6it, Bar6t6t, hogy velem, 6s az Enyimekkel lakjon. Melly B6ldogs6got 6lmodtam! mint 6r6ltem, mid6n b6lts F6rjfiak 6tet kerest6k, 6s gyenge 6zl6s6 Asszonyok szerettek. 6gy sz6ltam magamba': Ifj6 m6g Eliza, 6s te k6zelít6s 6lted' V6g6hez. 6 fogja-b6 haldokl6 Szemeidet. ... 6res Rem6ny! em-beri Lehet6s6gek' Zavarja! az 6n Id6m az 6 sz6p Napjait fel6l-6lte. N6nts n6kem t6bb m6r senki e' Vil6gon. El-vagyok k6rhozatarva, hogy eggyed6l 6ljek, 6s eggyed6l haljak-meg.

Eliza tiszta, 6s nagy Elm6j6 v6lt, de ezt a' Mesters6get nem 6rezte senki, tsak sz6p6ftette az a' Term6szeret, 6s T6rt6ss6got adott a' Kellemeress6gnek. Minden Szempillant6ssal jobban tetszett, minden Szempillant6ssal jobban el-foglaltt. Ezt az 6rz6st szerzette Indi6ban, ezt szerzette Europ6ban. ... Igen sz6p v6lt teh6t Eli-za?... Tsak sz6p v6lt 6 – de minden Sz6ps6get fenn-haladt, mert eggyetlen v6lt a' maga Nem6ben.

6tt-is Eliza. Azok a' F6rjfiak, a' kik Remekeket k6szített6k, nem sz6gyenlett6k v6lna magok6inak valami kev6s Leveleir 6r6sinak.

Mid6n Eliz6t l6ttam esm6retlen 6rz6s foglalt-el. Elevenebb minthogy Bar6ts6g; tiszt6bb mint hogy Szeretet legyen. Ha *Ind6lat* lett v6lna az, sz6ntt v6lna Eliza, 6s magamhoz igyekezett v6lna t6riteni.

Azt mondta 6 gyakran, hogy n6lam senkit jobban nem b6ts6l. Most m6r azt el-hihetem.

Bar6tj6val foglalat6skodott Eliza nt6ls6 6r6iban. Nem 6rok egy Sort-is, hogy el6t-tem ne legyen Eml6kezete, mellyet hagyott. Ah! mi6rt nem hagyta Penn6mnak-is az 6 n6ki tulajdon Kedvess6g6t...

Mint ha most-is hallan6m, mid6n 6gy sz6l6t:

„Az a' komor M6zsa, melly r6d n6z a' – Hist6ria; kinek fels6ges Foglalatoss6ga a' j6v6 Nyom' 6t6let6t vezetni.

„Az a' sz6llong6 Istens6g, melly a' F6ld' Kereke felett repes a' – H6r, ez szerzette Munk6id 6ltal, mellyeket hozz6m hozott, Esm6retts6geinket, 6s meg-nyerte Tisz-teletemet.

„Nézd ezen Fénikst a' Láng' Közepette. Jelentő-képe (*Emblema*) a' nagy Elmének, melly meg-nem hal soha. Ez buzdíttson-fel, hogy mindenkor légy Óltalmazója az *Emberiségnek*, és az *Igasságnak*.

Az Egek' Magasságiból, a' te első, és utolsó Lakó-helyedből Eliza! fogadd-el Hitemet: „Eskűszöm, hogy minden Sorba meg-csméred – *Barátodat*.”

Kn.

Remekek a' Düsseldorfí Képpalotában.

Hajdani Görögországban, mellynek szép Ege, tiszta, és tsendes Mérsékletű Éghajlása (*Clima*) országos Alkotvánnya, az Életmódja, és mindenek felett Lakosinak velek származott, gazdag, és eleven Testek' Alkotása (*organisatio*) mind annyi kedvező Okok voltak, a' mellyek hatalmasan munkáltak az Ízlés' Formálására, és a' Mesterség', 's Szépség' gyenge, és közönséges, Mindeneknél-való Érzésére... ebben a' Szépnek Hazájában szerentsés Párosodása volt a' Mesterségeknek a' Vallással, tsak az által-is, hogy azon Mustráit az Embert haladó Tökéletességeknek, és Szépségnek, az Imádásnak Tárgyává felmagasztalták, és azoknak belső Betsek mellé, mellyet tsak kevesen fogtak meg, eggyzersmind a' Nép előtt-is Kedvességet adtak.

Nálunk, a' hol a' tiszta *mesterséges Ízlés*, mivel az nem formálódhatik, nem tökéletesíthetetik, 's ki nem fejtődhet, tsak eggyes Embereknél lakozik. A' tsupa Szépség' Szemlélése, minden más vonszó Okok nélkül el-fárasztja a' Nézőket, a' kik annak Tértet nem hajtnak, néki nem hódolnak, és tőle Ótalmat, vagy Adományt többé nem kérnek.

Az ideálizált Istenek, 's Isten-asszonyok többé nintsenek. Emberek, különös, és eggyes Természetű, uralkodó Indulatokkal, 's Elmékkel bíró Emberek állottak Helyekre.

A' formáló Mesterség tehát *első* 's tulajdon Végéről: az *ideális Szépnek* Ábrázolásától, el-állott, hogy az emberi Elmén Uralkodását meg-tartsa. A' Századnak Telke munkált a' Kép-formálókra-is. Nem-is maradhattak azok az Idő, és Okoktól függetlenek, sem a' formáló *Génus* szabad Tökéletességébe' nem maradhatott Görög a' Keresztyének között.

Ia a' szép Ideálok' Századja el nem múltt volna, nem dítsekednénk most *Raphaél*, *Titizian*, és *Coreggio* Neveikkel; nem bírnánk a' Mesterségekben eggyes emberi Szépségekkel, nem a' Festékek' ígésző Tsalogatásával, és a' – Kellemetességgel. Ia tehát már eggyzer *így* van, jobb még talán *így* mi reánk nézve.

Görög Formák, és görög Istenek nem illenek össze a' *mostani* emberi Nemzettel. Legyen bár *Phidias* mind két Remekje, Jupiterje, 's Minervája olly isteni tökéletes; mennél fennebben állnának előttünk, annál rettenetesebbek volnának; annál *idegenebbek* a' mi Érzésünknek.

Olly Férjfiak, kik *egyedül-is* állani tudtak, voltak tsak elég mérészek Szemekbe nézni ezen Istenségeknek, magokat ő velek eggyeknek képzelni, és *ezért* Segedelmeket kérni.

Mi Segéd nélkül-való erőtlene vagyunk. Mindenkoron szűkölködünk, és Erőnkbe' bizakodunk. Eggy Meghittet keresünk mi, kinek Szükségünket panaszolhassuk;

a' kinek Szíveinket kiönthessük, minden ő Ellenkezéseivel, Tévelyedéseivel, 's titkos Íntézéseivel együtt: a' kinek – mivel mi magunk-is tűrők, és irgalmazók vagyunk – minden Fárasztása nélkül, szüntelen Könnyhúllatásainkkal, és Ésekléseinkkel, Segítségét, és Szánakozását kitsalhassuk, – ez a' leg-főbb Szüksége Életünknek, és azért teremtt az Ember Isteneket a' maga Képére.

A' Természet' Szava ez! mondjon bár ellene, a' mit akar, a' világi Bóltesség, a' melly Szórszálhasagatáson rágódik, és Levegő-képeken épül. A' Hasonlatosság nélkül, meg-hóltt a' Szeretet. Nem fogja-meg az Erőtlen a' Tökélletest: *maga Nemű* Állatot keres, a' ki őt' értse, szeresse, a' kívül magát közölje.

Illyen emberi Nemhez tartoznak a' Képfarmálók-is, és *ezekért* alkotnak. Görög Ország' Ideáljai között, éppen csak annyi maradt még fel, hogy szolgáljon Újműtatás gyanánt: Melly felé feküdt az előtt az Mesterség' Ösvénye. – Ma nem dolgozik többé a' Kép-alkotó csak a' tiszta *aesthetica* Érzésért, az Embert, erköltsi Bélyegével, egyes 's tulajdon Természettel fel-emeli, és ez által igyekezik – *teljesíteni*. Ezt keressük ma a' Mesterségeknél: *szeretni* akarunk.

Ez a' Szeretet nem engedelmeskedik semmi Kényszerítésnek; szabad minden Indulatja, mint a' *Gyermek Ámoré*. Beszéljenek a' Tudósok, a' Képfarmálók Külömböztetéseikről, azoknak Tudománnyáról, betsüljék a' Képnek Regulákra szabott Állását; a' Köntöst (Drapperie) annak Rántzolását; a' 'Természet' helyes Kinyomását; a' Világosság', Árnyékozat' bájos Játékát: *szeretni* nem lehet a' Köntöst, a' Világítást, a' Testeket. Az Embert, és a' Képen az emberi Lélek' Kinyomását szeretjük.

* * *

Raphaël' Étetje alól van itt egy Kisded Kép: a' *szent Háznép!* Erőszakos ennek Kíflseje, de ritkán lehet annyit mondani egy Kép' Dítséretére, mint erről. Egy Háznépnek tökéletes bódog Eggyessége ez! Er'sebet, és Mária a' Földön ülnek, és köztök vannak Gyermekük. A' kis János Ölébe' ül Annyának, és egy kellemetes kis Fiú, a' Gyermek János. Annya' Térdén áll, – Rajzolója helyes, és szép. A' bódog Anya mennyei Kellemetességgel, és Gyengélkedéssel néz Fiára: Feje gyengén hajol-elé; és Homlokán Szűz Szépség terjed-el. Nints talán több Képiró, a' ki az *Anyát*, és a' *Szűzet* egy Valóságban úgy össze tudná olvasztani mint ő. Félretévé minden Titkokat, ez a' Karakter van a' Természetben. *Erköltsi Szűzesség*, tiszta Szív, tiszta Képzeltetés, Anyaiszerellemmel egy Szóvettségbe, – ez a' leg-ritkább Tűnemények közzé tartozik ugyan, de nem hóltt még ki az Emberek között... Er'sebet Jó'sefet nézi, a' ki jó Lélekű Ábrázattal mosolyog le. A' Viselet (Costume) együgyű, és szép, minden hijában-való Pompa nélkül, az akkori Köznép' Ruhája szerint. Nem festett Raphael itt Isteneket, de gondolt magának *isteni* Embereket.

Pietro da Cortona szép *Paráznája*, de mit mondok? Ez a' Kép Bosszúállást kiált ezen hamis Váder! Ha ez Parázna volt, a' kit itt látsz, a' ki ártatlan, vesse a' leg-első Kővet reája. Lekötözött Karokkal áll itt: félre fordított Tekintete Könnyel telve, – olly Tekintet, mellyet tsűf Vádólói rettegnek. Ortvonásaiban a' belső Meg-

nyúgovás' magas 'Tsendessége fekszik, és egy kitsinyt öszveszorított Ajakiba' Fájdalom, és a' meg-sértett Érzés' nemes Makartsága. Felséges még Orzájának Formája-is. A' Fő, 'Testhelyhetés, és Könös együgyű Kellemetességet mutat. Félig feltakartt Nyaka, és Kezei jól vannak színelve. (colorirt.)

* * *

Közel ehez függ egész Magasságában *Keresztelő János a' Pusztában*. Bal Karjára támaszkodva, bal Lábát fel-felé vonva, nyúgzik, de nem henyél: Jobbját ki-erjesztve, így ül János itt egész Erejében 's Virágjában, elmélkedő Fejét jobb Válla felé eresztve. Balja alatt a' Kőszikla alatt, fekszik a' Kereszt, és Jobbjában, melly Kegelét bé-árványkozza, van a' Keresztség' Jelentő-képe, a' Vízzele tele 'Tsésze.

Erőt mutat a' Nyugodalomban-is, nem *El-lankadást*. Itt ül egy Férjfi, fiatal Szépségében; nyúgzik a' 'Test, és a' szabadon lebegő Kar fenn-áll. Szépek és tiszták Ajakai. Kedves Mosolygással jutalmaztatják-meg azt, a' ki azokat halgatja: de *most* más Érzés fekszik rajtok. Talán az Reménység' tsendes Örömei? Legalább vidám Gondolatok lezzenegnek be-zártt Szája körül, és hízelkednek az Hang' Fedelének. Le-eresztett Tekintete. Belső 'Tsudállása valamelly *érzellt* nagy 'Tárgynak nyomja-le Szem-pilláit; magas Böltozatjai alatt, mellyek olly szépen ki-dűlnek a' Szemöldök' Árnyéka alól, valamelly Isteni Látomány áll, mellyhez képest a' Föld' minden Szépsége, csak Por, és Hamú... Melly tiszta Homloka, és melly vidám! semmi Kívánság, semmi Indulat nem háborgatja ezen Lélek' szent Békességét, a' mellynek Erője még-is Mozdulásban vagynak.

Nékünk *nagy* ez a' Kép, és magához vonzó! minket emlékeztet olly 'Történetekre, mellyek ezen Tárggyal minket öszve-kötnek. Esmérjük mi ezen méltóságos Ifjat. Egy megvesztegetett Világ feküdt Szemei előtt. A' Mértékletesség, és maga Megtagadás által megtisztult, és élesült Értelme megmérte a' Jövendő. Magános Vadonyokban elmélkedik az *Idő* nagy *Szükségeiről*. Nemesebb lévén elsüllyedett Nemzeténél, eltávozott tőle kemény Élete-rendje által, 's Példájával bünterte azt. ... és égő Dorgálásaival. Látja ez az Erkölt's Birája, hogy nem fogatosok ezen Beszédek. Fel-áldozást, Hosszútűrést, Szeretetet – Emberinél nagyobb Szeretet kíván az erköltsi Romlottságnak Nagyobbítása. *Most* gondolja ezen Tulajdonságokat egy Ideálban – úgy látszik, hogy esméreres Képpel olvad az öszve, hogy esméri azt az Isteni Férjfit, a' kiben fekszik az Emberek' Szabadítása – Ezen Gondolat' víg Borzadásait hirdeti lefüggő Tekintete. Tűzes beszédű Ajakin *most* a' vidám Reménységek' Nyugodalma fekszik – és ez *Keresztelő János!*

Most lehet meg-fogni, hogy nem lehet nekünk *annyi Apolló*, bár melly Kéz formálta-is azt – mint ez az *Ember-társunk* János. *Egyneműsége* magához vonz minket, mert ő minékünk magas Tökéletességében-is *Atyánkfia*; tőle akarunk tanulni, mert őt' meg-értjük, mert ő úgy gondolkozik, mint mi; Apolló pedig az, a' minék neki lenni kell – Isten. Róla, 's felőle semmit meg nem foghatunk. 'Tsupa Érzés, nem esmérjük, csak találgatva, 's Homályba' érzellyük.

* * *

Guidó Menybemenő Ma Donnája (Bóldogasszonya) függ a' Dresdai Kép-palotába'. Az Egek' Királynéja visszatér Székébe, melly 'Tulajdona. Nem lebeg – áll: inkább elmélkedve, mint vídámon. Ez az Isteniasszony elhagyja a' Világot, mellyhez soha sem tartozott. Az imádó Angyalok halgatva imádnak – és az Égek innepelnek. Mégis olly sok kedves Emberiség benne! Látja az Egeket nyítvá, révelygő Tekínrete. Ortzája mint Megbóldogúltaké, gyengén ki-terjesztett Karjai magyarázhatatlan Gyönyörűségét jelentik. Két Angyalok Lábainál, emelik a' Magasságba. Köntöséhez kaptsolják magokat, és örülnek néki mennyei Szerellemmel – nem! Ember nem mondhatja azt ki, mint örülnek az Angyalok. –

Új Világ ez. Világossággal tellyes, és tiszta Világosságban álló. Nints itt semmi földi, semmi tisztátalan, még kék Palástja-is az El-változottnak, tsak mint megtestesültt *Aether*, nem nehéz – és tsak Méltóságot ád. A' Szűz vékony, és lebegő, egészen felöltözött; és már-is látszik mennyei, romolhatatlan Természettel bírni. Nézz reá, és hiszed a' Feltámadást – Az Angyalok Szépsége, és az ő Kedvességek minden Leírást meg-halad. Minden benne mennyei Ártatlanság, és *seráfimi* Szerellem. Vannak a' Szépségnek Ideáljai, mellyek különböznek az Görög Isteniformák-tól, és ezekbe' az Angyalokba' lehet azokat szemlélni. Majd nem hihetetlen, hogy az *Empyreum*' Tsudáit testi Formával így fel-lehessen ruházni. Angyali Tisztaság, eggyütt a' bóldog Lelkek' tsendes Tűzével, örök Kellemetessége a' Vidámságnak Isteni Ifjak' Formájokban. Minden Gyönyörűség ezen Képhen, és gyönyörűségessen, 's rettenetessen rázza meg az Érzést...!

„Ha ezen Próbával fel-támaszthatjuk az olvasó Közönségnek a' szép Mesterségek eránt-való Szerelmét, több illyeket a' jövő Köttetekben leírni Örömünk lészen.”

Az Embernek külömb-féle Nemeiről.

A' leg-első és leg-fontosabb Külömbség, a' melly az Emberek' külömb-féle Nemei között találtatik, a' *Színbe'* vagyon, a' második a' *Formába'*, és *Nagyságba'*, a' harmadik a' Nemzetek' *Természeti Tulajdonságaikba'*.

Éjszak felé *Lapplandban*, és *Tatár Országban* Déli Partjain lakik egy kis Neme az Embernek, a' mellynek igen tsudálatos Formája vagyon. Ezen hihetőképben elkortosodott Embereknek Száma, nagy, és messze Földön el-terjed.

Úgy látszik, hogy a' Dániai, *Svédziai* Lappok, a' *Zemblánusok*, *Borándusok*, *Samojédák*, az *Éjszaki Tatárok*, a' *Grönlándusok* mind egygy Nemből származnak. Mind ezen Nemzeteknek, széles, és lapos Képek, fitos, szélesen lenyomott Orrok, vagyon: Szemeiknek Szívárványa sárga-barna, Feketére verő. Szemöldökök sűrű, és a' Vakszemekre kiterjedő. Pofájok mód-nélkül pülyedt, Szájok igen nagy. Képeknek alsó Része keskeny. Ajakok vastag, és lefüggő. Szavok vékony, és sípító. Fejek nagy, Hajok fekete, és síma, Bőrök sötét-barna. Testek kitsiny, és sovány, de zomok. Nagyságok rend-szerint négy Lábnyi. Azt vélné az Ember, hogy mindegyik időtlen született közöttök.

Az egész Külömbség ezen Nemzetek között, egyedül Rútságoknak nagyobb, vagy kissébb Grádusában helyezhetik.

A' Grönlándusok p. o. leg-feketébbek, és Olajszerűek, és némellyek azt állítják, hogy olly fekete Emberek vagynak közöttök mint a' Szeretsenyek. Az Asszonyok kitsinyek, de jól formáltattak. Tsetsek olly púha, és hosszú, hogy azt Vállokra vehetik, és Gyermeiket hátulról szoptathatják. Tsetsbimbójok olly fekete, mint a' Korom. Képek széles. Szemeik feketék, és rüzesek, Lábaik, és Kezeik rövidek.

Ezek a' Nemzetek, nem tsak rút Formájokra, Kitsinységekre, Hajoknak, és Szemeknek Színére nézve, hanem még Hajlandóságaikban, és Erkölcökben-is meg-eggyeznek. Közönségesen babonások, és ostobák.

A' *Dániai Lappok* minden Bóldogságokat egygy fekete Matskától függesztikfel, a' melly minden Titkaikban Meg-hitjek, és minden Dolgaikban Tanátsosok, de kíváltképben, midőn előre megakarják tudni, ha tanátsos-é Vadászatra menni, vagy Halászatot próbálni?

A' *Svédziai Lappoknál*, minden Házban, egygy Dob vagyon, a' melly által, az Ördögtől kérnek Tanátsot. Jóllehet erős, és jó futó Lábakkal bírnak, félénkek még-is, és a' Katonaságra alkalmatlanok. *Gustávus Adolfus* egy Regementet akart állítani belőlök, de semmire sem mehetett vélek. Úgy látszik, hogy egyedül tsak erre az Életmódjára, és ebbe az Országba teremtettek.

Hogy sebessen futhassanak a' Havon. Fenyő-fából tsinálnak Tsizmákat. a'

mellyeknek két Réf a' Hossza, és Fállábnyi Szélessége. Elöl hegyesen felfelé állanak, Középen keresztül vagynak fúrva, hogy a' Lyukakon Szíjjakat lehessen keresztül húzni, és a' Lábhoz kötni. Ezen Lábbeliben olly sebesen szaladnak a' Havon, hogy a' leg-szaladóbb Állat sem könnyen fut el előlük. Eggy vasas, hegyes Bor van Kezekben, hogy egyenesen tarthassák, igazgathassák magokat, és hogy a' futó Állatokat leverhessék. Ezen Szántsízmákkal egyenlő Sebességgel mennek a' Hegyekre, és a' Völgyekbe. Az Asszonyok-is élnek ezen 'Tízmákkal. Leg-inkább a' Húzókat, Rókákat. Nyesteket vadásszák, hogy azoknak Bőreiken Pályinkát, és Dohányt, a' mit igen szeretnek, tserélhessenek.

Ételek száraz Halakból, és Medve-Húsból áll, Kenyeret apróra törtt Halgerintzekből, gyenge Fenyő és Nyír-fa Héjjal egyelítve, tsinálnak. Igen kevesen sózzák Ételeiket. Italokat 'Tzethal 'Súrból, és Vízből, a' mellybe' Fenyő-magot áztatnak, készítik.

A' Vallásról, vagy a' leg-főbb Valóságról, még tsak darabos Képzeletjeik sintsenek. Közöségesen Bálvány-imádók, és a' Babonának Rabjai.

Ínkább lehet Ostobáknak, és Orsmányoknak, mintsem Vadaknak tartani. Minden Erköltseikből, és Szokásaikból Alatsónyságok, és Utálatra-méltó-voltok tetszik ki. Meztelen, és egyyelesleg ferednek a' Legények és Leányok, az Anya, és a' Fíjak, a' Férfji, és Asszony-testvérek, minden Szemérem nélkül. Mihelyt felette meleg Ferdőjükből ki-jönnek, egyszeriben igen hideg Vízbe szökösnek, hogy meg-hívesítsék magokat.

Az Idegenek cránt annyira adakozók, és emberségesek, hogy még Feleségeikkel, és Leányaikkal-is meg-kinállyák, és nagy Betsületnek tartják, ha Ajánlásokat meg-nem vetik. Ez szinté úgy Szokás a' *Samojédáknál*, és *Borándusoknál* mint a' *Lappok*, és *Grönlándusok* között. Ennek az az Oka, mivelhogy az Asszonyok felette rútak, és a' Férfjak által látják Rútságokat.

A' *Laplandiai* Asszonyok 'Télbe' Belénd-bőrben. Nyárban pedig Madárbőrbe járnak, mivel-hogy a' Vászony felől semmit sem tudnak.

A' *Zemblaniai* Asszonyok meg-fúrják Orrokat, és Füleiket, és valami kék Követskéket aggatnak belé. Homlokokat és Állokat pedig kék Húzásokkal tarkára festik. A' Férfjak körös-környűl meg-nyírják Szakállokat, és semmit sem tartanak a' Szőr-ékességére.

A' Grönlándiai Asszonyok 'Tengeri-kutya Bőrrel ruházkodnak, Fülbe-függőt-is viselnek, és Képeket Kékkel, és Sárgával festik.

Többnyire mindnyájan a' Föld alatt laknak, mint a' Vakondakok, vagy pedig Kalyibákban, a' mellyek egészen bé vagynak takarva Földdel, Fa-héjjal, és Halgerintzekkel. Némelylek a' Föld alatt Menéseket tsinálnak, hogy a' 'Télen által, Szomszédjaikat meg-látogathassák, és társaságosan élhessenek vélek.

Mivelhogy egynéhány Hólnapokig tart az Éjj nálok, szüntelen Világot égetnek Lámpásban. E' végre a' Hal'sír szolgál nékik, a' mellyel nem tsak Lámpásaikat meg-töltik, hanem Szomjúságokat-is enyhítik.

Nyárban sem igen élhetnek több Könnyebsséggel, mivel hogy ezen szép Részében az Esztendőnek, kintelenek egészen a' Füstbe el-temetni magokat, hogy a'

Legyeknek fájdalmas 'Tsípéseiktől óltalmazhassák magokat, a' mellyek itt sokkal számosabbak, mind a' leg-melegebb Tartományokban.*

Jöllehet illy kemény- és keserves Életek' Mődje, még-is igen rítván lehet Beteget találni közöttök. Sőt inkább mindnyájan hosszú Életet érnek, és az Öregek-is olly frissek és elevenek, hogy bajosan lehet meg-külömböztetni az Ifjaktól. A' legnagyobb Alkamatlanság, a' melly közönséges közöttök, a' Vakságban, és Vakoskodásban áll. A' Hónak vakító Fejérsége Télben, Tavaszkor és Ősszel. Nyárban pedig a' tsipő Füst Oka annak, hogy a' Lakosok közönségesen el-vesztik Szemek' világát Öregségekre.

A' *Tatár Nemzetség* véghetetlen Tartományokat foglal-el Ásiában. *Russziának* egy Részétől, egészen *Kamsatkáig* terjed, a' melly Köznek Hossza tizenegy és tizenkét száz Mért-föld között vagyon. Szélessége kétszáz ötven, és így legalább százszor nagyobb Magyar Országnál.

A' Tatár Nevezet alatt jövő Népeknek, felül széles, és már Ifjúságokban rántzos, alul pedig keskeny Képek vagyon, Orok rövid, és vastag, Szemek kitsiny, és méllyen fekvő. Poájok nagy, Állók hosszú, és előre álló, hosszú ritka Fogaik, erős Szemekre le-nőtt Szemöldökök, vastag Szempillájok, lapos Képek, homályos Olajszerű Bőrök, fekete Hajok vagyon. Nagyságok közepszerű, de még-is igen erősek. Szakáll Helyében, mint a' Khinabéliek, egyes vékony Haj-tsomókat hordanak.

A' *Kalmukok* még-is leg-rútábbak a' Tatár Nemzetségek között, és egyedül Láráások már Borzadást okozhat. Szüntelen ide 's tova tsaponganak. Vászony, vagy Bőrsátorok alatt laknak, Eledelek nyers, vagy a' Nyereg alatt valamennyire megpállott Ló- vagy Teve-hús; avagy a' Napon szárasztott Halak. Köles-liszttel kiforrott Lótéj közönséges Italok. Mindnyájan kopasz Fővel járnak, elől még-is annyi Hajat hagynak; hogy kétfelől Tsombokot körhessenek belőle.

Az *Asszonyok*, vetélkednek Rútságokra nézve a' Férjfiakkal, Hajokat bé-fonják, és apró Réz-darabokat, vagy más efféle Ékességeket aggatnak reája.

Nagyobb része ezen Nemzeteknek, semmit sem tud a' Vallásról. Mértékletességről, és Illendőségről. Mindnyájan tolvajkodók, és ragadozók.

A' *Dagestaniai* 'Tatárok, a' kik jól-rendeltt Országokkal határosok, nagy Kereskedést űznek a' Rabokkal, és azon Szerentsérlenekkel, a' kiket el-ragadoznak, és a' Törököknek, vagy Per'sáknak el-adják azokat.

Leg-nagyobb Gazdagságok ezeknek a' Nemzeteknek a' Lovakban áll. Itt Szokás, hogy a' Lovak, az Emberekkel egy Társaságban laknak szüntelen. A' 'Tatárok Meg-szűnés nélkül Lovaik körül foglalatoskodnak, és olly derekasan meg-tudják tanítani azokat, hogy olly okossáknak tarthatná az Ember, mint Tanítójok. A' Kantárnak leg-gyengébb Mozdulása által igazgattathatnak; és mintegy még Gondolatját is el-találják a' Lovaglónak.

* Ez a' Féreg, a' mint *Adánson* írja, a' *Senegalliai* fekete Víznek, nádas, és hozzá férhetetlen Részéből jön, olly nagy Számmal, hogy a' Levegőt meg-homályosítja. Allig óltalmazhatja magát tőle az Ember, mivelhogy Fülánkjok a' leg-vastagabb Bőrt-is meg-hatja. Szúrások, mint-hogy egyszerre sokan lepik-meg az Embert, el-tűrhetetlen, és az egész Testen fájdalmas Égetést okoz. A' Szeretsények, igen magos Ágyakon hálnak, hogy ezen Bogarak-tól meg-őrizkedhessenek.

Mennél mélyebben mégyen az Ember Napkelet felé a' szabad Tatár Országba, annál tűrhetőbbek Képeik, jóllehet valóságos Charakterek meg-marad. Eggy Szóval: a' *Monguli Tatárok* vagy Khinának El-foglalói Eleitől fogva, leg-jobb Rendben voltak ezen Nemzetek között, és máig-is leg-kevésbé rútak. Mindazáltal mint a' többieknek kicsiny Szemek, széles, és Lapos Képek, rövid, de mindenkor fekete, vagy veres-barna Szakállók, rövid, széles, és lapos Orok, fekete-barna, de nem olly igen olajszerű Bőrök vagyon.

Minthogy ezen Nemzetek között igen sok Rabok vagynak mind a' két Nemből, a' kiket Lengyel, és Orosz Országból ragadtak el; minthogy Vallások az Ágyasok' Tartását megengedi, és Sultánjaik, és a' *Murtzok*, a' kik a' Nemesek közöttök, *Tzirkassziából*, és *Georgiából* hozatnak magoknak Feleségeket, természetes Dolog, hogy ezen Egyellítésből kevésbé rút Gyermekek származnak. Sőt inkább van eggy egész Nemzet ezen Tatárok között, *Kabadiszkinak* hívják, mellynek Férfiai, és Asszonyai rend kívül szépek. Ezeknek szép, eleven, piros Képek, nagy tűzes, fekete Szemek vagyon, Termetek nagy, és tekintetes.

Közönségesen vévén, a' Tatárok vakmerő, hadakozó, Vadászatot-szerető Emberek, szeretik a' Szabadságot, de a' mellett baromi gorombák.

Még nintsen meghatározva, ha más Eredetűek-e a' *Khinabéliek*, mint a' Tatárok, és egyedül csak különböző Hajlandóságaik, Erköltseik, és Szokásaik ad erre a' Kérdésre Alkalmatosságot, mivelhogy

A' Khinaiak puhák, békességesek, érzéketlenek, Szabadságra nem vágyódnak, *Komplimentirozók* egész az Úrálatig. De ha Formájokat, és Képeket vizsgálja az Ember, tsalhatatlan Jeleit találja a' Hasonlatosságnak, a' Khinák, és Tatárok között.

Tagjaik helyes Mértékre vagynak formálva, de Testek vastag, és kövér, Képek széles, és kerék. Szemek kicsiny, Szemöldökök vastag, Orok tompa, és kicsiny; mind a' két Ajakokon vagynak eggy-néhány Szakáll-tsomótskák, Állokon pedig kevés Szőr vagyon. A' Déli Tartományokban lakó Khinák barnábbak a' többiekénél, az Ország' Közepében Lakók pedig olly fehérek, mind Németh, vagy Magyar Országának Lakói.

Az Asszonyok minden Mesterséggel azon vagynak, hogy Szemeiket olly kicsinné tsinálják, a' mint tsak lehet. Az ifjú Leánykák szüntelen húzogatják Szempillájokat, hogy Szemek kicsiny, és hosszú legyen, mivelhogy a' nélkül, és széles lenyomott Or nélkül, nem remélhetik, hogy a' Khinai tökéletes Szépségek közé számláltassanak. Egyébként Színek szép, Ajakaik igen pirosak, Szájuk jól formáltt, Hajuk igen fekete. Fogaik a' *Bétellel** való Éléstől meg-feketednek, Bőrök-is a' sok Festéstől annyira meg-rántosodik, hogy eggy harmintz Esztendő Asszonyt, már vén Asszonynak vélne az Ember.

* Linné *Piper Bételének* nevezi. Ez eggy folyó Plánta, Levelei olyanok, mint a' Tzitromfáé, keserűk, és veres Nedvességgel bővelkednek. Ezen Levelek olly közönségesek, hogy mind a' Gazdagok, mind a' Szegények, szüntelen magoknál hordozzák Skátulyákban vagy Zsatskókban. Midőn öszvetalálkoznak, vagy eggy-mást látogatják, Bétellel kínálják eggy-mást, és a' leg-nagyobb Gorombaságnak tartatik, a' Vendéget avval meg nem kínálni, és Gyalázatnak azt megvetni. Alig lehet valamelly Fő-személlyel beszélni, a' nélkül, hogy Bételt ne tartson a' Szájában az, a' ki beszél.

A' *Japoniaiak*, és *Khinabéliek* között olly nagy a' Hasonlatosság, hogy eggy Erede-
tűeknek tartaná az Ember. A' Japoniaiaknak sárgább, vagy inkább barnább Színek
vagyon, 'Testek' Alkotása erős, zomokok, Képek lapos, széles, Orok-is ollyan, Sze-
meik kitsinyek, Szakállók vékony, Hajok fekete.

Kharakterekre nézve kevészek, hadakozók, mindenre alkalmasok, erőssék,
kedveltetők, és udvariak. Ide tartozik a' Beszédben-való Könnyűség, Állhatatlan-
ság, és Híjába'-valóság, 'Tsudálkozásra méltó' benne az Éhség', Szomjúság', Hi-
deg', Meleg', és az Élet' minden Viszontagságainak könnyű Elviselete. A' Mester-
ségekre, és Kézi-munkákra-is igen alkalmasok, és szorgalmatosok. Az Evés mel-
lett, valamint a' *Khinaiak*, apró Bororskákkal élnek, és Eledeleket számtalan
Tzeremóniák, és különös Jelengetésekkel eszik meg. Rövideden csak nem mind
azon Hajlandóságok, Erkölcök, és Szokások uralkodnak közöttök, a' mellyek Khi-
nában.

A' leg-nevetségesebb Szokás, a' melly e' két Nemzetnél vagyon, az, hogy az
Asszonyok Lábaikat addig erőltetik, míg olly kitsinnyé nem tsinálják, hogy alig állhat-
nak. Némelly Útazók azt írják, hogy Khinában, mihelyt a' Leányka a' három Esz-
tendőt meghaladta, eggy Lábat, a' másik után ketté török, úgy hogy a' Lábujjakat
a' Talp alá lehessen hajtani, hogy a' Húst forró Vízrel igyekeznek meg-emészteni,
azután pedig a' Lábat különbféle Kötésekbe kötik, mind addig, míg azt a' Görbe-
séget fel nem vette, a' melly eggy Khinai Lábnak Szépségére meg-kíváncsit. Az
igen természetes Dolog, hogy a' Fájdalom, a' melly ebből az Erőltetésből száma-
zik, egész Életheben tart, és igen nevetségés Járást okoz. De mit nem tsinál az
Asszony, hogy eggy képzeltt Szépségnek Birtokába juthasson. Legalább a' Khinai
Asszonyok örömet szenvedik ezen tartó Fájdalomban, mivelhogy az által Szeretőjök'
Birtokáról bizonyossá tétetnek, és talán el-is hagynák vágni Láboikat, ha az által
inkább meg-nyerhetnék a' Férjfiak' Hajlandóságát.

Dél és Napnyúgot felé, határoznak Khinával a' *Kochinkhina-* és *Tunquina-béliek*.

A' *Tunquinabéliek* közép Termetűek, és barnák, de Bőrök szép, és sima. Képek
közönségesen hosszas, és laposkerék, Orok jól formáltt, Ajakaik szépek, Hajok fe-
kete, sűrű, és hosszú. Fogaikat olly feketére festik, a' mint csak lehet.

Első Tekintettel, mindjárt látja az Ember, hogy ezek a' Nemzetek keveset
külömböznek a' Khinabéliektől. Még Színekre nézve-is egyeznek azokkal, a' kik
inkább Délfelé laknak. Hogy pedig közönségesen barnábbak, mint a' Khinabéliek,
az az Oka, hogy melegebb Ég alatt laknak.

Hasonlóképpen van a' Dolog a' *Siam-Pegu – Arakan – Laosbéliekkel* – is. Mind
ezen Nemzeteknek, nagy Hasonlatosságok vagyon a' Khinabéliekkel. Ábrázatjokra
nézve, Színeikben ugyan különböznek.

A' *Siambéliek* inkább kitsinyek, mint nagyok. Testek jól épültt, Képek inkább
hosszasan kerék, mint sem négy Szegeletű, széles és felül ki-ülő, Homlokok lassán-
lassán keskenyedék, és felül olly hegyesen végződik, mint Állók alúl. Kis Szemeik
mélyen fekszenek, azoknak Fejérje sárgás, Szájok nagy, Ajakaik vastagok, Fogaikat
feketére festik, Képeknek goromba Színe barnaveressel eggyesleg, vagy, a' mint
némellyek írják, hamú-szín. Orok rövid, és elöl kerekded. Fülök nagyobb mint a'
miénk, és annál szebbnek tartják, mennél nagyobb.

Közönségesen igen sokat tartanak a' nagy Fülről a' Napkeleti Nemzetek. Némelyek szüntelen Húzogatók által igyekeznek azt nagyítani, és csak olly Lyukatskát fúrnak rajta, a' melybe a' Fülön-függőket húzzák. Mások, kiváltképpen pedig *Laos* Országának Lakossai, olly nagy Lyukakat tsinálnak apródonként Fülökbe', hogy az Öklét által dughatja az Ember, és ezeknek Füleik egész a' Vállokig le-függnek.

A' *Sidambélieknek* Füleik, természetesen nagyobbak valamivel a' miéinknél: Hajok sűrű, fekete, és sima. Mind a' Férfiak, mind az Asszonyok, csak Fülökig nevelik azt. Ajakaikat bizonyos jó-szagú Kenettel kenik-bé, a' mellétől igen halványok lesznek. A' Természet igen kevés Szakált adott nekik, de azt-is ki-szaggatják, Körmeiket ellenben szorgalmasan meg-nevelik. Az Asszonyok olly nehéz Fülbe'-függőket hordanak, hogy az azoktól tsináltt Lyukakon, egy Hűvelyk'újj keresztül fér. Képeknek Színe fekete-barna. Testek kartsú. Magokviselése szelíd, barátságos, kedvelterő. Olly Ugrók, és Tánczosok vagynak közöttök, a' kik az Európaiakkal vetélkednek. Fogaikat valamelly Kenőtszel feketítik, a' melyet gyakran meg-kell újjítani, a' midőn mindenkor meg-tartóztatják magokat az Evéstől, egynéhány Napokig, hogy a' *Firnisznek* Ideje legyen jól meg-ragadni. Fogaik' Feketítésének azt a' nevetséges Okát adják, hogy illetlen, hogy az Embernek olly feje Foga legyen, mint a' Barmoknak.

Arakánnak, és *Pégánnak* Lakosi sokat hasonlítanak a' *Sidambéliekhez*. A' *Khinabéli*-ektől feketébb Színekre különböznek. Képek', és 'Testek' Formájára pedig igen keveset.

Az *Arakánbéli*knél nagy Szépségnek tartatik a' széles, és lapos Homlok, és az Okból Gyermekeiknek Homlokokra, mindjárt Születések után, nehéz Ón-táblátskát tesznek, hogy apródonként meg-laposodjon. Ezen kívül rágas Or-lyukaik, rízes, hosszú Szemeik, és egész Vállig függő Füleik vagynak. Jó ízűen meg-eszik az Egerket, Patkányokat, Kígyókat, és bűdös Halakat.

Ezekből lehet látni, hogy a' *Khinabéli*ek, és ezen Nemzetek között, nem nagy Külömbőség vagyon, és hogy kis Szemeikre nézve, a' *Tatárokhöz* hasonlítanak.

Ha Délfelé megyen az Ember már észrevehető Változást, vagy leg-alább Külömbiséget talál az Ábrázatokban.

Malakka Fél-szigetének, és *Sumatra* Szigetének Lakosi, feketék, kitsinyek, frisek, jó Formájúak. Meztelenek egész Ágyékokig, és egyedül csak valami Kötényt hordanak hol az eggy, hol a' más Vállokon. Természetesen hátrak, és akkor veszedelmesek-is, midőn Szokások szerint, *Opiumot* vettek, a' mely Fejeket meg-bódítja, és meg-részegeti őket. Kevélyek, és ellenkezők.

Pugiatán vagy *Pissagán* Szigetében, a' mely tizenhat Mértföldnyire van *Sumatrától*, a' *Braziliabéli*ekhez hasonlítanak a' Lakosok Nagyságokra, Termetekre, és Színekre nézve. Hajok sima, és igen hosszú, egyéb'aránt pedig meztelen járnak.

A' *Nikobári* Szigeteknek Lakosi, nagyok, és szép Termetűek, Színek fekete-barna, és sárgás. Képek hosszas, Hajok fekete, és sima. Orok középszerű. Asszonyaiknak semmi Szemöldökök sintsen, hihető, hogy ki-szaggatják azt. Majd nem egészen meztelen járnak.

A' *Sombró* Szigetének, a' mely Éjjszak felé esik *Nikobártól*, Lakosi feketék, de Képeket különb-féle Színekre, zöldre, sárgára, 's a' t. festik.

Malakkának, Sumatrának, és több apró Szigeteknek Lakosai, már magok között-is, de főképpen a' Khinabéliektől, és Tatároktól különböznek, és más Eredetűeknek látszónak lenni.

A' *Jávabéliek* ellenben jó-formán hasonlítanak a' Khinabéliekhez, jóllehet Szomszédi *Sumatrának,* és *Malakkának.* Erős, és vastag Termetűek. Nagyságok közepeszerű. Képek lapos, Pofájok düllyedtt, Szemöldökök vastag, és lehajló, Szemeik kitsinyek, Szakálluk fekete, és igen ritka, valamint Hajok-is.

Jáva Szigetének Lakosai, jóltermett, erős Emberek. Képek lapos, Pofájok széles, és ki-ülő, Szempillájok nagy, Szemeik kitsinyek, Hajok hosszú, Képeknek Színe fekete-barna, Szakálluk ritka, Körmeik hosszúk, és Fogaik meg vagynak reszelve. Bátrak, és a' nagy Melegség miatt meztelen járnak.

Ezek kivül, igen nagy Külömbőség vagyon a' Lakosok között, mind Ábrázatok, mint Testek Formájára, mind pedig Színekre nézve, mivelhogy sokféle Nemzetek lakják ezen Szigetet. Példának Okáért, vagyon egy egész Nemzet a' *Jáva* Szigetében, *Khakrelas* a' Neve. Az ehez tartozó Emberek fejr, és sárgás Színűek, és olly gyenge Szemek vagyon, hogy a' Nap Világát el-nem szenvedhetik. Éjjel igen jól látnak. Nappal pedig le-függesztett, és bé-húnytt Szemekkel járnak.

A' *Molukki* Szigeteknek Lakosai, a' *Sumatra-* és *Jávabéliek*hez hasonlítanak, mind Életek Módjára mind Fegyverekre, mind Nyelvekre mind Ruhájokra, és Színekre, 's a' t. nézve. Hajok sima, és fekete. Szemeik nagyok, Szemöldökök, és Szempillájok széles, Testek erős, és tartó. Hosszú Életűk, jóllehet Hajok idején meg-öszül.

Banda Szigetének eredeti Lakosai felől azt beszéllik a' Hollandiai Írók, hogy igen hosszú Életűk, és hogy száz harmintz Esztendő Embert látni közöttök, nem ritka Dolog. A' Férjfiak igen tűnyák, egyedül csak Sétálással töltik Idejeiket, és a' Dolgot Feleségeikre hagyják.

A' *Filippinai* Szigeteknek Lakosai, sokféle Nemzeteknek Egytelítéséből eredtek, mivelhogy Spanyolokkal, India-Khina-Malabárbeliekkel, Feketékkel 's a' t. házasodtak öszve.

Éjszak felé *Mánilatól* vagyon a' *Formóza* Szigete, nem messze *Fokidához* egy Khinai Tartományhoz, azonban még sem hasonlítanak Lakosai a' Khinabéliekhez. A' Férjfiak, kiválrképpen pedig, a' kik a' Hegyekben laknak, kisdud Termetűek, és széles Képűek. Az Asszonyoknak nagy, és tellyes Melyjek vagyon, és szakállasok, mint a' Férjfiak. Fülök hosszú, a' mellyet még inkább meg-hosszítanak, a' különb-féle nagy Tsigákból-való Fülbeffüggők. Hajok hosszú, fekete. Színek sárga-fekete, vagy fejr-sárga, vagy egészen sárga. Igen jó Úszók, és Futók. Egy Utazó azt írja, hogy egy Embert látott itt, a' kinek egy Lábnál hosszabb Farka volt, melly bé volt növe barna-veres Szőrrel, és majd az Ökörfarkhoz hasonlított. Ez az Ember azt állította, hogy ezen Szigetnek Déli Lakosai szint-úgy Farkasok mint ő. Azonban hihetőbb, hogy inkább Majmok mintsem Emberek azok, a' miket Farkas Embereknek lenni állítanak némelly Írók.

A' *Máriáni,* vagy *Tokvaj Szigetek* leg-messzebb fekűsznek Napkelet felé. Lakói igen buta, és tapasztalatlan Emberek. Minekelőtte az Európaiak ide jöttek volna, a' Tűz Hasznát sem tudták, és le-írhatatlan vólt Bámúlások, midőn azt leg-elsőben meg-látták. Képeknek Színe, nem olly igen barna, mint a' *Filippinai* Szigetek Lakóié. Az Európabélieket fellyül mülják Ízmosságokra, és Erejekre nézve. Ter-

metek szép, és magas. Eledlek Gyökér, Gyümölcs, és Hal. Jóllehet nagyok, még-
is igen gyorsak-is a' mellett. Hosszú Életűk, és száz Esztendő Öregeket. a' kik
soha sem voltak betegek, látni közöttök nem Újság. Némellyek olly erősseknek
írják, hogy öt Mázsát könnyen hordoznak.

Dél felé a' *Máriáni* Szigetektől, és Napkelet felé a' *Molukki* Szigetektől, vagyon
a' Papusok' Országá, és *Új-Guinea*.

A' *Papusok* fekete, vad, és baromi Emberek. Mind a' két Fülöket. Oroknak mind
a' két Tzimpáját, sőt még Választófalát-is, bé-függeszti Karikákkal. Karjaikat fellyül
Gyöngyházzal ékesítik. Fejekén pedig tarkára festett Fahéj-Kutsmát viselnek.
Tetek jól épült, és erős, Fogaik feketék. Szakálluk erős, rövid, kondor, Hajok
fekete, de nem olly gypjas, mint a' Szeretsenyeké. Sebes futók, és kemény Fából
tsinált Pegyverekkel őltalmazták magokat, mivelhogy a' Vasnak Hasznáról semmit
sem tudnak. Fogaikkal-is őltalmazták magokat, és harapnak, mint a' mérges Ku-
tyák. A' *Betelt* szeretik, és jó Ízűen eszik a' *Guinai Borsot* Mésszel el-vegyítve, a'
mellyel Szakállukat, és Hajokat-is bé-szokták porozni.

Az Asszonyoknak még tsak Látása-is Utálást gerjeszthet. Tsetsek egész Köldökig
függ le. Hasok rend-kivül nagy. Karjaik, és Tzombjaik vékonyak. Képeknek Formá-
ja ollyan mint a' Majmoké, egy Szóval, a' Rútságot magát nem lehetne rútábbra
festeni, mint ezek az Asszonyok.

Új Guineának Ganet-Denys Nevezetű Szigetének Lakossai, feketék, gyorsak, és
jó Formájúak. Fejek széles, kerék, Hajok rövid, kondor, a' melyet sokféleképpen
nyírkálnak, és sárgára, fejérre, veresre 's a' t. festenek. Ábrázatjuk tűrhető volna, ha
nevetségés Módon el nem tsúfítanák azt. De Orokon keresztül egy négy Újjnyi
hosszú, és egy Újjnyi vastag Páltsátskát húznak, úgy hogy ezen tsudálatos Ékes-
ség miatt, tsak Orok' Hegyét lehet látni: Füleikbe-is Lyukakat tsinálnak, és hason-
ló Bototskákkal ékesítik azokat.

Új Hollandia' Partjának Lakosi, a' Déli Szélességnek 16. Grádusa alatt, Timor
Szigetéből Dél felé a' leg-nyomorúltab' Emberek e' Világon, és leg-inkább közeli-
tenek a' Baromhoz. Magassak, kartsúk, egyenesek, hosszú, vékony Tagokkal, vas-
tag Fővel, kerék Homlokka, és igen széles Szemöldökökkel. Ifjúságoktól fogva
félíg béhúnnák Szemeket, hogy azokat a' Legyek' mérges Tsipésektől meg-
őrizhessék. Nem-is esmérhetnének meg semmit-is messzéről, ha Fejeket mindég
felfelé nem tartanák, mint ha Fejek felett akarnának valamit nézni. Orok, és Ajakok
vastag, Szájok igen nagy. Két első Fogaikat, híhetők, hogy még Gyermekségekben,
ki-török, mivelhogy azoknak, valamint a' Szakálnak-is, még tsak Nyomdokát sem
találhatni, sem az Asszonyoknál, sem a' Férfiaknál. Hosszú Képek írtóztató, mivel-
hogy egy kellemeres Húzás sintsen benne. Hajok rövid, fekete, és kondor. Szí-
nek-is olly fekete, mint a' *Guineai* Szeretsenyeké. Nem ruházkodnak, hanem Ágyé-
kaikat, egy Darab Fahéjjal övedzik körül, melynek Közepéből, egy Tsomó hosszú
Fű függ le. Házat nem építenek, hanem minden Takaró nélkül, a' szabad Ég alatt,
a' Földön hálanak. Társaságosan élnek, húszan, harmintzan. Férfiak, Asszonyok,
Gyermekek egyelesen.

Leg-főbb Eledlek, valamelly kis Halatskákból áll, melyeket bizonyos Víz-
rekesztetekben fognak, a' Tenger kis Öbleiben. A' Kenyérrel, Búzárról 's a' t. sem-
mit sem tudnak.

A' *Mogolok*, és egyéb Nemzetek az *Indus'* Fél-szigetében, sokat hasonlítanak az Európabéliekhez, mind Nagyságokra, mind Ábrázatokra nézve, Színekben pedig, majd jobban, majd kevésbé különböznek tőlök.

A' *Mogolok* Olajszínfiek, jóllehet *Mogol* annyit részen az Indiai Nyelven, mint *fejér*. Az odai Asszonyok igen tiszták, mivelhogy gyakran ferednek, egyébként Olajszíniú mint a' Férjfiak, hosszú Lábúk, és Derekúk. A' Férjfiaknak, csak igen kicsiny Szakálluk vagyon. Az Asszonyok tiszta Életűk, és termékenyek. A' Szülés könnyű: ma lebetegszene, holnap pedig már az Útszán járkalnak. A' Dékán' Országában, a' Gyermekek is igen idején öszve-házasítják, A' tíz Esztendő Gyermekeknek, már Szabadsága vagyon, nyóltz Esztendő Feleségénél hálai, és Gyermekek is származnak ezen Házasságból. De az illy ifjú Anyák, már harmintz Esztendő Korokban, nem szűlnék, és rántzosodni kezdenek. Némelly Asszonyoknak közöttök, különös Szokások vagyon. Tudniülk, olly Formán, a' mint Köppölyt szoktak tenni, különb-féle Virágokat vágatnak Testekbe, és azokat. Gyökerek' Nedvével, olly tarkára festik, hogy Bőröket, valamelly virágos Matériának gondolná az Ember.

A' *Bengaliak* sárgábbak, mint a' *Mogolok*, Erkölcökre nézve is igen sokat különböznek egymástól. Az Asszonyok leg-fajtalanabbaknak tartatnak egész Indiában. Itt nagy kereskedést űznek mind a' Férjfiakkal, mind az Asszonyokkal. Sok Herélreket-is szoktak tsinálni, és el-adni. Dírsérik Szépségeket, és jó Formájokat. Szorgalmatosságokat a' Kereskedésben, és Erkölcökek Kellemetességét.

A' *Koromándeli Partnak* Lakosi, feketébbek a' *Bengaliaiaknál*, de nem olly jó Erkölcűk, és többnyire, de kiváltképpen a' közönséges Emberek meztelen járnak.

Még feketébbek a' *Malabáriai Partnak* Lakói. Hajok hosszú, sima, fekete. Nagyságokra nézve olyanok, mint az Európabéliek. Az Asszonyok Arany-karikákkal ékesítik Orrokat. A' közönséges Vízartókban, a' Város' Közepében, ferdének egymással a' Férjfiak, Asszonyok, és Leányok. Nyóltz Esztendő Korokban, Férjhez mennek a' Leányok.

Az *Indiai* különb-féle *Nemzeteknek* Szokásai tsudálatosok, és különösök.

A' *Bániánokat* nem lehet reá venni, hogy valamelly Állathól egyenek, a' melly valaha éltt. A' leg-kissebb Férget-is, sőt még a' 'Tetűt-is, írtóznak meg-ölni. Gondoskodások mind annak Meg-tartásában, a' mi él, annyira mégyen, hogy Ris-kását, és Babot hánynak a' Vízbe, a' Halaknak, és Búzá szórnak el a' Földön. a' Férgek', és Madarak' Számára. Midőn Vadászt, vagy Halászt látnak, mindent el-követnek, hogy a' Vadaknak, és Halaknak-való Kedvezésre reá beszéljék. Ha Kérések sikertelen, ígérük, hogy a' Puskának, és Hálónak Árrát meg-adják: ha ez sem használ, fel-zavarják a' Vízet, hogy a' Halak el-szaladjanak, és tele 'Torokból kiabálnak, hogy a' Vadakat, és Madarakat el-keressék.

A' *Nairok Kalikútban*, mind Nemes Vitézek, a' kik szüntelen Fegyverben vagynak, szép, jól termett, de egy keveset Olajszíniú, magas, bátor méréssz, és alkalmas Fegyverviselő Emberek. De Fülöket annyira meg-hosszabbítják, hogy Vállokig, néha pedig azon alól függ. A' Férjfiak csak egy Feleséget, az Asszonyok pedig, több Férjet vehetnek. Vannak-is olly Asszonyok, a' kiknek tíz Férjek vagyon, a' kiket úgy néznek, mint Szépségek által meg-győzött Rabokat. Ez csak a' Nemes Asszonyoknak Elsősége, a' Polgár Asszonyok ellenben, mintha egészen más Természetűk volnának, kéntelenek egy Férjjel meg-elégedni.

A' *Kalikúti Polgárok*, vagy az úgy nevezett *Moucoisok*, a' melly alatt, eggy átallyában, a' Köz-nép érterik, éppen nem látszonak eggy Neműk lenni a' *Nairokkal*, vagy Nemeseikkel: mivelhogy mind a' Férjfiak, mind az Asszonyok sokkal rútábbak, sárgábbak, és kisszebbek közöttök.

Ezeken kívül, vagynak a' *Nairok* között, olly Férjfiak, és Asszonyok, a' kiknek nem Betegség által, hanem Születésektől-fogva, olly vastag Lábok vagyon, mint az Ember' Dereka szokott lenni. Némellyeknek tsak eggy Lábok illy formátlan, de többnyire mind a' kettő. A' Bőr ezeken a' Lábakon kemény, és darabos, mint a' Szömörtső. De azért könnyen járnak. Ezek a' vastag Lábú Emberek, leg számosabban vagynak a' *Nairok* között. Mindazonáltal találtnak eggyenként más Tartományokban-is, mint *Tzélánba*'.

A' *Tzélon* Szigetének Lakosai, nagyok, barnák, Fülök hosszan le-függő. Hajok fekete. A' Köz-nép tsak nem mezítelen jár, az Asszonyok pedig fel-fedezett Melyel jelennek-meg. Ez a' Szokás majd egész Indiában közönséges.

Ezen Szigetben vagynak még Vad-emberek is, a' mellyeket *Bedásnak* hívnak a' Lakosok. A' Szigetnek Éjjszaki Részében laknak, és egészen más Eredetűknek látszonak lenni, mint minden egyéb Lakosok. Lak-helyek olly sűrű Fák között vagyon, hogy felette nagy Bajjal lehet hozzájuk jutni. Itt annyira el vagynak rejtve, hogy igen ritkán lehet eggyet látni közülök. Színekre nézve hasonlítanak a' fejeir Európaiakhoz, vagynak még-is barna-veressek közöttök. A' *Tzéláni* Nyelvet nem beszélik, és az övéket senki sem érti, mivelhogy semmi Hasonlatossága sinsen az Indiaiakkal. Semmi Közösségek nintsen senkivel, és sem Házakat, sem Falukot nem építenek. Fegyverek Íjj, és Nyíl, a' mellyel Vad-dísznókat, Szarvasokat, és más Vadakat lönek, a' mellyeknek Húsát, soha sem főzik, vagy sűtik, hanem Mézzel csinálják-bé, a' mellyel bővelkednek.

Ennek a' nem igen számos Nemzetnek, a' mellynek minden Familiája magánosan lakik, Eredete nem esmértes. Úgy látszik, hogy ezek a' *Bedák*, és a' *Khakrelákok Jádában*, az Európabéliektől származnak. Mert nem esherett-é az meg, hogy némelly Férjfiak, és Asszonyok ezen a' Szigeten hagyattak valaha az Európaiaktól, vagy pedig Hajó-törés által, ide vettek, és a' Lakosoktól való Félelem miatt, az Erdőkben, és Kősziklák között kerestek Menendekhelyet, és ott a' született Vadak' Módja szerént éltek, a' melly Életnek tulajdon Gyönyörűségei vagynak?

A' *Maldiviabélieket* a' *Tzélon* Lakosai' Maradékának tartják, de semmi Hasonlatosság nintsen közöttök, és kevesebbet különböznek az Európabéliektől. Olajszíneket kivévn. Sok Nemzetekből össze-vegyűltt Nemzetnek lehet őket tartani. Az Éjjszakiak pallérozottabbak, mint a' Déliek, a' kik feketébbek-is. Az Asszonyok között, a' kik tűrhetők, többnyire mindnyájan zöldellő-olajszínűk, de vagynak olly fejérek-is közöttök, mint az Európaiak, de mindnyájoknak felette fekete Hajok vagyon, a' mit a' leg-nagyobb Szépségek közzé számlálnak. Erre az is sokat tehet, hogy kilentz Esztendő's korokig, minden Héten meg-nyírják Hajokat Gyermkeiknek. Ha ezen Szokások nem vólna, talán nem vólnának mindnyájan fekete Hajúk, mert lehet látni Gyermkeket közöttök, a' kiknek félig sárga Hajok vagyon. A' Férjfiak sokkal szőrösebbek, mint az Európaiak.

A' *Maldiviaiak* hajlandók a' Munkára, alkalmasok a' Mesterségekre, de eggyzersmind babonások is, és fájtalanok. Jóllehet igen tisztátalanok az Asszonyok,

és önként meg-adják magokat, még-is különös Gondossággal fedezik-el Melyeket. Túnyaságok olly messze terjed, hogy leg-nagyobb Gyönyörűségnek tartják, szüntelen rengettetni magokat. Mindég *Bételt* rágnak, és Eledeleikbe igen sok Fűszerszámot raknak.

A' *Guzarátta* Lakosi, az Ég' Tájához képest, setét-barnák, vagy Olajszínűk. A' Férjfiak erősek, jól-termettek, fekete Szeműk, és Hajúk; az Asszonyok pedig kitsinyek, de tiszták, és szép Termetűk, hosszú Hajúk. Orokba Karikákat, Fülökbe pedig nagy Ékességeket aggatnak. Púposokat, vagy sántákat látni közöttök, igen nagy Ritkaság.

Goa Városa régtől fogva eszméretes, mint a' *Portugallusoknak fő Városok Napkeleti* Indiákban. Jóllehet már nagy Része volt Fényességének el-tűnt, még is, most-is nagy, és gazdag Kereskedő-város. Itt tartatott régenten a' leg-nagyobb Ravvásár, az egész Világon. Itt lehetett a' leg-szebb Leányokat, és Asszonyokat venni *Napkeleti Indiának* minden Tartományaiból: Fejérek olaj-zöldek, setét-barnák, egy Szóval, mindenféle Színűk árultatnak itt. Többnyire mindnyájan tudnak bizonyos Szerszámokon muzsikálni, és szépen varni, és hímezni. Az egészen fekete *Mozambiki Káffer Leányokat* leginkább szeretik a' született Indiaiak.

A' Meg-jegyzést érdemel, hogy a' született Indiai Férjfiaknak és Asszonyoknak Ízzadsága, nem rossz Szagú, az Afrikai Szeretsenyeknek Izzadsága ellenben, a' leg-kissebb Mozgás után, olly tűrhetetlen, és lúgszagú, hogy nem-is közelíthet feléjük az Ember.

Az Indiai Asszonyok felette szeretik az Európai fejer Férjfiakat, és eleibe térszik az Indiai fejer Férjfiaknak, vagy inkább minden Indiaiaknak.

A' *Persák* Szomszédi a' *Mogoloknak*, és nagy Hasonlatosságok-is vagyon vélek.

A' régi Persáknak Maradékai *Gauroknak* hívattatnak, és rút, formátlan Termetűk, és darabos Bőrűk. Hasonlók azok-is, a' kik *Indiával* határosok. Egyéb Réseiben Persiának, igen meg-szépült a' Persiai Vér, a' *Georgiai*, és *Tzirkássziai* által, a' melly két Nemzetekben a' legszebb Emberek teremnek. Nehezen lehet egy Fő-persát találni, a' kinek *Georgiai*, vagy *Tzirkássziai* Anyja ne lett volna. Már most tehát igen szépek a' Persiai Asszonyok, de nem számláltathatnak még-is a' tökéletes Szépségek közé, mint a' *Georgiaiak*. A' Férjfiak többnyire nagyok, egyenesek, eleven Pirosságúak, kedveltető Képűk. Szépségeket az Égnek, és annak a' Mértékletességnek köszönhetik, a' mellyben neveltettek, és az idegen Vérel-való Eggyelítésnek. E' nélkül, a' leg-főbb Persák-is igen rútak volnának, mivelhogy a' Tatóroktól crednek, a' kik rút, és formátlan Emberek.

A' Persák jó Erkölsűk, udvariak, okosak: tűzes, eleven, termékeny Képzeldéssel bírnak, hajlandók a' Tudományokra, Mesterségekre, és Kézmunkákra; szeretik a' Betsületet, vagy inkább a' Híjjába-valóságot, az igaz Betsület-szeretethez hamis Képét. E' mellett, hajló és engedelmes Természetek, munkás, tsalárd Elméjek vagyon, az Asszonyt nagyon szeretik, és ez gyakran a' Fajtalanságig mégyen, hajlandók a' Kérkedésre, és Vesztegetésre, és azért semmit sem értenek a' Gazdálkodáshoz, és Kereskedéshez.

Ártalýába' szállván, mértékletesek; egyedül tsak a' Gyűmöls' Ételében lehet Mértékletlenséggel vádolni. Nem ritka Dolog, hogy egy Persa tízen-két Font Dinnyét meg-eszik eggyszerre. Sőt vannak ollyanok-is, a' kik 36. 48. Fontot meg-

esznek. Innen nem lehet tsudálni, ha olvassa az Ember, hogy sokan közfűlők a' Gyümöls' mértékletlen Étele miatt meg-halnak.

Persiában igen sok szép mindenféle Színű Asszonyok vagynak. A' Kereskedők' minden Szegleteiben a' Világnak ki-keresik a' leg-szebbeket. A' Fejéeket Lengyel Országból, Múszka Országból, Georgiából, Tzirkássziából, és a' nagy Tatár Ország' Széleiből hozzák; a' Bárnákat a' nagy *Mogol*, és a' *Galkondai*, és *Vizapuri* Királyok' Országaiból; a' Feketéket pedig, a' *Melinda*, és a' *Veres-tenger*' Partjairól.

A' közönséges Asszonyok' különös Babonától fogattattak-el. A' Terméketlenek, azt hiszik, hogy ha a' fel-akasztott Emberek' Teste között, mennek el, terméke-nyek lesznek. Ha ez a' különös Eszköz nem használ, a' közönséges Ferdő-házakhoz mennek, a' midőn sok Férjfiak ferednek benn, és a' ki-folyó Vízen eggynehányszor által meg által-mennek.

Az *Arabsok* a' Függetlenségnek Állapotjában élnek, a' melly minden Törvény' Meg-vetésén épül: Rend-tartás, és csak nem minden Társalkodás nélkül élnek, mint a' Tatárok. Fejeik, és Vezérjeik, nem-is tiltják őket a' Lopástól, Asszonyok' Ragadozásától, és erőszakos Tolvajkodástól. Sőt inkább Betsőletet keresnek Gonoszsa-gaikban. A' Virtust gúnyolva ki-nevetik, és az emberi Kötések közül, csak azokat tartják, a' mellyeket a' Babona tett kellemetessé előttrök.

Meg-vannak keményítve minden-féle Viszontagságok' El-viselésére. Lovaitat-is a' leg-nagyobb Nyomorúság' El-hordozására szoktatják. Húszon-négy Óra alatt, csak eggyyszer étetik, és itatják. Innen igen hitványak, de azomban felette sebesek, és csak nem fáradhatatlanok a' Futásban.

Többnyire nyomorúságos Életet élnek az Arabsok, Kenyér, és bor nélkül, mivel-hogy a' Földet nem művelik. Kenyér' Helyében valamelly vad Magokkal élnek, a' mellyeket bé-áztatnak, és Téjjel vegyítve, Tésztát tsínálnak belőle.

Nagy-számú Tevéket, Ketskéket, és Juhokat tartanak, a' mellyeket előbb to-vább legeltetnek. A' Legelőkön Ketske-szörből tsínált Sátorokat vonnak, a' mellyek-ben Feleségestől, Gyermekestől addig laknak, a' míg a' Fű el nem fogy, a' midőn osztán más Legelőre hajtják Barmaikat.

Jóllehet illy kemény Életek' Módja, és vékony Eledelekkel élnek, még-is magassak, és jól termettek, de a' mellett a' Nap' Hevétől feketék, mivelhogy csak nem mindnyájan egész mezítelenen járnak, és kevésnek van csak rongyos Inge-is.

A' *Bóldog Arabiának* Partjain, és *Szokolóra* Szigetjében lakó *Arabsok* kisebbek, Hamu-színűk, vagy igen barnák. Termetekre nézve pedig sokat vernek az *Abisszinabéliek*hez.

Szokás az *Arabsoknál* inkább Szembe'-tűnő Részeiket, setét-kékre festeni. Ezt a' Színt, pontonként nyomtatják bé a' Húsba, eggy különösen arra készült Tővel, olly mélyen, hogy szűntelen meg-maradnak Nyomdokai.

A' Puszta'ban, *Tremeken*, és *Tünis*' Határain, Gálitz-kővel, és hegyes Késetskével egész Testeken, kék Húzásokat tsínálnak az *Arabs* Leányok, Szépségek' Emelésé-re. Az *Afrikai* Leányok között sokan vagynak, a' kik ezt a' Példát követik, ki-vévén azokat, a' kik fejéren szűletnek. De ezek között-is vagynak olly esztelenek, a' kik nem csak Szemöldököket feketítik, hanem még Virágotskákat, és egyéb aprólékos Szépségeket-is, festenek Orzáikra, Homlokokra, és Állokra. Gubits-füsttel, és Sáf-ránnyal.

Pusztá Arábiának Asszonyai Kezeiket, Ajakikat, és Állokat kékre festik. Orokra pedig arany, vagy ezüst Karikákat akasztanak, melyeknek Szélessége három Újjnyi. Fejéren születtetnek, de a' Napnak Hévsége által, apródonként nagyon el-rútúlnak. Ifjú Leány-korokban igen kellemeteseek; és szüntelen énekelnek. Dallok nem olly szomorú, mint a' Per'sáknál, és Törököknél, de annál különösebb; mivelhogy erőszakosan nyomják-ki a' Lélekzetet, és a' Szállábákat igen sebessen mondják-ki.

Az Arábiai Fejedelem Asszonyok, azt mondja egy más Útazó, a' kinek megengedték, hogy a' Sátorban egy Szegletén szemlélhette őket, igen szépek, és jól-termettek. Ezeknek Szépségéről lehet a' másokéről-is ítélni, a' kik, mivelhogy soha sem járnak a' Napon, igen fejérek. De annál feketébbek a' közönséges Asszonyok. Természetes barna, és feketés Színeken kívül, egész Formájok-is igen rút. Az első Ifjúságnak Kellemei egyedül tűrhetők benne. Az Asszonyok Tővel, Lyukatskákat szűrőknek Ajakaikba, és Puska-port. Ökör-epével vegyítve, kennek belé. Ez az Egyelítés, mélyen bé-eszi magát a' Húsba, és egész Életekben kék, szét-sárga, vagy ónszínű marad Ajakok. Szájoknak Szegleteibe, Állokba kétfelől, és Ortájokba-is, hasonló Lyukatskákat tsinálnak, Szemöldököknek Széleit feketére festik, és Szemek' Szegletétől ki-felé, ugyan azon fekete Színnel, Lincákat húznak, hogy az által, nagyobbaknak tetszenek Szemeik. Mert közönségesen, a' fekete, és kiülő nagy Szemekben helyhezterik a' Nap-keleti Asszonyok, a' leg-nagyobb Szépséget. Ha az Arabs, az Asszonyi Szépséget ki-akarja fejezni, azt mondja: *Oly Szemei vagynak, mint a' Gazellának*.^{*} Minden szerelmes Énekeikben, leg-inkább, a' szép fekete, vagy *Gazella-Szemekről* beszélnek. Szépeiket rendszerént ezen Állattal szokták egybe-hasonlítani. Igaz-is, hogy a' *Gazella*, egy a' leg-szebb Állatok közül. Leg-inkább lehet tapasztalni benne, valamelly ártatlan Féltékenységet, a' melynek sok Hasonlatossága vagyon, egy ifjú Leánykának bátortalan Szemérmerességével. A' fő, vagy újj házasszonyoknál Szokásban vagyon, feketére festett Szemöldököket, Homlokokon, össze-húzni, Karjaikon, és Kezeiken, Tővel, mindenféle Figúrákat, Virágokat, Állatokat 's a' t. szűrőknek, Körmeiket pirosra festeni, a' mely Színnel, a' Férfiak, Lovoknak Serénnyét, és Farkát-is szokták festeni. E' mellett, még Fülöket-is meg-fúrják az Asszonyok, egynéhány Helyen, és Karikákat, és holmi tsengő Dolgokat, függesztenek rája. Karjaikat, és Láb-száraikat, Zsinegekkel tsífrázzák-ki.

Az Arabsok igen szerelem-féltők. Jóllehet vették, vagy ragadták Feleségeiket, még-is Szeretettel, és neminémfiképpen Tisztelettel bánnak vélek.

Az *Egyiptombéliek*, Szomszédai az *Arabsoknak*, ugyan azon Vallásúak, és mint ezek, a' Török Birodalomhoz tartoznak, még is sok Szokásaikban különböznek tőlök.

Az Egyiptomi Asszonyok felette barnák, de eleven Szeműk. Középszerű Nagyságok sintsen, Öltözetek ijesztő, és a' Társalkodásban igen unalmasok. Igen termékenyek. Azt állítják némelly Útazók, hogy a' Termékenység, a' mely a' Nilus' Kiáradása által okoztatik, a' Földről, az Állatokra, és Emberekre-is el-terjed. Azt tsalhatatlan Tapasztalásnak tartják, hogy az újj Víz termékenyvé teszi az Asszonyokat, ha isznak belőle, vagy benne ferednek; innen közönségesen Juliusban, és

* Capra Gazella Linn. egy Neme a' Vad-ketskéknek.

Augustusban terheseznek meg. A' 'Tehenekről azt mondják, hogy tsak nem mindég kettőt borjaznak 's a' t.

Ezen egy Részről hasznos Bé-folyása a' Nilus' Ki-öntésének, más Részről veszedelmes Nyavalyákat okoz. Sohol a' Világon nintsenek több Vakok, mint Egyiptomban, mivelhogy az egészségtelen Levegő Szemfájásokat okoz, mellyeknek rend szerént Vakság a' Ki-menetele. A' Nilus' Ki-öntésekor, a' Vérfas-is igen nagyon uralkodik, és veszedelmes, a' Víznek Sóssága miatt.

Az Asszonyok kitsínyek, a' mint már jelentetett. a' Férjfiak ellenben magassak. Mind a' két Nemnek Olaj-zöld Színe vagon. Mennél inkább távozik az Ember *Kairótól*, annál sötét-barnább a' Lakosok' Színe.

Az Egyiptombéliek' természetes Hibái közzé tartozik a' Túnyaság, és Féltékenység, Minden Dolgok, leg-inkább a' Kávészásban, Dohányozásban, Alvásban, vagy az Útszák-való Latsogásban áll. Ezen Élet' Módjának természetes Következése a' Tudatlanság, a' mellyhez még a' Híjjában-válóság-is járúl. Még a' *Koptok** sem üressék attól. Jóllehet meg-kell vallaniok, hogy Nemességeket, Tudományaikat, Hadi-gyakorlásaikat, Históriajokat, sőt még Nyelveket-is el-vesztették, és eggyzersmind egy igen híres, és hatalmas Nemzetből, nyomorúlt, Jobbágy-néppé lettek, még-is, egész a' más Nemzetek' Meg-vetéséig, kevélyek.

Azok a' számos Nemzerek, a' kik a' *Déli Tengernek* Partjain Egyiptomtól fogva, egész a' Nagy Tengerig laknak, és azon nagy Darab Földet, *Barbáriától* egész az *Átlás'* Hegyéig, el-foglalják, igen különböző Eredetűk. Nem-is lehet másképpen, mivelhogy *Arabsokból*, *Spanyolokból*, *Vandalusokból*, és a' régi Időkben a' Rómaiakból, és Egyiptombéliekből-is szaporodott Népeiségek.

A' *Tripolisi* Asszonyok magassak, és igen nagy Szépséget helyheztenek 'Termeteknek Hosszúságában. Képeiket Tővel szúrkálják fel, mint az Arábiai Asszonyok. A' veres Hajra sokat tartanak, és azért Gyermeküknek Hajokat szorgalmatosan veresre festik.

A' *Maur*-Asszonyok, nagy Szépségnek tartják a' hosszú Hajat, és egész Bokáig nevelik azt. A' kiknek nem elég hosszú, és sűrű, azok hamis Hajat hordoznak: és Külömbőség nélkül, mindnyájan Pántlikákban fonnyák. Szemöldököket barnára festik, és azt hiszik, hogy az által nagy Kellemetességet adnak a' Szemnek.

A' *Maur*-Asszonyok Szépek, mivelhogy nem sokat mennek ki a' Házból. De Szépségek nem tart tovább harmintz Esztendő's Koroknál, a' midőn már meg-szünnék Gyermeküket-is szűlni: ellenben nem ritka Dolog tízen-két Esztendő's Anyát, és húszon-négy Esztendő's Nagy-anyát látni. Mivelhogy pedig közönségesen olly sokáig élnek, mint az Európai Asszonyok, másod, és harmad Ízü Unokájokat-is meg-érik.

Barbária' Hegyeinek Lakosi fejérek, azok ellenben, a' kik a' 'Tenger' Partjain, és a' Laposon laknak, felette el-sűtettek a' Naptól.

Kachemirnek Lakosi igen szépek, és 'Termetekre nézve az Európaiakhoz hasonlitanak, és leg-kissebb Nyomdokait sem lehet Képeken látni a' Tatár Képnek, jól-lehet Szomszédjaik. De különösen igen szép Asszonyok vagynak közöttök.

* A' régi Egyiptombéliek' Maradéki.

A' *Georgiaiak* még szebbek a' *Kachimirbélieknek*-is. Egész *Georgiában* nem lehet rút Képet látni. Ezen Országnak Asszonyai eránt, olly adakozó vólt a' Természet az Asszonyi Kellemetességek' Ki-osztásában, hogy tsak nem mindenütt, haszontalan keres az Ember hozzájuk hasonlókat. Termeteknek Nagyságához, és Kartsúságához, Képeknek különös Szépsége járúl. A' Férjfiak-is szépek, és természetes egésséges Okossággal bírnak. A' Tudományokra, és Mesterségekre-is hajlandók vólnának; de a' rossz Nevelés, mély Tudatlanságba, és minden Gonoszságokba meríti őket. E' mellett még-is emberségesek, és Betsület-tudók, és nehéz meg-haragítani egygy *Georgiánust*, de ha meg-haragított, el-törülhetetlen Gyűlölsége.

Tzirkássziában-is igen szép fejér Asszonyokat lehet találni, a' kiknek kellemetes Ábrázatok, és igen-igen szép Színű Homlokok, nagy, és síma; Szemöldökök, minden Mesterség nélkül, olly gyenge, és vékony Szálú, mintha Selyem-fonalak boronganának Szemeik felett. Szemeik nagyok, és szelídek. Tekintetek által-haró. Orrok gyönyörűn formáltak, Ajakaik pirossak, Szájok kitsiny, és mosolygó. Ajakok hosszaskerék, mellynél a' leg-jobb Képiró szebbet nem festhetne. Nyakok, és Melyjek, egész Tökéletességében jelen meg. Bőrök olly fejér, mint a' Hó. Termetek magas, és hajló, Hajok fekete, mint a' fekete Bársony. Az Idegenek eránt barátságosak, és kedveltek, mindazonáltal igen hűségesek, éppen nem Szerelem-féltő Férjekhez.

A' *Rómániai*, *Tzirkásszai*, és *Georgiai* Asszonyok igen szépek, és negyven öt, ötven esztendő Korokig, egésségesek maradnak. Munkások, és a' leg-keményebb Dolgokkal foglalatoskodnak.

Ezek a' Nemzerek a' leg-nagyobb Szabadságot tartották meg a' Házasságban. Ha meg-történik, hogy a' férj nem egésszen elégszik meg Feleségével, és bé-vádollya azt, azonnal el-hozatja az Asszonyt, a' Helység' Ura, és el-adatja, a' Panaszlónak pedig, más Feleséget ad. De, ha az Asszony panaszol elsőben, el-véterik Férjétől, és szabadon botsáttatik.

Az Útazók szerint, színt' olly szépek a' *Mingréiai* Asszonyok, mint a' *Georgiaiak*, vagy *Tzirkásszaiak*. Úgy látszik, hogy egygy Eredetek-is vagyon ezekkel. Termetek, és Képek, különös Szépségű, Tekintetek győzedelmeskedő, és veszedelmes. Szemöldököket festeni szokták közönségesen, a' rútak pedig, vagy a' Vének egész Képeket. Szemöldököket. Országokat, Homlokokat. Orokat, és Állokat befestik.

Nagyon szeretik ékesgetni magokat. Úgy öltözködnek, mint a' *Per'siai* Asszonyok, és Fátyolt hordoznak, de, a' melly tsak felső, és hátúlsó Részét fedi bé Feknek. Elmések, Magokviselése módos, és kedvelterő.

Midőn valakinek Szívét meg-akarják nyerni, vagy Szeretőjüket meg-tartani, vagy meg-rontani, a' leg-gonoszabb Észközetek sem hagyják próbálatlan. Híttelenségekről-is igen esméretesek.

A' Férjfiak-is felette rossz Erkölcstűek. Mindnyájan Tolvajkodásra oktattatnak. Úgy úzik azt, mint egygy olly Mesterséget, a' mellyben Gyönyörűséget, és Betsületet keresnek, és azért minden Tartózkodás nélkül beszéllik egymásnak, minden megtett Lopásaikat, és közönségesen, Helybe-hagyást, Hírt, és Dítséretet nyernek az által. Orosz-gyilkosság, Erőszakos-tolvajlás, Hazugság, Vitéztetteik: Kurválkodás, Sokfeleség-tartás, Vérbűn. Virtusaik. Egygy Férj a' másnak Feleségét el ragadja. Attyoknak, vagy Annyoknak Testvérjét, Testvérjeknek Leányát. Írtóztatás nélkül vészik Feleségül. Egyszerre két három Feleséget vésznek, és azonkívül még Ágya-

sokat-is tartanak. Nem igen szerelemfélézők. Ha Történekből, valakit kapnak Feleségeknél. Jussok vagyon azért egy Disznót venni, a' mellyet azután, mind a' hárman együtt emésztnek-meg. Ebből áll az egész Bosszúállás. Igen dítéretesnek tartják a' Sokfeleség' és Ágyastartást, mivelhogy az által sok Gyermekekre résznek Szert, a' kiket vagy Pénzen lehet eladni, vagy külömbféle Eszközökért, és Ennivalóért elterelni.

A' Rabszolgák nem nagy Árúk itt. Húszon-öt esztendő Férjfiakat, negyven esztendőig, tízen-öt Talléron, az Öregebbeket kilentzen, tízen lehet meg-venni: tízen-három esztendő szép Leánykák, tízen-nyóltzig, húsz Talléron mennek, az Asszonyokat tízen-kettőn, a' Gyermekeket pedig, három, négy Talléron adják.

A' Törökök sokféle Nemzetekből vészik Eredeteket, és mindent mondott az Ember, a' mit tud, ha azt mondja, hogy erőss, és jólalkotott Emberek. Igen ritkán lehet púpost, vagy sántát látni közöttök. Az Asszonyok-is, rend-szerént szépek, jóltermettek, és Hiba nélkül valók. Mivelhogy soha sem mennek ki fedetlen Orzával, igen fejérek.

Azt írják, hogy *Kis Ásiában* még a' Paraszt Asszonyok-is, virágzó Rózsa-színűk, Bőrök gyenge, fehér, sima. E' végre a' *Chiói Földet** bé-áztatják Vízbe, és Kenet Formát tsinálnak belőle, a' mellyel, midőn a' Ferdőben vagynak, Testeket, Ábrázatjokat, és Hajokat bé-kenik. Szemöldököket némeltyek feketítik, némeltyek pedig *Ruzmával*** étetik-el, és azután valami fekete Színnel, hamis Szemöldököket festenek fél Hóld Formára. Messzéről szépek látszik, de közlől annál rútabb.

Égyiptomban terem valami kis Bokrotska, *Alkanna**** a' Neve a' Lakosoknál. Ennek a' Levelit porrá törik, sárga, vagy veres Festéket-is tsinálnak belőle, a' mellyel a' Török Asszonyok, Kezeket, Lábokat, és Hajokat sárgára vagy veresre festik.

A' Török Asszonyok igen nagyon bésűlik a' fekete Szemet, és azért égetett *Tutziával*, olly feketére festik azt, a' mint tsak lehet. E' végre valamelly Arany-vagy Ezüst vékony Késetskével élnek, azt Nyálokkaal meg-nedvesítik, hogy a' fekete Porból, valami ragadjon rája, és a' Szemben menjen, midőn azt gyengén el-húzzák, a' Szempilla, és Szemgolyóbis között. Minden Nap gyakran ferednek, és fűstőlük magokat; egy Szóval, mindent meg-résznek, a' mi Szépségeknék Megtartására, vagy Nevelésére, *valamit* használhat.

Júdeának mostani Lakosi a' több Törökökhöz hasonlítanak, de valamennyivel barnábbak. Innen a' régi 'Sidóknak is barnáknak kellett lenni.

A' *Görögök*, Görög Orzágnak Éjjszaki Réseiben, fejérek, a' Déli Tartományokban, vagy Szigetekben pedig, feketék.

A' Görög Asszonyoknak, nagy Elsőségek vagyon a' Török Asszonyok előtt. Szépségekre, és Éleveségekre nézve; nagyobb Szabadságban-is élnek. Konstantinápoly'

* *Terra Cihra vel Selinusia*. E' világos-szürke, Agyag-természetű Föld, a' Szennyet magához vonja, és felődozó Erővel bír, a' melly által, a' Testnek Szeplőit, és Sebhelyeit eltörli, a' meg-tsomósodott Melyeket meg-lágyítja, és a' Daganatokat el-osztatja.

** A' *Ruzma* a' Földből ásattatik, fekete, és ollyan, mint valamelly meg-égettetett *Ásmány* (Minera) Bányája *Galátziában* vagyon.

*** *Lavosonia inermia* Linn.

Táján, a' Görög Asszonyoknak igen szép Hajok szokott lenni. és egész Sarkig ér, de azok nem olly szép Ábrázatúak, mint a' többiek.

A' nagy Szemeket magas Szemöldököket, nagy Szépségnek tartják a' Görögök, mind, az Asszonyokban, mind a' Férjfiakban. A' régi Görög Képeken, és Pénzeken is felette nagy Szemek vagynak, ha a' Rómaiakkal vettetnek össze.

Az *Arkhipelágus Szigeteinek* Lakosai, többnyire mindnyájan jó Űszók, és Búvárok, úgy hogy a' szerentsétlen Hajóknak Eszközeit, ki-keresik a' 'Tenger' Fenekén, és *Számos Szigetében*, addig meg nem házasodnak az Ifjak, míg nyóltz, vagy a' mint némellyek írják, húsz Ölnyre, le-nem tudnak bukni a' Vízben.

Azt-is írják, hogy némelly Szigeteken, kiváltképpen pedig a' *Nikári* Szigetben, az a' különös Szokás vagyon, hogy ha a' Lakosok a' Mezőn vagynak, mindenkor igen messzéről beszélnek egymással. Olly Mőd nélkül erős Szavok-is vagyon, hogy egy Fertály- és gyakran egy egész Mért-földnyire meg-hallják egymást, a' melly által igen hosszasan tartt a' Beszélgetés, mivelhogy egynéhány *Minuta* telik-el benne, a' míg a' Kérdésre elérkezik a' Felelet.

A' *Spanyolok* soványak, és kitsínyek. Termerek vékony, Fejek igen szép, Ábrázatjoknak Vonásai rendesek. Szemeik szépek, Fogaik jólrendelttek, de Színek sárgás, és barna. A' Gyermekek, Születésekkor, fejérek, és szépek, de Színek Idővel igen nagyon meg-változik. Ezekből igen könnyen meg-lehet különböztetni a' Spanyol más Európai Nemzetektől. Némelly Spanyol Tartományoknak Lakosai, kiváltképpen a' *Bidasszóa* Vize mellett, igen nagy Fülűk.

Fekete Hajú Embereket nem igen lehet találni, *Ángliában, Flandriában, Hollandiában*, és több Éjjszaki Tartományokban, mint *Dániában, Svétziában*, és *Engyel* Országban-is.

A' *Svétziai* Asszonyok igen termékenyek. Egy Asszony, tíz, tizenkét, tizennyóltz, húsz, húszon-négy, harmincz Gyermeket szül. A' Lakosok felette sokáig élnek, úgy hogy száz negyven, és száz hatvan esztendősek-is találtnak közöttök.

Ezen nagy Termékenységből nem lehet bé-hozni, hogy a' Svétziai Asszonyok igen szerelmesek, mivelhogy tudva vagyon, hogy az Éjjszaki Tartományoknak Lakosai tiszták, és Szűzek, még-is olly szaporák voltak. Elejétől fogva, hogy egész Európát el-töltötték, a' mellyért Éjjszakot, a' *Nemzetek* *Műhelyének* nevezik a' *Histórikusok*.

A' *Dánusok*-is nagy, és erős Emberek, eleven, és piros Színűk. Hosszú Életet-is élnek, mellynek Okát az igen tiszta Levegőben kell keresni.

Első Péter Csár 'Úralkodása előtt, tsupa *Barbarusok* voltak az Oroszok. Mint egy Jobbágyságban született Nép, ostobák, kegyetlenek, félénkek, és érköltstelenek voltak. Az Asszonyok, és Férjfiak, együtt feredtek, olly felette meleg Földben, hogy másnak lehetetlen lett volna azt ki-állani, a' mellyből osztán egyenesen igen hideg Vízbe ugrottak. Igen rosszul-is éltek. Leg-főbb Eledelek, Ugorka, és *Asztrakáni* Dinnye volt, a' mellyet a' Nyáron által, Vízrel, Lisztel, és Sóval szoktak bé-tsinálni. Azonban Asszonyaik már akkor festették, vagy ki-szaggatták Szemöldökeiket, és Mesterséggel mást tsináltak helyettek, Orzáikat-is pirosra festették. Drága Kővekkel, és Gyöngyökkel-is tudták magokat ékesíteni, és gazdag, és drága Matériákkal ruházni.

Ezek Jelei voltak annak, hogy az Oroszok már pallérozódnak, és e' szerént nem vólt olly igen nagy Dolog jó Rendbe hozni őket, *Péternek*, a' mint azt némellyel állítják.

Meg-fontolván már minden Környűllállásait az *Európai*, és *Ásiai* Nemzetek' eddig való Le-írásának, ki-tetszik, hogy a' Szín igen sokat függ az Ég' Tájától, jóllehet nem lehet annak minden Változásait, egyenesen ezen Oknak tulajdonítani.

Kétség nélkül, igen sok Okok vagynak, a' mellyeknek Bé-folyások vagyon a' Nemzetek' különböző Színekre, sőt még Termetekre, és Ábrázatok' Formálására is. Eggy a' leg-főbbek közül az *Éledele*. A' másodikat pedig a' Nemzetek' *Életek*' *Módjában*, és *Erköltseikben* lehet keresni. Eggy pallérozott Nemzet, a' melly jó Állapotban él, rendes, és tsendes Élethez szokott, és a' jó Igazgatás által, a' Nyomorúságoktól Bátorságban vagyon, következésképpen, az Életre szükséges Dolgok nélkül nem szűkölködik, tsak ezen eggy Okból is, erősebb, szebb, és jobban termett Embereket mutathat, mint eggy vad, független Nép, a' hol mindegyik kén-telen maga magának keresni Élelmét, mások' Segedelmétől meg-fosztatván, majd Éhséget szenved, majd a' Mértékletlenségnek Következéseit szenvedí. Erejét a' felettébb-való Munka, és Fáradság által, ki-meríti, a' Levegő minden Viszontagságainak ki van téve, a' nélkül, hogy magát az ellen óltalmazhatná, és inkább Barom, mint sem Ember Módra él.

Folytatása következik.

Fanni' hagyományai.

„Az Uránia' Szerzőinek Bóldogságot!

Forróan köszönöm, hogy ti-is Fannimat kedveltétek; ... hogy azt Urániátokba befogadtátok, 's így fenn tartottátok Emlékezetét, onnan feljűl háládó Mosolygással köszöni Ő... Oh melly Meg-elégedéssel láttam érte már egynehány Könnytseppet hullani. Mivel ezek reménylítették velem az Olvasó Közönség' Résztételét, hátramaradt Írásait, mellyek mint szent Hagyományok, Hóla után nálam le-téve voltak, imé itt küldöm... Ha jónak állítjátok, tegyétek közönségessé. El-szakadozott Töredékek, apró Gondolatok – de a' mellyekből egy szép Egészet összerakhat a' – Gondolkozó, Isten cseledek 's Munkáttokkal.”

* * *

Oh be jó itt! ... Veteményes Kertünk' Ajtaja megett, mellyen a' Gyümölcstösbe járnak. a' Sövényt vastagon befutotta a' Komló, a' melly álfonódik egy szép Kőkényfűtskára, és ezen nyájas Bóltózat alatt áll az én kis Asztalkám. a' mellynél olly Jó-ízű az Olvasás. Ide lopom ki magamat sok Vasárnap' Délutánján, és sok Korán Reggelen, mikor, senki sem lát, senki sem bánt. Itt olvasok orozva, itt írok, itt sírok orozva.

Oh te kedves zöld Setéttség, 'Titkaim' Meg-hittje! melly édes alattad az Ábrándozás, szabadabb alattad a' Pihégés, és midőn alád érek, Malom-kőnyi nehéz Tcher esik le Melyemről. A' Nap-súgárok tsak helyel-hellyel sűtnék Papírosomra, és barátságos Tsalfasággal látszatnak hozzám beleselkedni: ... egy Komlósár nyájassan, 's hízelkedve nyúlik által hozzám Vállamon keresztül, 's látszatik esmért Barátnéját általölelni... Oh be jó itt! Ez a' Hely engem' olly jó Szívvel fogad, mások – tőlem mind idegenek... Kedves Szomorúságú Dongása hallik a' Méhetskéknek, mellyeknek Kassái túl a' Sövény mellett vagynak ki-rakva, barátságos Mormolások ollyan, mint a' forrás álmhozó Tsergedezése... Néha egy eltévelyedett, lezengő Méh rövid Látogatást ad Hajlékomba'... Kedves kis Vendégem, Örömmel látlak. Állapodj meg itt, nyúgodj itt ki nálam. Nem félek én Füllánkodtól... oh mérgessébb annál az Embereké. Te azzal tsak a' Bántót bünteted, eggyező Társaságtokba köz-szerelemmel munkáltok... Az Ember, pedig az Embernek teszi Napjait keserűk-ké... Itt távol vagyok tőlök... Azért, oh azért olly igen jó itt!

* * *

Amott, titkos Rejtekemmel átlellenbe nyugoszik le a' Világ' Királynéja pompás Felséggel, és veres Lángot gerjeszt setét Magánosságomba', az én Ortzám-is, mind 'Tűze' Visszaverésétől, mind a' Gyönyörűségtől gyúladt. Jövel édes Borzadások Órája! estvéli Szürkeltet, mikor az én Elmém olly mélyen elandalodik, és Képződésem a' véghetetlennek Tartományait járja! ... A' Nap' tűzes Kereke lesüllyedt a' Hegyen túl. A' Szellők hívessebben lengenek. 'Tsak egy, két magános szállangó Bogárka repül Fűlem mellett el, és annál jobban neveli az Est-hajnal dítsó Tsendességét... A' Képzletek' Országlása kezdődik...

Suhog az Est-szél a' Fa-levelek között. A' magas Tölthöld függ a' Levegőben. Tsipő Hívességet harmatoz le... Minden homályos Szegletéből a' Bokroknak tsuda Árnycformák ballagnak elé! ... Az én Szívem megtelik szomorú Emlékezetekkel szerelmes Halottaimról... Ott a' Hóld felett dítsóült Anyám! ott vagy te; egyetlen Leányodát itt hagyta az Emberek' Keménységének. Nézz le reám, kísíj mindenűrt. Légy őrző Angyalom. Ha békételenkedik ez a' Szív, nyugtasd meg. Oh ha a' Szomorság rája, jelenj meg egy gyenge Estszellőbe, fúvalj Ortzámra Jelenlétedűl, és vidám leszek. De ha lehet – Anyám, én édes Anyám, végy-fel hamar magadhoz...

* * *

'Telhetetlen Szív! mikor lesz Vége Vágyódásidnak, mellyek olly akaratosok, mint a' makats Gyermekek' Kedve. Mit kívánsz? Mit óhajtasz? –

Valamelly édes nehéz, titkos, nem tudom melly Érzés, fekszik kifejtetlen, homályossal Melyem' Rejtekébe! Ha az Éjj' 'Titkokkal telyes Árnycáka betéríti a' földet, midőn a' Természet elszenderedett, és innepel – akkor támadnak fel leghatalmasabban Érzései... Olly édes bájoló Érzés – és még is fájdalmas. Az Örömtől dobog Szívem – és még is Könnyel telik Szemem.

Megfoghatatlan magának is az Ember! Ha a' távol lévő kék Hegyekre nézek – oh melly óhajtanék túl rajtok reppenni... Ha az Erdő' temérdek Bűkfái közül a' Kakuk barátságosan kibeszéli – oh mint kívánnám Árnycáka' Ölébe magamat... Mikor a' kis Pataknak, melly Gyümölsösünket elzárja, apró Hájai elrűnnek – oh melly örömet rajtok én is eltsúszamlanék... Illyeneket kívánok, és még is, ha mind ezeket megtenném is magamnak, hujja volna Bóldogságomnak... és mi ez? azt újra nem tudom. – Makats, akaratos Szív! ki gázol keresztül Érzéscid' Zűrzavarján?...'

* * *

Mint tsudálkoznak kisírt Szemeimen? Nem tudják a' Bóldogok! mi szorongat belől, mi fojt el sokszor, mintha a' Levegő kiapadt volna körültem... Híjjamot érzem, egy Részem Szívemnek nints betöltve... Én mindenhez ollyan jó vagyok, és engem' senki sem szeret! Szeretetlenség! a' te Hídeged kínzó' az Elkárhoztak' Kénköveinél... Ott fenn – ott a' Szerelem' bóldog Hajlékiban, ott majd szeretnek; ott találom majd azt a' jó Anyát, a' kinek Képe előtt annyit sírok. Ott az angyali Ifjak között Bátyámat...

Oh ha még ő élne! Itt ülne majd gyakran velem, itt beszélgetnénk elköltözött édes Anyánkról, egymásnak könnyeznénk ki, hogy ellopták tőlünk édes Atyánk' Szívét... Ő benne tenném le minden Reménységeimet, ő nála minden Panaszimat. Ő volna Ótalmam, ő volna Böldegítom: az ő Böldegülása az enyém is lenne, volna kinek örülnöm, kinn, és kívül szomorkodnom. Ő! – talán ő betöltene Szívem' Ilj-jánosságát. Szeretne ő engem', én őtet! és a' mi Böldegültünk mennyei Vidámsággal mosolyogna le a' Felhőkből... De így – egyedül! – –

* * *

Miért nints anyyim, a' mennyi elég lenne jól tehetni másokkal. Miért fogy ki Tehettségem előbb, mint a' Jótételre való Kívánságom! Oh Atyám ott fenn! köszönöm néked ezeket a' Szenvedéseket, a' mellyek Szívem' érzékennyé teszik a' mások' Nyomorúsága eránt. A' jó Állapot öszveszorítja az Érzést, bebőröndzi a' Szívet – 'Tsak magát szereti a' Gazdag, fut Látása elől is a' Nyavalyásnak mint a' kényeztetett Gyermekek. Ezek én körültem mind olyan Kőszívűek...

Eggy Özvegy vonta meg magát, két szép Gyermekeivel egy alacsony 'Séllér Kűnyhóban Falunk' Végén... Senki sem tudja, honnan jött... Állásában, 's Viselkedésben hajdani jó Állapotjának Maradványai jelentik magokat. Beszédje jó Nevelést mutat. A' Szomorúság 's Bánat könnyörögnek a' Szánakozásért le-fűggesztett Tekintetéből. Szerettem első Látásra ezt a' Szenvedő Anyát. Gyermekei Testvéreim lettek. ... A' Böldegtalan olly örömet tsatolja magát, a' Böldegtalanhoz; itt talál egytetértő Szívet, mellyet a' bal Sors' 'Tsapdosásai meg-lágyítottak. A' Böldeg hideg Tekintettel megy-el mellette, és szalad azon kedvetlen Érzéstől, melly belső Részében titkossan mozog: *Neked is így eshet!* – Senkinek sem alkalmatlankodik. Gyermekei 's Bánatja 'Társaságában egyedül él.

Mi az, hogy engem' kerül? Midőn találkoztunk, miért hogy egy tsendes *Jó Nap'* Mondással odább megy. Engem-is ollynak' vél, mint a' többek... vagy talán kevély? még Nyomorúságában-is fel-emelt Szívű... Oh ha az, szeretlek nagy Lelkű Asszony ezen nemes Kevélységedért-is. Ne építs az Embereken; semmit sem reménylj. A' Szerentsétlenség el-veszti Fúlánkja' leg-hegyesebb Éleit azokon, a' kik el-felejtették a' szemfényvesztő Reménységeket. ... De talán szégyenled – hogy nyomorított vagy. Jer Karjaim közzé kedves Böldegtalan! én is a' vagyok!

* * *

Szomszédságunkban Gyermekségem' 'Társait ma, sok Idő múlva meg-látogattam. Közeli egy Időben vannak velem, együttlaktunk egy 'Tanítónénál... Kellémetes Tavasza az első emberi Életnek, mint a' reggeli Álom el-tűnsz! Ártatlanul élünk, nem vájta Kívánság Szívünket, nem szédítettek a' Reménységek. Szorgoskodás nélkül látrunk felkelni 's le-nyugodni a' Napot: a' Jelen-való betöltötte kis Szívünket könnyen szereshető Ohajtásaival. Eggy Báb volt leg-betsesbb Jóságunk, egy szabad Óra leg-böldegőbb Időnk, és egy tizfra 'Tsekélység leg-nagyobb Örö-

műnk... Fel-rámadtak ezek az Emlékezetek Szívembe', midőn hozzájuk készültem. A' nyájaskodó Barátkozás' Képzelései kísértettek hozzájuk...

Módos, de hideg volt a' Fogadás. Az Emberség' szoros Köteleivel lebékozva minden Szó. A' Mesterség' erőszakos Törvényei szerént minden Mozdulás. Buzgott a' Száj a' szép üres Hangoktól, a' Szív – halgatott. Akkor nem régen jöttek vissza a' Városból. Tele voltak annak Bóldogságaival. Unalmas volt itt kinn nekik minden. Nem volt Játékszin, nem Báll, nem körülők sürgölődő 's enyelgő Ifjak. ... A' Ruhatartóból minden Módikat elészdedtek, és belső Kevélységgel mutogatták... Hívtak a' Parsangra, a' mikorra Attyok, Kedvekért Bállt ígért tartani. ... Újonnan meg-tréfáltak Képzeldéscím, én Gyermekek-társaimat nem találtam.

* * *

A' Hiba az enyim, én vagyok rossz és igazságtalan. Az Atyák szeretik Gyermekeiket. Társaimat tetézi Attyok sok Ajándékkal, minden Vágyódásaikat be-tölti, még mikor azok ki-sem fejtődtek. Azok Kedveltetők – én látom komor, kedvetlen, békétlen vagyok. Nem közitekbe illem, én azt magam-is látom... Miért, óh miért öntött belém a' Természet olly visszás Indulatokat? –

Lám én titkonn sírok. Ha Atyám éjjeli Álmomból menydörgő Szavaival felrezzent, vagy általverő Tekintettel mordann néz, én halgatok, készen teszek mindent. Ha Testvércím fennyen parantsolnak, mert van Pártfogójok, én Ellenszóllás nélkül, leg-makatsabb Akaratjokban szolgállok. De ki lenne az a' Gondolatlan, a' ki illy Állapotban, vagy buta ne lenne, vagy szomorú?

* * *

Szép volt a' Reggel. A' Hajnal könnyező Szemmel költtfel. Frissítő Szellők lehellestek. Az Illatok' Fellegei szélllyel haboztak a' nedvesített Mezőkön. A' megvidított egész Teremtés mosolygott. Víg volt az én Szívem is. – Határos a' Mezőkkel, mellyek Kertünk mellett elterülnek, egy kedves Fiatalas. Az Álya puha zöld Hanttal kipárnázott, és tiszta. Az én sok reggeli Szarándokságim' Helye. Egy Könyvvel Kezembe' lépegettem elé a' Gyönggyel kirakott Térenn, míg az Erdőtskének Bóltózatjai alá jutottam.

Szívet felemelő Jelenés! Az Özvegy két Gyermekeivel itt térdepelt egy Hanthalmotskán; Kezeiket az Égre emelték ezen Kisdedek, és végezték Annyok után reggeli Áldozatjokat. – Ott, a' hol állottam, leestem én is, és imádtam az Örök-kévalót...

Egy Fának Árnycáában állt le ez a' jó Anya; kisebb Gyermeke' Fejét Ölébe eresztette, a' nagyobb Fennszóval olvasott... Leszegezett bús Tekintetét függesztette kis Gyermekeire, egy Könny reszketett Szemében, és egy Sohajtás mellett, kérélelő Tekintettel az Egekre nézett...

Gyönyörű Tsevegéssel meg-állította a' Kisebb a' Nagyobbat... „Miért sírsz édes Mám! Majd megjön Atyuska! úgy-é megjön? Én elmegyek a' kis Kertetskénkbe,

és neki Bokrétát kötök, ő pedig nekem hoz sok – sok Holmit, a' Nagyobb, a' ki tudta valamennyire érezni, mit vesztett el: „Nem jön meg Atyuska többet szegény! Bezárták egy setét Bóltban, és a' fekete Emberek el-vitték.” Szívét szaggatták ezek, és Szemét Keszkenőjével eltakarván felállott.

Az én Szívem majd megrepedett. Sűrűn szakadnak Könnyeim, és a' nélkül, hogy tudtam volna, közelítettem, és egyszerre sírva, zokogva egymás karjai között találtuk egymást.

* * *

Esmérettségünk egyetlen a' maga Nemében. Háztáskájához kísértettem. Szívemet hasogatta, midőn láttam Házi Eszközeiben azt a' szomorú Elegyítését a' városi Tisztaságnak a' falusi Szegénységgel... Itt egy Tükör állott, nagy, és gazdag, előttte egy fejér rossz Asztal... amott egy Selyem Kanape, és körülte Szalmaszékek... Halvány szép Ortzáját gyenge Pirulás futotta-el... Ágya felett függött egy szép Férjfiú' Képe... Mind ezeket én felfejteni, 's egyeztetni nem tudtam.

* * *

A' szánakozó Irgalmasság számkivetterett. Miért meresztenék Szemeiket az Emberek, midőn látják, hogy valaki áldozik az Emberiségnek? Ritkaságának ez a' Bámulás Bizonyossága. A' Paloták' Rézzárjai a' Nyomorúltt előtt legerősebbek. Az Egyűgyű, egyenes Lelkével – nem síránkozik, de segít.

Alattomb'a' vartam egynéhány apró Ruhátskát Barátném' Kitsinnyeinek. Sok Éjjel midőn mélyen hortyogott a' Háznál minden, és egymást felváltva hangzott a' Kakasszó egy Végtől a' más Végig, szorgalmatosan öltögettem; előre képzeltem azon kis Lelkek' Repesését, mint fognak benne magoknak tetszeni... Óh ez a' Képzeldés szebb volt egy szép Álomnál, jobban meg-nyújtató egy éjjeli Hortyogásnál!... Készen volt Ajándékom. Lopva felöltöztettem a' kitsinyeket, kik az alatt is, nehezen tarthatták vissza lármás kis Örömöket, és nagy szorgosan titkoskodtak. Én előre bementem, és meghagytam, hogy nem sokára utánam jöjjenek be új Köntösökben...

Én Barátnémmal beszélgettem, várván őket. Egy jó Lelkű, Öreg, falubeli, tehetős Gazda belép, és engem' ott látván kevéssé megháborodott, de magát összeszedvén „Feleségem, úgy mond, szerentsés volt a' Len-termesztésben; az ifjú Asszony ez Idén nem vetett: a' kis Tselédek sokat elnőnek; ne útálja meg szegény Ajándékomat; ha pedig Ideje nints megfogni az én Er'sim azt is megteszi.” ... Zavarodva volt az Asszony, egy Könny görgött le Ortzáján, Kezét az Öregnek megfogta „köszönöm édes Szomszédom” Ennyit mondhatott. Ekkor –

A' Kitsinyek kiáltozó Örömmel berohantak. „Nézd Mami! nézd, be szépet hozott Nénink! ... Szóvalan állott, általölelt, és Ábrázartját Kebelembe takarta. „Barátném, ez az én Szívem rossz, nem tanulta még meg a' Jótételt Pirulás nélkül elfogadni.”

* * *

Ez az epesztő Eggyformaság kiemészt Unalmával. Eggy Nap olyan, mint más... Azon Baj, azon Kínzás, azon Reménységtelenség... Az Idő Szakassza felváltja a' mást. A' Nyári Hő-meleg őszeolvad már a' Hivességgel, melly az Ősz' Közellétét jelenti. A' szürke Napok sokasodnak. A' gyenge Felhőkkel bevontt Ég, gyakrabban meglátogat édes Melánkóliájával... Az én Állapotom mindég ugyan eggy. Így kell-e nékem vallyon mindég élnem? –

* * *

Szükséges az Embernek az Ember. Ki rontja ősze azt a' hatalmas Kívánczóságot, hogy eggyenemű Valóságokkal élhessünk? Ez a' Kő-szírt visszahangzja Panaszimat, de nem érti, az Éstvéli Szél széllyelhordja Szárnyain Sohajtásimat, de nem érzi, az én Lelkem arafias Lélek után vágódik, Szívem keres véle eggyező Szívet...

Óh mind illy fagyos, és Gyémántszívűek-e az Emberek?... Hol az a' szerető Teremtés, a' mellyhez mindég közelébb és közelébb szorúlhatnék, a' melly még is szívesebben reám halgarna mint mások, és óh – a' melly még-is sokban jobban meg-értene mint ezek, a' melly követné Érzésimet, és el-fogadná, és a' melly minden mások felett én-hozzám, és csak én hozzám, és ő-hozzá én lennék kaptsolva?...

* * *

Az Ember' Nyomorúságai végheterlenek! – Szegény szenvedő Barátném! Most már el-hiszem, hogy Vég nélkül nyomorúltt vagy. Még most-is hallok Szavaidat, midőn Történetedet le-beszéllted.

„Az Atyám (úgy mond) Gróf** Jóságainak Fő-tisztje volt. Nagy Fizetése mellett, nagy volt Jövedelme is. A' Pompa, és az egész Városi Bújaságok' végheterlen Serege nálunk tartottak Szállást. Sok Gyermekai között a' leg-íjabb én voltam.

Fennyen láttam, bízván Atyám' nagy Értékében; gondolatlan Képzeleteim a' Lehetetlenségekkel hízelkedtek Magam-szeretetének. Vidékünk' leg-szebb, leg-tehetősebb Ifjai körültem udvaroltak. Az én Szívem gyermekes Képzeldéscimtotl vezettetvén, nem érzett egyebet a' szilaj Mulattságok' Kedvellésénél. Nevettem az Indulatot és a' Szerelmet csak Nevéről esmértem.

Az Anyám nagy Szífletésű volt, erántam való Szeretete nálam-is olly Házasságot kívántt. A' Közép-rend még csak igen nyájas Tekintetet sem érdemelhetett tőle. Az ő magas Képzeletei az enyimeket-is el-ragadták, 's el-szédítettek engem tellyességgel. Minden Bóldogságom, a' külső Fény – a' Rang', és a' Névtől függött. Az Ember nálam Gondolóba sem jött... Úgy rendelte a' jó Ég, hogy a' kettőt, egybe meg-találjam.

Báró** rsekély Értékű lévén, először talán a' hasznos Házasodásnak Reménysége alatt jött hozzánk, de azután indúlatoosan meg-szeretett. Az ő le-írhatatlan kedves, okos Módja, szép Vezetése, és érelett Bánása, de leg-inkább eránta égő Szerel-

mem, a' szeles gondolatlanból, eggy jó. 's tisztán szerető Lyánkár, és végre eggy hív Feleséget formáltak... Mennyei Bóldogság vólt őt esztendei Házasságom. Ezek a' Könnyek az ő Emlékezetének folynak, és koránt sem Panaszok az Ég ellen. A' ki szerfelett bóldognak engedett lennem őt Esztendeig, nints Jussom ellene zúgnom, ha most nem a' vagyok.

Meghólt nem sokára az Atyám. Nagynak véltt Értéke, Adósságai' Kifizetése után kevés vólt: Számos Gyermekai között ez a' Maradék fel-osztatván igen-igen tsekély lett. Férjem, hogy Haszon-keresés nélkül is szeretett, és hogy nem ez Inditokból vett el azt tudom: nem várta ugyan ezen véletlen Kimenetelt, de tűrte, és Szememre soha sem vetette.

Királyi Tisztsége, melyet viseltt tsekélyebben táplált a' Középszerűségénél. A' nagy Világ értetlen, és végheterlen Prétensióinak eleget nem tehettünk, sokszor kellett apró Adósság'-szerzéshez folyamodnunk. Várta, munkálta ez a' jó Férj Előmenetelét, melyet olly példásan megérdemlett, de ezen Reménységek' közepette: elragadta tőlem, 's Gyermekitől eggy sebes Forróhideg. –

Nyomtak kéméltetlenül Kölsönözőink. Kevés Értékem azoknak kemény Kezeiknél hagytam. Első Időmkori Érzéseim egészen el nem hagytak, a' külső Fényhez hozzászoktatott Szívem, a' Szegénység' Pirúlását a' Városban ki nem állhatta, és ide jöttem Gyalázatokat eltemerni, és szegény lenni legalább esmértelenül. De kedves Barátném! ez még nem mind. a' mi bánt... Nevelésem magas, és pompás vólt, az örökké tartó Bóldogsághoz szabott, és Kézimunkával magam' 's ártatlan Árvaim' nem tarthatom: szolgálni – oh Barátném! nem vehetek annyi Erőt ezen kevés Szívem, hogy azt tudnám... A' legszükségesebb Dolgok ma hólnap nálam kifogynak. Én! – de Gyermekeim éhen nem láthatom, halálos Fájdalom nélkül... Óh én vagyok szegény Gyermekcimmel a' leg-nyomorútlabb Teremtés!"

Miért nem vagyok én Gazdag?... Istenem! miért nem áldottál meg Tehettséggel, én oda adnám néki mindenemet... Mit kívánok? Ha szabad kívánnom: Isten! Segíts te ő rajta!... így elkerüli a' Jótérel' Elfogadásánál a' Felpirulást. –

* * *

Illy édesen szenvedni, szomorkodni, a' nélkül hogy tudnád – miért?... az Egyedülvalóságot jobban kedvelni, minden Múlatságnál: örömet magánossan lenni a' világos Tavaknál, a' Kő-szálakon, és a' homályos Erdőségben, minden Gyönyörűséget csak az kies Természetből szívni; vagy csak egyetlen eggy Léleknek Társaságát kívánni, a' kinek ezt mind megmondhatnád, és a' ki azt mind elfogadná... Mitsoda, oh mitsoda Állapot ez? Itt olvadnak egybe a' Meny' Gyönyörűségei, a' Kínok' Helye' Gyötrelmeivel...

* * *

Mi könnyebbek azólt a' Szenvedések, hogy azokat kiönthettem, Barátnémmal egygyütt sírunk, egygyütt panaszkodunk. Oh ha visszateszem magamat hajdani

Állapotjában, melyly boldog volt ő akkor, és melyly boldogtalan most... De még is, lám én soha jó Napokrúl semmit nem tudok. – Az ő Károlyja (így nevezi volt Férjét legörömostebb) ha ő azt festi, eleven, 's szinte látható Színekkel rajzolja, látom, ésmérem, 's szeretem én Őt!... ha lebeszélli azt az Eggyességet, azt az eggyemás' Lelkébe 's Gondolkozásába való Általolvadást, azokat az apró, és még is olly igen-igen édes házi Örömeket, az ő határozhatatlan Érzéseiket, azokat az alig tapogatható, és még is olly igen hatalmas Érzéseket – velek élek, velek vagyok. Boldognak mondom Barátnémat, mert tapasztalta a' Bóldogságot, és bóldogtalanak magamat, mert látom én soha jó Napokrúl semmit sem tudok.

* * *

Epét öntenek még ezen kis Örömömbé is. „Nem kell a' tsínos Társaság néked, azt mondják, már a' Kóldusokhoz kapszold magad!” – Istenem! borsásd meg ezt a' Káromlást nékik, azt a' merész Róvidlátást, a' melly a' te Útaidat keresztülhatni akarja, és a' Nyomorúságot a' Megvetés' méltó Okának teszi. Nem ver ollyan Szív sok drága Fedél alatt, mint ennél az Asszony nál, és vallyon olly igazán verne-é ez a' Szív a' drága Fedél alatt... Ez a' melegen érző Kóldús, kedvesebb nekem, a' ti hideg, tsínos Kevélységtéknel...

* * *

Borsáss meg 'Természet, hogy kis Ideig elfelejtettelek. Hiszem a' Barátság' Érzése olly igen közel van a' te Szépségeid' Érzéséhez! Szép vagy te midőn Kellemedet elhánnyod-is. – Az én kis Hajlékom' 'Temérdeksége ritkúl, lassanként elveszti már zöld Koronáját, és midőn így írok, egy ősze-fonnyadott sárga Levél panaszkodva 's bútsúzza esik Pennám alá. Az puha sétáló Úton hallik a' lehúltt száraz Levelek szomorú Zörgése, mellyeket a' sivatag őszi Szél őszeváz... Magános 'Tsevegéssel repdes a' Madár a' pusztá, 's lefosztott Ágon, mellynek titkos Barlangjai alatt a' bóldog Tavaszkor, Párjával a' Szerelmet érzette, 's éneklette. A' 'Természet' Szűnnapja beállt. –

Nehéz Szívvel váll el tőled Barátnéd, és nehezebb Szívvel engedi magát bezáratni az emberek' szorossabb Társaságába. A' te édes Örömeidnek Emlékezete szép 'Természet, vígasztaljon meg, mikor te nyúgszol: azoknak Megérkezésének Reménysége, vídámíttson meg, ha az Emberek keserítnék! ...

* * *

Barátnémában 'Tanítónét találtam. Melly sok újj és esméretlen Igazságokat hallok Szájából. Látta az Emberek' 'Tselekedeteit, esméri a' Világ' Ítéleteit, és Szokásait. Az ő széles Tapasztalása Főoskola nekem itt az én félre való Szegeletembe... Az én Vágyódásaim tellyesedni kezdenek! Mi történik túl a' mi Határinkon, azt ő tőlle

hallom. Millyek az Emberek más Környülfállásokban, azt ő tőle tanulom... Sőt magamot-is, ki magammal eggyező nem voltam, magamat – ezt a' nagy Mesét, magamnak felfejteni nem tudtam, jobban esmérem, jobban megfogom. Újj Világ, újj Játékszín nyílt meg Szemeim előtt, és én – oh melly jól érzem magamat, ebben az újjban, mivel az eddig való olly tűrhetetlen volt.

* * *

Mint omlik a' Zápor kívül, mint tsapdossa az Ülveget. Vak Serétség fekszik a' Falunn. – Melly édesdeden esik ezen keskeny Kamarátskában, a' pislogó gyenge Világnál a' Beszélgetés; melly jó ízűn esik itten belőlűl halgatni az Ésső' Zuhogását, és közel öszveszorúlni jó Barátnémmal... Gyermek Koromba' illy Estvén, ha a' Rokka' Kerekei zörgöttek, és Dajkám Iszonyúságokat meséltt, én pedig félénkenn hozzá ragaszkodva, hátratekínteni is rettegtem, és még is olly örömet halgattam; – illy formán érzem most magamat! Különösen emelődik Melyem; homályosan érzeltt Képei a' Jövendőnek lebegnek előttem: A' Kítsinyek alusznak; Barátném Károlyjának Képére függeszti Szemét, 's lassú Sohajtással szenteli Emlékezetet.

„Oh Barátném, (meg-fogá eggyeszerre nagy Indúlattal Kezemet) a' Gyöttelelem és Gyönyörűség határossak, és minden Szempillantásban öszve találkoznak. A' Szerelem legmagassabb Tetője a' Bóldogságnak, de változhat e' Bóldogtalanság' legmélyebb Örvénnyévé.”

Legelső volt ez a' Szó, mellyet a' Szerelemről hallottam. Ez az Indulat, mellyet magamnak ki fejteni nem tudtam, érzettem, hogy bennem lakik. Figyelmetes lettem.

„Közelít ahoz az Időhez, a' hol ezt a' Szív Fel-indulását tapasztalni fogja. Haggya magát jókorán tapasztaltabb Barátnéjátúl megíntetni. Nem vagyok én sem olly érzéketlen, sem olly írgy, hogy títssam azt, a' mi Életemnek leg-szebb Részét bóldoggá tette. De – esmérje meg azt! A' Titkolás itt helytelen, és annak Rejtegetése, tsak egygy Indít'okkal több annak Kívánására.

Szemérmessen leűrtöttem Szememet, és belső Kívánással vártam, hogy folytassa Beszédét.

„Ha kérdi tőlem: Mi a' Szerelem? alig ha azt megmondhatom, holott azt olly elevenen érzettem. Sokat mondok róla majd, de nem fogadnám fel, hogy azt megértse, míg magát benne nem érzi. Sok Részben megfoghatatlan leszek most, a' mit annak Idejében olly világossan meg fog érteni. De a' messzirűl villámzó Dörgés előtt, nem hasztalan az idejénvaló Óltalom' Keresés. Érkezése bizonytalan, de Jövedele bizonyos. Fegyverkezzen fel Édesem! az Értelem jö Elszánásaival, hogy azt Veszedelem nélkül várhassa.

„Ne rettegjen előtte, ne szaladjon előle, – de vigyázzon. Ittlételének egy fő Tzélja a' Szerelem: de Bóldogtalanságának legfőbb Eszköze is lehet a' Szerelem.”

„Nem kárhozatos Indulat az: a' jó Természet óltotta azt Szívébe. Szeressen! de a' Természet', és a' józan Értelem' Törvénnyci szerént; a' Szerelem jó! – de a' vak Szerelem veszedelmes.”

„Ez az édes Szédelgés, ez a' Szemfényvesztő Elbódulása a' Szívnek, nem a' mi Hatalmunkban áll. Nem Akaratunktól függ, hogy szeressünk – de az Okosság azt megelőzheti, hogy azt ne szeressük, a' ki arra nem érdemes.”

„Jobb Formálást, és helyesebb Gondolkozást találok benne édes jó Barátném! mint sem hogy azon Leánykák' Száma közé elegyítsen, a' kik ezt az Indulatot nemessebb Részerül nem esméri. A' kiknek minden Kívánságok a' Férj, és minden Félelmek a' hosszú, és megvénült Szűzesség. A' kik minden Megfontolás nélkül, a' legelsőnek, a' kinél Élelmeket találják, és a' ki-által Szüléinek Hatalmokat lerázhadják. Karjai közé vetik magokat. Azok a' Gondatlanok, a' kik Férjeiket minden Előrenézés nélkül választják, és azt a' Lakodalom után kezdik esmérni. Megbáthatatlan Gondatlanság! Egész Élteket' Bóldogságát, egy Órának vak Rendelése alá vetni... Oh Barátném! ne szégyenljén erről az Élet' nyomos Pontjáról magában gondolkozni, ne szégyenljén vélem róla értekezni...”

„Fontolgassameg, melly Férjfiaval gondolja magát legbóldogabbnak: mellyet képzél olyannak, a' ki Vágyódásainak minden Részének megfelel. Tsináljon magának egy eleven Képet, és – most, midőn az Indulat vakító Fellege nem révelyíti, hidegenn, egyenes Szívvel húzza Próbára ezt a' Képet: vesse, ha bízik Értelmembe, 's Egyenességembe az én Próbakövem alá-is; legyen hozzám Bízodalommal, és ne titkoljon el semmit... Így, ha ez a' Kép áll, így megmarad, – ne bótsásson meg egy kissébb vonást-is, a' melly ettől eltávozt. Keressen chez a' Képhez hasonló Valóságot – keressen, és megtalálja!...”

* * *

Nyughatatlanság volt az Éjj, melly ezt az Estvét követte. Őszveszoritotta Szívemet Barátném' Tanítása. Vágyódásaimnak sok érthetetlen Mozcásait, láttam felébredni. Sok homályos Érzéscímet egyszerre mint a' Semmiségből előmbe topanni... Sok Álmaimból őszveszövött Kép lebegett előttem, mellynek valóságos Mássát az Emberek' Fiai között még nem találtam, melly Szívem' Rejtékébe volt edzve, és mellyet csak halkal érzettem, és magamnak csak vakon tudtam kifesteni... A' Reggel ébren lepett meg... – A' keskeny, és magános Völgy' Lakossa, mikor a' Hegynek, melly Lakhelyét keríti, Tetejére legelőször felhág, látja a' Térséget, melly Lábai alatt elnyúlik, a' Messzeség' Homályába' heborított Vidéket, és a' Tárgyakat mint Árnyékokat szemléli, egy nagy Véghetlenség, és Zűrzavar nyílmeg előttem, néz, lát, de semmit meg nem különböztet: – Így vagyok én most! –

* * *

Fagyossan fújt az Esső után a' reggeli Szél. A' Dér lepusztította a' Vetemények', és a' Virágok' Leveleit, szomorú Feketével vont be lemarrt Áldozatjait... Friss volt a' Levegő; Vidámságos szívott bé minden Lehellert. – Víg Orzával tértem meg Atyám' Házához; még minckelőtte Ideje lett volna a' Pirongatásra, hogy Házá-

kivül töltöttem el az Éjjelt, Kezét tsókolván a' le szaladó Záport okoztam Kimaradásomért.

„Mi Asszony az, a' kit mindnyájan nem esmérünk, és a' kivel barátkozol! vagy te sem esméred, vagy mi is!”

Ha megengedi kedves Uram Atyám örömet. Megfogja tapasztalni, hogy megérdemli a' Betsülést. –

„Mi féle hát? ki vólt az Ura? Miből él? Micsoda Nemből származott!...”

Maradj a' te Magánosságadban betsülheterlen Asszony, itt a' te Szívedet nem fogják nézni. – –

* * *

„Ne fusson a' Társaságtól édes Barátném, de ne is helyheztesse minden Bóldogságát a' Társalkodás Mulattságaiban. Éljen magának – de másoknak is. Oh tudom én mely édessek a' Magánosság' Örömei. Ellensége vólnék, nem Barátnéja, ha ezektől, melyek olly kedvesek, minden szép Szívnek, meg-fosztani akarnám. De olly igen elszoktatjuk az Egyedülvalóságba a' Szívet, elkényeztetjük és fajtalaná tesszük magunknak a' Társalkodás' Örömeit. Vannak még sok jó Lelkek, a' kikkel az Élet' Útján összeakadunk, oh! mely szép azokkal barátságossan Kezet fogva keresztül vándorlani az Életen... vannak, a' kikkel ha nem Napokat, de Órákat kiessen eltölthetünk. A' Magánosságba' ösveszorúl a' Szív, és megakaratosodik... holott Lelkem Barátném! mi szegény Asszonyemberek Akarat nélkül vagyunk, legalább a' nélkül kell lennünk, ha szeretjük a' magunk Nyugalmát, másért vagyunk teremtve, nem magunkért, mások által, és magunkba semmi vagyunk. – Fogadja el örömet Társai' Hívogatását. Örüljön, míg Ideje van. Nézzen körül, és hidje el, mindenütt talál olyakat, a' kiknek Találásán örülni fog.”

Így bátorított Barátném, midőn társaim közzől egy Neve-napját innepelte, és Bállba engem'-is hívogata... Kimondhatatlanul kedves Tréfával, és mosolyodva így ereszte-el magátúl: „Keressen és fel-találja! Isten hozzá! (meg-tsókolva és tréfás Fenyegetéssel) Meg-haragszom kedves Fannim! ha Szívét épen Haza nem hozza.”

* * *

A' Nap eltöltt a' Készületekben. Testvéreimre minden Drágaságait fel-rakta Annyok. Én ő körülfetek szolgáltam; az ő Tísinosgatások úgy el-vette az Időt, hogy magamra kevés maradt. 's minthogy nyughatatlankodtak, abból örömet semmit sem engedtek vólna... Nem tagadom, itt felbúzdúlt Magamszeretete: Miért álljak én hátra? miért tsak azoknak mindent és nékem semmit sem? – Oh Képzeldés, a' te Írod mindenkor gyógyító. Nem tsak egy Módja van a' Tetszésnek, gondolám allattomos Ravaszsággal magamba', legyen tiétek az egy Út: Vakítsatok! a' Fény nem Kellemetesség, a' Tzifra nem Szépség. Én az Egygyűgyűséget választom. ... Fejér tiszta Ruhát vettem-ki, Hajam természetes Színében. Szorgalom nélkül Rendbe

szedve, eggy Rósa minden más Ékesség helyett belé szűrva, Derekamon eggy Öv-pántlika – 's így kész voltam...

* * *

Alkonyodott midőn a' Kasztélyhoz közelgettünk. A' számtalan Gyertyák' Világa előnkbe lobogott. A' Musika, tsendes és alacsony Zengése, mint a' reggeli Álom' Árnyéka, messzéről hangzott előnkbe. Rendkívül érzettem magamat. Szívem Akaratom ellen dobogott. Rettegés és valamelly nem tudom mi? el-fojtott. Félénksége-met, 's parasztos Szemérmemet dorgáltam magamba'. Azt véltem az Sokaság írtództatott, és bátorítottam magamat. ...

Meg-érkeztünk. Előnkbe futottak Társaim, a' kik az Öröm miatt magokon kívül voltak: Lám Uram Atyám Farsáng előtt be-töltötte Szavát! vígan leszünk; úgy-é Fanni Kis-asszony víg lessz velünk? Vannak itt sokan, sokan! a' Városbúl-is jöttek-ki egynehányan." ... Így tsevegtek nyájassan és én miattam el-felejtették Mostoh'-anyámat 's Leányait. Már is eggy meg-botsáthatatlan Véték!

Kedvetlen Ortzával lépett-bé a' Palotában. Én erőszakoskodtam magamon, hogy vídám legyek. – Minck tulajdonítsam nem tudom. Meg-jelenésünk Figyelmetes-séget okozott. Társaimtól és más sokaktól körülkerítve, mindjárt az Ajtonál el-szakadtam az Anyámtól... Még öszve sem szedhettem magamat, midőn Felsőruhám rólam le-fosztva vólt, és rántzolnom kellett.

A' Tántz' Mozgása, a' Vér' sebesebb Kerengése, a' sokféle Tárgyak, a' Ritkaság Újság és a' Musika meg-vídámítottak. A' Köz-öröm engem-is el-ragadtt, és a' mi régen nem voltam, víg lettem. Enyelgettem, szökéllettem Társaimmal. Nevettem, a' mit ritkán tesztek egész Szívemből. Hány meg-botsáthatatlan Véték, mellyekért magánál a' Lakatoltatást feltette Mostoh'anyám...

* * *

Ki-fáradtam. A' Személyek', és Tárgyak' Sokasága széllyel ragadozták Képzelő-désem', a' melly még eddig Nyugvo-helyet nem talált. Le-ültem, és itt vólt eggy kis Időm magamat körülnézni.

De – óh! Látás a' melly minden Inaimon mint Láng keresztül tsapott. Látás, a' melly Életem' minden Pontyait be-töltötte... Eggy Ifjú! óh – milyen Ifjú! – Háttal az Ablakhoz rámaszkodott, két Karját öszve-kaptsolta, és Gondolárokba merült. Tévelygett Tekintetem, mindenfelé nézett, tántorgott, és újra –, hatalmasan, minden Erőn felül, vissza rántódott hozzá – a' Hasonlíthatatlanhoz. Ortzám veres Tűz-zel égert, és Szívem rettenetessen vertt...

Reám tekintett... Mi az? a' mit a' Teremtő eggy Tekintetben helyheztt? Ez a' Szó, minden Hangoz nélkül, ez a' beható, értelmes, és minden Hangoz haladó Beszéd, a' mi eggy Tekintetben fekszik... Óh ez a' Tekintet, úgy érzem, úgy! – minden Tetemimben, mit mondott ez a' Tekintet, és ki-nem mondhatom...

Az én Szívem repdesett elejébe annak a' k'ir nem láttam, és most első Látásra enyimnek esmértem. a' k'ir Szívem, hangossan érthetően kiáltott: *Ez az!* El-tűntt előlem minden, az egész Világ körültem semmivé lett. őt' láttam, őt' érzettem tsupán csak ezt a' kívánva kívántat. –

Bátortalanúl, Ortzája gyenge Pirulással bevonva, minteggy magán Erőszakot téve, felém jö... Óh Isten! az Ég, és a' föld feküdt rajtam. Az Öröm, a' Félelem, Bóldogság, Rettegés – minden, minden Indúlat rolongott Melyemben. Mit szóllt nem tudom. Én mit szólltam, azt sem tudom... A' Tántzba ezer Hibákat, ezer Zavart tettem – míg magamhoz jöhettem. – –

* * *

Ki ez az Idegen, a' ki mint felső Valóság megjelen sebessen, és Szívem' meglepi, ez az esméretlen, a' ki olly egészen – egészen elfoglal. Ifjak akadtak előmbé szebbnél szebbek, Elmémbe sem örlöttek, számtalanok hízelkedve Kedvem' keresték, én meg nem indúltam... Erem nyugodalmassan vertt, Szívem halgatott, mint soha nem Éltek, Emlékezetemben Nyomot sem hagytak... Ez a' tsudálatos Esméretlen előmbé tűn, és bájló, tirkos Erővel magához ragad, Tekintere öszveolvaszt, Tapintása Tűzet önt Ortzámra – 's szegény Szívembe. Félénkenn tekintek mindenfelé, mert rettegek, hogy már talán magamat el is árúltam. Szemébe nézni senkinek sem merek, mert tartok, hogy Tirkomat Szemembe olvassa... Kérdezni sem mérészlem, – mert az Okát eltalálnák... Óh ki az az Idegen?

* * *

Teréz, kinek Névnapiján itt vígadtunk, mellém érkezik.

„Megint szomorkodik. Már is oda Kedve?”

„Fáradt vagyok Lelkem Tartsám! nem szomorú.”

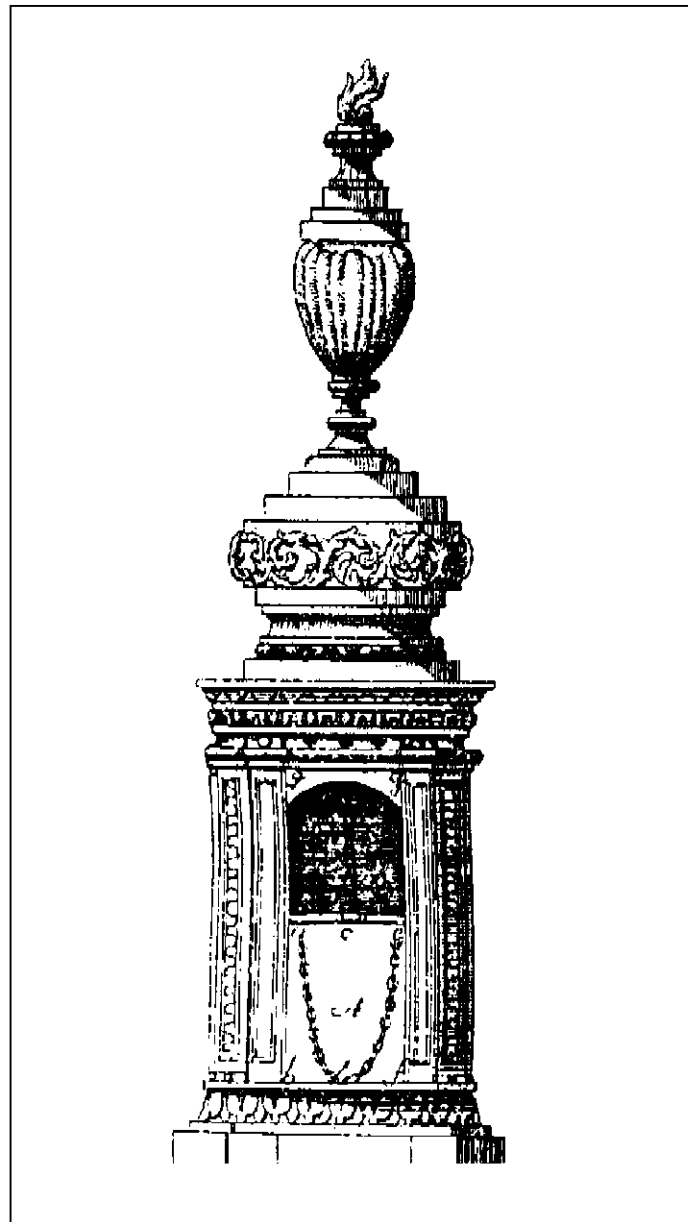
Dírsősségesen tántzol az a' T – ai Jó'si. Úgy-é? Úgy száll mint a' gondolat. A' Taktust úgy tartja mint Mester. Lám bezzeg a' ki Városbúl jön... Ezek itt, tsak úgy tántorognak, hol a' Sleppem szaggatják Sarkantyújokkal, hol a' Lábújamra hágnak mint részegek, hol a' térdemet koppantják, hol a' más Párhoz tsapnak, majd ki ugrik az Aggyelóm... De ő a' Levegőbe viszi a' Tántzosnéját, azt hinné az Ember, hogy úszik? Úgy-é?

„De, ki az a' T – ai?”

„A' kivel tsak most tántzolt. Az Attya Kapitány. Minket jól esmér a' Varosbúl, azért jött ki a' többekkel.

Irt Tántzba hívták.

Én gyermekes Teremtés, én! – Kivallom Gyengeségem'... A' Könnyek fojtogat-tak, Szívem Ólom-má változott, 's majd leszakadt, mert láttam, hogy – Teréz is kedvelli. Óh ha más vele nyájassan beszélt, mint nyílamlott melyembe', ha ő mással egyget szóllt, mint hasította Szívemet!...

Lerajzolása egy új Kandalló- kementzének. *Tab. A.*

Ez a' Kementze egyedül a' Szobából belőlről fűlik. E' végre szolgál a' Nyílás *A* vagy *ahfe*, a' melly egy szépen kidolgozott, és kitzifrázott Réz-táblátskával fedettké. Ez a' Táblátska úgy áll, hogy két Vas-tsatornátska, vagy Válútska között, *ab*, és *ef*, a' mellyek mindazonáltal belőlről egészen *d*. és *gig* mennek, fel. és lehúzattarhasson: de úgy, hogy midőn felhúzzattatik, az egész Táblátska. a' Kementzébe' belől áll, a' Kementzének azon Része megett, a' mellyet *adge* jegyez. Midőn a' Táblátska fellyül vagyon, az *ah*, és *ch* Lántson erősttetik meg, tudniillik azon a' Helyen, a' hol *h* vagyon az *c* Szegetskére függesztetik fel, hogy *c'* szerint Kandalló' Helyébe' is szolgáljon a' Kementze. Külső Oldala *daeg* sokféleképpen kitzifrázthatik *en relief*. A' Kementze' Közepéből belőlről, a' Fal felé, megyen egy Tső. a' melly a' Füstöt tekervényesen viszi a' Kéménybe, vagy pedig a' szabad Levegőbe.

Ezen Neme a' Kályháknak szép, és könnyen fűlik.

* * *

A' kinek É. Olvasóink közül Kedve volna illy Kementzére, méltóztasson bennünket tudósítani Szándéka felől, mi azonnal Rendelést teszünk, hogy ebben is Kedveket töltsük kedves Olvasóinknak.

Anekdoták.

Melly Hatalma volna a' Szépségnek, a' Férjfiak' Szívén, ha mindenkor öszve volna körve a' Virtussal! „Midőn a' szép *Ágnes* látta, hogy VII-dik Károly, Puhaságban, és a' Gyönyörűségekben elmerülve, tölti Idejét Személye mellett, azt mondja neki: Azt jövendőlték, hogy a' leghatalmassabb, és leghátrabb a' Keresztény Fejedelmek között, léssen Szeretők; midőn Szerelmedre méltóztattál, azt véltem, hogy Te vagy az a' Fejedelem, a' kiről az *Ástrologia* beszélt, de látom, hogy megtsalattattam, nem Te vagy az a' Fejedelem, hanem az *Angliai* Király, a' ki egyik Városodat, a' más után elfoglallya, elmegyek, és felkeresem őtet.” Annyira megindúlt a' Király ezen Beszéden, hogy elhagyván a' Vadászást, és a' Gyönyörűségeket, Bátorságot vett, egészen a' Hadakozásra adta magát, és az Anglusokat Országából kiűzte.

2. Eggy Leánykának fetsegő Szeretője volt, és nem tudván semmiképpen elszoktatni a' haszontalan Beszédfűségről, megparantsolta neki, hogy többé soha semmit sem beszéljen akármedly Társaságban. Meg is tartotta a' Parantsolatot annyira, hogy azt hitték felőle, hogy Betegség által némúlt meg. Eggykor midőn sokan tsudálkoztak volna Állapotján, azt mondja Szeretője, hogy eggy Szempillantásban meg-gyógyítja Némáságából, meg is gyógyította ezen eggy Szóval: *Beszélly!*

3. Eggy *Persiai* Király előtt, a' sok Virtusokkal bíró *Leilé*, és *Megnoun* Szeretetéről beszélltek. Kedve jött meglátni ezt a' tökéletes Szeretőt, és kérdé tőle, ha igaz-é, hogy olly Mód nélkül szereti Szeretőjét? *Látni kell őtet, azt felelé ez, hogy meglehessen fogni mennyire szeretem.* Azonnal elhozatta a' Király, és mit látott, egy hitvány, és rút Asszonyt. Hát e' lehet-é annak a' nagy Tűznek Tárgya, azt mondja bámulva a' Király, a' legutolsó *Szerraillyomban* hasonlíthatatlanúl szebb ennél az Asszonynál. *Jól van! felelé Megnoun, már most ítélld meg, ha szeretem-é, a' midőn olly szép az én Szemeimben, a' milyen rút a' tiédben.*

4. Midőn a' Porrtugallusok, megvették Ola Várossát Indiákban, 1508-ba', eggy Portugallus Tiszt, *Szilveira* volt a' Neve, észre vévén, hogy eggy Szeretsen Ifjú, valamelly Gyalog-úton szalad, eggy igen szép Asszonnyal, utánnok indúlt, hogy elfogja őket. A' Szeretsen meg-fordúlt: és Fegyverre kapott, és nem indúlván-meg tulajdon Veszedelmén, hanem Úti-társa Szerentsétlensége forogván egyedül Szeme előtt, Jelt adott neki, hogy szaladjon-el addig, a' míg ő hartzol. De ez megmaradott mellette, azt állítván, hogy inkább meg-hal, vagy Fogságba esik, mintsem hogy nála nélkül keresse Szabadságát. *Szilveira* meg-illetődven ezen érzékeny Szemlélet által, meghagyta Szabadságokat, azt mondván Követőinek: *Az Isten meentsen-meg, hogy el-szaggassam ezen érzékeny Kötteleket.*

5. A' Virtussal bíró Szerető, tellyes Tiszrelettel azon Tárty cránt, a' mellyet szeret. Ezt adta Értésére *Dryden* egygy Ánglus Lórdnak, a' ki Ilibául tulajdonította néki, hogy egygy Tragédiájában, *Cleomenes*, tsupán tsak beszélget Szeretőjével, és semmi nyomos Lépést nem téssen Szerelmében. „Én, úgymond, jobban tudom Hasznomra fordítani az Időt, midőn valamelly Szép mellett vagyok.” *El-hiszem* felelé *Dryden*, *de meg-vallja azt-is a' Lórd, hogy nem Ilérős*.

Az indultatos Barátság, és Szeretet, nem lakik a' nagy Városokban, mivelhogy minden, Foglalatosságai, és a' sokféle Gyönyörűségek által lévén el-foglalva, tsak gyengén érzi azon Dolgoknak Bé-nyomásait, mellyek körülötte vagynak. Mindazonáltal lehet itt is, itt amott, találni olly nagy Lelkeket, a' mellyek áldoznak az érzékeny Barátságának:

S*** Úrnak meg-hala Barátja, Adósságot, és két kis Gyermekeket hagyván maga után, minden Jóság nélkül. Az Életben maradt Barát azonnal eladta Szekerét, és Lovait, és a' külső Városban fogadott ótsó Szállást magának, a' honnan minden nap békjött a' Városba Tisztségének Folytatására, egyedül egy Inas által kísértetvén. Eggyyszeriben fel-öldotta éles Nyelvét a' Rágalmazás: minden fősvénynek, és rossz erköltsűnek kiáltotta. Két Esztendő múlva, meg-jelentt ismét a' Nagy-világba: az alatt pedig gyűjtött húszer ezer Livrából álló Tőke-pénzt, a' mellyet az Árvák Számára Interestre adott.

A' *Korinthisi Endamidás* Halálán lévén, és látván, hogy semmit sem hagyhatván maga után, Annja, és Leánya a' leg-nagyobb Szükségnek lésznek ki-téve, éppen meg-nem indúlt rajta. *Aréthus*, és *Kharikszénes* hűségese Barátjai Szívéről, a' magácé szerínt ítélvén ezt a' Testamentomot tette: „Aréthusnak az Anyámat hagyom, hogy táplálja Öregségében: Kharikszénesnek pedig Leányomat, hogy kiházasítsa olly gazdagon, a' mint ki-telik tőle, azon Esetre pedig, ha valamellyik meg-halna azt tésszem Helyében, a' ki Életben marad.” Meg is mutatták azon két Barátok, hogy érdemesek voltak az *Endamidás* Barátságára. *Aréthus* egygy Napon adta Férjhez az *Endamidás* Leányát a' magácéval, és eggyenlően osztotta-el Jóságát közöttük.

Az igaz Barátság egyedül felséges Érzéseket gerjeszt az Emberben. Az *Olinthisi Kalliszthénes*, ki *Nagy Sándornak* Követője volt Hadakozásaiban, Árúlással vádoltatott a' Fejedelemtől, és az ő Parantsolatjára, meg-tsonkított, és egygy Vastömlőtben, vitettetett a' Hadi-sereg után. *Lizimákhos* egygy a' *Sándor* Tisztjei közül, és hív Barátja *Kalliszthénesnek* meg-látogatta gyakran, ezen Állapotjában is. A' Filozófus megköszönte Barátságát, és kérte az Istenek Nevében, hogy szűnjön meg Látogatásától. Engedd meg, mondá néki, hogy egyedül szenvedjem nyomorúságimat, és ne légy olly kegyetlen erántam, hogy magadat is boldogtalannak tégyed. „Mind den Nap meglátogarlak, felelé *Lizimákhos*, ha a' Király látná, hogy a' jó Emberek elhagytanak; nem szorongatná többé a' Lelki-esméret, és azt kezdené hinni, hogy bűnös vagy. Óh! hiszem, hogy nem él avval a' Gyönyörűséggel, hogy Kedvetlenségétől való Félelmem, elhagyassa velem jo Barátomat.”

Az az igaz Barát, a' ki el nem nézi Barátjának Ilibáit, hanem igyekezik azokra figyelmetessé tenni, hogy megjobbítsa azokat. Ezen Dolognak Igazsága, ad Érde-met Filep' a' Mátzedóniai Király' eggyenes, és nagy-lelkű Feleletének. Eggykor jelenvölt a' Rabok' Eladásán, hanem illetlen Pozitúrába'. Eggy Rab megíntette arról. *Botsássák el mindjárt*, mondá Filep, *nem tudtam, hogy Barátim közé tartozik*.

Freind első Orvosa volt az Angliai Királynénak, és 1722-ben *Lantzeszton* Várossának Követje, a' Parlamentomba, a' hol igen élesen beszélt a' *Miniszterium* ellen. Ezen Viseletén meg-indúlt az Udvar, Törvényt tettek reája, és a' Londoni Toronyba zárattatott. Mintegy hat Hónap múlva meg-betegedett az első *Minister*, és el-hozatta *Meádot*, a' ki híres Orvos, és *Freindnek* hív Barátja volt. Meád meg-visgálta a' Miniszter' Nyavalyáját, ígérte neki, hogy meg-gyógyítja, de azt mondá eggyzersmind, hogy addig eggy Pohár Vízet sem ad neki, míg *Freind* meg-nem szabadúl a' Toronyból. Kevés Napok múlva, látván a' Miniszter nagyobbúlni Nyavalyáját, kérette a' Királyt, hogy adja-meg Szabadságát *Freindnek*. A' Király ki-adta a' Parantsolatot, és a' Beteg azt vélte, hogy Meád hozzá fog a' Gyógyításhoz; de ez meg-maradott Feltételében, mind addig, míg *Freind* vissza nem adattatott Háza-népének. E' meg-történvén, orvosolni kezdé a' Minisztert, és kevés Idő alatt, egésszen helyre-állította. Fáradtságáért öt ezer *Guinét* kapott, a' melyet azonnal Barátjához vitt, és kényszerítette, hogy el-végye, jóllehet tökéletes Jussa lett volna annak Meg-tartására.

Nagy Sándor, és a' Halhatatlanság' Forrása.

EGGY PERSIAI MESE.

Már meghódoltatta Sándor a' Filep' Fija egész Ásiát, és nagy Részt az akkor lakott Földnek; már *Nagynak* nevezték a' Történetek; Népei eleven Istenséget tiszteltek benne; egy Király sem mérészlett Szembe szállani véle, és a' merre fordúlt mindenütt hodoló Köverek küldetettek eleibe. – Még sem elégedett-meg telhetetlen Lelke. Mióltától fogva azt beszélte néki egy *Mágus*, hogy a' Földnek valamely el-rejtett Szegletében, Halhatatlanság' Forrása, és megifjító Víz legyen, kevessebbé ohajtotta a' Győzedelmeket, és Országokat, de annál inkább kívánczozott ezen Forrásra. Gyakran sohajtott magában, hogy a' Világnak minden Pompája, és Fényessége olly múlandó, és most legfőbb *Plánuma* vólt, azt elmúlhatatlannak tenni. Szüntelen, és egyedül csak az forgott Szeme előtt. Az el-foglalt Országoknak minden Böltsői megkérdetettek Vélekedések felől. Mindnyájan tanátskoztak, és vélekedtek felőle, de egy sem tudott bizonyost mondani. Végre Tanítóját is, a' híres *Arisztóteles*t, magához hívatta Sándor.

Arisztóteles királyi Tanítvánnyának Táborától, és Győzedelmeitől távol, *Athénébe'* élt, szüntelen tanított, és tanult. Kedvetlen jött ki most 'Tsendességéből, és még kedvetlenebbül hallotta a' Király' Kérdését, könnyen állaláthatta Kívánságát, és Tudatlanságával akarta menteni magát, de meggondolta ismét, hogy elmúlhatatlan Kötelessége a' Böltsnek, az *Igazmondás*, és azért egyenesen megvallotta: „Hogy olvasott ugyan valamit ezen Forrás felől, a' régi Kézírásokban; de hogy véghetetlennek, és a' Halandónak csak nem meggyőzheterlenek azok az Akadályok, a' melyek annak Útjában találtnak. Hogy úgy látszik, hogy magának a Istenségnek is Kedve ellen legyen annak Keresése; hogy az Embernek Rendeltesét fel akarja forgatni, és közelébből gondolatván, Bolondságnak tartattathatik, mivelhogy az ezen a' Földön való szüntelen Maradásáltal, elzárattatik az Út, a' más, és hihetőképben jobb Világra.”

Elég világos vólt ennek a' Beszédnek Értelme, de Sándor nem akarta azt megfogni. A' Veszedelmek' Nagysága még inkább ösztönözte őtet, és a' Sorssal való Hadakozást úgy nézte mint egyedül azt, a' mely Ditsósságához illendő, minckutánna az egész Földkerekségét maga alá vetette. – Ez Okból, még inkább készitette *Arisztóteles*t, hogy fedezzen fel mindent, a' mit ezen tsudálatos Kútforról tud. Engedett végre a' Bölts, megmondott mindent, a' mit tudott, és harmadik Reggel, egy nagy Hadsereggel Útnak indult Sándor. Lehet gondolni, hogy *Arisztótelesnek*, Kedve ellen is elkeltt véle menni.

Mintegy két száz Mértföldnyire *Alexandrián* túl hallotta Sándor, hogy egy Remete lakik messze a' Pusztaiban, a' kit az egész Környék szent Életű Férjfinak tart, és ezer Tudományokkal bír, a' melyek nélkül a' közönséges Emberek szűkül-

ködni. Megakarta őtet látni, és sokaktól kísértervén, elment Kúnyhóájához, és belépett annak Ajtajába. De még csak fel sem költt a' Remete; eggy meg-vető Tekintetet vetett a' Királyra, és félig mosolygott Követőire, és tovább olvasott az előtte fekvő Könyvben. *Parménio*, a' leg-főbb a' Sándor' Követői közül, meg-íntette a' Remetét ezen Maga-viseletéért. – „Avagy – felelé a' Remete – minek alázzam én meg magamat Szolgáim' Szolgája előtt?” – „Szolgáid' Szolgája előtt? fel-kiálta bámúlva Sándor: leg-alább beszéllj *világosabban!* mert én azt nem értem” – „Mivelhogy olly ritkán érted magadat. Avagy nem vagy-é te Rabszolgája Indulatidnak, a' mellyeket én Jobbágyimmá tettem?” – „Hát *Arisztótelest* sem tartod méltónak Tiszteledre?” – „Sok Jót hallottam felőle: és ő ülljön-le ide mellém, ha tetszik! de tudálkozom, hogy a' te Követőid között vagyon. A' tsendes Bóltesség, a' kevély Pompa mellett, a' Virtus a' Kegyetlen-uralkodás mellett, a' Tudománykiváns az Országok' Szomjúsága mellett, annyit térszen, mint a' Bárányt a' Farkassal, a' Szarvast a' Tigrissel eggyűvé fogni.” –

Nem gondolván evvel az éppen nem udvari El-fogadással is a' Király, meg-tudakozta őtet, mit tudna a' Halhatatlanság' Forrása felől? és – a' Remete egész Készséggel megmondott mindent, a' mit tudott, úgy hogy el nem titkolhatta Bámúlását Sándor –

Ne dítsérj azért! mondá a' Remete. Körelességünk, gyűjtött Tudományainkat Embertársainkkal közleni: de reménylem, hogy az örök Gondviselés az Igazságot is Bolondsággá tsinálja te nálad; és örülök, hogy az Emberiség' közönséges Ellenségét azokon az Úton látom, a' mellyek Veszedelemeik, és Nehézségeik által, tiszszor hihetőbben a' közel Halálra, mint sem a' határatlan Életre vezetik.

Sándor tovább ment. Még eggy-néhány száz Mértföldekkel bellyebb menvén bé ért a' *Brakhmánok'* azon Indiai Bóltsek' Országába, a' kik mindenütt, és mindenben az ő Istenekben *Brámának* Nyomdokait találják; a' kik az ő földi Életeket egyedül tsak Általmenetelnek, és Próbá-állapotnak tartják; a' kik minden élő Valóságban, az övékkel atyafias Lelket vélnek lenni; a' Lelkek' Vándorlását eggy Testből másba hiszik; magokat Szegénységre, mezítelen-járásra, és gyakran keserves Kínokra kötelezik, és egész Életeket a' Dolgok Eredetéről, és a' legfőbb Valóságnak Természetéről való Gondolkozásban töltik. – Ezek között is felkereste a' Filep' Fija a' leghíresebbeket: de azok is Megvetéssel bántak véle. – „Telhetetlen, és vértóhajtó Görög, – azt mondták néki – könnyen elhisszük, hogy nem örömet akarsz meghalni, mert előre érzed Sorsodat” – „Melly léssen az?” – „Hogy eggy Oroszlánnak, vagy Tsörgőkígyónak Testében lakozol; hogy minden Állatok rettegnek, és szaladnak előtted, és eggy sem szeret! Az emésztő Éhség által kínoztatol, és a' hév Pnsztákban dühösködöl; mindent szétr'szaggatsz, a' mi feléd közelít, és végre vagy a' telhetetlen Éhség, vagy az erősebb' Fegyvere által megemésztetel.” – „Helyesen! Hát a' ti Sorsotok? – A' *Bráma'* Kezében vagyon. De ha leggonoszabb Ellenségeinket – Indulatinkat megzabolázhatjuk; ha Lelkünket a' Virtus' Gyakorlása, és a' Fő-valóság eránt való Tisztelet, és Félelem által megjobbíthatjuk, reméljük, hogy, minekatánna ez a' Test össze-omol, újjonnan egyesülünk Brámával, és az ő Kebelében múlhatatlan Bóldogságot élünk” – „Éljétek azt! örömet oda hagyom. De ne vonjátok meg ti is, azt tőlem, a' mire törekedem; mondjátok meg; ha jó Úton vagyok-é még? – Még azon vagy!” – „De hogy el ne tévesszem?” – „Keresdd

fel. a' *Bakhus*' Emlékezet-jelét, a' melly még száz ötven Mértföldnyire van innen. Úgy is azt hiszed, hogy Ötse vagy. Talán még többre fog tanítani, mint maga tudott.

Az Úr folytattatott. Újj Nemzerek hódoltattak-meg. Végre el-értek oda, a' hol az Emlékezet-jel állott. Eggy sűrű Berek fedte bé azt. A' Tisztelettel és Félelemmel tellyes Borzadás miatt, bé nem mertek abba lépni a' közel Lakosok. Sándor, és Virézi, a' kik Félelmet nem esmértek, béverekedtek, és megvilágosították a' Bereket. Eggy Épületre találtak: látták, hogy Templom, még pedig pompás Templom volt valaha; de most – Omladékaiban feküdt. A' még fenn-álló Ajtó, *pári* Márványból készültek, és Kép-faragó-mesterség által voltak ékesítve, de minden Pillantásban, Le-rogyással fenyegettek: Belseje úgy látszott, hogy egészen bé-volt omolva. Sándor olly közel mentt, a' mint csak lehetett. A' Vitézek közül némellyek Parantsolator vettek, hogy keressenek. El-hárították az Omladékokat, és – eggy *Sírhalmot* találtak. Óltár Formára volt épülve. Kétfelől Tigrisek és Oroszlányok voltak kifaragva. Borostyán, Szőlővesszők, és Tirzuspáltzák ékesítették felül. Arany, és Drágakövek fénylettek mindenünnen. Mohval bé-volt növe, és régi, már szokatlan Görög Betűkkel ezen Írás volt bé-metve:

„A' Földet meg-győzte bátor Szívem, és Vitéz seregem. De itt találtam Meg-győzőmre. Nem Győzedelmeim, és Koronáim – hanem Jótéteményeim, mellyeket az Emberekkel közlöttem, a' Gyönyörűségek, mellyekre meg-tanítottam őket, vigasztaltak a' Halálnak utolsó Pillantásába? Görög Ország Óltárokat emel Bakhusnak, mint Istennek; *India* látta meghalni, midőn a' Halhatatlanság' Forrását kereste. A' ki utánam következik, és ezt olvassa, légyen okosabb; térjen-vissza, éljen jelen-való Bóldogságával, és várja nyűgottan Sorsát!”

Ennél nem lehetett harhatósabban íteni. De Sándor, a' ki már más illyforma Tanáts eránt siket volt, ezt-is meg-vetette. Haragosan parantsolta, hogy egészen lerontasson a' Bakhus' Temető-helye, és tovább folytatta Útját. Már eltűnt Indiának eddig való Termékenysége: mindég mostohább lett a' Föld, lakatlanabb az Ország, zűrzavarosabb az Ég! és már most eggy olly Vidékbe érkeztek, a' mellyről már előre mondott valamit a' Remete. – A' Rettegés' Lakhelye. A' Kő-szikláknak kopasz Falai függően báltoztak Fejeik felett, a' Földnyílások a' Pokolig látszottak le-ereszkedni, minden Lépés a' Halál' Lépése volt. A' Földtörkökből terhesen emelkedett-fel a' gőzölgő fejer füst, és sűrűen húzódott a' Föld felett. Semmi Hang sem mozdúlt, eggyedül tsak a' szakadozó Kő-sziklák' Rogyása, és a' Folyók' messze Zúgása hallatszott: a' Bagoly közbe uhókolta Halál-szavát. A' Köd bevonta azon Nyílást, a' mellyet a' Kő-sziklák össze-borongó Fejei hagytak, és nem engedett Által-menereit a' Nap-világnak.

A' megrettenthetetlen, Sándor erre is készen volt, számtalan Fáklyákat gyújtott és tovább folytatta Útját.

Két Napi Menetel után, hirtelen eggy Helybe ütköztek, mellynek Közepében, eggy sima Szikla állott, és annak mind két Ódala felől, eggy-eggy Út mentt. A' Kősziklán magassan eggy Tábla függött, a' mellyen ezen Szók voltak írva Láng-írással: „Vakmerő, a' ki egész eddig verekedtél, hald meg az utolsó Intést! Térj vissza! Vagy ha nem térsz; válassz! két Út áll előtted: az eggy tsalhatatlanul a' Halhatatlanság' Forrásához vezet. De mellyik? azt találd ki magad Tanátsló nélkül!”

Tuddmeg eggyzersmind, hogy tsak *eggy*szér választol. Ha el nem találad, és kén-
telen vagy visszatérni, minden újj Próba – tüstént Halál. Hogy ezt, nem tehetetlen
Istenség jelenti néked, ésmérd-meg ezen Tábla' Sorsán."

Alig olvashatta el Sándor, és a' kik közel állottak mellerte, az utolsó Szókat, hogy
eggy Égitűz letsapott, és elnyelte a' Táblát, és az Írást. Villámok lángoltak a' fekete
Felhők között, és a' Dörgés akadozva a' Kősziklák öblös Üregekben, kettőztette
Rettentéseit. A' Föld megreszketett Mélységében: a' Fáklyák eggyen kívül mind
elaludtak, a' Vitézek Artzra hűlölottak, Sándor Talpon maradott ugyan, de alig tart-
hatta magát. Eggynehány *Minutumok* múlva, parantsolta, hogy gyűjtassanak meg a'
Fáklyák, Szívet vett, és vizsgálódni kezdett maga körül.

A' két Ösvények közül az eggyik elég széles völt eggy alkalmas Hadisereg' El-
fogadására. A' másik, mint eggy Bányalyuk, elég tágos völt eggy Embernek, de Ló,
vagy Szekér éppen nem férhetett belé. Sándor gondolkozott eggynehány Szempil-
lantásig, azután – nem is lehetett másképpen – az első választotta. Az egész Sereg
követte, egyedül tsak *Arisztóteles* maradott hátra, megrázta eggynehányszor Fejét
sokat jelentőleg, és – halgatott. Eggy kis Lámpáskával Jobbjába', eggy Bottal Bal-
kezében, Tűzszerszámmal, és eggy kevés Eledellel Táskájában, leindúlt a' kes-
keny Ösvényen. Egésszen elmerűlve Plánumaiban Sándor, és külömben is megúnván
Intésciert *Arisztótelest*, Észre sem vette Elmaradását; tsak más Nap tudta meg aztat,
és magának-valónak mondotta a' Filozófust.

Eggynehány Napokig mosolygani látszott a' Szerentse a' Királyra. A' Levegő
tisztább lett, az Úr eggyenes völt; az Ország ugyan lakatlan völt, de messzeről Er-
dőök látszattak, a' Hegyeknek két Óldaláról Források tsergedeztek: már próbáltak-
is eggynehányat, de még eddig haszontalan. A' Reménység nevedezett; Mindnyá-
jan dítsérték a' Sándor' Böltsességét. De már most – elértek az Erdőket, és úgy
látszott, hogy maga az Ég-is Hartzra akar szállani a' Vakmerő Halandó ellen. Orosz-
lányok, és Párdutzok rohantak-ki nagy Seregekben az Erdőből: Sasok, és Ölyvek,
sűrű Tsapatokkal szállottak-le: rettentő Záporok támadtak; a' Szélvész ordított; a'
Nap Éjj lett; a' Villámok szaggatták a' Levegőt; lángoltak a' meg-űtött, és hasgatott
Tölgyfák, a' Föld reszketett; alattok, felettek mindenfelé Halál völt; mindenűtt el-
kerűlhetetlen, és eggyforma Erejű, tsupán tsak Módjában külömbözött. Széles ro-
hanó Vizek vágták keresztül az Útat; az Égig érő Hegyeket feneketlen Üregek
követték; azokon túl Óriási Árnyék-képek ijesztgettek; rekedt Szók Halotti-éne-
keket mormoltak. A' ki még soha sem reszketett, Kedve ellen-is reszketett itt. Még-
is Ellen-mondás nélkül követte a' Sereg Királyját: és a' naponként való Fogyása-is
a' Seregnek, nem rettentette el az Életben-maradtakat az Útnak Folytatásától. –
Végre eggy tágas Völgy látszott megnyílani; mindnyájan nagy Örömmel belé-tódúl-
tak, el-terjedtek, és látták, hogy a' Völgynek – sohol sints Kimenetele. Meg-hágha-
tatlan meredek Kősziklák börtözták azt mindenfelől. Falai simák völtak, mint a'
Márvány, minden Bokor, Fa, és Fű nélkül. – Bámúlva tekintgettek mindnyájan
magok körül; de még inkább meg-borzadtak, midőn hírtelen eggy Írás, – ahoz ha-
sonló, melly már az előtt megrettentette őket – eggy Kősziklának Hegyén megjelentt.
A' kőverkezendő völt: „Soha sem völt messzebb Sándor a' Halhatatlanság' Kút-
fejétől, mint most. Térjen vissza, és érezze meg, hogy tsak Ember! Tsak akkor
légyen boldog, midőn Alexandriát ismét eléri!"

Nem rettegett Sándor az Őrközetekben, a' Halál rettentő Képei, vagy Úrjában, az Oroszlányok' Dühösségétől, és a' Villámok' borzasztó Tűzétől; de most, a' midőn minden Reménységei semmivé lettek, kedves Plánuma Füstbe mentt – Fájdalmainak Keserve miatt, a' Földre rogyott; nem fogadta el Barátinak vigasztalását; megvetette az Éneklők' Ifizelkedő Dallaikat, nem gondolt Vezéreinek Tanátkozásaikkal, és egész Seregének egyesült Szavával. Három Nap, és Éjjel feküdt a' Földön. Étel, Ital, Álom nélkül. Mindenfelé Követeket küldött, a' kik megvizsgálják, ha nintsen-e valahol valamely Hasadék, vagy Ösvény, a' Kősziklákra való Felmászásra. Mindnyájan kedvetlen Ifjrel tértek vissza. Negyedik Reggel Parantsolatot adott a' Visszátérésre. Soha sem engedelmeskedtek örömeoseb' Vitézei. De éppen ez a' Szembetűnő Készség egy Tör-szűrással több volt már a' nélkül is vérző Szívében.

A' Visszátérésnek Nehézségei éppen nem hasonlíthatnak egybe az Odamentel' Akadályaival. Tsak hamar lakott Országokba érkeztek: a' felsőbb Sors nem szegezte magát ellenek; nem kellett a' Nemzeteket Fegyver által kényszeríteni az Által-botsátásra. Még sem volt Nyomorúság nélkül ez az Útazás is, és maga a' rettenetes Messzeség elég Akadály volt. Sándor Éjjel Nappal a' Gondoktól el-foglaltatva, emésztetve Hajótörést szenvedett Igyekezetén, és egészen el-lankadván a' Nyomorúságok miatt, melyeket ő maga tetézett magára, haszontalan keresett Nyugodalmat, és Vigasztalást külömféle Multságokban. Az erős Italok, melyek által Bántját el-akarta űzni, meggyúllasztották Véréit. Meg-betegedett; még talán nem volt veszedelmes Nyavalyája; de egy Környűállás halálössá tette azt. – Indúlatosan óhajtván minél előbb elérkezni kedves Városába, *Alexándriába*, a' hol az említett Írás Bölcséget jövendőltt néki, nem gondolt Betegségével, hanem tovább folytatta Útját. Egynéhányan Vitézi közül vitték őtet. Hogy Vitéle annál alkalmazosabb legyen, Vaspaisokat foglalták öszve, bé-takarták Szőnyegekkel, és Hordóagy formát csináltak belőlök. Hogy a' Napnak égető Súgarit el-hárítsák tőle, arany Pai'sát függesztették-fel Feje felett, midőn aludott. Fel-ébredvén, fel-tekintett, és megemlékezett egy Siriai Pap' Jövendőléséről: hogy akkor leszen Vége Életének, midőn a' Föld alatta Vasból, az Ég pedig Aranyból leszen felette. Nem használt semmi Megtáfolás, felindúlt képzelő Ereje, 's veszedelmesen munkált erőtelen Testére: más Nap meghólt a' Filep' Fija. Koporsóban vitetett bé *Alexándriába*.

Itt várakozott *Arisztóteles* már egy Hólnaptól fogva királyi Tanítvánnyára: sőt midőn meg-hallotta Jövetelét, három Napi Járóföldre mentt elejébe a' Seregnek. A' mit Sándor olly messze, haszontalan keresett, megtalálta azt más Nap Elválások után, a' Bölts, és egy teli Edénnyel hozott abból a' tsudatévó ifjító Vízből. Tsak egyszer volt szabad méríteni belőle. Most kész volt azt legalább megosztani Tanítvánnyával, és Királlyával, de – halva találta őtet. Leírhatatlan nagy volt Fájdalma. Könnyei omlottak; de tudván, hogy a' Panaszok meg nem változtathatják a' Sorsnak egyszer hozott Ítéletét; megtörölte Szemeit, és a' Sándor' Hóltt-testéhez közelítvén ezt mondá: legnemesebb a' Királyok között! igaz, hogy te is vettél Részt az Emberiség' Örökségében, – a' Hibákban, és Gyengeségekben; és a' Földi-Bölcsgség' legveszedelmesebb Ékessége a' Korona, tégedet is némelly hírtelen Lépcsőre ragadott. Még is nagy, és jó maradott Szíved! még-is Virtusodnak nagyobb Mértéke, meg-érdemlette volna talán – talán! hogy Keresésed szerentséssébb lett

vólna. – Legalább ne hally meg egészen! Testred emésztődjön meg; de Emlékezed halhatatlan legyen! – Ezt mondván a' Sándor' Testére töltötte egygy Részét a' tsudatévő Víznek. Ezen Okból – most is él a' Sándor' Neve egész Fénnyében, és örökké fog élni; holott más Ország-hódoltatóknak Neveik. Testeknek Porával egygyütt örök Álmod nyugosznak.

Még elegendő Víz volt az Edényben, hogy Arisztótelesnek Ifjádást, és Halhatatlanságot adott Vólna. De jobban esmérte a' Bölts azt, a' mi *Valóság*, és azt, a' mi csak *annak látszik*, mint sem hogy egygy olly kétséges Jónak Bírására valóban törekedett vólna. Avagy nintsenek-é már régen oda, Ifjúságonnak Baráti? Avagy nem tudom-é én Tapasztalásból azt, a' mit itt szerzeni, és érzeni lehet? Nem únatkoztatt e' meg sokszor az Óráknak, az egymást felváltó Időszakaszoknak, a' Gondoknak, Kívánságoknak, és semmivé lett Reménységeknek örök Eggyformasága? Nem óhajtottam-é gyakran már azt a' változást, a' melyet a' Köznép *Halálnak* a' Felszenteltetek pedig *Élet-tserélésnek* neveznek? Nem tanátslottam-é ellenkezőt ezen Ifjúnak is, a' ki itt fekszik? nem voltam-é ellene hosszas Utazásának, a' melyre engemet is kényszerített? Nem ő volt-é az egyedül, a' ki, hogy ő általa az Emberiség' Böldegségát elő-mozdíthassam, arra mehetett vólna, a' melynek Tselekedése most kettős Böldegség vólna? – Sors! tanítson engemet is amaz Íté! Vigy engemet is Atyáinkhoz, midőn tenéked fog tetszeni! Fogadd el ezt a' Tsuda-vízert mint önként való Áldozatomat! Te a' nélkül is tudnál Tsudát tenni, ha a' valóságos Hasznomra szolgálna.

Ezeket mondván, a' Földre öntötte azon megfizethetetlen Vízert Eggy pár Tsepp maradott az Edényben, és azt, úgy mondják, hogy midőn haza érkezett – Történetből, vagy pedig könnyen megengedhető Híjjábavalóságból! Írásaira öntötte: és azért éppen olly romolhatatlanul felmaradott az ő Neve is azok által, mint a' Sándoré Vitéz-tselekedetei által.

A' Mózai Munkáról.

A' mái Rómának legnevezetesebb Mesterségei közzé tartozik, az úgy nevezett *Mózai* Munka. Ez a' Találmány régi, mindazonáltal a' mostani Századig annyira felhagytak véle, hogy csak nem egészen újjnak látszik. IX-dik Klemens Pápa, állította-fel a' *Mózai* Festéseknek azon *Fabrikáját*, a' melly a' Péter' Temploma mellett vagyon, és ahoz is tartozik. A' Mester-emberek egy Matériát készítenek, a' melly Középszer a' Kő, és Üveg között, és a' mellett olly kemény, és tartó mint a' Márvány. Mindenféle Színeket, és Árnyékokatokat (Schattirung) tudnak adni, és a' Tűz által, olly állandókká tsinálják, hogy szüntelen megmarad Elevevények. Ezen festett Kővekből annyit készítenek előre, a' mennyit megkívánnak a' Festésnek külömbféle Színei. Ez a' mesterséges Kő annyi apró Részetskékre osztattathatik, a' Kalapács metsző Része által, a' mennyire akarja az Ember, a' nélkül, hogy formátlan Darabokban törjön. Némellyek ezen Darabotskák közzül igen kicsinyek, többnyire pedig négy Szegletűk, Szélességek két három Lincányi, egy Újjig. Ezen külömbféleképpen festett Kővek csak nem véghetetlen Számuk, és el vannak rendelve egy Ládának Fiokjaiba, a' melly olly közel áll hozzájuk a' Munka alatt, hogy azt elérhetik, és azon Darab Kővetskéket kivethetik, a' mellyekre szükségek vagyon, úgy a' mint a' Betűrakó kiszedheti a' Betűket Ládájából.

Hogy pedig ezen *Mózai* Munkának Darabjai, a' nagyobb Festésekben bé ne hajoljanak, az Alját külömbféle Vassal öszvefogaltn lapos Kővekből készíttetik. A' Kővek kemények, és még azon fellyül rendkívül vastagok, hogy meg ne vethessék magokat. Ezen lapos Kővekből annyit foglalnak egybe' a' mennyi szükséges azon Festésnek Nagyságára, a' mellyet ki akarnak rakni; azután bizonyos Tésztával, vagy (*Tzémenttel*) vonnyák bé, a' melly kevés Idő múlva, majd nem olly kemény lesz, mint a' Márvány. De a' meddig még lágy belé verik az apró hosszas Kővetskéket gyenge Kalapács-ütésekkel. Hogy pedig a' *Tzément* hamar meg ne keményedjen: egyszerre csak keveset tesznek rája.

Ez a' Munka olly késedelmes, hogy tíz, tízen-két Ember, nyóltz Esztendőnél tovább dolgozott a' *Rapháel* híres Festésén, a' Krisztus' Színeváltozásáról, míg elvégeződött.

Midőn a' *Tzément* tökéletesen eltakaródott, igen darabosnak látszik a' Munka. Azért mind addig várakoznak a' Munkások, a' míg a' *Tzément* úgy meg nem keményedett, mint a' Kő, és egészen öszve-nem nőtt a' *Mózai* Munkával. Akkor osztán megreszelik, és kipallérozzák fellyül a' Laplagot, a' melly után tsudálatos Szépségű leszén.

A' Művesek nem dolgoznak az *Originális*, hanem csak *Cópia* szerint; és ez a' második Ok, hogy olly Mód nélkül drága ezen Munka, mivelhogy a' *Cópia*nak igen

jónak kell lenni. Hogy pedig csak a' *Cópia* szerént dolgoznak azért esik, mert a' Cópíának elevenebbek Színei, és könnyebben lehet a' szerént levenni azokat, mint az Originális szerént, a' mellynek Színei Idővel meghagyják magokat.

A' Régiek is tsináltak *Mózaik* Munkákat, de a' Kővek' Készítésének, és Festésének Mesterségét éppen nem tudták. Tsak Márvánnyal, 's más e'féle Kővekkel éltek e' végre, és onnan nem is hozhattak olly sokféle *Árnyékozatot* Munkáikba, mint az újj Methodus szerént lehet. Színeik sem lehetnek olly tőkélletesek. –

A' *Florentziai Mózaik* Munka leginkább közelít. a' Régiekéhez. Márványból, Agátból, Granátból, Jáspisból, Smaragdból, Topázból, Gyöngyházból 's a' t. áll. A' Munkásoknak, minden legkisebb Darabot lekell fűrészelni, a' melly sokkal több Időt vesz el, mint a' Római *Mózaik* Munkánál Szokásban lévő Leűtés a' Kalapáttsal. Ez Okból sokkal drágább is a' *Florentziai*, és eggy nagy Festés rendkívül sok Pénzbe telne. Azért is tsak a' kisebb Festések mellett maradnak, a' mellyek jóllehet igen költségesek, nem érik még-is el a' Rómaikat Szépségekre nézve.

A' nagy 'Sidó-gyűlésről, melly 1650-dik Esztendőben, Magyar Országba' tartatott.

A' Sidó Nemzet gyakran meg-tsalattatott azon Hitegetők által, a' kik *Messiasnak* adták ki magokat; a' minthogy csak maga a' 12-dik Század. kilentz illy hamis Pró-fétákat számlál. De legnagyobb Figyelmetességet támasztott az az esméretes Hitegető *Sabbathai Sevi*, a' ki 1638-ban *Síriába'* a' Királyok' Királyjának Izráelben. kiáltatta ki magát, és számtalan Követői voltak, még a' 'Sidó Nemzet' Túdósai között is. Attól-való Félelmében, hogy *Konstántinápolyban* Nyársba ne vonattasson, a' *Mahometánus* Vallásra állott, de még is csak hamar azután a' 'Török 'Tsászár' Parancsolatjára lenyakáztatott.

Abból, hogy ez a' Nemzet olly könnyen hajlik, csak nem minden Hitegetőhöz, a' ki *Messiasnak* adja ki magát, kiretszik, hogy nagy Reménységgel hízelkednek magoknak, rövid Idő alatt leendő Kiszabadulások erántt. És jóllehet hogy minden Próba, a' mellyet egy illy hamis *Messias* tett, Úldöztetéssel végeztetett; még is mindenkor Mozgásba jöttek, valahányszor egy új Hitegető jelent meg a' 'Néző-színbe'.

Minthogy tehát olly gyakran megsalattattak az efféle tehetetlen Szabadítók által; Kértség támadott a' Népnek okosabb Része között; és utóllýára elkerülhetetlennek találták, hogy a' Jövendőléseket szorossabban megvizsgáltságok, és leghíresebb Tudósai által meghatároztságok: *Ila el-jött-e, vagy pedig eljövendő a' Messias?* – Tehát elvégezték magok között, hogy nagy *Rabbinus Conciliumot* gyűjtsenek össze, és gyakran tanácskoztanak a' Hely felől a' hol az tartatódjon. Végre Magyar-Országot választottak, azt találván legalkalmatosab'nak Öszvegyűlésekre: mivel abban az Időben, igen nagyon megrítkülr Népeisége a' 'Török Háborúk által. A' Gyűlés *Nagy-Időre* volt rendelve: a' mellyet az akkor a' 'Hadakozásban foglaltos Fejedelmek, könnyen megengedtek az ő Kérésekre.

Ez a' Gyűlés, a' melly külföldben szokatlan Dolog a' 'Sidóknál, 1650-ban tartatott. A' kirendelt Időre 300. *Rabbinusnál* több jelent meg, és azokon kívül számtalan sok 'Sidóság Európának, és Ásiának külömbféle 'Tartományjaiból, a' nevezett Helyen, a' hol már előre Rendelések tétetettek illy nagy Sokaságnak Eltartásáról. Mindnyájan a' szabad Ég alatt, Sátorokban laktak, a' mellyek közül a' legnagyobbban 'Tanácskozásait tartották. Nem botsátották pedig ezen Gyűlésbe más 'Sidókat, hanem csak azokat, a' kik folyrában tudtak 'Sidóul beszélleni, és Genealogiájokat megpróbálhattak. Az utolsó Ok miatt igen sokan kirekesztettek azok közül, a' kik a' *Spanyol, Olasz, és Frantzia Sinagógákból* mentek oda, ezeknek csak az engedődött meg, hogy bizonyos Messzeségre, a' nagy Sátorról, a' mellyben a' 'Tanácskozások tartattak, azok között az Idegenek között lehessenek, a' kiket az Újságkívánás vitt oda. –

Egy *Zakariás* nevű *Rabbinus* a' *Lévi*' Nemzettségéből választatott Elölülőnek és Szóllónak. Ez egy nagy Asztal mellett ült, az Ajtóval, a' melly Napkelet felé nyíltott, által-ellenbe', a' Tanítók szép Renddel mellette ültek.

Az első Nap viszontagoltt Köszöntések, és annak Megvizsgálása között töltt el, *hogya bírnak-e a' megkérdött Tulajdonságokkal a' meg-jelent Személyek?* Ezen Vizsgálás által 600-nál többen zárattattak ki, a' kik tudniillik Származásokat meg nem tudták mutatni.

Második Nap felnyíttatott a' *Concilium* egy Beszéd által, és előadatott, hogy mindenek felett, azt kelljen megvizsgálni: *hogya eljött-e már a' Messiás, vagy pedig várakozni kell még Eljövetelére?* – Erre némelyek azt állították, hogy már el-kellert néki jönni, mivelhogy világossan állatlátnák, hogy az a' Nyomorúság, és Szenvedés, a' mellyet az Isteni Gondviselés, már annyi sok Századoktól fogva rendeltt reájok, nem az Bálványozásoktól származott, a' melly Vétektől a' Bábilóniai Fogságból való Megtéréstől fogva, mindég üres volt a' 'Sidó Nemzet; hanem más valamely Októl venné Eredetét.

Hosszas Tanátskozás után, meggyeztek benne, hogy a' *Messiás* még el nem érkezett, és hogy a' Nemzet' Bűnei, és Megtétetlensége Okai ezen Késedelmének, –

Ezután megvizgálták melly formán jeleni ki magát a' *Messiás*, és ezen három Esmértető-jeleket határozták meg 1.) Úgy jelen meg mint egy nagy Király, győzdelmesen, és felszabadítja a' Nemzetet, az idegen Népek' Jármá alól. 2.) Semmi Változást nem részen a' Móses' Törvényében; és 3.) egy Szűztől születtetik, és Születése léssen Esmértető-Jel az Idegeneknél.

Végre azokkal akart meggyezni a' *Concilium*, a' kik azt hitték, hogy a' *Messiás* már meg jelent, és ezek azt állították, hogy az egyéb nem lehetett, hanem Illyés, még pedig mivelhogy 1.) nagy Hatalommal ruháztatott fel, a' mellyet a' többi között, a' hamis Próféták Megölése által is megbizonyított. 2.) *Ákhábiól*, és *Jezábel*től üldöztetett, a' melly hasonlóképpen *Karakere a' Messiásnak*, a' mint az ki tetszik az ő Szenvedéséről való Jövedőlésekből. 3.) Több volt mint egy közönséges Ember, és az Isten Szemei előtt is nagyobbra betűltetett a' minthogy elevenen ragadtatott fel az Égbe. 4.) Különös Gond'al viseltetett Nemzete eránt, mivelhogy *Elizéust* hagyta maga után' *Prófétái* Hívatalának Folytatására.

Még azon az Éjjel, azt a' fontos Kérdést is megvizgálták; ha a' Jézus, a' kit az ő *Eleik* megfeszítettek, nem az igaz *Messiás* volt-e? De ez a' következő Nap megvettetett a' *Farizéusok*' *Szekúja* által, a' melly erősebb volt ezen Gyűlésben. – még pedig azon Okból, mivelhogy a' Jézus Szegénységben, és Nyomorúságban született; holott a' *Messiás*' Eljövetelének, fényesen, és pompásan kell megessni, és a' Mó'ses' Törvényét megerősíteni – Egy *Rabbinus*, *Abrahámnak* hívták – a' kinek ezen Meghatározás nem elég fontosnak látszott, a' Krisztus' 'Tsudatételit tartotta a' Farizéusok' eleibe, és azt kérdezte tőlök, kinek Hatalmával tehet azokat a' Krisztus? a' mellyre *Zebedeus*, egy a' [Főbbek] között ezen *Szektában*, azt felelte, hogy őrdögi Mesterségek által tette legyen azokat. De *Ábrahám* azt állította, hogy semmi Bűbajosság által nem adathathatik vissza a' Látás, Hallás, vagy Szóllás a' vakon – siketen – vagy némán születetteknek. Erre azt felelte a' másik, hogy azon Vakok,

Némák, és Siketek, már Annyok' Méhében, tétettek azokká, őrdögi Mesterségek által, és hogy ő rajtok segített, nem tett egyebet, hanem csak a' Boszorkány-tsomót öldozta fel, hasonló őrdögi Mesterség által – Jóllehet ellenkeztek vélek a' Szadurzésusok más Marériákban, megeggyeztek még is ebben vélek, még pedig annyival inkább, mivelhogy ők a' Feltámadást tagadták, a' melyet olly keményen őltalmazott ellenek a' Krisztus.

Minckutánna hét Napokig tartott volna ez a' *Concilium*, hírtelen félbeszakasztott hat Keresztény Papoknak Érkezése által, a' kik Rómából küldettettek. Mert azoknak Próbáik a' felől, hogy a' *Krisztus* az igaz *Messias*, nagy Háborgást okozott a' Gyűlésben, a' melytől egyebet nem hallott az Ember érterlen Lármánál.

Más Nap eloszlottak ezen Conciliumnak Tagjai, minckutánna megeggyeztek volna abban, hogy három Esztendő múlva, eggy más *Conciliumot* tartsonak *Siriában*.

* * *

SZÁRAZ ETZ'TET TSINÁLNI.

Véggy eggy Pár Lát Borkövet, nedvesítsd meg erős Borertzetel: hadd úgy két Nap; minckutánna megszáradott, tedd ismét Borertzetbe, szárazd' meg újjonnan, és így bánj vele négyszer vagy ötször. Azután tördd Porrá a' Borkövet, és tedd eggy Üvegbe. Ha hírtelen van Szükséged Etzetre, tégy három, vagy négy Késhegygyel ezen Porból eggy Pohár Serbe, vagy Borba. Eggy *Quintli* ezen Porból két Lat Vízet is olly savanyúvá téssen mint az Etzet.

SZÁRAZ HÚSLEVET TSINÁLNI; A' MELLYBŐL: MIDŐN HIRTELEN KELL ODA HAZA, VAGY ÚTONN, HÚS NÉLKÜL, JÓ HÚSLEVET LEHET KÉSZÍTENI.

Véggy mintegy tízen-két Font nem igen kövér, és nem igen sovány Tehénhúst, eggy felhasított Velős-kontzot, eggy vagy két Borjúlábat, két öreg Tyúkot, és ezt Tsontostól együtt törd'össze Mo'sárban, hogy a' Nedve annál jobban kifőhessen. fél *Quintli* Szeretseny-dió-virágot, fehér Borsot, Gyömbért mind kettőből húsz *Gránumot*, öt, vagy hat Borostyány Levelet; ezekre annyi Vízet tölt az Ember, a' mennyit eggy jó erőss Húslevesre szoktak rend szerint venni. Megfőzi eggy Tserép, belőlről jól megmázolt Edényben, a' melly jól bévagyon fedve, hogy Ereje a' Főzés közt ki ne gőzöljön: tovább, még gyenge Széntűzön főzik tízen-két Óráig, néha néha megforgatják tiszta Főző-kalánnal, és a' Tajtékját szorgalmatossan leszedik, azután megszűrik eggy vékony Sziránn keresztül, meghidegítik, azonközben leszedvén minden fellyül lévő Kövérséget. E' meglévén ismét Széntűzre tészik eggy tiszta Tserép-edénybe, és mind addig főzik, míg meg nem sűrűdik, akkor osztán eggy Tálba töltik, megfagylaltatják, és Darabokba vagdalják, mint a' Pogását, azután eggy Tserép-edényre rakják, és a' Kementzébe tészik, midőn a' Kenyeret kiszed-

ték belőle, hogy megszáradjon. Ezen Pogátsák könnyen megéghetnek, azért igen vigyázva kell bánni vélek, és különösen gondolni arra, hogy a' Kementze igen meleg ne legyen. Illyképpen készítettván, sok Esztendeig eltartanak, hanem száraz Helyen kell tartani, mert nedves Helyen meg-penészednek, vagy puffadnak. Ez sem árt ugyan, ha a' Penész levakartatik, midőn főznek belőlök.

A' BÁNÁS EZEN POGÁTSÁKKAL A' KÖVETKEZENDŐ.

Vízer forral az Ember, és eggy vagy két Pogátsát részen beléje ahoz képest a' mint erőss, vagy sok Levest kíván, midőn el-olvadott megsózza, és kiönti eggy Tálba. Lehet Tojást, 'Semlyét, vagy Kenyeret kinek mint tetszik, hozzá tenni. Zöltségeket is. Ekképpen hamarjába' jó Levest lehet tsinálni, a' nélkül, hogy Húst kelljen főzni. Szárazon is lehet enni ezen Pogátsákat, vagy Szájban elolvasztani, mint a' *Tsokoládét*, vagy *Tzvizakkot*.

A' LEGFAINABB PORTZELLÁNT ÚGY MEGTSINÁLNI, HOGY EL NE PATTANJON, AKÁR MIT TÖLTSENEK BELÉ.

Tégy eggy Üstnek a' Fenekére Szalmát, arra tedd a' Portzellánt, akár millyen legyen az, órsó, vagy drága. Azután töltsd meg az Üstöt hideg Vízzel, és főzd nem igen nagy Tűz mellett; midőn jól felfőtt vedd el az Üstöt a' Tűztől, és hadd hűljön meg, minekelőtte a' Portzellánt kivetted. Az ekképpen megfőzött Portzellán soha sem pattan meg akár mit töltsönek belé, tudniillik hideget melegre, vagy meleget hidegre.

EGGY OLLY RAGASZTÓT TSINÁLNI, A' MELLY ÁLTAL TÖRÖTT ÜVEG, PORTZELLÁN, ÉS AGÁT, OLLY HELYESEN ÖSZVETAPASZTATIK, HOGY ALIG LEHET ÉSZRE VENNI A' VÓLT TÖRÉST.

Végy eggy Lat Vizahólyagot, fél Lár Mastikszt, eggy Kalán Foghagyma-levet, tízen-öt Grán Enyvet, eggy fél Messzelly Égett-bort. Ezeket tsináld össze jól, eggy arra készültt Edényben, kend'bé osztán véle az eltörtt Darabokat, tedd össze azokat, szárazd' eggy-néhány Óráig, vakard' le osztán azt, a' mi kívülről felragadt, és meg van az egész Dolog. Akármint igyekezzen az Ember az öszveragasztott Darabokat elválasztani egymástól, semmire sem mégyen és készebbek más Helyen eltörni, mint sem elválni.

Más Mód.

Végý 'Tojásfejét, verd' el azt, hogy vékony, és tiszta legyen, elegyíts közzé óltatlan Meszet, és reszelt Sajtot. Ezen Szerrel kend' meg a' Darabokat, és Tördelékeket, tedd össze rendesen, és szárazd' meg, vagy

Végý óltatlan Messzet, és eggyelítsd, és törd' össze, régi, és rorthadt Sajttal, minekutánna az Vízbe széllyel főztetett vólna. Ezen Szerszámmal össze lehet ragasztani a' törtt Üvegeket, és más Edényeket.

A' NAPTÓL ELSÚTÖT'T BŐRT MEGSZÉPÍTENI.

Végý eggynehány Itsze Tejet, nyomd' bele eggy Tzitromnak a' Levét, tégy hozzá eggy Kalán Pályinkát, főzd' meg jól, szedd le a' 'Tajtékját, és viseld' Gondját. – mosdj véle.

Vagy:

Végý szép Búza-lisztet, redd Vízbe, és hadd benne eggy Ideig, aztán szedd fel azt, a' mi a' Fenékre hullott. eggyelítsd össze eggynehány Tojásfejével, aztán kendd meg Ábrázatodat véle, hadd rajta eggy Éjjel, és mosd' le más Nap lágy meleg Vízze.

A' KÁVÉT JÓ MOSNI.

Tisztítsd meg a' Kávét, és tölts reá meleg, de nem forró Vízet, mosd mind addig míg a' reá töltött Víz risztán nem marad; aztán redd riszta Ruhára, és szárazd' meg. Tapasztalni fogod, hogy negyven Szem eggy Fintsára a' mosott Kávéből többet téssen, mint a' mosatlanból hatvan; az Íze is kedvesebb. De nem kell nagyon meg égetni.

A' TŰZPRÓBÁRÓL MAGYAR ORSZÁGBA'.

A' Tűzpróba eggy azok közzül a' babonás Módok közzül, a' mellyek által, régenten, a' kétséges, és perben-idézett Esetekben, az Igazságot szokták meghatározni. Ezen kívül a' *Vízpróba*val, *Duellummal*, és a' *Szent-vatsora Próbájá*val 's a' t. is szoktak élni, és közönséges Névvel *Ordáliáknak* nevezték, a' mellyeknek Eredetéről semmit sem lehet bizonyossan állítani. A' régi Németek *Isten'ítéletének* (Gottesurtheile) a' Deákban pedig *Judicia Dei*, *Judicia S. Spiritus*, *Judicia probabilia* nevezik. Eredetek igen régi, és Kétség kívül a' Pogányságnak Idejébe tartozik. De megtartották még akkor is minekutánna a' Keresztény Vallást már régen felvették, sőt úgy tetszik, hogy Idővel, még inkább Szokásba jött, mivelhogy az *Exorcismus*

öszve vólt véle körve, a' mennyire előre botsáttatott a' Tzeremónia előtt, a' melly által, a' Közember Vélekedésében megerősítetett, és a' régi Babona jóvá hagyatott.

A' *Tűzpróbával* való Élés tsalhatatlanúl Német Országból jött Hazánkba, a' hol már Szokásba' vólt, minckelőtte legkisseb' Nyomdokait lehetne látni Magyar Országba'. Próbául vagy két Példát hozunk elő. Midőn *3-dik Károly Tsászár* Gyanúba vette Feleségét *Rikhárdist* Hitetlenségéért: *Rikhárdis* ajánlotta magát, hogy a' Tűzpróba által kívánna meg-tisztíttatni. *Kunigunda 2-dik Henriknek* Felesége rízenként tűzes Szántóvason mentt végig, és mivelhogy azok semmit sem ártottak néki, elhárította magától a' Szűzessége felől való Gyanút.

Melly régi a' *Tűzpróba* Magyar Országban nem lehet meghatározni. Legalább semmi Nyomát nem lehet látni 969-dik Esztendő előtt, és 1309. után. De ezen Közidőben sok Példát lehet annak látni, a' mellyek között némellyek feljegyzettek egy Írásban, a' melly a' *Nagy-Váradi* Káptalan' Templomának Sekrestyéjében találtatott ezenn Tzim alatt: *Ritus explorandae veritatis in dirimendis controversiis*. Nyomtatott legelsőben 1550-dikben Kolosváron. Négyszázan számláltattnak elő, jóllehet tsak húszonnegy Esztendőt foglalnak be, az-az: 1214-től fogva 1225-ig. Ezen Próbáknak Sokaságából kitetszik, hogy nem sok Dolgok lehetett a' Világi-Biráknak abban az Időben, annival inkább, hogy az említett Írásban mindenféle törvényes Esetek előfordúlnak. Innen az is világos, hogy ha a' *Nagy-Váradi* Káptalan, nem egyedül vólt az a' Hely Magyar Országban, a' hol a' Tűzzel való Próbák tartattak, bizonyossan egy vólt a' Főhelyek között. Szükségtelen vólna a' Neveket ki-írni a' mellyek a' mondott Írásbann előfordúlnak, mivelhogy Scíthiaiak azok, és most senki sem értené.

A' Dologgal való Bánás, és az előforduló Tzeremóniák a' következők voltak:

Midőn a' Vád megesezt, és a' Bévádolt megjelentt, hogy magát a' Tűzpróba által megtisztítsa, Nap rendeltetett néki: de előre el kellett magát készíteni arra három napi szüntelen való Imádság, és Bőjtölés által.

Elérkezvén a' rendelt Nap, a' Próba, a' melly mindenkor a' Templomban történt', a' szent Misével kezdődött, a' mellyet a' Püspök olvasott, vagy pedig helyette más Pap Püspöki Öltözetbe'. Annak Végével, felfogta az Oltár' eleibe hozott Vasat egy Fogóval, és rákezdette a' *három Ifjók' Énekét* a' rízes Kementzében. Azután a' Tűzbe tette, minekutánna mind a' Tűzet, mind a' Vasat megáldotta vólna.* Minekutánna a' Vas egészen tűzes vólt, megkellett esküdni a' Vádoltottnak, hogy egészen tiszta az ellene tett Vádról**; a' melly Hírével tett Állítását azután

* Az Áldás' Formulája ez vólt: Benedic Domine, Pater omnipotens, aeternus Deus! per invocationem Sanctissimi Nominis TUI, & per adventum Unigeniti Filii TUI, Domini nostri Jesu Christi, atque per donum Spiritus Sancti, ad manifestandum verum iudicium tuum, hoc genus metalli, ut sit Sanctificatum, & Consecratum, ut omni daemonum falsitate procul remota, fidelibus TUIS, veritas veri Iudicii TUI, manifesta fiat, per Dominum nostrum Jesum Christum & c.

** A' Pap ezt kérdezte: Frater, es justus ab hoc crimine, de quo accusaris? R. Justus sum. Ismét: Mundus? R. Mundus sum.

megerősítette a' Szent Vatsorával való Élés által* E' meglévén, szenteltt Vízze megöntöztetett a' Vas, és az *Exorcismus* szerént reáolvastak: és minekutánna mind ez megtörtént, meg-kellett tenni a' Vádoltatottnak a' tőle kívántatott Próbát: a' melly mellett ezen Szókat mondotta: *Per illud Corpus Domini, quod hodie sumsi, non confidens in ullum maleficium, nec in virtutibus herbarum, accipio hoc ferrum*** De nem eggyféleképpen vitettetett az végbe; mivelhogy majd tűzes Vasat tartozott Kezébe venni a' Vádoltatott, és azt eggy Ideig hordozni: majd pedig tűzes Szántóvasakon járni. Alig lett Vége ennek; hogy Kezei, vagy Lábai eggy Lepedőbe takartattak, bépétséltettek, és tsak harmad Nap múlva öldoztattak fel a' Vádolónak, és nagy Számú Népek Jelenlétében. Ha Sérelem nélkül találtatott lenni az Elvádoltatott, ártatlannak állítatott közönségessen, és el-botsáttatott. Az ellenkező Esetben pedig azt hitték, hogy nem tiszta az ellene tett Vádtól, és azon Büntetésre ítéltetett, a' melly arra a' Vérekre vólt rendelve, melly eránt bévádoltatott.

EGGY SZER A' TŰZNEK HAMAR MEGÓLTÁSÁRA.

Ez már sok Helyeken igen hathatosan viselte magát: a' hová, és mególtja a' Tűzet, és ott semmi sem gyúlhat meg többé. Ebből áll: eggynehány Akó Vízbe téssen az Ember 5. vagy 6. Font Hamu-sót (Potasche) vagy annyi Vízet vészen, a' mennyi elég eggy Vízpuska Megtöltésére, és abba veti bé az említett Hamu-sót. Midőn ez a' Hamu-sóval eggyesültt Víz az égő Fára ferskendeztetik; abba' a' Szempillantásba' megszűn égni, és többé meg nem gyúlad. Erre az igaznak talált Tapasztalására nézve, igen jó vólna, ha minden Házbá' tartatna bizonyos Mértékű Hamu-só, hogy a' Szükség' Idején Haszonra lehetne fordítani. ha Tűz rámadna, a' messzebb lévő Házakban fellehetne öldani a' Hamu-sót meleg Vízze, és a' Vízpuskákba hordani.

A' FŰSTÖLT HÚSOK' MEGTARTÁSÁRÓL.

A' Szalonna, Sódor, Kolbász, és mindenféle Neme a' fűstöltt Húsnak Idővel megsárgúl, és ízetlen lesz: vagy a' Pondró esik bele a' Nyáron által, és öszvefurkálja, a' melly káros, és Utálást okoz.

A' következendő Mód legjobb a' fűstöltt Húsok' Megtartására: Minekutánna a' Hús, Szalonna, Kolbász, 's a' t. levétettek a' Fűstről; fel kell függeszteni azokat

* Az Vatsorával való Éléskor ezt mondotta: Interdico tibi, o homo! coram omnibus adstantibus, per Patr. & Fil. & Sp. S. & per tremendum diem judicii, per mysterium baptismatis, per venerationem omnium Sanctorum, ut, si de hac re culpabilis es, aut fecisti, aut scivisti, aut bajulasti, aut concessisti, aut propter actam Culpam denominatam, sciens factoribus juvisti, ut ecclesiam non introes, Christianae societati non miscearis, si reatum nolueris confiteri admissum, antequam judicio examineris publico.

** Talán 'Tsaládság-is történt ez Idő-közben, és az Ígetés hírtelen segítő Szerek által meg-gyógyíttatott. Mivelhogy sokan Sérelem nélkül mentek el.

eggy Komorában, hogy még jobban meg-száradjanak, *Aprilisnek* Vége felé választ az Ember eggy Ládát, a' melly elég nagy a' füstöltt Húsnak Bévételére, ennek a' Fenekére töltt száraz, és szitáltt Hamut; arra tészen eggy Sor füstöltt Húst; erre ismét jó vastagon Hamut szór; és evvel így bán, míg a' Láda egészen meg nem telik, és fellyül Hamuval bé nem fedődik. Így tévén, a' Legyek, a' mellyekből a' Pondrók támadnak, nem férhetnek a' Húshoz. Az illy formán bérakott füstöltt Szerk megtartják sok Esztendőig Kövérségeket szép fejéren, semmi rossz Szagot, vagy Ízt nem vesznek magokba, és igen kevés Nedvességet is vesztenek el, és azt is visszányerik a' Főzés által. Sőt némellyek azt állítják, hogy még jobb Ízű lészen a' Hús a' Hamuban lévő Só miatt. A' ki messzére akar küldeni füstöltt Húst, Melegbe, takarja bé Hamuba', és semmi Kár nem esik benne.

A' sikertelen Munka.

Zöld fákat ültettem nagy Szorgalommal,
Hogy Árnyékom legyen hív Károlyommal.
Midőn megjön e' zöld Berekbe
Miként ohajtottam Felnővéseket!
Óh! mondám hogy láttam Elkészéseket
Nem tsókolunk itt mi Rejteke'.

Körülplántáltam szép Virágbokrokkal,
Saját Kezeimmal bántam azokkal
Sem Szél sem Nap' Héve nem érte.
De már talán akkor midőn haza tér
Hervadni fognak, vagy megvészi a' Dér.
Haszontalan ültettem ér'te.

Eggy Köntöst vartam, mint siettem vele!
Rózsaszínű Pántlikát vontam bele.
Mert ő a' Rózsaszínt szerette
Elvontam Álmomból, vartam úntalan
Óh! lám nem is lesz kész vagy haszontalan
Sok Éjjelim múlnak mellette.

Eljött az Órá, melyet ohajtottam,
Azonnal Levélszínemhez futottam,
Hogy ott ül, azt véltem felőle.
Immár heboronga Árnyékfedele:
De mit fedezett be sűrű Levele?
Síraltam melly hangza belőle.

Itt ültem egész Nap, az Est' is itt értt,
Itt vártam, itt sirtam, de ő meg nem tértt
Egész Nap', sem késő Estvére.

E' zöld Helyet én Örömnök műveltem,
De Bánatnak termettem, 's Búra leltem
A' Vígság' Helyébe végtére.

Plántátskáim mentek Virágjaikba
Most nem gyönyörködtem szép Szálaikba.
Látván, hogy híjjába ültettem,
Száradtak, 's a' Szélnek Játéki lettek
Láttam mint veszett el Munkám mellett
Láttam, 's keserűen nevettem.

Mi Hasznom van benne hogy Köntösöm kész
Elrejtsem örökre Tanúja nem lesz
Hogy ennyire megtsaltt Reményem.
Im' ez lett a' szorgos Varróné' Bére!
Sírva emlékeztem Kezem' Mivére
Sírattam sok álmatlan Éjjel.

Omoljatok Könnyek Parakkal elé
A' gyászoló Hívségnek Sírja felé
Azt véltem, hogy bírok Szívével:
De hánynak esküdtre, hogy léssen híve,
A' míg mozog, és ver Melyébe' Szíve
'S mindnyájunkat megtsaltt Hitével.

P...r.

Vátzon, Marmarossi Gottlieb Antal' Betűivel 1794.

Nem igerz lincfün. A sikeresen Munka.

The musical score is written for voice and piano. It consists of four systems of staves. The vocal line is in the upper staff of each system, and the piano accompaniment is in the lower staff. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 2/4. The lyrics are in Hungarian and are written below the vocal line.

System 1: The vocal line begins with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are "Zöld fölét ül tellemény/Laxgalon mal Nagyonz Brontagorlan Káro lyoni nial Miedön megjini". The piano accompaniment starts with a bass clef and a key signature of one flat. It includes dynamic markings like *pp* and *mezzo-f.*

System 2: The vocal line continues with the lyrics "p. zbl. be rok. - be. M. Ként raj =". The piano accompaniment continues with the same key signature and includes a *pp* marking.

System 3: The vocal line continues with the lyrics "takum jib nív de. Kéz oh mődantagyl. Bant d. d. se Két. Kéin z. Kéin d. min. j. Ké. - be? Storn". The piano accompaniment continues with the same key signature and includes a *pp* marking.

System 4: The vocal line continues with the lyrics "Erokelux ill. mi ref. t. K. - be". The piano accompaniment continues with the same key signature and includes dynamic markings like *pp* and *pp*.

Uránia

Első Esztendő
III. Köttet.

A' Kíntsásó.

Eggy régi Krónika szerint.

A' Rénus Vízének Partján lakott eggy öreg Nemesember, ősi Jóságán. – Eggy kiszáradott Magánakvaló, a' ki hogy Ifjúságának Bűnciért eleget tégyen, Vénységét egészen a' Buzgóságnak, és Testsanyargatásnak, szentelte fel; legalább úgy nevezte Fösvénységet, a' mellyre nézve, minden Gyönyörűséget megragadott magáról, hogy avval az eggyel élhessen: Kíntseinek Gyarapodását szemlélni. Napjait felosztotta a' mennyei Elmélkedések' és 'Tállérjainak Számlálása között, nem érhettem-el még-is, hogy az utólsókban több Gyönyörűséget ne leljen, mint az elsőekben.

Egész Udvara négy Inasokból, három Szolgálókból, és eggy *Tútorsága* alatt lévő, tízenyöltz esztendő, szép barna Leánykából állott. Szomorún folyt ennek Szegénynek Életé' 'Tavasza fonnyadt Tútor mellett, a' kinek buzgó Gondolkozásmódja nem igen eggyezett az övével. Haszontalan papolt néki az Öreg a' Világi Gyönyörűségek' Híjjába' valóságáról, és a' klastromi Élet' Bóldogságáról; – leg-kiszebb Hajlandóságát sem mutatta a' Leányka, hogy az utólsónak Választása által, öt Jóságainak, a' mellyre istenes Szemeit függesztette, Úrává tégye. Avagy nem élek é most-is Klastromba', mondá a' Leányka, nem szükséges, hogy másba menjek? Valóban nem is sokat különbözött a' Nemesember' Lakása eggy Klastromtól, eggy Nap úgy folyt el, mint a' más – tsendessen, örömetlen; semmi Látogatás nem háborította a' szüntelen Eggyformaságot, a' melly itt uralkodott, mivelhogy a' Nemesember Buzgólkodása, és Fösvénysége, körül belől esméreres volt, és senkinek sem volt Vágyódása Társaságában únatkozni, avagy Asztalánál bőjtölni.

De a' Szerelem' Istene, a' ki örömet könyörül az elhagyatott Leányokon, és minden Szükségben segíteni tud, felfogta a' Rózália' Sorsát-is. Történt, hogy eggy Este, midőn a' Mezőről vissza tért volna, a' hol az Aratókra vigyázott, eggy deli Férjfiyal találkozott, a' ki barátságossan közelített feléje, és eggyet mást tudakozott tőle, a' mellyet minden nagy Kár nélkül kérderlen, és feleletlen lehetett volna hagyni. De az efféle Esetekben nem veszik olly szorosan a' Dolgot, és az a' *Principium: eggy Szó adja a' másikat*, már sok szép Esméretséget kötött. *Rózália* szépnem találta a' Férjfit, ez is Rózáliát; és így nem lehet tsudálkozni azon, hogy a' Beszélgetés tsak hamar fontosabb leve. Azomban el nem felejtette Rózália, magára vigyázni az öreg Tútor előtt, és midőn minteggy kétszáz Lépésnyire volt a' Várhoz, jó Éjtszákát mondott az Idegennek, és elsiert.

De más Nap Dél után – jóllehet a' Tútor nem parantsolta – ismét az Aratók után mentt, és midőn Este Haza felé mentt, újjonnan Szembe találkozott az Idegennel. Ugyan az történt a' következő Napon-is, Rózália, és nem Ok nélkül! tartott attól, hogy az Öreg meg ne tudja ezen Öszvejöveleteket, és annak Következése a'

volt, hogy Rendelést tettek annak Eltitkolására; – és ez Okból Éjjel, a' Várkertben jöttek össze, midőn az Öreg, és a' Tselédek aluttak.

Lehet látni, hogy ezen új Esméretségnek Előmenetele egy kevéssé sebéss volt, a' mellynek Oka lehetett a' Rózália' Ártatlansága, és Tapasztalatlansága – mivelhogy legelőször szeretett; és az Idegennek kedveltető Mődjé és Reábeszélése – a' ki már töb'ször szeretett. Azonban jóllehet hogy hírtelen jöttek a' titkos Öszvejövetelék' Pontjára, vigyáztak még-is arra, hogy a' szent Harár-Lincán által ne hájjanak, a' melly által különbözik a' nemessebb Lelkek' Szerelme, a' közön-ségesekétől.

Azt ne vizsgáljuk, ha a' Rózália' Magaviselete, vagy az Idegennek jó Erköltse volt é Oka annak, hogy jóllehet mindég inkább nevedezett Indulatjok, és jelen volt a' tsalogató Alkalmatosság is, mellyet az Idő, és Hely adtak, még is leg-kissebb Próbát sem tett a' Rózália' Virtusa ellen; de azt meg kell vallanunk, hogy Hildenburg (úgy hívták az Idegent) Szívéből, és valóba' szerette Rózáliát. Akármelly Tzélja lett legyen is ezen Esméretség' Szerzésében, a' közelebb Társalkodás meg-éreztetete véle csak hamar, hogy Rózália egy oly Leányka, a' ki az ő Életét szerentséssé teheti. Érezte, hogy feloldhatatlanul van hozzá békőzva; de hogy terjeszthette ki azon Kötelet, a' melly Szíveket öszvefogalta, a' Rózália' Kezére is, hogy annak külö-képpen is Erőt, és Állandóságot szerezzen? Hildenburg polgári Eredetű volt, és húszadik Esztendejétől fogva, a' midőn a' Világba lépett, hogy Szerentséjét keresse, oly sokféle, és Rész szerínt, oly illetlen Módon kereste azt, hogy meg-nem érdemelte Feltalálását, Egy Szóval: Tekergő volt, és nem régen hagyott fel a' Szerentse' Vadászatjával, minekutánna tudniillik egy Örökség által, a' mellyet egy öreg Anyja hagyott reá, megmenekedett azon Szükségtől, hogy a' Szerentsét üldözzé. Éppen Anyavárosa felé ment már, a' reá maradt Örökséggel, midőn Rózáliával való Esméretsége meg-akadályoztatta Útjában. Ha Rózália polgár Leány lett volna, a' hagyott Örökség elegendő lett volna, mind kettőjüket bódoggá tenni; de így, hogy mérészelhetre egy Leányt megkérni, a' ki mind Rangjára, mind Gazdagságá-ra nézve, ötet igen sokkal felül múlta? az igaz ugyan, hogy Rózália, kívül Szívének Kívánságát közlőtte, nem tett nagy *Pretenziókat* jövőendő Férfjének, és a' Szerelme' Bódogságát úgy nézte, mint a' melly által kipóroltatik a' Rang, és Gazdagság; de az öreg Tótornak nemesi Kevélysége, és Fősvénysége általhághatatlan Akadályokat tett elejébe; soha sem lehetett az ő Megegyezését remélleni, egy illy egyenetlen Házasságba'. Más Részről, jóllehet elkerülhetetlenül szükségesek voltak az éjjeli Öszvejövetelék, a' Várkertben, a' szerető Párnak, meg-keserítették a' Meglepetés' Félelme által – egy Történet el-árúlhatta Titkokat az Öreg előtt, és akkor örökre elszaggaródott volna Társalkodások – örökös Elválás lett volna Vége Szerelmek-nek. Mit tudtak tsinálni illy Környűállások között? – De hagyjuk el most őket, ezen szomorú Állapotban, és térjünk vissza az istenes Nemesemberhez.

Ennek Szokása volt, Estve, midőn Áldását elimádkozta, egy Rend Fák között sétálni menni, a' melly a' Vártól sokféle Tekervények után, ismét a' Várhoz vezet a' Sétálót. Ezen *Allé* egy Dombotska mellett vitt el, mellyen egy régi Épületnek Omladéka látszattak, a' mellyről sokféle Mondákat beszéltek a' Környéknek Lakosi. A' Nemesember, a' ki a' Hittelenségtől, és szabad Gondolkozástól oly messze volt, mint az Ég a' Földtől, mindenkor mély Tisztelettel ment el ezen Hely mel-

lett – jóllehet soha sem látott semmit is azon 'Tsudákból, a' mellyeket mások lártak, és hallottak. De eggy Estve, a' midőn istenes Elmélkedésekben el-merülve, ezen Hely felé közelített, rettenetes Zörgés hatott Füleibe; a' roskadott Épületre tekintett, és látta, hogy annak setét Bémenetelében fényes Láng lobogott. Nem kellett több, szaladásra vette magát; – lélektelen értt a' Várba.

Meg-rettenve halgatták a' 'Tselédek, a' mit beszélt, és még Rózália is, jóllehet sem félénk, sem babonás nem vőlt, elsárgúlt. Egéssz Éjjel ezen 'Tsuda felől álmodoztak, és a' Nemesember gyakran felugrott Álmából, és minden Pillanatban azt vélte, hogy a' Dörgést halja, és a' Világot látja lobogni. Reggel idején fel-keltt. Még alig végezte el felényire reggeli Ájratosságát, midőn eggy Utazó bójelentette magát. Az Öreg tanakodott magával, ha hébotsássa-é vagy elútaztassa, de hírtelen megnyílt az Ajtó – eggy minteggy harmintz esztendő's Férjfi; fekete Szemekkel, és Szemöldökökkel fekete hosszú Tógában, felöldött Hajjal, a' melly Vállán lebegett, állott a' Küszöbön, Kezében eggy vékony Pálzátstkát tártott, a' mellyel, a' nélkül, hogy eggy Szót szóllott volna, meg-köszöntötte a' Nemesembert. Eggy kemény Tekintetet verett az Inasra, és ez eggyyszeriben kilódult a' Szobának más Ajtaján. Most egészen bélépett a' tsudálatos Férjfi, bészárta az Ajtót maga után, és két Lépéssel közelebb lépett a' Nemesemberhez.

„Térdepelly le (azt mondá) háromszor Megáldott! és hadd meg azt az Örömmel tellyes Követséget, a' mellyet általam ízen néked szerentsés Tsillagzatod.”

A' Nemesember közelített tiszteletes Bámúlással feléje, és tudakozá, hogy kivel légyen Szerentséje beszélni?

A' fekete Ember merően eggy Pontra függesztette Szemeit a' Levegőben, és monda:

„Szolga-lelkem! jelentsd ki Nevemet.”

„Propertzius!” Kiáltá eggy általható Szó. A' Nemesember, a' ki mellett hangzott, rettenve hátrabotorkált.

Ne félj! (azt mondá a' fekete Ember) Én azért jöttem, hogy Szerentsét hozzak.” A' Salamon' Nevében parantsolom néked Szolga-lelkem! mondd meg, mit várhat az én Kezemből; Szerentsét-é vagy Szerentsétlenséget?

„Szerentsét!” felele a' láthatatlan Szólló.

„Valóba' Szerentsét: (mondá a' fekete Ember) Azon összeomlott Épületbenn vár reád, a' melly nem messze vagyon Váradtól. Úgy vagyon-é hív Ázáelem?”

„Úgy vagyon! mondá az a' Valóság, a' melly láthatlanul lebegni rettszett a' Nemesember, és a' fekete Ember között.

„Te (mondá a' fekete Ember) ezelőtt 62. Esztendővel, 9-dik Mártziusbann, reggeli 1. Órakor, köverkezéséskppen, a' legbóldogabb 'Tsillagzar alatt szűflettél. Igaz ugyan, hogy Ifjúságodnak Rendetlensége miatt megérdemletted, hogy azon Bóldogságot örökre elveszítsed, a' mellyeket a' jó 'Tsillagzatok ígértek Számodra; de az az ájtatos, és bűnön-bánkodó Élet, a' mellyer már régtől fogva élsz, megengesztelte erántad a' haragos Eget, és arra bírta, hogy Kegyelmének Ajándékai mellett, világi Kíntsekkal is megáldjon. Az enyim az a' felséges Hivatal, hogy az Ég' Kedvesinek megmutassam Útjokat a' Szerentsére, és annak Elérésére segítő Kezekkel légyek. Megjelentem nálad is Kötelességemnek Bétöltésére. Midőn a' Nap' Feljövetelekor, a' Dombon-lévő Omladékokhoz jutottam, háromszor tsapódott a'

Földhöz ezen Mutató-vessző, melyet Kezemben látsz, és kijelentetre az által, hogy ott. Kínts vagyon elásva. Ma Éjféltkor, megfogunk azon a' Helyen jelenni, hogy kiolvassuk azon Lelket, a' melly a' Kíntset őrzi. Ne féllj semmit, mert a' hol én vagyok, ott elvesztették Erejüket, a' Serétségnek Hatalmassági. Légy készen tízenkét Órakor Éjjel, hogy engem követthess. Most felségesebb Kötelességek hívnak. Jert hív Ázáelem! Éllj jó Egységben kegyes Férjfi!

Ezen Szókkal eltávozott a' Titokkal tellyes Vendég, béugrott a' Szekérbe, a' melly oda alá várakozott.

Most eszmélkedett fel a' Nemesember eddig-való Rémuléséből, szabadon kezdett lélekezni, letörülte Izzadságát Homlokáról, és bedűllött az Öregapja székébe – hogy újjonnan elmerüljön Bámúlásába' ezen Történetenn.

Mély Gondolatokban vólt merülve, midőn az ellódult Inas békukutsolt az Ajtonn: „Nagyságos Uram!”

„Hó! hó! felkiáltta a' Nemesember, és rémulve ide'stova tekintett, mert azt gondolta, hogy ismét a' fekete Ember van ott. De észre vévén Hibáját, barátságosan magához hívta az Inast. „Tudod é mit jelent az a' Láng, a' melyet én tegnap láttam az Omladékoknál?” kérdé mosolyogva. Az Inas meg-rázta Fejét, hogy nem tudja. „Ha halgatni tudsz (mondá tovább az Öreg) meg mondom, hogy azon a' Helyen Kínts vagyon el-rejtve.” És most elbeszélte mind azt, a' mi Propertziussal, és az ő Szolgalelkével történt, Elejétől fogva Végig, és egészen megkönnyfrette elnyomult Szívét. Az Inas hányt a' Keresztet magára, és kilódult – hogy a' Történetet az egész Várban közönségessé tégye. Rózália alig bújt ki az Ágyból, midőn már a' Szolgától meghallotta az Újságot: és azonnal Hálórúhájában. Tútorához sietett, a' ki el-nem mulatta a' Dolgot minden Környűllásaival, ismét elbeszélgni. Látod, azt tette hozzá utóllýára, így jutalmaztatja meg az Ég a' Kegyességet.

A' Nap könnyen elmúlt az Öregnek, részszerínt az ígért Kíntsen való Öröm között, részszerínt a' Propertzius' Mindentűdőségén, és Hatalmán való Bámúlásban. De midőn az Éjjel beállott, más Érzések nyomták ki az eddigvalókat. A' Tselédek azt állították, hogy a' fekete Ember Kanórdög, és az ő Szolgalelke maga az Ördög: kérték az Urat, hogy ne egyelítse magát egy oly veszedelmes Dologba, a' millyen a' Lelkek' Kiolvása. A' Nemesember ugyan sokkal kedvezőbben gondolkozott a' nagy Propertzius; és az ő Ázáelje felől; mindazonáltal kemény Bényomást tett belé, a' Tselédek' Fetségése, a' melly vitézi Bátorságát meg-rázta, és annál inkább meg-reszkettette Érzőinait, mennél közelébb jött az Éjfélt. Még a' tréfás, és könnyen gondolkozó Rózáliának Beszéde sem űzhette el Szorongattatását, a' melly mindég láthatóbban jelentgette magát Ábrázatján; és a' midőn tízenkét Óra' Verésekor Propertzius bétoppant a' Szobába, – azt mondják, hogy valami Katona-dolog történt rajta.

„Készen vagy-e Vitéz! (mondá amaz) hogy szemlélő Tanúja légy az én Hatalmamnak a' Lelkeken?”

„Azt vélném, hogy talán nem vólna elkerülhetetlenül szükséges az én Jelenlétem –

„Valóba' nem! (felelé Propertzius) a' Lelket könnyen kiléhet olvasni, a' Kíntset is felvenni, nálad nélkül, de akkor semmi Részt sem vészel belőle.

Ezen Töldalék harharósan dolgozott a' Nemesember' Érzőinaira – most elmentt volna véle, ha a' Pokolnak minden Örvényei felnyíllottak volna is előtte.

Tsak eggy Inas kísérhette őket Fáklyával. Midőn az Omladékok' Bemeneteléhez jutottak, eggy Körffletet húzott Propertzius a' Nemesember, és az Inas körül, és kérte őket, hogy Helyekből ki ne mozdúllanak, különben semmiért sem állhatna. Maga bémentt a' Bémenetel alá, letérdepelt, és Artzúlattal a' Földre borúlt. Minteggy két Pertzentés múlva felállott, és Páltzátskájával, három keresztforma Mozdulást csinált a' Levegőben. „Akár ki légy (kiáltá kemény Szóval) jó vagy gonosz Lélek, a' ki az elrejtett Kíntset strázsálsd, kényszerítelek, a' nékem adatott Hatalom szerént – jelenny meg emberi Formában; legelőször hívlak!

Eggy rekedező Nyögés hangzott ki az Épületnek Mélységéből. A' Nemesember a' reszkető Inasba kapaszkodott.

Eggy kis Tsillapodat után ismét azon Mozdásokat a' Páltzátskával, és ugyan azon Kiáltást tette Propertzius. A' Nyögés közelébb, és hathatóssabban hallatszott. A' Nemesember megragadta a' Propertzius' Palástját.

„Harmadszor hívlak!” mondá Propertzius, Páltzátskáját forgatván. Menydörgő Tsattogás reszketettette az Omladékokat, – az Épületnek Hátuljában, eggy Láng lobbant fel, eggy pántzélos Ember, felhajtott Sisakkal, és halálsárga Ábrázattal, lépett ki a' Fenekből, és a' Láng' elejébe' állott. Az Inasnak kiesett a' Fáklya Kezéből; Propertzius fel-emelte.

„Ki vagy?” így szólítá meg a' Tűneményt.

„Az utolsó azon Nemes-bajnokok között a' kik ez előtt ebben a' Várban laktak, – a' Föld alatt lévő Kíntseknek Őrzője – Miért hívatattam?”

„Hogy Feleletet adj.”

„Végzetlenek azok a' Kíntsek, a' mellyek ezen Helynek Gyomrában nyugosznak, de tsak részenként lehet azokat felvenni; hol van az az Ember-fija, a' ki arra vágyódik?

A' Nemesember közel volt az Ájúláshoz.

„Azt ne kérdezd! (mondá Propertzius) felelly tovább.”

„Botsáss el, vagy fordítsd el Páltzádnak Hegyét tőlem, mert kimondhatatlan Kínokat szenvedek.”

„Felelly, mert különben minden Éjjel ide jövök, hogy kínozzalak, engedetlen Lélek! valdd meg mindjárt, miképpen lehet a' Kíntset felvenni?”

„Sok Imádság, Alami'sna, és Fundártziók által. Tíz annyi Juralom kövéri az Adót, ha az istenes Ajándék a' te Kezeden mégyen keresztül. Botsáss-el.

„Mondd meg az Időközt, eggy Felvételtől a' másig.”

„Tíz Nap.”

„Propertzius felemelte Páltzáját: elbotsátolak.”

A' Kínttet felséges Lépésekkel az Épület' Fenekére sétált. Rettenetes Dörgés követte Eltűnését.

Propertzius od'adta a' Fáklyát az Inasnak – és egész a' Várig kísérte őket, a' hol Bútsút vett a' Nemesembertől, avval az Igérettel, hogy hólnap meglátogatja.

Ki rajzolja le a' Rózália' Örömet, és a' Tselédekét, midőn az Urat – halaványan ugyan, és eltiikkadva, de különben minden Sérelem nélkül visszatérni látták. Ki írja le azon ezer meg-ezer Kérdéseket, és Feleleteket, a' mellyek mind két Részről

téttettek, ki a' Beszélők' Nagybóltását; és a' Halgatók' Bámúlását? – Mind ezeket elhalgatom, és csak azt jegyzem meg, hogy már hajnallott, midőn feküdni mentek, és hogy két Óraker délután, tökéletesen meg felelt Ígéretének Propertzius.

De óh Egek! mint különbözött a' mai Propertzius a' tegnapiétól. – A' Nemesember majd kiszúrta Szemét az Órával, még is alig esmérte meg: – oda volt a' hosszú fekete Tóga, és a' Néző-vessző, világosbarna Kaputja volt, szép vékony Posztóból; egyéb Köntöse fekete vala, és Haja Tzopfba volt körve. Ezen Formákban, elvestette minden Rettentővölttát, az Asszonyok előtt; sőt inkább szép volt, és az a' tsendes Komorság, a' melly Képén, és Magaviseletében szemléltetett meg inkább kedvelterre: de még is tartózkodva közelítették feléje, mivelhogy azt hitték, hogy a' Gondolatokat az Embernek Szeméből kitudja olvasni.

A' Nemesember is azt hitte ugyan, de azt vélte, hogy néki mint az Ég' kijelentett Kedvesének semmi Oka sem lehet a' Szív-vísgálónak Tekéntete előtt, visszavonni magát. Karjánál fogta, hogy Háborítás nélkül, tanátskozhassanak a' Kínts' Felvétele felől. Propertzius a' jövő Éjjszakát rendelte arra, és a' Nemesember 300. Tallért olvasott fel Aranyba', avval a' Kéréssel, hogy azt a' Léleknek Javaslása szerint. Alami'snázkodásra fordítsa. Töltse bé mondá Propertziusnak, ezen Feltételt, én pedig bétöltöm a' másikat, és Imádság, és Bőjtölés által, hozzá készülök ahoz a' nagy Munkához.

Propertzius elvette a' Pénzt, és egyenessen – a' Helység' Papjához vitte. „Ezen száz Tallérral (azt mondá) bánjon Tetszése szerint Tisztelendő Úram! a' két százat pedig ossza ki a' Parókhijában lévő Szegények között. Azt mondják, hogy ettől az Órától fogva, nagy Tisztelője lett a' Pap a' bőlts Propertziusnak.

Midőn a' Nemesembernek Elméje azon nagy *Procentókkal* foglalatzkodott, a' mellyeket a' kiadott Pénzből bévenni remélt, szüntelen mozgottak ájtatos Ajakai, hogy az Éjjel elémádkozhassa, a' melly néki a' Kapítálist Interesestől egygyütt meg-téríti. Elérkezett, és véle egygyütt Propertzius is. Két Inasnak kellett őket követni Fáklyával, és Ásóval a' roskadt Épülethez. Bátran lépett a' Nemesember tsudatévó Barátjának Ódala mellett, az Éjjnek Setétségében, a' Kíntsásának Veszélyei felé, mint egy fiatal Vitéz, midőn valamelly veszedelmes Próba van előtte. Midőn az Omladékoknak Bémeneteléhez érkeztek, elvette Propertzius a' Fáklyát, bémentt a' Bóltozatba, háromszor megforgatta Vesszőjét, és némelly értetlen Szókat mondott, a' mellyek rettenetesen hangzottak vissza. De minekutánna semmit sem nem látott, sem nem hallott volna, visszáértt, és meg-jegyzette az Inasoknak a' Helyet, a' hol ásnának, megíntvén eggyzersmind őket, hogy attól a' Pillantástól fogva, egy Szót sem szóljanak. – Szoross Vigyázással megtartották Intését. Legkissebb Hang sem háborította meg a' Tsendességet, kivéven az Ások' tompa Kopogását, a' mellyek a' Földet fel-forgatták. Minden Koppanás mellett, a' melly a' Gödröt nagybóltotta, keményebben vertt a' Nemesembernek Szívkalapáttsa – nem Félelemből, mint a' Lélek' Kiolvasásakor, hanem a' Kívánság, és Öröm miatt. Hiértelen meg-szűntek az Ások, mutatták Jelek által, hogy valamire találtak, lehajlottak hogy azt egésszen kirántsák a' Földből, és egy ótska teli Zsatskót húztak ki, a' melly már Hangja által jelentette az elragadtatott Nemesembernek, mit tart magába. Halgatva ínté Propertzius az Inasoknak, hogy szűnjenek meg a' további Ásástól, és a' Gödröt hányják bé. Bétellyesedvén Parantsolatja a' Nemesember

felé fordúlt, és a' Kisértetnek Szavait ismét elmondotta: „*Véghetetlen Kínts nyugoszik itt, de csak Részenként lehet azt felcenni.*” Elindultak a' Vár felé, a' hol Propertzius elbúcsúzott a' Nemesembertől, ismét avval az Ígérettel, hogy hólnap meg-látogatja.

Ki rajzolja le a' Rózália' és a' 'Tselédék' Örömét, midőn látták, hogy az Úr nem csak frissen, hanem Örömrészegenn tért vissza? ki írja le azt a' Bámulást, és Újság-kívánszt, a' mellyel a' Pénz-'satskót tapogatták és kukutsoltak mindenfelől? – Kítsoda a' Nézőknek Érzéseket, midőn annak Feloldásakor, eggy Özön régi Tallér fordúlt ki? kítsoda a' Nemesembernek Örömét, és Szorgoskodását, a' mellyel azt olvasta, és ismét olvasta? – Mind ezekről semmit sem mondok, csak azt jelentem meg, hogy már a' Reggel következett, midőn az Ágyba mentek, és hogy délutánni két Órakor Propertzius meg-jelent.

„A' Kínts 3000, Tallérból áll” mondá Béléptével. Hogy tudhatja azt olly helyesen? kérdé a' Nemesember bámúlva. „Igen természetesen! Az Úr 300, Tallért adott nekem, és tízannyi Jutalom éri az Adót, ha az Alami'sna az én Kezemenn mégyen keresztül – Nem jut é többé Eszébe a' Lélek' Mondása?” Most nyíllott fel eggyeszerre az Öreg' Szeme – óh be bolond voltam (fel kiáltá) hogy ezt előbb meg nem gondoltam! De semmi, helyre hozom, a' mit elmúlattam; 50000, Tallért – Nem nem! (közbe szólla Propertzius) Győződjön meg elsőben a' felől, ha az a' Magyarázat, a' mellyet én adtam azon homályos Mondásnak, igaz Magyarázatja é. Próbáljuk meg a' kiáoszt 3000, Tallérokka, és ha az a' Kínts, a' mellyet tízed Nap múlva felvészünk 30000, Tallért téssen, akkor meglátja mint áll a' Dolog, és jövődöben Magától függ, Szerentséjét annyira űzni a' mennyire tetszik. „A' Nemesember igen böltsnek találta ezen Beszédet, és eggyeszeriben nagy Örömmel kiolvasta a' 3000 Tallért. Mire fordítsák azt? kérdé Propertzius. Azt magára bizom, felelé a' Nemesember. Helyesen! mondá amaz, a' felől az Égnek Akaratját kérdezzük meg; ezt mondván, valamelly Levél'-táska formát húzott ki, és felnyitotta azt. Jól vagyon! itt világosan meg-van írva, és od'adta a' Nemesembernek. Ez Bámulással olvasta eggy Pergamentlevélenn e' következő Szókat: „A' 3000, Tallér azon Frantziskanus-klastromban tétessen le Alami'snául, a' melly Napnyugot felé, innen két Órányira fekszik.” Hogy jöttek ezen Betűk ide? kérde a' Nemesember. Ezen Levélnek felelé Propertzius, különös Tulajdonsága vagyon. Valahányszor Tanátsra, vagy Segítségre vagyon Szükségem, megtekintem azt, és látom, hogy láthatatlan Kéz által frattatott reá. De annak Idejében többet fog hallani felőle, és talán Életem' Históriajának is eggy Részt: most a' Pénzt viszem a' rendelt Helyre.

Valóban el is vitte azt Propertzius még az Nap a' Frantziskanusok' Klastromába, és más Nap reggel, megjelentt a' Gvárdián maga a' Várban, hogy *Deográtziást* bétellyesítse a' Nemesembernél, minden Fráterek Nevében.

De Ideje, hogy a' szerelmes Párhoz visszatérjünk, a' mellyet igen bajos Állapotban hagyunk, és most sem találjuk jobban. Hildenburg jónak találta a' Propertzius' Meg-jelenésétől fogva, Látogatásaival a' Várkertben felhagyni, és Rózália is, jóllehet igen nehezen esett légyen is, megegyezett benne. Itt nints Helyt azt megvizsgálni, hogy talán az a' Félelem, hogy Szerelmek a' mindentűdó Propertzius, vagy a' Túornak, és 'Tselédének éjjeli Felvigyázások által, Világosságra jöhetne; vagy más valamelly Ok indította őket ezen Feltételre, – a' bizonyos, hogy nem örökre törlötték el Éjjeli Öszvejövéseket, hanem csak kedvezőbb Időkre halasztották.

Szint' olly nagy Kívánsággal, a' millyen Rózália várta ezen Időnek Elérkezését, várakozott a' Nemesember azon Időpontra, a' melly a' 30000. Tallért juttatja Kezébe, Már elfolytak nyóltz Napjai szorongató Várakozás, és Reménység között, és éppen sovány Vatsorájához akart ülni a' szép Rózáliával, midőn Propertzius meglepte hírtelen Jövetelével. Azért jövök (mondá) hogy meg-jelentssem, hogy ma Dél után, Nézővesszőmnek Segedelme által, felfedeztem az Omladékokban azon Helyet, a' hol hólnapután felfogjuk venni a' Kíntset. Magán kívül ragadtatva ezen Ifr miatt. Rendelést akart tenni a' Nemesember, hogy a' Követet illendően megvendégelje, de ez megköszönte, és azzal fenyegetődött, hogy egyszerűben visszatér, ha a' Vatsorát félbeszakasztják. Tehát Széket tettek néki, és a' Nemesember Rózáliával együtt Vatsorához ült.

Rózália majd elpirúlt, majd elsárgúlt, és minden megengedi nékem, hogy Oka lehetett arra. Midőn Propertzius reá nem nézett, félénken reá tekintett, és ha Propertzius szemlélte őtet, a' Földre szegezte Szemeit. A' Kisasszony! (mondá egyszerű Propertzius), az Úr Pupillája. A' Nemesember Engedelmet kért, hogy elmúlatra bémutatni előtte. Semmit sem rész, mondá Propertzius, én jobban esmérem Rózaliát, mintsem maga magát esméri. Azt Kétségbe fogja hozni az Úr, de én megbizonyítom. Úgyé, hogy a' Kisasszony nagyon ellenkezik a' klastromi Élettel?

„Hát azt is tudja, – mindentudó Férjfi! (felkiáltá a' Nemesember) tehát semmi sintsen elrejtve Szemei előtt? Minden ékessen Szóllásomat reávesztegettem ezen Világleányára, hogy Kedvet tsináljak néki a' lelki Élethez –

„És mégis – fogadjuk fel, hogy Rózália nyóltz Nap alatt Apátza lessz”

Rózália elkatzagta magát, és a' Nemesember sem állhatta, hogy Mosolygásával ne jelentette volna ki, hogy nem hiszi.

Kisasszony! (mondá Propertzius komoran) egyedül tőlem függ Neverését, egy Szempillantásban. Ijedtséggé változtatni.

Ez elegendő vőlt arra, hogy Rózália öszvehúzta magát

„Jóllehet (mondá tovább) a' klastromi Élet nem igen hízelkedik a' maga Hajlandóságának, még is az a' Rendeltetése. Ezzel ellenkezni Hatalmában nagyon, de annak Következései rettenetesek.

„Megvallom (mondá Rózália kevés T'sillapodás után) szeretném tudni azokat.”

„Egy Tűkrőt tarthatnék elejébe – de nem akarom meg-rettenteni.”

Rózália Kérése mellett maradt; Propertzius sokáig vonogatta magát, végre kihúzott egy Tűkrőt, és elejébe tartotta. Rózália felsíköltotta magát, és hátradűllött.

Mi Dolog? kérdé a' bámúlt Nemesember.

„Rettenetes! rettenetes!” ebből állott mind az, a' mit mondott.

„Nó! nó! de mondd meg hát, mit láttál?”

„Óh! én magamot láttam egy véres Tőrrel Mellyemben.”

„A' volna a' maga Vége, (mondá Propertzius, a' Tűkrőt 'Sebébe dugván) ha az Ég' Rendeléseivel ellenkezne. Egy olly Férjfiúnak lenne Felesége, a' melly Ördög volna emberi Formában. Életét Pokollá tsinálná, Kétségbeesését arra a' Léptsőre űzné, a' mellyen Jótételnek tartaná Kínjainak önnön Megölésével Véget vetni.

„Engedje meg, mondá Rózália reszkető Szóval, hogy Szobámba menjek, és el-sietett.

„Használt! (azt súgta Fülébe a' Nemesembernek Propertzius) ugyan megrázódott a' Kisasszony.”

„Isteni Férjfi! (felkiáltá a' Nemesember egyszer'smind Székéről felugorván Elragadtatásában) tehát nem tsak az Élet nélkül való Dolgoknak tud parantsolni, hanem még az Emberek' Szívén is uralkodik? honnan vagyon ez a' Hatalma, a' mellynek senki sem állhat ellene?

„Megígértem nem régiben, (mondá Propertzius hidegen) hogy Életem' Históriajának egy Részét elbeszéllem, kész vagyok Ígéretemnek megfelelni, ha feltörhetetlen Halgatást ígér az Úr.

A' Nemesember felfogadta vitézi Szavára.

„Mintegy 400. Esztendeje lehet (elkezdé Propertzius) hogy Rómában, egy Barlangban, másodszor kezdettem élni.”

A' Nemesember bámúlva reá meresztette Szemeit.

„Első Magamérzése, (mondá tovább Propertzius) a' melly újjabb Felébredésem az Életre jelentette, hasonlíthatott egy Tsetsemőnek Érzéséhez, a' melly most hagyja el Annya' Méhét. Sem nem láttam, sem nem hallottam, semmi Tagomat sem mozdíthattam, mindazonáltal érzettem valamelly Életet posogni merő Testemben, a' mellyet szokott az Ember észre venni, midőn mély Álomból felébred. Ezen Állapotban, a' mint mondottam, semmi világos Képzeletim nem voltak, de midőn jobban nevededtem, és a' szélső Részek felé terjedett a' belső Életerő, Lételemnek Érzése is mindég tisztábban, tisztábban fejlődött ki. Érzettem a' Szükségét a' Látásnak, és Mozgásnak, de egyszersmind a' Tehetelenségét is, annak elég tenni. Végre – és ezen Érzésnek Kifejezésére nem találók Szókat – egy vékony tiszta Szózatot hallottam: kelly fel kegyes Aluvó! kelly fel! egyszersmind úgy volt, mintha valamelly Kőd vonúlt volna el Szemeimről, és egy bőltözött Üregben szemlélttem magamot. Mellettem Világ volt egy Üvegben. Lábam előtt egy tiszteletes Öreg, a' ki mozdulatlan ült, és merőn reám nézett: Én a' Földön – feküdtem, egy szürke Takaróval befedve, a' melly, a' mint mozdúltam porrá változott. Velem eggyezőleg mozgott az Öreg, és midőn felállottam, ő is felállott. De mihelyt Lábam volt, elfolyt a' Levegőben, és üres Ruhája a' Földre esett. Fedd be vele Meztelenségedet, mondá a' Szózat, a' mellyet előbb hallottam: Ázáel beszél veled, a' ki 200 Esztendőből fogva strá'sál melletted. Felöltöttem a' Köntöst, a' volt, a' mellyet első Látogatásommal látott rajtam – az Üvegben lévő Világ meg-índúlt Helyéből. Kövess engem' azt mondá a' Lélek, egy Ajtó nyílt meg, és én a' Világ után mentem, a' melly előtttem lebegett. A' Föld, a' mellyre tapodsz, szent, mondá Ázáel, a' Mátyrok' Kriptáiban vagyunk. Eggy hosszú bőltözött Folyosó nyílt meg Szemeim előtt, a' melly borzasztóan világosított meg azon örök Világoknak Fénnyétől, a' mellyek a' két felől lévő Mélységekből tsillámlottak kifelé. Rettenetesen felséges volt a' Tsendesség, a' melly körülöttem uralkodott, és egyedül Lépéseim, és Lehellésem által háborítatott meg. Három ilyen Folyosón mentem által, de most egy Gráditson lobogott a' Világ, a' melly 200. Léptsőkön vitt egy Mélységbe.”

A' Nemesember bámuló Várakozással, közeléb' mozdította Székét. Propertzius halgatott egy Darabig, és elmélkedni látszott.

„Minden Léptsőn, a' mellyen alább mentem, hidegebb Levegő fűjt reám, és midőn a' kétszázadikról leléptem, annyira megrázott a' Hideg, hogy a' fogam is

zokogott. 'Tsak imítt amott pislogott egy Lámpás, és reszkerve ellenkezett a' Levegő' Nyomásával, a' melly elakarta fojtani. Nem láttám egyebet fekete kopasz Falaknál – a' míg egy Szegelethez nem értem, a' hol egy Állóképek' Gyűjteménye ötlött Szemeimbe. Mindegyik előtt Láng égett. Borzadó 'Tisztelettel mentem el ezen Állóképek mellett, és úgy látszott, mintha Vakmerőségemet akarták volna Szememre hányni, merő 'Tekintetek által, mellyet reám függesztettek. Egy hófehérségű Ajtó, korom feketeségű Kőfalak között, akadályoztatta meg végre Lépcsőimet. A' lebegő Világ keresztül ment az Ajtón, egyszeriben, minden Zördülés nélkül megnyílt és én egy homályosan megvilágosított kis Kápolna előtt szemléltem magamot, a' mellynek Közepébenn egy Oszlop állott, ahoz pedig egy Tsontváz volt támasztva, a' melly Páltzát tartott Kezében. Lépj idebb, monda az én láthatatlan Kalaúsom, és vedd el ezt a' Páltzát. Én engedelmeskedtem, és azon Szempillantásba egy Rakásba omlott a' Tsontváz, a' mellyből ezen Szók ordítva döngöttek ki: Móses' Páltzája! Móses' Páltzája! te a' kinek Birtokodba jutott. 'Tsudákat tészel vele: de tenéked Ostorod légyen, és ez Időtől fogva, teheretlen légy a' Szerelem' Gyönyörűségeinek Érzésére. Egyszeriben kimondhatatlan Fájdalmat éreztem, de a' melly hirtelen elmúlt. A' vándorló Világ meg-indult ismét, és egy Oldalajtón, egy széles, eléggé világos felfelé menő Folyosóba vezetett. De mennél fellyebb mentem, annál alacsonyabb, és keskenyebb, és mindig homályosabb, homályosabb lett a' Házak – – míg végre mély Setéségtől körülvértetem, a' mellyben egyebet nem láttam, hanem egyedül a' tűzes Pontot, a' melly előttem lebegett. A' hérékedt Levegő elnyomta Lélekzetemet, a' mindég jobban jobban egybeszoruló Nyíláson, elsőben megörbédve, azután Térdenn, és végre Hasonn kellett másznom. Hirtelen megtágult a' Hely: Ázáel ezt kiáltotta: Üsd meg Botoddal, a' Vaskaput, a' melly előtt állasz, és alig értem hozzá, hogy menydörgő Ropogással felpattant. A' kinyomuló Világosságnak hirtelen Látása, megvakított egynéhány Pillantásig – de mit láttam, midőn ismét megvilágosodtak Szemeim?

A' Nemesember kidőlyyedtt Szemekkel ült ott, Lelke Füleiben volt, Száját fel-tátotta, mintha elakarta volna nyelni.

„Az a' vakító Világosság (mondá tovább Propertzius), a' Palotának Fedeléről folyt le, és egy ezüst Koporsóra esett, a' mellybe egy tisztafejében öltözött 'Teszderék ült, a' melly Fejét, mind a' két Kezével, Kebelében tartotta. A' Főnek Szájába' volt az a' Pergamentlevél, a' mellyet a' minap látott az Úr. 'Tébolygó Lépésekkel közelítettem a' Koporsó felé. Vedd Hatalmadban ezt a' 'Tsudalevelet, mondá Ázáel. Midőn reszkerve hozzá nyúltam kinyitotta a' Fő Szemeit, és reám bámult. Én hátra rogytam a' Rettegés miatt. „Vedd Hatalmadba a' Levelet, kiáltá Ázáel általható Szóval. Én elvettem, és abban a' Pillantásba a' 'Testenn ült a' Fő. Halálpajtasom! így szólt hozzám, te a' legelrejtettebb Titkodat is kitudod ezen Levél által, de a' helyében légyen néked 'Titok elmúlt Életed. Minden Visszaemlékezés légyen semmivé a' te Lelkedben. Ezen Szók' Mondása után lehömpölygött a' Fő, a' Kebélbe, és én hirtelen elmúló, de kibeszélhetetlen Fájdalmat éreztem Aggyvelőmben. Ez Időtől fogva semmit sem tudok elsőb Lételemről. Azt gondolom még is, hogy Életemnek első 'Tizkelyében, a' Keresztény Vallás miatt vétetett Fejem, és ezt onnan vélem, mivelhogy a' Mártírok' Kriptájában voltam eltemetve, a' Fej nélkül

való Halála Pajrásának nevezett, és ez Oráig is viselék valamelly Jelenséget magamonn.”

Propertius felfedezte Nyakát, és egy véres Húzást mutatott a' bámuló Nemesembernek, a' melly Karika formára ment Nyaka körül. Azután így folytatta Beszédét.

Sietve mentem ki a' Levéllel egy Ódalajtonn, és a' kóborló Világtúl, Léptsőről Léptsőre fel 's alá vezettettem, mind addig míg egy széles Veremhez nem értem. Itt eltűnt a' Világ, és od'aláról hallottam kiáltani Vezetőmet: „Jer utánam.” Le néztem; és egy véghetetlen Mélységet láttam, a' mellyben nem volt nagyobb a' Világ egy Tőhegyénél. Szédülve hanyatlottam vissza. Kövess, mondá Ázáel, azon általható Szavával, a' mellynek soha sem állhatok ellent, és én beugrottam a' Földtorokba. Midőn Bódulásomból helyre jöttem, úgy találtam, hogy Sérelem nélkül Lábaimon állottam, és nem messze tőlem szemlélttem egy hosszú Oszlopfolyosót, a' melly egy Fénykő feje Falhoz vezetett, a' mellyen veres Kaputka volt. Alig értem elejibe, megnyíltott magában, és egy *Szentségbe* engedett nézni, a' melly borzadó édes Erővel magához vonnt. A' Palotában egyenlően elterjedett homály, a' mellyben a' festett Poharakban égő Világok ígézően játszottak, a' Bál'sámgózőlgés, a' melly a' kedvesszagú Olajjal meg-töltött Lámpásokból lépett ki, és a' lágymeleg Levegőt, általrezgette, valamelly tsendes Fúvás, és Lobogás, a' melly oda hátra egy rózsaszín Előfüggőt látszott gyengén mozgatni – minden eggyezően láttott nékem valamelly kellemetes Titkot jövendőlni. Ott állottam egy Darabig gyönyörűséges Bámúlásban elmerülve. Húzd fel az Előfüggőt mondá Ázáel, és foglald el a' Tűkröt. Tsendes Tisztelettel közelítettem, és midőn a' ró'saszín Előfüggőt felemeltem, ugyan mit gondol, hogy láttam? –

Óh mi volt? kérdé a' Nemesember kérlelő Hangon.

Óh dítós Látás! a' melly most is elevenen lebeg Szemeim előtt. Egy Szűz Római Ruhában feküdt a' Párnakon elterülve – Ortáját jobb Kezére támasztván, bal Kezében azon kis Tűkröt tartotta, a' mellyet az elébb mutattam Rózáliának. Magieus Elszenderedésében látszott inkább nyugodni, mint halva lenni. Körülötte hat Világok égtek Egyiptomi Edényekben. Lábhegyen közelítettem hozzá, és kivettem gyengén Kezéből a' Tűkröt. Akkor, a' nélkül, hogy Szemeit felnyitotta, vagy megmozdult volna, ezt mondotta: Ezen Tűkör által jövendőlhesdd meg másoknak Sorsokat, de a' tiéd legyen elrejtve előtted, ettől fogva oda van a' te Nyugodalmad, és Követőid Bánatok, és Gondok legyenek. Egyszeriben, mintha valamelly Törzshír ment volna keresztül Szívemen – egy láthatatlan Erő kifelé nyomott, és én a' ki-nyílt Ódalajtonn kiszaladtam.

Egy széles meredek Grádiron vezetett felfelé a' kóborló Világ. Most elhagyjuk a' Szenteknek Sirjaikat, mondá Ázáel. Száz Léptsőket haladtam meg, a' midőn egy tágas Pitvarba léptem, a' mellynek Fenekén, egy nagy Vaskaput szemlélttem. A' Világ által ment, és a' Kapu nagy Zörgéssel felugrott. Egy Por- és Penészfelhő fújt ellenem. Szörnyű nagy, de gyengén megvilágosított Kriptát láttam előttem, annak két Ódalában egymásra tetézett Haláltsonatok állottak: Középen Út ment. Midőn belépre, minden Tsontok mozogni kezdettek – mint midőn a' tsendes Tenger egyszerre fel kezd forrni, úgy habzottak, és zúgtak – borzasztó Szemlé-

let! az Élet' Jelenségei a' Rothadásban! Fordítsd meg Pálzádát, mondá Ázáel és fogd Végével Kezedbe. Alig hogy azt tettem, Helyre állott a' Tsendesség, legkisebb Mozdulás sem háborította meg Általmeneteletem."

Minckuránna minteggy nyóltzvan Léptsőt hátra tettem volna, eggy Keresztfolyosóba érkeztem, eggy Kapu nyílt meg előttem, és midőn kiléptem, az Útszán szemléltém magamot. A' Nap szürkülni kezdett.

Óh Emlékezte azon dítső Érzésnek, a' melly a' szabad reggeli Levegőn átaljártt, midőn az Égnek Böltozatját ismét láttam, és a' Napnak kiütődő Sűgárait. Harmadnapig mulathatsz ezen Városban, mondá az én láthatatlan Kalaúsom, azután menny Német-országba, térítsd meg a' Híterleneket, Szavaid, és 'Tsudák által, jutalmaztasd meg a' Jókat, és büntesd meg a' Gonoszokat.

És most nyílik meg az én Életemnek és Tetteimnek valóságos Nézőszíne – a' melly gazdag rendkívül való Történeteire, szép és rettenetes 'Tsudáira nézve. Ma már késő, de leg-közelébb meg fog hallani némelyeket azok közzül. Sok Képeket meghalaványítottam én a' 'Tsudatűkör által, a' mellyeket sem Szégyen, sem Bánás nem festhetett meg: sok Lélekesméréteret fellázzasztottam, a' melly Halálálomba merült; sok Embereket megreszkettettem, a' kik Földüsteneknek vélték magokat. Gonosztévőket fedtem fel a' Pergamentlevél által, a' kik kevély Bátorásban éltek: Ragadozást, és Gyilkosságot forraló Szándékokat tettek semmivé: az emberi Szívnek legtitkossabb Rétejeiben olvastam, és magának az Égnek Tanátsait is kitanúltam. Olly Titkoknak jártam Végére, a' mellyek csak az utolsó Napon jönnek Világosságra. Pálzám által Lakatokat, és Békókat partantottam fel, Vízeket szakasztottam kétfelé, hogy száraz Lábbal keresztül mehessenek: Póltakat támasztottam fel, Lelkeket idéztem elé, és elrejtett Kíntseket hoztam ki a' Föld' Gyomrából. Sok Embert bódoggá tettem – én magam bódogtalan vagyok."

Propertzius halgatott eggy Darabig, keményen eggy Helybe szegezvén Szemeit, azután hírtelen felugrott: „Jó Éjtszakát Vitéz!” – Még egyet! (mondá) Vigyázzon az Úr a' Rózália' Magaviseletére, és igyekezzen Vélekedését kitanúlni. Tégyen Rendelést minden Esetre, hogy, ha a' Klostomba akarna menni, az Indulás' Késedelmé miatt, meg ne változtathassa Szándékát. Jó Éjtszakát!"

De a' Vitéznek nem legjobb Éjjele volt. Álmatlanul forgott eggy Ódaltól a' másra, olly Bélyomást tsinált benne a' Propertzius' Beszéde, a' mellybe legkisebb Késéget sem vetett. Ha elszunyadt eggy kevéssé, még elevenebben látta Álmában a' habzó 'Tsontokat, a' beszéllő 'Tsontvázt, és a' fejetlen Szentet – izzadva retent fel. De midőn a' Reggel az Éjjet elűzte, az ő fekete Fantáziáinak is kellemetesebb Képzeldések telepedtek Helyébe. A' Rózália' Magaelszánása a' Klostomi-Életre, mind inkább híherő lett előtte. A' Propertzius' Böltsessége, és Hatalma felől való Vélekedése, jóvá hagyta, és megerősítette Reménységét; már az Örömtől részegen markolt azon Pénzrakásban, a' mellyet Rózáliának ezen Lépése – és az Omladékokban lévő Kíntseknek Képzeldése ígért neki. Jobban megerősítve ezen édes Álmodozások által, mintha egész Éjjel tsendessen aludott volna, felköltt Ágyából – hogy Rózáliát meglátogassa.

Gondolkozva, szomorúan, és magába' merülve találta. Minden Kérdéseire bizonytalan Feleletek adattak – kedvetlen Környűállás a' Nemesemberre nézve, a' midőn az által szép Reménységei nem rontattak ugyan össze, de meg sem erősít-

tettek. A' Tusakodás, a' melyet Rózália magában látszott tartani, reszketette őtet a' Dolog jó Kimenetele felől. Még is Örömmel nézte, hogy Elevensége Melánkhóliává, és Könnyengondolkozása, komor Elmélkedéssé változott: midőn azt vélte, hogy az, azon erős Bélyomások Következése, a' melyet a' múltt Esztéli Történet tett benne. És midőn látta, hogy mindég inkább' inkább' gondolkozó lesz, ismét nevedetni kezdett Reménysége. Úgy tetszett, mintha minden Sűgára a' Vígágnak, a' melly a' Rózália' Képéről eltűnt, az övéen telepedett volna le.

De az Örömmek, a' melly Szemeiből fénylett, más Oka is vőlt: az óhajtvá vártt Éjjféli Óra mind jobban jobban közelített. Propertziusban helyheztetett Bízodalma olly határatlan vőlt, hogy Reménységei legkissebb Kétség által sem háborítottak meg. Nem is hagyta azt Jutalom nélkül Propertzius, szokott Pontossága szerént megjelenvén a' rendeltt Órára, és három izmos Inasoknak megparantsolván, hogy őket kövessék.

Elérvén az Omladékhöz Kezébe vette a' Fáklyát, és kérte a' Társaságot, hogy utánna mennyen. Hosszú bolygott Folyosókon, félig béroskadtt Léptsőkön keresztül, majd rettenetes nagy Palotákon, majd keskeny Nyílasokon által – mindég tovább tovább, mindég mélyebben mélyebben vezette őket – annyira, hogy végre a' kemény Legényeknek is fogyni kezdett Bátorságok. De mint egy bátor Vezér az Ütközetben, a' ki megrijjadt Katonáit, Szava, és Tselekedete által, újj Próbára serkentgeti, úgy bízattá a' Nemesember a' félénk Inasokat Példája, és Beszéde által. Útjoknak Folytatására – még akkor is, midőn nagy Tűze miatt, merő Tsontjaitól elfelejtkezvén, egy Keresztgerendán által akart ugrni, és Hosszában elterültt, jóllehet Óra keményen vérzett igaz Vitézi Bátorsággal folytatta Útját.

„Hó! (kiáltá végre Propertzius, midőn éppen, egy rakodtt Pintzébe beléptek) Helyen vagyunk!” Megsóváltá a' Fáklyát, és imé, egy fekete Kuttyát láttak, a' melly egy kis Dombotskán állt, és a' Jövőkre Fogait vitsorgatta. Ezt látván meghanyatlottak az Inasok, – és még a' Nemesember is elvesztette Bátorságát.

Tsak Propertzius maradt meg Háborodás nélkül. Egy Inasnak adra a' Fáklyát, és bátor Bízodalommal közelített a' fekete Tsudaállathoz. Ha! rád esmérek (kiáltá) akár melly Formába öltözz – de esméred é te is ezt a' Páltzát? A' Tsudaállat reszketett. „A' Kínts (mondá tovább Propertzius) feloldoztatott elegendő Alami'sna által. Lódúll! Azomba' eggyet tsavarított a' Nézővesszővel, és a' Kutya ordítva szaladott ki az által ellenbe lévő Ajtón.

Most ássatok Isten' Nevében! mondá Propertzius; és az Inasok reszkető Szorongattatások között fogtak a' Munkához. Tsak hamar valami Keményre találtak, a' melly tompán hangzott. Ijedve tekintettek az Ajtó felé, ha nem jön é vissza a' Tsudaállat – de a' tompa Hang, a' melly úgy hangzott a' Nemesember' Fülében, mint az Ezüst' Pengése, eggyeszerre visszahívta Életerőt: a' leggyorsabb Jelbeszéd által bátorította, és nógatta a' Megijedtteket. Nem sokára szemlélté Kívánságainak Bérellyesedését – eggy hosszú Bádokkal megvertt Ládát húztak ki. Propertzius Jelt adott az Indulásra, az Inasok Vállokra vették a' Ládát, és eggy sokkal rövidebb Úton mint sem jöttek, kivezetettek tőle az Omladékokból.

A' Szerentsés Nemesember Váránál, Szokása szerént elbűtszított Propertzius, megígervén, hogy hólnap meglátogatja.

Ki rajzolja le, a' 'Tselédek' Örömet, midőn az öreg Vitézt – véres Orral ugyan, de danolva és tántrolva látták visszatérni? Ki írja le azt a' Bámúlást, és Újságkivá-
nást, a' mellyel a' Ládát emelgették, és nézegették mindenfelől? – Kitsoda a' Kis-
asszonynak Hidegségét, és a' Nemesember' rendkívül való örömet, midőn annak
Felnyitásakor, Arany és Ezüst fénylett ki? Kitsoda Elragadtatását, midőn a' Pénz'
Megolvasásával, a' várta 30000. Tallérokat megtalálta? – Mind ezekről semmit sem
mondok, csak azt jegyzem meg, hogy már világosodott, midőn feküdni mentek, és
hogy Propertzius, Délután két Órakor Fogadásának eleget tett.

'Tsak a' Tisztelet tartóztatta meg az Öreget, hogy a' Háládatosság, és Öröm miatt,
Nyakába nem borúlt. Egy Követséget hozok (mondá Propertzius,) a' melly ked-
ves avagy kedvetlen, a' szerínt, a' mint akar vele élni az Úr. Megtanátslottam
Pergamentlevelemet, a' még fekvő Kínts eránt, és a' következő Szavakat talál-
tam rajta. Oda nyújtotta azt a' Nemesembernek, a' ki ezeket olvasta belőle: „Az
örök Égnek Végezése, hogy az elrejtett Kíntsből, csak egyszer lehessen még ven-
ni, de a' Vitéznek Hatalmában legyen, a' tudva lévő Feltételek alatt, annyit felven-
ni, a' mennyit akar.” Az első Soroknak Olvasásával megsárgult a' Nemesember
egész Ajakig, de az utolsók vissza adták természeti Színét, az az: ismét zöldsárga
lett. „Én tisztelem az Égnek Végezéseit (mondá nyugodtann) 'Tsak ugyan egyre
megyen akár egyszerre gazdagodjam meg, akár pedig lassan lassán. Azt vélem felelé
Propertzius, hogy jobb az első. De hát mennyit kíván? E' már bajos Kérdés vala. A'
Nemesember' Pénzkívánása határatlan volt, és ugyan azért nem lehetett az Szám
által meghatározni. Más Részről pedig nem akart telhetetlennek látszani a'
Propertzius' Szeme előtt. Szerentséjére kihúzta még is ezen zavarodásából
Propertzius. Megelégedne é vallyon az úr 3. Milliő Tallérral? Meg ám! (felelé a'
Nemesember) igaz ugyan, hogy 6. Milliőval több Jót rehetnék, igaz, hogy Hatal-
mában állana, két annyit is magamévá tenni, de nem kell az Embernek telhetet-
lennek lenni. „De akkor a' Költség is két, – és négy annyi is volna, mondá
Propertzius. Mitsoda Költség? kérdé a' Nemesember. A' Jótéteményekre való
Alami'snálkodás; e' volt a' Felelet: „Hiszem, talán nem felejtette el az Úr, a' tudva
lévő Feltételeket.” Istenem! mit juttat Eszembe' (kiáltá az Öreg) Mennyiből áll az
Alami'sna. „300000 Tallér, rízszer megjutalmaztatva részen 3. Milliókat. Iszonyú
Költség! mondá sohajtva a' Nemesember, és vakarta a' Fejét. De a' Nyereség még
iszonyú! mondá hidegen Propertzius, azomban az Úron áll, kevesebb Nyereséggel
megelégedni. Ez a' Fordítás meghökkenté a' Nemesembert: Nem kell (mondá
hírtelen) Lábbal tapodni a' Szerentsét, a' mellyel az Ég maga kínál. Lefizetem a'
Szükséget – Itt bélépe Rózália: Hát itt van é? (felkiáltá Propertzius felé szaladván)
óh bölts Férfi! a' mióta Tűköre, jövőző Sorsomat megjelentette, nints Nyngodal-
mam. Elszántam magamat, hogy Klastromba megyek. „Ugyan el é? felkiáltá az Öreg,
minteggy elragadtatva, de igazán el é? Itt megragadá Derékon, és egy tzuuppanó
'Tsokor adott néki. Rózália éppen olly tzuuppanó Pofonsapást ada érte. Propertzius
szikrazó Szemekkel állott közéjek. Hogyhogy: hát nem írtózik egy Jegyessét az
Égnek efféle Testiség által, megbotránkoztatni. A' Nemesember még most is szó-
talan, és Szájja tárva állott, Propertzius pedig a' Kisasszony felé fordúlt; Mellyik
Klastromba szándékozik? – Alig nevezte meg Rózália a' Helyet, hogy az Időt is
megtudakozta Propertzius. Áh! minél előbb (felkiáltá Rózália) hólnap ha lehet, mert

nints többé itt Nyugodalmam.” Propertzius megígérte, hogy igyekezik rajta, és elkísérte az Ajtóig.

Botsásson meg! (mondá a' Nemesember, mihelyt Rózália ki ment) botsásson meg, hogy az örömnök Nagyvólta miatt elragadtattam, és Rózáliát megsókoltam: de nem volt legkisebb Testiség is a' Dologban. Óh ha tudná mennyire könnyít a' Rózália' Lépése Költségeimen. Az ő Jóságáa éppen elegendő felére, és már most úgy bánharok véle, mint a' magaméval. – Tudakozzuk meg inkább az Eget, (mondá Propertzius) mitsoda Jótéteményre fordíttasson mostanában a' Summa? És ezt mondván kihúzta a' Pergamentlevelet. „De mit olvasok? (mondá tovább) „húsz Mértföldnyire Délfelé, ott a' hol három Dombok eggyesülnek, építtessen a' 300000. Talléron egy Ház a' talált Gyermekek' Számára, és annak Gondviselése adattasson által a' Hely' Mágyisztrátussának.” Nem látom által, mondá Propertzius, miért kíván az Ég egy Háza a' talált Gyermekeknek, az Úrról, de itt világosan az vagyon írva.” Od'adta a' Levelet a' Nemesembernek. „Haggyuk el azt (felelé a' Nemesember) kitanúlhatatlanok az Égnek Útai. Összerakom a' Summát: „– Azt azután teheti az Úr, mondá Propertzius, mert én csak hólnap akarok elindúlni a' Pénzzel. Most inkább a' Rózália' Dolgát intézzük el, a' mely semmi Késedelmet sem szenved. Hát ha én hólnap a' Pénzzel eggyütt a' Kisasszonyt is elvinném? Úgy is Útamba' esik az a' Klastrom, a' melybe akar menni: én jól esmérem a' Fejedelem – Asszonyt, és minden Nehézség nélkül megnyerem a' Bévételt. Ekképen eggy Úttal két Dolgot lehet végezni; és költeni sem kell kétszer. „Isteni Férjfi! dítösséges Gondolat!” felkiáltá az Öreg. – De megvagynak é réve a' Rendelésekis a' Kisasszony' Elindulására? „Óh! meg, úgy hogy minden Órában indulhat.” Jól vagyon! (mondá Propertzius az Ajtó felé menvén) hólnap tíz Órakor a' Kapú előtt fogok megjelenni a' Szekérrel eggyütt.

Most a' legfelsőbb Leptsőre hágott a' Nemesember' Bölcsősége. Az a' Gondolat, hogy Rózália a' Klastromba mégyen, és három Milliő Kastélyra felé Útban vagyon – több volt mind annál, a' mit Pénzkívánásának legreenderlenebb Fanfáziáiban álmodott valaha. Olly szorgalmatossan is sürgette a' szükséges Rendeléseket, hogy midőn más Nap Propertzius a' Szekérrel megjelentt, mind a' Kisasszony mind a' Pénz készen volt az Indulásra.

Az Öreg, a' kinek még mindig Szívén feküdt az a' titkos Gond, hogy Rózália megbánhatná Szándékát, nem titkolhatta el Örömet, midőn Rózália a' Szekérben Bútsút vett tőle, jóllehet felette erőltette magát: „Menny szerentsésen kedves Galambotskám! (felkiáltá, tsudálatos Rántzba szedvén Képét) Fájdalommal botsátolok el – megreped a' Szívem – eggy Könny (ekkor dörgölte a' bal Szemét, mert a' jobb úgy is tsipás volt.) Óh szűnnyön meg (mondá Rózália rebegve) Nagyon ártt magának, Egéssége – „Óh! mit gondolok én avval? (mondá reszkető Szóval) minekutánna téged elvesztelek, nintsen az Életnek semmi Kellemetessége reám nézve, Klastromban fogom azt végezni mint te.” – Óh nem! (felelé a' Kisasszony) ha olly elkerülheterlen Társaságom, úgy inkább itt maradok – „Isten őrizze! (felkiáltá a' megrettentt Nemesember) örökké Szemrehányásokat kellene tenni magamnak, hogy tégedet istenes Feltételekben meggátoltalak – nem! nem! nem akarlak elvonní szent Hívataltól – Járj szerentséssen, óh Ég' Jegyesse – eggy jó Keresztény, mint én mindent Békével tud szenvedni – indúlly Kotsis!

A' Korsis megindúlt, és oda volt a' Szekér. A' Nemesember még sokáig állott Félelem, és Szorongattatás között, ha nem tér é' vissza. De nem tért vissza, és a' Vén győzedelmessen lomposkodott bé Várába.

Ezen Triumfusnak Öröme nem sokáig tartott. A' Kíntsásásra rendelt Idő közelgetett, és Propertzius nem jött – a' rendelt Idő elmúlt, és még sem lehetett látni Propertziust. Nints Nyelv, a' melly az Öreg' Fájdalmát kimagyarázhassa.

De még legkisebb Gyanú sem volt Szívében. Igaz, hogy szaggatták Szívét a' Megtsalattatásnak Kínnyai, de enyhítette Sebeit. a' Reménység' Bal'samja; abba' az erőss Vélekedésbe' volt, hogy Propertzius valamely nagy Történet által tartóztatik, a' melly az ő személyes Jelenlétét, és Munkásságát megkívánja, hogy a' miatt nem jelenhetett meg eddig, de hogy rövid Idő alatt eljőnn. hogy Helyre hozhassa, a' mit elmúlattott.

Éppen kellemetessen rengette magát ezen vígasztaló Álomban, midőn e' következendő Írást adták Kezébe:

„Tekintetes Úr! Rózália, és én Bátorságban vagyunk, és öszveházasodtunk. Ne várakozzon tehát az Úr tovább az én Nézővesszőm' Szolgálatjára, a' mellynek ha egykedűl tsak annak használ a' kié; segített azon Kínts' Felvételére, a' melly – nem az Omladékokban, hanem az Úr' Várában, és Pénzládájában volt elrejtve: Rózáliát vélem, és a' háromezrézer Tallért. Óh Tsudaállat! a' melly ezen Kíntset őrizted, ne írgyeld tőlem! mivelhogy nem kevesebb, hanem egész Jószágommal oldoztam fel azt.

„És valóban Tekintetes Uram! mint igazságot-szerető Férfi, nem kívánhatya azt tőlem, hogy boldogultt Ángyomnak reám maradt egész Örökségét az Úrra vesztegessem. Én a' nékem általadott 300, és 3000. Tallérokat tízszer jutalmaztattam, mi leher tehát annál igazságosabb, mint hogy az Úr is tízszer jutalmaztassa meg az én 30000. Talléromat? De mit mondok? Hiszem a' 300000. Tallérnak fele Rózáliát illeti, és így én az Úrtól, Tettes. Uram! nem *tíz* hanem *öt* vettem Száz-tól. Ezt a' Tsakélységet bizonyára! megérdemlettem azon való Fáradozásom. – hogy az Urat boldoggá tegyem. Avagy nem volt é' az Úr a' leghödgabb Ember e' Földön, a' míg abban a' Hiedelemben volt, hogy az elrejtett Kíntseket fel fogja venni az Omladékokban?

„De nem tsak igazságossan, hanem még nagylelkűn is bánok az Úrral, és minden Pénz nélkül, megmagyarázom azon ördögös Mesterségeket, a' mellyek által Szerentsém volt, a' Tettes. urat, Úri Orránál fogva hírtzolni. Azt látja az Úr, hogy magamba' tarthatnám ezen Mesterségeknek Titkát, és Fűggőben hagyhatnám az Úr' Újságvánását, magának hagyhatnám, hogy a' bölts, és hatalmas Propertziusnak Tsudarételein rőné a' Fejét, de a' mit mondtam, nagylelkűen bánok az Úrral.

„Legelsőben azt kell megtudni, hogy Rózáliával öszveszűrtük a' Levet. Történetből, egykor a' mezőn megismerkedtünk, megtetszettünk egymásnak, és mivel szükségesnek találtuk, az Úr előtt Titokban tartani Szerelmünket, sok Ideig a' Kastélykertben tartottuk Éjjel, Öszvejövésünket. De végre ráúntunk a' Titkolódásra, Szándékom volt elvenni a' Kisasszonyt, de Tehetségem nem volt elegendő, hogy boldoggá tégyem.

Elvégeztem tehát, hogy ezen Szükséget a' tekintetes Úr' feleslegvaló Gazdagságából pótollyam ki, és a' végre egy Plánomot tsináltam, a' mellyet Rózáliával

közlöttem. Sokáig nem akart reállani, de végre még is rábeszéltem, és megkell vallanom Ditséretére, hogy igen nagyon segítette annak szerentsés Kimenetelét helyes Magaviselete által.

„Rózália által megtudtam annyit Élete' Históriajából az Úrnak, a' mennyire Szűkségem volt, hogy az Úr előtt egy Mindentűdönak Személyét játszhasam. A' több Tsudatételekkel is, a' mellyek olly nagy Bámúlásba tették az Urat, és nékem határatlan Bízodalmát megszerezték, nem olly nehéz volt a' Dolog. Az én hív Ázálelem, a' ki akkor midőn az Úrnak láttatlanúl beszélt, hosszú fekete Köntösöm alatt volt elrejtve, most Szajkóképében ül mellettem; egy Olasztól vettem ezen jó Állatot, a' ki Mesterség által megtanította. Jeladásra ezen Szókat *Propertzius, Szerentse, Úgy van* kimondani. Az a' fekete Kutya, a' melly a' Kíntset strázsálta a' Pintzében, az én hűséges *Filáxom*, és az a' Kísértet, a' mellyet az omladékokból kiolvastam, Hűsből, és Vérből van, és most az én Liberíámor hordozza.

„Az első Ideát ezen Szemfényvesztőjátéokra, tulajdonképpen abból a' Szóbeszéd-ből vettem, a' mellyet a' béomlott Épületről hallottam. Azt tudtam, hogy az Úr minden Estve arra sétál, és – hogy a' Játéokra előre elkészíttsem – azt a' Tűzet, és Dörgést tsináltattam, a' melly mind Fejét, mind Lábát fellázasztotta. Már most könnyen lehetett képzelni, hogy egy Kíntsnek Felfedezését, Örömmel fogja fogadni az Úr; de éppen olly könnyen lehetett előre látni, hogy onnan, a' hol semmi sintsen, semmit sem lehet felásni, és azért Éjjel mindég, annyi Pénzt ástam be a' bédűlt Épületbe a' mennyit akartam, hogy talállyon az Úr, hogy Hitelt szerezhessék magamnak. Abból a' Kimenetelből, a' mellyet ezen Kíntsás vett magának, magától állathathatya az Úr, hová tzelezott legyen az, hogy tudniillik az Úrnak, hogy Pénzt áshasson, mindenkor Pénzt kellett fizetni, és az én Kezembe adni. Jól tudtam, melly igen függ az úr az én Vezérlésemről, és hogy egészen én rajtam áll, mind a' Számát mind Kiosztását az Alami'sna Fejében adandó Pénznek meghatározni: azért könnyen is felírhattam mind a' kettőt előre a' tudvalévó Pergamentlevélre. A' 300. és 3000. Tallért Hiba nélkül od'adtam Isten' Nevében, hogy annál bizonyossabban elsőkhessenek a' 300000-rel.”

„Az Urat egy illy nagy Summának Lefizetésére reávenni, nem kis Dolog volt. – De a' mennyire egyfelől Útamban állott az Úr' Fősvénysége, annyira használt másfelől, az hogy a' Nyereségnek Nagysága által, még inkább feltűzeltetett. Hogy egészen reávegyem, az Égnek egy Jelenését vettem Eszközü, a' melly szerint még tsak egyszer volna szabad az Omladékok' Kíntsciből meggazdagodni. Könnyen előre lehetett látni, hogy az utolsó Húzáskor a' Szerentse' fazékból, semmi Költséget sem kéméll az Úr, hogy a' legfényesebb Szerentsét elérhesse. A' Kimenetel megmutatta, hogy nem rosszul számoltam.”

„De a' Kisasszonynak osztolni kellett Fáradozásaim' Gyümölcseivel, tehát e' Részről is Rendelést kellett tennem. Mivelhogy a' Tekintetes Úr, a' nélkül is Apátzának akarta tenni a' Kisasszonyt, nem nehéz Dolog volt arra a' Gondolatra jönni, hogy az alatt a' Szín alatt, hogy Rózáliát a' Klastromba viszem, a' legkönnyebb, és legbizonyosabb Útát készítem arra, hogy az Úr' Szemei előtt, ellődüllyak véle. De nehezebb volt, azt kigondolni, micsoda Színnel lehessen híherőbbé tenni a' Rózália' Magaelszánását a' klastromi Életre, a' mellytől olly igen idegen volt. A' Tűkörrel való Történet ezen Részben, megtette a' kívánt Szolgálatot; Rózália olly

természetesen játszotta a' Megijjedtnek Személyét, mintha Valósággal magát látta volna a' Tűkörben, Tőrrel általverve.

Vallya meg már most a' Tekintetes Úr, hogy mind igen jól volt kifőzve, mind pedig derekassan hajtott Végre ez a' Plánum. Elkellott annak sülni, mivelhogy az Úr' Fősvénységén, és Babonásságán volt építve. Sőt az a' Vakság, a' melly által ezen Tulajdonságok fogva tarttyák az Úr' Okosságát, olly nagy, hogy gorombább Szemfényvesztés által is elérhetők volna Tszelunkat. Azt is egyedül az Úr' Vakságának tulajdoníthatom, hogy a' több Mesék között, az én Rómában való Újjonnanszületésemet is elhitte. Majd eldüllok Nevettemben, ha képzelem magamnak, hogy mitsoda Figyelmetességgel halgatta ezt a' Haszontalanságot, és miképpen bámulta azt a' veres Húzást, a' melyet Nyakam körül festettem.

„Az Úrnak Tekintetes uram! nem tsinál olly sok Múlattságot ez a' Komédia, mint nekem, mivelhogy egy kítsínyt drágán fizette meg azt. De ha egyéb Hasznót nem húzna is abból, ezen Tanúságon kívül: „Hogy a' Kíntsásással nem sokat nyér az Ember” nem adta ki híjjában a' Pénzt. Eggy olly Ember, mint az Úr, a' kinek esztendőnként 8000. Tallér Jövedelme vagyon, örömet költhet valamit, hogy – okosabb légyen.”

„Éllyen olly bóldogúl a' Tekintetes Úr, mint én élek Rózáliával, és tudja meg, hogy az Névem nem Propertzius, hanem Hildenburg.”

Ezen Írásnak legelső Következése a' Nemesemberre nézve, Bódulás volt, a' mellyben félájúltan egy Székre dűllött, és a' Levegő után kapdosott. Második Következése, vad Kétségbe'esés forma volt, a' mellyben a' Székről felugrott, és eggynehányszor Fejével a' Falnak mentt. Harmadik Következése abban állott, hogy ordítva szaladott ki a' Szobából a' Kastély' Folyosóin keresztül, és Dühösségét a' Tselédek ellen fordítottra, midőn tudniillik mindent megkorbátsolt, a' kit elől úról talált. Az Inasok, azt gondolván hogy megbolondúlt Urok, Seborvosért siettek, és az Eret vágott rajta. Vérével kifolyt Dühösségének is egy Része. Fájdalma Szókra, Panaszokra, és Árkozódásokra fakadott ki Rózália, de kíváltképpen Hildenburg ellen. De mit használt? A' Tsaló Bátorságban élte Prédáját, és a' Nemesembernek csak a' maradott hátra, hogy – magát vígasztallya, a' mint lehet.

Mesék.

A' FORRÁS, ÉS TSATORNA.

Ellankadva a' Nap' Hevétől talált egy Útazó a' Kősziklák alatt egy híves Forrásra. Frissesség ömlött tőle minden Ereiben, és háládóan vált el attól. – Beérkezik a' Városba; a' Piatzon a' Felhők felé szökéltt kevély Márványból a' Vízbóltrozat... Lába alatt megszólal a' Tsatorna:

„A' Víz, melyet iszol, amaz Forrásnak a' Kőszikla alatt híves Vize, és – én hoztam azt ide.”

A' Forrás a' Kősziklából foly, frissítő, híves, és tiszta volt. Ezen a' te Fenyőízéd érzik; – felelé az Útazó.

* * *

A' teremtő *eredeti* Lelkek ritkák!... *Idegen* Érdem többnyire a' mi Érdemünk.

A' RÉGISÉG.

Együgyű Pompával, tiszteletes Felséggel jelent meg a' Régiség; követték az Arany Idők' Geníussai, és a' hajdani Írók.

Felpiperézve, szelessen léptelt az *Új-Idő*. Az Újírások' szállongó Serege, pillangó Szárnyakon utánnarepdesett, a' Tudósok hamis Aranyba öltözve, Pávatollakkal kirakva, kísértették.

Öszveakadtak a' Természet' Óltáránál. Gúnyoló Negédességgel katzagott az *Új-Idő*, és a' Régiség szánakozó Tekintettel halgatott.

A' Nagy-Anya Természet, dorgáló Hanggal így szólott magas Óltáráról: „Büszke Leányka! tiszteld ezen meg-élemedett Asszonyt. Elsőszülöttjeim *ezen* termékeny Emlőket szopták. Erkölsők együgyű volt, de nagy és magas; Erejek hatalmas, és temérdek: Írások, eredeti, igaz, és felséges. – Ti Törpék vagytok, erőtlenek, és kortsók: Szívetek fonnyadt, és alacsony; Erkölsőtök piperés, de vesztegetett; Írások költsön vett; fényes, de üres, – mint Szívetek... Ezen Emlőktől elszakadtatok, és csak azon rágódtok a' mi Gazt, a' Régiség hátrahagyott.”

TZULMIRA EGGY ARABIAI TÜNDÉRMESE.

Egy Kőszál' Tetejénn feküdt, és miként jutott oda nem tudom, egy kis Leány-gyermek Pólyájában... A' jóltéví Tündérek Szánakozásból é? vagy tsak jó Kedvből azt sem tudom, felfogták Állapotját, és Sorral megjelentek körülötte, 's egyenként meg-ajándékozták.

Tzulmira legyen Neved! azt mondá az *Illendőség*, és meghíntette Harmattal.

Rózsát szórtt Orzájára a' *Szépség*: „Légy legszebb a' Leányok között!”

Fejét illette az *Okosság*, és – halgatott.

Szájára tette bájoló Vesszejét az *Kellemetesség*: „Kedves légy!

A' *Szerentse*, Kezében tartotta a' *Bőségsszerűjét* (*Cornucopiae*) és abból öntötte reá Áldását: „Légy gazdag, és tekintetes!”

Nyájas Tsókkal illette az *Ártatlanság*: „Tiszta maradj!”

Felserdült a' Leányka a' Tündérek' Keze között. Az *Idő* ősz Szakallát megrázta, mostoha Szelétől a' Szépség elfutott. A' Veszélyek' Barlangja megnyílt egyszer, és a' Szerentse tsúfolódva elrepült. Utánuk jött a' *Baj*' Tsoportja, és a' Kellemetesség elveszett. – Egyedül az Okosság és Ártatlanság maradtak híven meg nála.

Ekkor egy szép Éstvéen bekopogtatott egy tisztos öreg Asszony *Bóldogság* vólt Neve: „Nem szeretem, úgy mond, a' Tolongást. Mivel kevesen vagytok, én is itt maradok.”

ELDORÁDÓ EGGY MONDA*

Ésméretlen Részeiben Földünk' Golyóbissának, van egy bóldog Ország, ezt beszélli *Pangloss* – a' kit sokan esmérnek – *Eldorádó* a' Neve. Minden kigondolható világi és testi Gyönyörűségeknek, Bóldogságnak, Bőségnek, Kellemetességnek, és Kiességnek Helye... Az Arany itt a' Barázda alól fordul ki; az Ezüst a' Vízmosásokban nagy Rögekben hever. A' Gyémánttal a' Gyermekesek játszanak. A' Bor Patak gyanánt foly. A' Méz a' Házhéjjáról tsepeg. 'Sírt a' Kerékvágásból méríthetsz. A' Tej Tavakban áll. A' sültt Foglyok, és Fátzányok a' Kést Hátokon hordják, és mindenre a' mi szent kérnek, hogy edd-meg őket! A' Nyársról melegen leszökört Nyíllak Lábad elejébe ugranak. Kenyérből Hegyek vannak, és a' Hó helyett Vaj őszül a' Tetejeken. – Mi Híjja ezeknek a' Bóldogságra? Bóldogok úgy é? ezerszer bóldogok ezeknek Lakosi?

De mi lehet elég jó a' fekete epés Filozófusoknak? Azt mondja egy ezek között, hogy ezek minden ő Gazdagságai mellett is Kóldúsok. Az Arany, igaz, nálok a' Porban hever, de a' ki azt illeri, Halál a' Fején, eljön a' Szomszéd Nép, és – elviszi. – A'

* A' *Rege* helyett, méreszlek én is egyszer egy *Új-szót!* – és a' *Sage*-t Mondának keresztelem. ... Jó é nem tudom! de alig ha mi ezt a' velős Német *Szót* valaha oly jól eltaláljuk. –

drága Kőveket nem esmérlik, és midőn azt mások kipallérozzák, mint 'Tsuda dolgo-
kat ők úgy vásárolják. ... A' 'Természet' minden Adományaiban Torkig úsznak. –
és Szegények. Ez a' 'Természet' Bőkezűsége nekik ártalmas. Azért ő nálok az alkal-
matos, tiszta, rsínos, és kedves Élet – a' 'Torokban áll. Az ő Bóldogságok a' Henyeség,
Érzések tompa; Ízlések darabos, vastag. Értelmek vak. – Úgy é bóldogtalanok ezek
a' Bóldogok?...

* * *

Hol fekszik ez az Eldorádó??? – –

A' PILLANGÓ-FOGÓK.

Szép veres, zöld és kék Pettegetéssel vólt kitarkázva egyg Pillangó. Kezeiket
kiterjesztve szaladott utánna egyg gyermeki Sereg, Kalapjaikkal ugrándozva
tsapdostak utánna, és elvesztették. – 'Tanítójók midőn észre nem vették, letörlötte
a' festékes Port róla, és a' Gyermekkek közzé eresztette. „Júj be rút!” elkiáltrák
magokat mindnyájun, és egyg sem mozdúlt ki Helyéből.

* * *

Mi szép rajtad Lyánka? – 'Te é, vagy Köntösöd? – –

Kn.

Az oszlopokról.

Egy Elmélkedés a' szép Mesterségekből.

Tzifraságnak azt hívjuk, a' mi minteggy felesleg való, elmaradható valami Dologban, a' melly által az hasznavehetőbb nem lesz, mint az előtt vőlt, de szembetűnőbb, 's kellemetesebb.

Tzélja ezeknek az, hogy ezek által Figyelmerességünk a' Dolognál inkább megakadjon, még pedig hogy azoknak Látásánál Szemünk örömet mulasson.

Nem kell tehát az illy Tzifraságoknak (Zierrath) semmi idegenneműeknek lenni, a' melly által félrevonatasson Figyelmerességünk, sőt inkább a' Dolognak Természetét, 's Állatját annál erősebben ki kell jelenteni, és kijegyezni, hogy azt azokba' minteggy újra feltaláljuk.

Mennél jelentőbb, 's magyarázóbb tehát az illy Tzifraság, annál szebb az.

Ezen Sarkalatot (principium) tehát az Építőmesterségre alkalmaztatván, ki fog tetszeni melly Tzifraságok szükségesek, vagy felesleg valók, mellyek pótolthatnak ki, 's mellyek nem?

A' Korinthusi Rend szerént épült Oszlopok Fejei (Capital) Gallyakkal, Levelesmunkával vannak ékesítve, a' hol a' Levelek között gyenge Szárok nyúlnak elé, a' mellyek ott fenn a' Héjazat alatt, tsigássan magokfelé visszafordúlnak. –

A' *Joniai Rend* szerént való *Oszlopfőkben*, tsak az tsigaformán visszagörbült *Kinövések* vannak (voluta) minden Levelek nélkül.

A' *Doriai*, és *Toskánai Rend*ű Oszlopfők ezen Kinövés nélkül valók, és tsak a' Nyomásnak Jeleit viselik, midőn több kevesebb *Abrontsokat* húz maga körül.

Az ezen utóbbi Rendű Oszlopok rövidek, zömökek, és tsak a' rajtok nyugovó Gerendákat viselik.

A' Joniai és Korinthusi Oszlopok kinyúltak, sűgárak, és vékonyak, és minteggy feltaszítva emelik az őket nyomó Gerendákat.

Mennél rövidebb az Oszlop a' maga Vastagságához képest, annál inkább közelít a' Tőkéhez, és az idomtalan Törsökhöz: mennél sűgárabb, annál inkább hasonlít a' kiformáltt, felnyúltt, és növé Dolgokhoz.

A' Korinthusi Oszlop, mivel legsűgárabb, leginkább magán kell néki hordani a' Növés, és Nyúlás' Jeleit: nints pedig a' Természetben hathatóssabb Jelentése a' Növésnek mint a' gyenge Levélnövés, a' melly mindég újj Tsírádzásokat hajt, és a' hol ez a' Tolódzás, ez a' belső Hajtás jobban szembe tñn, mint a' Törsökönn.

Azok a' gyenge Tsírádzások, mellyek a' Gallyak között egyenessen fel felé hajtának, ha a' felső Nyomás által meg nem akadályoztatnának, leg jobban kifejezik azt a' belső növé, 's törekedő Erőt, az által, hogy magokba visszahajlanak, és a' magok Növéseket lefelé tellyesítik, minthogy felfelé meg vannak akadályoztatva.

Bár próbáljuk meg a' korinthusi oszlopnál a' Gallyakat, és ezeket a' tsigaformán öszvehajtott Szárákat más valami Tzifrával feltserélni, és vigyázzunk reá, ha az egészen nem valami meg hólt Formát vesz é magára, és nem tsak aprólékos Játéka lesz é?

„Miért nem Virágokat, vagy Gyümölsöket, és miért éppen választjuk a' Leveleket? – „Éppen azért mert itt, ezeknek, a' Nyomás által megakadályozott Törekedést kell kifejezni, a' Gyümölsők pedig és az Virágok már Tellyességekben vannak, és nem nőnek. A' Virág lehajtya a' Fejét, a' Gyümöls levonja a' Földre a' megterhelte Ágat.

Ezek által Figyelmetességünk az Főztől – a' sugár Oszlopnak megakadályozott Feltörekedésétől elvonattatna, és más idegen, a' Dologra nem tartozó Gondolatokra vezetettne.

Az Oszlopnak a' Törsökkel tsak abba', az egybe', van eggyező Köössége, hogy felsiet, felnyúl, nem hogy gyümölsözik.

A' Fa semmit sem visel egyebet, hanem a' maga Terhét, maga, 's hozzátartozó Gyümölsét, az Oszlop mást is valamit visel, a' mellének könnyű Felnyúlásával ellene törekedik, és éppen ez a' könnyű Ellentállás, elmúlna, ha az Oszlopon valami nehéz, levonszó Dologokat szemlélnénk.

A' Leveleket, vagy Gallyakat a' korinthusi Oszlopfőkn, ha Tölkességgel feltserélnénk, úgy látszana mintha az az Egész eggyeszerre elvágódna; mert a' Tölkének semmi Hasonlatossága sintsen, a' felnyúló, nevekded Törsökkel, és Figyelmetességünket más valamire, mint sem az eleven, és törekded Erőre vonnyák, és az Egésznek Munkálását mi reánk, rontják.

Igaz pedig az, hogy ha valami Dolognál azt kívánnjuk, hogy szépen tűnnyön Szemünkbe, Szükség, hogy az Egésznek egyűgyű Képe, más meg nem eggyező Aprólékságokkal meg ne zavartasson.

A' korinthusi Oszlop azon a' Pontonn végeződik, a' hol az Gallyak közül kitolt Szárák végre minteggy Növésikben megakadályoztatva, a' Fedél alatt Peretzkáikban (Spirales lineae) magokban visszahajlanak, és Levél 's Ág nélkül maradnak. – Ezenn Tellyességében áll osztán tökéletesen az Oszlop, a' melly minteggy több Erőt foglal még magába', mint sem hogy tsak az rajra fekvő Gerendákat hordja, és minteggy a' maga Növésének Bőségét, újra magába visszaveszi.

A' joniai Oszlop a' maga szemérmes Hátarai között marad. Lassú Emeléssel, 's gyenge Törekedéssel, de eggyesmind gyenge Szenvedéssel viseli a' felső Nyomást; nem nyúl fel egészen a' korinthusi Oszlop búja Gallyasnövéséig, a' melly a' Gerendákat mint eggy a' Levegőben tartja. – Egyűgyű Peretzlineákkal hajlik vissza magában. Gyenge Kinövési által jegyezi, tsak hogy kisebb Mértékben, mint az korinthusi Oszlop, a' belső törekded 's nevekded Erőnek Tellyességét; Visszahajlása által pedig ezen Kinövéseknek a' felső Nyomást; és az által, hogy ezen gyenge Tzirádzások, hajlongnak, de maga nem, jegyezi, sugár Termete által, benne lévő Erősséget, a' melly által az lenyomó Tehernek ellent áll.

TORNYOK, OBELISKUSOK, ÉS EMLÉKEZET-OSZLOPOK. AZ ELŐBBI ELMÉLKEDÉS TÓLDALÉKJA.

Eggy 'Torony, leg főképpen ha magánossan áll, más Világhéli Épűletnek látszik, és más féle Teremtések' Kedvéért rendeltetettnek, mint a' kik itt a' Földön laknak. –

Ellenben ha a' 'Tráján', vagy Antonin' Oszlopját tekintjük, elvész az a' Képzelet előlünk hogy Épűletet látunk, holott ezen Oszlopok olly nagyok Kerűletekre nézve is, hogy Grádsokan lehet felmenni a' 'Tetőjekig.

A' *Véssett-munkák* (bas-reliefs) mellyek Peretzlineákban tekeregnek felfelé, hogy az által a' Tsászárok Tettjeiket Örökkévalókká tegyék, a' kiknek Emlékezetekre emeltettek fel, újjal mutatták mintegy a' magok 'Tzéllyaikat, és mint valami felséges Írást úgy szemléljük, a' mellyben az jövő Nyom olvashat.

Az Obeliskus ezen Tzélra nézve felségesebb és tisztesebb Formát mutat, a' Meghegyesítés miatt, a' melly a' Viselés, vagy Emelés' Képzeletjét felnem indítja, ellenben egy Oszlop, a' melly semmit sem *tart*, 's *emel*, az Ízlés' Járékjaihoz tartozik.

Nem kerülheti el az ember hogy Vég és 'Tzél ellen valónak ne álítsa, ha az 'Tráján' és Antonin' Oszlopain, mellyek Toronymagasságúak, és minden egyéb Házak felett kiállnak, egy pár Állóképet lát, mellyek rajtok állanak. Mint 'Sámolya (Postament Fuszgestell) ezen Állóképeknek, iszonyú Nagyságú azokhoz képest az Oszlop, és még is nints egyéb semmi rajtok.

A' két arany Golyobisok helyett, mellyekbe 'Tráján', és Antonin' Ilamvai őriztetek, állanak most Péter és Pál Apostol' Állóképei ezen Oszlopokon, és furtsa *Ellenkeztet* (Contrast) formálnak azon Vésettmunkákkal mellyek hadi 'Terteit hirdetik azon Világ' Urainak, és a' mellyek szinte az Apostolok lábaikig feltekerődnek.

Hogy ezen Oszlopokat Gyönyörködéssel szemlélhessük, szükség hogy szép Foglalatra miatt mintegy Formájokat elfelejtsük: A' Szem, szükség hogy szinte a' 'Tetőig ezen kígyós Lineákon keresztül felfelé hágjon, és Sorról Sorra belőle, mintegy Könyvből olvasson.

Az Égyiptomi *Pyramis* felséges Épűlet, mert Széle, Hosszával nem egyenetlen, és a' Teteje felé menő Tsútsosodása által, dítső siralmas Emlékeztetőjellé, és sokat jelentővé lesz.

Most már állítsuk össze renddel, a' *Pyramist*, – *Obeliskust* – a' *Bákdanyoszlopot* (Kolossale Säule) – a' *Tornyot* – és a' *Tornyotskát* – és itt áll egy Léptsőnként lemenő Rendje az Ízlés' magas, és felséges Munkáinak, szinte a' gyermekes, és jádзи Munkáig.

A' *Chinai Tornyotskák*, leg-messzébb távoznak el az Régiek Építőmesterségétől, és a' leg nagyobb vagy legalatonyabb Grádusa az aprólékos, és gyermekes Ízlésnek.

A' *Minaret*-ak, vagy keskeny Tornyotskák a' török *Metseteken* (Moschee) úgy szólván nem egyebek, hanem a' 'Törökpapok Állásai, a' mellyről az Népet az Isteniszolgálatra öszvehívják, mivel ők Harangokkal nem élnek; e' szerint nem is nagyobbak 's szélesebbek mint ezen Tzél kívánja, és ez Okból nem is ellenkező vagy visszás Ízlésűek.

A' Tornokok között a' hajdani hegyes vagy éppen tsonka' Tornokok szenvedhetők-bek mint a' mostaniak. a' hol apró Dűdörödésekkel (Protuberántia) akarják eltakar-ni, az Épületnek 's annak Keskenységének, Magasságához képest való Egyenetlen-ségét.

Ez éppen olly visszás Formát mutat, mintha sok apró, 's keskeny Emeletek (Étage) különbféle Épületekből, a' helyett hogy egymás mellett állnának, egymás Tetejére rakarnának.

Legútálatossabb a' mostani Tornokokon a' Bóltozat, a' mellyet a' Tetejére rak-nak, és a' melly olyan mint egy apró 'Tsalma, egyy Orías Bálvány' Kaponyáján.

A' régiek' márványkoporsói.

Rómában a' Kapiitolium' eggy Szobájában vannak eggynehány hajdani Márványkoporsók, a' mellyek közzül eggynehányoknak Leírásokat azon Végből ide rekesztyük, hogy Példáját adjuk a' Régiek' kedves Rajzolás' Módjának.

AZ AMAZONOK' ÜTKÖZETE.

Eggygyen ezen Koporsók közzül, *Párisi* Márványból, van lerajzolva az Amazonok' Ütköze. – A' Fedelének Homlokán látja az Ember az Amazonokat, kik közzül eggynehányan sírnak, és másoknak Kezei hátra vagynak kötve.

Az Tsontok között, mellyet ezen Koporsó elrejtett, talaltatott Kővé vált Balsam, eggy kis Aranygyűrű, drága Kővekkel kirakva.

Nem valamelly Bajnok-asszony Sírhalmát jegyzik é ezen Jelentőképek, a' ki talán mint Zenobia, az Ütközetbe mentt, és mint bátor Lelkének Áldozatja elesett, és a' kit a' *Képelőmesterség* halhatatlanná akartt ebbe tenni?

A' FELFORDÍTOTT TERMINUS (HATÁRKŐ)

Más Koporsón az *Idő* képeztetik, a' melly eggy meg-hólt Ifjúnak Borítékját öleli által. –

Eggy *Terminus Háta* megett, leomolva a' Földön elterültt. –

Diána Szóvétnekkel, eggy Szerelem Istenétől kísértetve, leszáll Szekeréből, hogy Endimionját keresse. –

Ezen szép Symbolum alatt gyakran jegyezték a' régiek valamelly Ifjú' Halálát.

Fedelénn a' Koporsónak három kis Nyílások vagynak, a' mellybe' hihetőképven öntetett a' Halotti áldozatkor a' *szentelt Bor*. –

PROMETHEUS.

Ellenébe áll ennek eggy *más*, a' mellyen jobb felől *felemelkedik* Szekerén a' Nap, és túlfelől *lesüllyed, oda*, a' hol Diána, mint az Éjjelnek Istennéje mulatoz. –

Promethéus formálja az Embert Agyagból; Minerva segíti, és az most formáltt Embernek eggy *Pillangót* tesz Fejére, hogy minteggy Lelket öntsön belé.

Fentebb egy Ábrázat elmélkedve ezen újjonnan teremtettnék Sorsán, és szemlélve áll.

Amor és Psyche egymást ölelik; és ez által jelentik a' 'Test' és Lélek' Eggyességét.

Az Éltetőállatok magok Symbolumaikkal élesztik az Életet, és tartogatják mintegy rövid Állandóságát. –

De már Diána Szekere alatt, nyugszik az újjonnan készült Ember' Borítékja, és a' – Pillangó *elszáll* tőle: egy Genius *lefordult* Szővőtnekkel egy, és Koszorúval más Kezébe', szomorúan néz le a' Föld-felé. –

A' Lélek, Psyche Ábrázata alatt, Merkurius által az Elysiumba kísérterik; és Prometheus, kinek a' Keselyű *edálja* Májját, lakol az múlandó Ember' Teremtéséért.

A' Fedélen nyugszik egy Ifjú mintegy lassú Szenderedésbe', két *Mákszár* Kezébe', –

Egy Gyermeke Gyümölsőt tart egy, és Madarat a' más Kezébe'. –

Ezen Koporsót a' szép *Diadumeniánusnak* tulajdonítják. Makrinus Tsászár Fiának, a' ki Életének tizenkettődik Esztendejében, Attyával együtt meghalálozott. –

A' KIJELENTZ MÚSÁK.

Még egy más Koporsón, vannak legkellemetesebb *Helyeztetésben* (Positiv Stellung) a' kilentz Músák kiábrázolva. – Egy Őrdalán ül Szokrátes, előtte egy befátyolozott Asszony, egy alacsony Oszlopfőn (Säulenschaft) támaszkodva, a' ki véle együtt látszik böltselkedni.

Más Őrdalán Homer ülve van ábrázolva, és egy Fátyol nélkül való Asszony előtte, a' ki néki egy Nyalábírást (Volumen) nyújt.

A' Fedél, mintegy azért, hogy az Szomorúságot gyengítse, tréfás Rajzolatokkal, mint tengeri Tsudák, Nereidák, és eff. van körülvéve.

Találtatott ez az *Urna* 3. mértföldnyire Rómától, az *Ostia* felé vivő Úton.

Lehetett é vályon szép Symbolumokkal ékesíteni egy Bölts', egy Orátor', és Póéta' Koporsóját?

DIÁNA. ÉS ENDYMION.

Ezen az utolsó Koporsón leszáll Szekeréből Diána, alvó Endimionját látogatni. Morféus, a' Szerelmek, és Geniusok, Pásztorok, 's Nyájjak vannak körülötte. –

Az Fedélen öt Osztályok vagynak vésett Munkában.

Az elsőn látni lehet a' két *Párkát*, a' kik fonnyák az Életfonalát, és *Lachesist*, a' ki azt elnyesi.

A' másodikon van Telesphorus, a' Megegéségedés' Istene.

A' harmadikon Plutó, és Proserpina, Lábaik előtt Cerberus.

A' Negyedikenn Merkurius, a' ki az alsó Világra kíséri az Árnyékokat.

Az örökien Férj és Feleség ölelik egymást, eggy Ágyonn ülven: előttök Lába-
iknál Hűséget jelentő Kutyájok.

EGGY KOPORSÓKŐ.

Az Ajtónál áll eggy szép Koporsókő, a' mellyen két kerek Üreg látszik, és a'
mellyekbe' állottak Hamvaskoporsóji (Urna) eggy szerető Párnak. a' mellyről az
Fellyúlírás emlékezik.

Kedves Borzadás foglalja el az Szemlélőt, a' midőn látja, hogy ezerévi Idők után
illy szép Jelentőképek alatt tartatik fel a' Hóltak' Emlékezete. és hogy illy édes
Mód által esmértet meg az a' bölts Régiség bennünket az Halál' szomorú Képeivel.

Kn.

Leírása egy palotának Berlinben.

Báró és Fő-minister *Heinitz Úr* építette ezen Palotát a' maga Házában. Ez egy hosszas Négyseglet. Az Oldalfalaknak minden Végén nyílik egy Ajtó, úgy hogy mind a' négy Béjárás a' Palotában tökéletes Szimetriával általellenben esik.

Hat festett joniai Oszlopok a' hosszú Óldalakon egy Folyosót látszarnak formálni: – Úgy tetszik mintha kiállnának az Oszlopok, és homályos Mélyében hátralépne a' Fal, úgy hogy ezen szerentsés Szemfényvesztés által az egész Palota látszatik tágasodni.

Hogy a' Fedél nagyon nehézkesnek ne tessen, és ne közelítsen a' Földhöz, szorgalmatosan elvan kerülve minden felesleg való 'Tzifraság.

Egy együgyű *Ovál* (Hosszúkerék) jegyzi ki az egész Hely' Tágasságát, a' mellyből függnek le tízenkét nagy Űveggyertyatartók, és a' mellyek úgy vannak elrendelve, hogy az Világosítás felülről lefelé tökéletesen esik.

A' négy Ajtó felett nagy Véséttmunkák vannak rajzolva, és minden Ajtónak Ódala mellett egy hajdani Állókép Értz (Bronze) formában Festékekkel követve.

A' tsalárd Mélyítésében az Oszlopok' Hátá megett újra homályos Festékekkel Véséttmunkák vannak ábrázolva. – Az egyik hosszú Óldalnak a' Közepén felemelődik, egy fehér Márványból készült Kandalló együgyű Párkázattal.

Az alsó és felső Végén a' Palotának, az Ablak és Tűkörök között, egyes, hajdani Képeket majmoló Figurák állanak.

A' Színek a' mellyek itt Festék által követve vannak ezek: A' Fala a' Palotának *Gránit*. Az Oszlopok sárga, veresses Erekkal tarkázott Márvány (*Giallo Anticho*). Az Oszlop 'Sámolyok és Fejek darabos Márvány. – Illyen az Gerendázat, és Fedél is, tsak gyengédebb a' Veressége. Az Értz formára festett Állóképek' 'Sámolyai *Porphyr* mutatnak. Az Ajtók Értz formára festettek.

A' Főbejárást e' Palotában ékesíti, (en bas relief) Véséttmunka formánn a' *Flora' Innepe*. A' más Ajtón fellyül a' *Tzeres' Áldozattya*, a' harmadikonn Szilen a' Vadisteknek (Faunus) és *Bacchantoktól* kísértetve, a' negyedik felett van *Herkules' Mennyezője* az Ifjúság' Istennéjével.

Ezen Mythológiából szedett Ábrázolatok jelentik, nem Betű szerént és vastagon, hanem tsendes, és titkos Íntés formán, Tavaszát, Nyarát, és Ősszét az emberi Életnek, és Juralmát a' munkás, és nagy Tettekkel tellyes Virtusnak.

Az Oszlopok' Hátá megett vannak az egy Óldalon Véséttmunka formán, *Theseus Bajnok' Tettei*, és a' másón az *Viadalpályák, a' Herkules' küszködő Játékjaiban*.

A' FLORA' INNEPE. (A' FŐ-BEJÁRÁS FELETT)

Ágyon nyugszik a' Virágok' Istennéje... Zefir szállongva visz hozzá egy Rózsakoszorút... Fejénél Hárfát penget Amor – Lábánál Virágokon szunnyadoz egy Genius – Szerelemistenkék (Amoretten) repdesnek Fekvőhelye körül... A' Kelle-metességek (Gratie) Amor' Fegyverét egy Myrtusfához kötik... Más felől egy szerető Pár, Éltek' Ősszé-benn. Örömmel szemlélik a' Tavaszélet' fiatal Játékjait. – Egy Viráglántot tartnak Kezekbe', és ezzel tolmácsolják azon vídám Napokat, a' mellyekbe őket, legelőször ilyen Kötél öszvekaptsolta.

Ez alatt áll két hajdani Állókép (antike) Értz Formára készítve. Egyfelől a' hatalmas Amor, tellyes Hatalmának Érzésével, és pajkossan gúnyolja az Isteneket – másfelől Psyche, a' ki Vénus' Tálalma ellenére, megnyítja az Szekrénykét, mellybe az Szépség' Kellemeit gondolta elrejtve lenni, és a' mellyből halálos Gőz párolog fel. –

APOLLÓ, ÉS HÍÁTZÍN'TH.

Sajnálkozva terjeszti Apolló Karjait a' lerogyott Kedvesse után, a' kit egy szeren-tétlen Tányérhajtás (Discus) a' Játékban halálössan megsebesített. A' haldokló Ifjú, még Lerogyásában tartja széllzelzött Homlokát. – Hamvaiból tsiráztatta a' Szép-ség' és Ifjúság' Istene azon Virágot, a' melly elszunnyadt Kedvesének Nevét ma is viseli.

THESEUS.

Most szállott meg Krétába. – Látni lehet a' Rév-nél Hajóját – Minos' Leánya Áriádné a' Gombolyagot nyújtja, a' mellynek Fonala által, a' Tévelykertből (Labyrinthus) kiszabadúljon.

THESEUS' GYŐZEDELME A' MINOTAURUSONN.

Leverve fekszik Minotaurus – a' fiatal Bajnok. Buzogánnyal felfegyverkezve Nyakszírton tapodja: Arhene' Gyermkei 's Leányai, a' kik Áldozatúl vóltak szent-telve, örvendező Szemléléssel, és Bámúlással néznek a' levertt Tsuda-állatra.

A' HÓRÁK.

Három Karjaikat általótt, tántzoló Hórák, a' Kandalló felett az repülő Időt je-gyezik.

THESEUS, ÉS PYRITHOUS.

Itű baráti Kötelekkel voltak ezek egymáshoz tsatolva. – Pirithous Mennyegzőjénél Hipodámiával az Centaurusok Vendégül voltak híva. – Részegek lévén a' Bórtúl. és Szerelemtúl, a' Gazdálkodás' szent Kötelességét megakarták sérteni, és a' Mennyasszonyt elragadni. A' Bajnok szívű Theseus ellentállt ezen Ragadomány-nak, és elűzte Barátjától a' fenyegetődző Veszedeimet. – Kíszködvé van kiábrázolva, mint ütötte Földhöz a' Centaurusoknak egygyikét, és a' mást fenyegeti, a' ki Hipodámiát elakarja ragadni: a' többeknek Ábrázatján festve van a' Zavarodás, és Bámúlás.

THESEUS, ÉS ÁRIÁDNE.

Áriadne, elhagyattatva Theseustól, kesereg az magános Kősziklán Náxos Szigetében. – Felpuffedtt Vitorlákkal lárszik Theseus' Hajója – Bachus vígasztalja az elhagyatottat, és Hajának Ékességét, melyet az Ég felé felvet, Tsillagkoszorúvá változtatja.

PROSERPINA' ELRAGADÁSA.

A' megkérdelhetetlen Plútó elragadja a' Szűz Proserpinát, a' kinek még a' leszakasztott Virágok is Kezében vannak, és leviszi az Alsóvilágra – sebessen zörög lefelé Szekere a' fekete Stryxre – és az Ifjúság, és Szépség a' Halál Zsákmányává lesznek.

CERES' ÁLDOZATJA. (A' MÁSODIK BEJÁRÁS FELETT.)

Ceres, Proserpinának Anyja. Sárkánytól vonatott Szekérbe hág. – Az Aetnán gyújtotta meg Fáklyáját, mellyel az Éjjelt megvilágosította, hogy a' Föld' Rejtekeiben keresse elveszett Leányát. – Míg a' bánatos Anya kesereg, érzi a' Föld' jóltévé Jelenlétét, és vígad Áldásának... Megtanítja Triptolemust a' Földművelésre – A' Marhák vonnyák az Ékét – a' Szántóvető hasítja a' Barázdát – és önti a' nemes Magot. – A' más Óldalan az Aratás' Innepe kezdődik, és Ceres' Óltáránál telyes Kévek áldoztatnak az Aratóktól, és Aratónéktól – Középen büszkélkedik egy Fa Gyümölcseivel, a' melly szép Jelentőképe az tápláló Föld' áldott Bőségének.

Valamint Amor és Psyche az Élet' Tavaszát jegyezték, úgy jelentik az *Minerva'* *Mercurius'* Állóképei az férfiu Idő' komorabb Foglalatosságait.

Egy Részén az Ablaknak van egy Ilatárkő, (Terme) egy hajdani Lámpás' Formája után; az másikon egy Bachus' Papja a' Herculani Képmások szerint; és Középen van egy Najada (Tengeriszűz) egy Tengerilovat körülkapcsolva, kirajzolva.

SZILENUS.
(A' HARMADIK BEJÁRÁS FELETT)

Az öreg Szilenus, tántorogva, és Bortól részegen tartatik Pán, a' kinek Thyrsus van Kezébe, és egy gyenge Nímfa által, a' kikre támaszkodik, – két Geniusok tsomoszolnak Bort a' Hordóba – víg Munkások mellé fűjja egy Faunus a' kettős Nádat. – Egy asztali Társaság koszorúzza magát, és letelepedik a' Vendégséghez, a' hol három lefüggő Állorták jelentik a' tréfás és comicus Jádziságot. – Fialat Szatirusok és Bakhanthék másfelől vezetik Szilenus' Szamarát, és ösztönözik a' Thyrsus-bortól a' sebesebb Lépésre. – Egy a' Bakhanthék közül egy szép Ivó-edényt tart Kezébe'. Az egész Sereget bezárja egy, a' ki nagy iszonyú Hordót emel, és melleleg egy fiatal Szatirus, egy Bakkal öklelőve – az egész Festésben tréfás Pajkosság látszik.

Mint Állóképek vannak egyfelől Bakhus' jobbában Thyrsus botja, baljával Fejét támasztja – másfelől az Egésség' Istennéje, a' ki a' szelíd Kígyót Tsészéjéből itatja – mind kettő olly Istenség, melly az Életnek hanyatló őszi Idejét gyámolítják.

BÁKHUS TIGRISEKTŐL VONTT SZEKERÉBEN.

Bakhus Jobbjában Thyrsus' botja, Baljával Térdjére támaszkodva, ül Tigrisektől vontt Szekerében, mellyen Amor kotsiskodik, mert csak a' Bor' és Szerelem' Istenei szelédíthetik meg a' Vadakat, a' mellyek örömet hajtyák Nyakokat a' vidámfító Istenség' Járma alá.

Már most az Öröm, és a' Gyönyörűség munkás Életre változik, azért következnek,

AZ OLYMPIAI JÁTÉKOK' KÜSZKÖDÉSEI.
AZ ÉKESSZÓLLÁS' VETEKEDÉSE.

Egy ifjú Orátor, kis emeletű Helyen, Baljában egy Tekertspapíros, Beszédjét, Jobbjának tsendes Mozdulásával kíséri. – A' halgató Tsoport, Ifjak, Gyermekek, Vének, körülállják, és mások mint Bírák ülnek, hogy a' Jutalmakat a' szerént a' mint ítélnék kioszthassák.

Mindnyájan a' Beszéllő felé figyelmeznak, de Helyhetésekben, Ortájjik' Mozdulásában, Minájokban különböző Kinyomás vagyon.

A' BÍRKÓZÁSBAN VALÓ VETEKEDÉS.

A' Sorompókon túl állnak a' Szemlélők, két kis Tzél helyett szolgáló *Pirámisok*, a' mellyek körül forgottak a' Szekerek, jegyezik a' Viadal-piatzot, a' mellyen a' Játékok tartattak. Két Pár Küszködők állanak rajta, kik egymással küszködnek. Egy a' mást már leverte; a' más Párnál kétes még a' Győzelem.

A' SZEKEREZÉSBEN VALÓ VETEKEDÉS.

Ugyan azon Viadalpiatzon változik a' Jelenés. Két Vetekedők, Szekereikkel, mellyek a' Tzél felé sietnek, őrzik futó Lovaiikat – eggy öszvehúllott Kerék elragadja a' legelsőnek Győzedelmét.

A' TÁNYÉRHAJTÁSBAN VALÓ VETEKEDÉS.

A' Nézőszín nem változik. – és az Kűszködések helyett a' Tányérhajtás következik; különböző Helyhetésekben állanak a' két Tányérhajtók, az eggy a' Sebesség, és minden Érőinak' Erőltetésével, a' más Tsendességgel, és nyugott Méregetéssel, hogy az Perszakasztó Hajtást kerestől a' Levegőn elvesse. –

A' Munkára most Jutalom következik –

A' JUTALMAK' OSZTOGATÁSA.

A' Bírák körülülnek Székeken a' Viadalpiatz' Végén, a' Pályának Tzéllya mellett, és osztogatják a' Jutalmakat – Eggy Ifjú szemérmes Áállással elveszi a' Vadolajágból kötött Koszorút, melly a' Győzedelmesek' Jutalma volt. A' többek várakozva Hátta meggett állnak, hogy ha a' Rend reájok érkezik, a' Bírák' elejében lépjenek.

HERKULES.

Herkules Admetet vezeti, a' ki vídám Elragadtatásban nyújtja ki Karjait, az Árnycékok' Országából gyászolt Hítese felé. – A' háromfejű Cerberus, megkötözve a' Mennykövek' Istenének Fija által, Lábához törlözködik.

HERKULES' MENNYEGZŐJE AZ IFJÚSÁG' ISTENNÉJÉVEL. (A' NEGYEDIK BEJÁRÁS FELETT)

Herkules Baljával Buzogánnyára támaszkodva, nyújtja Kezét Hebenek a' örök Szöverségre. A' megengesztelődött Junó, ülven a' Mennykövek' Istene mellett, megáldja ezen Szövetkezést. Jupiter' Füléhez, minteggy Üzenetet hozva, hajlik Merkur. Másfelől, mindjárt az öszvekeltt Pár mellett üli Vénus, a' ki Eros-t lekötözve tartja, míg az alatt *Anteros* Lábaiknál játszadozik. – Plutó még eggyyszer oda nyújtja Proserpinának az Almát, melly által örökre övévé lett. Az Istenek' Gyülekezetét be zárják a' Kellemetességek. – Junó és Jupiter mellett vannak Merkur és Vulkán Beszédbe bémérülve, és Apollótól eggy sokat jelentő Íntés által az Kellemetességek felé útasítatnak, kiknek a' Böltesség is hódolni tartozik.

Ganymedes itatja Jupitér' Sassát, a' melly Körmei között tartja a' Mennykővet –
A' Vésettmunkák alatt kétfelén az Ajtónak, vagynak az Apolló' és Diána' Állóké-
pei, szabad Helyhetésben, és bezárják az Egészet, 's jelentik a' mindég visszaforduló
Ifjúdását a' Természethez, a' Teremtésben. –
Eggy Vesta Papnéja, a' ki az Áldozókorsót kiönti az Óltárra. –
Eggy Genius, a' melly Pegasust nyargaltában forgatja. –
Eggy Terme – ékesítik a' Közöket az Ablakok között. –

A' Windsori erdő.

MYLORD LANSDOWNHIOZ.

Popé szerént – szabadon.

Éneklek a' Windsori Ligetet, és annak Barlangit, mellyekben a' Mú'sák és a' Királyok Múlatozást találnak. Nimfák! kiknek Jelenlétek szépíti ez Helyeket, nyissátok-meg az én Kedvemért szent Forrásaitokat, hadd szökdétseljének a' buzgó Habok Lantomnak Hangjain, azután eresszettek be engemet is árnyékos Kunyhóitokba. Ti is Isteni Szépek! kik az együgyű Pásztorokba Verseket lehelletek, Igyekezetemet segélljétek. Granville parantsolta, hogy énekeljek én; az a' Granville, a' ki a' Mú'sákkal issza, a' Castálius Forrás' édes Nektárját. – Az Alcínous' Kertjeit már régen elhervasztotta a' Boreás; még is feleleveníti bennetek, 's szeretteti veletek azokat a' Verseknek bájló Ereje: óh miért nints az az Ereje az én gyenge Mú'sámnak, midőn az a' Windsori Ligeret akarja halhatatlanítani.

A' Halmok és Völgyek, a' Mezők, mellyeken Látásink gyönyörűségesen végződnek, a' messzire elnyúló 'Térségek, a' Föld és a' Víz, szép Öszve-elegyedéssel váltják fel egymást; nem azért, mintha Hadat igyekeznének egymást közt indítani, mint a' Zűrzavarnak (Chaos) Kebelében; hanem hogy eggy tsudálatos Egészet készítsenek, valamint a' sok egymástól különböző Dolgok a' Természetben, az Egészet tökélleresztik.

A' habzó Ligetek építenek itt eggy különböző Játsszószínt. – A' Tél álomhozó Italt ad itt a' Gyönyörűségeknek, a' mellytől megrészegülvén ezek, alusznak e' kies Ligetnek Kebelében, mind addig, míg a' gyenge Levelek Szárnyaikon elhosszítják a' vidám Tavaszt – Ennek pirossolló Hajnala Harmat gyöngy' Tsepjeit tsepgeti ő reájok; Elevenséget lehellenek ezek a' Böltsőben heverő Vigasságokba. – Egyet szől hozzájuk a' mosolygó Tavasz; megcsémérik ők az ő Szavát, és a' Zefírnak gyenge Susogása kiüti Szemeikből a' hosszas Álomot. – Megelevenedvén ezek Kezet fognak a' mosolygó Grátziákkal, és nyájas Szavaikkal közükbe hívogatják az Halhatatlanokat a' Múlatásra: Örömet találnak ő köztök mindenen. – Láthatod itt a' Tudósr a' Természetnek szemfényvesztő Gyönyörűségeibe' elmerülve. – a' Természet' Visgálót a' Plánták' hatalmas Alkotójának Thronusa előtt térdepelni; – a' Vadászt a' Vadak' Kergetésében gyönyörködni; láthatod itt a' boldogabb Halandóknak, a' Pásztoroknak, Kunyóknak' Tetejét tsillámlani. – Nints olly Teremtés, a' mellyet a' Gyönyörűségek mindjárt a' Liger' Kezdetétől Kézen fogva nem vennének magok közé, a' mellyeknek Szépségeket egyedül azok festhetik, a' kik érzik. Irígy Szemekkel nézi mind ezeket a' Nap; elhaggya érettek ama' Kárpitot, mellyet ő néha kék Színre fest, néha pedig Homállyal béborít, hogy annakutánna édesebben érezhesék a' Halandók, Sógárinak Kedvességét; elhaggya aranyos Szekerét, és egyedül egynehány Sógárok követik őtet. De minekelőtte ezen Szépeknek Nektárját kóstolhatná, Engedelmet kell neki koldúlni a' magas 'Tédrusoktól, hogy a' Ligetbe

béhótsáttasson. De imé ezen kevély Fák nem elégsznek meg véle, hogy a' sűrű Felhőknek parantsolnak, hogy azoknak Útaikat magas Tetejekkel meggátolják; hanem Törvényt szabnak az Isten Phoebusnak is; csak némelly Sűgárait borsátják be, vagy a' közöttök fekvő Téréségekre, hogy a' Virágokba beszállván, azoknak Poharait meddőkké tegyék a' balsamos Illatoknak Szűlésére; avagy Hegyeiknek Ódalaira, hogy az ott buzgó Kristályfolyamatoknak habzó Vízeiben fürödjének, vagy pedig a' Fák' Levelcín az ártatlan Zefírral játszadozzanak. Óh mint veszekesznek amott a' Sűgárok, hogy mellyik legyen első a' Bémenetelben, hogy mellyik tsókolja az ott mulatozó Pallást, és Diánát! – Itt a' Téréségeknél barnálló Színe világít az Olajfák között, amott a' kékelő Hegyek rejtik el Tetejeiket a' Fellegekben.

Az Indusoknak dítséretes Plántái, és azon Nőtevények, mellyek Bal'sammal, és Gyántával illatoznak, nem serkentik fel annyira Figyelmetességünket, mint a' Tserfák, a' mellyek virágoztatják nálunk a' Kereskedést, és minket a' Tengernek Uraivá tesznek. Nem tsinál olly elragadó Tekintetet, az Olympus' Teteje, mellyet gyakorta meglátogatnak a' Halhatatlanok, mint a' millyennel kedveskednek a' mi alacsony Dombjaink, mellyeknek termékeny Teteji egyesítik az Istenek' Ajándékát. – Ott legelteti Pán bégető Bárányait; Pomona a' Bővségnek tellyes Kosarából önti Gyümölteit; a' Virágok, mellyek az ott sétáló Isten-asszony' Nyomainak Jegyei, kinyílt Tsészéjekkel várják a' napnyúgotti Szellőt, hogy benne a' kis Amorokkal hívalkodjon; az Áért az ő vékony Poraik befűszerszámazzák; amott a' Kőszírtól sebessen lerohanó Patakotska félénken ballagdogál, hogy Nímfiá mulatassák itt magokat; itt a' Fák, Árnyékaikba hívogatják az elfáradt Utast, Ágaiknak a' Fülemile köszönti az Hajnalt. Itt a' Tamariska árúlja Bíbórpalástját; amott a' Tenger' közepében zöldellő Szigeteken ründöklének az Aranykalászkok, Ceres' gazdag Ajándéki, mellyek lehajtott Fejekkel bizonyítják, melly készen várják az Aratónak metsző Sarlóját. – A' Szorgalmatosság, a' Gazdagságnak édes Anyja, mosolyog a' munkáltatott Földeknek Látásán, és nyílt Fülekkel halgatja a' Szerentsének, és Békességnek Szavait, a' mellyek ezt hangoztatják: *Anna uralkodik ez Helyeken.*

A' Mezők és a' Ligetek egészen más Színt mutatnak minékünk akkor, mikor az essős Aretúrus beborítja az Eget Fellegekkel; nem egyébre valók a' termékeny Essők, hanem hogy egynéhány Szempillantásokig a' mi kies Sétálásainkat félbeszakasszák, de egyszersmind a' Levegőt minden Motskoktól megmossák, hogy Egységünk megújult Levegővel frissítsen: ők termékenyítik az sárga Kalászkokat; ők parantsolnak hatalmas Szavokkal a' Fáknek, hogy Gyümölteiket Számunkra jól elkészítsék: ők festik szebb Színre a' Virágokat, hogy azok Szemeinket Szépsegekkel, Szaglásunkat fűszerszámos Illatokkal bétöltsék. – Eggy kevés Szomorúsága után a' Természetnek, mellyben Könnyeket láttatni, újabb Vidámságot szűlnek.

Abban az Időben, a' mellyben a' Zuzmaráz feje Színre festi Zöldségtől árva Ligetek' Tetejét: a' Madarász felfegyverkezik Puskájával, feljárja a' nedves Helyeket, a' hol a' Harkály a' Magánosságban gyönyörködik, és ezeket is a' hol már a' Levelek nem fedezik a' Fákat: reá intézi az ártatlan Madárkára, Halált menydörgő Tsőjének Szemeit, és most Bibitzet, melly a' mezőt nyesi, majd pedig a' Fülemilét, melly magát az Egek felé emeli, sebheti halálosan. – Bámúlhatsz ezen Agárnak Szaguldásán, melly a' Fogolyt felleppenti: a' Madár felemelkedvén a' Fellegek felé

győzedelmes Szárnyaival, bosszontja a' maga Ellenségének Keresését: de az ő Öröme rövid: nem sokára megérzi ő a' gyilkoló Golyóbisznak Hatalmát: leesik: magát hánnya, veti, és meghal. Mi Hasznót hajtottak néki a' tündöklő és különböző Színek, a' Biborszín Táréj, az a' szép Karika, melly Nyakát kerítette, Tollainak fénylő zöld Színe, a' megfestetett Szárnyak, és az ő aranyos Melyje?

A' Tavasz' Visszajöttével a' Halász, a' Hallgatásnak Barátja, tartja a' reszkető Fát Kezeiben. Az ő Tekintetében ül a' Reménység, és e' vigyáztatja őket figyelmetes Szemekkel arra a' Rúdra, a' mellyet leeresztett, és a' Nádkra, mellyek a' Szél által megindítatván, egymást tsokolgatják. – Óh mitsoda tsalárd Étekek akar titeket, Vizeknek egygyűgyí Lakosi, ez a' ravasz Halász megfogni! Ne hidjete az ő Ételeinek, mellyeket néktek vetett: kerüljétek az ő általa néktek vettetett Tört, nem egyébre való ez a' Pózna, a' mellyet közitekbe leeresztett, hanem hogy a' Vizektől, a' ti kedves lakó Helyeitekől megfosszon titeket, hogy Horgára keríthesse a' Báronyságnak festetett úszó Állatokat, az ezüstös Ángolnát, az Aranyhéjú Potykát, a' Karma'sinnal tarkázott Pisztrángot, és a' Tsukát, a' vízi Térségnek Tyránnusát.

Midőn a' Nap Szekerét a' Rákba helyezteté, midőn a' Sirius' égető Melege Hálált kiáltt kegyetlen Szavaival a' Plántáknak: akkor a' Vadász elfoglalja egyik Bémenetelét az Erdőnek, és Nyílaít a' Szarvasra intézi: hujába' kerül ez a' néki vetett Tört, mert csak ugyan belé akadván Prédájává lesz annak. – Az ő Paripája, alig szenvedheti már Lábaín a' Békót – ezer Lépéseket tessz Futása előtt, és a' távol lévő Mezőt is veri szikrázó Patkója.

Óh ti! Kiknek a' Vadászathoz való Tűzeteket lobbantja az Ifjúságnak Tüze, járjátok fel gyors Lépésekkel a' Halmokat és Völgyeket: fújjátok meg a' Kűrtöt, és habzó Hálóitokat terjesszétek ki. – Már az Ősz a' Nap' égető Melegét mérsékeli, és a' Patsirta Maggal ráplálja magát. – A' Reménység által vezettetett Agár meggyőzi a' maga Urát a' Szaladásban: néha gyorsan általszalad a' Berkeken, és Tziholásával hívja a' Vadászt; néha pedig a' Szelek' Fúvallása által visszafordítatván, lefekszik, és figyelmetes Szemekkel nézi a' Prédát, míg az tökéletesen belé nem keveredik a' Hálóba, melly egy kevéssé ki volt terjesztve. – Ha a' kis Dolgokat a' nagyokhoz lehet hasonlítani: éppen így tselekesznek Albionnak hadakozó Fiai, midőn valamely Várat megakarnak venni, a' mellynek Bővsége és Földének Termékenysége őket biztatja: lassú Lépésekkel vonóznak a' Vár felé, vigyázó Szemekkel nézik az abban lévőeknek minden Mozsáit, míg végtére az erőtelen Népre ráútnak, és ki-szegeznek nagy Britanniának Zászlóit Hirtelenséggel.

Ha Árkádia dítsérte a' maga Térségeit, hogy a' Látóna' Leánya azokat szerette látogatni, ezen Dítséret tiéd légyen, óh Windsor! A' te őrző Istenasszonyod e' nagy Királyné, a' kinek Fénnye fellyűlmúlja Diánát, és a' ki, mint amaz, kiterjeszti messzére Birodalmát a' Tenger' Habjaín. – A' te Istenasszonyod fellyebb betsűli Windsort, a' Tzinthia' Ligeteinél. Hányszor általfutkossa ő ezt ragadó Lépésekkel, hányszor helyezteté magát egy tiszta Forrás mellé, a' maga Nimfáinak közepette.

Egy ezek között, Thamesis Istenasszonyának a' Leánya, Lodóne, híres volt, a' maga Szépségéről. (Az én Músám el-felejtette eddig Lodónét énekelni, holott ő nála méltóbb erre senki se' lett volna) A' tündöklő Sűgárok, és a' nevededő Hóld nélkül is, megérdemlette ő, hogy Diána' Nimfái között Helyt találjon. – Érzéketlen volt ő minden Dítséretekre, a' mellyek az ő Szépségét magasztalták: Lodóne nem

tudra a' benne lévő, magához ritkosan vonzó Erőt, és nem esmért egyéb Gyönyörűséget, hanem hogy megszécsíthesse az Őzt, legsebesebb Futásában.

Egy Nap, mellyen ennek a' szép Nímfának Tegze, és lenyúló Hajai, Vállainn függöttek, eltévedt a' Vadászatról. Kiábálta ő sokszor Nímfarárait, de nem hallották: Kürtöltt Agarainak, de ezek sem jöttek. Midőn így tébolyogna meglátta őtet Pán, belészeretett ő belé, és kergette. Az ő Szaladása lelkesítette az Istent, és az Istennek Tűzét nevelte a' Nímfának Futása. – Midőn a' Saskeselyő gyilkos Körmeivel hasítja a' Levegőt, hogy a' gyenge Galambot Prédájává tehesse, sokkal kevesebbé retteg ez, mint Lodóne kerüli ezt az előtte gyűlölt Szerelme. Rettégvén az ő Lépcsinek Hangjától, a' Rózsák mind lehűltek Ortzájáról, és minden Vér Jéggé váltt Ereiben. Végtére a' Pán' Árnyéka kísérte meg őtet, a' már lefelé tsúszó Nap által meghosszabbúltt Árnyék; végtére megérzette ő a' közelgető Istennek Lehelletét. Híjába' hívta Segítségül a' Nímfa a' maga Attyát. Pán őtet megragadta... Megrettenvén akkor, ezen Hangokat eresztette ki; de a' mellyeket kettévágott a' Zörgés „Óh Diána! Óh!... én elhagyom a' te Társaságodat; engedd meg hát nekem, hogy sírathassam Esetemet azon Helyekenn, mellyek engemet láttak szűlletetni” Így szóllott, és az ő Kesergései apródonként elolvadtak, és egy Ezüst-szín Habbá változtak. Az Ezüst-szín Hab most is fenntartja Hidegségét, nem szűnik meg mozogni, és hordozza mindenkor *Lodóne'* (le Loddon) Nevét, az Erdőt szereti ez a' Nímfa, és gyönyörködik a' Vadászatan mindenkor.

Diánna földött sokszor ennek tiszta Vízeiben, és nevedtek Síralmi mindenkor, valamikor Társának Esete Eszébe jutott. Sokszor egy Pásztor, hogy tisztelhesse Diánnát, elment ennek Forrási mellé, és megsalattatván Láta, nézte ott a' Fellegetek mozogni ő alatta, a' Hegyeknek Bérteit felfordúlva, a' Földet, mellyet tsinálnak a' Tserék, mellyek a' Hegyeknek Meredékeit befedezik, a' Fákat, mellyek reszketnek a' Habok' Keblében, és az ő Nyájait, mellyeket szeretett. Tsendesén folyt a' Víz és nem ment vissza ezenn szép Hellyeire a' Földnek, elvesztette magát utóljára a' Tamesisbe.

Óh kedves Folyó az Ég előtt! melly dítösséges Sorsod van néked! Te nézed egy kevély Rátartisággal a' nagy tekintetű Tserfák' Ágainak, mellyek az Erdőt befedik, Jádódozásokat, és a' mellyek minékünk adják a' Tengeri Főuralkodást. Minden Adók közt, mellyeket Neptunus ad, nints olly nagy egy is, mint a' millyet fizet a' te Vízeidnek. A' Tenger nints olly gazdag mint te! Vagynak é valamelly Vízeknek Partjai olly kedveltetők, vagyon é valamelly Tó olly szerethető, és valamelly Patak, mellynek Vízei olly tündöklők volnának, mint a' te Habjaid? A' Költők által annyira dítért Padus, a' maga Folyamatjában nem lát olly szép Tartományokat, mint te, mikor feredsz a' Windsor mellett, és a' Birodalom' Tsillagai nem fénylenek annyira, mint azok a' Szépségek, mellyek Vízeidben lakoznak.

Bóldog, a' kit az ő Fejedelmének mindenféle Kedvezései tetéznék, és minden, Polgár-társai szeretnek! bóldogabb sokkal, a' kit a' Témészernek magához vonzó Ereje érzékenyít, a' ki a' Mú'sák' Barátságát kedvelli, és az Erdőnek Árnyékait, a' ki fellyebb betsül egy esméretlen Megelégedést, egy tündér Bóldogságnál: üres Óráit elosztja a' Gyakorlás, Tanulás, és Nyígodalom közt. Egy hosszas Ideig tartó Egésséggel bíztatja őtet a' Fűveknek Segedelme, a' mellyeket saját Kezeivel szakaszt le, és talál Eszközöket itt a' Chimiára, az Értzek' Erejének, és a' Virágok'

Illatjának Felmagasztalására. Most vizsgálja a' 'Tsillagokat, elbámúl ennyi külömböző Világoknak Látásában, meríti a' Régieknek gazdag Forrásokból a' Bóltsséget, tanátskozik a' Hóltakkal, és egy Szempillantásbann megéled: majd gondolkozva tétovázó Lépésekkel eljárja a' Halgatásnak szentelt Helyeket, egy bólt és okos Embernek Kötelességeit Eszébe' forgatja, a' két végső Pont közt egy igazi Közepet talál: nézi a' Természetnek elragadó Szépségeit, és előre ellátja a' maga Végét: az Ég felé, amaz eggyedül Halhatatlan felé emeli 'Tekintetét, elrendeli a' maga Lelkét is, hogy innen alólról emelkedjen fel a' tsillagos Kárpitok felé, hogy esmérje meg a' maga Hazáját, és légyen érzékeny azon Jókra, mellyek onnan lejönek. E' vólt az Életnek azon Neme, mellyen a' nagy Scipió sokszor tsudálkozott, és ennek Édességét kóstoltak Attilius és...

Óh ti, kik az én Lelkemet szeretni meg nem szűntök, és, a' kik sok elragadó Édességeket hoztok előmbé, Múzsák! vigyetek le engemet valamelyikbe ezek közül az árnyékos nyúgovó Helyek közül, a' hol az Árnyék, és a' Hívesség uralkodnak a' 'Tamesis tsendes Partjai felett! Úgy látom, mintha a' zöldellő Ligetek magok jönnének Szemeim eleibe, és az én Füleimet verik az egymással mesterségesen megeggyező Énekek. Vezetetvén az ő Énekektől, láttam a' Helyeket, a' hol *Denhám* a' maga méltóságos Énekeit először a' mezei Istenekhez intézte, és a' hol *Cowley*, megszűnővén lélekzené, megszünt énekelni is.

Midőn ezen két Apolló' Barátnak szomorú Elmúlásokat láttam, tsak nem Semmivé lettem: a' Folyónak Vizei Könnyhullatásokkal folytak, a' Hattyúk hallattatták Halotri Énekeiket, és a' Múzsák felfüggesztették a' Fűzfákra megnémult Lantjait.

Kegyetlen Halál! te kárhoztattad Halgatásra a' Cowley és Denhám Isteni Szavokat? Mit nem tselekedhetsz te? – – De mit látok! – – Az Erdő kezd vissza-venni régi Örömet – – Mind újra megéledtek azok? Jól vagyon Grenville énekel már, Ez az Milord, a' ki újj Kedveltetéseket vezet a' mi Múlató-Helyeinkre. Újra beállítja a' Mú'sákat régi Lakásokba, az Egekig emeli a' Vindsori Halmokat, és ennek Ligeteit, egy mindenkor születő Zöldséggel, festi.

Surrey (a' múlt Száznak Grenvilléje) itt viszen halhatatlan Áldozatokat a' Szűzeknek, az ő Tolla és Fegyvere egyenlőképpen győzödelmeskedtek a' Feledékenységgem. Őtet énekel legszébb Része az emberi Nemzetnek, a' ki hadakozott Hazájának Ellenségeivel, a' ki győzödelmes vólt a' Mársz' Mezején, és a' kinek Lantjával egyesítik már Énekeiket a' Gráziák.

Gyengébb az én Mú'sám, mint eléggé megdítsérhetné ezt a' Vitézt, a' kinek Világra Jöttét Öröm' Könnyekkel nézte Vindsor, és a' kit Halála után is maga Kebelébe rejtett Vindsor. Éneklek én halhatatlan 'Tselekedeteir III-dik *Eduardnak*, a' kinek győzödelmes Szekerét követték a' megkötözött Királyok, és a' kit a' Győzedelem koronázott meg maga Kezeivel a' Creiy' 'Térségeinn.

Nincsenek Hangok, mellyek kinyomhatnák II-dik *Henrik*' szomorú Esztét: van mindazáltal egy Márvány, a' melly sírassa ezen saját Népe által megőlettetett Királyt, Eduard, a' kitől annyira félték, ő mellé tétetett, és azok a' Fejedelmek, a' kiknek Kevélysége megakart esmérni e' Világnak Határit, bevagnak zárva egy Sírban. Olyan Lakozás ez, a' hol a' Nagyok Nyúgodalmat találnak, és a' hol a' Jobbágnak Hamvai mérészelnek a' 'Tiránnusával összeelegyedni.

Mitsoda Emlékeztető-kő ez a' Károlyé, melyly olly híres? avagy mitsoda homályos Hely ez, mitsoda Temetőimárvány Fellyűlírás nélkül? Irtóztató Mérészség! Híjjába igyekezel te óh Álbion Síralmaiddal legfeketébbé tenni azonn Motskot. Láthattad hogy a' te Fijaidat mint aratta le a' dögleletes Nyavalya, a' te Templomodat Tűzek emésztették meg, a' belső Hadak miatt folyt a' hazafiúi Vér; nem dítseretes Sebhelyek ezek, és gyalázatos Győzödelmek mind ezek. Utóljára Anna egyet szóllott: „Szűnjön meg a' Veszekedés.” Ezt kiáltotta, és azonnal mindenűtt Békesség lett.

Ezen szerentsés Szempillantásban a' Tamesis Istenasszonya felemelte tisztelendő Fejét nedves ágyából. Az ő Hajairól Ró'sák hullottak, és szépen tsillámló Harmatok tsepegtek, és az ő Hajfűrtjeinek Fénnye meg-aranyozta a' Habokat; a' Hóldnak, melyly egyszer felemeli, másszor viszont leeresztí az ő Vízeit, Képe vala kimetszve az ő Vedrén; az Álbioni Felségnek. Állóképei ékesítették Partjait; és az ő Testvéri, a' Tengernek Fijai, az ő Királyi-székit Sorjába' körülállván, fizetik néki az Adót az ő Vízeiktől. Felemelkedvén a' Vizek alól, a' maga Vedrére hajlott, és tündöklött az Isten, a' maga zöld, és a' Szelek miatt habzó Tengerhez hasonló Palástjában. Mihelyt felemelte Fejét: azonnal Szemeit a' Windsori Erdő felé vetette, (ez alatt pedig a' Szelek, mindég hallgattak, és a' Vizek tsendesesen folydogáltak) és egy kevésse meghajrván magát ezeket mondotta: idvez légy Isteni Békesség! a' kit rég' Időtől keresek én, és a' ki felemeled az én Dítssőségemet az Egekig. Hogy Róma a' Tiberist halhatatlanná tette; hogy a' Hermusnak egy kimeríthetetlen Arannyal buzgó Forrása volt; hogy a' Nílus, melyből erednek a' Fellegek, táplált az ő Vízeinek Termékenységgel majd száz Országokat; a' Költők által dítseretnek; de még is kitöröli mind ezeket az Emlékezetnek Templomából az én Kézem; eleynésznek ezek, mint az ő Vízeik, melyeket a' Tenger meg-emészt. Ha meggondolom azt, hogy a' Volgának Árkát sok Vassal felfegyverkezett Emberek őrzik; hogy Elsidáknak Erdei tündöklenek a' Rhénus Partján; hogy a' Gangeszt egy alávaló Szólgákból álló Rabsereg őltalmazza: örvendek, hogy én, egy békességes Ország-nak Édességeit kóstolhatom. Az én Fijaim' Vérek, nem nem festi az Hebrus' arany-színű Homokjait, sem pedig a' Duna' tajtékzó Habjait. A' Pásztor tsendesesen legelteti messzire Nyájját az én Folyóm mellett; azok a' Magok, melyeket a' Szántóvető elvetett, néki bőv Aratással hízelkednek. Nints itt Helye a' Hadat mennydörgő Trombitának, és semmi Vér, itt kinem ontatik, hanem tsak az oktan Állatoké; a' kevély Paloták fedezik Árnýékaikkal Vízeimet, és az új Templomok, a' Békességnek szentelt Munkák ékesítik a' Városnak Felsőségét. Eljő nem sokára a' Nap, melylyen ez a' Város igazgatja Kebelében sok hatalmas Népeknek Állapotját; megfogja látni nem sokára a' Británniai Királynénak Lábaihoz borúlni az esedező Népeket, és a' megaláztatott Királyokat.

A' te Faidat, óh legszebb Erdő! láthatod, miként változnak Hajókká, a' melylyek feltartják Angliának Mennydörgéseit még azokon a' Helyeken is, a' melylyek látják a' Hajnalt szűlletetni: általszaladnak ezek a' jeges Tengeren azon Tűzeknek Világánál, melylyek körülveszik a' Polust, és vezettetvén az új Tsillagok által elrepülnek Szárnyaikon, melylyeket a' fűszerszámos Levegő bétölt, a' Délnek messzi Tartományra, holott a' Síralmak Gyántákká változnak, a' Klárisok a' Tenger' Fenekét fede-

zik, a' Rubintok a' Hegyekben tründöklének, ott úszkálnak a' Gyöngyök a' Tengerben, és a' Nap' Sűgári kimutatják az Aranyereket a' Hegyeken.

A' Földnek Határi nézni fogják a' mi Dítsósságünket, és a' mi Tsudáinkon bámúlni fognak az új Világnak Lakosai; idegen Formájú Hajók fognak jöni az én Forrásom felé, és a' Tollakkal tzifráztatott Népek fogják befedezni Partjaimat; elbámúlnak ők a' mi Formánkon, Nyelvünkön, és különböző Ruháinkon.

Isteni Békesség! terjeszd ki Birodalmaidat eggyik Parttól fogva a' másikig, hogy ne legyen ezután eggy Panaszkodó is, eggy Rabszolga is; hogy az Indus felszabadulván azon Járom alól, melyet ő nem érdemlett, élhessen szabadon születési Erdéjének Kebelében; hogy Peron igazgattasson valahára tulajdon Királyi által, és Mexikó nyerje vissza, régi Fénnyét; hogy a' Veszekedés örökre számkivettessen a' Földről a' Pokolba, és a' gigási Felfűvőkodás, a' sárga Félelem, a' homályosszemű Nyúghatatlanság, a' bolond Kevélység között találja magát; hogy az Irigység a' maga Kígyói által mardostasson; hogy az üldöző Lélek egyedül minden Dühösségét magára fordítsa; hogy a' Fúriáknak Szomjúságát a' magok' Vére óltsa el.

De vallyon mit tehernek, Műzsám! minden te Énekeid? Óh Gránville! nem vehet ez Részt, mint te, az Istenek' Tanátskozásiban, és nem is adhatja ki nemes Hangozzal Albionnak jövőendő dítsó Állapotját – Mind addig, míg a' Békesség a' maga Olajágát hordozza, és telyes marokkal osztogatja a' maga Jókedvét; az én alacsony Mű'sám, egyedül a' zöld Erdőket, és virágos Térségeket fogja festegetni, és nem marad ő benne semmi Kevélység; bődög lessz, ha ezen Hely' Pásztori előtt kedves lehet; még bődögabb lessz, ha ezen Halandókat megtaníthatja Sípjának Hangjaira.

Fanni Hagyományai' Folytatása.

Az Éjj sebes és enyelgő Szárnyakon elreppent. A' Gyertyák lassanként kialudtak; gyenge és pislogó Lángjaik, mintegy erőlködve kapdosták utolsó Világotskájokat. Nehezedtek a' Szemek. a' Párok ritkultak, a' Palota tágasodott... Oh rövid, igen rövid Éjj! miért nem kötötted fel most Ónlábadat, mellyekkel sokszor körültem restenn hevertél, és a' Hajnalt átalkodva letartóztattad!...

Mint halálos Szententzia úgy hangzott Fülemben a' – Készülj! Vontatva szedtem össze Felsőruháimat, és ebbe' a' Foglatosságomba' hűséges, és kedvelterő Segítőm volt T-ai...

„Mint a' 'Test a' Lélektől úgy esik megválnom a' Kisasszonytól” azt mondá, és a' Bánat láthatóképpen festette magát kékelő magas Szemeiben.

Vidámságot vontam Ortzámra nagy Erőltetéssel, és ha szinte kellen is. Mosolygást húztam Számra, és tréfálva azt feleltem: „Hiszi az Úr a' Feltámadást?...

Kevessé meghökkenne, de magát öszveszedve, 's Kezem' indúlatossan megtrókolván: „Ha a' Kisasszony reménylenem engedi – hiszem.”

Karja alá ötöttem Karomat, és barátságossan elhúztam. 's mondám: „A' ki hiszen, idvezül... Mennyünk!”

* * *

A' Kotsi zörgött a' Kapu alatt, és az én Szívem reszketett... Mindent elnyomott kevés Idő múlva a' Kotsiban az Álom, egyedül én valék ébrenn. Előrttem mindenkor az ő Árnýéka lebegett. Fülemben a' Muzsika' Zengése tsengett. Minden Mozdulása, Hangja, Fordulása Szemem előtt állott. Nehéz volt Melyem', és Vérem' Járása nyughatatlan. A' Reggel' Harmatja eggyaránt borzongatott, mint Indúlatom' belső Hánykódása... Már Ágyamba' feküdtem, és mindég ezen egy Állapotba' hevertem: előttem tolyongott a' Képzletek' 'Temérdeksége, és illy Állapotban nyomott el a' Szűnnyadás – a' mellybe' meg újra mindég csak T—ait láttam...

* * *

Az egész Nap rendetlenül foly. Fejem nehéz az Álmatlanságtól, öszvetörött minden Tetemem a' Lankadtságtól, és Szívem – össze megöszve rontsoltt. Mi lesz belőlem?... Ő talán felét sem érzi annak, a' mi engem' úgy magamon kívül ragad...

Ha ő – csak Szokásból, tsupa Hízelkedésből, tsak mutatta, a' mit nem érzett... vagy óh ha talán tsak tréfált velem szegény Próbálatlannal... Vad Lángot gerjesztett belső Részembe, hogy Kínjaimon nevéssen: hízelkedett – hogy Magaszeretetét temjénezzze: Szerелеmmel kendőzte Ortzáját, hogy – eggy Éjjelt Únalom nélkül tölthessen; és most – talán most, midőn én itt törődöm, midőn magammal vesződöm, másnak ugyan azon Ajánlásokat fogadja... Távól tőlem távól rettenetes Félelme! Ha megígázkodtok – óh akkor bizonyosnál bizonyosabb Halálom...

* * *

Nem! a' Tettetés nem hazudhat olly mesterségessen... Melly édes Tűz fénylett Szemébe', melly Erő, melly éles Béhatás volt szakadozott Szavaiban, indúlatos Felkiáltásiban, melly gyönyörű Zavarodás bátortalan Rebegésében, melly kibeszélhetetlen vonszó Gerjedelem mély Sohajtásaiban, melly titkos, és reábeszélő Láng szemérmes Felpírulásában! melly győzedelmes Könny reszketett Szemében, midőn elvált, melly ragaszkodó volt az a' Kéznyomás, midőn a' Kotsiba felemeltt – nem! a' Színlés nem majmol illy természetessen: és – ha ez Állortza volt, úgy mitsoda Köntösbe' mutatod magad' dítsó Igasság?...

* * *

Sűrű Kínn a' Levegő, a' Pelyhek szaporábban hullnak, és nevelik a' Havat, melly az Éjjel beterítette a' Földet... Én Ablakomnál ábrándozom, és késérik Szemeim a' lecsó Pópelyheket... A' Gondolatok kifogytak tőlem, mert tsak eggy Gondolat, hatalmas mint a' halálos Fájdalom, elfoglaló, mint a' kívánczó Reménység, erős mint az Értz, és édes, mint a' mennyei Gyönyörűség, egy Gondolat maradt meg nékem, és ez a' Gondolat – Ő

* * *

Vendég jön Fanni! bekiált az Örsém. Sok Szán áll tele Emberekkel a' Kapu előtt."

Már az Újságkivánás is elhagyott. Mintha taszigáltak volna, 's alig hogy tudtam, úgy mentem én is a' többek után, de Gondolatim másutt kovályogtak. Az Ebédlőszobánn kiléptem, hogy a' Vendégeket elfogadjam, hát – mint a' Villám, és mint az éjféli Jelenés, váratlanúl, és megfoghatatlanúl állott előttem – 'T—ai. Szinte elárúltam magamat, és az éjjeli Álmatlanságot kellett okoznom Fejem' Szédelgésének. —

* * *

Itt vette Kezdetét Esmérettsége Házunkkal. Mindenek' Szívét elfoglalta, mindeket magához kaptsolt. Igyekezett az Anyámnak tetszeni. 's – megtetszett. Testvéreimet megelőző Udvarisággal tetézte, és – Reménységeket indított: – mert engem' elfelejteni látszott, és *csak* azoknak Kedveket keresni... Engem' eleinten ugyan megbántott ez a' Hátravetés, de győzött végtére nálam az Okosság... mert óh! jól láttam én azt magamról, hogy szorgosan kerüljük azt az Emberek előtt, a' kit szeretünk... Az Atyámmal országos Dolgokról beszélte, egy két Anekdotákat Titokban megsúgott, és nyomos Abrázattal, az Ország' Nagygvainak házi Állapottokat, mellyeket a' Városban minden Tzipővarga tud, nagy Szorgalmatossággal, és szinte olly nyomos Abrázattal elszámálta – és midőn elmentt, mindnyáján meghasonlottak Dítséretében... Testvéreim hátmegett katzagva dítselkedtek Tréfáival, és pirúlva mondták: „szép Legény az! Az Anyám bízikodó, 's bíráló Hanggal, 's 'Abrázattal ítélt: „Tud Emberséget! – Az Atyám éppen olly nyomos Abrázattal, mint a' millyennel ő beszélt, azt állította: „Tanultt egy Ifjú, és nem alávaló Esmérettsége van! – – Az én Szívem kevély Megelégedéssel azt dobogta: „Az én T-aimnak nints Párja! – –

* * *

Az Únalom bántotta Társaimat, – A' lármás városi Örömhöz szoktatott Képzeldécek Sirt, és Tömlőtörő ábrázolt a' mezei Tsendességben. Ezért szaporították, a' mint tőlök lehetett, magok körül a' Sokaságot. Ha az Udvar tele állott Kotsikkal, akkor voltak a' Vígás' legnagyobb Tetőjénn. Megfogadtatták azokkal, a' kik a' Városhól hozzájuk kijörtek, hogy eggynehány Heter nálok kívül töltenek. Engemet is beírtak a' Vendégek' Laistromában. Addig esdeklettek az Atyám körül, míg megengedte, hogy én is vélek és nálok töltsék egy kis Időt... óh szegény Magánosságot kedvellő Lyánka, mit tsinálsz te ott a' tolongó Zivatarba! Az én Örömeim, nem ollyak mint a' Ticeitek... De hiszem én ő vele, ő körülte töltsék majd egy kis Időt! T—ai is ott lesz...

* * *

Még egy Napot! Még-meg egyet! azután értem jön Teréz, azután – meglátom ötöt... Rest Örökkévalóság! miért mászol olly szenvedhetetlenül lássan!! –

* * *

Tele, rakottan ezen eggynehány Napok Történeteivel futottam Barátnémhoz. ... Aprólékos Szorgalmatossággal lebeszéltem azokat. Szemre vett!... Lángoló Ertettel festettem T—ait. Elmosolyodott... Tréfás Dorgálással rázogatta Fejét – én elpirúltam... Ujjával fenyegetett – megzavarottam. De midőn Kezét pajkos Visgálodással Szívemre tette, ha dobogé? – Szememet eltakartam.

„El vagy árúlva jó Lányka! úgy é. elvesztetted Szívedet?”

Karjai közzé estem, és Kebelében rejtettem Orzámat.

„A’ mi megesett, azt ki változtatja meg? – Forr már az édes Tűz Ereidben, azt az én hideg Okoskodásim többé el nem fojtyák... De nem – édes Fannim! nem is akarom én azt elfojtani. Eggyet, Eggyet, kér tőled Barátnéd, fogadd meg azt nékem!”

Mindent! mindent!

„Elmégy most majd oda, a’ hol ő van. Vele leszel, vele társalkodol. Légy szemes! – vagy inkább én vigyázok helyetted. Ne titkolj el tőlem semmit; szabadon írj, és írd meg Szíved’ Állaportját. Én leszek az a’ vezérlő Kéz. a’ ki a’ Botlástól megmentlek. Légy hozzám egyenes!”

Olly egyenes. fogadom szentül, mint Istenemhez, midőn az Éjfel’ Óráiban Szívem előtte kiöntöm. Vezessen! taníttasson! én szófogadó leszek!

„Ez a’ Tsók legyen Petsétje Barátságunknak és Fogadásunknak. Írj gyakran, szabadon és egyenesen. T--aidat szeretem, mert Te is szereted.”

* * *

Teréz elérkezett, de jaj! Ő nem jött velem!... Halgassatok Kértségek! El innen! el! mennél előbb hogy őtet megláthassam...

R--tztól Decemb. 28án 17 -

Fanni Báró L--néhez.

Szokatlan, új Játékpiazt van körülöttem édes Barátném. Az én házi. magános Tsendességem, mint a’ könnyű reggeli Álom elszállott. ... és én egy lármás, tolongó Sokaság között ébredtem fel. Nem ragadom, hogy ezen Változásba nehezen egyengethetem magamat. Az én félénk Szemeim, azt a’ szabad és Zavarodás nélkül való Forgást, meg nem tanulhatják. Az én Orzáma a’ Pirulást el nem felejtheti. Titkos Halgatóra szoktatott Nyelvem, arra a’ kedves Fetszésre, arra az üres Hangverésre, melyet mint Tulajdonságát a’ kellemetes Társalkodásnak kíván tőlünk a’ nagy Világ, híjába! csak nem tud indulni. ... Mint ha be vólnék szorítva, úgy érzem magam. Nekem itt minden Szempillantásom nagy Áldozat! –

Tudom én, szerelmes Barátném! hogy az Emberekért élünk, és velek kell élnünk. ... hogy az egész körülünk élő Világot a’ mi Mértékünkre húzni akarni, nagy Balgatagság és Kegyetlenség. Ezerszer mondom magamnak, hogy mindent, mindenneknél ne keressek. És még is – mit tehetek róla, hogy azt a’ Szorongatást, mely a’ Társaságban környül vesz, le nem vetkezhetem?

Óh mely más vagyok én különösen. Mint valami erős Zár, úgy esik le Szívemről, ha azokkal vagyok, a’ kiket szeretek. Megnyílik Szívem és ajakám. ... Imé itt egy Vallástételem Hibámról. ... Óh! ha csak e’ vólna a’ legnagyobb!...

De – tele vagyok Szemrehányásokkal magam cránt. Ő – a’ kít nevezni állok. T--ai egészen elfoglalt... Vigyázzak, szemes leszek, próbáljam meg őtet! – Óh Lelkem Barátném hol vegyem én azt az Erőt, ezen Indulatok’ Szélvészében, a’

mellyben vergődöm. – Hányszor elárúltam már magamat. Eggy óhajtozó Tekíntetét sem hagytam viszonozatlanúl. Eggy Sohajtását sem vígasztalanúl. ...

Ila rajta értem magamat, 's visza akartam vonni Vígyázatlanúságom. Hideg Tekíntetét tsafartam ki, haragos lett – és ezt újra megbántam, 's annál engedelmessebbet tettem, a' mellyen megzavarodtam – elpirúltam – Helyem' sem találtam. ... Jaj! tudja ő bizonyosnál, bizonyossabban hogy én őtet – Vér futja el Ortzámat midőn ezt írom! – tudja ő, hogy én őtet szeretem. –

De melly Tisztelettel, melly tartózkodó Indúlattal viseli magát!... Ez, tsak ez meg érdemli, hogy én őtet betsüljem. Minden Mozdulásában festve van a' Szerellem: minden Tekíntetéből sűgárlík ez az édes veszedelmű Szikra – és ő halgat, szemérmes tisztelő, és szenvedő Halgatással...

Én ezt a' Halgatást kedvellem! – De kedves Barátném! imhol eggy Hibám újra. Ez a' Halgatás nekem ezer Gyanút, ezer Kétséget okoz. Betsülöm ezen Viseletéért, de – mi Tagadás benne! Szívem kívánná hogy felbontsa ezt a' Halgatást. ...

Most belépett. ... Látván engem' foglalatossan megállapodott, és Fejét hajtva akarta magát vissszavonni.

„Háborítom talán?” –

Eggy Barátnémnak írok, a' ki megbotsátja, ha eggynehány Szempillantással később' veszi Írásomat... és megbotsáss engedelmes Lelkű Asszony! én a' Levelet félre tettem.

* * *

Fanni B. L-néhez

- - Jánuar. 3. 7. - -

Eggyütt hagytál minap vele; az 'T-ai' Társaságáért elhagytam a' Tiédet. ... Óh melly külömböző ez a' két Társaság eggy mástól! – Özönnel ömlik a' Szó Számon, ha veled vagyok jó Asszony!... És ha Éjfélig a' Fáradásig tsevegtem is nálad, meg sem beszéltem az Elégedesig. – De nézd el milyen voltam vele!

Székre írtettem, hogy fogna rajta Helyet. – Az az ő kedves Bártortalansága, az a' magával való Kűszködése, az az Erőszak, mellyet elárúlt Ortzája lelántolta a' Szókat. ... Némák lettünk. ... Kerestem én is a' Gondolatot, és az előlem elsuhannt: a' Hangot és az, 'Torkomon akadtt. 'Tsak hogy az Időről nem kezdtem beszélni. –

Készakartva való Késedelmeskedéssel hajtogattam a' hozzád írt Levelet, tsak hogy valamit tegyek... azután Munkám' vettem elől – és még sem jutott semmi Eszembe.

Az Asztalkánn, melly mellé ült *Geszner Idillái* feküdtek. Forgatta levelenként, és Szeme néhol megakadtt... Éppen tsak hogy az Ürességet betöltsem, kértem hogy olvasson belőle. –

Ila Te őt' hallanád olvasni – Életet 's Hathamosságot nyer minden Szó Szájában. Az a' Tűz – az a' jól alkalmaztatott Hangadás, – ehez az ő rezzegő férjfiúi Szava – oh hallanod kellene őtet, hogy ezt jól képzelhesd. –

És mely alkalmatossan választott!

„Sápadtt tsendes Hóld! légy Bizonyosága Sohajtásimnak! – 'Ti pedig tsendes Árnyékok, hányszor sohajtottátok ezt: Dafne! Dafne! utánnam!... Édes illatú Virágotskák! Harmattsep fénylik Leveletekenn, mint az én Ortzámon a' Szerelem' Tsepje. ... Oh bár – bár tsak megvallharnám néki, hogy inkább szeretem mint a' Méh a' Tavaszt. ... A'minap a' Kút mellett öszeakadtam vele, egy nehéz Korsót merített meg Vízze. „Engedd, hadd vigyem Kunnyódhoz ezt a' nehéz Korsót!” Így szállék ákadozva. – Igen is jó vagy, felelé. Reszketve vertem fel a' Korsót, 's némán sohajtozva, Földre süttött Szemmel mentem mellette. 's nem mertem néki megvalani, hogy inkább szeretem mint a' Méh a' Tavaszt.”

Reszketni kezdett itt Szava, és Szeme' Zugollyába' egyg Könny reszketett.

„Be szomorúan hanyatlasz Te kis Nártzis előttem: Délbe még virágoztál, már el vagy fonnyadva. Így áh majd így fogok én is elfonnyadni, én fiatal Pásztor, ha megveti Szerelmemet.”

Ákadozott: 's erőltetve, 's zokogó Szóval mondhatta ezt ki. Megállapodott, és úgy folytatta. ...

„Ha megveti azt, kis Virágok, ezer nemű Fűveim, eddig való Gyönyörűségem, fő Gondom!... akkor majd orvosló Kéz nélkül fogtok elfonnyadni, mert nekem nem virít semmi Gyönyörűség...”

Titkossan kapott Keszkenőjéhez, és orozva törülte ki nedves Szemét.

„Megfojt a' vad Gyom, 's dögleletes Árnyékkal borít a' Dudva bé! – Te is oda leszel szép Gyümölsős, Kezem' Ültetése, melly eddig a' legédesebb Gyümölsöt termetted; szomorúan állanak majd ki Levél és Gyümöls nélkül kihólt Törsökeid a' Gazból; én pedig alattatok fogom hátra lévő Napjaimat Sohajtások között eltölteni. ... 'Te az alatt, míg Hamvam itt nyugszik, érdemesebb Férj' Ölelései között, élj a' legtökéllesebb Böldegsággal...”

Szörnyű Felháborodással olvashatta ezt, alig mondhatta ki már az utolsó Szókat a' Zokogás miatt. Elvetette a' Könyvet, sűrűen folytak le Könnyei; megragadta Kezemet és Homlokát reá csesztette.

Én ki mondhatatlan kínossan gyöttertem. A' Szánakozás ő eránta, az én belső eránta való Hajlandóságom, ezen váratlan Fordulás, ez az új és kedves Meglepés, magamon kívűl ragadtak. Én is zokogni kezdtem... Segéreni magamon nem tudtam, felugrottam és sebessen kiszaladtam az Ajtónn.

Óh de mihelyt kívűl voltam, melly Rettegések fogtak körül, melly Óhajítások!... Ő kínlodni fog Akaratosságomon!... Ő megfog bosszonkodni illy Megvetésemén... Ő Kétségben esvén Szeretetem' Megnyerésérűl, nem fog többet merni, szállni is a' Szerelemről. ... A' Szemérem visszatartóztatott, másként, meg ne ítélj Szívem Barátném! Kívántam volna ebbe' a' Szempillantásba' kinyitni az Ajtót, be rohanni. Nyakába csni, és tőle Engedelmet kérni, hogy az elébb tőle kiszaladtam.

Óh Szív! Szív! a' te ellenkező Érzésidet ki festheti le! –

Beszaladtam 'Teréz' Szobájába. Azt véltem, hogy a' Társaság helyrehoz. De mint a' Kísértet, ide is kergetett az ő szenvedő. Kétségben eső, vagy bosszús Ábrázattya. ... Vad Zűrzavar, és Háborodás volt festve Ortzámon, mellyet Szerentsémre észre nem vett, mert mélyen bé volt merűlve egy új Fejre való Öszvetőzésében. ... Beszélt szakadatlanúl, én semmit sem hallottam. Ledűlve a' Kanapén, Fejem' Karomra támasztva, merő Szemmel itt ültem, és – nála voltam Lelkimmel.

Háttra tekint 'Teréz; Látja mély Andalodásimat. ... Gonosz 'Tréfával, melyet soha néki meg nem bocsátok, eggyyszerre sebessen elrikóltja magát. Itt jön T-ai!

Ijjedt és hangos Síkoltással felugrottam. Ő kinevetett, és én, elárúlt, kinevetett Lyánka, nem tudtam mit tegyek Zavarodásomban.

Ekkor kitekínték az Ablakonn, hát ő Lovon áll, és erős Nyargalással vágat ki a' Kapunn.

Óh szerettél valaha te is, úgy é Barátném! Tudod, hogy nem sokat mondok, ha azt állítom, hogy az Ájúláshoz közel voltam. ... Visszatántorogtam Szobámba; letsaptam magam' Ágyamba, és keserves Zokogással sírtam.

Elmentt! gondolám magamban. Talán igen érzékeny Kevélységét megbántotta kemény, sebes, hírtelenkedő Magamviselése, és ezt ki nem állhatván a' Szégyen elűzte... Vagy talán nem reménylven Szeretetemet megakar kímélni, és nem akar üldözni Szerelmével, melyet nékem kedvetlennnek lenni gondol. – Talán, hogy a' Távozás által Szívét meggyógyítsa, elmentt. – – Óh bóldogtalan én! én magam kergettem el őtet Gondolatlanságommal.

Lassán jövök magamhoz; felveszem könyves Szemekkel Gesznert és olvasom, és ismét olvasom azt az elfelejthetetlen Helyet, melyet ő olvasott, és újra sírok... Óh Barátném segélj! most segélj Tanácsoddal

Szegény Fannidon.

Az Nap késő Este.

A' fagyos Eressző vág oda kinn, a' Szél rettenetessen süvölt. Eggy Óránál tovább várakoztunk reá a' Vatsorával. És ő meg nem jött. – Már itt vesződöm magam, több két Órájánál, és még sem jött meg... Óh talán, talán, soha meg nem jön! – –

Fanni B. L-néhez

Január 5én 17. ...

Minden rossz Éjjelim' Félelmeit összeolvastva, minden Kínok' Gyötrelmeit összeverasztva, sem találom Képét az Éjjnek, mely azt az Esvét követre, mellyen Leveleimet írtam... Rettenetes Álmok, rút Ijesztőképek terjesztették ki felettem Denevérszárnyaikat... Hideglelős volt Erem' Járása, Fejem nehéz és forró, és minden rettenetes Álmaimnak Foglalattya – Ő... Eljédtem magamtól, midőn a' 'Tűkör' elejébe léptem. Szemem becsert, Orzám sárgás Halvánnyal beterítve, 's Lé-pésem tántorgó és erőtlen... Hívtak Fölöstökömhöz: én Engedelmet kértem, 's a' Szobámban maradtam. Fellármázódott a' Ház, mindnyájan hozzám tódultak, és Okát kérdezték Változásomnak. A' többek között belépett T—ai is... és Kezem' tsókolván, megilletődött 'Tekintettel kiálta: „Istenem! mi Oka ezen hírtelen Változásnak?”

„Aprólékság! a' melly sebessen jó, és sebessen elmegy.

Mozdulás nélkül felettem állott, és látszott magának Szemrehányásokat tsinálni... Én pedig – mit mondjak egyebet? – elevenedtem; kiszéllyedtek a' Látogatók. Hálórúhámban a' Kanapéra heveredtem.

Melyjénn Karjait öszvekaptsolva, lefüggesztett Szemmel mint eggy Márványoszlop úgy állott előttem.

Nem akartam kérdezni, hol járt? nehogy eláruljam magamat – és tudni melly igen kívántam.

„Az Istenért kedves Kisasszonykám, mi Baja?”

„Kitsiny Változás, a’ melly mind öszve sem sokat tesz.”

Ez a’ halvány Ortza – nekem sokat tesz. – –

„Rút Ideje vólt a’ Lovaglásra tegnap?”

Igazán megvallván, én jóformán nem is tudom. Az én Szívemben nagyobb vólt a’ Szélvész, és nem is ügyeltem a’ másra, melly körültem zuhogott...

„Jádzik az Úr az Egésséggel, pedig azt könnyebb el-veszteni, mint sem gondolná.”

A’ hol a’ Nyugodalom elveszett, minék ott az Egésség is.

Evvél az Ablak felé fordúlt, és a’ Könyöklőre borúlva eggy Székre vetette magát.

A’ Szánakozás, – ellene álhatatlanúl vonszort. ... Az a’ Gondolat, hogy ez a’ hasonlíthatatlan Ifjú én értem szenved. ... miattam kínlódik, elfelejtett velem minden apró Gondoskodást, úgy érzettem hogy szoros Tartozásom enyhíteni Szenvedését, mellynek Oka én vagyok...

Vállánál gyengén megrántván, elkezdém: T—ai mi Baja?

Minden Felelet nélkül megfogja Kezemet indúlatos Ragadással Szájához kapta, érzettem reá hullani meleg Könnytsepjeit. ... Nem bírtam röbbé magammal, semmit többel nem érzettem... hanem erős, édes, és Talpamtól Fejemig Véremet pezsgtető, Ölelését Karjának Derekám körül, Száját, forró Tsókját Ajakamon – a’ mellyet – óh lehetetlen vólt máskép! – én is viszonzottam.

* * *

Ugyan az, ugyan ahoz.

Jan. 10. 17. ..

Szerettetni – eggy Szívvel, melly a’ mienkkel, eggyező Hangan ver, öszveolvadni; minden Érutését, minden Gondolatját eggy atyafias Lélekhez kötni; magát avval öszvekaptsolni, olly édessen! olly bonthatarlanúl! magát más Teremtésben egészen általöntve érezni – szerettetni! magyarázhatatlan, megfoghatatlan és még is olly tűzes Elevenséggel érzett Szó... Szó, a’ melly olly sokat jelent! olly sokat, hogy azt Szó ki nem beszélhet! ... Botsásd meg ezen édes Tébolyodásom, Érthetetlen vóltál te énnékem egykor – érthetetlen minden Szerelmes annak, a’ ki hidegenn, a’ Szereltem’ ígéző Vidékjein kívül, tsak természetessen lát, és hall. ... Únalmas, tudom! a’ Szerelmesek’ Tsevegése. Tűrd el az enyimet jó Lelkű Barátném, Megreped Melyjem, ha azt ki nem üresíthetem...

Változhat é annyit vallyon olly kevés Idő alatt az Ember, mint én változtam? Mi lett belőlem? Ha engem’ most látnál, nem a’ vagyok, a’ ki vóltam! Magam, magamat nem esmérem.

Az egész Világ vidám Formát öltözött magára. ... Leesett a' homályos Fáryol, az a' kedvetlen Fedél, melly eddig minden Dolgot beborított. ... A' Föld, ez előtt, egy tágas Írtóztatóságok' Barlangja, most az édes Örömek, – nem! az gyönyörű Elragadtatások, Lakhelye lett... A' Zúzmarázzal betérített Fa, a' Fagytól tsikorgó Iló – szebb mint az előtt a' Virító Ró'sabokor. A' hideg Szeretetlenység, melly az előtt Szívemet olly keserűen elnyomta, elmúlt! Szívemet olly keserűen nyomta, elmúlt! Szeretet, forró, édes Szeretet akad előmbe minden Léptren. ... Minden Élőállat Barátom! – minden Ember Testvérem – általöllelhetném mind azt, a' mi él, megtsókolnám most, és szívessen megtsókolnám még Mostohatestvérimet is, és még abban a' Szempillantásban is, a' mellybe' kínoznak. ... Nem találok ezen Indúlatnak elég Helyet Szívemben; szoros az, egygy illy hatalmas Indúlat' Elfogadására! – –

Mivé lettem'... Az én Szívem – óh Barátném, nem esmérjük mi a' magunk' Szívét!... Azok az Érzések, azok a' leírhatatlan Érzések, mellyek benne minden Órapertzen termenek, – sejdíteni sem merem volna, hogy azok benne lehetnek... Mint a' szép Arany a' Földrögben, eltakarva, befojtva, öszveelegyítve, úgy feküdtek, azok eddig benne. Rajjal zúdúlnak most elé, kifejtődnek Zúzavarjokból és engem' minden Pillanatban bódogabbá, és bódogabbá tesznek. –

Mi ez? – Mi a' Szerelem? – Nem fogok hozzá Leírásához! A' Szó, tsak üres, Jelenés nélkül való Hang. Hideg mint a' Réz, a' melly tseng, de nem érez, hőt, megmerevedett Állat. Elégtelen a' Szív' végzetetlen, eleven, erős, meleg Érzésnek Lefestésére. – Óh mi az Élet Szeretet nélkül? Iszonyú, mint a' tágas Vadony, a' mellyben nem jártt Embernyom. Borzasztó mint az Éjféli' hasgató Hidege. ... Nem éltt az, a' ki Szeretet nélkül éltt!

Nem Emberekért, nem romlandó Emberekért való az a' végzetetlen Érzés. Öszveroskad ez a' Test, a' Lélek' édes Erőszakja alatt. ... Ilyen Szerelem, mint a' melly engem magamon kívül ragad, a' Menny' világos Palotájiba, a' Bódogúttak' dítsó Karai között tarthat tsak örökké. Itt alatt, rövidnek kell neki lenni, mert az Elegyítés és Keserűség nélkül való Öröm, és tartós Bódogság nem e' Világ' Örökségrésze.

Eltévelyedtem! Bosszús vagyok, hogy Pennám nem ír olly tűzes Vonásokkal, mint a' millyekkel ezen Érzések Szívembe írva vannak. Szűk, néma, bádjadtt a' Nyelv, a' midőn gazdag, és tellyes Érzéseket kell neki magyarázni... Nem ítélsz meg óh Szeretettel tellyes Lélek, ezen szabadon festett Szívem' Állapottjáért... Óh olly emberi – olly édes – olly jó így szeretni. – Jól aludj!

Ugyan az, ugyan ahoz.

Ez az Állapotom, rendkívül-való Állapot, óh de – bódog – bódog Állapot. Az én Józsím' Tekintete nékem egy tágas Nézőszin, a' mellybe' számlálhatatlan Jelenéseket látok. Eggy Szava – egygy egész Világ, egygy egész Gondolatok' Világa, a' mellybe' bolyongok, és édes Tévelyedéssel bolyongok... Minden Kitsinység Betset nyér, ha arra tartozik, a' kit szeretünk. Eggy Kéznyomás, nagy és nyomos Történet... Eggy Mosolygás, Szívet rezegető Látás... egygy Tsók, mennyei Gyönyörűség...

Ha mellettem lopva elsuban, és orozya Karomat, vagy Kezemet szorítja, és Tapintásának édes Melege keresztűltap egész Testemen, – ha Lábam' Feje Történetből az övével összeakad, és én azt hirtelen Háborodással visszarántom, és ő tsendes Elpirúlással félremosolyodik. ... ha Kezemen Ajakít érzem, és Szívem megrázódik, vagy ha Zálogát a' Játékban egy Tsókkal kiváltani tartozik, és én – elolvadok... Óh ezeket nem festi le emberi Penna.

Vagy ha eszténként Szobámba' meglátogat, Szemeiben olvasom számlálhatatlan Érzéseit, midőn egész Órákat némán töltünk el, és a' Szoba tsendes mint a' síralmas Ház, és még is olly tele van Szívünk; a' Gyertya' magas Lángja' Közepében, homályosan nevelkedik meg hosszú Hamva, – és magunkról elfelejtkezünk... Óh Lelkem! mit hasonlítsak chez a' Bóldogsághoz?

Minden Szó fontossá lesz', minden Mozdulás sokat jelentővé, a' hol Szíved' Verését, eggyező Szívverés visszonozza, Érzésedet költsönös Érzés, Szeretet, Szeretetedet...

Ilát az az édes Nyúghatatlanság, mikor Szemem elől egy kis Időre elvész, midőn a' Társaság őtet tölem, engem ő róle elvon, az a' Repesése az Ismétlésnek, a' melly ennél újra édesebb!

Azok a' Képzletek, mellyeket a' Reménység a' Jövendőről előmbe pepétsel!... Az a' nyúghatatlan Várakozás, midőn Szobámba' ülök, és minden Zördülést övének lenni gondolok, minden Ajtónyíláson őt' belépni vélem, és alig türom – midőn osztánn esmérte Járását, Lépésének Dobogását, vagy Szavát kívül rezegni hallok, és Szívem repes elejében, én Karjai közzé szállok – – Itt jön Édesem! itt jön!... Isten veled!

* * *

Atyám ott fenn! a' te Ujjaid nyomták az emberi Szívbe a' Szerelem' édes Törvényét! Te, a' ki a' te Teremtésidet az ő Bóldogságokért teremtetted, és a' ki örülsz az ő Örömeiken, kimondhatatlanul jó, és Mérték nélkül kegyes Atyám ott fenn! Lárod az én Szívem' minden Mozdulásait, látod, mint és mirt érez az!... Óh nem – nem kárhoztatod Te azt, Te, a' ki magad is Szeretet vagy! Káromol a' téged, a' ki azt hiszi, hogy 'Te az Embernek Szívét érzékennyé alkottad a' tiszta Szerelemre, és annak Mozdulásain kegyetlenkednél, és annak Élését tilranád. Szidalom ez, iszonyú Szidalom ellened Te tsupa Jóság! – – Légy Bírāja Te az én Szeretetemnek. Őrizz a' Tévelyedéstől, és a' Botlástól! Tiszta minden Szívverés, mellyel én őtet szeretem, üres minden Salakjaitól a' 'Testiségnek! Légy Segítője, légy Vezérje tiszta Szeretetemnek – óh az erőtelen, a' vígyázatlan Ártatlanság olly közel van az Eleséshez!... 'Te tartsd fenn Karomat, ha rogyini akarok. Az ő Szívébe is fuvaly tiszta Érzéseket, és tartsd meg azokat állandóan... Isten! Isten! mindenk felett add bóldog Véget Szeretetemnek...

Fanni B. L-néhez.

Az Ember, az Emberek legfőbb Ellensége... Nints olly tiszta Öröm, melyet keserűvé nem résznek. Mint a' Pók az édes Gyümölcstör megmásszák úndok Lábaikkal, és tsűf Mérgeikkel béköpi... Eredjen bár Hajlandóság nálad, és légy bizonyos, hogy egygy idegen, egygy ellenséges Ábrázat közibe hág Szívednek, és azt széllymartzongja. Óh miért van az a' kegyetlen Résztétel az Emberek között, mások' Szíve' Állapottya eránt! Sokat ábrándoztam én ezen édes Barátném! és soha ki nem találhattam valóságos Okát!

Ha két Szerető hív egymáshoz közelít és Esméretségek melegebb Társalkodással átalváltozik, ezer asszonyi Ajakak hírdetik, bírálják, és ótsárlják Szívednek tsendes Indulásait... ezer Tzirkálók szemfüleskednek minden Mozdúlásaid körül, és irgalmatlanul bánnak veled a' Szeretetlenek! ... Olly tsuda Látomány lett é a' Szeretet, hogy az illy Zendülést okoz?... Olly ritka, olly természetlen Dolog é az, hogy az Ember szeressen?... Olly Mód nélkül hibás Tett é az, ha szeretsz, hogy arról, mint híres Gonosztételtől tsevegjen az egész Környék... Olly kevés Bajjal rakta é őket meg az Ég, hogy a' magokén fellyül, a' másokét is még magokra válallják?... Tudja Isten, édes jó Barátném! de azt látom, hogy én rólam, és T-airól mindenftr beszélnek... Uh! Mitsoda Szemeket vernek reám!... Mitsoda Íntézeteket gondolnak! Mitsoda Hazugságokat terjesztenek rólunk, olly iszonyú Hazugságokat, a' melyhez nints más mit hasonlítssak, hanem az ó Könnyenhívóségeket... Melly mohon kapnak rajta, ha jó Nevemet letapodhatják?... Melly gonosz, kártékony Örömmel adja a' Hazugságot egy Fetszégő által a' másnak!... Óh Szívem! talán nem is méltó az Emberek között élni, ha ennyi Jelenségét tapasztaljuk rossz Szívűségeknek! ... Rosszabb lettem é én az által, hogy érzékeny vagyok egy Férjűtnak Érdemei eránt, a' kit ók nékem alattomban mind írgylenek, és sok lotska Leányka magának, sok sopánkodó Anya Leányának kívánná! ... Többet ne erről! mert hidd el a' Betft alig látom Könnyeim miatt, melyeket nem tartóztatatok az Igazságtalanság' meg-Gondolása mellett, melyet méltatlanul szenvedek... Beállott be! a' Szenvedések' Ideje: a' rövid és kedves Örömeiket itt az Idő, hogy hosszú és keserves Gyötrelmek kövessék! – Semmi az! Ó értte szenvedem, és ez a' Gondolat legyen minden Vigasztalásom...

Mint élsz te szerelmes Barátném? Mint vannak Kitsinyeid?... Rólatok sokat gondolkozom, és megvallom – sokat beszéllek. Tudom én, hogy magadat fedezed; nem is árúlom én el Tirkodat, de hogy ne örüljek azon, ha velem egygyütt más is szán, elrejtett Módon ne beszéljem el Történetedet – tégy velem, a' mit akarsz, azt nem tagadom.

Keresztülútazott e' Napokban itt nálunk Gróf É-ne, és hozzánk beszállott. Örömmel fogadtuk ezt a' minden Tekintetben érdemes Dámát... és még ma is itt múltat Kérésűnkre. Azon kevés Személyek közzé, a' kik első Látásokra elragadnak, ezt is beírom... Nem az a' megalázó Felfűvalkodtság, a' melybe' sokan nagy Rangjokat helyhetik, nem is az a' még jobban lenyomó, és megalázó Leereszkedés, melly a' tisztas Alatonyságnak inkább fáj, mint a' kevély Megvetés, nem az az, erőszakos és természet ellen való Viselet, az a' tsömöröltető Gyermekeskedés – nem! mind ezt

benne nem találok. Melly nyájas Magatartása, hozzá vonszó, mert Szívétől veszi Eredetét. Okos és méltóságos minden Kűlseje, érett is természetesen minden Szava... Félóra alatt tele voltam hozzá Tisztelettel... Erántam is benne némelly Hajlandóságot tapasztaltam. Örömet látszott velem lenni, és én úgy hozzá szoktam kis Idő alatt mintha régtől fogva esmértem volna. Tartalék nélkül beszélttem mindent, a' mire Szívem kűszetett. Ebbe' a' Helyheztetésbe', nem tudom mitsoda Alkalmatossággal kiszaladt Számból – a' te Történeted is, A' Barátság, és Szánakozás elevenen festette velem Érdemed', és attól olly igen különböző Állapotod. Sokszor nedves lett Szeme a' Grófnénak, és mivel nem neveztetek, nagy Bajba' voltam véle, míg megtagadhattam tőle, hogy ne nevezzetek. –

„Ha Titok, (úgy mond sokszor ez a' nagy Lélek,) és annak is kell néki maradni, én nem kűnszerítem a' Kisasszonyt hogy elárúlja Barátnéját... De ha szereti őtet – talán használna néki ezen kis Hűségrelenségével... Nem tsupa Újságvánás, a' miért kérdezősködsz! én segíthetek, és örömet segítenék! – Gondolja meg ezt Lelkem! és ha meggyőződik felőle hogy nem sérti meg a' Barátságot, – akkor bizzon meg Titkában. ...

Meg nem tudom magamat állítani... Megtörjem é Szavamat? avagy eleresszem ezen Alkalmatosságot, melly talán soha többé vissza nem jő? Szabad Bánására bízam é a' Grófnénak, a' mit te csak az én Kebelembe rejtettél? Te futsz, te elrejtzel, és én – felfedezzelek, megpiríttalak?... Ha ő talán csak tsupa – nem! nem mondom ki ezt a' Színdalmat ezen igazán Tiszteletet érdemlő Dámárúl! – nem él ő vissza a' mi Titkunkkal!... Kérjem é Engedelmedet, mellyet bizonyos vagyok, hogy gyenge és kényes Érzésetűl meg nem nyerek... vagy Engedelmed ellen erőlteselek arra, hogy boldog légy, és legalább avval is kevesíttsem Hibámat, hogy Engedelmed ellen nem vétettem... Ezen Zavarba' Szívemet választom Vezérnek, ezen Kötelességek' Tsatájában ő a' legbizonyosabb Bíró... Hogy az nem erős, azt tudod – de hogy nem rossz azt is esméred... ha tehát elárúllak, Gyengeségbűl esik, de tudom azt is elfogod hinni, hogy azt csak jó Szívből tselekedtem. – –

Fanni Bárány L-néhez.

Bár bűnös legyek – elszenvedem Haragodat, csak te boldog légy. Megtörtem Szavamat! – elárúltalak. Esmérted Te Gróf É-nét és még is halgattál. Esmér ő téged', szeret, és szán... Kotsija, mellyet éretted küld, viszi ezen Levelkémet. T—ai pedig felvállalta éretted a' Követtséget. Látni kívánunk mindnyájan, de senki olly szívszakadva nem vár mint

Fannid.

Gróf É-né Báró L-néhez.

Kedves Baróném!

Miért kellett illy szörnyű Elszánásra vetemedni? – Miért nem esmérte engemet jobban, és miért nem bízta meg azt, a' ki nem tsupán tsak Társalkodását kedvellette egykor, de mint Barátnéját is szerette?... Én Szekeremet küldöm, és kérem, ne tagadja meg tőlem ide általjönni, 's vélem egyenessen, és minden Tartalék nélkül jövőendő Állapottjának Meghatározásáról értékezni, és meghinni igaz Barátságomat, mellyel vagyok

tökélletes Barátnéja
Grófné É...

Fanni Báró L-néhez
B...ra,

R...tíz 17 - - Febr.

Elmentél, és itt hagytál engem' egyetlen Barátném! – Elvesztettem benned, Meghíttet, Tanítónémat – Mindenemet! ... Nem panaszkodom! Kevesebbé kellene téged' szeretnem, ha a' magam Gyönyörűségét a' te Bóldogságodnak áldozatul vinni nem tudnám. Légy bódog! – én szenvedni fogok... Nem kérem Barátságodat! A' ki úgy szeret mint Te, nem tud elfelejtkezni. Retteghetnék, mert a' nagy Világ' tollongó Vígsgái között könnyel elrepül a' Távollévők' tsendes Emlékezete; de te tudsz szeretni – azért tudom, hogy megtartom Szívedet...

Óh Kedvesem! nem tudod Te, melly nagy Szükségem lesz nekem Távolléredben is Vigasztalásodra... A' Szeretnek Zavar nélkül való Aranyórái elmúltak, a' Szerelem' Kínnyai várnak... A' kártörülő Hír, megrútítva, és hazug Nagyításával megbővítve vitte Esméretségemet Anyám' elejébe... Tudod, melly hallatlan Jelenés e' Tájjonn kettőnek tiszta Szerelme, tudod, melly tele vannak Előítélettel azok eránt, a' kik szeretnek, mert a' Szerelem nálok vad Tűz – és a' Házasság, haszonvadászó Alku: amaz nagy Gonosztétel, ez szabados, illendő Mód... Képzeld innen Aryám' Felindulását! Itt termett, és kegyetlen szemrevetéseket tett. Egyedül voltam Szobámban, hová Ebéd után bejött...

Rántos Szemöldökkel, mellyeken komor Szemrehányás feküdt, Szembe fogván engem' azt kérdé sebessen:

„Ki az a' T—ai? he...

Az Arya Kapitány – ennél a' Háznál kedvelik.

„Te is úgy é?

Lesütöttem Szemeim.

„He – Hallottam szép Híred'... Nézd el őtet, Alamuszmatska nagyot ugrik, Egeret fog... Azt tudtam hogy Vízet sem tud zavarni... Szerelmeskedni! Várj rá! – Szed össze magad', mert velem eljössz –

A' mint parantsolja Uram Aryám.

„Úgy is! – itt nekem nem maradsz... Hát mi Ember már ő? Ingyen élő, koborló, se' Kenyere, se' Háza... Majd bizony! most pellyhesedik, már is a' Szoknyák után

futoss. Már abból mi lesz... Azt se tudja az Ember mitsoda, kitsoda? – Ej – virgás néki nem szerető...

Nem olly alacsony ő mint gondolja Uram Atyám!

„No – 's hadd haljuk hát? Hol fekszik a' Jóságá? Neme? Hát hol a' Familiája? Nem hallottam én se' Hírét, se' Nyomát... Nem olly alacsony? Hát, mi hát, mitsoda Tisztséget visel, hogy Hólnapszámra tsak a' Bállok után jár... Nekem nem maradsz egy Szempillantásig is... Készülj! –

Reám tsapta az Ajtót... és én őh Barátném! elfogyott a' Könny Szemeimből... a' tsak az apró Bajok' Enyhítése, az iszonyú Gyötrelemnek az a' Bölcsősága sinsz, hogy sírni tudna... Szívem öszveszorúlt, és mozdulatlaná lettem. –

Bejött Teréz, látta nagy Zavarodásomat. Ekkor Nyakába estem, zokogó Szóval köszöntem Szívességeiket, melyeket ennél az elfelejthetetlen Háznál vettem.

Nem mégy oda egy Tapottat is! Hol az Öreg? – (Itt belépert T-ai) Tudja é T-ai? Elmegy Fanni, nem akarja itt hagyni tovább az Öreg...

Elhalaványodott, és Ajaki reszkedtek.

Mennyünk mindnyájan, essünk az Öregre, itt hadja ha tsak két Hétig is... Mit tsináljunk itt mi magunk... Abból bizony semmi sem lesz.

Elfutott... Szegény Jó'si! most láttam mennyire szeret. Szólni sem tudott, mint a' Kő, merően úgy állott, és a' legszörnyűbb Fájdalom festette magát egész Artzúlatján:

Istenem! felkiáltott, illy véletlen, illy hamar. Lehetetlen! én nem élhetek nálad nélkül...

No ne szomorkodjatok! – berohant Teréz. Rá vettük már az Öreget. Itt marad Fanni még két Hétig...

Tehát még egy kis Időt – még két Hetet, tsak két Hetet, leszek vele. Mint a' Halálra Kárhoztatottnak azok a' kegyetlen Napjai, melyet Bírái irgalmatlan Szánakozással Halála előtt engednek, olly két Hét ez... Mit nyerek vele? Azután tsak ugyan elválunk... Nem útik a' Kést egyszerre Szívembe, tsak lassan öszveszorogatják, öszvekiózzák... Ez is Irgalmasság – nem panaszkodom, – Óh de ha ezek elmúlnak, ezek az igen kevés, igen rövid Napok akkor örökre – örökre elválunk! Istenem! azért voltam é kevés Ideig boldog, hogy örökre boldogtalan legyek. –

Ugyan ahoz.

Fenyegető Veszedeleme Elválásunknak felvertt bátor Szunnyadozásunkból... Eddig, mint a' boldog Gyermkek, nem is gondoltuk Leherőségét annak, hogy elválasszon bennünket valamelly Történet. Minden Gondjainkat eloszlatta, egy Látás, egy Tekintet... a' boldog Jelenvaló nem is engedte sejdítenünk a' lehető boldogtalan Jövendőt... Ez a' mérész Gondatlanság elenyészett: írtóztató Ábrázatai a' következő Időknek, elszéllyesztették szép Álmainkat. Látjuk, bizonyosan látjuk mind ketten azt a' szerentsételen Kéntelenséget, hogy egymást elhadjuk... Könny és Sírálommá változott a' Mosolygás, a' Tréfa Gyötrelemmé... Nem lehetünk egyűrt soká! Minden Estve, ezzel a' Gondolattal fekszem le: Egy Nappal kevesebb a'

kirendeltt Idő, melybe véle lehetsz. – És álmatlan töltöm Jajjal és Zokogással az Éjjelt.

Messze, messze van T-ai Elrendelésétől, és most Sírással panaszkolta, hogy Attya a' tábori Életre szánta. Kedves Remények, melyekkel magamat ketségtértem, és a' melyeket könnyenhívő Szerelmem, oly mohón elfogadott, nem – nem látom én soha Tellyesedéseket!

Óh melly kevéssel megelégednék én! Eggy tsendes Telek, mellynek Termése mezei Asztalomnak szolgálna, eggy alacsony Házatska, a' melly engem' és őt' befedné, elég volna nekem, tsak ő véle élhetnék. Minek nekem Bőség, a' ki pazérolni nem tudok: minck Fény és Tzifra, a' ki az előtt mindég futottam!... Másként akarja az Ég! Így a' mint ő van, rendes Állapot és Jövedelem nélkül, soha sem reménylhetjük Szüléink' Megeggyezéseket...

Azt mondja ő: hogy az ő Attya oly jó! hogy őtet szereti: fogja őtet kérni megeggyezéséért, és ha azt megnyeri, azután az enyimektől is fogja azt kinyerni igyekezni...

Óh hiszem én, hogy ő engem' szeret... de még is borzasztó Érzések fojtogatják Melyemet. Úgy látszik az a' Nap, a' melly minket elválaszt, mint a' melly elfog választani Életemtől. Barátném! örökké bódogtalan lesz.

Fannid.

Ugyan az, ugyan ahoz.

Házúrúl 17 - - Febr.

Síráss engem' szerelmes Barátném! az én Örömeim eltemettettek. Itt vagyok, egyedül, elhagyatva, magam' Kínzásinak, és Sírálmimnak kitéve...

Óh az Este, az Éjjel, melly Elválásunk' Reggelét megelőzte, mint a' Haldoklók' bús Éjjele, rettenetes volt. Az a' nyájas Ház, a' mellybe' a' barátságos Szíves-ség, a' Szokás, és a' Bódogság otthonivá tettek, a' mellynek Őlébe, éltem egyedül bódog Napokat mint szomorított most! Minden Szeglet, minden Házieszköz, kedves Emlékezeteket ébresztett fel. Mindeniket által kívántam volna ölelni – sokra közülök reá borúltam, 's keservessen sírtam felettek.

A' Tseléd a' melly annyira szeretett, és minden Kívánságimat Szememből eltálalta – ha reám nézett szomorú lett, nehezen vesztett el – és ez az eggyűgyű, eggyenes Szeretet nehéz Könnyeket nyomott ki Szememből. Itt engem' minden szeretett – ott majd minden kínoz és gyötör...

Ő vele – félttem öszvetalálkozni, Ő is magát előlem elrejtette. A' Hóval bererített Kertbe bolyongot, magán kívül és közel a' Kétségbeséshez. Bezárkoztam, és Vígasztalás nélkül Ágyamba fetrengettem: a' sok Síralomtól kiveresült Szemeimből a' Könnyek kiapadtak.

Így ért az Este. Besetédett már, én bús' Merevedésemben így feküdtem, a' midőn Kopogás esett Ajtomon és T—ai megszóllalt: Szava melly elgyengült, és olyan volt mint a' hosszas Betegségből felköltté, áthasította Szívemet. Felnyitottam az Ajtót, belépett, némán dült eggy Székre, és keservessen zokogott. A' Gyertyánál mellyet éppen behoztak egymást meglátván mind ketten visszahökkentünk.

Halvány Ortzája, a' Sírástúl felpuffedt Szemei, egész Formája Szánakozást indított... Én Kezemet törtem, és magamon kívül voltam.

„Ne gyötörd magad' Egyetlenem! – elkezdé, és Vigasztalást akart adni. Ő, a' ki maga is a' nélkül szífkölködött – „Irgalmas az Ég, bódoggá teszi Szerelmünket... Légy – hozzám – hív! –”

Nyakára borúltam, egymás' Könnyei közzé elegyedtek Könnyeink, és tőle elszakadni nem tudtam...

Miért – óh miért nem halhatok itt meg! itt a' te Öleléseid között... Erőtlen lettem, minden Tetemem elesett. Torkomat, mint a' fojtó Méreg elállotta; Mellyem elszorúlt, és a' Levegő után kapdostam... egyszerre minden elrűnt előlem, és magamról semmit sem tudtam.

Eggy Ágyon eszméltem fel, mellyet körülállott ez a' kedves Ház nép és élesgett. T-ai mint a' megretesült Kétségbeesés, öszvekötsolt Karokkal, Ágyam' Lá-bánál állott...

Fanni! az Istenért jöjj magadhoz. Ne engedd magad' annyira elragadni a' Fájdalomtól... Így kiáltozott Teréz – és kiküldte T-ait, a' kit többé látnom nem engedtek ezek a' kegyetlen Szánakozók... Végre az Erőtlenység elszűnnyasztott. Zavarttak voltak Álmaim, magamat láttam Ányékká változva. Halottiköntösbe, néha T-ait Öleléseim alól elhúzni tetszetek írtóztató Képek, és félrevonult Ábrázatok, minden Szempillantásban felrezzentem.

A' Reggel – ez a' Keservek' Reggele elérkezett. Sűrű, temérdek Kőd nyomta a' Földet, a' Leheller nehéz volt, mint a' fojtogató Fájdalom' Lehellete. Gyászolt még a' Természet is, két szerető Szív' Elszakadásán. Óh Reggel! illetél te ezen Elválás' Napjához.

Magamon kívül voltam, és így érkeztem meg Anyám' Házánál, a' hol minden Szem, a' melly reám nézett, tsúfolódó volt, vagy – annak látszott. Leszállani a' Kotsiról alig tudtam, annyira el voltam erőtlenedve.

„Nézd a' megszorodott Lelket! Nem szégyenled annyira kimutatni azt, a' mit titkolnod kellene. A' Kedves bánt úgy-é? Szép vagy – „Illy Köszöntésekkel fogadott az Anyám, és gúnyoló Nevetése Testvéreimnek követte.

Tántorogva, lerogyó Lépésekkel mentem Szobámba, és Beregségemet alig tudtam elhiteni vélek. Még midőn Ágyamba' feküdtem is, és Fejem égett, Érverésem iszonyú volt, akkor is dörgő Szóval Anyám, – óh ez az igen kemény Anyám, felettem Szemrehányásokat mondott, és meg nem kéméllett. –

Távozzatok, távozzatok tőlem édes Képzletek, a' mellyek csak azért jelentek meg Emlékezetembe' olly kedves, olly bájos Színben, hogy Szívemet emésszétek. Óh édes, tsendes kis Szobátskám, első és forró Szeretetemnek Temploma! melly elevenen állasz most is Képzelődésem előtt. Az a' Tűkör, melly alatt Asztalkám állott, az az Ablak, a' mellyen a' Majorba volt a' Kinézés, és melly mellett annyit varrogattam, és ő mellettem állott – és a' mellynél én olly sokszor boldog voltam... Az a' Kanapé, mellyen vele sok Órákat töltöttem, – mind ezek előtttem álnak. Ki nem tudom vetni Fejemből ezeket a' Képeit rövid Bóldogságomnak, és csak annál jobban, annál világosabban látom jelenvaló Bóldogtalanságomat! Sírass engem szerelmes Barátném! az én Örömeim eltemettettek.

* * *

Mártiusban.

Derül a' Kikelet. Elevenség és Élet terjed mindenfelé róle. Én bennem az élet-
tő Erő Napról Napra fogy. Elestek Tetemeim, szegény Szívemet durva Hűjj borí-
totta-bé... Mint repdesett másszor 'Tavaszi' Eljöttére! A' legelső Fetske, melly
mellettem eltsapongott, a' legelső Gólya, melly a' 'Levegőbe' evezett édes Andalo-
dába hozott... A' Patsirta fennyen járó tsavargó Éneke Öröm-Hírmondó volt. A'
Rózsabimbó' a' Kikirts, mellyet legelőször megláttam, örvendező Kiáltásra fakasz-
tott. Most megrezzent a' Fetske, a' Gólya Képzeldésem' félrevezeti, és a' Messze-
ség, Elválás, Elreppentés Képeit támasztja fel bennem. A' Patsirta halálos Éneket
dalol. A' Kikirts, és a' Rózsabimbó (így sohajtók) talán a' jövő 'Tavaszi' Sírmon
nyílik. – – Hová letrél gazdag Képzeldésem! a' melly akkor is gyönyörködtet
valál, midőn édes Szomorúsággal árnyékozta be! Kiapadt c' szép Folyamatod? –
vagy ki zavarta meg tiszta Kristályodat? – – A' tavaszi Fellegek, mellyeket a' Ma-
gasság' Üregében a' Szellő renget, bús Árnyékot hánynak a' tsirádzó Mezőre, és
szélllyelszaladoznak zöld Tábláján... Mint ezek, egy Pillantatban, úgy múlik el az
én Életem is. A' Múlандóság' szomorú Képei követnek itt, a' hol Lábam alatt. Fejem
felett, 's körültem ezer Élet ered, és minden új Életre felkél. – –

* * *

Nem találom őtet sohol... Reggel midőn egész Éjjel vele voltam, vele múltam,
és szinte az Erőtlenedésig vele tépelődtem, Szememet felnyitom, és őtet sohol sem
találom. – –

* * *

Hijába! Nints más Gondolatom csak Ő... Borsáss meg szánakozó Isten! midőn
téged' imádlak, midőn hozzád felnyögni akarok egy kis Enyhülésért, tsak egy
pertzenyésznyi Szabadulásért – akkor is közbelép az ő Ábrázatja, és elragadja, tsak
magának, egyedül tsak magának minden Érzésimet. ... Hová, hová visz ez a' dűhös
Indulat?... Mikor két, három Órát egy Helybe' mozdíthatatlanul ültem, forró
Képzeldésem az elmúlt Örömeket, minden apró Környűállásaival, festette, ő
előttem áll, egészen úgy mint volt, minden Mozdulatja, minden Fordulása Sze-
mem előtt van – azonban' nekem úgy tetszik, mintha tsak a' más Szobába' volna, én
felugrom, utánna indúlok – és azután látom, hogy magamat megtsaltam, és sírok
Megtsalattatásomon – mikor így emésztem magam': akkor óh akkor látom, hogy így
– nem soká viszem...

* * *

Bezárom Számat, és nem panaszkodom. Ne tudja más, hogy én olly szerentsétlen vagyok. A' legalatsonyabb Parasztleány bír Attyának Szívével. én tőlem az is el van ragadva. Halgatni tudó Papiros! te egyedül zárd magadba Könnyeimet, mellyek reád hullnak Atyám' Keménységéért.... Mit vétettem én, hogy az ő Szeretetét elvesztettem. Rossz Néven veszi, hogy szomorkodom, és minden Órában kifatsarja Könnyeimet... Szilaj és kényeztetett Testvéreim gúnyoló Győzedelmeskedéssel tapodják Fájdalmimat, és ő azt – jóvá nem hagyja, de elszenvedi... Kimílletlen Anyám! gyönyörködik Keserétesemenn. és ő – Istenem! Ő tódítja Készeveimet... Ha Fejemet Melyemre vonnya a' Fájdalom, – őtet – őtet – hánnyák Szememre. Ha Gyengülésem az Ágyba szegez – Szerelem' Betegének tsúfolnak!... Óh annak a' Betege vagyok az igaz! de annak a' Halottja is leszek... Ez a' gyenge Kéz a' Szerelem, a' Koporsóhoz vezet és megszabadít Kínzásaitoktól...

Báró L--néhez B--ra.

Házról 17 - - Mar. - -

Előre láttam, előre érzettem, hogy így történik. Nem fojthatom magamba', kipanaszalom, ki kell panaszolnom Szégyenvallásomat: megöl, ha magamba zárom!... Nem hagytak Békét, míg ki nem vontoltak tsendes Magánosságomból, a' mellybe' legalább Kínjaimon legeltem meghasadt Szívemet. Kirángattak az Emberek közzé és még gyógyíthatatlanabbá tették Schemet.

A' szomszéd Városkába bementek, hogy Ünalmokat rövidítsék. Házallottunk egész Dél után, én is velek tsavarogtam. Tudod mennyi itt a' nemes Ház, mindenikhez be kellett egy kistsínyt kukkanni. - - né Innepnap lévén összehívta a' Félvárost, és Vatsorát adott, minket is megtartóztatott. Én nem akartam Okot adni gonosz Örömknek, hogy ne hízlalják magokat Szomorúságomonn. öszveszedtem Erőmet, hogy azt palástoljam, hol egygyel, hol mással beszéltem... Hideg, és hátráló volt mindeniknek Viselete.

Esméred ** nét, a' ki olly híres Ájtatosságárúl. Itt volt ő is két gyáva Leányival. Ő beléjek is belebotlottam. Édes Asszonyannyok' lakodalmi Köntösök volt rájuk szabva, és mint a' Karóba húzottak, mozdulni sem mertek, mert minden Szempillantásban várhatták édes Asszonyannyok' jobbító komor Tekintetét. Alig kezdek velek eggy két Szót szólni, láttam, íntet a' tisztes Matrona – én azt nem értettem, és azok zavarodva voltak. 's még merőebben tartották magokat. Tovább szóllok – és észrevehetőképpen láttam, hogy Íntése azt jelenti, hogy tőlem távozzanak?... Megütődtem rajra, és feltertem magamba', hogy abba' nem hagyom a' Beszélgetést. Folytattam tehát, és még annál igyekeztem őket belevezetni a' Tsevegésbe, mellyet olly örömet tettek volna, ha nem féltek volna a' komor Tekintetektől... Egyszerre mint a' felbosszontott Fúria felugrék édes Asszonyannyok Székéről, felénk rohan, és mind két Leányát, a' kik nagy Figyelemmel halgattak, két anyai Taszítással elkergeti mellőlem... Megzavarodtam. Nem tudtam mit gondoljak, és nem érthettem el, mit akart jelenteni ez a' Gorombaság!... De midőn az egész Frequentzia' Ábrázatainn olvastam, a' sokféle Indulatokat, láttam sok Sápító Anyának jóváhagyó Szájfatsarását, soknak kártörülő Örömet, némellynek üres Fejénn a'

Bámázkodást – e' kor kezdett a' Dolog bántani, e' kor kezdtem látni, mit akart jelenteni az a' Történet... Mintha Kést forgattak volna Szívembe'. Nem tűrhettem, és kimenttem, elrejtettem magamat, és keserves Könnyeit sírtam, a' megsértett Ártatlanságnak. –

„Itt ládd é Haszna Esmérettségednek? Gaz Leány! egész Házam' Tsúffjára vagy... Szegény ártatlan Testvéreidnek is Szerentséjeket öszverontod. Ládd szaladnak előled az emberek. Bújj el szemtelen! bújj el! ne is mutasd magad' többé az Emberek előtt...”

Így öntötte reám Szitkait az Anyám, a' ki utánnam jött, és magán kívül volt a' Harag miatt. Minden Szó általjárta Szívemet, mintha ketté metszették volna... Ezt a' Gyalázatot értem, és még én élek. – Mint a' döglertes Nyavalyában Kínlódótúl, úgy futnak é már én előlem? Mint a' ragadó Méreg olyan é az én Társalkodásom? Mint Erköltstelenít úgy mutassanak é engem' az Anyák Leányaiknak, engem' – a' ki a' jobb nevelés' Példája voltam? ... Ez a' Szégyenvallás lerontja tudom, még kevés hátra lévő Erőmet. Legyen bár! Mint Vőlegénynek, úgy mégyek a' Halál' Angyalának elejébe. Háládással, és Öleléssel fogadom el ezt a' Szabadítót. Nem! nem az a' rettentő Váz ez, mint a' hogy ötet nekünk festik. Eggy szép és kedves Ifjú, a' ki barátságossan átalvezet innen, a' Keservek között a' Nyugodalomra. –

Miért halgatsz egykori Barátném! Hát tsak ugyan igaz az, hogy a' szerentsélennek nints Barátja? Nálad is igaz az? – Ládd édesem T-ai sem ír. Miólta elváltunk nem felelt. Hát ő is? – Ő is? – Lehetetlen! – – Tsak eggy Szót, Nyugodalmamra kényszerítlek írj tsak eggy Szót róla és rólad. – –

* * *

Ha én az övé lehetnék? – – Istenem! elérem é én valaha azt a' Bóldogságot. Ne kísértetek hasztalan Vágyódások!... Ő az enyim! A' legszebb, a' legtökéletesebb Ifjú az enyim! Eggy tisztos, érdemes Férjfi az én Férjem... Ne nyögj, Tündérképektől elámitott Szív! Ez a' Borzadás, a' melly Hátamot átalfutja, ez, az a' jövődőlő Sejdítés, hogy őt' – örökre elvesztetted...

* * *

Mindennapi estvéli Fohászkodásim lett ez: Bár ne érném Hólnapot. Ez a' Gondolat kísér Ágyamba, és reggel, midőn felébredek, szomorkodom azon, hogy Fohászkodásom meg nem halgattatott... Jól van! az én Óráim még el nem érkezett – – Mire vagyok én itt? A' Sírverem olly híves, olly tsendes, olly megnyúgtató. A' Földbe' a' Gyötrelmek mind elmúlnak! Mikor a' fű megnevekedik Sírhalmomon, mellynek Ölébe én elrejtetem, és azt a' Szél lengeti, ott – vége lesz Gyötrelmimnek!

* * *

Körültem minden elváltozott. Híjába' éled a' Fiatalos, Híjába' sarjaz a' Rét; nekem nem kékülnek többé a' domború Hegyek, nekem nem tsereg a' Patak, nem virít a' Rózsabokor... Nem lehellnek ezek többé Nyugtatóst ebbe' a' széllyelmorsolt Szívbe', nem folynak belőlők többé Örömek... Oh ártatlan édes Örömek! Mikor a' Természet' Kebelében feküdtem, mikor azokat hörpölve szívтам jóltévő Poharából – édes Örömek oda vagytok! Kedves Helyem ezután a' Temetőkert... Ott a' hol a' Bodza bóltos Gallyaival eggy Sírhalom árnyékoz, ott ülök most legörömesre' és szívszakadva kívánnék oda leszállani a' hol Gyökere eltűn. –

* * *

Nem zúgolódom! az én Mértékem még meg nem töltt. A' keserű Pohár még ki nints ürítve... Nem! ne múljon az el én tőlem! Legyen meg a' te Akaratod! – –

* * *

Elfelejtetni!... Lehet é elfelejteni?... Miért nem tudok *én* elfelejteni? – –

* * *

Itt – Szívem mellett, itt rágja eggy Féreg... Érzem, mint mardossa azt!... A' Halált én magammal hordom! – Szárazak Szemeim, mint a' Mező az Aszály' Idején! Orzám sárga, mint az érett Kalász. Érelődöm én is a' Betakarításra. Lehúllott Testem, mint a' megszedett Szőlőtő. Közel van a' Lemetszés' Ideje – Légyen meg a' te Akaratod...

* * *

Miért költöttek fel Álmomból? Olly tsendessen aludtam, és Szunnyadozásomba' a' legszebb Álmok lézzengettek előttem. Oh miért vertek fel?... De mi az, hogy Tollamat nem foghatom? Miért nem vólt ez a' jó Álom megnyugtató? Miért reszketek?... Azt mondják, hogy egész Éjjel a' Forróhideg kínozott, és én – olly jól aludtam: hogy tépelődtem, és Vígyszóim' Kezekből kiragadtam magamat – és én, még is olly jól aludtam... Az én Oszlatásom közelget...

* * *

Utóljára reszem reád 'Titkaim' Meghitnye! Sorvadó Kezeimet – és tsak azért, hogy véle szólljak... Eggyetlenem! midőn ezek a' Jegyzelékek Kezeidbe jutnak, akkor már engem' a' híves Föld takar... Bepetsételve hagyom neked azokat a'

Könnyeket, a' mellyeket ide húllattam, ezeket a' Gyötrelmeket, mellyeket ide ki-
öntöttem... és néked hagyom azokat. Értted szenvedtem azokat... Nem Szemreve-
tésűl mondom azt! Sírom' Szélérűl mondom, hogy örömet szenvedtem... Azzal a'
Gondolattal szállok le 'Tsendességem' Bóltjába, hogy hív vóltál... és ha az nem
vóltál, – én megbotsátok... Ott, a' hová én megyek. nints Haragtartás! Ott majd
öszvetalálkozunk, és ott majd – bátran szerethetünk.

A' vidám természetű póéta.

Sírhalmok! Gyász 'Temetőkertek!
Mellyek örökös Setértség'
'S Szívet borzasztó Tsendesség'
Mostoha Keb'lében heverték,
Ti bús Meláncóliának
Setétes Völgyei!
Hol szomorú Mú'sájának
Áldozott Hervey.

Itt az Érzésnek minden Neme,
Még az Élőben is meghal.
Füle csak tsendességet hall,
A' Semmitől írtózik Szeme,
A' 'Tziprus a' Hóld' Fénnyénél
Árnyékát mutatja.
Eggy Sírból kitántorgott Szél,
Bádjattan mozgatja.

Szörnyű Környék! mellyhez a' Lélek
Fantázián repülve,
Írtódzással megy, 's rémülve
Félhóltan hátrál vissza vélek.
Szörnyű Környék! kérkedj bátor
Bús lantú Youngoddal:
Isten hozzád gyászos Sátor!
Komor Ánglusoddal.

Mások írtóztató Énekkel
Bőgessék bús Obojjokat.
És síralmas Nótájokat
Jajgassák keserves Versekkel:
Kerítse szífrke Hesperis
Gőzölgő Fejeket:
Én nem óhajtom egyszer is
Köverní ezeket.

Nékem inkább olly Koszorú
Kösse felkennt Fejemet,
Mellynek Színe nem szomorú.
'S mulattya a' szebb Nemet:

Ezt a' vídámabb Mú'sáknak,
A' mosolygó Grátziáknak
Fűzzék össze ró'saszínű Újjai,
Élesszék fel ambróziás 'Tsókjai.

Nem kell 'Tziprus, mellyel Racint
'Tiszteltre Melpómene
Apró Vióla, 's Hiatzint,
Bár Hajamon fénylene:
Apró, és kék 'Töltsérjei
Olyak, mint Szépem' Szemei.
Ez kell nekem – Homlokomat ne érje,
Shakspeárnak akónitos Fűzérje.

Így veszem fel víg Lélekkel,
Gyengén rezgő Lantomat.
'S majd Kedvesem eggy Énekkel
Lelkesíti Húromat.
Míg leng az estvelí Szellő
Szárnyán, eggy Nektárt lehellő
Ró'sában, a' kis Szerelmek megszállnak
És mennyei Harmóniát csinálnak.
Szívünk elolvadt Részeit
Élesztjük új Dalokkal.
Pauzák' únalmas Idejét
Édesítyük 'Tsókokkal.
Áh! a' híves Esthajnalonn,
Így alszunk el eggy szép Dalonn,
'S Énekünknek végső bádjadtt Szózatya
Az andalgó Vidéket elaltattya.

A' feléledtt Pásztor

Tírzs Laurához.

Ott, hol a' Patakotska nyájas Hábjaival tsereg,
Lauram a' tsendes Völgyben, a' Viólák közt szendereg
Nyílt Szátskája, tsókollya a' Szűz Liliomokat.
Szedd fel azokat
A' szép 'Tsókokat
Szedd fel tsendes Szellet
'S lengvén Laurám mellett
Súgd meg néki, hogy Szám végsőt most lehellelt

Laura Tírzséhez

Haldokló Pásztor, állj meg! tartóztasd Szádon Lelkedet
Tartóztasd az enyém is csak a' tiedről éledett
Én aludtam, 's bádjadtt Hergésed' szomorú Szele
Halállal tele
Itt nyögdeztél,
Amor rá fel üle
Melyemre repüle
Feltsiklandott Szívem mindjárt rád hevüle.

A' legédesebb Méz.

Kis Méhek Kerteken,
Mezőkön, Berkeken
Már furtok sok Veszéllyel
A' friss Patakokra,
A' szép Virágokra
Repdesvén szereszéllyel

Mennyi sok Munkával,
És Időjárttával
Gyűjthettek eggy kis Mézet!
Szállyatok Laurára!
Az ő szép Szájára
Vénus, sokat tetézett.

Jöjjetek, így nem lesz
Olyan sok, 's édes Méz
Sohol, mint a' tiétek.
Jöjjetek, így nem lesz
Olyan boldog Méhesz
Sohol, mint a' tiétek.

A' 'Tanúnak hívott Liget

Itt a' Liget! – hűs' Árnyékába
Mellynek, tsak azért hívtalak,
Hogy e' Fákkal ezen Órába'
'Téged' Szemben állítsalak.

Ők 'Tanúim, ő'k' keseredett
Szívem' Síralmát hallották
Ők Panaszim, 's a' te Nevedet
Gyakorta visszahangzották.

Halgassd, óh szép! – ha! – mi bús Szellő
Suhog a' gyenge Ágakon, –
Mint reszketnek, nézd, – a' zöldellő
Levélkék tőle azokon!

Az én Lelkem' Sohajtásitól
Reszket a' Fáknak Levele,
Mellyeket itt mély Panaszitól
Lassú Zúgással emele. –

Nézd – a' Fűvek' nedves Harmattya,
Nézd még mostan sem száradt fel,
Bár a' forró Nap szárogattya
Mind úntalan hév' Tűzével.

Ezek az én olvadt Szívemnek
Vízzé vált Párázattyai!
Ezek e' két kiszáradt Szemnek
Könnytseppé vált Harmattyai!

A' többir a' Virágtöltsérek
Felszívták a' múlt Napokban:
Hogy a' Virágok illy kövérek
Áh, nekem az be sokba' van!

A' Szépc' Szépc

Ti Élet' Édessét lehellő Leányok!
A' Szépség' Tűzénél olvasztott Bálványok!
Kiket imád sok Szív, áhítva reszketvén,
Fűstőlégő Óltárán Temjénét égetvén!
Óldjátok le rólam hitvány Kötéseket,
Félre! nem imádlak többé benneteket.
Mert minden Szépséget, mellyel hódítatok,
Már az én Szépembe' egy Summába' látok. –
Jer, Szépem! mutasd' meg azt kevély Nemednek.
Együtt, a' mivel ők, egyenként kérkednek:
Hadd mondgyák, a' kiknek vagyon tisztább Ízek
Te vagy a' Remekkép! amazok csak Skitzek
Léda' Gyermekeinek hülyyön meg a' Vérek:
Szégyenlyék a' Görög Országj Vezérek,
Azt hogy Helenáért hartzoltak Trójánál
Holott imé van szebb Asszony Helenánál!
Álly ki Irígy! találly Motskot Tagjaiba'
Nézzd, legkényesbb Ízlés! van é benne Hiba?
Ha valamelly Részét hibásnak lelitek:
Hibáztok. – a' szépet rútnak képzelitek.
Ha kérditek tőlem: mi szép? azt felelem:
Én a' Szépet 's Rútat olly formán képelem,
Hogy szép mind az, a' mi ő benne láttatik.
A' mi benne még nints a' Rútnak mondatik.
Nints hát semmi Hiba, mind így ítélgetnek.
Ezen Remekébe' a' bölts Természetnek –
De óh e' Remekben én egy Hibát látok,
A' mellyről ti éppen nem gondolkozátok,
Hogy ámbár a' pazér Természet' bő Keze
Minden Szépségeket ez egyre hímeze,
Még is e' Remekben az a' nagy Tsonkulás:
Hogy ő véle is Köz a' végső Elmúlás.
Isten! hát csak azért mívelsz illy Remeket,
Azért árasztasz rá minden Szépségeket,
Hogy egy *Légyen! Szódat* feldúló *Mullyonnal*
Minden Szépségeket eltörülly azonnal.
Hová reszed akkor illy dítső Mívedet
A' millyet még semmi Föld' Pora nem fedett.
Hadd tudjam, Sírjára Ró'sákat plántálok,
'S ezt írom rá: *Szépek! – de ez szebb volt náluk.*
Ha pedig ő néki több Élet adatott,
Szóllyon Sírom felett csak egy fél Szózatot.

Akkor is Szikrái a' hév' Szeretnek
Fagyos Tetemeim között Lángot vetnek.

A' háborús Zivatar.

Metastásiónak VIII-dik Kánnátája szerint.

Óh ne háborodj meg, szép Nitze! előttem
Ne reszkess. ne borzadj! — én nem azért jöttem,
Hogy újra szerelmes Szókkal terhellyelek,
Néked az nem tetszik: ne féllj! nem sértelek.
Nézd mint borítja el egy Felhő az Éget!
Lásd; ez egy iszonyú Szélvésszel fenyeget!
Ha Akolra készülsz verni Nyájatskádat:
Imé én eljöttem segíni Munkádat. —
Óh! tehát ne rettegj! — néz' fel! néz' csak erre!
Lásdd, miként serétől bé azÉg eggyeszerre. —
Nézd ezt a' süvöltve zúgó Forgószelet
Mint veri fel a' Port, 's az elszórt Levelet!
A' megborzadt Berkek' rettentő Zúgása,
A' Madarak' szerteszéllyel Kóválygása,
E' vigályos Tseppek, melyek ránk szemzenek
Sebessen repülő Veszélyt jelentenek. —
Iát nem mondtam é meg, óh Nitze! ezt régen?
Imé! — már villámlik — már dörög az Égen!
Mit tsinálsz? fogadj Szót! — jer! — már hová mehetsz.
Nints Idő! — Nyájaddal már semmit sem tehetsz.
E' Kősziklák alá jer, öblösök ezek,
Pihend ki magadat! — én te veled leszek.
De te reszketsz, óh én kedves Kintsem!
Óh mint dobog Szíved, még — is. —
Ne féllj! im itt vagyok én is,
'S Szerelmet nem beszéllek.
Míg villámlik, míg a' Mennykő húll,
Veled leszek szerelmes Nitze!
'S ha az Ég újra feltisztul:
Háladatlan Nitze! én elmegyek. —
Ülly le! legyél tsendes és bátor Lélekkel
Itt e' Kő: ne gondolly semmi Szélveszekkel.
Ennek Öblét semmi Villám meg nem hattyá,
Soha semmi Mennykő által nem szaggattya
Ezt egy sűrű Lauruserdő árnyékozza,
Melly az Ég' Haragját körülhatározza.

Úlly le szép Bálványom! ülly le és pihenny meg!
 Bátorítlak!... még is szíved szorúl 's remeg;
 És ha tőled futni akarok, Kezemet
 Kezed közzé fonva tartóztat sz engemet. –
 A' lerohanó Ég vívik a' Szelekkel:
 Ne essél Kétségbe, ne féllj — nem megyek el.
 Illy víg Napját Szívem mindég óhajtozta:
 De ezt Ijjedésed — 's nem Szerelmed hozta. —
 Ah! ne tsalogasdd ne, óh Nitze! Szívemet.
 Ki tudja, tán mindég szerettél engemet?
 A' te érző Szíved megvetni nem akartt,
 'S ezen Ijjedésed tán Szerelmet takartt!
 Szólljál — no mit mondasz? kérlek! hát nem igaz,
 A' mit állítottam — te nem felelsz: mi az?
 Le sütöd szemérmes Szemeid' mellettem,
 Pirúlsz — mosolyodol — óh érsz érettem.
 Ne szóllj Eggyetlenem! e' Pirulásodból.
 'S Háborodásodból Szíved eléggé szóll. –
 És im a' Szélvészek közt
 Találtam Tsendességre!
 Ah! többé Napfény az Égre,
 Ne készüüljön derülni! –
 Ez nékem minden Napok
 Között, legtisztább Napom
 Élni így óhajtok,
 Így óhajtok halni! –

A' Ró'sához.

Eredgy Laurámhoz, eredgy!
 'Te, Kertek' Pompája, kis Ró'sa!
 Legszebb Szál Flóra' Virági Között.
 Hadd tudgya, melly gyönyörű
 Az ő Orzája, ha mondom
 Hogy olly mosolyogva virágzik, mint Te.

2.

De mond meg néki azt is,
 Hogy soha szerelmes Emlők közt
 Pompás Sírt bádjad t Fejednek nem lelsz.

Ha Ország' Bokrok közé,
Vagy vad Pusztákba elrejtéd,
Hol téged' nyílni a' Kedves nem lát.

3.

Mit használ néki, hogy szép,
Ha ékes Országja Gyümölcstől,
Szívénnek édes Szerelmet, nem hoz?
Mit használ nekem, hogy szép,
Ha Gyémánt Melye nem érzi,
Hogy égő Szívem olly hűven szeret!

4.

Ezt mondván, Ró'sa! hally meg;
Hadd lássa előre Veszélyét,
Melly által ő is elhervad, mint Te.
Meglágyúl Szíve talán,
'S míg Ró'saszíne ki nem hal,
Viszont Hűséggel Őlembe repül.

Anekdoták.

A' RÁGALMAZÁS' BÜNTETÉSE.

Hosszú, és többnyire tsendes Uralkodása alatt, némellykor olly 'Törvényes Ítéletet hozott *Masszúd*, a' melly a' szokott Törvény-formájával ellenkezett; a' melly eleinte nehezen fért Fejekbe Jobbágyainak, de azután, minekutánna jobban megfontolták, az Égig emeltetett.

De eggyen sem hasonlott meg annyira a' Törvényes, és Törvénytelen Embereknek Vélekedése, mint azon, a' melly itt következik:

Eggykor, midőn Vadászatra akartt kilovagolni, látta, hogy a' Vár előtt, eggy Leánykát visznek a' Tömlöztbe, a' kinek Ruhája egészen be vőlt fertéztetve Vérről. Ez figyelmetessé tette, leszállott a' Lóról, és parantsolta, hogy hozzák elejébe a' Leányt. „Eggy jó 'Tselekedet, – mondá – röbbit ér eggy jó Vadászatnál. Talán megmentem ezt a' Szerentsétlent a' Tömlöztől, és a' Bírót, eggy fontos Perben való Ítélettételtől.

Előhozták a' Leányt; szép vőlt mint a' Nap; Szeme olly szelíd, hogy meghazudtolta vőlna véres Kezeit, ha tulajdon Szájával meg nem vallotta vőlna 'Tselekedetét. Eggy igen szép, de nála sokkal gazdagabb Leány, és még azon felől Barátnéja vőlt. a' kinn ezen Gyilkosságot elkövette, eggy Órával az előtt, hogy eggy igen Szerelme méltó ifjú Persával öszveköltt vőlna.

„Iát mi Okaid vőltak ezen hírtelen, és szerentsétlen 'Tselekedetre, Bóldogtalan?” kérdé *Masszúd*.

„Igen helyesek. Nézz meg jól Király, és meglátod, hogy nem hasonlítok azon Állatokhoz, a' mellyek tsak azért szaggatnak öszve más Állatokat, mert Vért szomjúznak.”

Eggy illy bátor Felelet még inkább nevelte a' *Masszúd* Bámúlását. „Tehát beszéllj meg Okaidat, és talán Mentségedet is.

„Szabad é kérnem, hogy minekelőtte 'Törrénetemet elkezdjem, a' Megölettettnék Vőlegénnyét, és egész Familiáját Trónusod elejébe hívasd, hogy annál bizonyosabb lehess benne, hogy Igazságot, és nem valamelly Mentségemre szolgáló Kőlteményt beszéllek.

Masszúd igazságosnak találta azt a' Kívánságot; elküldött érettek: és megjelentek.

„Az Atyám, elkezdé a' bűnös Leány olly 'Tsenedességgel, mintha ő lett vőlna a' Vádoló és nem a' Bévádoltatott, eggynek tartatott az Ispaháni gazdag Kereskedők között; én pedig eggy olly Leánynak, a' ki Személyére, és Gazdagságára nézve megérdemletre, hogy Kezére törekedjenek. Kérdezd meg Király azt a' szeretetre méltó Ifjat, a' kit ma Mátkájától megfosztottam, kérdezd meg magát: ha nem legalább húsz Kérők között választottam é őtet? Ha nem sokszor 'Térdenn állva ese-

dezett é Szerelmemért? És ha nem azt hitte é, hogy az Álborákon* a' hetedik Éghez közelít, midőn Hajlandóságomról bizonyossá tettem – Óh mely gyakran festette akkor ez a' Hitegető jövődő Házasságunknak elragadó Képét! olly Melegséggel festette, hogy engem Könnyenhivőt magamon kívül ragadott; és én az Érzékenységnek leghevesebb Tűze által, – de az isten nagy Prófétájára mondom, meg nem érdemli azt az Elragadtatást, a' mellyel Hitegetéseiről beszélek.

Ha! – – elnefelejtöd ... közbeszólla itt az Ifjú.

Te se felejtöd el mindenek felett mondá Masszúd, hogy ő rajta van a' Sor, ő beszéllyen most; Majd te reád is elkerül, és te is minden Háborítás nélkül beszélhetsz akkor.

Egyedül némelly tsekély Gondoskodásai az Atyámnak, mondá tovább Roxána (úgy hívták a' Leányt) akadályoztatták, vagy inkább késleltették a' Mennyegezőt. Kevélysége még nem tartott eléggé pompásnak némelly Készületeket; az én Szerelmem nem gondolt volna semmit azokkal; de engedelmeskednem kellett Parancsolatjának. Eggy Eggy Este, éppen jövődőbéli Állapotunkról beszélgettünk, midőn a' Beszéd' Közepébenn lerogyott. Én eléugrottam, és lártam, hogy a' Guta megütötte. „Óh szegény Leányom!” ebből állott, a' mit haldokló Szavával mondhatott, és kimúlt, minekelőtte szorongató Kiáltásomra, valamelly Szolga vagy Szolgáló Segítségére jöhetett volna.

Tsak hamar Halála után állattam ezen utolsó Szavainak Értelmét. Az Atyám gazdagnak tartatott, a' nélkül hogy az lett volna. A' mit maga után hagyott, Adósság volt. Ezt megrudván, legelső Gondolatom nem magamra, hanem Szeretőmre volt intézve. De megtsalattattam még akkori Félelmemben. Állapotomnak rosszabbá való Változása nem látszatott ő benne Változást tenni. Ezerszer esküdött, hogy nem tsak az első, de még hevesebb Tűzzel szeret. Azomban hátrább tette a' Mennyegező Idejét, az alatt a' Szín alatt, hogy illetlen aztat innepelni olly hamar az Atyám' Halála után; de Reggeltől fogva késő Estvéig mindenkor mellettem volt.

Lehet é tsudálni, ha eggy próbálatlan Leányka, illy hosszas Idő alatt, megcsert? Ha Szerelmessének, annak a' Férjfinak, a' kit már úgy nézett, mint Férjet, a' kinek Szerelme az övét gerjesztette, és színlett Nagylelkűsége elragadta – ha annak legérzékenyebb Kérésére azt megengedte, a' mit tsak a' Férjnek kellett volna megengedni? – – Nézzem reám Útalattal a' kinek tetszik! megvallom, hogy ez a' tsalárd Gonosztévő eggy Reggel Szűznek talált, és Este nem úgy hagyott el.

Isten! melly kimondharatlan Szeretettel ragaszkodtam ertől fogva hozzá! melly tisztának tetsző Érzékenységgel tudta ő Gonoszságát elfedezni! – Még két Nap volt hátra a' Mennyegezőig; akkor eltűnt: elhagyott egyszerre – elhagyott olly Állapotban, a' mint gondolni lehet. Mindjárt mondorták, hogy eggy Leánybarátomnak, a' szép Ákmenek Hitegetése Oka annak; de én nem hihettem olly Tsalárdtságot felőle. Én őtet úgy szerettem mint a' magam' Lelkét; igaz ugyan, hogy a' házi Versengések miatt valamennyire elidegenedtem tőle; de még sem nézhettem benne soha is Ellenségemet.

* Úgy hívják a' Mahometánusok azt az Állatot, a' mellyen Mahomet az Égbe utazott, és a' mellynek Neve, a' melly annyit jelent mint Villám, már Sebességét jegyzi.

De ma midőn egyetlen, még híven megmaradt Szolgálóm reggeli Köszöntésül azt a' kedves Ifjrt hozta, hogy ma Ozmán, az én elébbeni Völegényem, az Ákme' Férje leszen, akkor – akkor! – Óh de minek is törekedem a' Kétség'esésnek Kínnyát leírni a' mellyet szenvedtem! Kit indíthana az meg? ki szánna egy Gyílkost, jól-lehet kénszerítetett, hogy Gyílkos legyen? Elég az, hogy azonnal felvettem ezt a' Köntöst, a' melly még most is Bosszúlásomnak dítsó Jegyeivel kérkedik, és Ákme'hoz siettem. Nehezen juthattam hozzá. Éppen ékesgette magát. Elbeszéltem miért jövök, a' mit hallottam, és mitől akar megfosztani. Gúnyoló hideg Nevetéssel szá-nakozott rajtam, és tovább piperézte magát. Kénszerítettem volt Barátságunkra; de tsudálkozott, hogy olly régen meghólt Személyekről beszéllherék. Kértem, gondollya meg, hogy az a' Férjfi, a' kinek Kezét kész adni. Híttelen. Azt mondotta, hogy az ötöt el nem ijjeszti, Utólyára megvallottam, mitsoda Állapotban, melly bódogtalan vagyok. – Nerve az felelte: Úgy é? Tehát annál inkább remélhe-tem, hogy Házasságunk áldott leszen.

Ezen gyalázatos Szók, a' mellyeket egy gonosz Anyának, és még gonoszabb Nénének, a' ki a' kerítő volt. Nevetése követett, határatlan, de igazságos Dühössé- get támasztottak bennem. – „A' te Házasságod áldott! felkiálték: Nem, nem lessz Életemre esküszöm! De átkozott legyen, szakadjon össze, még minekelőtte kötete-t!”

Egy Tör, a' melly Köntösömben volt rejtve, és magamnak szánva, keresztül verte ezen Szókra, Melyét a' Gyalázatosnak, és a' mint kellett a' Szívét találta, még pedig olly helyessen, hogy a' Szúrás, Lerogyás, és Halál egy Pillanatban történ-tek. Még tovább használhattam volna ezen szerentsés Tört, annyira elfoglalta a' Rettenés a' Jelenvalokat; de az Anya Lábaihoz vetettem azt. Légy átkozott Éle- tedben mint Leányod' Halálában! ezt mondám, és engedtem magamat megkörtet- ni, és vitetni, a' hová tetszett. – Te pedig Király, Tetszésed szerént hozhatod reám a' Halálosítéletet, Zúgolódás nélkül fogom én azt szenvedni, mert igazságosan halok meg, de midőn Szád a' legkeményebb Bűnterést fogja reám hozni, Szíved azt a' Bizonytságot adgya, hogy a' megtsalattatott, megesett, megvertetett, és mindenféle Szükségnek, és Gyalázatnak Tárgyúl kitétetett Leány, azt tselekedte, a' mit kellett tselekedni.

Így Szóllott Roxána. Masszúd, és a' Főbbek, már mikor halgatott, még sokáig figyelmezve néztek reája. Tsudálatossabb Egyeledését az Indulatoknak nem lehe- tett látni, mint Ábrázatryán volt lefeszve. Kétség'esés, meggyalázott Szerelem, megelégedett Bosszulás, és a' mellett helyes Magaérzés. Dühösség volt, a' mi Be- szédének Folyását, olly indulatossá tette, és még-is nem volt az a' Rendetlenség benne, a' mint a' dühös Indulatokban szokott lenni, és tsalharatlan Jelekből lehetet látni, hogy ezen vértörülő Bosszuló külömben Szeretetre méltó, és szelíd Leányka lehet: olly Leányka, a' kit, ha, a' mint ott állott, egy Bálványimádó meglátott vol- na, felkiáltott volna, hogy a' Grátzia a' Szereter' Istennéjé Prozerpínává változott.

Most általmentt Masszúd a' többiek' Meghallására, és ezen Kérdésekre: Ha ta- láltak é valamelly Házugságot a' Roxána' Beszédjében? Mint volt Magaviselete, és miért volt úgy? – Azt Szórúl Szóra felírni felesleg való volna, és Únalmat okozna: tehát tsak rövideden.

A' Márkájáról megfosztatott Vőlegény, mindenben igaznak vallotta volt Szeretőjének Beszédét, kivéven azt, hogy Ok nélkül és talán azért hagyta el, mert már semmi Újságot nem remélhetett nála. – Az én Szerelmem, mondá ő éppen az által az Engedelem által nevedett, a' melly azt másoknál kissébbíti, vagy eltörli. A' Mennyegzőnkre rendelt Idő éppen nem volt Szemfényvesztés. De a' Roxána' Hittetlenségéről való Hír; az az Állítás, hogy nem én egyedül voltam boldog az ő Szerelmé által. –

„Ha! Alávaló!”

Masszúdnak eggy 'Tekintetének most az a' Foganattya volt, a' melly Szavának, midőn Ozmán bele szóllott, és Ozmán tovább folytatta Beszédét.

„Ez megrázta cránta való Bízodalmamat, és felgerjesztette bennem a' Szerelmeféltést. – Még is sokáig nem adhattam Hittelt ezen Hűségtelenségnek. De midőn végre azt a' Személyt hozták előmbé, a' ki Roxánának belső Meghittye volt, és minden Titkait tudta: midőn attól hallottam: hogy az, a' kiért Véremet, és Életemet kész voltam feláldozni, csak azt közölte Szerelmemmel, a' mit mások meg-hagytak, és a' mit Attyának régi jóltermert Szolgája még most is 'Tirokban él, Határja nem volt Fájdalmamnak. Esküvésem, a' melly által Halgatásra köteleztem magamat, és a' Vádoló Személynek Környűállásai lehetlenné tették, hogy Roxánának Gonoszságát Szemére hánnyam, de semmit sem is használt volna az.

Elhagytam tehát: de még Eltávozásomkor sem felejtettem el egészen: és szűk Állapottýában igyekeztem Ajándékok által, esméretlenül könnyíteni Sorsán. – Szánakozást éreztem cránta; de Fámiliámot, és Sorsomat megferréztetetréni véle, Balgatság lett volna. Azért más Leányt választottam magamnak; és már közel voltam Bírásához, midőn Roxána attól is kegyetlenül megfosztott.

Írtódzás' és Bámúlásnak, nem pedig a' magát büfnösnek érző Lelkiesméretnek Tekintetével halgatta Roxána' Beszédének Végét. És midőn Masszúd megengedte neki, hogy magát oltalmazhassa, Esküvéssel állította, hogy az Ozmán' Vádja, ha nem feltett Rágalmazás, legalább tudatlan Hiba, és azt kívánta, hogy állítasson elő az a' Személy, a' ki őtet Hűségtelenséggel vádolta. Ozmán Fogadássával mentette magát; de Masszúd parantsolta; és akkor a' Roxána' Szolgálóját nevezte, azt az egyetlen Szolgálóját, a' ki még megmaradott nála, és a' kinek Hűségét nem sokkal az előtt ő maga is dítsérte.

Szolgálójának Nevét halván Roxána, az Égfele fordította Szemét, és olly Hangal, a' melly halálos Ellenségét is megindította volna, ezt kiáltá: Eggy igaz Isren, tehát nem volt egyetlen Férjfi vagy Asszony is, a' ki egyenes Szívvel lett volna hozzám? Mi által érdemlette azt az a' Szív, a' melly a' mint te magad tudod, olly ártatlan, és Szerelmemmel tellyes volt?” – Azután hirtelen megtörlötte Szemét, minnekelötte a' Könny kitsordultt volna belőle. Masszúd felé fordultt, és esedezett, hogy a' Szolgáló hozattason elé. „Minden Ereimet eggyenként öllýék meg (azt tette hozzá) ha az a' gonosz Asszony megmutattya, hogy Igazat szóllott – A' Szolgáló' Vallása megigazította Roxánát; és midőn a' Szultán a' Dolog' Eredete után tudakózodott, kisűltt hogy a' Megölettetett Annyának, de kiváltképpen Nénnyének Tsalárdsága, és Rágalmazása Oka az egész szerentsétlen Történetnek.

Megvallották az Ákmé' Szerelmét Ozmánhoz, és hogy Roxánára való méltó Bosszonkodások, úgy tetszett nekik nevezni, – indította légyen őket arra, hogy

Szeretőjének Szívét elidegenítsék tőle. Markája' Hitetlenségéről költött Hírek felindították úgy mond Szerelme-féltését; és minthogy meg-esküdött, hogy, ha Próbáit adhatták a' Roxána' Hűségtelenségének, soha többé egy Szemmel sem kívánnia látni; többé vissza nem húzhatták Lépéseket, és azért a' Roxána' Szolgálóját vonták Pártokra. Ez a' Bánás' módja ugyan a' mint mondták nem egészen helyes volt, de megbocsátható. Mert ki kényszerítette Ozmánt, hogy olly könnyen hidjen? Azután a' mi történt, az mind az ő Javára tizedozott, mivel hogy Roxána a' nélkül sem volt érdemes reája, és méltán viselte Bújaságának Büntetését; azonban Ákme Kétség kívül boldoggá tette volna Szeretőjét, ha az a' gonoszlelkű Gyilkosleány dühös Szándékát végre nem hajtotta volna.

Masszúd, midőn az Ítélszékből últ, szorgalmasan ójta magát Haragjának kimutatásától; de néhánykor még is kijelentette belső Bosszonkodását erőltetett Nevetése által. Illy Nevetéssel hallotta most is ezen Védbeszédet, a' melyet kétség kívül még zikornyássabban tudtak elcádni.

„Tehát, – még egyszer kérdezé – megvallyátok, hogy a' Roxána' Hitetlenségéről való Hír, a' ti Rágalmazásoknak Mestersége?”

Azt nem tagadhatták.

„És az első Gondolat, valamint a' Végrehajtásnak is nagyobb Része a' tiéd. Hassza?” (úgy hívták a' Megölettetettnek Nénnyét)

Örömet tagadta volna de nem lehetett.

„Tehát e' légyen az én Ítéletem! Az Ákme' Fejére szálljon tulajdon Vére! az a' ki egy eljegyzett Leányt Vőlegényétől megfoszt, a' Megfosztottból Tsúfot űz, elég keményen megbüntetődik a' hirtelen Halál által, de nem felette keményen; Roxána pedig nem kevésbé szenved, ha azért a' Tselekedetért, a' melyre Kétségbeesés, és Gyalázat ösztönözték, a' melyben Szeretet és Szerelme-féltés Mentiségére szolgálnak, két Hónapi nem kemény Fogságba rötetetik. Annak Elfolyásával köteles Ozmán ötöt vagy elvenni, vagy pedig kétszeres Házassági-ajándékot adni neki. Mert a' Könnyenhivőség illetlen egy Férjfihoz, és olly hirtelen Elhagyás a' Vőlegényhez, kiváltképpen pedig ahoz, a' ki már szerentséltetett. – Az Ákme' Annát keményebb Bíró bünteti, mint én, tulajdon Lelkiesmérete. Sokszor elejébe fogja állítani. Álmában, véres Leányát, és Fülébe menydörögni ezen Szókat: annak te vóltál Oka.

Majd egy egész Minutumig halgatott ezekután, mintha minden Erejét össze akarná szedni a' Gondolkozásra, és Beszédre, aztán pedig így szóllott.

„Ti pedig két Gyalázatosok, a' kik érdemetlenek vagytok, hogy az én Szemeim előtt, vagy egy betűletes Embernek Szemei előtt álljatok, te hitetlen Szolgáló, és te alattomos Rágalmazó, a' kiknek Költeménye által Szerelmesek szakasztattak el egymástól, és Embervér öntetett ki: félre előlem! Hóhérok ragadjátok meg! vigyétek a' legközelebb Piatzra, és a' Szégyenfához kötve, vesszőzzétek meg keményen: az első, míg Lehelletér ki nem fűjja, a' másodikot valamennyire gyengében, hogy még egynéhány Esztendeig keserves Életet élhessen valamellyik közönséges Dolgozóházban.

Nagy Zúgás rámadott ezen Ítéletén Masszúdnak, a' Sokság között, a' melly a' Királyiszek körül volt. – „Igen kemény! igen egyenetlen! ezt sugdosták mindenfelől egymásnak; és Abukin egy a' főbb Törvénytudók közül egész Persiában.

előállott, és mérészlett Engedelmet kérni Királyától egy kevés Szókból álló Beszédre.

A tapasztalt Abukinnak mindenkor, és minden közönséges Ítéleteimben van Szabadsága szólni, felelé Masszúd.

Tehát bocsásd meg, kegyelmes uram, ha ezen Ítéletre nézve, bátorodom Bóltességedet arra emlékeztetni; hogy a' Gyilkosság, a' mi Törvényeink, és tsak nem minden pallérozott Nemzetek Törvényei szerint, legnagyobb Gonoszságnak tartatik; a' Rágalmazást pedig úgy nézik, mint sokkal kisebb Vétket; a' melyre semmi bizonyos Büntetés nintszen szabva, és a' melyet a' szabadon született Személyekre nézve, soha Testbüntetéssel, annyival inkább illy keménnyel nem büntettek meg.

„Tehát köszönöm kedves Hívem, hogy Törvényeinknek illy sarkalatos Hibáját megismertered velem. A' Rágalmazás ezután olly Vétek legyen, a' mely keményebben büntetődjön meg, mint a' Ragadozás, vagy akaratlan Gyilkosság! – Az a' nyomorúlt, a' ki talán utólsó Szükségtől kényszerítettén, Felebarátjának Erszénnyét, Jószágának mintegy század, vagy kevesebb Részt Erővel elveszi, elveszti Karját, a' mellyel azt tselekedte, vagy még Életét is? És az a' háromszor nagyobb Gonosztévő, a' ki legszentebb Jószágunkat, a' melyet soha egészen vissza nem lehet téríteni – Betsületünket elragadja; elragadja, a' mi néki magának sem használ; elragadja, a' mihez Bóldogságunk, Tsendességünk, és sokszor Életünk vagyon köttetve; nem keményebb Büntetést érdemel, mint az Útonálló Tolvaj? Igazságod vagyon, Abukin, még egy illyen Törvény hibázik. Hozattasson hólnap mindjárt. Most vitetessenek ezek a' Vesszőzésre.

Ezeket olly Hangozmondta Masszúd, hogy senki sem mérészlett ellene szólni; és már Kezektől tették a' két szerentsélenekre a' Hóhérok, midőn egy a' körülállók közül, Amru Ebe Said, még Bátorságot vett magának.

Éz egy volt a' Tekintetben lévő Emberek közül a' Persiai Udvarnál. Masszúd nagyra betsílte: gyakran már nyomos Hivatali bízott reá, mind Békességben, mind Háborúban, és soha meg nem bánta benne vetett Bízodalmát. Úgy történt, hogy nem igen messzéről való Atyafija volt a' reszketve ott álló Hasszának; írtódzott Gonoszságán, de szánta még is, és azért hirtelen Szultánnya Trónussa elejébe borúlt.

„Midőn – mondá ő – Abukin egy Bóldogtalan eránt való Szánakozásból, a' ki nek te, Hívőknek Ura! kínos, és gyalázatos Büntetést, és keserves Életer rendeltél, a' Törvényekhez folyamodott; olly Módon feleltél meg, a' mely Szívednek, és Bóltességednek nagy Dítsósságára válik. De engedj Kegyelmedhez folyamodnom! A' Rágalmazás ugyan olly gyalázatos Vétek, hogy semmi Büntetés sem kemény ellene. De ez a' Bóldogtalan nem esmérte azt egész Valóságában. Még nem volt Törvény, a' mely elrettentette volna attól. Ne éreztesd azt egész Keménységében az által a' ki Szerzésére adott Alkalmatosságot. Ezért esedezik a' legnagyobb, és legobb Királynál egy leghívebb Jobbággyai közül.

Masszúd. És mi indítja az én hív, és érdemes Amru Eben Saidomot, arra, hogy ezen Gonosztevőért esedezzon?

Amru. A' Vérség, közel Atyámfija. Az ő Büntetése. ...

Massz. (olly Nevetéssel, a' melly fellyebb említetett) Ne fély, éppen az a' Bűntetés törli el, a' mit Tselekedete által befertéztetett; és a' derék Amrú egy Szemnyit sem veszt el az én Kegyelmemből és Szeretetemből, a' mellyel voltam eránta, míg nem tudtam hogy ez az Alávaló, Attyafia.

Amrú Tehát Király...

Masszúd. Tehát, a' mi néked Gyalázatodra nintsen, neki ne használjon! Kérjen Amrú magának, a' mit illendőnek ítél, és megnyeri; de az Igazság' Kiszolgáltatásában nem engedek Akadályt tenni. Minek ott a' törvényes Tílalom, a' hol Lelk'esméretünk elég fentten beszéll? – És most mondom utóljára, Hóhérok vigyétek a' Szégyenoszlophoz, és olly kevésbé kéméllýétek Hátát, a' mint ő kéméllette Felebarátjának jó Ifrét.

Lehet gondolni, hogy ez a' Parantsolat Végbe vitetett; a' melly minden Erősségei ellen Masszúd'nak, sokaknak igen Napkeleti formának terszherik. Az Isten kegyelmezzen akkor a' mi nagy Világunknak, és Ozsonna-asztalainknak, ha a' Rágalmazás olly nagy Gonoszság volna, és az Elmésség, a' melly eggyedűl Felebarátunknak Bersűletét rontsollya, megbűntetettene.

Itt megjegyezhetjük, hogy nem Masszúd volt az első Törvényhozó, a' ki illy keményen büntette a' Rágalmazást. A' régi Egyiptombélieknél is Halál volt annak a' Bűntetése; Solon is kemény Törvényeket hozott ellene, és azokra is Bűntetést szabott, a' kik a' Hóltaknak Emlékezeteket morskolták, mert illő, azt mondá, hogy Bátorságban legyen az Ember Hóltá után, azoktól a' Méltatlanságoktól, a' mellyeket Életében el nem szenvedett volna. A' Polgár nem Ura Bersűletének, mert nem Ura Életének. Innen vették Eredeteket azok a' Törvények, a' mellyek által megfosztotta némelly Körülállásokban, a' Polgárokat, a' kik magokat Tselekedeteik által megbestelenítették, azoktól az Elsőségektől, és Privilegiumokról, a' mellyek Tulajdonai a' Polgároknak.

A' KÉT SZERETSENY IFJÚ.

A' *Szent Kristóf* Szigettye az, a' mellyben a' *Szeretet*, és *Barátság* olly szomorú Történet által tette emlékezetessé magát, mellynek Mássát sem a' Mesekben, sem a' Hístóriában nem talállyuk. Két jóltermett, erős, bátor, ritka Lélekkel szűletett Szeretseny Ifjak, Gyermekségektől különös Barátsággal, és Szeretettel viseltettek egymáshoz. Egyenlő sanyarú Dologra lévén ítéltetve, még inkább öszvekaptsoltatott Szívek, közös Nyomorúságok által, a' melly szorossabban eggyesíti az érzékeny Lelkeket, mint a' Gyönyörűségek. A' Szerelem, a' melly minden Szerentsétlenséget elszokott felejtetni velünk ezeknek meghalmozta Bóldogtalanságokat. Eggy ő vélek, eggyforma Rabszolgalatban lévő Szeretseny Leány, a' kinek Kétség kívül, elevenebb, és rízessebb Tekintetei voltak a' fekete, mint sem a' hószerű Homlok alatt szokott lenni egyenlő Szerelmet lobbantott fel a' két jó Barát' Szívében. Inkább lévén alkalmas a' nagy Indulatnak Gerjesztésére, mint sem annak Érzésére, akár az eggyet, akár a' más örömet elfogadta volna Férfjének; de eggyik sem engedhette meg a' másnak annak Bírását. Az Idő még inkább nevelte Kínnyokat, a' melly Szíveket emésztette, a' nélkül, hogy vagy Barátságokat, vagy Szerelmeket

gyengítherte volna. Gyakran forrón hullottak Könnyeik Ölelgetéseik között, azon Tárgyat szemlélvén, a' melly őket a' Kétségbesés' Örvényéig hozta. Gyakran megesküdtek egymásnak, hogy azt többé nem szeretik, és inkább Életekről mondanak le, mintsem hogy Barátságoknak szent Köreleit szaggassák el. Az egész Környék érzékenyen szemlélte ezen nagylelkű Erőlködéseket. Minden tsak ezen két Barátnak a' Szeretseny Leányhoz való Szeretetéről beszélt.

Egy Nap, mind a' ketten egy Erdőnek Közepébe kísérték imádott Leányokat. Ott megölelvén, ezer meg ezerszer Szívekhez szorították, mind azon édes Nevekkel nevezték, mind azon szent Fogadásokat tették néki, a' mellyeket tsak kigondolhat a' leghevesebb Szerelem; – és hírtelen, a' nélkül, hogy vagy egymásra tekintettek, vagy szóllottak volna, mind ketten hegyes Tőrt vertek Szívébe. A' Leány kimúlik, az Ifjak egyelűtik keserves Jajgatásaikat utolsó Sohajtásaival. Az Erdő megtelik iszonyú Kiáltásokkal. Egy Rabszolga oda fut, látva, hogy Tsókjáikkal halmaznak kegyetlen Szereteteknek Áldozatját, Lármát kiált, de midőn már mások érkeznek, egymás Ölében találják ezen két hív Barátot, haldokolva azon Vérpataknak Árjában, melly tulajdon Kezek által ürtő Sebekből folyt. Imé! ezen megvetett Állapotban, a' Rabszolgáságnak Állapottyában tétetnek olly felséges Tselekedetek, a' mellyeken bámúl a' Világ! –

KOSZTÁR APÁTÚR. ÉS VOITURE.

A' Voatür' (Voiture) és Kosztár Apátúr' itt kövérkező Levelaikből lehet látni Példáját annak a' Bízodalomnak, és *Egyenességnek*, a' mellyet szűl az *igaz Barátság*. Voiture egy volt a' XIII-dik Lajos Századjabeli szép Elmék közül. Egykor elvesztette minden Pénzét Játékbann, és azért Szűksége lévén két száz Aranyra, így írt hív Baráttájához, Kosztár Apátúrhoz:

Tegnap elvesztém minden Pénzemet, és még száz Aranyat azon fellyűl, mellynek Megadását mára ígértem. Ha van annyi, küldd el! Ha nintsen, végy költsön! De akármiképpen: tsak szerezz! Vigyázz, hogy más el ne üsse Kezedről ezt a' szép Alkalmatosságot, mellyel nekem Örömet rehetsz. Hidd el, hogy sajnálnám, mert szeretlek: A' mennyire ugyan esmérlek, alig ha nehezen nem szenvednéd. Hogy tehát azt elkeröld, add el mennél előbb, a' mid van. – Ládd é melly parantsoló a' Szeretet! Én örülök, hogy így bánhatok veled, és érzem, hogy még inkább örülnék, ha te bálnál így velem. De te – szemérmes Ember vagy. A' ki a' Pénzt elhozza, annak fogom adni Kézírásomat. Isten hozzád!

KOSZTÁR ÍGY FELELT:

Végzetetlenül örülök, hogy avval a' Tsekélységgel szolgálhatok, a' mellyet kívánsz tőlem. Soha sem hittem volna, hogy kétszáz Aranyért annyi Örömem lehessen. Már most tapasztalván azt, fogadom, hogy míg élek, mindég lesz egy kis Summa nálam készen Szolgálatodra. Bátran parantsolly velem a' miben tetszik. Soha sem

parantsolhatsz nagyobb Gyönyörűséggel, mint a' millyennel én engedelmeskedem. De bátor melly szófogadó legyek is, bizony még is megharagszom, ha kényszerítesz, hogy elvegyem Kézírásodat. – –

HAMBROECK MINISZTER.

Formóza Szigettye a' Hollandusok' Birodalmában volt, és lassan lassan virágnai kezdett, midőn Khina elfoglaltatott a' Tatárok által. Akkor Hirtelenséggel olly virágzó Állapotra emeltetett, a' mellyen egész Ásia elbámúlt. Többen, mint százezer Khinabéliek Formóza Szigettyébe vették magokat. Elhozták magokkal különös Szorgalmatosságokat, a' Riskása' és Nádméz' Termesztésének Móját. Számtalan Khinai Hajók keresték meg azután ezen Szigetet, és kevés Esztendőök múlva egy volt a' legnagyobb Kereskedő-piaztok közül, egész Indiában. A' Hollandusok még nagyobb Haszonra tettek Számot, midőn a' Szerentse Füstbe hajtotta minden Reménységeket.

Fqvam, született Khina, alacsony Nemből származott, és Darabideig, Tengeri Tolvaj volt: Vitézsége, és Telantumai végre Tengeri Fővezérségre emelték Khinában, Sokáig vitézül védelmezte Hazájának Ügyét a' Tatárok ellen; de látván, hogy Tsászára elnyomtatott, Békességet akart kötni. Elfogattatott Pekinbe, a' hová tsalta a' törvénytelen Fejedelem, és örökös Fogságra ítéltetett, a' mellyben Méreg által ölték meg, Hajóserege, Menedékhelye lett Fijának Kokszingának, a' ki örökös Gyűlölséget esküdött Familiája' és Hazája' Elnyomóinak. Abban a' Hittelben, hogy iszonyú Bosszúállást vihet Véghez Ellenségei ellen, ha Hatalmában kerítheti Formóza' Szigettryét, körül vette azt, és egy Kiűtés' Alkalmatosságával elfogta Hambroeck Minisztert.

Ez kiválasztatván a' Foglyok között, hogy mennyen Zélánd Várába, és vegye reá Hazafijait az Erősség' Feladására, megemlékezett a' Regulus' Példájáról. Állhatóságra íntette őket, és igyekezett vélek elhítenni, hogy ha vitézül óltalmazták magokat, kéntelen leszen az Ellenség visszavonni magát. A' Várbéli Katonaság, meglévén arról győztetve, hogy bizonyosan megölettetik ez a' derék Ember, ha visszatér az Ellenség' Táborába, minden Igyekezetét megvetett, hogy őtet a' Várban megtarthassa. A' Katonaság' Kéréséhez járútak az ő két Leányinak, a' kik a' Várban voltak, érzékeny Esedezéscei. Megígértem, felelő Hambroeck, hogy visszatérek, és felveszem Békóimat, meg kell felelnem Szavamnak. „soha sem fog szállani Emlékezetemre az a' Motsok, hogy Életemet Bátorságba akarván tenni Szerentsétlenségem' Közösseinek Jármodat súlyosabbá tennem, vagy talán Haláloknak Oka voltam.” Ezen nagy Lelkű Szókat mondván, tsendes Szívvel visszatérvén a' Khinák' Táborába, az Ostromlás elkezdődött, és jóllehet sokáig keményen óltalmazták magokat, a' Vár Capitulatio mellett megvétellett.

MAAN, ÉS A' KATONA.

Egy Arabs Anekdota.

Maan, Zaídának Fija, a' legadakozóbb Arabsnak tartatott egész Napkeletben. Midőn valamely hízelkedő Póéta igen megakarta dítsérni Fejedelmét azt mondotta: hogy *eléri* Maant Nagylelkűségével, hogy őtet fellyülhaladgya, a' hízelkedő sem merre mondani.

Maan, egy volt Főembereiközül Mervánnak, az utolsó Kalifnek az Ommiadok' Nemzetségéből: Minekutánna Merván meghalt, és Országa az Abdazidákra mentt által, Jutalom tétetett a' Maan' Fejére, és azért darab Ideig szorgalmatosan elrejtette magát Bagdádnak egy félre lévő Szegletében. De nem sokáig szenvedhette ez az Emberszerető a' minden emberi Társaságtól való Megfosztatást. Elvégezte, hogy Élete' Veszedelemével is elhaggya a' Várost, és valahol a' Mezőn keres magának Menedékhelyet. Köntösét átalváltoztatta, egy Tevén már meghaladta a' Kaput, és a' Strázsát, egy Erdő felé vette Úttját, és azt vélte, hogy szerentséssén általesett a' legnagyobb Veszedelemenn, midőn egy Fa mellől hirtelen előugrott egy Katona, a' kinek Sebessége, és Ábrázatya nem sok Jót látszott jelenteni: megragadta a' Kantárszárát, és röviden azt kérdezte Maántól:

Ha nem ő é az, a' kít a' Kalif olly szorgalmatosan kerestett, és a' kinek Fejére olly szép Summa Arany van téve?

Lehet gondolni, hogy Maan nem felelt Igennek, de a' Legény jól esmerte őtet. – „Te nem vólnál Mann – mondá tovább – a' ki alatt én olly gyakorta hadakoztam? elárul ez a' Seb Homlokodonn, és a' Jel, a' melly Orzádon látszik. Befestett Szemöldököd nem ámit el engem? vagy jöszte lássuk, hogy megállja é a' Vízet.

Maan most világossan látta, hogy megismerterett, és nem akarván tovább Tagadás által, még rosszabbá tenni Dolgát, így felelt – „Nem tagadom, én vagyok Maan, a' ki rosszra nem magyarázhatom neked, ha az ő Feje' Megvitele által keresed Szerentségedet. De minthogy soha sem tettem semmit, a' melly által Haragodra méltó vólnék, nesze ez a' Gyűrű, ez kipótollya neminéműképpen azt a' Jutalmat, a' mellyet a' Kaliftól vennél, és te megjutalmaztatol a' nélkül, hogy Kezeidet ártatlan Vérről fertéztetted meg.”

A' Katona szorgalmatosan megszemlélte a' Gyűrűt. – „Nem rossz Tanács! elkezdé, hanem még egy Kérdésem vagyon hozzád, kérlek felelly igazán reája. Te igen adakozó Embernek tartatol; elajándékoztad é valaha Mindenedet?

„Nem”

Vagy a' Felét?

„Nem”

A' Harmadát?

„Azt sem”

Legalább Negyedrészt?

„Nem hazudok! azt sem.

Ötöd - - hatod - - heted - -

nyóltzad Részt? Még is mindég tsóválod a' Fejedet? – No de a' kilentzed – tízed Részt?

„Annyit talán.

Most tehát tudd meg adakozó Férjfi, hogy vagynak Emberek, a' kik evvel a' Virtussal nagyobb Mértékben bírnak mint te. Én egy Közkatona – én a' kinek két Tallér Fizesésem egy Hónapra, vissza adom neked ezt a' Gyűrűt, a' melly többet érhet ezer Tallérnál; megajándékozlak vele. Tartsd meg Fejeddal egygyütt! És ély jó Egységben!

Itt elakart távozni a' Katona; de Maan elfelejtkezvén Veszedelméről, és eddig való Állaportyáról, telí Torokból utánna kiáltott

Megállj! Maradgy még itt eggynehány Pillantásig! és ne hagy ebben a' Háborúdsban, a' melly sokkal felűlműllyá aztat, a' mellybe Köszöntésed által ejtettél. Inkább akarok czerszer elfogattatni, és Halálra ítéltetni, mint sem hogy Adósod maradjak.

„Az én Adósom? mondá a' Katona, és megállott: Hát olly igen alávaló Embernek tartasz é?

„Sőt inkább úgy tapasztalom, hogy a' legnemesebb Szívű Ember vagy! Nagy Lelked megpirít, és elveszi Kedvemert mert látom, hogy aztat el nem érhetem.

Ezeket szolván leszállott Tevéjéről Maan; eggynehányszor Nyakába borúlt az Arabsnak, és az Újjára húzta a' Gyűrűt. De ő lehúzta aztat.

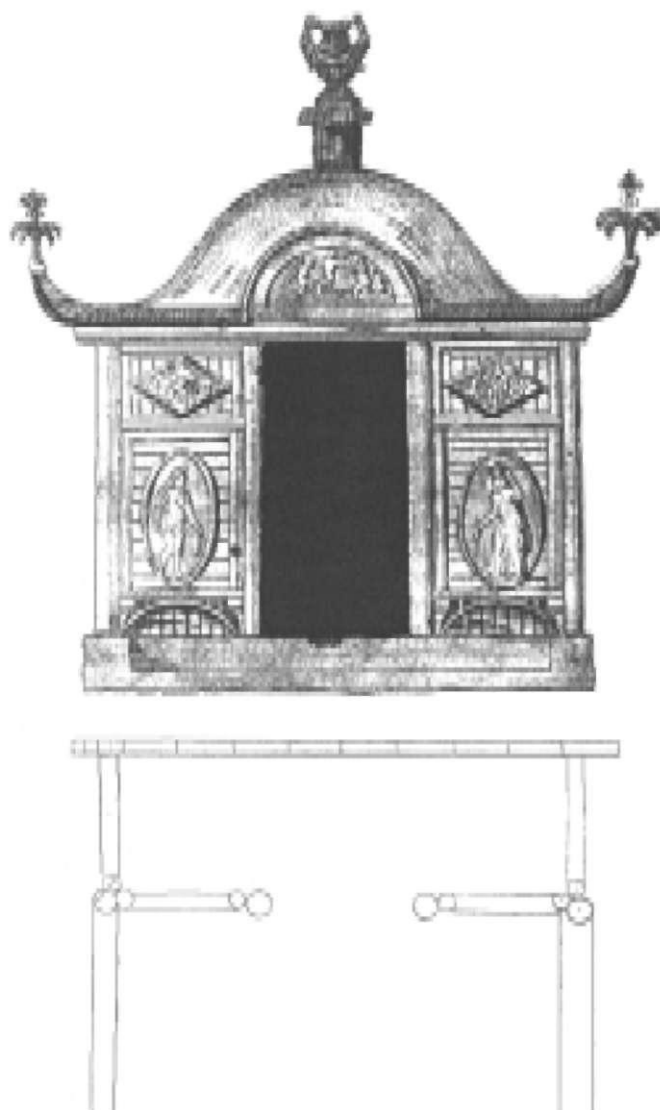
„Tehát, mondá a' Katona, ha valamit találsz az én Magamviseletében, a' mi Jóvánhagyást érdemel; miért akarsz Hegyitolvajnak lealázni? eskűszöm a' szent Prófétára, hogy soha sem veszem el tőled ezt az Ajándékod, mert egész Életemben sem juthatnék olly Állapotba, hogy azt visszafizethetném. – Most eredgy, és vigyázz, mert többen is vagynak Bajtársaim közül, a' kik itt vigyáznak körül belől.

Most eltávozott a' Katona másodsor, állhatossan lemondván a' Maan Ajánlásáról, és olly Sebességgel tűnt el a' Bokrok között, hogy Maan lehetetlennek vélte, többé Nyomába akadni, és szomorúan, és Örömmel, Tisztelettel, és Szégyennel eltelvén, folytatta Útját.

Kevés Idő múlva ezután Alkalmatossága adódott. Ellenségének, Kalif Almanzornak nyomos Szolgálatot tenni, és az által ismét Kegyelmebe jutott. Első Beszédje a' Kalifnál ezen Történetnek Előbeszélése, és első Foglalatossága Jóltevőjének Felkeresése volt; de minden Fáradtsága, sőt a' Kalifnak magának Kihirdetése is haszontalan volt. Elégge megjutalmaztatta a' nagylelkű Arabsot Tselekedetének Érzése.

KERTI SZALMA KABINÉT.

Miólta az erőszakos és természetlen Kertek' Ékesítését, a' józan Ízlés számkivette, és a' Természet' tsendes és kellemetes Útját választotta a' Kertimesterség Vezetőjéül: azólta kimeríthetetlenek az újj Találmányokban a' Mesterek, a' kik a' Természetet kis Vidékekben is szépítik, de nem erőltetik. Minthogy Tzélül vettük magunknak, hogy apródonként a' helyes Kertek' Építéséről rövid Tanításokat adjunk, nem akarjuk magunk magunkat megelőzni, és ezen Tárgyat most elhalasztjuk. Adjuk mindazáltal addig is itt Leábrázolását egy Kerti Kabinétnek, a' melly egy a' legújabb Rajzolatok közül.

Fedele, Szalma ezen Kabinétnek. Kívül Falai úgy látszanak mintha Fatör'sökökből vólnának öszverakva, a' mellyeknek, a' mint a' Rajzolat mutattya Vastagságok külömböző, és a' Rakásnak Mődja sem eggy, mivel némelleyek oldalaslag fekűsznek, némelleyek eggyenessen állanak.

A' ki ezen Rajzolat szerént azt követni akarja, legkönnyebben eléri úgy, ha Oszlopokkal, és kötött Áts munkával az alsóbb Falakat elkészíteti, a' Közöket pedig vékonyan Téglával kirakattya, azután kétfelé hasgatott, és így, félgömbölyegségű Fahasábokkal azon felvitt Falat kiszegezteti.

Az Ékességek, melyek a' Rajzolatban ki vannak mutatva, másfélékkal is feltserélthetnek szabad Tetszés szerént, lehet azokat állandóbb Vóltokért Olajfestékkal festeni. Az Medaile-t, mely hosszas kerekded vagy Oval Formára vagyon a' Közepén rajzolja, meg is lehet tartani, vagy el is hagyni.

IIa a' Fának azon Színét, mely a' Rajzolatban adva van, megtartani tetszik, hogy barna Szín legyen, úgy az megmondott Okból Olajfestékkal be kell vonni: de természetesebb és szebb lesz, ha a' maga Valóságában a' Fahasábok Héjjokkal egygyűtt szegesztetnek fel, mely által az egész Épület olly Formát vesz magára, mintha bárdolatlan Fatör'sökökből volna összeállítva. –

Korona helyett reá fellyúl egy *Vasz* vagy hajdani forma Edény van helyhezterve égetett Agyagból, lehet mindazáltal mind ezt, mind a' Szegleteken lévő Tzifraságokat, melyek zöld, leveles Virágokból állanak, ha jobbnak látszik, nem csak Agyagból, de Bádokból is készíteni. A' Nyílásokra lehet üveges, vagy másféle Ajtókat tétetni, és a' két Óldalann Ablakokat nyítni.

A' Mértékre, és az Talprajzolat (Grundriss) hozzá vagynak alól ragasztva.

A' nemzet' tsinosodása.

Meghatsárhataratlan Hibája az, Nemzeti Íróinknak, hogy *kényesztetik* Nemzetünket. Ezek, a' kik felhágnak a' Tanító székre, felemelik Szavokat, hogy – oktassanak!... óh! melly illetlen ezeknek Szájokban a' Hízelkedés. – Ez az alázatos Supplicatiója az Írónak, mellyel Elméje' Szülőttjének Jóváhagyást köldül, alatsonyította azt a' diszes Hívatait, mellyet magára vállalt.

Zeng az egész Háza' Környéke, Litteraturánk' Divattyárul. Nints Vége se' Hossza az Öröm-Újongatásoknak, Tudományaink' felderült Egérül, a' Világosság' hasadó Hajnaláról, a' felébredtt józan Értelemről, és az édes anyai, hazai, nemzeti Nyelv', Litteratura' 's Tudományok' szerentsés Megérkezéséről. – Az élesen látó Szemlélő hosszonkodik ezen Sarcasmuson, mellyet alattomos Gonoszsággal Időnkre készítenek ezek a' tudós Parasytusok. – és a' legjobb Szándék, mellyet ezen Temjénezesek mellett gondolhat, *tsak* az, hogy ezen Dítséretek által reá vegyék a' Nemzetet azoknak *Megérdemlésére*.

Ártalmas ez a' Szedités. A' Dítséret' Tsiklándozása ámító Szirén. A' mit sokszor hallunk, a' Szokás végre elhítheti velünk, és a' habitualt Hazug végre önnön Fíllentéseit is elhísi. A' magaszeretet Erőt vesz ott, a' hol önnön, belső titkos Ítéletünket, sok tsalfa Száj visszahangoztatja...

Nem érzi felséges Vóltát annak a' Póltznak, mellyre méltó az igaz Literátor, a' ki elég szemtelen két Ország' Hallatára tsapodárkodni. Igaz és egyenes légyen, a' ki felveszi Pennáját. Minden mellékes Tekintetetek elolvadnak annak Melyében, a' kiből feltámad az érdekes és valóságos Szerzőnek Melege. A' ki ezt a' *Kenettel* nem érzi magába', ne nyúljon mosdatlan Kézzel chez a' szent Hívaltalhoz. Mérész légyen – víjjon meg bátran a' Tudatlansággal és az Erőszakkal; hagyja az örökkévaló: Úgy van! Igen is! Mondást az tányérnyaló Sycophantáknak. – Sisegjenek bár a' Kígyók, és köpködjék fekete Mérgeiket, húhogjanak a' Serétség' Madarai, kárognak a' Varjak, és körülte ordítsanak a' Hóldfélé az éjféli Ebek – ő szólljon Igazat, vagy – hallgasson.

Ne palástollyátok tehát 'Társaim! hogy meszsze – meszsze vagyunk a' Tökélletességtől, hogy a' Tudományok' dítsó Halmának Derekán még nem járunk, hogy azoknak Szeretete még nálunk fel nem ébredett, hogy azok a' Nemzetek, mellyek ezen az Ösvényenn meszsze elhaladtak, minket a' durva Nemzetek' Rangjába vetettek; esmértesétek meg a' Bereggel Kelevénnyét, és kívántassátok meg véle az Egésséget! Verjétek fel a' Nemzetet vakmerő Veternumából, és így töltsétek be azt a' Póltzot, mellyre fíltetek.

Valljunk Igazat! ott megállapodtunk, a' hol elkezdettük. Eggy kis 'Sibongás, eggy

kis Felforrás az egész Dolog' Summája! Augustus' és XIV-dik Lajos' Századjai nálunk egy Esztendőben be is állottak, el is múltak. —

De takarjuk el a' jövő Nyom előtt ezt a' Képet, hogy kevesebb légyen az Ok, nékünk a' Szeméremre, és nékik a' Szánakozásra... Midőn ők a' 'Tudományok' feltisztultt Ege alatt azoknak bóldog Súgárinál melegítik magokat, mikor a' józan Értelem', és szép Ízlés' kedves Gyümöltsei mellett áldják Öseiket, a' kik Haszonkeresés nélkül plántálták ennek Fáit — ne tudják, ne hídjék ők, hogy olly hideg, olly mord volt akkor az Ég, mikor azok tsirádztak.

Azonba legyen nekem szabad reá mutatni arra a' Péregre, melly fiatal Plántátskáink' Növését akadályozza, felfedezni ezen Akadályokat, és figyelmetessé tenni mind azokat a' kiknek ezen Nemzetek' Áldásai — a' 'Tudományok Szíveiken' felkúsznak.

Nem Viszketegség veteti fel velem 'Tollamat: Azzal a' Szándékkal, mellynek minden Íróéknak kellene lenni, ülök le, hogy — jobbítsak. Szabadon írok, mert ezt 'Törvényimmé' választottam. Szívem' 'Tellyességéből' írok, mert a' Szívre akarok munkálni. Nints Epe, sem Méreg ártatlan Pennámban, és a' Szatírának Ostorát csak az ellen fordítom, a' ki Katzajt érdemel.

* * *

Minden Szempillantás, mellybe' 'Litteraturánkról' ábrándozom, emlékeztet; egy valóban nagy, és Hazáját melegen szerető Hazafi' Mondására: „A' mi Klimánk, úgy mond, ellenséges a' 'Tudományoknak.' ... Nem értette ő, és én sem állítom, hogy valamelly dögleletes Miasma terjedett legyen el Hazánk' 'Arthmosphaerájában, melly nálunk ezt a' Plántáskát — a' 'Culturát' megemésztí.

Ila bár sokszor Hízelkedés volt is már az, de Valósággal igaz, hogy valamint Határink termékenyek, Hazánk gazdag, úgy alkalmas is a' nagy Lelkek' 'Nemzésére... Az a' tellyes Erő, az a' Physica Tökéletesség, az a' nemes Testalkotás, melly az eredeti Magyar ékesíti, az a' józan Okosság (Sens Commun) az a' természeti Ítélettel (bon sens) úgy látszik, mintha ebbe' a' szép 'Tájékba' választotta volna Lakhelyét. — A' 'Hasonlítás' gyűlölséges, — de nem Nemzeti Büszkeség, nem is más Nemzetek' 'Ótsárlása' mondatja velem, hanem megfontolt 'Tapasztalás, hogy a' bárdolatlan Magyar végheterlen Pusztáinkon, egésségesebb Ítélettel van felruházva, mint amott a' tsínos külföldi az ő kevély Városaiban. Nagy Elsősége az Nemzetünknek, a' mit egy nagy tapasztalású és hivatalú Férjfiú egy Alkalmas-sággal előrttem állított: Hogy az együgyű, kába* Személyek a' Magyar Drámákban, azért hasznavehetetlenek, mert ez a' Karakter nintsen Magyarba.

Van tehát *Erő*, van *Tehetség* a' mi Klimánk alatt is, és talán szebb, magassabb, elevenebb, mint akárhol — de az a' 'Jegyzés' igaz, fontos, és mély 'Tapasztalásból' merített, hogy a' mi Klimánk ellenséges a' 'Tudományoknak.

* *Szájátátott, Bamba* — a' mint némelly 'Tájékon' nevezik. 'Csak az is, hogy magyarul ki sem tudjuk jól tenni, Bizonyosága lehet, hogy ezek nálunk ritkán vagy talán nintsenek is.

Szemeim előtt láttam én felnőni sok Ifjakat, a' kik hirtelen Gyarapodással a' Tudományok' Útján elhaladtak; meleg Szeretetek mind annak, a' mi Felséges, a' mi Szép, a' mi Tökélletes, gyúladt fel nálok. Nemes Szomjúsággal feküdtek neki az Esméretnek' Kútfejének. A' Hazának nagy Reménységeit láttam benne felnevedni... Bizonyosága voltam sok külföldi Főiskolákat megjártt Ifjak' rakodtt és széles Esméreteiknek – De alig hogy Ilaa térték amazok ősi Mezejeikre, nem tudom micsoda kimagyarázhatatlan Elalálás foglalta el őket. A' Könyvtárt Fegyverek tölték ki, a' szép Tudományokat a' Vadkergetés, – az Elmélkedést. Agarászat. – – Alig hogy kiértek emezek tsendes Parokiájokra, és elvadultak mint az Erdei Aprómarhák, megtompúlt Elméjük, Erkölcstök olly hozzá egyenesedett a' Halgatók' Erkölcshöz, hogy azt csak a' Viselet különböztette, és hogy az külföldi Formájokból egészen kivetkezzenek. Kartsúságokat is feltserélték Potrohossággal. – Erre Szemeim tanítottak! Nem lehet nem kérdezni ennek Okát, és ezt ha nem éppen Ilaának' a' Polus' 48-dik Grádusa alatt való Fekvésében kell is keresni, de csak ugyan a' Hely' Környüállásiban lehet feltalálni.

Nagy és emberinél feljebb való Érdem az, a' melly magánossan mint a' magas Tserfa a' széles Térenn, felségessen, mint a' sugár Kőszírt a' Tenger' Közepében tud állani. Ritka Érdem az, a' melly a' maga *Betsében* beborítva, tsupán magában találja Jutalmát. Demokrit Abderaban – nem mindennapi Jelenés... Nagy de igen ritka az a' Tudós, a' melly mint a' Filemile magános Völgybe rejtezzon, és a' Halgatók előtt elfusson, hogy 'Torka' Vértéséig énekellyen.

Ellankad a' legtörekedőbb, és Munkát kedvellő Érdem is, ha azt örökké Porba tapossák. A' hol a' Hing' varásló Édességét nem érzik, az akaratos Mesterség visszavonja magát, és vagy a' pusztá Hasadékokban húhog, vagy a' Varjakkal együtt károg, vagy, a' mi legfájdalmasabb, – Rejtekbe' sohajt. És eggy illy Sohajtás, hidjétek el, Égre kiáltó...

A' mi 'Telekjeinkenn vegetáló, 'Tzimmel, és 'Tzim nélkül való Földművelők, nem érzik Betsét az illy Érdemnek. Nem régi Dolog, a' hol az egész Könyvtár eggy házi és úti Kalendáriumból állott, sok mezei Ülésekenn, –

Nem lehet eltitkolni, hogy – a' *res angusta Domi...* Sokszor és talán fő *Oka* ennek. Igaz az, hogy a' Lélek' Szükségei mindég a' második Rangba revődnek, mert nem olly erősek mint a' Testé. A' hol a' mindennapi Kenyér, a' házi Szükség, a' Háznép' Élelme eggynehány quadrátölnyi Földből pótoltatik, ott nem marad sem Idő, sem 'Tehetség a' Musák' Szállásfogadására.

Res sacra Miser! Píronság kövesse azt, a' ki ezen gúnyolódik. – De nem háládatlanok a' Musák, bőven megfizetik Szállástartásokat. A' Szegény keresse ezeket a' jóltéző Szűzeket Haszonért, ha Szeretből nem követi. A' kír keskeny Telekje nem táplál, vagy alig táplál véres Verítékje után, ne engedje, hogy számos Gyermekéi, ugyan azon Emlőkre támaszkodjanak, mellyet már ő maga megapasztott. A' Tudományok nem csak gyönyörködtetnek, hanem táplálnak is. Nyítva áll a' Betsüiler' Útja a' Mérésznek, nyítva a' Kereskedés, a' nemes Mesterségek' Műhelyei – és nem méltóbb e hozzájuk, jó bírtokos, és tehetős Polgárokká lenni, mint ha azok maradnak a' mik: Nemzetes Beryárok. –

Az illyeket vetik Szemünkre kártörűlő Gúnyolással Szomszédink. És sohajtva valloim meg, hogy méltán vethetik.

Et in Arcadia ego A' Természet' együgyű, és ízes Örömeit szoptam én is jóltévő Emlőiből. Háladatlan lennék ezen jó Anya eránt, ha a' mezei Életnek, minden Határozás nélkül csak rossz Következéseket tulajdonítanék. De hogy a' mezei Élet nagy Részben a' Tudományok' Terjesztésébenn *Akadály*, azt nem lehet meg nem vallanom.

A' *magános*, félre való Élet, az Elzárkozás a' Világtól, elzár a' Gondolkozástól is. Az a' kis Darabföld, a' mellyen lakik a' mezei Ember az ő egész Horizonja. Nem tudja mi történik Faluján kívül, és azt hiszi, hogy Megyéjének Határdombjain túl, már ott kezdődik a' fekete Tenger. Minden Figyelmetessége abban az egy újnyi Peripheriában szorúl, a' mellyenn született, és a' mellyben él. Minden Törekedése itt határozódik. – A' mindennapi Történetek, mellyek éppen azért Figyelmetességet nem érdemlenek, mivel mindennap előfordúlnak, minden Újságvánását betöltik. Sokaknak Szóllás' Formájokat, ha megmagyaráztatnánk vélek, az alatt: az egész Világ, megfogjuk látni, hogy nem értenek egyebet, hanem legfellyebb a' Vármegyét, a' mellyben élnek.

Sívatag *Üresség* uralkodik az illy fejekben. A' Gondolatok kiapadnak az illy Koponyákban, mellyeket az Aszály megtsapott, vagy Stagnálnak, mint a' Motsárban a' poshadtt Víz. Nem rázza meg kemény Fibrájokat semmi egyéb a' Jégessző' félelménél, a' melly lábon álló Gabonájokat fenyegeti, vagy a' Deliberatum előrt való Rettegésnél, melly félmirónyi Ugarjának Elvesztését ne talán adinvenniálhattya.

A' Tehettségek *halva* fekűsnek. Meggátolja a' *henye* és *vad* Életmódja, azoknak Kifejtrődéseket. Nints Alkalmatosság, melly Tsomójából kioldozza, nints Indítók melly Mozgásba hozza, nints Fermentum, melly azokat felforralja. –

Balítéletek, Tudatlanság, és Vakság ezeknek Következései. Vénasszonyi Mesék, mint a' Régiség' Hagyományai ájratos Hiedelemmel hirdertetnek, és terjesztetnek. A' Képzeltetés, melly akkor ragadja az Uralkodást leginkább magához, midőn az Értelmet számkivetette, Tsúfjaivá és Játékjaivá teszi az illy Nyomorúltakat.

Eltikkad az Öngondolkozás' Ereje nálok. Nem merik felemelni magokat – és gondolkozni. Vannak Szemeik és nem látnak, Füleik és nem hallanak. A' mások' Tekintete, és Felsőbbsége – az a' Rabszűj, melly őket Orroknál fogva húrtzolja. Az az, úgy hitt derék Ember, a' ki el tudta hírtetni a' Környékkal, hogy mélyen látó, tanultt Ember, az illy Helyeken nagyobb, mélyebb és vakabb Hiedelmet talál, mint Dalai Láma Japonban. A' mit ő kiejt, Törvény és Igasság, Szemöldöke' Hunyorításával kideríti és bevonja az Egget mint Zevs – ha ő nevet az egész Környék vígan van, és ha ő elszomorodik, mély Sohajtásokkal várják az egész Megyében azt a' nagy országos Jelenést, a' mellyet ők nem tudnak, de a' mitől ők félnek. Így követ sokszor egy egész Tájék, egy közepszerű Embert, mint a' gyáva Juhok a' Bakot.

Égyptomi Setéttség boríttya az illy Rablelkeket. *Tudatlanság* pedig és *Vakság* a' Tudományok' legfenébb Ellenségei. Nem gyarapodnak ezek a' szelíd Plánták, a' hol jó Földet nem találnak; mint a' sovány Iszapban csak sínlődnek, és hogy Virágjokba mehessenek, Szükség, hogy az Elmék, mellybe béóltatnak valamennyire elkészülve legyenek.

A' falusi Élet melengeti a' *Magunkszeretetét* és elkényeztet bennünket. Midőn valaki mindég egyedül beszéll, és senki ellene nem szól, elhiszi végre, hogy min-

dég okosan beszéll, és hogy ellene nem is lehetne szóllani. A' ki Házanépe által minden Szavát mint Orákulumot látja tiszteltetni, könnyen elhitei magával, hogy Orákulum. Mivel eggyénéhány Béréseket, és gyáva Szántóvetőket eltud igazgatni, azt véli, hogy Montesquieu és Kalonne hozzá tsak Arnyékok.

Nagy Kérdés, ha nevéssen é, vagy szánakozzon itt az értelmes Szemlélő. Az a' *Magahittség*, az a' maga Személyével, és Tudományával való hibás Megelégedés, nem olly aprólékos Dolog a' mint talán első Tekintettel látszik. Legyen bár tsalhatatlan kiki négy Kőfalai között, legyen, vagy hitessen egynek a' hét Bóltsek között, az talán a' Iláz' Igazgatására szükséges. De ha azt hiszi, hogy ő a' Tudományok' Kútféjét már az utolsó Tseppig kimerítette, hogy a' Bóltsességnek minden Tellyessége egyedül az ő Melyében nyúgoszik; hogy mind az, a' mit más szóll, ítélt, és tanít, felesleg való Dolog, és az ő Mindentudóságának szükségtelen; ha minden Tudományokra magas Megveréssel Váll vonítva néz, és azokat szentségtelen Lábaival tapodja – akkor engedje meg, hogy egyenessen azt mondjuk, hogy az ilyen dagályos Felfúvalkodóság szomorú Akadály a' Tudományoknak...

A' *Féltudósság* veszedelmesebb a' tsupa tiszta Ostobaságnál. A' makats és megátalkodott Szív, a' negédes Magamegbízás az ilyeneknekél fészkelte meg magát. És őh – nints Száma a' Féltudósoknak közöttünk. Hányan vagynak azok a' ritka Lelkek, a' kik a' Tudományokat ifjú Korokban, nem tsak azért tanúlták, mert Szüléi úgy akarták, és mivel Mesterei azt beléjek verték? – Hol az a' szomjú Kívánása az igaz Bóltsességnek, és az a' Tőrekedés Ésméretink' Kiterjesztésén? – Azok az eggy pár homályos Ideák, mellyek tökéletlen 's száraz Compendiumjainkból nálunk megragadtak, vallyon nem nagyobbbrészent, és sokaknál, az egész Bóltsességnek Summája e? – –

Azt hogy éljünk, hogy az éh Gyomrot beróltstük, hogy Mezírelenségünket elta-
karjuk, könnyen eléri a' Szántóvető, a' kit Telekje táplál. – Könnyebbnekvéli ennél a' Tudománynál megállapodni, mellyet minden Erőltetés nélkül Majorossától megtanúl mint Fejtöréssel, és Elme fárastással azt megfontolni, ha jó e a' mind úgy, a' mint van? A' Tudományok' meredek Útai visszarettenének. – „*Minek nekem az?*” azt kérdik minden Lépten és megavúlt Szokásaik mellett maradnak, és Tűzzel Vassal kergetik azt, a' ki nekik megmutatya, hogy másként jobb volna, mint úgy a' mint van. –

Mind a' tsupa Tudatlan, mind a' Féltudós annyival veszedelmesebbek, hogy *makatsan* megmaradnak Serétségekben, és hogy ezt a' Setétséget kedvellik mint a' Bagoly az Éjjelt... Életét oda adja az ilyen magával elhitegetett Ágazatiért. Mozdúlhatatlan Állításiban, mert azokat tsak más után hiszi, nem erős, eleven, tiszta Győződésből. Átalkodva bedugja Fülét minden más jobb, és igazabb Írlet előtt. Legördül Szívérül minden Ok, minden jobb Ésméret, mert az, – Ok által nem vezéreltetik.

Az *animalis Élet*, melly a' mezei Élettel öszvepárasodott, elállja a' Tudományok' Sűgárinak Behatását. A' *vastag Organumok*, *sűrű Vér*, és *nehéz Képzelőelme*, álmoossá, és túnyává tesznek. Lágymelegség, vagy inkább *Hidegség*, megmerevedett *Indolentia*, Érzéketlenség önti ki Elalélást hozó Opiumát. Nints olly Tárgy, a' melly erős Benyomást szerezzen, ezen Lethárgiában Szenyvedőkre. Az Értelme, ez a' másként munkás Értelme' Műve megakad. „*Kétkedni, vizsgálódni, fontolni, tanulni* kell an-

nak, a' ki megakar világosodni. Óh de hogy cressze magát ezen Értelem' nagy Munkájira az eltúnyúlt. megkeményedett, és örök halálos Álomba borúlt Értelem? – –

A' *Szűz*, az Értelmet követi. *Durva Hű* borította be a' Szívet, a' hol az Értelem' Erői tompa Merevedésben feküsznek. Azok az apró, és alig érezhető. de még is olly éles, olly édes Érzései a' Szívnek, nem rezzegtetik azt meg. A' *Szépnek* Érzése nála idegen Érzés. – Vad Bacchanáliák, és Thraciai Dühösködések tsak elég hathatósak. hogy azt Apáthiájából felterjék... Óh ezek a' szelíd, gyengélkedő Mu'sák. a' kik a' bódog Tűzekkel tsak az éles Érzésű Felkenteket szokták beárnyékozni. a' kik a' Szívben nem Szélvészt, hanem tsak tsendes Habokat okoznak, hogy lakhatnának azok illy Szíveknél? – – A' szép Tudományok elfutnak az illy Vidékekről, a' hol az Erdők 's Hegyek híjába' kékelnek. a' Tsergetegek híjába' hívogatnak az édes Ábrándozásra. a' Mezők híjába' terítik ki gazdag Zomántzaikat, és a' hol az egész szép Természet híjába' kiált a' tompa érzéketlen Szíveknek.

Őszefoglalván már mind ezen apró Környűállásait Helyheztetésünknek. a' Nevelést, Életmódját. és abból következő Temperamentumot. Szokást, és Testalkotás. sok Akadályait láttuk benne a' Tudományoknak, mellyek éppen 's egyedül tsak *itt* találhatók. és a' mellyekre Szükség. hogy ügyeljen minden. a' ki azokat elhárítani, vagy akarja, vagy kívánja.

Idő előtt való Beszéd az. ha valaki mindjárt Elindulásakor megakad, és még arról is panaszkodik, hogy három Országot be nem járhat. – Ha Litteratúránk alig tud egy kis Mozdulást tenni, talán szükségtelen azt meg is említeni, hogy *igen* nagyra alig ha mehet valaha. – Hazai Nyelvünkön készült Tudományoknak *tsak a' két Hazá* lehet Piattza. és – melly *keskeny* Mező ez. a' telhetetlen Betsület' Szomjúságának. Minden nagyra szűfletett Író. egy Sándor. a' ki Világokat szererne hódolni. és sír, hogy a' Földbe fel nem viheti győzedelmes Zászlóit. Elvész az a' magas Repülése az Enthusiásmusnak. ha Nevének egy Tenyéryi Hely Jutalma 's Piattza. Alig ha mi is olly alázatos Kandidatusi nem látszatunk lenni a' Betsületnek, (hogy egy híres Író' Szavával éljek) mint a' kik Neveiket az Ablakokra vágják. –

Vagy lesz e Pannoniából valaha Albion? Támadnak e Nevton. Loke, Shakespear. és Miltonok itt is mi közörtünk – a' kik... félre vakmerő Álom, a' melly ámitó Képeiddel tsalogatsz. –

Itt – ezen keskeny Határit is Szűlőtte Földjének, hány Osztályosokkal kéntelen feldarabolni szegény Nyelvünk. Nem vítta meg tsak azt a' nagy Viadalt is, hogy egy *Halotton* Diadalmat vett volna, és ti tsalfa Képzeletek annyira ragadtok! – – Ha szép Téreinkről felhat édes Nyelvünk a' Havasok' Tetőire és a' Völgyekbe. mellyeket azok fedeznek, ha népes Útszái és magas Palotáiban Városainknak ez a' Hang fog hallatni: ha az Élet a' Halálon győz. és a' köz Országlószékek a' Hazának Nyelvén szólnak. akkor. a' kik azt érik, álmodjanak olly szépen, mint én kezdetem, én addig – ébren szomorkodom.

* * *

Átallátom én mitsoda szövevényes Munkához fogtam, midőn feltettem magamba az Akadályoknak Elé számlálását, melyek a' Tudományok' Előmenttét meggátolják nálunk; és hogy ha, ezt a' Képet tökéletesen akarnám kifesteni, oly véghetetlennek kellene lenni Munkámnak, mint szomorú lenne Foglalattya. Az eddig elé számláltak annyira közönségesek, és messziről valók, a' melyeket csak az Idő, és talán bizonyos szerentsés Öszvetalálkozása némelly kedvező Környűállásoknak háríthat el. Hozzá adom még azt is, hogy nem annyira Okok ezek, a' *miért* nem *gyarapodhatnak* Tudományink, hanem inkább, *mivel* Tudományink nem *gyarapodnak*, azért vannak ezek az Akadályok. De mivel azok, el nem mellőzhettem. Így adja egy Dolog a' másnak a' Természetben Kezét, és így lesz némelly Dolog Ok, és *Következés* egyszer'smind.

Azt hogy valami Dolog tessen, csak akkor érzük el, ha azt kedveltetővé, hasznossá, vagy szükségessé tenni tudjuk. A' *mord Ábrázat*, melyet a' Tudományokra ruházunk, sok jó Igyekezet visszaijesztett. A' Musák szeretik a' Grátziáktól kísértetni magokat. A' *Kellemesség* egy a' legelső Tulajdonságai közül a' Tudományoknak. E' nélkül elvesztik azt, a' mi által lehetnek közönségesek, és tsupán eggynehány setét Tzellákban, és komor Odúkban vonnyák meg magokat, és vagy némelly kevés Bőltsekedők elzárt Kítségé, vagy a' mi rosszabb egy Rend' Monópoliumává változnak. A' nyájas *Popularitas*, a' mely oly 'Tudákat szűl, és egy vad Nemzetből egy tsinos és kiformált Népet készít, csak akkor párosodik össze a' Tudományokkal, ha ezek a' Grátziáktól Rózsaköteleiket költsönözik. – Azok a' felleges Idők, melybe' oly szomorú volt hazai Tudományaink' Állapotja, már széllyelkezdenek verődni, ámbár *Wieland*, a' *ki a' Grátziákat* hozzánk lehozni tudta volna, még köztünk nem született.

De a' Középputat megtalálni nem a' mi Szokásunk. Azon való Törekedés miatt, hogy komorok, kedvetlenek ne legyünk – enyelgők, aprólékossak, és gyermekeskedők lettünk. A' *Verse*ket, és *Verselské*ket Özőne elborította Hazánkat.

Szükséges itt megállapodnom, ne hogy balúl érttetsem, és megmondanom, hogy *nem* gyűlölöm én a' Póézist. Sok bődolgo Örómeimet bájoló Kezeiből vettem. Nem is alatsonyítom! Megesmérem én, hogy ehez nagy Elme, ritka Képzeldés, és szerentsés Szív, és Ész' Formálása szükséges – megesmérem, hogy az az édes Hatalom a' Szíveken, azok a' bődolgoító Felindulások, az az elolvasztó, és elragadó Erő, csak az isteni Poézis' tündér Vidékjein teremnek, és hogy a' Proza száraz, és lankadrt Léptetése, nem is hasonlíthatatik amannak dítsősséges és magas Repűléséhez.

Több az, még esmérem, hogy ez a' *Mód*, ez a' leghathatóssabb Mód, mely által egy Nemzetet, mely addig a' Szelíd Tudományoknak nem áldozott, vissza lehet vezetni azoknak Tiszteletére. Nem Ok nélkül költötték a' Régiség' Nézőit: Orféus' Lantjának Varáslásait, mely által a' Vadakat megszelídítette. Az Emberiség' Történetkönyvei mindenütt a' Poézisen kezdődnek, és a' Vadságból kivetkező Nemzeteknek Szelídülését mindig a' Költés eszközölte. A' hajdani Aranyidők azért viselnek Lantot és Sípot fő Attributumúl. Az első Bőltsek, a' Nép' első Tanítói minden Nemzeteknél a' Költők valának. A' Bardusok és Druidák az Északi vad Fajzatoknál azok voltak, a' mik lehettek első Görög' Országban Orféus és Homer.

Minden Példa helyett kiírom, a' mit Árkádiának első Általváltozásáról a' régi Írók után feljegyezve talállok:* „vad, és durva Elméjeket (Árkádia' első Lakosinak) hogy megszelídítsék, leghathatóssab'nak vélték a' felső Értelmű Böltsék, az újj, és gyenge Érzéseknek Felindítását, és Kedvet szerzettek nálok a' Póézishez. Énekekhez, Tántzhoz, és Innepekhez. Soha az Értelem' Sűgári illy szapora, és közönséges Fordulást az Erköltsőkben nem szerzettek! Azoknak szép Következései mind e' mai Napig (a' 4-dik Százban szől az Író) megmaradtak, mert az Árkádiaiak, soha félbe nem hagyták azon Mesterségek' Mivelését, a' mellyeket tisztelték Őseik. – Az Előljárók elhivatván magokkal, hogy tsak ezen ígésző Mesterségek által tehetik Bátorságba a' Nemzetet, a' Klímának ellenséges Befolyása ellen, összevgyűjtik Esztendőnként az Ifjakat, gyakorolják őket akkor, és megjutalmaztatták azokat, kik azokban előmentek. – A' Cynetheusok' Példája igazságossá teszi ezen ő Vigyázásokat; ez a' kis Nép Árkádiának Északi Szomszédja, a' Hegyek' Közepében dúrva és vad Ég alatt lakik, futott ezen Romlottság elől, és olly fenévé, olly kegyetlenné lett, hogy Nevek sem neveztetik Írtódzás nélkül. Az Árkádiaiak ellenbe szelídek, jóltévék, tisztelik a' Gazdálkodás' Törvényeit, tőrrik a' Munkát, erőssék Szándékjaikban, és a Akadályokat 's Veszedelmeket megvetik.”

Nem ótsárlom tehát én Hazám' Költői! szép Törekedéseket. A' Halhatatlanság fűzi Borostyánnyát azoknak, a' kik arra méltók. Az Idő egy nagy Folyó, a' melly kihánnya Kebeléből a' Gazt, és, – hogy egy kedves Írómnak Szavát itt is költőnőzzem, – tsak azt tarttya meg az Örökkévalóságnak, a' mi megérdemli az Örökkévalóságot. – Azok a' sok Ephemerisek, a' mellyek Reggel születnek, és Estvére elhalnak, azok a' apró Vaktűzek, a' mellyek halvány Szikrájokkal az Atmosphaerán jádzottak, és egyszerre elenyésznek, azok a' Versfaragók, és Rythmus' Koholók a' Feledékenységg' Örvényében feksűznek majd nevezetlenül, midőn az igaz Költőt a' késő Nyom nevezzi. – E' legyen Bíró, én nem bírálók! – –

Mint Szíveket készítő, lágyító, és szelídítő. Áldása tehát a' Nemzeteknek a' Póézis. De – ha mindég jádzzunk, ha mindég tsak a' Virágok után kapdosunk, ha a' szép Fedelet a' tarka Borítékot szeretjük, nem emellyük *nagyra* soha Nemzetünket. – Ne hagygyuk abba, de ne *tsak* ezt mívellyük, Tegyük az egygyet, és ne mülassuk el a' mást. – – A' Természet mindég egy tökélleres Egészszer formál; nem tagonként készíti az Embert, nem szálanként a' Virágot, mindég egész Embert, egész Virágot készíti: Kövessük ezt a' nagy Mestert. Ne járjunk a' Tudományoknak tsak virágos Rétjeinn, hogy addig Ugaron maradjanak rápláló és éltető Szántóföldjei. – –

A' felséges és érdemes Költők, nem Akadályok, sőt *Szövétnek* a' Tudományoknak. Ezeknek hatalmas Szava a' pusztá Vadonyokat megnépesíti. Lelket önt az Érzéketleneknek: a' Kőltemény', szép Színei által elragad Tündérvilágokban a' hol a' Földet elfelejttyük és az Istenek' Társaivá leszünk. Ezek szaggattyák Verseiket a' Musák' Kerttyeiben, azt mondja az isteni Plátó, ezeknek folynak a' tsendes Tsergetgek Tűj, és Méz Habokkal; Apolló leszáll az Egekből, és Lantryát nékik költőnőzi, az ő Fúvallása felgyúlaszttya őket, szent Dühödéssel betölti, és Szájokba adja Beszédét az Isteneknek. – *Ez* a' *Tűz* az igaz Költők' esmértető Bélyege. Nem

* Voyage de jeune Anacharsis en Grece 5me Volume Chap. 52.

a' kiszabdaltt *Mérték*, nem a' *lebékózott* Rythmus, nem a' *megszámílt* Hang, reszik a' Póétát. ... A' mérész Képek', az eleven Költés', az Ábrázolatok' Külömbfélésege, és Szépsége, az az Enthusiásmus, Tűz, sebes Rohanás és Erő, és az a' nem tudom mi a' Szókban és Gondolatokban, a' melyet csak önként ajándékozhat a' Természet. Lehet írni *Verset* Poézis nélkül, és Póéta lehetsz Verselés nélkül.*

Ártott é, vagy *használt*, a' Póézis a' hazai Tsínosodásnak ezen Képből, melyet itt *felfüggesztettem*, meg lehet esmérni. –

Hányan vagynak, a' kiket a' Természet felkent, és Meghittjévé választottak a' kilentz Szűzek? Hányan nyúltak Minerva ellenére a' Húrok' Pengetéséhez? Hányan kortsósították szép Nyelvünket erőltetett Szóllások' Formájával? Hányan kódúltak Gondolatot a' Hangtúl és a' Kádentziátúl, vagy inkább hányan áldozták fel a' Dolgot a' Hangnak; a' Szónak, Formának és Hőjnek a' Dolog' Velejét és Belsejét? – Homály és remérek Felleg fekszik némellyeknek Írásain, Visszás, a' Nyelv' és Értelem' szent Törvényeivel ellenkező idéetlen és erőltetett Faragás volt Sokaknak Szüleménye: elrontották, megszeplősítették Szűz Nyelvünket, és mivel mindég csak követtek, mindég csak emlékeztek, soha se' formáltak, soha se' gondolkodtak, kivették eredeti Erejéből, szívós és velős Természetéből Nyelvünk' egész Alkotását, és ha így, újj, megtsonkított, vagy megrútított Szókból öszveraktak egygyé visszassan hangzó érterlen Kortsverset, azt hitték, hogy a' Helikontól egyenesen szakadtak, és a' Pegázus' Hlabjaitól részegek.

Mennyünk be *mélyebben* Bajainkba, és panaszzoljuk meg egymásnak Sérelmeinket. Minden Tudományoknak e' volt Nyavalyája, hogy *készületlen* nyúltak sokan ezekhez; a' Port, melly még sokat meglepett, a' Téjt, melly még Száján ragadott soknak, le sem törölték és Nemzet' Tsillagjainak vélték magokat. – A' Tudományok atyafias Lántztzal vagynak öszvekapcsolva; nints itt, vagy nem kell lenni Hőzaknak, *Résnek*. Veszedelemesebb, még eggyyszer mondom, a' Féltudósság az Ostobaságnál. – –

Ízzadsággal árúlják az Istenek a' Tudományt. A' kinek Körme viszket, nem belső Hívatal még az, az Írók' Méltóságára. Nem egy két félig megemésztett sovány Ideákból áll a' Böltsesség, és a' ki annak Hírdetőjévé akarja magát felszentelni – *bólts* legyen maga is.

Illyen *emésztetlen*, meg nem kérődzött Gondolkozás' Mődjával lehet sok Veszélyt tulajdonítani, melly mint egy dögleletes Párádzás beborította a' Hazát. Titkonn, mint az öldöklő Angyal Éjfélkor, tsúszott a' *Hittlenség*, és *Erköltstelenég*. Szabad Léleknek vélte magát minden Oskolagyermek, a' ki a' Vessző elől elszökött, mert mindent artzáatlan Lábbal tapodott, a' mi szent, és tiszteletes. Nevetségessé lett előtte a' Virtus' és Kötelesség' szent Nevezete! és hogy elfőjtsa a' Sokaságban belső józanabb Érzéseit avagy viszketeg Elméjének, és hiú Betsűllet' Szeretetének áldozon, terjesztette, és hangossan prédikállotta éretlen Értelmeit.

A' *Féltudósságnak* lehet tulajdonítani nagyobb részént megvesztegetett *Ízlésünket* is. Azt hitték sokan, hogy nem kell egyéb az Íráshoz, hanem egy két Gondolat, és

* On peut faire des Vers sans Poesie, et etre tout poetique sans faire des Vers.

de Sacy.

Penna, és ténna, és Papiros. A' Szépnek első Lincáival is eszméletlenek lévén, nagy Képiráshoz fogtak, és – *mázoltak* tsupán... Tellyesek Könyveink az illetlen *Tropusokkal*, motskos Allusiókkal, melyeket mi Szépségeknek gondoltunk; némelyek befogadták a' Példabeszédeket, minden Kölömbiség nélkül és azokat mind ugyan annyi Gyöngyszemeknek lenni állították, ha szinte melly idétlenek, illetlenek, és Jelentés nélkül valók voltak is. A' száraz, életlen *Elmésség*, a' melly sokaknál uralkodik, a' sok Provinciálisusok, Localismusok, mind ugyan annyi Bizonyossági még nem tsínosodott Ízlésünknek. Nem kívánom, hogy ezeknek Nyomdokit olvassa a' Maradék, és azért eltakarom ezeknek Neveiket előtte, másként könnyű volna Íróink' Munkáiból ide szomorú Példákat előhordanom. –

A' Feltűdösságnak lehet tulajdonítani, hogy a' Nemzeti Litterátúrába' *jelvezető Öscvényeken* járunk. – Hátra hagyjuk a' nyomos Tudományokat, és *pepétselünk*. –

Szent, áldott, és jó Dolog a' *Nyelv*nek magán dolgozni. Nagy foganatú Munka azt mívelni. Ha szép Nyelvünk eléri azt a' Tökéletességet, mellyen mindnyájan látni kívánnánk, nem fog elfelejteni sok Hazafiak' Munkálkodása, a' kik azt *mint* Nyelvet, tsínosgatták, egyengették, és a' Beszéd' Törvényeihez szabogatták; nem! nem felejtének el ezek a' *Priscian-ok*; és ha eljut Állapodására a' felállott Nyelv-mívelő Társaság, mellynek szép Hasznaival előre hízelkedünk magunknak, – ezen Törekedéseknek ki ne tapsolna elejében? ki ne óhajtaná, hogy támadjon közöttünk egy *Adelung*, a' ki egy tökéletes, a' Nyelv' belső Állatjából folyó *criticum Lexicon*al ajándékozza meg Hazánkat? –

De még ez, nem elég! ... A' *Nyelv* nem Tudomány, a' Szó, Beszéd nem Böltsesség, ... *Kültsa* a' Tudományoknak, Út, Mód, Eszköz, a' Böltselkedésre. Örömeosebbsé tanúljuk a' Nyelvet egyútt a' Dologgal; mélyebben benyomódnak a' Jelek, a' jelentetett Idéakkal Emlékezetünkben. – A' száraz, velőtlen, és ízetlen Grammaticalis Regulák nem vernek Gyökeret; Tudják, a' kik idegen Nyelveket tanultak, hogy az inkább megragad a' hosszas, gyakor Olvasás, Beszéd, és Gyakorlás által, mint a' kínzó Memorizálással.

És kinek írunk Grammatikákat? – Elfogja é hinni a' született Magyar, hogy Anyai Tejével beszipott Nyelvét nem tudja? reá fogja é venni magát, hogy betekintsen elébb a' Grammatikában, minekelőtte írni, és beszélni akar? –

Külföldieknek? – óh elébb nagy, hasznos és eredeti Munkák által kellene szükségessé tenni és elmúlhatatlanná előtők Nyelvünk' Megtanulását? Indít' ok nélkül, kiveszi reá magát, hogy egy Nyelvet nagy Munkával megtanuljon, mellyet egy félre való Szegletében Európának beszéllnek, és a' mellyben új Találmányokat nem szűlnek sem a' Mesterségekben, sem a' Tudományokban, és a' mellyel annyi Szövetkezéseik sintsenek mint az Astrakán' vagy Indastán' Lakosaival. –

Mennyi szörnyű, idomatlan Fajzásokat szült ez a' Grammaticalis Epidemia? – Elborította a' sok Kortsszók', idétlen Faragású, Hangú, a' Nyelv Természetével ellenkező, és Fíler sértő Kortsszók' Sáskaserege egész Litteratúránkat, – és ezt Nyelv-mívelésnek neveztük! – Ha üstökös Öscink, a' kik olly tiszta Magyarsággal szólottak, közinkbe betoppannának, másként is süllyedt Nemzetünkhöz, tsak Nyelvünkért sem hinnék el hogy mi vagyunk az ő Únokáik. –

Haszontalan, és valóban tsak Akaratosság és Viszketegségből származott ez a' *Puritanismus*. Nints Nyelv, a' melly ne költsönözött volna mástúl. A' Rómának haj-

dani Világhírű Nyelve, telve van a' sok Görög szóllások' Mődjával. A' Deákkal sógoros Nyelveket nem is emlitem. a' mellyek akkor élnek a' Deák és egyéb idegen Szókkal, mikor azokat szükségesnek látták. De most, midőn a' Német Litterátura, a' legfelsőbb Tetőnn lenni látszik, legderekabb Íróik minden Tartalék nélkül nem élnek e vallyon a' Deák. Frantzia és egyéb Szókkal, ha azokat *éppen olly jelentőleg, olly* hathatóssan kitenni nem tudják? – És miért kerülnénk mi olly nevetséges Idegenséggel, a' külföldi Szókat, mi, a' kik a' Nyelvnevelésnek első kezdetében vagyunk, a' kik a' Közbeszédben annyi minden Népből 's Nemzettségéből eredő Szókat Hazafiúsággal már megajándékoztunk, a' kik, ha kevélyek lenni nem akarunk, kéntelenek vagyunk megvallani, hogy Nyelvünk ezer Tekintetben szűk, és szegény! – Ha ez a' tudós Tévelygés nagyobb Erőt vesz, nem sokára Nyelvünket önnön Honnyunkban tanulni kell. Nem azért írunk, nem azért beszélünk e hogy – *meg értettessünk?* Az Érthetőség, az Írásnak legelső, leggyökeresebb Törvénye. Mit nyer avval az Olvasó, ha a' sok újjonnan faragott Szókat először neki Deákul kell gondolni, hogy megértse? –

Egygyször Lépéssel jár a' Nyelv a' Tudományokkal. Öszveséggel kell mind kettőt művelnünk.* A' Szó magában semmi; hamis Pénz, a' mellynek folyása változó, és belső Betse nem magában vagon. Ne Szót vegyünk az Űlő alá, ne Szót kovácsoljunk. – Dolgot, ne Héjt, Velőt, ne Formát, de Valóságot. *Verbaque provisam Rem, non invita sequuntur.* Horat.

Eredeti Munkák gyarapították a' Tudományokat, tsinosították a' Nemzetet, és emelik fel a' nagy Nemzetek' ragyogó Sorába. *Nagy Akadály* az nálunk a' Tudományoknak, hogy *nálunk* termett eredeti Munkák még eddig nintsenek. – Nintsenek! még egyszer jól megfontolva mondom. Avagy lehet e Munkáknak nevezni, azokat a' kis Munkátskákat, mellyek' Vidékeinn termettek, vagy azokat a' Munkákat, mellyeknek nints egyéb Neveknél a' mi eredeti, és a' mellyet tsak ugyan idegen Hílladékokból kapargattunk öszve? –

Ande, incípe! – Ezt szeretném hangoztatni minden Írónak Fülében, a' ki érzi, hogy méltó ezen nevezetre. A' *Tolmácsolás* nem Haszon, kis Érdem!

Elmellőzöm azt, hogy hányszor sohajtott sok Szentségtörő Kéz alatt, némelly nagy Szerzőknek Árnyéka, midőn azt leverkeztették tulajdon Érdemeiből, és Rongyaikkal ruházták fel; hogy önnön saját Ereje 's nagy Lelke az Írónak elveszett gyakran, és lett belőle egy idétlen Habaréka a' józan Okosságnak és Észelősségnek; elmellőzöm ezt – mert ha én halgatok is azoknak Bosszúért kiáltó Árnyéka, vagy eltsűfított Munkái eléggé siralmasan beszélnek; és azért is, mert ez tsak ugyan nem mindenkor történt. sőt van egy két Példa, a' mellyben nyert az Író a' Fordító által. Tsak azt emlitem, hogy ez még *maga* nem Litteratura, és ez is tsak *Út*; és *Út* Egyengetés.

Azok az apró *készítő* Munkák, mellyek által valamelly már megélemedett Tsinosodású Nemzet, oda lépett, a' hol ván, már többé nintsenek, és az illyeket könnyebb is, hasznosabb is készíteni, mint fordítani.

* Cum Rem Animus occupavit, verba ambiunt. – Nunquam se torquet, quomodo dicat, nec haesitat in electione verborum. *Seneca*.

Nem illyeket tehát, hanem nevezetes, nagy és Remekmunkákat fordítunk nagyobb részcént. És *ezek* által nem érzük el *azt* a' Tzél't, mellyet láttatunk, és igyeke-zünk elérni. Előre felteszem, hogy fordítani, csak *azokéért* kell, a' kik az eredeti Nyelvet nem értik, mert bizonyos az, hogy a' ki a' Forrásból meríthet, nem merít a' Folyamathól. Már pedig az illyekre nézve az illy Munkáknak nem sok Haszna van.

Vegye magát az olly Fordító Például, míg a' maga Originálissának Méltóságát, vagy Édességét megtanulta érzeni, nem kellett e ahoz Idő és Szorgalmatosság? – Egyszerre nem látunk élesen a' Tudományokban, ollyat a' kinél a' Praemissák, és Praecogniták nem találtnak, bevezetni a' Tudományok Palotájában haszontalan, és az illyen előtt a' fő és sarkalatos Igasságokat megmezíteleníteni nem bátorságos. Visszafordul itt újra az a' Jegyzés, mellyet már illettem, hogy nem Bóltseket, ha-nem emésztetlen Fél tudósokat, és veszedelmes Eszelősöket nemz.

Élvez nagyobb részcént, ezen Praecogniták Nemléte miatt sok szép Munkának *Érdeme* az olvasó Közönség előtt. Minden Írónak van maga Világa, maga Arthmosphacrája, a' mellyben él, és a' mellyből ír, van maga Publicuma, a' mellynek ír. Az a' sok kitsiny *Tekintet*, az a' számlálhatatlan *Környűállás*, teszi az Író nagyobb részcént kedvessé – és hasznossá. Nem akarom én azt mondani, hogy valamelly Író nem lehet jónak mondani Magyar Országban, a' ki Angliában írt. De igaz az, hogy ott a' hol minden Allusióját, minden mellékes Ideáit, minden Szavának *Élét* és *Sa-vát*, elértik, kedvesebb, mint a' hol ezt mind nem tudják. Aluszékonyan leteszi az ollyan, a' ki ezeket nem tudja, a' legkellemetesebb Író is.

Kegyetlenség nélkül, talán nem is lehet tehát Szemére vetni Hazánknak az Olvasás eránt való Hidegségét. – – Hogy ez a' Hidegség nagy, hogy a' Könyv a' Háznál nálunk legutólsó Jószág, és ennél kedvesebb egy Játék Kártya, vagy egyg Űző, azt fájdalmasan láttyuk, a' kik Hazánkat esmérjük. – De idegen, esméretlen, járatlan Világot talál az Olvasó lefordított Könyveinkbe'. Örök Igasság az, hogy nem szereti az Ember, a' mi *reá* nem tartozik; a' mi közelébb illető, a' vonsza magához, a' reá illő, néki használó Igasságokat keresi. – Kitsinosodott Ész kell ahoz hogy a' *Közönséges*, 's széles Terjedésű Igasságokat kedvellyük; a' Gyermekek Olvasónak, és gyermekded Nemzetnek közel kell találni az Igasságok mellett az *Ütilet*, vagy a' *Dulcét*, mert azokat messze nem tudja keresni. – –

Szólljon helyettem *Seneca*, ezen nagy Tanítótól nem lesz olly kemény, olly szúró a' Tanúság! – „Viro captare flosculos turpe est – & memoria stare. *Sibi* jam innitatur. *dicat* ista non teneat. Turpe est enim, ex Commentario sapere. Hoc Zeno dicit. *Tu* quid? Hoc Cleanthes; *Tu* quid? Quousque *sub alio* moveris? Et impera, & dic quod memoriae tradatur, aliquid & *de tuo* profer. Omnes itaque istos *nunquam Autores*, *semper Interpretes*, sub aliena Umbra latentes, nihil puto habere generosi, nunquam ausos aliquando facere, quod diu didicerant. Memoriam in alienis exercuerunt. Aliud est meminisse, aliud scire – *Scire* est, & sua facere quaeque, nec ab Exemplari pendere, & toties ad Magistrum respicere, hoc dicit Zeno, hoc Cleanthes. – Aliquid intersit *inter Te et Librum*. Quousque discas, jam & praecipe! – – Nunquam invenietur, si contenti fuerimus inventis; *qui alium sequitur, nihil sequitur*, nihil invenit, imo nec quaerit. Ep. XXXIII.”

Itt a' 'Termező! itt fusson Pállyát, a' ki magát érzi. Az Öngondolkozás' Síkján állanak le nem szedve sok szép Virágok, ezekből fűzzünk Bokrétát, melyet Hazánkknak ajánlyunk. Erőltetett minden Gyümölcs, minden Plánta, melyet messze Világról nálunk ültetünk, és ízetlen, vagy szagatlan Terméssel bünteti meg Ragadozóját, a' ki anyai Földjéből kitépve, azt idegen Ég alá szorította. 's számkivetette.

Így tesszük méltókká magunkat, hogy olvastassunk; így fordítva a' negédes Külföld mi reánk is Szemeit, és észrevesz majd bennünket.

Nagy lesz majd és méltóságos a' Litterator' Nevezete, mert rettegni fog egygy olly Munkától a' napszámos Író, és viszketeg Gyermekek, melly alatt Ereje lerogy, és nem fogja majd egygy is ezek közzül hinni, hogy egygy tudós Gyilkosság, vagy egygy Írónak Munkáján tett Erőszak által lehet beírni a' 'Tudósok' Karai közé.

„Kevésbébbek lesznek Munkáink.” De mit árt az! csak *jók* legyenek. Tűsínos lesz Nyelvünk, és velős minden Szó, mert az magán fogja hordani az *eredeti* Lélek', és az *Öngondolkozás' Bélyegét*.

A' Közönség örömeit fogja olvasni azt az Írót, a' ki neki *hasznavehető* Tanúságokat terjeszt, és a' *Szélhez* beszél, nem a' Papiroshoz.

A' megfontolt, megkérdődzett, újj és hasznos Igazságok Forgásba jönnek, mert – interessálnak. Az Emberek' Esmérete, Hazánk' 's Állapotunk' Esmérete, terjedni fog, mert a' magunk Világát fogjuk Könyveinkben találni. A' Gondolkozás, a' Meggyőződés, és gyökeres Tudományok veszik fel az Uralkodópáltzát, és mivel ezek nélkül nem csak haszontalan, de valóban ártalmas és Nemzeteket részegítő minden Világosodás, e' lesz nálunk az igaz, és *józan* Világosodás boldog Időnyílása.

Óh ha én azt a' Ábrázolást, olly elevenen, olly tűzessen tudnám lefesteni, a' mint érzem, olly hathatóssan, hogy azt velem egygyütt mások is érzene: ha én feltudnám serkenteni szép Tehetségeit Hazámfiainak, feltudnék ébreszteni sok szemérmes és félénk Lelket, a' kiben az Öngondolkozás Széket foglaltt, elvonhatnám az alól a' Rabság alól, melly miatt nem merék soha magok költeni, és mindég csak Tolmácsolnak, mindég csak magyaráznak, feléleszthetném nálok azt a' szép Tűzet, a' melly őket *Nemzeti Szerzőkké* tisztítaná, és formálná! Örömet lennék én az a' Fénkő, a' melly tompa maga és élesít, az a' 'Tűzkő, a' melly maga nem meleg, de Tűzet ad. – De ellenben, a' ki mosdatlan Kézzele, szentségtörő Lábakkal és készületlen Fővel járúlna, 's közelítene a' Nemzeti Szerzők' Templomának Ajtajához, akkor örömet lennék az Ajtónálló Angyal és lángoló Karddal rettenteném azt vissza. 's azt kiáltanám elejébe:

„Odi profanum Vultus, et arceo.”

Megemlítem még mint egygy Mentemben, azon Ártalmat is, mellyet a' *Kenyérkereső Tudományok* okoznak. – Nem minden Tudomány fizet kész pénzenn, sok Törekedésinknek gyakran megtisztított Gondolkozásnál és érzékeny Szívnel nints egyéb Jutalma, és ez elég bő, sőt igen bő Jutalom magában is. De sokaknak még sem elég! Pengő Pénzért, és a' mindennapi Kenyerért nyomják sokan, sőt a' nagyobb Rész a' 'Tudományok' küszöbét. És ezek a' 'Tudományok' ámbár melly szükségességek, sőt elmúlhatatlanok is a' Közbíldogságra, de a' ki ezeknél fellyebb nem emelkedik, a' kinél nints elég forró Szeretet, hogy durva Haszonkeresés nélkül, tsupa maga belső Megnyúgovásáért fáradjon, sőt ha Szükség Áldozatot is tudjon

vinni önnön Hasznával is, – – óh ott száraz, Erő nélkül való, és mindennapi Esméretekből áll az egész Tudományok' Kérülete. *Transfertur omne Certamen ad multo Quaestu vigentia*. Senec. A' szép, és magas Tudományok elfelejtve fekszenek, és a' közönségessek gyakoroltatnak.* – Nem Szükség, hogy közelébb fejregessem ezen Feltételek' Alkalmaztatását nálunk. *Tribonian*' Udvara tömve áll, imádja őt' az ősz és fiatal Sereg, és *Socrates*, *Newton* és a' Grátziák Képeire itt amott aggat, csak rejteztve titkos Betsűlőjök egy két zöld Levelerskét. –

Az a' Panaszt, hogy a' *Penna*' és *Pres*' elzárt Szabadsága, a' Tudományoknak Akadály, Elmélkedésembe egy Részről beletartozik. Nem állítom én azt, 's nem is tudom elhítenni magammal, hogy a' zabolátlan Írás' Szabadsága hasznos legyen akármelly Országban, 's Igazgatásban is. Jótéteménynek tartom azt, ha kiragadják Kezéből az Űszköt, melyet hűrtzol a' Lakosoknak tsendes Hajlékai között valamelly éretlen Pajkos. Nem Akadály tehát, sőt a' valóságos Culturának Előmozdítója az a' Zár, mely tsupán a' hasznos és foganatos Munkákat eresztí szabadon, és oda taszítja a' veszedelmesekeket, és éretleneket a' hová való, az örök Setétségbe.

Élek itt egy Író' Szavaival, a' ki minden Tekintetben ezen Kérdésben legigazságosabb 's leghelyesebb Bíró, *Sonnenfels* Úrnak Szavaival.** Önként Szembe tűn azokból, mikor, és mely Részbe lesz az Írásnak megtiltott Szabadsága a' Tudományoknak ártalmassá.

„Az legyen tehát a' Könyvvizsgálás' Meghatározása, hogy, a' nélkül, hogy valamelly *hasznos* Könyvnek Útját megnehezítse, kizárja mind azokat, melyek *tévelygő*, *botránkoztató*, és *veszedelmes* Gondolatokat terjesztenek.” – –

„Egyébaránt Elrendelésére nézve, egyre megy akár egyes Személyeknek akár egy egész arra kinevezett *Székek* légyen általadva, csak ne adódjon az könnyen egy *Közönség*' vagy *Rend*' hatalmába. Minden Esetben Szükség, hogy oly Férjfiakból álljon, a' kik a' Tudományoknak *minden Réseiben* járatossak. – De valamint az Olvasás' és Présnek *igen nagy* Szabadsága: a' mely minden Külömbőség nélkül *mindennek*, *mindent* olvasni megenged, Annya a' *Hiteltelenségnek* és a' *Úlőrzavarnak*, és a' leg-rútább *Feslettségnek*: Úgy a' Könyvvizsgálás' határozatlan *Keménysege*, a' mely az Értelmenn és a' Gondolkozás' Móján kegyetlenkedik, a' mely az illendő *Egyeneskimondást* az Írásban, a' *Vakmerőséggel* öszveelegyíti, és Külömböztetés nélkül *mindentől mindent elűli* a' Nép' Világosodásának ellentáll, és azt mind a' Tudományokban, mind az Esméreteken, mind az Ízlésben sok *Századokkal* visszataszítja. Szükség tehát, hogy itt a' *Szabad kénnyén való Járás* elkerültesse. 's a' t.”

Utóljára halasztottam azt az Akadályt, melynek ott fenn is Helyet találhattam volna, és a' mellyel most bezárom azoknak Elészámlását – A' *Litterátorok*' kevés *Betsűlete*. Igaz, hogy az eggyező Lépcséekkel szokott járni a' Tudományok Betsűlésével, és igaz az is, hogy nem szokott mindenkor elmaradni a' Betsűlet az Érdemtől. De ki lesz Hazánkfia közzül, a' ki reá vegye magát arra, hogy a' Tudományoknak Életét és egész Erejét felszentelje, ha arra reá sem lárszatik ügyelni a' Haza.

* – – haec animos acrius, et cura peculi
cum semel imbuerit, speramus Carmina fingi –
Posse, linenda cedro, et levi servanda cupresso?? Horat.

** Sonnenfels Polizei § 96 – und 98.

Ha meggondolja, hogy a' háladaros Ánglia Királyai mellé teszi Tűdósainak Hamvait, Piattzain a' nagy Vitézek' Állóképei eránnnyában fénylenek Litterátorjaiknak Monumentomi, és mi itt – nem is olvastatunk.

Mi légyen a' valóságos Litterátor, ezen Elmélkedésünkbe sokszor széllyelhánytt Jegyzéseim eléggé mutogatták. Nem kíván az, *külső*, és Hangból, vagy Apróságból való Betsűlést, a' melly felett nagy Lelke felemelkedett, hanem a' mi ennél ezerszer röbhet ér a' *Szűnek* Betsűlését, a' mellyet könnyen adhattyátok és örömost adhattatok.

Az igaz Litterátor hozza le, mint egy második Prometheús, az Égből a' *Bólksesség*' szép Világát: a' terjeszt a' Nemzetekre *Dítsősséget*, és *Virágozást*, és *Közbóldogságot*, a' teszi a' Jobbágyot, *Meggyőződésből* való kész Engedelmmű Jobbággyá, az Úrkodót a' *Szűnek*' Uralkodójává, az Embert, Emberré. A' vezeti végre, a' Népet, a' józan *Értelem*' Kötelein a' *maga Kötelelességeire*, és a' *Szű*' édes Lántzainn a' *maga Bóldogságára*.

A' Köttet' Foglalattya.

	Óldal
A' Kíntsásó	219
Mesék	237
A' Forrás, és Tsatorna	237
A' Régiség	237
Tzulmira egy Arabiai Tündérmese	238
Eldoradó Egy Monda	238
A' Pillangó-Fogók	239
Az Oszlopokról	240
Egy Elmélkedés a' szép Mesterségekből	240
Tornyok, Obeliscusok, és Émlékezetoszlopok	242
Az Előbbi Elmélkedés' Tóldaléka	242
Az Amazonok' Útköze	244
A' Régiék Márvány-Koporsói	244
A' Felfordított Terminus (Hatorkő)	244
Promethéus	244
A' Kilentz Músák	245
Diána, és Éndymion	245
Eggy Koporsókő	246
Leírása eggy Palotának Berlinben	247
A' Flóra' Innepé. (A' Fő-bejárás felett)	248
Apolló, és Hiátzínth	248
Theseus	248
Theseus' Győzedelme a' Minotaurusonn	248
A' Hórák	248
Theseus, és Pyríthous	249
Theseus, és Áriádné	249
Proserpina' Elragadása	249
Ceres Áldozatja. (A' második Bejárás felett)	249
Szilénus. (A' harmadik Bejárás felett)	250
Bakhus Tigrisektől vontt Szekerében	250
Az Olympiai Játékok' küszködései	250
Az Ékesszóllás' Vetekedése	250
A' Birkózásban való Vetekedés	250
A' Szekerezésben való Vetekedés	251
A' Tányérhajtásban való Vetekedés	251
A' Jutalmak' Osztogatása	251

Herkules	251
Herkules' Mennyezője az Ifjúság' Istennéjével. (A' negyedik Bejárás felett)	251
A' Windsori Erdő, Mylord Lansdownhoz	253
Fanni Hagyományai' Folytatása	260
Fanni Báró L--néhez	263
Fanni B. L-néhez	264
Fanni B. L-néhez	266
Ugyan az, ugyan ahoz	267
Ugyan az, ugyan ahoz	268
Fanni B. L-néhez	270
Fanni Báró L-néhez	271
Gróf É--né Báró L-néhez	272
Fanni Báró L-néhez B--ra	272
Ugyan ahoz	273
Ugyan az, ugyan ahoz	274
Bárá L-néhez B--ra	277
A' Vidám természetű Póéta	281
A' feléledt Pásztor Tírzis Laurához	282
Laura Tírzishez	283
A' Legédesebb Méz	283
A' Tanúnak hívott Lige	284
A' Szépek' Szépe	285
A' háborús Zivatar, Metastásiónak VIII-dik Kántátája szerint	286
A' Ró'sához	287
Anekdotalak	289
A' Rágalmazás' Büntetése	289
A' két Szeretseny Ifjú	295
Kosztár Apátúr, és Voiture	296
Kosztár így felelt	296
Hambroock Miniszter	297
Maan, és a' Katona	298
Kerti Szalma Kabinét	299
A' Nemzet' Tsinosodása	302

Első irodalmi folyóirataink egyike: az *Uránia*

A XVIII. század végének magyar nyelvű sajtójában különleges helye van az 1794–95-ben megjelent *Urániának*. Sajtótörténeti jelentőségéről már eddig is többször megemlékeztek [vö. pl. Kókay (szerk.), 1979, 223–228.], ám fontosságához képest mégis hézagossnak tűnik a szakirodalom. Most, hogy lehetővé vált a folyóirat teljes anyagának jegyzetelt, apparátussal ellátott kiadása, bizonyosan megnyílik a lehetősége az intenzívebb és átfogóbb kutatásoknak. Ennek elősegítése érdekében ez az utószó csak arra vállalkozhatik, hogy a szakirodalom eddigi ismeretei alapján a legfontosabb sajtótörténeti információkat felsorakoztassa; részletesebb elemzésnek már csak azért sem lenne értelme, mert a közelmúltban megjelent, kötetnyi terjedelmű tanulmányom (Szilágyi, 1998) állításait megismételni fölösleges: az érdeklődő olvasó ott megtalálhatja mindazokat a kiegészítő adatokat, amelyek az alábbi, vázlatos áttekintésből szükségszerűen kimaradnak.

A folyóiratot két szerkesztő, Kármán József és Pajor Gáspár nevéhez köthetjük (életrajzukat l. Szilágyi, 1998, 297–325., 326–360.); az *Uránia* szellemi környezetéhez azonban hozzátartozott – még ha nem is szerkesztői, hanem feltehetően ötletadói szerepkörben – Schedius Lajos, a pesti egyetem esztétika-professzora is (rőla l. Dorombo, 1933. Szilágyi, 1998, 27–57., Balogh, 1998). A lap szerzőgárdájához – az előbb említetteken kívül – mindössze két író számíthatunk még: Csokonai Vitéz Mihályt és Verseghy Ferencet, akiknek versei jelentek meg a folyóiratban – igaz anélkül, hogy nevüket feltüntették volna (vö. Szilágyi, 1998, 273–293.). A folyóirat közleményeinek nagyrésze fordítás; ez részben filológiailag bizonyítható (erre az egyes cikkekhez fűzött kommentárokból részletesebben kitérek), részben pedig csak gyanítható, hiszen távolról sem sikerült az összes, idegen nyelvből áttüztetett cikk eredetijét megtalálni.

Az *Urániáról* 1794 elején jelent meg az első híradás: a *Magyar Hírmondó* a február 28-i számban közölte először a lap programját megfogalmazó nyilatkozatot (MIIrm 1794. febr. 28., 'Toldalék, 301–304.) Végül az első szám júliusban jelent meg: „*Urániánknak* első Kötetje, még Júliusban, és így kevéssel ugyan később, mint kívántuk, 's fel-fogadtuk, a' sajtót elhagytuk; de a' többieknek siettetésével ezen kis halasztást helyre hozni igyekezzünk.” (MIIrm 1794. aug. 26., 278–280.). A második kötet októberben látott napvilágot: „*Urániánknak* 2 Kötetje ki-került a' sajtó alól, és olly rendeléseket tettünk, hogy Érdemes Olvasóink kezekhez vehetik azt, ott a'hol a' pénzt le tették érte. A'kik eddig nem prenumeráltak, azoknak számára nyitva hagyatik még tovább is az Előfizetés, és ha kedvek lészen, ki-jött két kötetjeinket is meg szerezni, azokat is meg küldjük a' prenumeráció árrán, az az 3 Rforintonkon. Költ *Pesten* 25-dik Oct. 1794: Az *Uránia* kiadói.” (MIIrm 1794. nov. 14., 680.).

A harmadik és egyben utolsó pedig 1795 március végén vagy április elején hagyhatta el a sajtót, hiszen egy március 6-i tudósítás így emlegeti: „*Uránia*knak 3-dik Kötetjé, kevés idő múlva ki kerül a' sajtó alól.” (MIIÍrm 1795. márc. 6., 320.) Pontosabb datálást tesz azonban lehetővé a két szerkesztő Festetics grófhhoz intézett levele: ennek dátuma 1795. március 28., és szó van benne arról, hogy a folyóirat mindhárom kötetét tisztelettel átnyújtják mecénásuknak (l. Kostyál, 1961, 318.). Eszerint pedig az *Uránia* harmadik kötetének ekkor – március 28-án – már készen kellett lennie.

Az *Urániát* Vácott nyomtatták ugyan, ám a folyóiratot nyilván a pesti egyetem szellemi környezetében kell elképzelnünk. Ezt erősíti meg a váci nyomdásznak, Máramarosai Gottlieb Antalnak egy 1795. március 20-i hirdetése is, amely a folyóiratot így minősíti: „a' Pesti Társaság által ki adott *Uránia*” (MIIÍrm 1795. márc. 20., Toldalék. 399–400.). Vagyis amikor Schedius Lajos egy, 1798-as német nyelvű irodalomtörténetében a Pesten felállott társaságra utalt az *Uránia* kapcsán (Jügel, 1975, 85.), pontosan rögzítette a folyóirat létrejöttének körülményeit; annál is inkább, mert a korábbi magyar folyóiratok is (*Magyar Museum, Mindenek Gyűjtemény, Hadi és Más Nevezetes Történetek*) társaságot kívántak maguk köré szervezni, vagy legalábbis úgy kívántak föltűnni, mintha egy társaság állna mögöttük – hangsúlyos kivétel csupán Kazinczy egyszemélyes szerkesztésűként föllépő *Orphense* volt (vö. Kókay, 1983, 158.). Az *Uránia* körül kialakuló – igaz, ahogyan forrásainkból egyébként látszik, igenesak szűkkörű – társaságnak a létezését későbbi irodalomtörténeti tradíció is föntartotta: ezt mutatja pl. Gruber Károly Antal 1830-ban, Pozsonyban megjelent latin nyelvű historia litterariaja (vö. Gruber, 1830, 95–96.), amely ezen a ponton – a tartalmi azonosságok alapján – akár Schedius német nyelvű irodalomtörténetének árvétele is lehet, hiszen Gruber, aki 1802 óta tervezte a magyar irodalom történetének megírását, 1806-ban fordult Schediusához, tanácsát kérve a vállalkozásról (vö. Szepešsy, 1918, 72., 96. sk.). A váci nyomda kiválasztását feltehetőleg az befolyásolhatta, hogy Gottlieb elesőbban dolgozott, mint pesti társai: szolgáltatásait ezért olykor maga Pest vármegye is igénybe vette. Ráadásul Gottliebnek szoros pesti kapcsolatai voltak: 1793-as Vácra költözése előtt a pesti Patzkó-nyomda művezetőjeként dolgozott. Ez az időpont nem előzi meg sokkal az *Uránia* kiadását sem. Ráadásul érdemes számontartani azt is, hogy Pajor Gáspár egyetlen önálló fordításkötete, Moses Mendelssohn *Phädonjának* átültetése (Mendelssohn, 1793) 1793-ban a pesti Patzkó-nyomdában látott napvilágot. Sokarmondó, hogy még egy évtizeddel később is vannak bizonyítékok a pesti Patzkó és a váci Gottlieb együttműködésére bizonyos kiadványok esetében (vö. Pogány, 1959, 37–38.). Feltehetően írt van a magyarázata annak is, miért a Patzkó-féle kalendáriumok tekintik afféle kiaknázható kézikönyvnek az *Urániát* (erről l. Szilágyi, 1998, 291–293.); Pogány Péter idézi az adatot, hogy az 1797-es váci kalendárium toldalékában Gottlieb úgy emlékezett meg a pesti Patzkó-kalendáriumról, mint amelyet ő szerkesztett (Pogány, 1959, 37.); sajnos, innen nem világos, mikortól s meddig. Úgy tűnik tehát, hogy a nyomda kiválasztásánál valóban az lehetett a döntő tényező, hogy a művezetőből önálló nyomdarulajdonossá váló Gottlieb elesőbb áron dolgozhatott, s így mintegy magával vitte korábbi ügyfeleinek újabb vállalkozását Vácra.

Mivel a folyóirat működésének időszakából gyakorlatilag nem áll rendelkezésünkre olyan levelezés, amely a szerkesztés vagy a kiadás műhelymunkájáról tájékoztatna (a fennmaradt, s később még idézendő néhány levél némileg más karakterű), valamint hiányzik az egyéb dokumentáció is, az *Uránia* kiadásának problémáját leginkább az 1796-ban elkezdődő helytartótanácsi vizsgálatból tudjuk csak rekonstruálni. A kassai cenzornak, Sahlhausen Móricnak került a kezébe az *Uránia* előfizetési felhívása, s ennek alapján tett jelentést 1796. márciusában – nyilván azért, mert számára a folyóirat teljesen ismeretlen volt. Kassán ekkor már példányhoz sem tudott hozzájutni, ami a terjesztést nem mutatja különösebben sikerültnek, másrészt a helyben beszerzett pontatlan információ – a pesti Kilián adta volna ki a folyóiratot – arra enged következtetni, hogy nem volt közismert a szerkesztők és a nyomdász személye sem. Sokatmondó, hogy Sahlhausen a lappal kapcsolatban Schediust emlegeti – a keresztnevét ugyan tévesen Lászlónak írva –, tehát a professzor odatartozása az *Uránia* társaságához nem volt ismeretlen; igaz, emögött meghúzódhatik egyszerűen az a tény is, hogy a kassai cenzor a folyóiratban a szerzők közül egyedül Schedius nevét találhatta meg. A Helytartótanács ezután – követve a kapott információt – Pest városához fordult mint azon joghatósághoz, amely a feltételezett pesti nyomda fölött intézkedési joggal rendelkezik. A tudakozódás arra irányult, engedélyezett vagy illegális sajtótermékről van-e szó. A városi magisztrátus ezek után felszólította Kiliánt, aki válaszolt is, elhárítva a felelősséget. Kilián közölte, hogy a kiadó a váci Gottlieb, a folyóirat szerkesztői pedig Kármán és Pajor (a vonatkozó iratokat már felhasználta és ismertetve: Waldapfel, 1935, 107–108.; magyar fordításban közölte: Mályuszné [kiad.], 1985, 125–126.) A Helytartótanács ezután természetesen Pest vármegyéhez fordult, s a megye meg is kérdezte Gottliebet a cenzúráztatásról. Gottlieb megerősítette, hogy a kéziratok el voltak látva az imprimaturrel; meg is nevezte a cenzort, „Beresovich” Józsefet. A megye válaszával pedig a Helytartótanács nyilván megelégedett, hiszen az ügynek nem volt folytatása. Aligha kétséges tehát, hogy az *Uránia* átment a szabályos cenzúráztatáson. Érdekes a cenzor személye is: ő ugyanis az a Beresovich József horvát világi pap, akit Hübner Mihály halála után 1794. február 10-én nevezték ki budai első cenzornak; később diakovári kanonok lett, az 1805-ös országgyűlésen a káptalan követeként vett részt. 1809-ben aztán elérte a diakovári püspöki székesegyház archidiakónusi posztját és elhagyta Budát (életrajzára és pályafutására l. Mályuszné [kiad.], 1985, 263., 274.) Az *Uránia* cenzúrázása feltehetőleg kinevezése után az egyik első feladata lehetett. A budai első cenzor személye pedig csak megerősíti, hogy a folyóirat Pest és Buda szellemi közegében jött létre, a váci nyomda kiválasztásának gyakorlati, anyagi oka lehetett: egy önállósuló pesti nyomdász, Gottlieb kedvezőbb ajánlata.

A lapnak bizonyosan anyagi nehézségei voltak: a két szerkesztő Festetics György-höz intézett levele arra is bizonyíték, hogy az előfizetők esekély száma kevésnek bizonyult a fennmaradáshoz. Mindazonáltal itt Kármánék arról beszélnek még, hogy a folyóirat negyedik számát feltétlenül kiadják; ugyanezt hangsúlyozzák utolsó előfizetési felhívásukban is (*Uránia a' Hazához*), amelynek hosszabb változata a *Magyar Kurír*-ban, rövidebb formája a *Magyar Hírmondó*-ban látott napvilágot (Magyar Kurír, 1795. ápr. 7., Melléklet; MHírm 1795. ápr. 24., Toldalék). Mellesleg ez a

levél mutatja azt is, hogy az *Uránia* első száma is kizárólag Festerics adománya révén tudott megjelenni, nem véletlen tehát, hogy az első szám bevezetésének a végén olyannyira hangsúlyos a mecénásnak szóló köszönet kinyilvánítása. Az adományt valamilyen közvetítőn keresztül juttatta el a gróf a szerkesztőknek, akiknek kilétéről nem is tudott semmit (ezt bizonyította: Kostyál, 1961., 316–320.) – nincs okunk feltételezni, hogy a támogatásban a személyes ismeretség és kapcsolat is szerepet játszott volna. A támogatás gesztusához azért hozzájárulhatott a szabadkőművesség kapcsolatrendszere is, hiszen pl. Nagyváthy János, Festerics titkára, aki a lap előfizetői között is szerepel, szintűgy szabadkőműves volt, mint ahogyan az *Uránia* két szerkesztője. Mindenképpen érdekes irodalomszociológiai adalék, hogy a lap megjelentetését lehetővé tévő legnagyobb adomány már nem attól a protestáns főnemességtől érkezik, amelynek bizonyos tagjaival (a Rádayakkal, Prónayakkal, Podmaniczkyakkal) Kármánnak személyes, apja révén családilag is megalapozott ismeretségei voltak. A folyóirat fennállásának rövidege, a gyorsan bekövetkező megszűnés mindenestre azt mutatja, hogy a szerkesztők éppúgy kudarcot vallottak az előfizetők gyűjtésével, mint a mecénási támogatás folyamatossá tételével. Az előfizetők gyűjtését kezdetben egy olyan szisztéma alapján képzelték el, hogy a prenumeránsok letennék a pénzt az előfizetési felhívásban megnevezett „collectork”-nál. A *Magyar Hírmondóban* megnevezett, az előfizetést beszedő személyek azonban nem elsősorban a tervbe beavatott, azt támogató figurák voltak, hanem azok a kulturális és nemzeti jellegű törekvések iránt korábban fogékonyságot mutató emberek, akikről általában elképzelhető volt, hogy az *Uránia* ilyen típusú támogatása se lenne ellenükre. A *Magyar Hírmondóban* 1794. augusztus 26-án megjelent híradásban ugyanis kifejezetten az olvasható: „...azoknak [ti. a collectoroknak – Sz. M.] neveiket közönségessé tesszük; és ha szinte különösen azokat meg nem kértük is, itt közönségessen közmunkálódásokat, hazafiúi bizodalommal kérjük...” (MHírm 1794. aug. 26., 278–280.) Ugyanerre mutat az a levél is (dátuma: Pest, 1794. február 10.), amelyet az „Urániát kiadó Társaság” intézett Cházár Andrásához, Gömör megye főjegyzőjéhez (életrajzára és politikai szerepére l. Benda [kiad.], 1952–1957., I. 939.); ebben Cházárt ugyanis utólag és elnézését kérve értesítik arról, hogy a nevét collectorként megadták, bízván hazafiúságában (Magyar Országos Levéltár P 1427 [Kisebb családi fondok, Chazar András] 9. cs. 108. tétel 550. f. r.-v.; a levélre Milotay Nóra hívta föl a figyelmemet). Ehhez hozzászámítandó még, hogy Kazinczy is azt állítja Kis Jánoshoz írott levelében: az *Uránia* kassai collectorá, Darvas János főszolgabíró sem tudja, kik adják ki a lapot (Kazinczy Kis Jánosnak, Regmec, 1794. máj. 11. = KazLev II. kötet. 363.). Adódik tehát a feltételezés: az a – mindezidáig részletesen nem elemzett – névsor, amelyet az *Uránia* előfizetőiről, illetve az előfizetést beszedőkről ismerünk (az utóbbiak névsorát l. MHírm 1794. febr. 28., Toldalék. 301–304.; 1794. aug. 26., 278–280.), elsősorban nem a speciálisan a folyóirat körül kirajzolódó kapcsolatrendszert teheti megragadhatóvá, hanem inkább azt a kört, amely 1794–95-ben mozgósíthatónak látszott egyáltalán bizonyos kulturális programok anyagi támogatására. Emellett szól az is, hogy a *Magyar Museum* hasonló módon, előzetes egyeztetésre való utalás nélkül sorolja fel a folyóíratra előfizetést gyűjtő személyeket (BJÖM II. 262–263.). Természetesen az *Uránia* előfizetésének beszedésére megnevezett személyek között azért nyilvánvalóan voltak

olyanok is, akik beletartoztak vagy beletartozhattak a szerkesztők személyes ismeretségi körébe is (pl. az idősebb Kármán József vagy a rimaszombati református pap, Szőke Ferenc). Úgy látszik azonban, ez a réteg nem tudta eltartani a lapot. Nyilván ezt belátva tettek kísérletet az *Uránia* szerkesztői egyéb (testületi) pártolás elnyerésére is. 1795. április 7-i felhívásukban az olvasható: „Mivel a' hazai nyelv, és leg inkább a' hazai Tudományoknak Pallérozása a' *Köz igazgatásba egyenesen* belé tartozik, kir kérhetnénk nagyobb Jussal mint a' 'Tekintetes Megyék' Fő tisztviselőit, hogy ezen intézetinket Köz. gyűléseikben tegyék esméretessé, és az által terjesszék szép és valóban díszeskedni kezdett Anya nyelvünk' Szeretetét, és a' szép 'Tudományok' előmenetelét hírségekre bízott Megyéjében [sic!].” (Magyar Kurír, 1795. ápr. 7., Melléklet. [5.]; ugyanez megismételve: MIIrm 1795. ápr. 24., Toldalék. 573. – Gálos Rezső újraközlésében: Gálos 1954. 160.). Feltehetőleg erre a felhívásra reagált Szatmár vármegye: az *Uránia* szerkesztői ugyanis 1795-ben Szatmár támogatását kérték (Szatmárnak a Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött anyagára hivatkozva közli: Kovács Kiss, 1996, 296.) A Szatmárhoz fordulás gesztusa egyébként nem meglepő: az 1794 júliusában lezajló nagykárolyi főispáni beiktatás után (a nagykárolyi installáció politikai jelentőségére és a jakobinus összeesküvés történetében betöltött szerepére I. Benda Kálmán tanulmányának adatait: Benda [kiad.], 1952–1957. I. LXXX–LXXXI.; az installációról egykorú tudósítás: Bérsi Magyar Merkurius 1794. júl. 22. [I.VIII.] 902–905.) a vármegye rendi-ellenzéki politikai aktivitásához komoly remények fűződhettek, így remélni lehetett egy ilyen kulturális természetű vállalkozás fölkarolását is. A megye válasza az *Uránia* felhívására egyébként nem ismeretes: a vármegye könyvtárának 1829-es jegyzéke mindazonáltal nem tartalmazott példányt a folyóiratból (a könyvtárjegyzéket I. Kovács Kiss, 1996, 299–324.), az *Uránia* előfizetési listája alapján sem lehet arra következtetni, hogy Szatmárban jelentősebb támogatottságot sikerült volna elérni. A támogatásértésnek ez az – egyébként bevett, korábban s később is alkalmazott (hasonlóképpen tett pl. a *Magyar Museum* is: vö. BJÖM II. 262., 304.) – formája általában a folyóiratok, könyvek terjesztésére vonatkozott: a vármegye, fölhasználva közigazgatási apparátusát, előfizetőket gyűjthetett az adott kiadványra. Azt egyelőre nem tudjuk, hogy más megyékhez, például Pesthez vagy Nógrádhoz – ami kapcsolatrendszerüket ismerve, természetesnek látszik – fordultak-e közvetlenül a szerkesztők, illetve a többi törvényhatóság tudomást vett-e a kérelemről. A felhívás azonban már bizonyosan a megszűnés előtti utolsó kísérlet volt: rúlságosan későn próbálták meg a szerkesztők a terjesztésnek ezt a formáját, feltehetőleg csak akkor, amikor a fenntartás egyéb lehetőségei kudarcot vallottak. Ez a próbálkozás beleillik azoknak a terveknek a sorába, amelyet a szerkesztők az utolsó felhívásban pontokba szedve összegeztek. Ekkor kísérelték meg a collectorokra épülő terjesztési szisztéma helyett a postahálózat lehetőségeit kihasználni, a folyóirat tipográfiai megformálását és formáriumát megváltoztatni, a rézmetszetek minőségét javítani, az addigi három számot áron alul felkínálni az újonnan jelentkező előfizetőknek (Magyar Kurír, 1795. ápr. 7., Melléklet. [6. skk.]); mellesleg a postai terjesztés szándéka, amely e szerint a jelentés szerint meglehetősen kidolgozott alakot öltött már, azt bizonyítja közvetetten, hogy szó nem lehetett arról: az *Uránia* a cenzúrát megkerülve jelent volna meg. Ilyen sajtóterméket a postahálózat nem terjesztett volna. Párhuzamként érde-

mes megjegyezni, hogy Barsányi a *Magyar Museum* igazi folyóiratként való működését akkor jelenti be, amikor a Helytartótanácsból megkapják az engedélyt a folyóirat postai terjesztésére (vö. BJÖM II. 258., 303.). Összességében azonban az *Uránia* szerkesztőinek kísérletei a folyóirat megmentésére sikertelenek voltak: több szám már nem jelent meg.

A folyóirat kiadása üzleti szempontból igenesak sikertelen lehetett: erre utal, hogy a megjelentetésre vállalkozó váci nyomdász a Hármaskis-Tükör 1788-ban elkezdett, de csak 1796-ban befejezett kiadásában érdemei közé sorolja az *Uránia* kinyomtatását, hazafias tettként értékelve azt (Holl. 1973, 40.). Az ideologikus indoklás alighanem a gazdasági megtérülés elmaradásával is összefügghetett: mással ugyanis aligha lehetett volna megokolni, miért is adta ki a nyomdász a folyóiratot. A lap megszűnésének kérdése mindezek után nem is különösebben talányos, ha csak a különböző tényezők egybeesése miatt nem. Nem bizonyos ugyanis, hogy emögött a Martinovics-összeesküvés után megszigorodó cenzúrendelkezéseket kell keresnünk, ahogyan ezt Mályuszné Császár Edit határozottan állította (Mályuszné [kiad.], 1985, 126.). különösen kizárólagos magyarázatként, hiszen a vállalkozás egyébként is igen labilisnak tűnik. A megszűnés kérdése ugyanakkor talán annak ellenére sem szűkíthető le egy másik tényezőre, Kármán halálára, hogy Schedius már 1798-ban ezzel magyarázta a vállalkozás félbeszakadását (a leghatározottabban ezt az álláspontot Tolnai Vilmos képviselte, igaz, fönntartva a kértely lehetőségét is: Tolnai, 1925, 179.) A lap finanszírozásában megmutatkozó kudarc ugyanis a legagilisabb szerkesztőt is megakadályozta volna a vállalkozás folytatásában.

* * *

Ez a kötet forráskiadvány: hozzáférhetővé kívánja tenni a XVIII. század végének egyik fontos, magyar nyelvű folyóiratát. Az 1794-ben és 1795-ben megjelent, három számot megért *Uránia* újrakiadása nemcsak sajtótörténeti vagy irodalomtörténeti szempontból indokolt: a XVIII. századi magyarországi művelődéstörténettel foglalkozó kutatások is sokat nyerhetnek azzal, ha a nehezen fellelhető, nagyrészt teljesen ismeretlennek tekinthető cikkek új lenyomatban napvilágot látnak. A kiadás elveinek kialakításakor éppen ezért a gyakorlati felhasználhatóságot tartottuk a leginkább a szemünk előtt, külön figyelembe véve azt, hogy az *Uránia* egyaránt forrásanyaga lehet egymástól egészen eltérő módszertannal dolgozó tudományágaknak is.

Ennek a célnak az elérésére viszonylag kevés hazai példa állt előttünk. Menetközben kellett kialakítani az irodalmi szövegkiadásnak egy olyan típusát, amelyre eddig, ilyen formában még nem nagyon volt példa nálunk. Egy folyóirat teljes újraközlésére vállalkoztunk ugyan, ám nem a faksimile vagy reprint jellegű kiadás mellett döntöttünk – noha erre már voltak kísérletek (pl. a *Nyugat* reprintje), még ha ezek tudomásom szerint többnyire soha nem vállalkoztak is ilyen értelmű – azaz a folyóirat fönnállásának teljes egészét megcélzó – átfogó dokumentálásra. Az *Uránia* három kötetnyi anyagát olyan formában kívántuk kiadni, amely a kritikai szövegkiadások elveihez igazodik – bár természetesen a kritikai kiadások jelenleg érvényben lévő szabályzata (Az irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzata,

A Magyar Tudományos Akadémia textológiai bizottságának közreműködésével összeállította Péter László, Bp., 1988) nem számol ilyen jellegű szövegtörzsekkel, hiszen alapvetően írói életművekben gondolkodik. Bizonyos pontokon célszerűnek láttuk, hogy el is térjünk a szabályzattól: nem tartottuk pl. szükségesnek megadni az eredeti példány recto-verso számait, mert az ez által remélhető információ hozama – megítélésünk szerint – kevesebb annál, mint amennyire ez a megoldás megzavarná a folyóirat anyagának folyamatos követhetőségét. Jelen szövegkiadásunk minden tekintetben egyébként sem képes pótolni az *Uránia* eredeti példányaait: ha az érdeklődő szakember az eredeti tördelésre vagy az illusztrációk elhelyezésére kíváncsi, úgyis az első kiadás példányaival kell kezbe vennie; s ezt a munkát akkor sem lehetne megtakarítani, ha – közbeékelte számozással – jeleztük volna az eredeti foliosmozást. Remélhetőleg sikerült kialakítanunk a szövegkiadás során egy olyan, áttekinthető szerkezetet, amely – igazodván az *Uránia* anyagának sajátosságaihoz éppúgy, mint a folyóiratra vonatkozó irodalomtörténeti kutatások jelen állásához – textológiaiailag is megnyugtató módon képes a szakemberek és az érdeklődő olvasók számára fölkinálni ennek a rendkívül érdekes, XVIII. századi periódikának az anyagát. Itt tartom szükségesnek megemlíteni – átváltván immár végleg egyes szám első személybe –, hogy bár a kiadásért a teljes szakmai felelősséget e sorok írója vállalja, az alapelvek kialakításában Borbély Szilárdnak, Debreczeni Átrilának és az általuk irányított, egyetemi hallgatókból álló debreceni munkacsoportnak komoly szerepe volt: segítségüket ehelyütt is megköszönöm. Mint ahogy hálával tartozom a Kossuth Egyetemi Kiadónak is, hiszen a kötet kiadása valóban közös vállalkozás: a kiadó belső szerkesztői munkája volt az alapja annak, hogy a kötet végülis ebben a formában létrejöhetett.

Az *Uránia* anyagát teljes egészében, a folyóiratszámok eredeti sorrendjének megfelelően közlöm. Az 1794-95-ös kiadás szövegállapotán nem változtattam: sem a helyesírást, sem a központosítást nem módosítottam. A szövegkiadás mégsem egészen betűhív. A változtatások a következőkben foglalhatók össze:

a) A három kötet mindegyikének végén a kiadók egy külön (nagyjából tíz tételt tartalmazó) jegyzékben sorolták föl és javították ki az adott szám legdurvább sajtóhibáit; ezeknek az erratáknak a javításait – jelölés nélkül – végrehajtottam a szövegben. Ezt azért tartom igen fontosnak kiemelni, mert az *Uránia* szövegét követő későbbi kiadások nem mindegyike vetett számot azzal, hogy az eredetinek tételezett szövegállapot nem feltétlenül azonos a folyóirat adott oldalán található változattal, hanem azt szembesíteni kell a szerkesztők saját, egykorú korrekcióival is: erre látványos példát Szigethy Gábor szövegkiadása szolgáltat, ahol is az irodalomtörténész viszonylag hosszasan kitér egy, Toldy Ferencről – állítólag oktanul kijavított – passzus korrigálására, noha ebben az esetben Toldy egyszerűen figyelembe vette az erratát, Szigethy pedig erről megelégedett (l. Kármán, 1981., 39.).

b) A szövegekben tipográfiai jelöltek kiemeléseket egységesen kurzív szedéssel jelöltem, annak ellenére, hogy a folyóiratban ez általában ritkított szedéssel volt látható.

c) A szövegekben található idézeteket a jelenleg szokásos módon, tehát egy nyitó és egy záró idézőjel alkalmazásával jelöltem („...”), annak ellenére, hogy a folyóiratban – legalábbis az esetek nagyobb részében – az idézetként szereplő sorok

mindegyike előtt ki volt téve egy nyitó idézőjel. Hangsúlyoznám azonban: a folyóiratban nagyon gyakran előfordul az is, hogy a záró idézőjel teljesen elmarad. Ezt – összhangban a szövegközlés elveivel – nem pótoltam, így az idézetek abban a következetlenségben szerepelnek, ahogyan az az *Uránia*-ban olvasható.

d) Az egyes számok tartalomjegyzékeiben szereplő lapszámok értelemszerűen nem egyeznek meg az eredetivel, mivel a számokat a jelen kiadáshoz igazítottam.

e) A folyóirat crederi illusztrációit igyekeztem ahhoz a laphoz a legközelebb elhelyezni, ahol a rávaló utalás felbukkan, ám – a szövegek újrászedése miatt – természetesen ez is eltér némileg az egykori tördeléstől.

f) Abban az esetben, ha kétségen kívül bizonyítható, hogy a szövegben értelemzavaró sajtóhiba van, a módosítást szögletes zárójelbe tettem [...], a magyarázó jegyzetekben pedig megokoltam a javítást.

Ezekről a változtatásokról eltekintve azonban az *Uránia* közleményein akkor sem változtattam, ha teljesen bizonyosnak látszik is, hogy az ortográfia következetlen, illetve gyaníthatólag hibás. Az emendálások végrehajtásához ugyanis gyakorlatilag csak akkor van kontrollforrásunk, ha teljes bizonyossággal igazolni lehet, hogy az adott cikk fordítás; ebben az esetben az alapul vett, idegen nyelvű szövegtől való értelemzavaró eltérés kiszűrhető. A folyóirat anyagának közlésekor éppen ezért csak rendkívül ritkán változtattam: kötetünk forráskiadvány jellege aligha engedte volna meg az ennél nagyobb mértékű egységesítést.

Nem tartottam feladatomnak azt, hogy az *Uránia* névtelenül megjelent cikkeit megpróbáljam szerzőhöz kötni; a jegyzetekben természetesen mindig utaltam arra, ha a szerzőség kétségtől megállapítható (Schedius cikkén kívül Csokonai és Verseghy versei tartoznak ebbe a csoportba), ám a többi közlemény esetében csak hipotetikusnak lehetne efféle kijelentéseket tenni. A kérdésről kialakított felfogásom, amelyet az érdeklődő olvasó publikált formában is megtalálhat (l. Szilágyi, 1998., 273. skk.), sem több, mint feltevés: éppen ezért nem éreztem helyénvalónak, hogy egy, a későbbi kutatást elősegíteni hivatott szövegkiadás jegyzetei révén próbáljam meg konszenzusos állításnak feltüntetni.

A szövegközléshez fűzött magyarázatok, kommentárok kiterjednek a cikkekre vonatkozó eddigi szakirodalmi állítások dokumentálására, valamint a megértéshez szükséges legfontosabb magyarázatokra is. Igyekeztem az optimális arányokat megtalálni a főszöveg és az apparátus között; éppen ezért, a terjengősség elkerülése végett, ahol ez lehetséges volt, csak utaltam a szakirodalomra, ám állításait nem foglaltam újra össze. A jegyzetekben korrigáltam a folyóirat következetlen névalakjait, és megadtam az idegen nyelvű szövegrészek fordítását is. A jegyzetek elkészítésekor figyelembe vettem az eddigi legjelentősebb, kommentált Kármán-kiadásokat is: Némedi Lajos és Némediné Dienes Éva (Kármán, 1955), valamint Szigethy Gábor munkáját (Kármán, 1981). A jegyzetelésben segítségemre volt Balogh Piroska, aki a latin idézetek lelőhelyének felkutatásában, és a címátumok fordításában segített, illetve Sahin-Tóth Péter, aki a történeti utalások pontosításában működött közre; önzetlen és baráti segítségüket itt is szeretném megköszönni. Köszönettel tartozom Adamik Béla, Adamik Tamás és Jankovits László – egy-egy konkrét kérdésben nyújtott – felvilágosításáért is. Köszönöm Bíró Ferenc lektori munkáját is.

Mindazonáltal fontosnak tartom hangsúlyozni: ezzel a körettel csupán a kutatás jelenlegi állását kívántam dokumentálni. Nem vagyok abban a helyzetben, hogy a folyóirat forrásainak, szellemi környezetének minden lényeges eleméről számot tudjak adni. A jegyzetek nagyrésze tehát sokkal inkább a hiányokról, az irodalomtörténeti, sajtótörténeti vizsgálódás majdani lehetséges irányairól árulkodik – annak reményében, hogy éppen az *Uránia* újrakiadása teremtheti azt a feltételt, amely a további, az eddiginél termékenyebb és alaposabb kutatáshoz szükséges.

Jegyzetek

I. KÖTET

BÉ-VEZETÉS

13. oldal

két Haza: Magyarország és Erdély.

A' Spectateur, melyre Pope-k és Addison-ok nem állították kezeiket tenni...: Alexander Pope (1688–1744) angol költőre és Joseph Addison (1672–1719) angol íróra, szerkesztőre vonatkozik az utalás. A *The Spectator* című angol lap 1711 és 1712-ben, hetente hatszor jelent meg, majd utóbb 1714-ben – néhány hónapra – fülújították: szerkesztője Addison és Richard Steele (1672–1729) volt. A folyóirat hatására jellemző, hogy később teljes egészében utánnyomásban is kiadták, 1714 és 1726 között pedig francia fordításban is megjelent. Mivel itt a lap címe franciás formájában szerepel, valószínűsíthető, hogy az *Uránia* szerkesztőjéhez ez a francia változat jutott el.

az 'Encyclopédia' Írói: A francia felvilágosodás nagy vállalkozása (Encyclopédie, Dictionnaire raisonné des Sciences, des Arts et des Métiers) Denis Diderot szerkesztésében. 1751 és 1772 között jelent meg, 28 kötetben; a kiadványhoz később 5 kötetnyi függelék és 2 ábrakötet is csatoltak.

14. oldal

a' Bültességet, mint Szokrátes az Égből lehozni: A mondat valószínű forrása: „Socrates autem primus philosophiam devocavit e caelo...” Cicero, Tusculanumi beszélgetések 5. 10; a Cicero-szöveg jelentőségére és hatására l. bővebben Jankovits 1998., különösen 32. skk.

15. oldal

Palladium: A hagyomány szerint Pallas Athéné Trójában őrzött faszobra; a jóslat úgy szólt, hogy amíg a szobor a városban van, addig nem győzedelmeskedhet rajta az ellenség.

16. oldal

Jázon' és Meduza', Fédra' és Hipolitus' Történetei: Meglehet, hogy itt sajtóhibával van dolgunk: Jáson történetéhez ugyanis Médeia (és nem Meduza) tartozik hozzá. A két, különböző történet (a Médeia, illetve Phaedra köré épülő mitológiai szüzsé) számos irodalmi feldolgozást ért meg: ezeknek a témáknak a – Kármán és Schedius által is támogatott – első magyar játékszíni társulat műsorrendjével való összefüggéséről l. Kerényi, 1974., 333–334.

Scéna (lat.): jelenet, színjáték.

Elsőként szabadon törtem sosem járt utat, én nem
léptem senki nyomán. Aki bízva magában, az élen
jár, az után rajzik ki a kas.

(Urbán Eszter fordítása)

*Libera per vacuum posui vestigia princeps Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit Dux,
regit Examen – Horat.: Horarius, Epistularum I., 19., 21–23.
Vehiculum (lat.): hordozó, szállító.*

17. oldal

*Eggy Hazafi, a' ki utkossan és Rejtebbe...: Az utalás gróf Festetics György adományára
vonatkozik: a gróf támogatása nagyjából az első kötet megjelenését tehetné lehe-
tővé (l. Pajornak és Kármánnak a grófhhoz intézett köszönőlevelét, illetve a leve-
let publikáló Kostyál István kísérőtanulmányát: Kostyál, 1961., különösen 317–
319.). Festetics mecénási szerepe beleillett irodalom pártolásának egyéb gesztu-
sai közé (vö. Négyesy, 1925., különösen 75–141., valamint Kostyál, 1960.).*

*Azon Kezet, mely által hozzánk jutott Jó-tétele...: Festetics úgy adott 100 forintot a
folyóíratra, hogy nem tudta, kik a szerkesztők; arról azonban nincsen perdöntő
adat, hogy ki lehetett a közvetítő (vö. Kostyál, 1961., 317. skk.: ilyenformán túl-
zás Szilágyinak az a kijelentése, hogy Nagyváthyra vonatkozna az utalás: Szilá-
gyi, 1998., 319.)*

AZ ELŐ-FIZETŐK NEVEI

19–23. oldal

A felsorolásban szereplő rövidítéseket – többszöri ismétlődésük miatt – az alábbiak-
ban ábécérendbe sorolva oldjuk fel. Vö. még a 115. oldalon található névsorral is:
a csak ott található rövidítéseket – az egységes kezelhetőség érdekében – szin-
tén ide soroltuk be.

Assz.: asszony.

B.: báró.

Cons.: consiliarius, azaz tanácsos.

Évang. Préd.: evangélikus (irt: ágostai hitvallású) prédikátor.

Fő-Nót.: főnótárius, azaz főjegyző.

Fő-Tiszt.; *Főtiszt.:* főtisztelendő.

Gener. Nótár.: generalis nótárius, azaz (protestáns) egyházkerületi jegyző.

Kir.: királyi.

Kir. Tábla: Királyi Tábla.

Királyi Tudom. Direct.: királyi tudomány-director, azaz a királyi akadémia igazga-
tója.

Kisassz.: kisasszony.

K. Kamara' Fisc.: a Királyi Kamara fiscalisa, azaz ügyésze.

K. Tanácsos: királyi tanácsos.

K. Váti Réf. Préd.: kisváci református prédikátor.
Mélt. Gen.: méltóságos generális.
Mságos; Mgos; Mgs.: méltóságos.
N.: [keresztnevek helyén:] nem ismeretes.
N. Váradí: nagyváradí.
N. Vásonyi: nagyvázsonyi.
Ordin. Fisc., Ordin. Fiscal.: ordinarius fiscalis, azaz főügyész.
Öze.: özvegy.
Ő Exja: őexcellenciája.
Ő Nagys.; ő Nsga.: őnagysága.
Prof.: professzor.
Réf. Préd.: református prédikátor.
szül.: született.
T.; Tek.; Telles: tekintetes.
T. T.: [nem sikerült egyértelműen feloldani].
Tiszt.; Tisztel.; Titt.: tisztelertes, tisztelendő.
Udv.: udvari.
Várm., Vármegy.: vármegyei.
V. Nótár., Vice-Nótár.: vicesnótárius, azaz aljegyző.

A' VALLÁS' SZERETETRE-MÉLTÓ-VÓLTA

25–28. oldal

Ez a folyóirat egyetlen olyan közleménye, amely alatt szerepel szerzője neve: Schedius Lajos cikkéről I. Doromby, 1933., 32–33.

A' HAZA-SZERETET

29–30. oldal

A franciaországi Calais hosszú, majdnem egy évig tartó (1346–1347) ellenállásán felháborodva, az ostromló III. Edward angol király (uralkodott: 1327–1377) csak azzal a feltétellel volt hajlandó elfogadni a kapitulációt és megkímélni a várost a kifosztástól, ha a polgárok túszoikat választanak maguk közül, akik hajlandóak táborába menni, és elszenvetni az általa kiszabott büntetést. Végül hat polgár vállalta az önfeláldozó küldetést a város megmentése érdekében, vezetőjük Eustache de Saint-Pierre volt. Meztláb, fedetlen fővel, nyakukon kötéllal indultak az angol király elé, abban a hitben, hogy biztos halál vár rájuk. A király azonban – állítólag felesége, Philippa könyörgésének engedve – végül eltekintett a túszoak kivégzésétől.

EGGY TSUDA-TÖRTÉNET, AZ ÁLTAL-VÁLTOZOTT TÖRPE...

A novella forrása Cajetan Tschink *Der verwandelte Zwerg* című elbeszélése (Tschink, 1792., 257–383.); erről l. részletesen Szilágyi, 1998., 216–236. (önálló tanulmányként megjelent még: ItK 1998., 357–372.)

35. oldal

A metszet átvétel Cajetan Tschink forrásul használt kötetéből (Tschink, 1792); ez a belső címlapkép a kötet egyetlen illusztrációja. Az eredeti helyen olvasható a kép alatt a rézmetsző neve (S. Mansfeld) is, ezt az Urániában letakarták; ilyenformán azonban egyértelmű, hogy a metszet Sebastian Mansfeld munkája (bővebben l. Szilágyi, 1998., 234–236.).

38. oldal

Szilfék: L. a 46. oldalhoz fűzött jegyzetet.

Salamanderek: L. a 46. oldalhoz fűzött jegyzetet. A szalamanderekről vö. még Handwörterbuch Bd. VI., 455–460.

46. oldal

Elementaris Lelkek: Azok a szellemek, akik a világ négy alkotóelemén uralkodnak: a földi szellemek a gnómok, a vízi szellemek az undinék, a légi szellemek a szilfék, a tűzi szellemek a szalamanderek.

EGY ÚJJ-HÁZAS' LEVELEI BARÁTJÁHOZ.

54. oldal

O! quantum est uni possi placere Viro. Ovid.: Ovidius, *Artis Amatoriae* Lib. I., 328.

Hogyha a mélosi nő el nem csábítja Thyestést
(*egy nőnek nem kell több szerető, az a kár*),
Phoebus, az út közepén nem fordul vissza fogatján
Aurórához nem jön robogó kocsiján.

(Bede Anna fordítása)

55. oldal

Tereh: teher.

56. oldal

Eggyűgyű: itt: egyszerű.

Eliseum: Elysium; a görög mitológiában az üdvözültek túlvilági lakhelye.
privilegiál (lat.): kiváltságol, kiváltsággként elismer.

57. oldal

taxál (lat.): felbecsül, értékel.

Conversáció (lat.): társalgás, beszélgetés.

affectált (lat.): mesterkél.

58. oldal

Monumentum (lat.): emlékmű.

Titulus (lat.): cím, rang.

Tsiklándoztatás: itt: ingerlés.

Rabarbara-pirulák: a rebarbara levélnyeléből készült gyógyszer elsősorban hashajtó hatású.

A' SAS, A' FÜLEMILE, ÉS A' MADARAK

59. oldal

Paszkilus (lat.): pasquillus: gúnyírat.

Incattus (lat.): alperes.

recomendál (lat.): ajánl.

affectáló (lat.): itt: mímelő.

A' VÁNDORLÓ, LICHTWER SZERÉNT.

A cikk forrása Magnus Gottfried Lichtwer *Die seltsamen Menschen* c. fabulája; a forrásul használt kiadás nem azonosítható egyértelműen (erről l. részletesen Szilágyi, 1998., 141–142.)

61. oldal

Hüronok: a mai Kanada területén élő indián törzs.

a' Circulus' Quadráturája: a kör négyszögesítése.

A' LÉGY-MADÁRKA

A folyóirat ornitológiai jellegű cikkeiről l. Szilágyi, 1998., 265–266.; az 59–62. oldalakon olvasható cikkekben szereplő útleírókról és természettudósokról szóló adatok forrásai az alábbiakban: JöcherLex.; RotermondLex.; NBU.

62. oldal

Indiabéliek: itt: amerikaiak.

Gránium: l. a 208. oldalhoz fűzött jegyzetet.

Nieremberg: Johann Eusebius Nieremberg (1590–1653) jezsuita természettudós.

Markgráf: Nem sikerült azonosítanom.

Szillába (gör.–lat.): szillaba: szótag.

Fibrákból (lat.): szálabból, rostokból.

Szívó-tsótskéjek (Proboscis) (lat.): szívócsőveeske; proboscis; ormány.

63. oldal

Badier: Nem sikerült azonosítanom.

Spiritusok (lat.): lélegzetek, lelkek.

Sloane: Sir Hans Sloane (1660–1753) angol természettudós

Duterte: Valószínűleg Jacques du Tertre (1610–1678) francia misszionárius, akinek 1667 és 1671 között jelent meg franciául könyve Amerikáról.

64. oldal

Catesby: Marc Catesby (1680–1750) angol természettudós

A' KOLIBRI

65. oldal

Labat: Johann Baptist Labat (1663–1738) francia dominikánus szerzetes; 1693-ban ment misszionáriusként Amerikába, 1720-ban jelent meg könyve ottani élményeiről.

P. Montdidier: Nem sikerült azonosítanom.

Thevet: Andre Thevet (1502–1590) francia ferences szerzetes és utazó; 1555-ben utazott Brazíliába, értekezései maradtak fenn Amerikáról.

Lery: Johann de Lery (XVI. század) francia református prédikátor; Brazíliában tett utazásáról 1578-ban franciául, majd 1578-ban latinul jelent meg könyve.

EGGY SZÓ AZ OLVASÓHOZ

A későbbi kiadástörténetben *Fanni hagyományai* néven ismeretes prózai szövegnek ez az első része: ennek jelentőségéről l. még Szilágyi. 1998., 372–374.

68. oldal

a' Világot ijeszítő Isten' Vesszei Attilák, Sándorok: Attila hun nagyfejedelem (410 körül–453) és III. Alexandrosz vagy (Nagy) Sándor makedón király (Kr. e. 356–Kr. e. 323); egymás mellé rendelésüket világhódítói mivoltuk magyarázza (az „Isten ostora” képzetről l. Szörényi. 1993., 11–14.)

a' Világ' Gyönyörűségei Titusok és Trajánok: Titus Flavius Vespasianus (41–81; uralkodott: 79–81) és Trajanus (53 körül–117; uralkodott: 98–117) római császárok; mindkettejük nevéhez a római birodalom gyarapításának és dicsőségének képzete kapcsolható hozzá.

Kleopátrák és Áspásidák: Kleopátra (Kr. e. 69–Kr. e. 30) egyiptomi uralkodó és Aspasia (Kr.e. V. század), Periklész felesége; mindketten az államférfi szerepére hivatott asszonyok ókori példái.

FANNI

69. oldal

Petrárka mondott Laurájáról...: Petrarca (1304–1374) olasz költő: szerelmes verseik-lusában a Laura női névhez rendelődött hozzá a szerelem és a vágyakozás meg-fogalmazása.

70. oldal

eggy sebes Forró-hideg...: A betegség megnevezésének korabeli példáit és párhuza-mait l. Szilasi, 1995., 106–109.; vö. még Szilágyi, 1998., 390.

A' FEJ-VESZTESÉG

A töredékben, azaz folytatás nélkül maradt szövegről l. Gálos, 1954., 100–114.; Tompa, 1972., 45–46.; Szilágyi, 1998., 280–282.

72. oldal

*Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca
Ausì deserere, et celebrare domestica facta,
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas. Horat.: Horatius, Epistularum II. 3. De arte
poetica 286–288.*

Nincs műfaj, mit nem próbáltak a római költők,
és a görög minták útját otthagya – nagy érdem! –
iuhoni dolgokat ír bátran, nagy hírre emellen
köznapí tógás vagy bíborköpenyes darabokban.

(Muraközy Gyula fordítása)

Szék-sárga: ti. ilyen színű ló; a magyar nyelvben használatos lószín-elnevezések között ezt a szót nem sikerült megtalálnom, a legközelebb hozzá a *szegsárga* áll (vö. Herman, 1914., 352.); a *szék* szó itt nyilvánvalóan 'a tojás sárgája (szike)' értelemben szerepel.

75. oldal

Nándor-fejérvára: Nándorfehérvár ostromára 1456 júliusában került sor.
Mahomet Török Tsászár: II. Mehmed (1432–1481; uralkodott: 1444–1481) török szultán.
Ifjú Király, László: V. László (1440–1457; uralkodott: 1453–1457) magyar király.
Hunyadi János: (1409–1456) hadvezér; 1439–1446: szörényi bán; 1441–1446: erdélyi vajda; 1441–1456: temesi ispán; 1446–1452: kormányzó; 1453–1456: besztercei gróf, főkapitány.

76. oldal

terepély: terebélyes.
Jantsár: gyalogos török katona.

Dákos: rövid kard, tör.

kőzes portékás Handsár: drágakővel kirakott, ívelt pengéjű, kardszerű török fegyver.

79. oldal

Spáhi: török lovas katona.

Fringia: finom acélból készült szablya.

80. oldal

Dzsida: lándzsa.

83. oldal

Szerkezless-el: rendelj el.

Poroszká: függető (ügetésre alkalmas) ló.

KERTEK' EREDETE

A közleményt Gálos Rezső a kisebb fordítások közé sorolta; forrása mindmáig nem ismeretes. A cikkről l. Gálos, 1954., 115–119.

84. oldal

ama' Korinthusi Ifjú Árnyékából: Plinius szerint (Naturalis Historia Lib. XXXVII 35,15) a festészet Szikülonból vagy Korinthoszból ered, az emberi test körvonalas festését pedig az egyiptomi Philoklész vagy a korinthuszi Kleanthész gyakorolta először. Athenagorasz (Leg. pro Christ. 14. p. 59) és Sztrabón (Geographika 8,343) a korinthuszi Kleophantészt nevezték az első görög festőnek, aki elsőként alkalmazta a színezést.

Camillus Kaposztát kapáltt...: (?–Kr. e. 365) római hadvezér és államférfi, akiről ízen is diktátorrá választottak; a hadizsákmány igazságtalan elosztásának vádjával száműzték Rómából, ám Kr. e. 390-ben a szenátus hazahívta száműzetéséből és diktátorként a hadsereg élére állította.

Époka (gör.): korszak.

Curtius: Curtius Rufus, Quintus (Kr. u. 1. sz.) rhétor vagy quaestor, valószínűleg a 40–50-es években írhatta *Historiarum Alexandri Magni libri X* című művét, amelyből az I. és II. könyv teljesen, az V., VI., X. részben elveszett. Nagy Sándor bevonulását Babilonba, egyszersmind a babiloni függőkeretek bemutatását az V. könyv tartalmazza.

vulgatum Graecorum fabulis Miraculum (lat.): Curtius, *Historiae Alexandri Magni*, Lib. V., 1. 32.2.: *Super arcem, vulgatum Graecorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem aequantes multarumque arborum umbra et proceritate amoeni.*

A fellegrár felett a görögök elbeszéléseiből híressé vált csoda, a függőkeretek vannak, egy szintben a városfalak legfetejével; sok fa árnyával és sudár alakjával szemet gyönyörködtetnek.

85. oldal

Diodor: Diodórosz Siculus (Kr. e. 1. sz.–Kr. e. 21. körül) görög történetíró; világtörténete, a 40 könyvből áll Bibliothéké az ósidóktól Kr. e. 54-ig tekintette át az eseményeket. Az ókori Kelet történetét az 1–6. könyv tartalmazza.

Strabón: Sztrabón (Kr. e. 64.–Kr. u. 19.) görög földrajzi író; a korabeli ismert világot áttekintő műve a *Geographika*. A babiloni függőkertről: Lib. XVI. 1.5.

Ennyit tanulunk rólok Homérből....: Alkinoosz a phaiákok királya, Nauszikaá anyja, akinek palotájában Odüsszeusz vendégeskedik; az alkinooszi kertekről: Homérosz, *Odüsszeia* VII., 112–132.

Plinius: Caius Plinius Caccilius Secundus (61–113 körül) szónok, ügyvéd; birtokainak leírása 9 könyvben összefoglalt leveleiben maradt fenn: *Epistolae* Lib. II. 17. ep.; lib. V. 6. ep.; *Tusculum* Plinius etrusiai birtoka volt.

86–88. oldal

Petrárka' remetesége: A cikk négy petrarcai canzone, illetve szonett prózai átköltésén alapul. A szövegről l. Hankiss, 1940., különösen 161.; Kunszery, 1965., 13–14.; Szilágyi, 1998., 144–145.

FATA MORGANA

A cikkben szereplő természettudósokról szóló adatok forrásai az alábbiakban: JöcherLex.; RoterundLex.; NBU

91. oldal

Pater Minási: Antonio Minasi itáliai dominikánus szerzetes; 1773-ban Rómában olaszul jelent meg egy könyve a délibábokról és egyéb légköri jelenségekről

92. oldal

Pandaemonium (gör.): a démonok tartózkodási helye; zűrzavar.

Brydone: Patrice Brydone (1741–1818) angol utazó és természettudós; foglalkozott az elektromossággal is.

A' NEMZETEK' KÜLÖMB-FÉLE SZOKÁSAI A' HÁZASODÁSKOR

A cikk forrása az *Anzeigen Die verschiedenen Gebräuche fremder Völker, bey ihren Verheurathungen. Für eine Dame auf dem Lande gesammelt* c., folytatásos közleménye (1775. febr. 22., VIII. Stück, 57–61; márc. 1., IX. Stück, 65–67.; márc. 8., X. Stück, 77–80.; márc. 15., XI. Stück, 85–88.; márc. 22., XII. Stück, 95–96.; márc. 29., XIII. Stück, 101–104.; ápr. 5., XIV. Stück, 109–112.; ápr. 12., XV. Stück, 120.; ápr. 19., XVI. Stück, 125–128.; ápr. 26., XVII. Stück, 134–136.; máj. 3., XVIII. Stück, 143–144; jún. 7., XXXIII. Stück, 182–184.; jún. 14., XXIV. Stück, 191–192.) : az összevetésről részletesebben l. Szilágyi, 1998., 254–259.

96. oldal

Professor Müller Úrnak: Nem sikerült azonosítanom.

100. oldal

Processió (lat.): ünnepélyes felvonulás.

101. oldal

Kontráktus (lat.): szerződés.

105. oldal

Uzurpátió (lat.): uralom, bitorlás.

107. oldal

Komplimentumok (lat.): bókok.

EPIGRAMMÁK

110. oldal

Jósefre, a' ki a' Tseh-országi éhségnél könnyezett.: II. József (1741–1790; uralkodott: 1780–1790) német-római császár – törvényes koronázás hiányában – de facto magyar király; a nagy csehországi éhínség (1771) idején tett látogatást a cseh és morva tartományban, ez az útja előzte meg ottani robotpátensének kiadását.

Recipe: recept.

multiplicálni: sokszorozni, szaporítani.

Processus (lat.): eljárás, per, folyamat.

Egy festett Vén-asszonyra Kleist után.: A vers eredetije Ewald Christian von Kleist *An die geschminkte Vetulla* c. epigrammája; az összevetésről részletesebben l. Szilágyi, 1998., 137–140.

LALAGE

111. oldal

A vers eredetije Ewald Christian von Kleist *Amynt* c. idillje (az eredetire felhívta a figyelmet: -k- 1878., 418–419.); vö. még Szilágyi, 1998., 137–140. A vers eredetije és egy egykorú, Révai Miklós készítette fordítása megtalálható: Szilágyi, 1998., 427–430.

[Amynt]: emendálva; az eredeti helyen: *a' mint*. A vers eredeti szövegével történt összevetés alapján egyértelműen sajtóhibáról van szó (erre felhívta a figyelmet: -k- 1878., 418–419.; vö. még Szilágyi, 1998., 137–138.).

II. KÖTTET

AZ ELSŐ KÖTTETBE KINEVEZETT 104. ELŐFIZETŐ URAINKHOZ HOZZÁ-JÁRÚLNAK

115. oldal

A névsorban található rövidítések feloldását l. a 19–23. oldalhoz fűzött jegyzetekben.

KEDVES OLVASÓINKHOZ

117. oldal

Collector (lat.): összegyűjtő, beszedő.

AZ ÁLTALVÁLTOZOTT 'TÖRPE' FOLYTATÁSA

Vö. az *Eggy Tsuda-Történet. Az által-cváltozott Törpe...* c. szöveghez fűzött jegyzetekkel.

120. oldal

azon Kabalai Álmodozások: A *kabala* szó itt 'kabbala: titkos tudományok' jelentésben szerepel; a szó következetlen használatára vö. még Szilágyi, 1998., 230–234.

121. oldal

eggy keskeny Fialat: a *fiatal* szó itt a *Gehölz* ('liget, kiserdő') megfelelője (vö. Szilágyi, 1998., 231.); a szónak ilyen értelmére az általam átnézett magyar tájszótárakban nem találtam párhuzamot.

123. oldal

romános Emlékezeti: a *romános* szó itt a *romantischen* megfelelője (vö. Szilágyi, 1998., 229.); a *román* szó a korszakban elsősorban 'szerelmi történet' értelmében volt használatos; a szó történeti jelentésváltozásairól l. György, 1941., 3–19.

125. oldal

Bagi: gyerekes észjárású személyek kedveskedő megszólítása (ÚMTsz I., 303.).

FOLYTATÁSA A' NEMZETEK' SZOKÁSAINAK A' HÁZASODÁSKOR

Vö. *A' Nemzetek' külömb-féle Szokásai a' Házasodáskor* c. szöveghez fűzött jegyzetekkel.

134. oldal

Circulus (lat.): kör, gyűlés.

A' MÓDI

A közlemény – a szakirodalom régi álláspontja szerint – fordítás: a forrás azonban mindmáig ismeretlen. A cikkről l. Kerékgyártó. 1938.; Gálos. 1954., 104–107.

139. oldal

Quaedam parva quidem, sed non toleranda Maritis.

Nam quid rancidus, quam quod se non putat ulla

Formosam, nisi quae de Tusca, graecula facta est? Juvenal.: Juvenalis, Satirae VI.

[Mulieres], 184–186.

Helyesen:

Quaedam parva quidem, sed non toleranda maritis.

Nam quid rancidus, quam quod se non putat ulla

Formosam, nisi quae de Tusca Graecula facta est.

Van pár ügy, kicsi bár, mit mégsem bírhat a férj ki!

Orrfacsaróbb mi lehet, mint hogy nem tartja csinosnak

egy se magát, míg etruszkból nem lesz görögöske...

(Muraközy Gyula fordítása)

Klimius Miklós' Férjfiái: Az utalás Holberg regényének 1783-ban megjelent magyar fordítására vonatkozik: [Holberg]. 1783., 157–159. Az utalás jelentőségére l. Szilágyi, 1998., 286–287.

melirozza (német–magyar): keveri, elegyíti.

140. oldal

fölöstökömöztünk: reggeliztünk

mon Coeur! Adieu (fr.): Szívem! Isten veled.

Gesellschaftom (ném.): társaságom.

a' mi a' Bálám Szamárán történt, vagy a' szent Antal' Halain: Bálám (vagy Bilcám) számára meglátta az Úr angyalát, amikor az gazdája számára láthatatlan volt (l. az Ószövetségben, Számok Könyve 22, 22–36); Pádúai Szt. Antal ferences szerzetes (1190 vagy 1195–1231) egyik, sok képzőművészeti ábrázolást megért legendája szerint a halak, fejüket a vízből kidugva, hallgatták a prédikációját, amikor az emberek nem akarták meghallgatni.

a' Mobiliákkal divertálhattam volna magamat: a bútorokkal szórakoztathattam volna magamat, azaz a bútorokkal beszélgethettem volna.

141. oldal

Canaille (fr.): csőcselék.

Ró'sás-Kerte vagy Arany-Tészeje: népszerű, magyar nyelvű imádságoskönyvek; a címek alapján a pontos kiadásokat nem lehet meghatározni.

Árgyirus, Kádár, világi új Énekek: Utalás sok kiadást megért, ponyvára került magyar nyelvű népkönyvekre: az Árgyirus-történet ponyvavonatkozásaira l. Kardos Tibor tömör összefoglalását (Kardos, 1967., 292–299.); Kádár vitéz énekéről l. RMKT 9., 708–712.; a „világi új Énekek”-ről Pogány Péter könyvének vonatkozó fejezetét (Pogány, 1978., 134–146.).

142. oldal

Coiffure (fr.): főkötő, kalap.

Assemblée (fr.): társaság.

Leibfarb (ném.): kedvenc szín.

143. oldal

Pfusser Munka (ném.): hírvány munka.

Licrée (fr.): libéria.

Hanswurst (ném.): paprikajancsi.

144. oldal

az egész Nagy-világ' Politsidájára: politia (lat.): igazgatás.

Gratiás: itt: a hálaadó imádság (az ima egyik szavából, a *gratia* latin szóból).

Zélus (gör.): indulat, buzgóság.

Stokfiss (ném.): szárított tőkehal.

inter pocula (lat.): poharazás közben.

145. oldal

de bobus narrat arator! (lat.): a szántóvető az ökreiről beszél.

Processus (lat.): per.

Sibariták: Szibarisz görög város lakói, akik közmondásosan az elpuhultság iskolapéldáinak számítottak.

Favorita (lat.): kedvenc.

Pythagorás' Lelkek-vándorlása: Püthagorasz (Kr. e. 6. sz.) görög filozófus; írásai nem maradtak fenn, tanításáról későbbi szerzők művei őriztek meg részleteket. Valotta a lélek-vándorlás tanát, amelyet Hérodotosz szerint (Történeti könyvek II, 123) Egyiptomból vettek át a görögök. Diogenész Laertiosz szerint (Filozófusok életének és tanításának összefoglalása VIII, 36) Xenophanész könyvet írt e témáról, s ebben Püthagorasz tanításaként mutatja be a reinkarnációt; utal erre Porphüriosz is (Püthagorasz élete 42).

146. oldal

Equipage: équipage (fr.): fogat.

Licree (fr.): libéria.

Coiffure: coiffure (fr.): főkötő, kalap.

Bouquet (fr.): virágcsokor.

Bankróttá lesznek: bankrott (ném.): fizetéseképtelen, csődbe jutott.

A' VÉN TSERFA

151. oldal

Seculum (lat.): évszázad.

ELIZA

A szöveg forrásának kérdése kapcsán – kiindulván a lábjegyzet egyértelmű utalásából – már Némedi Lajos felvetette, hogy Raynal abbé európai hatású, több kötetes munkáját vehették alapul az átültetéshez (Kármán, 1955., 266.); az összevetést részletesebben elvégezte; Penke, 1995. (vö. még Penke, 1991.) Némedi Lajos és Penke Olga azonban a közvetlen forrás kérdését nem tudták megoldani; nem zárható ki azonban az sem, hogy a fordítás nem is Raynal, hanem Laurence Sterne magyarországi hatástörténetébe illeszkedik bele: Hartvig Gabriella hívta föl a figyelmet arra, hogy a szöveg – Raynal nevének föltüntetésével – hozzáférhető volt a francia nyelvű Sterne-kiadásokban is (Hartvig, 1998., 696–699.). A kérdés mostanáig eldöntetlen; a kutatás jelen állásáról I. Szilágyi, 1998., 259–265. (vö. még a 286–287. oldalhoz fűzött jegyzetekkel)

154. oldal

Raynal: Guillaume Thomas Raynal (1713–1796) abbé, francia történetíró; főműve a *Histoire philosophique et politique de Établissements et du Commerce des Européens dans les Deux Indes* (Az európaiak kereskedelmének és gyarmatainak politikai és filozófiai története a két Indiánál [értsd: Indiában és Amerikában – Sz. M.] több kiadást megért, s több európai nyelvre is lefordították.

REMEKEK A' DÜSSELDORFFI KÉPPALOTÁBAN

A cikk forrása Georg Forster (1745–1794) *Ansichten vom Niederrhein von Brabant, Flandern, Holland, England und Frankreich im April, Mai und Junius 1790.* című művének VIII. fejezete; erre felhívta a figyelmet: -k- 418–419. Az összevetést részletesen I. Szilágyi, 1998., 187–215.

157. oldal

Raffaël: Raffaello (1483–1520) itáliai festő és építész.

Tizian: Tiziano (1490–1576) itáliai festő.

Coreggio: Correggio (1489–1534) itáliai festő.

Phidias: Phidias (Kr. e. 500–Kr. e. 430 körül) athéni szobrász.

158. oldal

Pietro da Cortona: (1596–1669) itáliai festő és építész.

160. oldal

Guidó: valószínűleg Guido di Pietro, más néven Fra Angelico (1400 körül–1455) itáliai (firenzei) festő.

seráfimi Szerelem: itt: angyali, égi szerelem (a szeráfok az ószövetségi Izajás Könyve szerint hatszárnyú lények, akik az Úr trónusánál állnak).

Empyraeum (gör.–lat.): ég, menny.

AZ EMBERNEK KÜLÖMB-FÉLE NEMEIRŐL

161. oldal

Gustávus Adolfus: I. Gusztáv Adolf (1549–1632; uralkodott: 1611–1632) svéd király, a harmincéves háború egyik legjelentősebb hadvezére.

163. oldal

Adánson: Michel (1727–1806) francia természettudós.

164. oldal

Komplimentírozók: bókolók, udvariaskodók.

Linné: Carl (1707–1778) svéd természettudós.

166. oldal

Firnisz (ném.): kence, lakk.

171. oldal

Goa Várossa régtől fogva esméreles, mint a’ Portugallusoknak fő Városok Napkeleti Indiákban: vö. a 194. oldalhoz fűzött jegyzettel.

177. oldal

Első Péter Csár’ Úralkodása: I. Péter (1672–1725; uralkodott: 1682–1725) orosz cár.

FANNT HAGYOMÁNYAI

185. oldal

Prétensió (lat.): itt: (nagyraltó) igény.

eggy sebes Forróhídeg: vö. a 70. oldalhoz fűzött jegyzettel.

191. oldal

a’ Sleppem (ném.): ruhauszályom.

LERAJZOLÁSA EGGY UJJ KANDALLÓKEMENTZÉNEK

193. oldal

en relief (fr.): domborműszerűen.

ANEKDOTÁK

194. oldal

VII. Károly: francia király (1403–1461; uralkodott: 1422–1461); Agnès Sorel (1422 körül–1450) körülbelül 22 évesen lett a király szeretője, négy leánygyermeket szült neki. Nem sokkal a negyedik születése után meghalt. Egyes kortársak a dauphínt, a későbbi XI. Lajost gyanúsították azzal, hogy megmérgezte. Agnès Sorel volt az első a nevezetes francia királyi kegyencnők sorában. VII. Károly kortársai és ellenfelei az angol királyok között: V. (Lancaster) Henrik (1387–1422; uralkodott: 1399–1422); VI. (Lancaster) Henrik (1421–1472; uralkodott: 1422–1461).

3. *Egy Persiai Király előtt...*: az anekdota perzsa ősforrására rámutatott: Szörényi, 1972.; vö. még Szilágyi, 1998., 243–244.

4. *Midőn a' Porrtugallusok, megvették Ola Városát Indiákban...*: Ez idő tájt Diu, Daman, Chaul és Goa került portugál kézre Indiában. 1505 és 1509 között Francisco de Almeida, 1509 és 1515 között pedig Afonso de Albuquerque vezetett hadjáratot; 1507-ben Albuquerque bevette Szokotra szigetét, majd Hormuzt; 1509-ben Almeida égetett föl több muszlim települést a félsziget nyugati partján, köztük Goát és Dabult, majd a Diu mellett vívott tengeri csatában tönkrevverte a muszlim flottát és bevette Diut, Goát, amely a portugálok kelet-indiai gyarmatainak fővárosa lett, 1510-ben, Malakkát pedig 1511-ben Albuquerque foglalta el.

195. oldal

Dryden: John (1631–1700) angol költő, író, kritikus.

Olinthiai Kalliszthenész, ki Nagy Sándornak Követője volt Hadakozásaiban...: Kalliszthenész (Kr. e. 360–Kr. e. 325 körül) történetíró. Olynthusban született, Athénban telepedett le; Arisztotelész unokaöccse volt. Történetírói minőségében kísértette el Nagy Sándor ázsiai hadjáratára, ám szókimondó természere miatt és összeesküvés gyanújával börtönbe vetették, ahol meghalt (Plutarkhosz, Párhuzamos életrajzok, Alexandrosz 52–55., Arrianus, Flavius Exp. Alex. IV, 14).

Lizimákhos: Lüsizimakhosz (Kr. e. 361 körül–Kr. e. 281 körül) Nagy Sándor egyik hadvezére, akit Alexandrosz nyolc legmagasabb rangú testőre közé választott, s vele kelt át a Hüdaspészen. Szuzában aranykoszorúval tüntette ki. Később a diadokhoszok harcaiban vesztette életét (Arrianus, Flavius Exp. Alex. V, 13,24).

Filep a' Mátzedóniai Király: II. Philipposz (Fülöp) (Kr. e. 379–Kr. e. 336) makedón király, Nagy Sándor atyja (róla l. a 68. oldalhoz fűzött jegyzetet).

196. oldal

Freind: John Freind (1675–1728) orvos, a Royal Society tagja, tory-párti politikus; 1722-ben választották meg a cornwalli Launceston város képviselőjévé.

Mead: Richard Mead (1673–1754) orvos, neves könyv-, kézirat- és műgyűjtő, a Royal Society tagja. A politikában a whigekkel szimpatizált. Mindketten Alexander Pope barátai és arisztokrata körének megbecsült tagjai. Kettejük barátsága közmondásos volt a korban, noha politikailag egymással szembenálló pártokhoz tartoztak. Amikor Freind belekeveredett Francis Atterbury rochesteri püspök Stuart-párti összeesküvésébe (1721) és felségsértés vádjával a Towerbe zárták (1722–1723),

Mead rendszeresen látogatta, sőt a közvélemény úgy tudta, hogy szabadon bocsátását is ő érte el: állítólag valóban úgy, hogy Sir Robert Walpole-t addig nem volt hajlandó gyógykezelni, amíg Freindet szabadlábra nem helyezik.

NAGY SÁNDOR, ÉS A 'HALHATATLANSÁG' FORRÁSA

A szöveg forrása August Gottlieb Meißner *Alexander und der Quell der Unsterblichkeit* című elbeszélése; a szöveg ekkor még csak az *Apollo* című, német nyelvű prágai folyóiratban volt hozzáférhető, csak 1796-ban jelent meg a szerző *Skizzen* című kötetében (Meißner 1780–1796., 11–12. Sammlung, 143–161.); a részletes összevetést I. Szilágyi, 1998., 237–249.

197. oldal

Nagy Sándor: vö. a 68. oldalhoz fűzött jegyzettel; Nagy Sándor halála a valóságban az indiai hadjárat után, Babilonban következett be.

Arisztóteles: Arisztotelész (Kr. e. 384–Kr. e. 322) görög filozófus Nagy Sándor nevelője volt.

198. oldal

Parménio: Parmenion (Kr. e. 400 körül–Kr. e. 300) makedón hadvezér, Nagy Sándor bizalmasa.

199. oldal

Bakhus: a római mitológiában a bor és a mámor istene, a görög Dionüszosz megfelelője.

A' MÓZAIK MUNKÁRÓL

A cikk forrása az *Anzeigen Von der Mosaischen Arbeit* című, Carl Gottlieb von Windischneck tulajdonítható közleménye (1773. dec. 3., XLIV. Stück, 348–349.); az összevetésről részletesen I. Szilágyi, 1998., 250–251.

203. oldal

IX-dik Klemens Pápa: IX. Kelemen 1667 és 1669 között volt római pápa.

A' NAGY 'SIDÓ-GYŰLÉS'RŐL, MELLY 1650-DIK ESZTENDŐBEN, MAGYAR ORSZÁGBA' TARTATOTT

A cikk forrása az *Anzeigen Von dem großen jüdischen Concilio, welches 1650 in Hungarn gehalten* című, Carl Gottlieb von Windischneck tulajdonítható cikke (1775. jan. 11., II. Stück, 12–15.); a részletes összevetésre I. Haraszti, 1988. (újabban megjelent: Haraszti, 1999., 106–123.), vö. még Szilágyi, 1998., 146–170. (ez utóbbi fejezet korábbi változata tanulmányformában megjelent: ItK, 1993., 585–599.)

205. oldal

Sabbathai Sevi: Sabbatai Cvi (1626–1676) zsidó ál-Messias; életéről és az általa megindított sabbataneus mozgalomról l. Scholem, 1995., 145–170.

A' Gyűlés Nagy-Idára volt rendezve...: Nagyida felbukkanásának tárgytörténeti előzményeiről l. Szilágyi, 1998., 160–170. (külön tanulmányként l. még Szép literatúrai ajándék 1995/3–1996/1., 1–10.)

206. oldal

Concilium (lat.): zsinat, egyházi gyűlés.

Illyés: Illés próféta; cselekedeteit az ószövetségi Királyok Könyve tartalmazza (1Kí 17,1–19,21; 21,17–29; 2Kí 1,3–2,12).

Ákhábtól, és Jezábeltől: Acháb, Izrael hetedik királya, aki feleségül vette Izebelt, Etbaal tíruszi király lányát; felesége kedvéért elhárta Baal kultuszát és üldözte Jahve prófétáit. Illés prófétának ezért lehetett ellenfele.

Elizéust: próféta, Illés utóda; cselekedeteit az ószövetségi Királyok Könyve tartalmazza (1Kí 19,19–21; 2Kí 2,13–8,15; 9,1–15; 13,14–21).

[*Főbbek*]: emendálva; az eredetiben ez áll: *Többek*. A forrással való összevetés után egyértelműen sajtóhibának minősíthető, a német szövegben ezen a helyen ugyanis az olvasható: *einer der vornehmsten dieser Sekte* (a bővebb indoklást l. Szilágyi, 1998., 149.).

SZÁRAZ ETZ'TET TSINÁLNI

207. oldal

Quintli: német súlymérték; a lat egynegyede.

Lat: a legkisebb súlymérték; nagyjából 1,5 dekának felelt meg (változataira bővebben l. Bogdán, 1991., 451–453.).

SZÁRAZ HÚSLEVET TSINÁLNI...

207. oldal

Font: súlymérték; nagyjából 50 dekának felelt meg (változatairól bővebben l. Bogdán, 1991., 442–448.).

EGGY OILY RAGASZTÓT TSINÁLNI....

208. oldal

Mastiks: általában; gyanta; szűkebb értelemben: a Khiosz szigetén termő Pistacia Lentiscus gyantája.

Grán: orvosi súlymérték; nagyjából 0,07 grammnak felelt meg.

Messzely: úrmérték, az icee felezőmértéke (változatairól bővebben l. Bogdán, 1991., 240–241.).

A' NAPTÓL ELSÚTÓTT BŐRT MEGSZÉPÍTENI.

209. oldal

Itse: icce: úrmérték, nagyjából 9 decinek felelt meg (változatairól bővebben I. Bogdán, 1991., 187–216.).

A' TŰZPRÓBÁRÓL MAGYAR ORSZÁGBA'.

A cikk forrása az *Anzeigen Ungarische Altherthümer. Von der Feuerprobe in Ungarn* című, Carl Gottlieb von Windischnek tulajdonítható közleménye (1774. aug. 31., XXXV. Stück, 273–276.); a részletes összevetést I. Szilágyi, 1998., 171–186. (önálló tanulmányként megjelent: Tarnai-émlékkönyv, 261–272.).

209. oldal

Vízpróba: Az istenítélet ezen válfajának két változata volt: a vádlottnak vagy ki kellett vennie egy gyűrűt, esetleg más tárgyat forrásban lévő vízből (ha sértetlen maradt, akkor minősült ártatlannak), vagy vállalkoznia kellett arra, hogy összekötözve vízbe vessék; ez utóbbi esetben akkor bizonyult ártatlannak, ha nem süllyedt el a vízben.

Duellum: A perdöntő párviadal csak nemesi rangú személyek számára volt lehetséges: az alperes és a felperes párharcában győztes fél volt a per nyertese.

Szent-valsóra Próba: Az istenítéletnek ezt a módját a tolvajok ellen alkalmazták: a vádlottnak átkozódva kellett lenyelnie szentelt kenyeret vagy sajtot; ha ez sikerült neki, és nem betegedett meg, fölmentették a vád alól.

Exorcismus (gör.): ördögűzés.

210. oldal

3-dik Károly Császár: III. (Vastag) Károly (839–888; uralkodott: 881–887) Nagy Károly unokája, Német Lajos harmadik fia. 865-től Alemannia királya, majd testvérei halála után örökölte Itáliát és a német területeket is. 881-ben került a császári trónra. 884-től francia király is, így átmenetileg egyesítette Nagy Károly hajdani birodalmának valamennyi területét. Uralkodásra való alkalmatlanság vádjával a tribuni birodalmi gyűlés fosztotta meg a trónjától.

Rikhardis: [Richgarda] (840–?) az elzászi gróf, Erchengar lánya. 862-ben ment feleségül a jövőbeli III. Károlyhoz. Házasságuk gyermektelen maradt. Richardist azzal vádolták, hogy Liutward birodalmi főkancellárral, Vercelli püspökével folytatott házasságtörő viszonyt. A vádak azzal utasította vissza, hogy még szűz. Az udvart még férje bukása előtt elhagyta és az általa alapított andlauer (Elzász) apácakolostorba vonult vissza; a strassburgi püspökség területén hamarosan szentként tisztelték.

Kunigunda 2-dik Henriknek Felesége: II. Henrik (973–1024; uralkodott: 1002–1024); IV. (Bajor) Henrik herceg 1002-től II. Henrik néven római király. A pápa 1014-ben Rómában koronázta császárrá. Kunigunda (?–1033) I. Siegfried luxemburgi gróf leánya. 998 és 1000 között kötött házasságot a jövőbeli II. Henrikkel. 1002-

ben Paderbornban német királynővé, 1014-ben, férje oldalán Rómában császárnővé koronázták. Férje halála után az általa alapított Kassel melletti Kaufungen kolostorba vonult vissza. Házasságuk gyermektelen maradt. Ennek nyomán a XII. században legenda alakult ki a császári pár szentéletűségéről és Kunigunda szüzességéről. II. Henriket III. Jenő pápa avatta szentté 1146-ban, Kunigundát III. Ince 1200-ban.

ezen Tzim alatt: Ritus explorandae veritatis in dirimendis controversiis: szó szerint: Az igazság kiderítésének rítusa az ellentétek megszüntetése érdekében; a váradí tüzesvaspróba jegyzőkönyvének újabb kiadása: Karácsonyi–Borovszky, 1903.

210. oldal

három Ifják' Énekét: Hanaanja, Misael, Azarja (babiloni nevükön: Sadrak, Misák, Abednego) énekéről van szó, amelyet az Ószövetség szerint akkor énekeltek, amikor Babilonban Nebukadnezár parancsára tüzes kemencébe vetették őket, mivel nem akarták megtagadni Istent (az ének: Dániel 3,51–90).

Benedic Domine, Pater omnipotens, aeternae Deus! per invocationem Sanctissimi Nominis TUI, et per adventum Unigeniti Filii TUI, Domini nostri Jesu Christi, atque per donum Spiritus Sancti, ad manifestandum verum iudicium tuum, hoc genus metalli, ut sit Sanctificatum, et Consecratum, ut omni daemonum falsitate procul remota, fidelibus TUIS, veritas veri Iudicii TUI, manifesta fiat, per Dominum nostrum Jesum Christum etc. (lat.): Áldott légy Urunk, Mindenható Atyánk, örökkévaló Isten! A Te leg-szentebb nevednek segítségül hívása, Egyszülött Fiadnak, a mi Urunk Jézus Krisztusnak jelenléte és a Szentlélek adománya révén, hogy igaz ítéleted nyilvánvalóvá váljék, legyen e fém szent és megszentelt, és messze távol tartván a gonosz lelkek csalárdságát, nyilatkoztassék ki igaz ítéleted igazsága híveidnek, a mi Urunk Jézus Krisztus által stb.

Frater, es justus ab hoc crimine, de quo accusaris? R. Justus sum. Ismét: Mundus? R. Mundus sum. (lat.): Testvérem, valóban mentes vagy attól a bűntől, amellyel vádolnak? Válasz: Valóban mentes vagyok. Ismét: Tiszta vagy? Válasz: Tiszta vagyok.

211. oldal

Interdico tibi, o homo! coram omnibus adstantibus, per Patr. et Fil. et Sp. S. et per tremendum diem iudicii, per mysterium baptismatis, per venerationem omnium Sanctorum, ut, si de hac re culpabilis es, aut fecisti, aut scivisti, aut bajulasti, aut concessisti, aut propter actam Gulpam denominatam, sciens factoribus iuvisti, ut ecclesiam non introes, Christianae societati non miscearis, si reatum nolueris confiteri admissum, antequam iudicio examineris publico. (lat.): Megtiltom neked, ó ember! minden jelenlévő színe előtt, az Atyára, a Fiúra és a Szentlélekre, az Ítélet félelmes napjára, a keresztség szentségére, valamennyi Szentség tiszteletére, ha ebben az ügyben vétkecs vagy, akár elkövetted, akár tudtál róla, akár eltűrted, akár megengedted, akár a nevezett bűntett elkövetéséről tudván az elkövetőknek segítségére voltál: hogy belépj a szentegyházba, hogy a keresztnyek közösségébe vegyülj, ha nem akarod a vértet, amellyel vádolnak, bevallani, mielőtt nyilvános ítélethozatalban megmérettetel. *Per illud Corpus Domini, quod hodie sumi, non confidens in ullum maleficio, nec in virtutibus herbarum, accipio hoc ferrum* (lat.): Az Úr ezen testére, amelyet most

magamhoz vettem, nem bízva sem csalárádságban, sem a fűvek erejében fogom meg ezt a vasat.

EGGY SZER A' TŰZNEK HAMAR MEGOLTÁSÁRA

A cikk forrása az Anzeigen *Ein Mittel das Feuer schnell zu löschen* című, Carl Gottlieb von Windischnek tulajdonítható közleménye (1773. márc. 24., XII. Stück, 96.); az összevetésről részletesebben I. Szilágyi, 1998., 251–254.

A' FŰSTÖLT TŰZSOK' MEGTARTÁSÁRÓL.

A cikk forrása az Anzeigen *Von Aufbewahrung geräucherter Sachen* című, Carl Gottlieb von Windischnek tulajdonítható közleménye (1773. márc. 24., XII. Stück, 94–96.); az összevetésről részletesebben I. Szilágyi, 1998., 251–254.

III. KÖTET

A' KÍNTSÁSÓ

A novella forrása Cajetan Tschink *Der Schatzgräber* című elbeszélése (Tschink, 1792., 117–194.); részletes összevetésére I. Némédi, 1971.; vö. még Szilágyi, 1998., 216–236.

219. oldal

Tútorsága (lat.): gyámsága.

220. oldal

Pretenziókat (lat.): követeléseket, igényeket.

224. oldal

Procentók (lat.): kamatok, százalékok.

a' Kapitálist Interestől (lat.): a törzstőkét a kamatokkal együtt.

225. oldal

Deográziás (lat.): hálaadás (Deo gratias: Istennek legyen hála).

226. oldal

Pupilla (lat.): gyámleány.

233. oldal

Magyisztrátus (lat.): magisztrátus: előjáróság.

ELDORÁDÓ

A cikk az utópia magyarországi történetébe illeszthető be: forrása mindmáig nem ismeretes. A szöveg párhuzamaira I. Szilágyi, 1998., 267–272.

TORNYOK, OBELISKUSOK, ÉS EMLÉKEZET-OSZLOPOK...

243. oldal

Tsalma: turbán.

A' RÉGIEK' MÁRVÁNYKOPORSÓI.

245. oldal

a' szép Diadumeniánusnak tulajdonítják, Makrinus Császár Fiának: Macrinus (164–218; uralkodott: 217–218) római császárt és fiát, Diadumenianust egy időben, egy lázadás alkalmával menekülés közben fogták el és végezték ki.

Homer: Homérosz.

LEÍRÁSA EGGY PALOTÁNAK BERLINBEN

247. oldal

Báró és Fő-minister Heinitz Úr...: Friedrich Anton von Heynitz (1752–1802) porosz államférfi és miniszter palotájáról van szó (rőla l. bővebben Steinecke, 1902.); a leírás közvetlen forrását mindeztáíg nem sikerült megtalálni.

250. oldal

Thirsus: a bacchánsok szőlőlevéllel és borostyánnal díszített botja, amelynek rázása – a rómaiak meggyőződése szerint – önkívületi állapotot idézett elő.

A' WINDSORI ERDŐ

A szöveg forrása Alexander Pope művének francia fordítása: *La Forêt de Windsor* (Pope 1763. 49–67.); ezt részletesen bizonyította: Fest, 1916., 545–546.

253. oldal

Granville: George Grenville (1667–1735) angol költő, drámaíró.

Castálius Forrás' édes Nektárja: Castalia: Apollónak és a múzsáknak szentelt forrás a Parnasszus hegyén; itt tisztultak meg azok, akik a közeli delphoi szentélyhez járultak. Vergílius Georgíconja szerint (3.293) vize költői ihletet ad.

Alcinous' Kertjeit: vö. a 85. oldalhoz fűzött jegyzettel.

257. oldal

a' nagy Scipió: Cornelius Scipio Africanus Maior (Kr. e. 235 körül–Kr. e. 183) római hadvezér, a második pun háború hőse. Hannibal legyőzője a zamai csatában (Kr. e. 202).

Denham: Sir John Denham (1615–1669) ír származású angol költő, drámaíró.

Cowley: Abraham (1618–1667) angol költő.

Surrey: Earl of Surrey, eredeti nevén Henry Howard (1517?–1547) angol államférfi, költő.

III-dik Eduard: III. (Plantagenet) Edward (1312–1377; uralkodott: 1327–1377) angol király.

a' Crécy' Téségeinn: Utalás a százéves háború egyik ütközetére, a crécy-i csatára (Crécy-en-Ponthieu, 1346. augusztus 26.), amelyben III. Edward győzedelmeskedett a franciák fölött.

II-dik Henrik' szomorú Fesete: II. (Plantagenet) Henrik (1133–1189; uralkodott: 1154–1189) a legjelentősebb angol uralkodó a XII. században. Uralkodása utolsó éveiben fiaival, Richarddal és Jánossal kellett küzdenie, akik Fülöp Ágost francia királlyal fogtak össze apjuk ellen. 1188-ban nyílt háború robbant ki közöttük, amely Henrik vereségével ért véget. Életét és uralkodását legyőzve és megalázva kellett befejeznie.

258. oldal

ez a' Károlyé: I. (Stuart) Károly (1600–1649; uralkodott: 1625–1649) angol király.

Anna: I. (Stuart) Anna (1665–1714; uralkodott: 1702–1714) angol király, az utolsó Stuart-uralkodó Angliában. A trónjáról elűzött II. Jakab ifjabb lánya; 1688-ban szembefordult apjával, s Orániai Vilmos mellé állt. Jakab elűzése után Orániai Vilmos lett a király, őt követte a trónon Anna.

FANNI HAGYOMÁNYAI FOLYTATÁSA

260. oldal

A'ki hiszen, idezűll...: Parafrázis a következő újszövetségi szöveghelyre: 1Kor 15.2.

264. oldal

Gessner Idyllái: Salomon Gessner (1730–1788) svájci német író *Idyllen* című kötetét itt Kazinczy Ferenc fordításában idézik; a felolvasott rész a II. könyvből származik. Daphne és Chloe első dialógusából (Gessner, 1788., 111–118.). Ennek jelentőségére l. Fried, 1988., 72.; Szilágyi, 1998., 386–388.

278. oldal

A' keserű pohár még ki nints űrtve...: Parafrázis a következő újszövetségi szöveghelyre: Mt 26, 42. Erre felhívta a figyelmet: Fried, 1988., 78.

279. oldal

Lehűllott Testem, mint a' megszedett Szőlőtő: Parafrázis a következő újszövetségi szöveghelyre: Jn 15.2. Erre felhívta a figyelmet: Fried, 1988., 78.

A' VIDÁM TERMÉSZETŰ PÓÉTA

281–282. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse: a versről l. CsVMÖM, 1988., 523–534.

A' FELÉLLEDT PÁSZTOR

282–283. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse: a versről l. CsVMÖM, 1992., 272–282.

A' LEGÉDESEBB MÉZ

283. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse, a kritikai kiadásban *A' Méz' méze* címmel szerepel; a versről l. CsVMÖM, 1988., 567–571.

A' TANÚNAK HÍVOTT LIGET

284. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse: a versről l. CsVMÖM, 1988., 540–548.

A' SZÉPEK' SZÉPE

285–286. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse: a versről l. CsVMÖM, 1988., 513–523.

A' HÁBORÚS ZIVATAR

286–287. oldal

Csokonai Vitéz Mihály verse: a versről l. CsVMÖM, 1988., 606–612.

A' RÓ'SÁHOZ

287–288. oldal

Verseghy Ferenc verse: a vers korábban megjelent Verseghy névtelenül publikált kötetében is ([Verseghy], 1793., 71.); a szerzőség kérdéséről l. még Harsányi–Gulyás, 1917., 76–77.; Szilágyi, 1998., 133–137.

A' RÁGALMAZÁS' BŰNTETÉSE

289–295. oldal

A szöveg forrása August Gottlieb Meißner *Sultan Massoud. Fünf Erzählungen* című novellájának V. része; az alapul vett kiadás: Meißner, 1780–1796., 4. Sammlung 106–125. A részletes egybevetést l. Szilágyi, 1998., 237–249.

A' KÉT SZERETSÉNY IFJÚ

295–296. oldal

A kutatás jelenlegi állása szerint a történet Raynal abbé nagy művéből származik (vö. a 154. oldalhoz fűzött jegyzettel); ezt már Némedi Lajos megfogalmazta sejtésként (Kármán, 1955., 267.), részletesen valószínűsítette Penke Olga (Penke, 1995., 487. skk.). A közvetlen forrás kérdését azonban nem sikerült megoldani (vö. erről még Szilágyi, 1998., 259–265.). Jelen szövegkiadás előkészítése során bukkantam rá azonban arra az adatra, hogy a történet – minden bizonnyal először, de legalábbis korábban az eddig számba vett változatoknál – a *The Spectator*-ban jelent meg (No. 215., 1711. nov. 6., Tuesday). Hipotetikusán megfogalmaz-

ható tehát egy olyan szövegleszármasítás, hogy a történetet az angol folyóirat francia fordításából (vö. még erre a 13. oldalhoz fűzött jegyzettel) is átvették a fordítók – annál inkább, mert valószínűleg innen kerülhetett be Raynal művébe is. Végössorosan megkockáztatható az a kijelentés is, hogy a két szerencsén ifjúról szóló cikk a *The Spectator* magyarországi hatástörténetébe illeszkedik bele, s nem a Raynaléba. A kérdés mindazonáltal további kutatást igényel.

KOSZTÁR APÁTÚR, ÉS VOITURE

296. oldal

Voatür: Vincent Voiture (1597–1648) francia költő, irodalmár, az ún. précieux kört összefogó Rambouillet-szalon egyik legjelentősebb tagja.

Kosztár Apátúr: Pierre Costar (1603–1660): élete nagyrészt Le Mans-ban élte le kanonokként. Szoros kapcsolatban állt kora legismertebb íróival és irodalmáiraival, akikkel rendszeresen levelezett, illetve bőséges lakomákon látta vendégül őket. Egy bizonyos Monsieur de Girac-kal heves, több évig tartó nyilvános vitába bonyolódott Voiture műveinek védelmében.

HAMBROECK MINISZTER

297. oldal

Formóza Szigettye: Tajvan.

Koxinga: (1630 körül–1662): eredeti nevén Csieng-Cseng-kong kínai kalóz, a Koxinga az európaiak által használt elnevezés, amely a kínai Kuo-szing-je névből ered. Ez utóbbi nevet a kalóz akkor kapta, amikor Tang herceg adoptálta a császári Ming-dinasztiába. Koxinga egy kínai kalóz-család legismertebb tagja: apja Csieng-Csie-long volt (a portugáloktól Macaón a Nikolaus Gaspard nevet kapta), anyja egy japán nő. Koxinga a Ming-dinasztia nevében egyaránt harcolt a mandzsuk és az európaiak ellen. 1648-tól kezdődően tíz éven át folyamatos rablótámadásokkal nyugtalanította Kína keleti partvidékét. 1653-ban elfoglalta a kontinensen Tajvannal szemközt Amoyt, majd 1657-ben sikertelenül ostromolta Nankingot. 1661–62-ben Tajvant 900 hajóval támadta meg és megadásra kényszerítette a hollandok Zeelandia nevű ottani erődjét. Fia, Csieng-King Amoyból Tajvanra helyezte át székhelyét, és ott is halt meg 1681-ben. Két évvel később a szigetet mandzsu uralom alá került.

Hambroeck miniszter: Hambrouck, Antonius (1607–1661) holland teológus, lelkipásztor, 1648-tól a Holland Kelet-Indiai Társaság szolgálatában Tajvan szigetén működött. Elkészítette egy tajvani betűírás tervezetét és a Bibliából is fordított a helyi nyelvre. Koxinga támadása idején fogságba esett, majd becsületszavát véve szabadon bocsátották, hogy az ostromlott holland telepeket megadásra szólítsa fel. A holland védők azonban elutasították a megadást. Miután Hambronek visszatért a kalózokhoz, fogvatartói kivégezték.

A *miniszter* szó ebben az esetben a korabeli 'lelkész, lelkipásztor' értelemben értendő.

MAAN, ÉS A' KATONA

A szöveg forrása August Gottlieb Meißner *Maan und der Soldat* című elbeszélése (Meißner 1780–1796., 5. Sammlung, 190–194.); a részletes egybevetést l. Szilágyi, 1998., 237–249.

298. oldal

az *utolsó Kalifnek az Ommiadok' Nemzettségéből ...Országá az Abdazidákra mentt által:* az Omajjádok dinasztriája adta a damaszkuszi kalifákat (661–750), ezután következtek az Abbászidák, akik Abbásznak, Mohammed próféta nagybátyjának voltak a leszármazottai, és egészen 1258-ig birtokolták – Bagdad székhellyel – a kalifa címet.

A' NEMZET" TSINOSODÁSA

A cikkről l. Gálos, 1954., 87–99., Némédi, 1958., Szilágyi, 1998., 404–424. A tanulmány legjobb jegyzetelt kiadása Szigethy Gábor nevéhez fűződik: Kármán, 1981.

302. oldal

Supplicatio (lat.): könyörgés.

habituali (lat.): megrögzött.

Sycophanták (gör.–lat.): szikofanták: besúgók az ókori Athénban; átvitt értelemben: jellemtelen, hazug, aljas ember.

Veternum (lat.): álomkór, restség.

303. oldal

Augustus' és XIV-dik Lajos' Századjai': Octavianus Augustus (uralkodott: Kr. e. 63–Kr. u. 14) római császár és XIV. Lajos (uralkodott: 1643–1715) francia király; egymás mellé rendelésük az indokolja, hogy uralkodásuk idejéhez – az utókor szemében – az adott birodalom gazdasági és kulturális fénykorának képzete kötődött.

304. oldal

Demokrit Abderaban: Demokritosz (Kr. e. 460?–Kr. e. 370?) görög filozófus, akinek élete Abdera görög városhoz kötődött; az utalás feltehetőleg rejtett Wieland-utalás (Wielandról l. még a 308. oldalhoz fűzött jegyzetet), ugyanis Wieland *Die Geschichten der Abderiten* című regényének volt témája a böles Demokritosz és az ostoba abderaiak konfliktus-sorozata (a magyar Wieland-recepcióra l. Heinrich, 1900.; BJÖM II., 516–527.)

res angusta Domi (lat.): szegénység, szűkösség a mindennapiakban.

Res sacra Miser (lat.): a szegénység szent dolog.

305. oldal

Et in Arcadia ego: a szállóige szokásos fordítása: Árkádiában életem én is; nyelvtanilag azonban megengedhető a következő fordítás is: Árkádiában is ott vagyok én. A kétféle értelmezés feszültsége a Csokonai sírköve körül kipattant, ún. Árkádia-pörben csapódott ki, elsősorban Kazinczy Ferenc és Fazekas Mihály között (erről részletesebben Pál, 1988., 159–169.). Az *Uránia* ezen szöveghelyén – a kontextusból kitétszően – egyértelműen az előbbi, közkeletűbb értelmezésről van szó.

Fibra (lat.): szál, rost.

Deliberatum (lat.): határozat, bírósági ítélet.

adveniat (lat.): okozhatja, maga után vonhatja.

Fermentum (lat.): élesztő, kovász.

306. oldal

Orákulum (lat.): jóvendőmondást, isteni kijelentés.

Montesquieu: Charles Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu (1689–1755) francia író, filozófus.

Kalonne: Charles Alexander de Calonne (1734–1802) francia pénzügyminiszter.

Compendium (lat.): kivonat, összefoglalás.

animalis Élet: állati élet.

Indolentia (lat.): közönyösség, részvétlenség.

307. oldal

Vad Bacchanáliák, és Thraciai Dühösködések: A Bacchanalia Bacchus isten ünnepe volt, amelyet kezdetben csak nők részvételével és este ritokban tartottak meg; egy idő után Rómában – féktelen kicsapongásai és szabadosságai miatt – az ünnepeket eltiltották. Thrákia az ókorban a Balkán-félsziget egy részét jelentette, alapvetően a görög területek feletti északi részt, idesorolván azonban Makedóniát és Szkíthiát is; a trákok borbogyasztásukról voltak nevezeteseek (l. pl. Plinius, *Carminum* I. 27, 1 skk.).

tsak a' két Haza: azaz Magyarország és Erdély.

Sándor: Nagy Sándor; I. 68. oldalhoz fűzött jegyzetet.

Enthusiasmus: elragadtatás, lelkesedés.

Kandidatusi (lat.): jelöltjei.

Vagy lesz e Pannoniából valaha Albion?: Pannonia Magyarország, Albion pedig Anglia római kori területének a neve.

Newton: Isaak Newton (1642–1727) angol fizikus.

Locke: John Locke (1632–1704) angol filozófus.

Shakespeare: William Shakespeare (1546–1616).

Miltonok: John Milton (1608–1674) angol költő.

hogy egy Halotton Diadalmat vett volna...: itt a halott: a latin nyelv.

a' köz Országlószékek a' Hazának Nyelcén szólnak...: utalás a magyar nyelv hivatalossá rítelésének szándékára, amely a II. József halálát követő magyar nemesi-rendi politikai mozgalom eredeti célkitűzéseihez képest csak két, jóval szerényebb hatókörű törvénycikket eredményezett (1790/91: 16. tc.; a király idegen nyelvet nem fog behozni az országba, illetve a magyar nyelv művelésére a felső- és kö-

zépfolkú iskolákban tanszéket fog létesíteni; 1792: 7. tc.: az alapított magyar tanszéket a pesti egyetemen rendes tanszékké tette, előadásait pedig kötelezőkké, illetve intézkedett arról, hogy a Helytartótanács leiratainak magyar vagy latin nyelvűsége a rendszeres bizottsági munkálatok tárgya legyen); bővebben l. Szekfü (kiad.), 1926., 7–61.

308. oldal

A' Musák szeretik a' Gráziáktól kísértetui magokat.: A neoklasszicista gráciakultuszra, s ezen belül Wieland felfogására is l. Gergye, 1998., 14–50.

Wieland: Christoph Martin Wieland (1733–1813) német író, költő (vö. még a 304. oldalhoz fűzött jegyzetet).

Bardusok és Druidák az Északi vad Fajzatoknál: A bardok az ókori gall és kelta törzseknél költők és dalnokok voltak: mintán a rómaiak Galliából elűldözték őket, Wales területe lett fő székhelyük. Szorosan összakapcsolódtak a druidák rendjével, amely a kelta törzsek titokzatos, egyházi jellegű szervezete volt; tagjai szerzetesszerű, zárt közösséget képeztek, papi, tanítói, bírói és orvosi szerepet töltve be. A rendbe való felvételt titokzatos és hosszadalmas előkészítés előzte meg, Istentiszteleteiket este, tölgyesekben végezték.

309. oldal

Voyage de jeune Anacharsis en Grèce 5me Volume Chap. 52.: Abbé Jean Jacques Barthélemy (1716–1795) francia író regényének részletét illesztették bele kivonatossan a tanulmány szövegébe; a műnek ekkor még nem volt magyar fordítása, a teljes átültetést csak 1820-ban adta ki Deáky Fülöp Sámuel (a Barthélemy-recepcióról l. György, 1941., 437–439., Stand, 1999., 77–78.; vö. még Szilágyi, 1998., 414–416.).

a' 4-dik Százban szóll az Író: azaz a Krisztus előtti 4. évszázadban.

Ephemerisek: a francia *éphémère* (múlékony) és a görög–latin *ephemerides* (hírlap, újság) szavak egymásbajátszására épülő utalás.

310. oldal

On peut faire des Vers sans Poesie, et etre tout poetique sans faire des Vers. de Sacy: Az utalás pontos forrását még nem derítette ki a kutatás. De Sacy személyét Szigethy Gábor Antoine-Isaac Sacy (1758–1838) neves francia orientalistában vélte megtalálni (Kármán, 1981., 42.), valószínűbbnek látszik azonban, hogy itt inkább Claude-Louis-Michel de Sacy (1746–1790) francia történetíróról van szó, aki 1778-ban terjedelmes könyvet írt a magyar történelemről, amelynek hatása kimutatható a korabeli Magyarországon is (de Sacyról l. részletesen Köpeczi, 1985.; egykorú hatásának nyoma megvan a Csokonai-levelezésben is; CsVMÖM 1999., 300., 865.). A kérdés mindazonáltal még eldöntetlen.

mint az üldöklő Angyal Éjjélkor: utalás a zsidók egyiptomi kivonulását közvetlenül megelőző, tizedik csapásra, amikor húsvét éjjelén az összes egyiptomi elsőszülöttet megölte az Úr angyala (l. az Ószövegségben Kivonulás Könyve 11–13,17)

311. oldal

Tropusok (gör.–lat.): szóképek.

Allusiok (lat.): utalások.

Priscian-ok: Priscianus (V–VI. század) latin grammarikus; főműve, az *Institutionum grammaticarum libri duodeviginti* a latin nyelv rendszeres leírása, a középkortól a latin nyelv tanításának kiindulópontjaként szolgált.

a' felállott Nyelvmívelő Társaság: Az Aranka György kezdeményezésére 1793 őszén megalakult Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság, amellyel az Uránia szerkesztői fölvtették a kapcsolatot; ennek dokumentuma az a két levél (Pest, 1794. okt. 23.; Pest, 1795. márc. 1.), amelyet Kármán és Pajor írték a Társasághoz, illetve Arankához (a leveleket Vass József másolata alapján, Toldy hagyatékából közölte: Waldapfel, 1933.; megtalálhatóak még: Gálos, 1954., 161–164.)

Adelungot: Johann Christoph Adelung (1732–1806) német nyelvész.

criticum Lexiconale: Utalás Adelung egyik főművére, a Versuch eines vollständig grammatisch-kritischen Wörterbuches des Hochdeutschen Mundart című szótárra, amely 1774 és 1786 között jelent meg.

Grammaticalis Epidemia (lat.): nyelvészeti (nyelvészkedési) járvány.

312. oldal

Cum Rem Animus occupavit, verba ambiunt. – Nunquam se torquet, quomodo dicat, nec haesitat in electione verborum. Seneca.: Lucius Annaeus Seneca Maior, Controversiae Lib. 7. praef. 3. [kivonatos, szabad idézet; az eredeti helyen ez áll: Nunquam se torsit quomodo diceret, sed quid diceret. Sufficiebat illi in quantum voluerat, explicandi vis. Itaque ipse dicere solebat, cum vellet ostendere, non haesitare se in electione verborum: Cum rem animus occupavit, verba ambiunt.]

Amikor a tárgyat a lélek megragadta, kínálkoznak a szavak. – Nem gyötri magát többé azzal, mi módon beszéljen, nem tétovázik a szavak válogatásában. *Verbaque provexam Rem, non incita sequuntur. Horat.*: Horatius, Epistularum II. 3. De arte poetica 311.

...s ha a tárgyat

Jól átgondoltad, majd önként jönnek a szók is.

(Muraközy Gyula fordítása)

Aude, incipe!: Horatius, Epistularum I. 2. 40.

[szabad idézet; az eredeti helyen ez áll: ...sapere aude./ Incipe!]

Menj, kezd el!

Ennek az idézetnek a XVIII. századi német filozófiai gondolkodásban betöltött emblemikus szerepéről I. Venturi, 1959.: Meyer, 1959., 93–100.

313. oldal

Praemissák (lat.): kiindulópontok.

Praecogniták (lat.): előismeretek.

az Utílet, vagy a' Dulcét...: a hasznosat vagy a szépet (lat.): utalás a következő szöveg helyre: Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci. (Horatius, Epistularum II. 3. De arte poetica 343.)

Viro captare flosculos turpe est: Lucius Annaeus Seneca, Epistulae morales 33 [kivonatos, szabad idézet; az eredeti helyen ez áll: ...viro captare flosculos turpe est, & fulcire se notissimus & paucissimis vocibus, & memoria stare: sibi iam innitatur. Dicit ista, non teneat: turpe est enim seni aut prospicienti senectutem,

ex commentario sapere. „Hoc Zeno dixit”: tu quid? „Hoc Cleanthes”: tu quid? Quosque sub alio moveris? Impera. & dic quod memoriae tradatur aliquid & de tuo profer. Omnes itaque istos nunquam auctores semper interpretes, sub aliena umbra latentes, nihil existimo habere generosi, nunquam ausos aliquando facere, quod diu didicerant. Memoriam in alienis exerceuerunt: aliud autem est meminisse: aliud scire. Meminisse, est rem commissiam memoriae custodire: at contra scire est, & sua facere quaecumque nec ad exemplar pendere, & totiens respicere ad magistrum. Hoc dicit Zeno, hoc Cleanthes. Aliquid inter te intersit & librum: quosque discas? iam & praecipe. Quid est quod a te audiam, quod legere possum? Multum, inquit, viva vox facit. Non quidem haec, quae alienis verbis commodatur, & actuari vice fungitur. Adice nunc, quod isti qui nunquam tutelae suae fiunt: primum in ea re secuntur priores, in qua nemo non a priore descivit: deinde in ea re secuntur, quae adhuc quaeritur: nunquam autem inveniunt, si contenti fuerimus inventis. Praeterea qui alium sequitur, nihil sequitur, nihil invenit, immo nec quaerit.]

Az alábbiakban a teljes szöveg magyar fordítása olvasható, kiemelve azokat a mondatokat, amelyeket a cikkbe átvettek.

A férfi számára azonban szegény szövegrágókat tépdésni, egy-két mindenfelé ismert böles mondásba kapaszkodni, s az emlékezetet használni mankónak: ő már önmagára támaszkodik. Mondja ki, ne a fejében őrizgesse. Hiszen szegény a jegyzetbölcsesség az öregemberre, vagy arra, aki az öregedés elé néz. „Ezt Zénón mondta.” S te mit mondtál? „Ezt Kleanthész.” Hát te? Meddig menetelsz még a más vezényszavára? Vedd át a parancsnokságot és szabad meg, mi legyen emlékezetes. Hozakodj elő csalamivel a magadéból is. Tehát szerintem, akik sohasem alkotnak, s mindig a más árnyékában hüskölve tolmácsolnak, nem jófajtajúak, mert egyszer sem merészték megvalósítani, amit oly hosszú időn keresztül megtanultak. Emlékeztüket idegen gondolatokon gyakorolták. Pedig más emlékezni és más tudni. Emlékezni annyi, mint megőrizni az emlékeztünkre bízott dolgot. Ellenben tudni annyi, mint mindent sajátunkká tenni, nem függeni a példától és nem sandítani vissza a mesterre. „Ezt Zénón mondta, ezt Kleanthész.” Legyen csalami távolság közted és a könyv között. Meddig tanulsz még? Kezdj már tanítani is. Ugyan miért hallgassam, amit olvashatok? „Nagy ereje van az élő szónak.” – mondja. De nincs ereje akkor, ha idegen ígéket használ és az íródeák szerepét tölti be.

Vedd hozzá mármost, hogy ezek, akik sohasem nőnek fel odáig, hogy magukra hagyatkozhassanak, először abban követik az elődöket, amiben mindenki elszakadt az elődöktől. Azután abban követik, amit még mindenki keres. *De sohasem találunk, ha megelégednénk a már megtaláltakkal. Különben, aki másvalakit követ, semmit sem talál, sőt nem is keres.*

(Kürz Ágnes fordítása)

314. oldal

Örömet lennék én az a' Fénkö, a' melly tompa maga és élesít, az a' Tűzkő, a' melly maga nem meleg, de Tűzet ad.: Szauder József hívta fel a figyelmet arra (Szauder, 1980., 343.), hogy ennek a mondatnak a forrása a következő verssor:

Ergo fingar vice cotis, acutum
reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:
(Horatius, *Epistularum* II. 3. *De arte poetica* 304–305.)

Szolgállok hát, mint köszörűkő, mely az acélnak
jó élt ád, noha ő maga metszeni tompa:
(Muraközy Gyula fordítása)

Odi profanum Vulgus, et arceo.: Horatius, *Carminum* III. Ode I.
Gyűlölve mondom: hátra hirtelenek! (Illyés Gyula fordítása)

315. oldal

Transfertur omne Certamen ad multo Quaestu vigentia. Senec. (lat.): Lucius Annaeus Seneca Maior, *Controversiae* I, praef. 7.4 [kivonatos, szabad idézet; az eredeti helyen ez áll: ... *translatum est omne Certamen ad turpia multo honore Quaestuique vigentia sive fato quodam, cuius maligna perpetuaque in rebus omnibus lex est ut ad summum perducta rursus ad infinitum, velocius quidem quam ascenderant, relabantur.*]

Minden küzdelem a sok haszonnal járó dolgokért folyik.

– *haec animos aerugo, et cura peculi*
cum semel imbuerit, speramus Carmina fingi –
Posse, linenda cedro, et levi servanda cupresso?? Horat.: Horatius, *Epistularum* II. 3. *De arte poetica* 330–332.

Helyesen:

...An, haec animos aerugo, et cura peculi
Cum semel imbuerit, speremus carmina fingi.
Posse, linenda cedro, et levi servanda cupresso?

S hogy ha beerte magát szívünkbe e rozsda, a pénzvágó,
várjuk, hogy lecsiszolt ciprusszekrénybe való szép
verseket írnak, amik méltók a cédrusolajra?

(Muraközy Gyula fordítása)

Tribonian' Udcara: Tribonianus (?–Kr. u. 546) jogtudós; nevéhez fűződik a római törvények összegyűjtése.

Socrates: Szókratész (Kr. e. 469 előtt–Kr. e. 399).

Sonnenfels Polizei § 96 – und 98.: Joseph von Sonnenfels (1732–1817) osztrák író és nagyhatású államtudományi tankönyvek szerzője. Az utalás alapján eddig még nem sikerült azonosítani azt a kiadást, amelyre a tanulmány hivatkozik (vö. Szilágyi, 1998., 418–419.).

Egyesített címmutató

- A' Babilóniai Független-keretek. 84
A' Bánás ezen Pogácsákkal. 208
A' Birkózásban való Vetekedés 250
A' Farkas, a' Juh, és a' Bárány. 149
A' Fejvesztés. 72
A' feléledt Pásztor 'Tízis Laurához 282
A' Felfordított Terminus (Hatorkó) 244
A' Flóra' Innepe. (A' Fő-bejárás felett) 248
A' Forrás, és 'Tsatorna 237
A' Fülemile, és a' Szent-János-bogár. 59
A' füstölt Húsok' Megtartásáról. 211
A' Haza-szeretet. 29
A' háborús Zivatar, Metastásiónak VIII-dik Kántátája szerint 286
A' Hórák 248
A' Jutalmak' Osztogatása 251
A' Kávé jó mosni. 209
A' két Szeretseny Ifjú 295
A' Kilentz Músák 245
A' Kintsásó 219
A' Kolibri. 65
A' Legédesebb Méz 283
A' legfájnabb Porzellán úgy megcsinálni, hogy el ne pattanjon,
akár mit töltsenek belé. 208
A' Légy Madárka. 62
Amor, és a' Pálma-fa. 152
A' Módi. 139
A' Mózai Munkáról. 203
A' nagy 'Sidó Gyűlésről, mely 1650-dik Esztendőben,
Magyarországban tartatott. 205
A' Naptól elsütött Bőrt megszépíteni. 209
Anekdotal 289
Anekdotal. 108
Anekdotal. 194
A' Nemzetek' külömb-féle Szokása a' Házasodáskor 93
A' Nemzet' Tsinosodása 302

A' Pillangó-Fogók 239
 Apolló, és Iliázínth 248
 A' Pók, és a' Méh. 60
 A' Rágalmazás' Bűnterése 289
 A' Régiek Márvány-Koporsói 244
 A' Régiség 237
 A' Ró'sához 287
 A' Sas, a' Fülemlé és a' Madarak. 59
 A' sikertlen Munka. 213
 A' Szekerezésben való Vetekedés 251
 A' Szépek' Szépe 285
 A' Szűzesség, Eggy Allegória 150
 A' Tanúnak hívott Líger 284
 A' Tányérhajtásban való Vetekedés 251
 A' Tengelit. 152
 A' Tengelit. és a' Madarász. 60
 A' Tűzpróbáról Magyar Országba'. 209
 A' Vallás' Szeretetre-méltó-volta. 25
 A' Vándorló. 61
 A' vén Tserfa. 151
 A' Veréb, és a' Gerlitze. 148
 A' Vidám természetű Póéta 281
 A' Windsori Erdő. Mylord Lansdownhoz 253
 Az Alcinousi Kertek. 85
 Az Amazonok' Űtközete 244
 Az átalváltozott Törpe' Folytatása 119
 Az Előbbi Elmélkedés' Tóldalékja 242
 Az el-változott Törpe. 31
 Az Embernek külömb-féle Nemeiről. 161
 Az Ékesszólás' Vetekedése 250
 Az Olympiai Játékok' küszködései 250
 Az Oszlopokról 240
 Bakhus Tigrisektől vontt Szekerében 250
 Báró I.—néhez B-ra 277
 Ceres Áldozatja. (A' második Bejárás felett) 249
 Diána, és Éndymion 245
 Eggy Koporsókő 246
 Eggy olly Ragasztót tsinálni, melly által törött Üveg,
 Portzellán, és Ágát, olly helyesen összetapasztatik,
 hogy alig lehet észre venni. 208
 Eggy Szer a' Tűznek hamar Mególtására. 211
 Eggy Újj-házás' Levelei Barátjához. 54
 Egy Elmélkedés a' szép Mesterségekből 240
 Eldoradó Egy Monda 238

Eliza. 154
 Epigrammák. 110
 Fanni. 69
 Fanni Bárá L-néhez 263
 Fanni Bárá L-néhez 271
 Fanni Bárá L-néhez B-ra 272
 Fanni B. L-néhez 264
 Fanni B. L-néhez 266
 Fanni B. L-néhez 270
 Fanni Hagyományai' Folytatása 260
 Fanni' Hagyományai. 179
 Fata Morgana. Eggy természeti Tünetemény 91
 Folytatása a' Nemzetek' Szokásainak a' Házassodáskor 126
 Gróf É.—né Bárá L-néhez 272
 Hambroeck Miniszter 297
 Herkules 251
 Herkules' Mennyegzője az Ifjúság' Istennéjével.
 (A' negyedik Bejárás felett) 251
 Kachimir vagy az ártatlan Hegyek 89
 Kertek' Eredete. 84
 Kerti Szalma Kabinét 299
 Kosztár Apátúr. és Voiture 296
 Kosztár így felelt 296
 Lalage Kleist szerént. 111
 Laura Tirziszhez 283
 Laurentinum. és Tuscum 85
 Leírása egy Palotának Berlinben 247
 Lerajzolása egy új Kandalló-kementzének. 193
 Maan. és a' Katona 298
 Más Múd. 209
 Mesék 237
 Mesék 59
 Mesék. A' Tisikó 148
 Nagy Sándor. és a Halhatatlanság' Forrása. 197
 Petrarka' Remetesége 86
 Promethéus 244
 Proserpina' Elragadása 249
 Remek a' Düsseldorffi Képpalotában. 157
 Száraz Etz'tet tsinálni. 207
 Száraz Húslevet tsinálni; a' mellýből, midőn hírtelen kell oda haza
 vagy Útonn Hús nélkül, jó Húslevet lehet készíteni. 207
 Szeretet és Házasság 136
 Szilénus. (A' harmadik Bejárás felett) 250
 Theseus 248

Theseus, és Áriadné 249
Theseus, és Pyrithous 249
Theseus' Győzedelme a' Minotaurusonn 248
Tornyok, Obeliscusok, és Émlékezetoszlopok 242
Tzulmira egy Arabiai Tündérmese 238
Ugyan ahoz 273
Ugyan az, ugyan ahoz 267
Ugyan az, ugyan ahoz 268
Ugyan az, ugyan ahoz 274

Bibliográfia

- Anzeigen Kaiserlich Königlich allergnädigst privilegirte Anzeigen aus sämtlichen kaisert. königl. Erbländern herausgegeben von einer Gesellschaft, Bécs, 1771–1776. [folyóirat]
- Balogh 1998. Balogh Piroska: *Esztétika és irodalom a XVIII–XIX. század fordulóján*, Schedius Lajos előadása 1801–1802-ből, ItK. 1998, 459–475.
- Benda (kiad.) 1952–1957. Benda Kálmán (kiad.): *A magyar jakobinusok iratai*, I–III., Bp., 1952–1957.
- BJÖM II. *Batsányi János összes művei II.*, Próza művek, Első kötet, s. a. r. Keresztury Dezső és Tarnai Andor, Bp., 1960.
- Bogdán 1991. Bogdán István: *Magyarországi úr-, térfogat-, súly- és darab mértékek 1874-ig*, Bp., 1991.
- CsVMÖM 1988. *Csokonai Vitéz Mihály összes művei*, Költemények 2. 1791–1793., s. a. r. Szilágyi Ferenc, Bp., 1988.
- CsVMÖM 1992. *Csokonai Vitéz Mihály összes művei*, Költemények 3. 1794–1796., s. a. r. Szilágyi Ferenc, Bp., 1992.
- CsVMÖM 1999. *Csokonai Vitéz Mihály összes művei*, Levelezés, s. a. r. Debreczeni Attila, Bp., 1999.
- Doromby 1933. Doromby Karola: *Schedius Lajos mint német–magyar kultúr-közvetítő*, Bp., 1933, (Német Philológiai Dolgozatok I.VI.).
- Fest 1916. Fest Sándor: *Pope és a magyar költők*, EPhK, 1916, 535–546.
- Fried 1988. Fried István: *Élet és irodalom a „Fanni hagyományai”-ban = Hagomány és ismeretközlés*, szerk. Kovács Anna, Salgótarján, 1988, 71–79.
- Gálos 1954. Gálos Rezső: *Kármán József*, Bp., 1954.
- Gergye 1998. Gergye László: *Műzsák és Gráciák között, Kazinczy Ferenc és a gráciaköltészet*, Bp., 1998.
- Gessner 1788. Geszner’ Idylliumi. ford. Kazinczy Ferentz, Kassa, 1788.
- György 1941. György Lajos: *A magyar regény előzményei*, Bp., 1941.
- Handwörterbuch Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens, hrsg. unter deutschen besonderer Mitwirkung von E. Hoffmann-Krayer und Aberglaubens mitarbeiteten zahlreicher Fachgenossen von Hanns Bächtold-Stäubli, Bd. I–X., Berlin und Leipzig, 1927–1942.

- Hankiss 1940. Hankiss János: *Petrarca az Urániában*, It., 1940. 159–163.
- Haraszti 1988. Haraszti György: *A nagy zsidó zsínatról, Egy 16. századi pseudo hungarika-judaika háttere és utóélete*, Klny. = Az értelmiség Magyarországon a 16–17. században, szerk. Zombori István, Szeged, 1988.
- Haraszti 1999. Haraszti György: *Két világ határán*, Bp., 1999.
- Harsányi–Gulyás 1917. Harsányi István–Gulyás József: *Adalékok Csokonai költészetéhez a sárospataki könyvtárból*, ItK. 1917, 57–78.
- Hartvig 1998. Hartvig Gabriella: „Legyen a mi levelezésünk székéből, nem székért.”, *A Yorick és Eliza levelei körül zajló fordítási vita*, ItK. 1998, 696–704.
- Heinrich 1900. Heinrich Gusztáv: *Wieland hazánkban*, EPhK. 1900. 555–557.
- Herman 1914. Herman Ottó: *A magyar pásztorok nyelvénekese*, Bp., 1914.
- [Holberg] 1783. [Holberg,] Klimius Miklósnak föld alatt való útja melyben a' Földnek ujj tudománya, és az Ötödik Birodalomnak históriája adattatik elől, B. Abelinus könyves házában találtatott és déákbold magyar nyelvre fordítottatott Győrfi József veszprémi prókátor által. Pozsony, nyomtattatott, 's találtatik Patzko Ferentz Ágostonnál. 1783.
- Holl 1973. Holl Béla: *A kétszáz éves váci könyv*, Bp., 1973.
- Jankovits 1998. Jankovits László, Janus Pannonius filozófiai alpműveltségéről = Janus Pannonius és a humanista irodalmi hagyomány, szerk. Jankovits László, Kecskeméti Gábor, Pécs, 1998, 25–35.
- JöcherLex. Christian Gottlieb Jöcher: *Allgemeines Gelehrten-Lexicon*, I–IV., Leipzig, 1750–1751.
- Jügelr 1975. Karl-Heinz Jügelr: *Eine wiederentdeckte ungarische Literaturgeschichte aus dem Jahre 1798* = Német Filológiai Tanulmányok IX., Debrecen, 1975, 65–94.
- k- 1878.-k-, Kármán József: *Irodalomtörténeti tanulmány*, Írta Halász Ignác, [recenzió], Budapesti Szemle, 1878. 416–421.
- Karácsonyi–Borovszky 1903. Regestrum Varadinense examinum ferri candentis ordine chronologico digestum, descripta effigie editionis A. 1550 illustratum [...], curis et laboribus Joannis Karácsonyi – Samuelis Borovszky, Bp., 1903.
- Kardos 1967. Kardos Tibor: *Az Árgirus-széphistória*, Bp., 1967.
- Kazlev Kazinczy Ferenc levelezése I–XXI. kötet, kiad. Váczy János, Bp., 1890–1911.
- Kármán 1955. Kármán József válogatott művei, vál. Némédi Lajos, s. a. r. Némédiné Dienes Éva, Bp., 1955. (Magyar Klasszikusok).
- Kármán 1981. Kármán József: *A nemzet csinosodása*, kiad. Szigethy Gábor, Bp., 1981, (Gondolkodó magyarok).

- Kerékgyártó 1938. Kerékgyártó Imre: *A dívat kérdése irodalmunkban*, Katolikus Szemle, 1938, 587–595.
- Kerényi 1974. Kerényi Ferenc: *Az első magyar színtársulat könyvtárának története*, MKszlc, 1974, 331–338.
- Kostyál 1960. Kostyál István: *Kulcsár István levele Festetics Györgyhez*, ItK, 1960, 475–476.
- Kostyál 1961. Kostyál István: *Kármán József levele gróf Festetics Györgyhez az Urániáról*, OSZK Évkönyv, 1959, Bp., 1961, 316–320.
- Kovács Kiss 1996. Kovács Kiss Gyöngy: *Szatmár vármegye könyvtára 1829-ben* = Emlékkönyv Jakó Zsigmond nyolevanadik születésnapjára, szerk. Kovács András, Sípós Gábor, Tonk Sándor, Kolozsvár, 1996, 295–324.
- Kókay (szerk.) 1979. Kókay György (szerk.): *A magyar sajtó története* I., 1705–1848, Bp., 1979.
- Kókay 1983. Kókay György: *Könyv, sajtó és irodalom a fekilágosodás korában*, Bp., 1983.
- Köpeczi 1985. Köpeczi Béla: *Egy fekilágosult magyar történelem* = Uő: Magyarok és franciák, XIV. Lajostól a francia forradalomig, Bp., 1985, 373–402.
- Kunszery 1965. Kunszery Gyula: *A magyar szonett kezdetei*, Bp., 1965.
- Mályuszné (kiad.) 1985. Mályuszné Császár Edit (kiad.): *Megbíráltak és bírálók, A cenzúrahivatal aktáiból (1780–1867)*, Bp., 1985.
- Meißner 1780–1796. A[ugust] G[ottlieb] Meißner. Skizzen, 1–14. Sammlung, Tübingen, 1780–1796.
- Mendelsohn 1793. Fédon vagy a' lélek halhatatlanságáról Három beszélgetésekbe írta német nyelven Mendelsohn Móses. Magyarra fordítottatott egy Hazafi [Pajor Gáspár] által, Pest, 1793.
- Meyer 1959. Herman Meyer, Schillers philosophische Rhetorik = Schiller zum 10. November 1959: Festschrift des Euphorion, Heidelberg, 1959, 91–128.
- MHírm Magyar Hírmondó [folyóirat].
- Négyesy 1925. Négyesy László: *Gróf Festetics György a magyar irodalomban* = Lakatos Vince (szerk.), Keszthelyi Helikon, Keszthely, 1925, 37–236.
- Némedi 1958. Némedi Lajos: *A nemzet csinosodása*, Klny., Eger, 1958, 209–255. (Az Egri Pedagógiai Főiskola füzetek 93.).
- Némedi 1971. Némedi Lajos: *Kármán József „A kincsásó” című elbeszéléseinek forrása*, ItK, 1971, 481–488.
- NBU Nouvelle Biographie Universelle. Publié par MM. Firmin Didot Frères sous la direction de M. Le Dr. Hoefer, Paris, [1852-től]
- Pál 1988. Pál József: *A neoklasszicizmus poétikája*, Bp., 1988.
- Penke 1991. Penke Olga: *L'Histoire des deux Indes en Hongrie au siècle des Lumières* = Lectures de Raynal, L'Histoire des deux Indes en Europe et en Amérique au XVIIIe siècle, éd.

- par Hans-Jürgen Lüschbrink et Manfred Tietz, Oxford, 1991, 265–279.
- Penke 1995. Penke Olga: *Az Uránia Raynal-fordításai*, Palócföld, 1995, 6. sz., 486–491.
- Pogány 1959. Pogány Péter: *Folklor és irodalom kölcsönhatása a régi váci nyomda működése nyomán (1770–1823)*, I. Vásári ponyva-íratok (A nyomda történetével és kutatási módszertanulmánnyal), Bp., 1959.
- Pogány 1978. Pogány Péter: *A magyar ponyva tükröze*, Bp., 1978.
- Pope 1763. Oeuvres diverses de Pope, traduites de l'Anglais, Nouvelle Edition. Tome Premier, A Amsterdam et a Leipzig, chez Arkstee & Merkus, 1763.
- RMKT 9. *Régi Magyar Költők Tára 9. XVII. század, A két Rákóczi György korának költészete (1630–1660)*, s. a. r. Varga Imre, Bp., 1977.
- RotermundLex. Fortsetzungen und Ergänzungen zu Christian Gottlieb Jöchers allgemeinem Gelehrten-Lexikon, angefangen von Johann Christoph Adelung und vom Buchstaben K fortgesetzt von Heinrich Wilhelm Rotermund, III–VII, Hildesheim, 1961.
- Scholem 1995. Gershom Scholem: *A hagyomány válsága a zsidó messianizmusban* = Uő: *A kabbala helye az európai szellemtörténetben*, Válogatott írások, I., Bp., 1995, 131–170.
- Staud 1999. Staud Géza: *Az orientalizmus a magyar romantikában*, 2. kiadás, Bp., 1999.
- Steinecke 1902. Otto Steinecke: *Friedrich Anton von Heynitz, Ein Lebensbild, zum hundertjährigen Todestage des Ministers v. Heynitz nach Tagebuchblättern entworfen* = *Forschungen zur Brandenburgischen und Preußischen Geschichte*, hrsg. von Otto Hintze, 15. Bd., Leipzig, 1902, 421–470.
- Szander 1980. Szauder József: *Csokonai poétikájához*, Kritikatörténeti tanulmány = Uő: *Az éj és a csillagok*, Tanulmányok Csokonairól, s. a. r. Szauder Mária, Bp., 1980, 339–367.
- Szekffi (kiad.) 1926. Szekffi Gyula (kiad.): *Íratok a magyar államnyelve kérdésének történetéhez 1790–1848*, Bp., 1926.
- Szepessy 1918. Szepessy Ilona: *Grubenselsi Gruber Károly Antal, hazai német író élete és irodalmi működése*, Székesfehérvár, 1918.
- Szilasi 1995. Szilasi László: „*Ki zavarta meg tiszta kristályodat?*”, Oszlás és oszlattatás a *Fanni hagyományaiban* = Odorics Ferenc–Szilasi László (szerk.), *Fanni hagyományai*, Szeged, 1995. (deKON-KÖNYVEK. Irodalomelméleti és interpretációs sorozat 2.), 96–109.
- Szilágyi 1998. Szilágyi Márton: *Kármán József és Pajor Gáspár Uránidája*, Debrecen, 1998.

- Szörényi 1972. Szörényi László: *Kármán és Sza'dí*, ItK, 1972, 626.
- Szörényi 1993. Szörényi László: *Hunok és jezsuiták*, Fejezetek a magyarországi latin hősepika történetéből, Bp., 1993.
- Tarnai-emlékkönyv Tarnai Andor-emlékkönyv, szerk. Keeskeméri Gábor, munkatársak: Hargittay Emil, Thimár Attila, Bp., 1996, (Historia Litteraria 2.).
- Tompa 1972. Tompa József: *A művészi archaizálás és a régi magyar nyelv*, Bp., 1972.
- Tolnai 1925. Tolnai Vilmos: *Miért szűnt meg Kármán József Uránidája?*, It, 1925, 175–179.
- ÚMTsz Új Magyar Tájszótár, főszerk. B. Lőrinczy Éva, I. kötet, Bp., 1979.
- Venturi 1959. Franco Venturi: *Was ist Aufklärung: Sapere Aude!*, *Rivista Storica Italiana*, 1959, 119–130.
- [Verseghy] 1793. [Verseghy Ferenc]: *Mi a' poézis? és Ki az igaz poéta?* Egy rövid elmélkedés, Mellyben a' Költésnek mivolta, esz-kozei, tzéllya, és tárgya, a' Magyar Rythmisták' hangegygyeztetésének helytelenségével' együtt előállítatnak. Megtoldva: Horáziusnak Pízóhoz és ennek Fiaihoz írtt Levelével melly Költőmesterségnek is nevezterik, és egy-néhány Kőteményes Enyelgésekkel. Buda, 1793.
- Waldapfel 1933. Waldapfel József: *Kármán és Pajor levelei az erdélyi nyelv-művelőkhöz*, ItK, 1933, 137–140.
- Waldapfel 1935. Waldapfel József: *Ötven év: Buda és Pest irodalmi életéből 1780–1830*, Bp., 1935.

A KLTE Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézete és a Kossuth Egyetemi Kiadó közös gondozásában megjelenő *Csokonai Könyvtár* monográfiásorozat első darabja 1993-ban jelent meg, s azóta évente átlagosan három kötet lát napvilágot belőle. E sorozat testvérvállalkozása a *Csokonai Könyvtár. Források* című, irodalomtörténeti forrásokat közreadó jelen sorozat, amelynek háttérét elsősorban a KLTE Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézetében működő Textológiai Műhely jelenti.

A sorozat *feltáró* és *felfedező* jellegű egyszerre. Céljának tekinti, hogy a tudományos kutatás és az oktatás számára hozzáférhetővé tegyen olyan (gyakran kézíratos) szövegeket, amelyek egyáltalán nem, vagy csupán alig fellelhető kiadványokban olvashatóak, s a közreadással egyúttal ráirányítsa a szakmai figyelmet a kiválasztott művekre, műcsoportokra, kapcsolódva ezzel napjaink erőteljes rekanonizációs folyamataihoz (a feltáró és a felfedező jelleg kötetenként természetesen eltérő arányokat mutathat).

A szöveggondozásban egységesen a kritikai kiadások normái és eljárásai az irányadóak, a sorozat kötetei azonban nem közölnek részletes szövegkritikai apparátust, a szöveg- és kiadástörténetet *összefoglalóan* ismertetik. A szövegek megértését segítő, a kötetek végén oldalankénti bontásban található magyarázó jegyzetek teljes filológiai feldolgozásra törekszenek. Az utószó minden esetben nagyobb, műértelmezést is felvállaló kísérőtanulmányt foglal magában.

MEGJELENT:

Kisfaludy Sándor: Szépprózai művek
Kemény Zsigmond: Kisregények és elbeszélések
Bolyai Farkas: Drámák
Arany János: Tanulmányok és kritikák
Retorikák a reneszánsz-reformáció korából

ELŐKÉSZÜLETBEN:

Nagyari József prédikációi
Első folyóirataink: ORPHEUS
Első folyóirataink: MAGYAR MUSEUM